

DŽ. K. ROULING

Upraznjeno
mesto

Dž. K. Rouling

UPRAŽNJENO
MESTO

Dž. K. Rouling

UPRAŽNJENO MESTO

Naslov originala:

J. K. Rowling

The Casual Vacancy

2012

S engleskog preveli

Vesna Roganović i Draško Roganović

Sadržaj

Prvi deo

Nedelja

Ponedeljak

I

II

III

IV

V

VI

VII

VIII

IX

X

(Stara vremena)

I

II

III

IV

V

VI

Utorak

I

II

III

IV

V

VI

VII

Sreda

I

II

III

IV

V

Petak

Subota

I

II

Drugi deo

I

II

III

IV

V

VI

VII

VIII

IX

X

Treći deo

I

II

III

IV

V

VI

VII

VIII

IX

X

XI

Četvrti deo

I

II

III

IV

V

VI

VII

VIII

IX

X

Peti deo

I

II

III

IV

V

VI

VII

VIII

IX

X

XI

XII

XIII

XIV

XV

Šesti deo

I

II

III

IV

Sedmi deo

Nilu

Prvi deo

6:11 Mesto se smatra upražnjenim u sledećim okolnostima:

- (a) kada lokalni odbornik ne uspe u propisanom roku da dâ izjavu o prihvatanju dužnosti;
- (b) kada se primi njegovo obaveštenje o podnošenju ostavke;
- (c) na dan njegove smrti...

Čarls Arnold Barker
Opštinska i lokalna samouprava
Sedmo izdanje

Nedelja

Bariju Ferbraderu se nije išlo na večeru. Veći deo vikenda proveo je mučeći se s pulsirajućom glavoboljom, trudeći se da dovrši članak za mesne novine pre roka.

Međutim, njegova supruga je tokom ručka bila pomalo hladna i nekomunikativna, na osnovu čega je Bari zaključio da se čestitkom povodom njihove godišnjice nije iskupio za to što je celo jutro proveo zatvoren u svojoj radnoj sobi. Situaciju je dodatno pogoršavalo i to što je pisao o Kristal, koju Meri nije volela, iako se pretvarala da je suprotno.

– Meri, voleo bih da te izvedem na večeru – slagao je ne bi li probio led. – Devetnaest godina, deco! Devetnaest godina, a vaša majka nikad nije bila lepša.

Meri omekša i osmehnu se, te Bari pozva golf klub, zato što je bio blizu a i zato što su tu sigurno mogli da dobiju sto. Trudio se da svojoj supruzi priredi makar ta sitna zadovoljstva, jer je nakon gotovo dve decenije zajedničkog života počeo da shvata koliko često ju je izneveravao kad god je nešto važno u pitanju. Nikada to nije činio namerno. Prosto su imali različite životne prioritete.

Njihovo četvoro dece je već bilo dovoljno odraslo da bi im trebala bebisi-terka. Gledali su televiziju kada se on poslednji put oprostio od njih, a samo se Deklan, najmlađi, okrenuo da ga pogleda i podigao ruku u znak pozdrava.

Bariju je i dalje bubnjalo iza ušiju od silne glavobolje dok je u rikverc izlazio s prilaza i kretao kroz lepu varoš po imenu Pagford, u kojoj su proveli čitav bračni život. Odvezli su se niz Crkvenu aleju, strmu ulicu u kojoj su se najskuplje kuće uzdizale u svoj svojoj viktorijanskoj ekstravaganciji i postojanosti, skrenuo iza ugla kod kvazigotske crkve, u kojoj je jednom prilikom posmatrao svoje ćerke bliznakinje kako nastupaju u mjuziklu *Josif i njegov neverovatni kaput snova u boji*, pa se zaputio preko trga, odakle se jasno video tamni kostur ruševne opatije, što je dominirala panoramom grada, sazidana visoko na brdu, gde se stapala s modroljubičastim nebom.

Dok je motao volan, idući poznatim krivinama, Bariju su na umu bile

samo greške za koje je bio uveren da ih je načinio, žureći da dovrši članak koji je upravo imejlom poslao *Glasniku jarvilskog okruga*. Iako je bio rečit i šarmantan, na papiru mu je bilo teško da se izrazi.

Golf klub se nalazi na svega četiri minuta od trga, tik iza tačke u kojoj varoš najzad posustaje, u poslednjem dahtaju starih kućeraka. Bari je parkirao kombi ispred klupskog restorana *Berdi*,^{ 1 } i na trenutak zastao kraj kola, dok je Meri popravljala karmin. Prijao mu je hladan večernji vazduh na licu. Posmatrajući obrise terena za golf kako se rasplinjavaju u sutonu, Bari se pitao zašto još uvek plaća članarinu. Loše je igrao golf: zamah mu je bio neujednačen i imao je visok hendikep^{ 2 }. Bilo je toliko prećih stvari koje su mu oduzimale vreme. Glava mu nikada nije tako pulsirala.

Meri je isključila svetlo iznad retrovizora i zatvorila suvozačeva vrata. Bari je pritisnuo daljinski ključ na privesku u svojoj šaci; visoke potpetice njegove supruge zakuckaše po asfaltu, automobil zapišta, a Bari se zapita da li će mu se posle jela smiriti mučnina.

A zatim mu bol kakav dotad nije osetio, poput kugle za rušenje, probi mozak. Jedva da je bio svestan peckanja u kolenima kada mu udariše o hladan asfalt; lobanju mu preplavi talas krvi i vreline; bio je u agoniji, no morao ju je podneti jer ga je još čitav jedan minut delio od zaborava.

Meri vrisnu – i nastavi da vrišti. Nekoliko muškaraca dojuri iz bara. Jedan od njih otrča nazad u zgradu da vidi da li je tu makar jedan od dvojice penzionisanih klupskih lekara. Bračni par u restoranu, Barijevi i Merini poznanici, začuše pometnju, ostaviše svoja predjela i požuriše napolje da vide mogu li išta da učine. Muž pozva hitnu pomoć sa svog mobilnog.

Hitna pomoć je morala da dođe iz susednog grada Jarvila, te joj je trebalo dvadeset pet minuta da stigne. Kada je pulsirajuće plavo svetlo najzad obasjalo poprište, Bari je nepomično i odsutno ležao na tlu u barici sopstvenog izbljuvka; Meri je čučala kraj njega, čarapa iscepanih na kolenima, stezala ga za šaku, jecala i šapatom ga dozivala.

Ponedjeljak

I

– Jel' sediš? – upita Majls Molison, stojeći u kuhinji kućerine u Crkvenoj aleji.

Čekao je do pola sedam izjutra da obavi taj poziv. Za njim je bila gadna noć, ispunjena nesanicom na mahove ispresecanom nemirnim snom. U četiri ujutru je shvatio da je i njegova supruga budna, te su neko vreme tiho razgovarali u tami. Čak i dok su razgovarali o onome čemu su silom prilika prisustvovali, oboje pokušavajući da odagnaju pritajena osećanja jeze i šoka, u Majlsovom stomaku su se, poput leptirića, komešali naleti ushićenja na samu pomisao da će tu vest saopštiti svome ocu. Nameravao je da čeka do sedam, ali ga je strah da bi neko mogao da ga preduhitri poterao ka telefonu nešto ranije.

– Šta se desilo? – zagrme Hauard, uz blagi metalni prizvuk; Majls ga je stavio na spikerfon da ga čuje i Samanta. Mrka kao mahagoni u bledoružičastoj kućnoj haljini, iskoristila je tu ranoranilačku priliku da nanese još jednu šaku kreme za potamnivanje kako bi popravila svoju izbledelu prirodnu preplanulost. Kuhinju ispuni mešavina mirisa instant kafe i veštačke arome kokosa.

– Ferbrader je mrtav. Srušio se sinoć u golf klubu, dok smo Sem i ja večerali u *Berdiju*.

– Ferbrader je *mrtav*?! – zagrme Hauard.

Na osnovu njegovog tona videlo se da je očekivao neku dramatičnu promenu stanja Barija Ferbradera, a nikako njegovu smrt.

– Srušio se na parkingu – ponovi Majls.

– Bože blagi – reče Hauard. – Jedva da je prevalio četrdesetu! Bože blagi.

Majls i Samanta su slušali Hauarda kako hropće poput zadihanog konja. Izjutra je uvek teško dolazio do daha.

– Šta mu bi? Srčka?

– Misle da je nešto u mozgu. Išli smo s Meri u bolnicu i...

Ali ga Hauard više nije slušao. Majls i Samanta ga začuše kako se nekome obraća odmaknuvši slušalicu.

– Bari Ferbrader! Mrtav! Majls je na vezi!

Majls i Samanta otpiše gutljaj kafe, čekajući Hauarda da se ponovo javi. Samantina kućna haljina se širom razmaknu kad je sela na kuhinjski sto, otkrivši obrise krupnih dojki naslonjenih na podlaktice. Tako poduprte, delovale su bujnije i čvršće no kad su visile bez ikakve potpore. Ostarela koža na dekolteu bila joj je prošarana sitnim brazdama koje su se videle čak i kada su joj grudi bile opuštene. Dok je bila mlađa, često je išla u solarijum.

– Molim?! – reče Hauard, ponovo na vezi. – Šta si to rekao za bolnicu?

– Sem i ja smo išli ambulantnim kolima – razgovetno istaknu Majls. – S Meri i s telom.

Samanta je primetila kako Majls drugom verzijom naglašava ono što bi se moglo nazvati komercijalnijim aspektom priče. Nije ga krivila. Njihova nadoknada za to užasno iskustvo bilo je pravo da ljudima pričaju o tome. Činilo joj se da nikada to neće zaboraviti: Merino jecanje, Barijeve oči još uvek napola otvorene iznad maske za disanje nalik psećoj korpi, Majlsovi i njeni pokušaji da odgonetnu izraz bolničarevog lica, truckanje u skućenom prostoru, zatamnjeni prozori, strah.

– Bože blagi – reče Hauard treći put, ne mareći za Širlino tiho propitivanje u pozadini, sada pomno usredsređen na Majlsa. – I prosto je pao mrtav nasred parkinga?

– Aha – reče Majls. – Čim sam ga video, bilo je jasno da se tu ništa ne može učiniti.

Bila je to njegova prva laž, i dok ju je izgovarao, odvratio je pogled od supruge. Ona se dobro sećala njegove krupne zaštitničke ruke obavijene oko Merinih drhtavih ramena dok ju je tešio: *Biće njemu dobro... biće mu dobro...*

Uostalom, pomisli Samanta, odajući Majlsu priznanje, *kako si bilo šta mogao da znaš dok su mu stavljali masku i zabadali mu igle?* Zaista se činilo da pokušavaju da spasu Barija, i niko među njima nije zasigurno znao da je sve uzalud, sve dok se u bolnici mlada lekarka nije zaputila ka Meri. Samanta je još uvek mogla da vidi krajnje upečatljivo Merino bespomoćno, skamenjeno lice i izraz devojke s naočarima i ravnom kosom, u belom mantilu: pribran, a

ipak pomalo oprezan... U televizijskim dramama stalno su prikazivali takve scene, ali kada se to zaista dogodi...

– Nimalo – govorio je Majls. – Gavin je u četvrtak igrao skvoš s njim.

– I tada je delovao sasvim zdravo?

– O, da. Rasturio je Gavina.

– Bože blagi! Uvek je tako, zar ne? Eto vidiš. Sačekaj trenutak, mama hoće da te čuje.

Uz tresak i kloparanje, s druge strane se začu meki Širlin glas.

– Kakav užasan šok, Majlse – reče ona. – Jesi li dobro?

Samanta nespretno otpi gutljaj kafe, koja joj se razli niz uglove usana sa obe strane brade, te rukavom obrisala lice i grudi. Majlsov glas poprimi ton koji je često koristio kada razgovara sa svojom majkom: dublji no inače, autoritativni glas, koji kao da poručuje „ništa ne može da me zbuni”, silovit i trezven. Ponekad, a posebno kad se napije, Samanta oponaša Majlsove i Širline razgovore. „Ne brini, mamice. Tu je Majls. Tvoj mali vojnik.” „Dušo, tako si divan: tako velik, hrabar i pametan.” Samanta je to, nedavno, u nekoliko navrata učinila i pred drugima, a Majls se nadurio i povukao, iako se i dalje pretvarao da se smeje. Poslednji put kad se to dogodilo posvađali su se u kolima na putu do kuće.

– Išli ste s njom sve do bolnice? – govorila je Širli sa spikerfona.

Ne, pomisli Samanta, na pola puta nam je dosadilo, pa smo ih zamolili da nas puste da izađemo.

– To je najmanje što smo mogli. Žao mi je što nismo mogli više da pomognemo.

Samanta ustade i priđe tosteru.

– Sigurna sam da vam je Meri zahvalna – reče Širli. Samanta zalupi poklopac od kutije za hleb i gurnu četiri kriške u proreze na tosteru. Majlsov glas postade prirodniji.

– Da, pa, kad su lekari rekli... potvrdili da je mrtav, Meri je tražila da dođu Kolin i Tesa Vol. Sem ih je pozvala, pa smo sačekali da se oni pojave, a onda smo otišli.

– Ipak, sreća Merina što ste bili tamo – reče Širli. – Tata hoće još nešto da ti kaže, Majlse, sad ću ti ga dati. Čućemo se kasnije.

– „Čućemo se kasnije” – bezglasno ponovi Samanta metalnom čajniku,

odmahujući glavom. Izobličeni odraz u čajniku bio joj je naduven nakon besane noći, a kestenastosmeđe oči zakrvavljene. Žureći da prisustvuje prenošenju vesti Hauardu, Samanta nesmotreno utrlja losion za potamnijavanje u uglove očiju.

– Što ti i Sem ne svratite večeras? – grmeo je Hauard. – Ne, čekaj... mama me je upravo podsetila da večeras igramo bridž s Baldženovima. Dođite sutra. Na večeru. Oko sedam.

– Možda – reče Majls, bacivši pogled ka Samanti. – Treba da vidim šta Sem planira.

Ona mu ničim ne stavi do znanja da li želi da ide. Kada je Majls spustio slušalicu, u kuhinji čudno splasnu napetost.

– Ne mogu da veruju – reče joj, kao da nije upravo sve čula.

U tišini su pojeli tost i popili još po jednu šolju kafe. Samantina čangrizavost delimično je splasnula dok je žvakala zalogaje. Setila se kako se u gluvo doba uz trzaj probudila u njihovoj mračnoj spavaćoj sobi i osetila apsurdno olakšanje i zahvalnost što kraj sebe ima Majlsa, krupnog i podgojenog, koji miriše na vetiver i ustajali znoj. Zatim zamisli sebe kako mušterijama u radnji prepričava da je čovek na njene oči pao mrtav i o njihovom milosrdnom putšestviju do bolnice. Smišljala je kako da opiše ceo put, kao i scenu s lekarom, što bi bio vrhunac. Zbog mladosti te pribrane žene sve je delovalo još gore. Trebalo bi da saopštavanje loših vesti povere nekom starijem. A onda se seti nečeg što ju je još više ponelo – za sutra je zakazala sastanak sa zastupnikom *Šampetra*; preko telefona je vrlo prijatno flertovao s njom.

– Bolje da krenem – reče Majls, iskapivši kafu, pogleda prikovanog za sve svetlije nebo s one strane prozora. Duboko je uzdahnuo i potapšao suprugu po ramenu dok je prolazio kraj nje na putu ka sudoperi, noseći prazan tanjir i šolju.

– Gospode, to te natera da stvari sagledaš iz drugačije perspektive, zar ne?

I on napusti kuhinju, odmahujući glavom s prosedom kratkom kosom.

Majls je u Samantinim očima ponekad delovao apsurdno, a sve češće i – dosadno. Ali tu i tamo je, ipak, uživala u njegovoj pompeznosti, kao što je volela da u svečanim prilikama nosi šešir. Uostalom, jutros je prikladno uozbiljiti se i pomalo se praviti važan. Dovršila je tost i raščistila svoje posude, dorađujući u mislima priču koju je nameravala da ispriča svojoj pomoćnici.

– Bari Ferbrader je mrtav – prostenja Rut Prajs.

Maltene je dotrčala uz promrzli baštenski puteljak kako bi provela još nekoliko minuta sa suprugom pre nego što ovaj ode na posao. Nije zastala na tremu da skine kaput, već je, još uvek s rukavicama i lica obavijenog šalom, uletela u kuhinju, u kojoj su Sajmon i njihovi sinovi tinejdžeri doručkovali.

Njen suprug se sledio, s komadom tosta na pola puta do usta, a zatim ga polako, teatralno spusti. Dva dečaka, obojica u školskim uniformama, gledala su čas u jednog roditelja, čas u drugog, blago zaintrigirani.

– Misle da je to aneurizma – reče Rut, još uvek pomalo zadihana dok je čupkala rukavice prst po prst, odmotavala šal i raskopčavala kaput. Iz njega izroni mršava crnka sa upalim, tužnim očima, kojoj je lepo pristajala jarkoplava bolničarska uniforma. – Stropoštao se u golf klubu, Sem i Majls Molison su ga doveli, a zatim su došli Kolin i Tesa Vol...

Otrčala je na trem da okači stvari i vratila se taman na vreme da odgovori na pitanje koje joj je Sajmon doviknuo.

– Šta je *to* aneurizma?

– *To* je... aneurizma. Pucanje arterije u mozgu.

Ona odjuri do čajnika, uključi ringlu, a zatim počne da čisti mrve s kuhinjske površine oko tostera, sve vreme pričajući.

– Biće da je imao masivnu cerebralnu hemoragiju. Jadna njegova žena... potpuno je skrhana...

Namah zatečena, Rut pogleda kroz kuhinjski prozor, preko čiste beline svog mrazom prekrivenog travnjaka, ka opatiji s druge strane doline, pustoj i nalik kosturu pod bledoružičasto-sivim nebom, usred panorame koja je bila ponos i dika Vidikovca. Pagford, koji bi se noću sveo tek na pregršt treperavih svetala u mračnoj udolini daleko ispod njih, sada se postepeno pomaljao pod promrzlim sunčevim zracima. Rut ga nije ni primećivala: u mislima je još uvek bila u bolnici, posmatrajući Meri kako izlazi iz sobe u kojoj je Bari ležao, nakon što su mu uklonili sve beskorisne sprave za održavanje u životu. Rut Prajs je najviše sažaljevala sebi slične. „Ne, ne, ne, ne”, jecala je Meri, a to instinktivno poricanje odzvanjalo je u Rut jer je zamislila kako bi se sama ponela u takvim okolnostima...

Pošto nije bila u stanju da podnese tu pomisao, okrenula se i pogledala u Sajmona. I dalje je bio vižljast i svetlosmeđe kose, kao kad mu je bilo dvadeset godina, a bore oko očiju su mu lepo stajale, no njen povratak u bolničarsku uniformu, nakon duge pauze, iznova ju je suočio s hiljadu načina na koji

telo može da izneveri čoveka. U mladosti nije marila za to; sad je shvatila koliko su svi oni srećni što su uopšte živi.

– Zar nisu mogli nekako da mu pomognu? – upita Sajmon. – Nisu mogli da je začepi?

Zvučao je ljutito, kao da je medicinska profesija, ko zna koji put, uprskala stvar odbivši da učini ono što je očigledno najprostije.

Endrua obuže mahnito ushićenje. Odnedavno je primetio kako je njegovom ocu prešlo u naviku da na majčinu upotrebu medicinskih termina odgovara neotesanim, neznalačkim opaskama. *Cerebralna hemoragija? Začepite je.* Njegova majka nije ni shvatala šta njegov otac radi. Tako je odvajkada. Endru je jeo vitabiks pahuljice i izgarao od mržnje.

– Kad su ga dovezli, bilo je prekasno – reče Rut, ubacujući kesice čaja u čajnik. – Umro je u ambulantnim kolima, malo pre no što su stigli.

– Pobogu! – reče Sajmon. – Koliko je imao godina, četrdeset?

Ali Rut je već nešto drugo privuklo pažnju.

– Pole, kosa ti je skroz slepljena pozadi. Jesi li se uopšte očešljao?

Izvadi iz torbice četku za kosu i tutnu je u ruku mlađem sinu.

– Nije bilo nikakvih znakova, ništa? – upita Sajmon, dok je Pol provlačio četku kroz gustu razbarušenu kosu.

– Izgleda da je poslednjih nekoliko dana imao strašnu glavobolju.

– Ah – reče Sajmon, žvaćući tost. – I ignorisao ju je?

– Da, mislio je da nije ništa strašno.

Sajmon proguta zalogaj.

– Tako to ide, zar ne? – reče on zloslutno. – Moraš da se čuvaš.

Kakva mudrost, pomisli Endru, s gnevnim prezirom; *iskonska*. Znači Bari Ferbrader je sam kriv što mu se mozak rascvetao. *Ti, samozadovoljni seronjo*, Endru u sebi odbrusi ocu.

Sajmon uperi nož u starijeg sina i reče: – Uzgred budi rečeno. *Ovaj* ima da nađe posao. Derište bubuljičavo!

Preneražena, Rut skrenu pogled s muža na sina. Dok je zurio u svoju činiću punu bež kaše, s Endruovog ljubičastog obraza štrčale su bubuljice, modre i sjajne.

– Aha – reče Sajmon. – Malo lenjo govno ima da počne i da zarađuje. Ako hoće da puši, nek sam zaradi za cigare. Nema više džeparca.

– *Endru!* – jauknu Rut. – Nisi valjda...?

– Nego šta je. Uhvatio sam ga u šupi – reče Sajmon, a lice mu se ozari od neprikrivene pakosti.

– Endru!

– Nema više para od nas. Oćeš pljuge, sam ih kupi – reče Sajmon.

– Ali rekli smo – zajeca Rut – rekli smo, sad kad mu predstoje ispiti...

– Kako je zajebao pripremne ispite, imaćemo sreće ako bilo šta upiše. Bolje da se malo ranije zaposli u *Mekdonaldu*, da stekne neko iskustvo – reče Sajmon, ustade i gurnu svoju stolicu uza sto, uživajući u prizoru Endruove pognute glave i porumenelog bubuljičavog oboda njegovog lica. – Jer mi, vala, nećemo plaćati popravni, momče. Sad il' nikad.

– O, Sajmone – prekorno će Rut.

– *Šta je?*

Sajmon načini dva žustra koraka ka supruzi. Rut ustuknu ka sudoperi. Polu ispade iz ruke ružičasta plastična četka.

– Nemam nameru da finansiram prljave navike tog malog govnapara! Kakva jebena drskost, da mi dimi u *mojoj* jebenoj šupi!

Sajmon se lupi o grudi na reč „*mojoj*”; Rut se trgnu na taj tup zvuk.

– Kad sam bio u tom uzrastu kao ovo bubuljičavo govance ovde, ja sam kući donosio platu. Ako hoće pljuge, nek ih sam plaća, razumeš?! *Razumeš?!*

I unese se Rut u lice, na svega petnaestak centimetara rastojanja.

– Razumem, Sajmone – reče ona veoma tiho.

Endruova utroba kao da se rastopila. Nema ni deset dana kako se zakleo sebi: da li je ovaj trenutak sukoba prerano došao? Ali njegov otac se udalji od majke i izjuri iz kuhinje ka tremu. Rut, Endru i Pol ostadoše skamenjeni; kao da su mu obećali da se u njegovom odsustvu neće pomerati.

– Jesi li napunila rezervoar? – povika Sajmon kao i uvek kada bi se vraćala iz noćne smene.

– Jesam – uzvratila Rut, pokušavajući da zvuči vedro, normalno.

Ulazna vrata se zatresoše i zalupiše.

Rut se zaokupila čajnikom, čekajući da napetost splasne na uobičajenu meru. Progovorila je tek kada je Endru krenuo iz trpezarije da opere zube.

– Brine za tebe, Endru. Za tvoje zdravlje.

Kurac brine, pička jedna.

U mislima, Endru je uzvraćao Sajmonu psovkom na psovku. U mislima, mogao je da prebije Sajmona u poštenoj borbi.

A majci naglas reče samo: – Aha. Da.

III

Evertri venac se sastojao od bungalova iz tridesetih, poređanih u obliku mesečevog srpa, na dva minuta od pagfordskog glavnog trga. U broju trideset šest, u kući čiji su stanari najduže živeli u toj ulici, Širli Molinson je ležala naslonjena na jastuke, srkućuci čaj koji joj je suprug doneo. Odras koji ju je posmatrao iz ogledala na vratima plakara bio je maglovit, delom jer nije nosila naočare, a delom zahvaljujući blagom osvetljenju koje su u sobu propuštale zavese sa šarama u obliku ruže. Pod tim blagonaklonim, prigušenim svetlom, ružičastobelo lice s rupicama na obrazima delovalo je anđeoski ispod kratke srebrne kose.

Spavaća soba je bila taman toliko velika da u nju stanu Širlin krevet za jednu osobu i Hauardov dvostruki ležaj, pribijeni jedan uz drugi, rasporeni kao dvojajčani blizanci. Hauardov dušek, na kojem se još uvek videlo ogromno ulegnuće od njegovog tela, bio je prazan. Blago šuštanje i siktanje tuša čulo se i u sobi u kojoj su se Širli i njen rumeni odraz sučeljavali, uživajući u vestima koje su maltene još uvek bujale u vazduhu, nalik uspenušalom šampanjcu.

Bari Ferbrader je mrtav. Odapeo. Capnuo. Nijedan događaj od nacionalnog značaja, nijedan rat, nikakav kolaps berze, pa čak ni teroristički napad nisu mogli kod Širli izazvati takvo ushićenje, tako živo interesovanje i grozničavo nagađanje kao ova od kojih je trenutno izgarala.

Mrzela je Barija Ferbradera. Širli i njen muž, uglavnom potpuno saglasni kad su u pitanju zajednička prijateljstva i netrpeljivosti, u ovom slučaju bili su pomalo u raskoraku. Hauard bi tu i tamo priznao da ga zabavlja taj bradati čovečuljak koji mu se tako žestoko suprotstavljao s druge strane dugih izgrebanih stolova u pagfordskom parohijskom domu; no Širli nije pravila razliku između političkog i ličnog. Bari se suprotstavljao Hauardu u ostvarenju njego-

vog životnog cilja, zbog čega je Barija Ferbradera smatrala svojim najljućim neprijateljem.

Odanost suprugu bio je glavni, ali ne i jedini razlog za Širlinu ostrašćenu netrpeljivost. Kad su ljudi u pitanju, nagoni su joj bili brižljivo usmereni samo u jednom pravcu, kao pas obučen da nanjuši narkotike. Većito je bila na oprezu, u potrazi za nagoveštajima pokroviteljskog ponašanja i već odavno je taj vonj nanjušila u držanju Barija Ferbradera i njegovih pajtaša iz opštinskog odbora. Razni Ferbraderi ovog sveta smatraju da su zahvaljujući fakultetskom obrazovanju bolji od ljudi kao što su ona i Huard, da njihovo mišljenje više znači. E pa, danas je njihovoj aroganciji zadat gadan udarac. Ferbraderova naprasna smrt samo je učvrstila Širliino davnašnje uverenje da, šta god on i njegovi sledbenici mislili, on pripada nižoj, slabijoj vrsti nego njen muž, koji je pored svih ostalih vrlina, pre sedam godina preživeo srčani udar.

(Širli tada ni na tren nije pomislila da će njen Huard umreti, čak i dok je bio u operacionoj sali. Huardovo ovozemaljsko prisustvo, makar za Širli, podrazumevalo se poput sunčeve svetlosti i kiseonika. To je naknadno povremeno i izjavljivala, kad god prijatelji i komšije povedu priču o čudesnom spasenju, o tome kako imaju sreće što je kardiološko odeljenje tako blizu, u Jarvilu, te koliko mora da se ona, sirotica, tada zabrinula.

– Sve vreme sam znala da će se izvući – govorila je Širli, nimalo potrese-na i sasvim smirena. – Nikad u to nisam sumnjala.

I evo ga, jači no ikad; a Ferbradera eno u mrtvačnici. To dovoljno govori.)

Ovo ranojutarnje ushićenje podseti Širli na dan nakon rođenja njenog sina Majlsa. Pridigla se bila u krevetu, pre toliko godina, baš kao i sad, dok se sunčeva svetlost probijala kroz prozor bolničkog odeljenja, sa šoljicom čaja koju joj je neko drugi tutnuo u ruke, čekajući da joj donesu njenog prelepog novorođenog sinčića da ga nahrani. Rođenje i smrt: u oba slučaja je došla do iste spoznaje o uzvišenosti života i sopstvenom značaju. Vest o naprasnoj smrti Barija Ferbradera pala joj je u krilo kao kakvo buc masto novorođenče, oko kojeg će se okupiti svi njeni poznanici; ona sama biće vrelo, izvor znanja, jer je bila prva, ili barem gotovo prva, koja je primila tu vest.

Radost koja je kiptela i bubrila u njoj nije se primećivala dok je Huard bio tu u sobi. Stigli su da razmene svega nekoliko reči primerenih iznenadnoj smrti pre nego što je otišao pod tuš. Naravno, dok su vukli oveštale reči i fraze tamo-amo poput kuglica na računaljki, Širli je znala da je i Huard sigurno ushićen kao ona; no naglas iskazati ta osećanja, dok je vest o smrti još uvek „sveža”, bilo bi kao da plešu goli golcati i izvikuju prostakluke, a Huard i

Širli su oduvek bili zaodnuti nevidljivim slojem dostojanstva, koji nikad nisu skidali.

Još jedna srećna pomisao pade Širli na um. Odložila je šoljicu s tacnom na noćni stočić, skliznula iz kreveta, navukla frotirsku kućnu haljinu i naočare, otcupkala niz hodnik i zakucala na vrata od kupatila.

– Huarde!

Kroz neprekidno dobovanje tuša dopre upitno brundanje.

– Misliš da treba da stavim nešto na sajt? Za Ferbradera?

– Dobra ideja – povika on kroz vrata, pošto se načas zamislio. – Sjajna ideja.

Ona brže-bolje pređe u radnu sobu. Nekada je to bila najmanja spavaća soba u bungalovu, upražnjena još od odlaska njihove kćeri Patriše, koja se odselila u London i koju su retko spominjali.

Širli se neizmerno ponosila svojom veštinom snalaženja na internetu. Pre deset godina je pohađala večernji kurs u Jarvilu, gde je bila među najstarijim polaznicima, a bez sumnje najsporija. Uprkos tome, istrajala je u časovima, odlučna da postane administratorka uzbudljivog novog veb-sajta pagfordskog opštinskog odbora. Ulogovala se i otvorila početnu stranicu sajta.

Kratku izjavu je sročila s takvom lakoćom da se činilo kao da je njeni prsti sami sastavljaju.

Odbornik Bari Ferbrader

S velikim žaljenjem vas obaveštavamo da je odbornik Bari Ferbrader preminuo. U ovom teškom trenutku naše misli su s njegovom porodicom.

Pažljivo je išćitala izjavu, pritisnula enter i posmatrala poruku kako se pojavljuje među obaveštenjima na naslovnoj strani.

Kada je princeza Dajana poginula, kraljica je naredila da se zastava na Bakingemskoj palati spusti na pola koplja. Njeno veličanstvo je zauzimalo posebno mesto u Širlinom intimnom životu. Razmišljajući o poruci na sajtu, bila je zadovoljna i srećna što je postupila ispravno. Učila je od najboljih...

Napustila je sajt opštinskog odbora i svratila na svoju omiljenu medicinsku stranicu, gde je u pretraživač brižljivo ukucala „mozak” i „smrt”.

Rezultati pretrage bili su beskrajni. Širli je skrolovala kroz ponuđene odgovore, šarajući gore-dole pogledom blagih očiju, pitajući se kojem od tih smrtonosnih oboljenja, od kojih neka čak nije bila u stanju ni da izgovori, duguje svoju trenutnu radost. Širli je volontirala u bolnici, i otkako je počela da radi u Jugozapadnom kliničkom centru, izuzetno se zainteresovala za sve što je povezano s medicinom, te je s vremena na vreme postavljala dijagnoze svojim prijateljima.

Ali jutros nije mogla da se usredsredi na duge reči i simptome: bila je potpuno zaokupljena daljim širenjem vesti; već je u mislima sastavljala i pretumbavala spisak telefonskih brojeva. Pitala se da li Obri i Džulija već znaju i šta će reći; i da li će joj Hauard dozvoliti da vest saopšti Morin, ili će to zadovoljstvo sačuvati za sebe.

Sve je bilo *krajnje* uzbudljivo.

IV

Endru Prajs zatvori za sobom ulazna vrata omanje bele kuće i zaputi se za svojim bratom niz strmu baštensku stazu što vodi do ulice s one strane zaleđene metalne kapije usred živice. Dečaci se nisu obazirali na poznati im krajolik koji se prostirao ispod njih: mali Pagford ušuškan u dolini između tri brda; vrh jednog od njih krasili su ostaci samostana iz dvanaestog veka. Uska rečica vijugala je niz obronak i ulazila u grad, gde ju je zajahao kameni mostić. Braći je taj prizor bio dosadan poput jednobojnog panoa; Endru je prezirao to što bi, u retkim prilikama kada je porodica imala goste, njegov otac preuzimao zaslugu za vidik, kao da je sam projektovao i sazidao kuću. Endru je nedavno shvatio da bi mu više prijao krajolik sačinjen od asfalta, razbijenih prozora i grafita; sanjao je o Londonu i životu koji ima neki smisao.

Braća su hitrim korakom došla do kraja staze, zastavši na uglu gde se ova uliva u široki drum. Endru gurnu ruku u živicu, opipavajući na tren unutrašnjost, a zatim izvuče polupraznu paklu benson end hedžisa i raskvašenu kutiju šibica. Nakon nekoliko neuspešnih pokušaja, kad se glava šibica smrvila prilikom kresanja, najzad je pripalio. Posle dva ili tri duboka dima, gundanje motora školskog autobusa prekide tišinu. Endru pažljivo otrese žar sa cigarete a zatim je vrati u paklu.

Dok dođe do okuke ispod Vidikovca, autobus je uvek dve trećine pun jer prethodno obilazi okolna imanja i kuće. Braća su, kao i uvek, sedela odvojeno, svaki na duplom sedištu, leđima okrenuti jedan drugom tako da gledaju kroz prozor dok autobus brunda i trucka nizbrdo ka Pagfordu.

U podnožju njihovog brda nalazila se kuća okružena trouglastom baštom. Ispred baštenske kapije je obično čekalo četvoro dece Ferbraderovih, ali danas nije bilo nikoga. Sve zavese su bile navučene. Endru se pitao da li je to običaj da se sedi u mraku kada neko umre.

Nekoliko nedelja ranije, u školskoj svečanoj sali pretvorenoj u diskoteku, Endru se vaćario s Nim Ferbrader, jednom od Barijevih kćeri bliznakinja. Izvesno vreme nakon toga, ona je ispoljavala odvratnu težnju da ga svuda prati. Endruovi roditelji jedva da su poznavali Ferbraderove; Sajmon i Rut i nisu imali prijatelje, ali se činilo da gaje mlaku naklonost prema Bariju, koji je upravljao minijaturnom filijalom jedine preostale pagfordske banke. Ferbraderovo ime često se pominjalo u vezi sa opštinskim odborom, scenama iz opštinske većnice i humanitarnim crkvenim maratonom. Te stvari Endrua nimalo nisu interesovale, klonili su ih se i njegovi roditelji, ako se izuzme sporadična podrška humanitarnim akcijama ili kupovina tiketa za lutriju.

Dok je autobus skretao levo i brektao niz Crkvenu aleju, pokraj prostranih viktorijanskih kuća u nizu, Endru se prepustio maštanju da je njihov otac umro, pokošen hicima nevidljivog snajperiste. Zamišljao je sebe kako tapše uplakanu majku po leđima dok telefonira pogrebnom zavodu. Dok je naručivao najjeftiniji kovčeg, držao je cigaretu u ustima.

Na samom podnožju Crkvene aleje u autobus uđe troje Džavanda: Džasvant, Sukvinder i Radžpal. Endru je pažljivo odabrao sedište ispred koga niko ne sedi pa pokušavao snagom uma da natera Sukvinder da sedne ispred njega, ne zbog same Sukvinder (Endruov najbolji prijatelj, Debeli, zvao ju je BIS, skraćeno od „brčići i sise”), već zato što je *ona* često umela da sedne pored Sukvinder. I bilo da su njegova telepatska naređenja bila posebno snažna tog jutra, ili je nešto drugo bilo u pitanju, Sukvinder je zaista odabrala mesto ispred njega. Ushićen, Endru se zagledao u štokavi prozor, i ne gledajući kroz njega, privio školski ranac bliže, da prikrije erekciju izazvanu teškim podrhtavanjem autobusa.

Uz svaki nov trzaj i skretanje, njegovo iščekivanje je sve više raslo, dok se teško vozilo provlačilo kroz uske ulice, zašavši za tesnu krivinu ka seoskom trgu a zatim ka uglu *njene* ulice.

Endru nikada nije gajio toliko snažna osećanja ni prema kojoj devojci. Nedavno se doselila; čudno vreme za promenu škole, u prolećnom polugođu, pred maturu. Zvala se Gaja, što se uklapalo, jer to ime dotad nije čuo, a i ona je bila nešto sasvim novo. Jednog jutra je ušetala u autobus, kao kakav jednostavan dokaz uzvišenih visina koje priroda može dostići, i smestila se dva sedišta ispred njega, dok je on sedeo opčinjen savršenstvom njenih ramena i po-

tiljka.

Kosa joj je bila bakarnosmeđa i spuštala se u dugim, neurednim talasima tik ispod lopatica; savršeno pravilan, uzan i kratak nos naglašavao je izazovnu punoću njenih bledih usana; oči su joj bile široko razmaknute, bujnih trepavica, pegavo zelenkastosmeđe, nijanse jabuke pegavuše. Endru je nikad nije video našminkanu, a njenu kožu nije ružila nijedna pega niti bubuljica. Lice joj je bilo skladan spoj savršene simetrije i neobičnih proporcija; mogao je satima da ga posmatra, pokušavajući da otkrije šta ga to čini toliko privlačnim. Prošle nedelje se vratio kući nakon dvočasa biologije, na kom je, zahvaljujući božanskom providenju i nasumičnom razmeštanju stolova i sedišta, bio u prilici da je posmatra gotovo neprestano. Kasnije, pod okriljem svoje spavaće sobe, zapisao je (nakon pola sata zurenja u zid, čemu je prethodila tura masturbiranja): „lepota je geometrija”. Smesta je pocepao taj list i osećao se kao budala kad god bi se toga setio, a ipak, bilo je tu nečega. Krasila ju je klasična ženska lepota sa sitnim odstupanjima – spoj čiji je ishod bila zadivljujuća harmonija.

Doći će svakog trenutka, a ako sedne pokraj uštogljene i nadurene Sukvinder, kao što to često čini, biće dovoljno blizu da namiriše njegov nikotinski vonj. Voleo je da posmatra nepomične predmete kako reaguju na njeno telo; voleo je da gleda kako autobusko sedište neznatno uleže kada se svom težinom sruči na njega i da posmatra tu njenu bakarnozlatnu kosu kako se raspada preko čelične šipke iznad naslona.

Vozač autobusa je usporio i Endru skrenu pogled s vrata, pretvarajući se da je izgubljen u mislima; osvrnuće se tek kad ona uđe, kao da je tek tad shvatio da su stali; pogledaće je u oči, možda i klimnuti glavom. Čekao je da čuje zvuk vrata, no tiho brujanje motora ovog puta nisu prekinuli poznata škripa i tresak.

Endru se osvrnu oko sebe, ali ne vide ništa izuzev kratke, zapuštene uličice Houp: dva reda omanjih kuća u nizu. Vozač autobusa se nagnu ka vetrobranskom staklu kako bi se uverio da se ona neće pojaviti. Endru je hteo da mu kaže da sačeka, jer je još prošle nedelje izjurila iz jednog od tih kućeraka i potrčala pločnikom (tada je mogao da je gleda jer su svi gledali) – i taj prizor je bio dovoljan da mu satima zaokupi misli. No vozač navali na veliki volan i autobus ponovo krenu. Endru se vrati proučavanju prljavog prozora, s bolom u srcu i jajima.

Kućice u nizu u Ulici Houp nekad su bile radničke kuće. U kupatilu kuće s brojem deset, Gavin Hjuze se brijao polako i s nepotrebnim oprezom. Bio je ćosav, brade toliko retke da je to obavljao svega dvaput nedeljno; ali mu je pro hladno, pomalo oronulo kupatilo predstavljalo jedino utočište. Ako bi se tu zamajavao sve do osam, mogao je sasvim uverljivo da kaže kako mora smesta da krene na posao. Zazirao je od razgovora s Kej.

Sinoć je jedva uspeo da odloži raspravu podstakavši najduži i najburniji seks još od najranijih dana njihove veze. Kej je to smesta prihvatila, sa uznemirujućim entuzijazmom: svaki čas menjajući pozu; dižući za njega snažne, zdepaste noge; izvijajući se poput istočnoevropske gimnastičarke, na koju toliko podseća sa tom maslinastom kožom i kratkom crnom kosom. Prekasno je shvatio da je njegov neuobičajeni predlog protumačila kao prećutno priznanje svega onoga što je izbegavao da izgovori. Požadno ga je ljubila; njeni vlažni, isuviše prisni poljupci, tako erotični na početku njihove veze, sada su mu bili pomalo odbojni. Dugo mu je trebalo da svrši, jer je užasnutost onim što je izazvao stalno pretila da mu upropasti erekciju. Ali ni to mu nije išlo u prilog: činilo se da ona njegovu neuobičajenu izdržljivost shvata kao izraz velikodušnosti.

Kad je najzad bilo gotovo, ušuškala se uz njega u tmuni i neko vreme ga mazila po kosi. On je očajno zurio u prazno, svestan da je još jače zategao stepge i protiv svoje volje i uprkos svim svojim planovima da ih olabavi. Nakon što je zaspala, ležao je na dušekvu kvrgavom od starih opruga s rukom zarobljenom ispod nje, dok mu se mokri ćaršav neprijatno lepivao za butinu, i žalivao je što nema hrabrosti da se iskrade i nikada se ne vrati.

Kejino kupatilo zaudaralo je na buđ i vlažne sunderere. Uz ivicu male kade slepilo se pregršt dlaka iz odvoda. Sa zidova se ljuštivao farba.

– Treba ga malo srediti – govorila je Kej.

Gavin je pazivao da ne ponudi pomoć. Stvari koje joj nije rekao bile su njegov talisman i odstupnica; nizao ih je u mislima jednu po jednu, poput perli na brojanici. Nikada nije izustivao „volim te”. Nikada nije govorio o braku. Nikada je nije pitao da se preseli u Pagford. A ipak, evo je tu, i nekako ga tera da se oseća odgovornim za to.

Njegov odraz ga je pomno posmatrao iz ogledala bez sjaja. Imao je modre podočnjake, a proređena plava kosa bila mu je suva i razdeljena u tanke pramenove. Gola sijalica s tavanice osvetljavala je gotovo forenzićarski okrutno njegovo izmućeno, jarcoliko lice.

Trideset ćetiri, pomisli on, a izgledam kao da mi je barem ćetrdeset.

Podigao je brijač i pažljivo otfikario dve guste plave dlake koje su rasle s obe strane njegove istaknute Adamove jabučice.

Pesnice se sručiše na vrata od kupatila. Gavinu skliznu ruka s mršavog vrata i poče da mu kaplje krv, ostavljajući mu tačkaste mrlje na čistoj beloj košulji.

– Tvoj momak – začu se besna ženska vika – još uvek je u kupatilu, a ja ću da zakasnim!

– Gotov sam! – povika on.

Rana ga je pekla, ali zar je to bitno? Izgovor mu se sam ukazao: *Vidi šta sam uradio zbog tvoje ćerke. Moram do kuće da presvučem košulju pre posla.* Gotovo vedra srca zgrabi kravatu i sako okačene o kuku s unutrašnje strane vrata, i otključa ih.

Gaja ga odgurnu u stranu, zalupi vrata za sobom i silovito namače rezu. Na uskom odmorištu, prožetom neprijatnim mirisom spaljene gume, Gavin se seti sinoćnog lupanja naslona o zid, škripe jeftinog kreveta od borovine, Kejinog stenjanja i vriske. Ponekad je bilo lako zaboraviti da joj je ćerka u kući.

Sjurio se niz gole stepenice. Kej mu je rekla kako planira da ih ishobljuje i izlakira, ali je sumnjao da će to ikada uraditi; njen stan u Londonu je bio ofucan i zapušten. U svakom slučaju, bio je ubeđen da ona očekuje da će se *veoma* uskoro useliti kod njega, ali on neće dozvoliti; to mu je bio poslednji bastion i biće, ako do toga dođe, njegovo poslednje uporište.

– Šta si to uradio?! – ciknu Kej, videvši krv na njegovoj košulji. Nosila je jeftini skerletnocrveni kimono, koji mu se nije dopadao, ali joj je baš dobro stajao.

– Gaja je lupala na vrata, pa sam se trgao. Moram kući da se presvučem.

– Oh, ali spremila sam ti doručak! – brzo će ona.

I on shvati da miris spaljene gume zapravo potiče od njene kajgane. Delovala je bljutavo i preprženo.

– Ne mogu, Kej, moram da presvučem košulju, imam rani sast...

Ona je varjačom već sipala zgrušanu masu na tanjire.

– Pet minuta, valjda možeš da ostaneš bar pet...?

Iz džepa njegovog sakoa glasno zabruja mobilni i on ga izvuče, pitajući se ima li petlje da se pravi da ga hitno zovu da dođe na posao.

– Gospode! – reče on, istinski užasnut.

– Šta je bilo?

– Bari. Bari Ferbrader! On je... jebote, on je... mrtav! Majls mi je poslao poruku. Gospode! Jebote!

Ona spusti drvenu varjaču.

– Ko je Bari Ferbrader?

– Igram s njim skvoš. Ima samo četrdeset četiri godine! Gospode!

Ponovo pročita SMS. Kej ga je zbunjeno posmatrala. Znala je da je Majls Gavinov partner u advokatskoj firmi, ali ga nikad nije upoznala. Bari Ferbrader je za nju bio tek još jedno ime i ništa više.

Sa stepenica se začu gromoglasno treskanje: Gaja je silovito trčala niz njih.

– Jaja – reče ona s kuhinjskih vrata. – Kao što mi svakog jutra spremiš. Al' zamalo. A zahvaljujući *njemu* – otrovnim pogledom prostreli Gavinov potiljak – verovatno sam zakasnila na prokleti autobus.

– Pa, da se nisi toliko zadržala sređujući kosu... – povika Kej ka sve daljoj silueti svoje kćeri, koja joj ne odgovori, već besno odjuri niz hodnik, udarajući rancem u zid, i zalupi vrata za sobom.

– Kej, moram da idem – reče Gavin.

– Ali vidi, sve ti je spremno, možeš da pojedješ pre...

– Moram da presvučem košulju. I, sranje, ja sam pravio Barijev testament, moraću da ga proučim. Ne, žao mi je, moram da idem. Ne mogu da verujem – dodade, ponovo iščitavajući Majlsovu poruku. – Ne mogu da verujem. Koliko u četvrtak smo igrali skvoš. Ne mogu da... Gospode!

Čovek je umro; nije mogla ništa da mu prigovori, a da se ne ogreši o njega. On je ovlaš poljubi u nepomične usne, a zatim se udalji uskim mračnim hodnikom.

– Hoću li te videti...?

– Zvaću te kasnije – dobaci on, praveći se da je nije čuo.

Gavin pohita preko ulice ka svojim kolima, punim plućima udišući rezak hladan vazduh, čuvajući u glavi pomisao na Barijevu smrt kao da je u pitanju bočica eksplozivne tečnosti koju se ne usuđuje da uzburka. Okrećući ključ, zamišljao je Barijeve kćeri bliznakinje kako plaču, lica zabijenih u dušeke svojih kreveta na sprat. Kada je poslednji put bio kod njih na večeri, prolazeći pored njihove sobe, video ih je kako leže, jedna preko druge, i igraju se svo-

jim *nintendo DS* konzolama.

Ferbraderovi su bili najsrećniji par koji je poznao. Znao je da nikada više neće jesti u njihovoj kući. Često bi Bariju rekao da nije ni svestan koliko mu se posrećilo. Izgleda da ta sreća ipak nije potrajala.

Neko se kretao pločnikom k njemu; uplašivši se da je to Gaja, koja se vraća da se izviče na njega ili zatraži prevoz, on snažno dade gas, ubaci u rikverc i udari u kola iza sebe: Kejinu staru vokshol korsu. Pešak utom prođe kraj njegovog prozora: ispostavilo se da je u pitanju mršava hroma starica u pantoflama. Obliven znojem, Gavin okrenu volan i isparkira se iz procepa između dva automobila. Dok je davao gas, baci pogled na retrovizor i vide Gaju kako se vraća u Kejinu kuću.

Teško je disao. Nešto ga je pritiskalo u grudima. Tek sada je shvatio da mu je Bari Ferbrader bio najbolji prijatelj.

VI

Školski autobus je stigao do Poljane, ogromnog naselja koje se prostire duž oboda grada Jarvila. Prljavosive kuće, tu i tamo išarane inicijalima i prostaklucima; poneki zabarikadirani prozor; satelitske antene i nepokošena trava – ništa od toga nije zavređivalo Endruovu pažnju više no ruševna pagfordska opatija, okićena mrazom. Endrua je Poljana nekada intrigirala i zastrašivala, ali mu je, zahvaljujući stalnom boravku, postala svakodnevnica.

Pločnici su bili puni dece i tinejdžera koji su išli peške u školu, mnogi u majicama s kratkim rukavima, uprkos hladnoći. Endru spazi Kristal Vidon, predmet podsmeha i masnih viceva. Cupkala je po putu usred šarolike grupe tinejdžera, grohotom se smejući. S ušiju su joj landarale brojne minduše, a iz nisko spuštenog donjeg dela trenerke izvirivale su joj tange. Endru ju je poznao još od osnovne škole, a imala je i glavnu ulogu u nekim od najživopisnijih uspomena iz njegovog najranijeg detinjstva. Jednom prilikom su joj se rugali zbog imena, ali umesto da zaplače, kao što bi većina devojčica učinila, petogodišnja Kristal im se pridružila, kikoćući se i vrišteći: – Viiid-on! Kristal Viiid-on! – a potom skinula gaćice nasred učionice i simulirala seks. Njena ogoljena ružičasta vulva ostala mu je u živom sećanju; bilo je to kao da se Deda Mraz stvorio pred njima; sećao se zajapurene gospođice Outs kako isteruje Kristal iz učionice.

Do dvanaeste godine, kad su krenuli u srednju školu, Kristal je bila najrazvijenija devojka u njihovoj generaciji i zamajavala se u zadnjem redu, gde

odlažu vežbanke iz matematike kad urade zadatke i uzimaju sledeću u nizu. Kako je počelo, Endru nije imao pojma (po običaju, poslednji je završio zadatak iz matematike), ali kada je došao do plastičnih kutija s vežbankama, uredno poređanih povrh plakara u zadnjem delu učionice, zatekao je Roba Kaldera i Marka Ričardsa kako na smenu hvataju i stežu Kristal za grudi. Većina dečaka ih je ushićeno posmatrala, skrivajući lica od nastavnika iza svojih uspravljenih udžbenika, dok su se devojčice, mahom jarkocrvenih lica, pretvarale da ništa ne vide. Endru je shvatio da je već polovina dečaka to uradila, te da se i od njega to očekuje. A on se kolebao. Nije se toliko plašio njenih grudi koliko smelog izazivačkog izraza na njenom licu; bojao se da to neće uraditi kako treba. Kada je rasejani i nesposobni profesor Simonds najzad podigao pogled i rekao: – Kristal, tamo si već čitavu večnost, uzmi vežbanku i sedi – Endruu je poprilično laknulo.

Iako su već odavno bili razdvojeni po grupama i dalje su delili učionicu, pa je Endru znao da je Kristal tek ponekad prisutna, obično nikad, i da malteneprekidno pravi probleme. Nije znala za strah, poput onih dečaka koji su u školu dolazili s tetovažama što su ih sami sebi napravili, s rasećenim usnama i cigaretama, puni priča o sukobima s policijom, drogiranju i usputnom seksu.

Srednja škola *Vinterdaun* se nalazila na samoj periferiji Jarvila: ogromno, ružno trospratno zdanje s pročeljem od prozora i tirkiznih ploča. Kada su se vrata autobusa sa škripom otvorila, Endru se pridružio sve većoj masi crnih prsluka i džempera, koja se valjala preko parkinga prema dva velika prednja školska ulaza. Dok se spremao da se uključi u usko grlo učenika što su se gurali kroz dvostruka vrata, primetio je nisan mikru kako stiže drumom, te je zastao da sačeka najboljeg druga.

Bucko, Buca, Škembe, Krme, Voli, Volster, Đembeli, Debeli: Stjuart Vol je bio dečak s najviše nadimaka u školi. Njegov dugi korak, žgoljavost, mršavo žućkasto lice, velike uši i stalno bolan izraz lica bili su dovoljno upadljivi, no ono što ga je zaista izdvajalo od drugih bio je njegov vispreni smisao za humor, njegova uzdržanost i staloženost. Nekako je uspeo da se ogradi od svega što bi ostavilo traga na osobi slabijeg karaktera, ne stideći se što je sin omraženog zamenika direktora kome se svi rugaju, što mu je majka gojazna i neugledna školska pedagoškinja. Bio je prevashodno i jedinstveno samosvojan: Debeli je bio školska i lokalna znamenitost, pa su se čak i stanovnici Poljane smejali njegovim forama, retko se usuđujući – pošto je veoma hladnokrvno i okrutno uzvraćao na prozivke – da se smeju njegovim nesrećnim rodbinskim vezama.

Debeli je i ovoga jutra bio potpuno pribran, iako je pred hordom dece bez roditeljskog nadzora morao da se iskobelja iz nisana u pratnji ne samo svoje majke već i oca, koji je inače zasebno dolazio u školu. Dok mu je Debeli dugim korakom išao u susret, Endru ponovo pomisli na Kristal Vidon i njene otkrivene tange.

– 'Si dobar, Arfi? – pozdravi ga Debeli.

– Debeli.

Zajedno se utopiše u masu, s rančevima preko ramena, odgurujući lica mlađe dece, izborivši se za svoj prostor usred te bujice.

– Sanduče celo jutro plače – reče Debeli dok su se peli uz krcato stepenište.

– Šta reče?

– Bari Ferbrader je sinoć riknuo.

– A, da, čuo sam – reče Endru.

Debeli ga vragolasto i ljubopitljivo pogleda, kako je obično gledao svakog ko u nečemu pretera, pravi se da zna više no što zaista zna i pretvara se da je bolji nego što jeste.

– Moja mama je bila u bolnici kada su ga doveli – reče Endru oštro. – Ona radi tamo, sećaš se?

– A, da – reče Debeli, i vragolasti pogled nestade mu s lica. – Pa, znaš da su on i Sanduče bili bliski kao da se trpaju u bulju. Sad će on da pročita obaveštenje. Ne sluti na dobro, Arfi.

Rastali su se na vrhu stepenica, zaputivši se svako u svoju učionicu za prijavljivanje. Većina učenika iz Endruovog razreda već je bila u učionici, sedela je na stolovima, klataći nogama, oslonjena na vitrine. Rančevi su bili pobacani ispod stolica. Ponedeljkom izjutra žamor je uvek bio glasniji i slobodniji no inače, pošto je okupljanje značilo šetnju po svežem vazduhu do fiskulturne sale. Dežurna profesorka je sedela za svojim stolom, upisujući prisutne kako ko uđe. Nikada se nije baktala formalnim prozivanjem poimence; bila je to tek jedna od sitnica kojima je pokušavala da im se dodvori, a razred ju je zbog toga prezirao.

Kristal je došla baš kad se oglasilo zvono za zbor. S vrata je povikala: – Tu sam, profesorka! – i smesta izašla. Svi ostali su krenuli za njom, još uvek udubljeni u priču. Endru i Debeli su se ponovo sreli na vrhu stepeništa, gde ih je zahvatila bujica učenika i ponela ih kroz zadnja vrata škole, preko širokog

asfaltiranog dvorišta.

Fiskulturna sala je smrdela na znoj i patike; žamor hiljadu i dvesta raspričanih tinejdžera odjekivao je unutar sumornih okrečenih zidova. Pod je bio prekriven otpornim industrijskosivim i svojski umrljanim itisonom, prošaran raznobojnim linijama koje su označavale terene za badminton i tenis, hokej i fudbal; zaradili biste gadne opekotine ako biste na njega pali golim kolenima, ali je za one koji su morali da sede na njemu tokom školskog zбора bio prajitniji za guzicu od golog drveta. Endru i Debeli su najzad stekli tu čast da dostojanstveno sede u stolicama s plastičnim naslonima i oblim šupljim metalnim nogarama, poređanim u zadnjem delu sale, namenjim učenicima petog i šestog razreda.

U pročelju sale uzdizala stara drvena govornica, okrenuta ka učenicima, a pokraj nje je sedela direktorka, gospođa Šokros. Otac Debelog, Kolin Sandučić Vol prišao je i zauzeo mesto kraj nje. Izuzetno krupan, imao je visoko čelo sa dubokim zaliscima i specifičan hod, kao stvoren za imitiranje, ukočenih ruku uza se, klimajući gore-dole više no što treba. Svi su ga zvali Sandučić zbog ozloglašene opsesije sandučićima na zidu ispred njegove kancelarije, koji su morali da budu u besprekornom redu. U neke su se odlagali dnevnicima nakon časa, a drugi su bili dodeljeni pojedinim smerovima. „Pazi da ga ne staviš u pogrešno sandučić, Ejlsa!” „Ne ostavljaj ga tako da visi, Kevine, ispašće iz sandučićeta!” „Nemoj da ga preskačeš, devojko! Podigni ga s poda, daj ga ovamo, trebalo bi da je u sandučićetu!”

Ostali nastavnici su ih zvali „pretinci”. Svi su verovali kako to čine da bi se distancirali od Sandučićeta.

– Hajde, mrdajte tamo, mrdajte – reče gos'n Mičer, nastavnik tehničkog, Endruu i Debelom, koji su ostavili prazno sedište između sebe i Kevina Kupe-
ra.

Sandučić stupi za govornicu. Učenici se nisu smirili onako brzo kao što bi to učinili da je u pitanju direktorka. Kad je i poslednji glas zamro, jedno krilo dvokrilnih vrata na desnom zidu se otvori i Gaja uđe u salu.

Osvrnula se po sali (Endru je dopustio sebi da gleda u nju jer je i pola sale to učinilo; kasnila je, nisu je dobro poznavali, bila je lepa, a nikoga nije ni bilo briga što će im se Sandučić obratiti) i brzim, ali nimalo neprimerenim korakom (pošto je i nju, kao i Debelog, krasilo veliko samopouzdanje) zaputila se ka zadnjim redovima. Endru nije mogao da okrene glavu da je isprati pogledom, ali ga iznenada ošinu pomisao od koje mu zazvoni u ušima: da je, pomerivši se zajedno s Debelim jedno mesto dalje, ostavio upražnjenu stolicu do

sebe.

Čuo je lake, hitre korake kako se približavaju, a zatim se stvorila baš tu; sela je odmah do njega. Okrznula mu je stolicu i očešala se o njega. Nozdrve uhvatiše dašak njenog parfema. Čitava leva strana tela mu je bridela od njene blizine, i bio je zahvalan što mu je obraz okrenut ka njoj manje bubuljičav od desnog. Još nikada nije bio toliko blizu nje, te se pitao da li da se usudi da je pogleda, da bar nekim gestom pokaže da je prepoznaje; no odmah zaključi da je predugo bio nepomičan, te da je već prekasno da to učini a da izgleda prirodno.

Češući se po levoj slepoočnici kako bi zaklonio oči, spustio je pogled na njene šake, nežno položene jedna na drugu u njenom krilu. Nokti su joj bili kratki, čisti i nelakirani. Na malom prstu je nosila neupadljiv srebrni prsten.

Debeli diskretno pomeri lakat ne bi li njime ćušnuo Endrua u slabine.

– I na kraju – reče Sanduče, a Endru shvati da je već dvaput čuo Sanduče kako izgovara te reči, kao i da se mir u dvorani pretočio u muk, te da je vrpoljenje potpuno zamrlo i da se vazduh ispunio znatiželjom, ushićenjem i nelagodom.

– I na kraju – ponovo će Sanduče, a glas mu nekontrolisano zadrhta. – Imam veoma... imam veoma tužno obaveštenje. Gospodin Bari Ferbrader, koji je poslednje dve godine trenirao naš izuzetno uplaš... uspeš... uspešan ženski veslački tim...

Glas ga izdade i on prinese šaku očima.

– ... preminuo je...

Sanduče Vol je plakao pred svima, a kvrgava ćelava glava klonu mu na grudi. Talas iznenađenih uzdaha i kikota istovremeno se prolomi kroz masu posmatrača, a mnoga lica se okrenuše ka Debelom, koji je sedeo naizgled posve bezbrižno; pomalo radoznalo, ali ga to inače nije nimalo doticalo.

– ... preminuo... – jecao je Sanduče, a direktorka ustade, reklo bi se, iznervirano.

– ... preminuo... sinoć.

Negde iz sredine zadnjih redova u dnu dvorane začu se glasan usklik.

– Ko se to nasmejao?! – zagrme Sanduče, a vazduh ispuni naelektrisano pucketanje rastuće napetosti. – KAKO SE SAMO USUĐUJEŠ! Koja se to devojčica nasmejala, ko je to bio?!

Gospodin Mičer je već bio na nogama, gnevno gestikulirajući ka nekome

u sredini reda tik iza Endrua i Debelog; Endruova stolica bi ponovo odgurnuta, jer se Gaja, kao i svi ostali, zavalila u svojoj stolici da pogleda. Celo Endruovo telo postade preosetljivo; osećao je kako se Gajino telo izvija k njegovom. Kada bi se okrenuo na suprotnu stranu, grudi bi im se dodirnule.

– *Ko se to nasmejao?!* – ponovi Sanduče, komično se propinjući na prste, kao da odatle može da ulovi krivca. Mičer je mahnito, rukama i ustima bez glasa, dozivao osobu koju je okrivio za sve.

– Ko je to, gospodine Mičeru?

Mičer nije bio voljan da na to odgovori; činilo se da još uvek ima problema da ubedi krivca da napusti svoje mesto, ali kada Sanduče poče da pokazuje alarmantne znake da se sprema da napusti podijum te da lično ispita stvar, Kristal Vidon skoči na noge, modra u licu, pa poče da se probija kroz svoj red stolica.

– Da si došla u moju kancelariju odmah nakon zбора! – vikao je Sanduče.
– Sramota... potpuni nedostatak poštovanja! Sklanjajte mi se s očiju!

Ali Kristal zastade na kraju reda, pokaza srednji prst Sandučetu i povika:
– NISAM NIŠ'A URADILA, DRKOŠU!

Salom se razleže salva ushićenog žagora i smeha; nastavnici su bezuspešno pokušavali da utišaju galamu, a dvoje-troje čak ustade u pokušaju da zastraši sopstvene razrede i smiri učenike.

Dvokrilna vrata se zatvoriše za Kristal i gospodinom Mičerom.

– Smirite se! – povika direktorka i salom ponovo zavlada nevoljna tišina, ispunjena vrpoljenjem i šapatom. Debeli je zurio pravo preda se, i za promenu, u njegovoj nezainteresovanosti primećivala se usiljenost, te mu je i koža neznatno potamnela.

Endru oseti kako se Gaja ponovo stropoštava u svoju stolicu. Prikupio je hrabrost, okrenuo se nalevo i iskezio. Ona mu uzvratila osmehom.

VII

Iako se pagfordska bakalnica otvarala tek u pola deset, Hauard Molison je poranio. Bio je ekstravagantno gojazan šezdesetčetvorogodišnjak. Stomak mu je, poput kecelje, toliko visio preko butina da bi skoro svi koji ga prvi put vide odmah pomislili na njegov penis, pitajući se kada ga je poslednji put video i kako njime obavlja ono za šta je predviđen. Delom zahvaljujući jedinstvenom

fizičkom izgledu, koji je podsticao takve misli, a delom zahvlajujući daru za čavrljanje, Hauard je maltene u istoj meri šarmirao ljude i izazivao im nelagodu, te bi mušterije prilikom prve posete radnji gotovo uvek kupile više no što su planirale. Časkao je tokom čitavog radnog vremena, pomerajući mašinu za sečenje napred-nazad glatkim pokretom kratkoprste šake, dok bi režnjevi šunke tanki kao svila ispadali na celofan, plavih očiju uvek spremnih za namigivanje, s podvaljcima što mu se lelujaju i pri najblažem smehu.

Hauard je osmislio kostim koji je nosio svakog dana na posao: bela košulja dugih rukava, kruta tamnozeleno platnena kecelja, somotske pantalone i šešir lovca na jelene, za koji je zadenuo nekoliko ribolovačkih varalica. Ukoliko je lovački šešir ikada i bio samo štos, odavno više nije. Svakog radnog dana bi ga pažljivo navukao na sede kovrdže, ozbiljnog lica i veoma precizno, ispred malog ogledala u službenom toaletu.

Hauardu je jutarnje otvaranje bakalnice uvek pričinjavalo zadovoljstvo. Voleo je da se kreće kroz radnju u vreme kada se čuje samo tiho brujanje rashladnih vitrina i uživao je u samom činu vraćanja prostorije u život – paljenju svetla, dizanju roletni, podizanju poklopaca kako bi izneo na videlo blaga pohranjena u rashladnoj vitrini: blede sivozelene artičoke, oniks-crne masline, sušene kriške paradajza, uvijene poput karmin-crvenih morskih konjica u ulju s biljnim začinima.

Jutros je, međutim, njegovo zadovoljstvo bilo protkano nestrpljivošću. Njegova poslovna partnerka Morin je već kasnila a Hauard se, baš kao i Majls nešto ranije, bojao da će ga neko preduhitriti u prenošenju senzacionalne vesti, pošto Morin nije imala mobilni telefon.

Zastao je pokraj nedavno probijenog luka u zidu između bakalnice i stare obučarske radnje, koja će uskoro postati najnoviji pagfordski kafe, i proverio debeli industrijski prozirni najlon koji je sprečavao prodiranje prašine u bakalnicu. Kafe su planirali da otvore uoči Uskrsa, taman na vreme da privuku turiste sa zapada zemlje, radi kojih je Hauard svake godine punio izloge domaćom jabukovačom, sirevima i lutkicama od šaše.

Iza njega se oglasi zvonce i on se okrenu, a njegovo zakrpljeno i osnaženo srce poče sve jače da lupa od ushićenja.

Morin je bila sitna šezdesetdvođodišnjakinja pogurenih ramena, udovica Hauardovog bivšeg partnera. Zbog pognutosti je delovala starije no što jeste, iako se na sve moguće načine trudila da ne ispusti mladost iz svojih kandži: farbala je kosu u zift-crnou, nosila jarke boje i klatila se na nepromišljeno visokim štiklama, koje bi u radnji smesta zamenila Šolovim sandalama.

– 'Bro jutro, Mo – reče Hauard.

Odlučio je da ne protraći ono što ima da obznani time što će ga zbrzati, ali uskoro će početi da pristižu mušterije, a on ima toliko toga da kaže.

– Jesi čula vest?

Ona se upitno namršti.

– Bari Ferbrader je mrtav.

Ona zinu u čudu.

– *Nije valjda!* Kako?

– Nešto ga strefilo. Ovde gore. Majls je bio tamo, sve video. Na parkingu golf kluba.

– *Nije valjda!* – ponovi ona.

– Skroz mrtav – reče Hauard, kao da postoje različiti stupnjevi smrti, te da je ona koja je zadesila Barija Ferbradera krajnje gadna.

Morin razjapi jarko nakarminisana usta i prekrsti se. U ovakvim trenucima njena predanost katoličanstvu je uvek bila živopisna.

– I Majls je sve video? – zagrakta ona. U dubokom glasu bivše nikotinske zavisnice osećao se prizvuk čežnje za svim detaljima, čak i onim najsitnijim.

– 'Oćeš da pristaviš čaj, Mo?

Mogao je da joj produži agoniju bar nekoliko minuta. Žureći da se vrati do njega, polila se po ruci proključalim čajem. Sedeli su zajedno iza pulta, na visokim drvenim stolicama koje je Hauard tu postavio za trenutke predaha, a Morin je šakom leđa koji je izvadila ispod maslina hladila opekotinu. Zajedno su preleteli sve uobičajene strane ove tragedije: udovica („biće skroz izgubljena, ona je živela za Barija”); deca („četiri tinejdžera; koliki će to biti teret sad kad više nemaju oca”); pokojnikova relativna mladost („nije bio mnogo stariji od Majlsa, zar ne?”); da bi najzad došli do onog bitnog, budući da je sve ostalo bilo besciljno brbljanje.

– Šta će sad da bude? – Morin željno upita Hauarda.

– Ah! – reče Hauard. – Pa sad, u tom grmu leži zec, zar ne? Imamo upražnjeno mesto, Mo, što može biti presudno.

– Šta imamo...? – upita Morin, uplašena da je možda propustila nešto važno.

– Upraznjeno mesto – ponovi Hauard. – Tako se kaže kada se odborničko

mesto uprazni usled smrtnog slučaja. Zvanični termin – reče on znalački.

Hauard je bio predsednik opštinskog odbora, kao i Prvi građanin Pagforda. Uz taj položaj sledovao mu je i pozlaćeni lanac, sada pohranjen u malom sefu koji su on i Širli ugradili pri dnu plakara s odećom. Da je kojim slučajem pagfordskoj opštini dodeljen status okruga, bio bi u prilici da se nazove gradonačelnikom; uprkos tome, on je to u praksi i bio. Širli je to svima jasno stavila do znanja na naslovnoj strani sajta opštinskog odbora, gde je ispod fotografije ozarenog Hauarda s lančićem Prvog građanina navedeno kako je on spreman da prisustvuje svim lokalnim društvenim i poslovnim događajima. Svega nekoliko nedelja ranije, lično je u opštinskoj osnovnoj školi uručio biciklističke dozvole za vožnju po ulicama.

Hauard otpi gutljaj čaja i, osmehujući se kako bi ublažio svoje reči, izjavi: – Doduše, Mo, Ferbrader je bio skot. Umeo je da bude pravi skot.

– O, znam – reče ona. – Znam.

– Gadno bih se pokačio s njim da je poživeo. Pitaj Širli. Umeo je da bude pravi pokvarenjak.

– Da, znam.

– Pa, videćemo. Videćemo. Sad bi trebalo da je sve gotovo. Doduše, nipošto nisam želeo da pobedim ovako – dodade on uz duboki uzdah – ali govoreći u ime Pagforda... u ime zajednice... to i nije tako loše...

Hauard pogleda na sat.

– Evo, sad će pola deset, Mo.

Nikada nisu kasnili sa otvaranjem, niti bi ikad poranili sa zatvaranjem; radnjom su rukovodili s revnošću i ritmom kakvog crkvenog obreda.

Morin se odgega da otključa vrata i podigne roletne. Kad ih je podigla, pred njima se u isprekidanim prizorima ukaza trg: slikovit i dobro održavan, u velikoj meri zahvaljujući združenim naporima vlasnika radnji koje su se na njemu nalazile. Žardinjere, viseće korpe i saksije bile su raštrkane na sve strane, pune cveća, oko čije su se boje vlasnici dućana svake godine dogovarali. „Crni top” (jedan od najstarijih pabova u Engleskoj) nalazio se s druge strane trga, naspram bakalnice „Molison i Lou”.

Hauard je svaki čas ulazio iz zadnje prostorije i izlazio odande, noseći duge četvrtaste poslužavnike sa svežim paštetama, ukrašene sjajnim komadićima limuna i bobicama, koje je uredno spuštao ispod staklene vitrine. Malo zadihan od napora, posle onolikih ranojutarnjih razgovora, Hauard spusti po-

slednju turu pašeta i na trenutak zastade, gledajući u ratni spomenik nasred trga.

Pagford je i jutros izgledao predivno kao i uvek, te se Hauard prepusti uzvišenom trenutku radosti življenja, kako sopstvenog, tako i mesta kojem pripada, doživljavajući ga kao žilu kucavicu. On je i dalje tu da uživa u svemu – lakiranim crnim klupama, crveno-ljubičastom cveću, u kamenom krstu pozlaćenom sunčevom svetlošću – a Barija Ferbradera više nema. Teško je bilo ne videti prste sudbine u toj nagloj promeni na bojnopolju, na kojem su Hauard i Bari toliko dugo odmeravali snage.

– Hauarde – oštro će Morin. – *Huarde*.

Preko trga im se brzim korakom približavala mršava crnokosa žena smeđe puti, u kišnom mantilu, namrgođeno zureći u svoja stopala.

– Misliš li da je...? Je li čula? – prošapta Morin.

– Ne znam – reče Hauard.

Morin, koja još uvek nije stigla da se preobuje u Šolove sandale, umalo je iščaula gležanj kad se naglo odmakla od izloga i potrčala iza pulta. Hauard se sporim, kraljevskim korakom došetao iza kase, nalik artiljercu koji zauzima mesto iza topovske cevi.

Oglasi se zvonce i doktorica Parminder Džavanda širom otvori vrata baikalnice, još uvek se mršteći. Ničim nije stavila do znanja da je primetila Hauarda i Morin, već se zaputila pravo ka polici sa uljima. Morin ju je netremice i pomno pratila pogledom sokola koji osmatra poljskog miša.

– 'Bro jutro – reče Hauard, kada Parminder priđe pultu s bocom u ruci.

– Dobro jutro.

Doktorica Džavanda ga skoro nikad nije gledala u oči, ni na sastancima opštinskog odbora, ni kada bi se susreli izvan parohijskog doma. Hauarda je oduvek zabavljalo to što ona nije u stanju da prikrije netrpeljivost prema njemu; zbog toga se svojski trudio da prema njoj bude što srdačniji, razmetljivo predusretljiv i ljubazan.

– Danas niste na poslu?

– Ne – reče Parminder, preturajući po tašni.

Morin nije mogla da se suzdrži.

– Užasna vest – reče promuklim, isprekidanim glasom. – Za Barija Ferbradera.

– Aha – reče Parminder, a zatim upita: – Šta?

– Za Barija Ferbradera – ponovi Morin.

– Šta s njim?

Parminderin birmingemski akcenat je i posle šesnaest godina u Pagfordu još uvek bio jak. Zbog duboke vertikalne bore između obrva uvek je delovala napeto, ponekad besno, ponekad usredsređeno.

– Umro je – reče Morin, gladno se zagledavši u njeno namršteno lice. – Sinoć. Baš mi sad Hauard reče.

Parminder je stajala posve nepomično, sa šakom u tašni. Zatim iskosa pogleda u Hauarda.

– Stropoštao se na parking u golf kluba i umro – reče Hauard. – Majls je bio tamo, sve je video.

Sekunde su prolazile.

– Je li ovo neka šala? – zahtevala je Parminder da zna grubim i piskavim glasom.

– Naravno da nije šala – reče Morin s uživanjem, tobože preneražena njenim ponašanjem. – Ko bi se s tim šalio?

Parminder uz tresak spusti ulje na stakleni pult i izađe iz radnje.

– Eto! – prasnu Morin prekorno. – „Je li ovo neka šala?” Baš lepo!

– U šoku je – mudro će Hauard, posmatrajući Parminder kako hita preko trga, dok se mantil vijorio za njom. – Ta će biti ožalošćena koliko i udovica, vala. Ali da znaš, biće zanimljivo videti – dodade on, odsutno se češkajući s donje strane svog ogromnog trbuha, gde ga je često svrbelo – šta će ona sad...

Nije dovršio rečenicu, ali nije ni morao. Morin je tačno znala na šta misli. Oboje su, posmatrajući odbornicu Džavandu kako zalazi za ugao, razmišljali o upražnjenom mestu: gledali su na njega ne kao na prazan prostor, nego kao na kakav mađioničarski šešir, pun mogućnosti.

VIII

Zgrada Stare parohije bila je poslednja i najvelelepna kuća u nizu viktorijanskih građevina u Crkvenoj aleji. Uzdizala se na samom kraju ulice, nasred velike ugaone bašte, okrenuta ka Crkvi Svetog Mihaila i Svih Svetih, koja se na-

lazila prekoputa.

Pretrčavši poslednjih nekoliko metara ulice, Parminder je nakratko petljala oko brave na ulaznim vratima i najzad ušla. Odbijala je da poveruje, sve dok to ne čuje od nekog drugog, od bilo koga osim njih; ali telefon u kuhinji je već zloslutno zvonio.

– Da?

– Vikram ovde.

Parminderin suprug je bio kardiohirurg. Radio je u Jugozapadnom kliničkom centru u Jarvilu i nikada nije imao običaj da je zove s posla. Parminder stegnu slušalicu toliko snažno da je prsti zaboše.

– Slučajno sam čuo. Izgleda da je aneurizma. Zamolio sam Hjua Džefrisa da što pre zakaže autopsiju. Bolje za Meri da zna šta je posredi. Možda ga već i obrađuju.

– U redu – prošapta Parminder.

– Tesa Vol je bila ovde – reče joj on. – Zovi Tesu.

– Da – reče Parminder. – Važi.

Ali kad je spustila slušalicu, utonula je u jednu od kuhinjskih stolica i zagledala se kroz prozor u baštu iza kuće, ne primećujući je, stiskajući usne.

Sve se urušilo oko nje. Činjenica da je sve još uvek na svom mestu – zidovi, stolice, fotografije dece na zidovima – ništa nije značila. Svaki atom njenog sveta bio je raznesen i u trenu ponovo sastavljen, no taj privid trajnosti i postojanosti nimalo je nije zavarao; sve bi se rastočilo i na najmanji dodir, jer je iznenada postalo tanano i krhko, kao da je od papira.

Nije više upravljala sopstvenim mislima; i one su se rasplinule, te su na površinu isplivavali i ponovo nestajali nasumični fragmenti sećanja: ples s Barijem na novogodišnjoj zabavi Volovih, onaj smešni razgovor koji su vodili po povratku s poslednjeg sastanka opštinskog odbora.

– Imaš kravoliku kuću – rekla mu je.

– *Kravoliku?* Šta to znači?

– Uža je spreda nego pozadi. To donosi sreću. Ali nalazite se na trokrakoj raskrsnici. To donosi nesreću.

– Znači, nikom ništa – reče Bari.

Mora da se arterija u njegovoj glavi još tada opasno nadimala, a da njih

dvoje to nisu ni znali.

Parminder se iz kuhinje naslepo zaputi u sumorni dnevni boravak, u kojem je stalno vladao polumrak, kakvo god da je vreme napolju, zahvaljujući visokom belom boru koji je rastao u bašti ispred kuće. Mrzela je to drvo, ali je ono i dalje opstajalo jer su i ona i Vikram znali kakvu bi gužvu komšije napravile kada bi ga posekli.

Nije mogla da se skrasi. Prošla je kroz predvorje, pa nazad u kuhinju, gde je zgrabila telefon i pozvala Tesu Vol, koja se nije javljala. Mora da je na poslu. Parminder se, drhteći, vratila u kuhinjsku stolicu.

Njen bol je bio toliko velik i silovit da ju je plašio, poput kakve zle zveri koja je izronila iz podnih dasaka. Bari, mali bradati Bari, njen prijatelj, njen saveznik.

Na isti način joj je i otac umro. Imala je petnaest godina kada su se vratili iz grada i zatekli ga kako leži na travnjaku, licem nadole, s kosilicom pored sebe, dok ga je sunce peklo po potiljku. Parminder je mrzela naprasnu smrt. Dugo umiranje kojeg se toliko ljudi boji za nju je predstavljalo utešnu mogućnost; dovoljno vremena da se pripremi i organizuje, dovoljno vremena da se oprosti...

Još uvek je pritiskala usta. Zurila je u blagi, ozbiljni lik Gurua Nanaka, zakačen za plutanu tablu.

(Vikramu se ta slika nije sviđala.

– Otkud ovo tu?

– Meni se sviđa – uzvratila je prkosno.)

Bari, mrtav.

Potisnula je užasan poriv da plače s istom onom silinom koje se njena majka oduvek gnušala, pogotovo odmah nakon očeve smrti, dok su njene druge kćeri, kao i tetke i rođake, po ceo dan naricale i busale se. „A ti si mu još bila miljenica!” Ali Parminder je svoje neisplakane suze čuvala duboko u sebi, gde su, čini se, prolazile kroz nekakav alhemijski peobražaj, vraćajući se u spoljašnji svet u vidu vulkanskih izliva gneva, čije su erupcije s vremena na vreme prouzrokovala njena deca i recepcionerke na poslu.

Još uvek su joj pred očima bili Hauard i Morin za pultom, on krupan, ona žgoljava; u njenim mislima još uvek su gledali na nju s visine dok su joj saopštavali da je njen prijatelj preminuo. Uz gotovo dobrodošao izliv besa i mržnje, ona pomisli: *Drago im je. Misle da će sada pobediti.*

Zatim ponovo poskoči, hitro se zaputi do dnevne sobe i s najviše police spusti jednotomno izdanje *Sainčija*, svoje nove novcate svete knjige. Otvorivši je nasumice, nimalo iznenađena, već pre s osećajem da gleda sopstveni lik u ogledalu, pročita:

O svesti, svet je duboka, mračna jama. Sa svih strana Smrt baca svoju mrežu.

IX

U savetovalište učenika u vinterdaunskoj srednjoj školi ulazilo se iz školske biblioteke. Nije imalo prozore i osvetljavala ga je jedna jedina dugačka neonka.

U pola jedanaest, Tesa Vol, šefica savetovališta i supruga zamenika direktora, ušla je u sobu otupela od umora, noseći plastičnu čašu jake instant kafe koju je ponela iz zbornice. Bila je zdepasta, širokog neupadljivog lica, i sama je šišala svoju prosedu kosu – neuredne šiške često su joj bile pomalo nakrivo isečene – nosila je odeću koju je sama šila i volela je nakit od perlica i drveta. Današnja duga suknja verovatno je bila izatkana od jute, a Tesa ju je kombinovala s debelim bezobličnim grašak-zelenim džemperom. Tesa se gotovo nikada nije ogledala u zidnim ogledalima, te je bojkotovala radnje u kojima ih nije mogla zaobići.

Da bi umanjila sličnost kancelarije za savetovanje sa zatvorskom ćelijom, okačila je nepalski zidni ćilim koji je imala još iz studentskih dana: na podlozi duginih boja nalazili su se jarkožuto sunce i mesec, s kojih su se širili stilizovani talasasti zraci. Ostatak ogoljenih okrečenih površina prekrila je brojnim plakatima s korisnim savetima za sticanje samopouzdanja ili brojevima telefona za anonimne pozive ukoliko nekom, usled zdravstvenih i psiholoških problema, zatreba pomoć. Kada je poslednji put ušla u kancelariju savetovališta, direktorka je pomalo sarkastično prokomentarisala te plakate.

– A vidim, ako im ništa drugo ne pomogne, onda nek zovu Dečju liniju – rekla je, pokazavši na najupadljiviji plakat.

Tesa se uz duboko stenjanje sruči u stolicu, skinu ručni sat koji ju je stezao, i stavi ga na sto pokraj hrpe štampanih papira i podsetnika. Sumnjala je da će danas biti u stanju da obavi sve svoje obaveze; sumnjala je da će se Kristal Vidon uopšte pojaviti. Kristal je često bežala iz škole kad je uzrujana, besna ili joj je prosto dosadno. Ponekad je uhvate pre nego što stigne do kapije i na silu je unesu unutra, dok ona viče i psuje; drugi put bi pak vešto izbegla da

je uhvate, te bi dan provela u neradu. Već je bilo deset i četrdeset, zvono se oglasilo, a Tesa je čekala.

Kristal ulete kroz vrata u deset i pedeset jedan i zalupi ih za sobom. Sruči se na stolicu ispred Tese, ruku prekrštenih preko bujnih grudi, dok su joj se jeftine minđuše klatile na ušima.

– Kaž'te onom svom mužu – poče, drhtavim glasom – da se nisam smejala, jebote!

– Molim te nemoj da psuješ preda mnom, Kristal – reče Tesa.

– Nisam se smejala – u redu?! – vrisnu Kristal.

Grupa šestaka s fasciklama uđe u biblioteku. Proviriše kroz staklo na vratima; jedan se iskezi kad je prepoznao Kristalin potiljak. Tesa ustade i spusti venecijaner, a zatim se vrati na svoje mesto ispred sunca i meseca.

– U redu, Kristal. Zašto mi ne ispričaš šta se dogodilo?

– Vaš *muž* je pričô nešto o gos'n Ferbraderu, a ja nisam čula šta, pa mi je Niki rekla, a ja, jebote, nisam mogla da...

– Kristal!

– ... nisam mogla da poverujem, znate, i povikala sam, al' se nisam smejala! Nisam se, jeb...

– ... Kristal...

– *Nisam se smejala, u redu?!* – povika Kristal, stežući ruke oko grudi, prekrstivši noge.

– Dobro, Kristal.

Tesa je navikla na gnev učenika budući da se s tom pojavom najčešće srećala na savetovanjima. Mnogi od njih behu lišeni bilo kakvih moralnih vrednosti; rutinski su lagali, varali i kršili pravila, a ipak, kada ih nepravedno optuže, bezgranično bi se i iskreno razgnevili. Tesi se činilo da je ovo pravi bes, a ne onaj veštački koji je Kristal tako vešto simulirala. Bilo kako bilo, usklik koji je Tesa čula tokom zbora delovao joj je kao uzvik šoka i neverice, a ne veselja; Tesa je premrla od jeze kad je Kolin taj krik shvatio kao smeh.

– Videla sam Sanduče kako...

– Kristal!

– Reko', vašem mužu, jebote...

– Kristal, poslednji put te molim da ne psuješ u mom prisustvu...

– Rekla sam mu da s' nisam smejala, rekla sam mu! A on me je opet poslao na dopunsku nastavu, jebote!

U devojčinim debelo uokvirenim očima zablistaše suze gneva. Krv joj je navirala u lice; ružičasta kao božur, streljala je Tesu pogledom, spremna da pobjegne, da opsuje, da i Tesi pokaže srednjak. Gotovo dve godine mukotrпно i zajednički stvarano uzajamno poverenje, krhko kao paučina, sada se rastezalo do granice pucanja.

– Verujem ti, Kristal. Verujem da se nisi smejala, ali molim te, nemoj da psuješ preda mnom.

Iznenada, zdepasti prsti počеше da trljaju umrljane oči. Tesa izvuče kutiju s maramicama iz fioke i dodade ih Kristal, koja ih zgrabi ne rekavši ni hvala, a zatim obrisa oči i izduva nos. Kristaline šake bile su najdirljivije na njoj: kratki i široki nokti, nehajno nalakirani, a pokreti ruku bezazleni i neposredni, kao kod deteta.

Tesa sačeka da Kristal prestane da šmrkće. Zatim reče: – Vidim da te je potreslo što je gos'n Ferbrader umro...

– Jeste – reče Kristal, prilično žustro. – Pa šta?!

Tesi iznenada u mislima iskrсну prizor Barija kako sluša ovaj razgovor. Zamislila je njegov žalostivi osmeh; čula ga je, sasvim jasno, kako kaže: „baš lepo od nje”. Tesa sklopi oči, koje su je sve više pekle, izgubivši moć govora. Čula je Kristal kako se vrpolti, stoga je polako odbrojala do deset i ponovo otvorila oči. Kristal je piljila u nju, još uvek skrštenih ruku, crvena u licu i prkosna.

– I meni je veoma žao zbog gospodina Ferbradera – reče Tesa. – On je zapravo bio naš stari prijatelj. Zbog toga je gospodin Vol pomalo...

– Rekla sam mu da s' nisam...

– Kristal, molim te mi dozvoli da završim. Gospodin Vol je danas vrlo uzrujan, pa je verovatno zato... zato pogrešno protumačio ono što si učinila. Razgovaraću s njim.

– Neće on promeniti svoje jeb...

– Kristal!

– Pa i neće.

U veoma brzom ritmu Kristal počе da trupka levim stopalom o nogu Tesinog radnog stola. Tesa podiže laktove sa stola da ne bi osećala vibracije, pa reče: – Porazgovaraću s gospodinom Volom.

Nabacivši bezizražjanost na lice, strpljivo je čekala da joj se Kristal sama otvori. Kristal je sedela u mrtvoj tišini, šutirajući nogu od stola i svaki čas gutajući pljuvačku.

– Šta se dogodilo gospodinu Ferbraderu? – reče najzad.

– Misle da mu je pukla arterija u mozgu.

– A zašto?

– Rođen je s anomalijom za koju nije znao – reče Tesa.

Tesa je bila svesna da Kristal ima mnogo više iskustva sa slučajevima iznenadne smrti no ona sama. Ljudi u krugovima u kojima se kretala Kristalina majka previše često su umirali, prerano, kao da su učestvovali u nekom tajnom ratu za koji ostatak sveta nije znao. Kristal je ispričala Tesi kako je, kad je imala šest godina, zatekla leš mrtvog mladića u majčinom kupatilu. Zbog toga su je često oduzimali od majke i stavljali pod starateljstvo njene bake Ket. Baka Ket je bila važan lik u mnogim Kristalinim pričama o detinjstvu; čudnovata mešavina spasiteljke i pošasti.

– Naša ekipa je sada načisto najebala – reče Kristal.

– Ne, nije – reče Tesa. – I nemoj da psuješ, Kristal, molim te.

– E baš jeste.

Tesa je htela da joj se usprotivi, ali joj je iscrpljenost ugušila taj poriv. Uostalom, Kristal je u pravu, začu se iz jednog dalekog, racionalnog kutka Tesinog mozga. Sad je *zaista* gotovo s veslačkim osmercem. Niko izuzev Barija ne bi primio Kristal Vidon u svoju grupu i tu je zadržao. Ona će otići, Tesa je bila svesna toga; verovatno je i Kristal to znala. Neko vreme su sedele u tišini, a Tesa je bila isuviše iscrpljena da bi pronašla reči koje bi možda popravile atmosferu između njih dve. Osećala se kao da je hvata jeza, kao da je gola, ogoljena do kostiju. Bila je budna već više od dvadeset četiri sata.

(Samanta Molison joj je telefonirala iz bolnice u deset uveče, baš dok je izlazila iz kade nakon dugog kupanja, spremajući se da pogleda vesti Bi-Bi-Sija. Brže-bolje se ponovo obukla, dok je Kolin ispuštao neartikulisane zvuke i sudarao se s nameštajem. Doviknuli su sa stepeništa svome sinu, da bi znao kuda idu, a zatim istrčali do kola. Kolin je vozio do Jarvila tako brzo kao da će, ako prevali taj put u rekordnom roku, vratiti Barija u život; kao da će pokidati stvarnost i naterati je da se vrati na staro.)

– Ako nećete da pričate sa mnom, odo' ja – reče Kristal.

– Ne budi drska, Kristal, molim te – reče Tesa. – Danas sam veoma umor-

na. Gospodin Vol i ja smo celu noć proveli u bolnici s Ferbraderovom suprugom. Oni su naši dobri prijatelji.

(Meri se načisto slomila kad je spazila Tesu, zagrlila je, zarila lice u Tesin vrat uz jezive isprekidane krike. Kada su i Tesi suze potekle niz Merina uska leđa, iznenada je pomislila kako bi se zvuk koji Meri ispušta mogao opisati kao naricanje. Telo kojem je Tesa oduvek zavidela, sitno i mršavo, drhtalo je u njenim rukama, kao da nije u stanju da primi sav bol koji mora da podnese.

Tesa nije mogla da se seti kada su Majls i Samanta otišli. Nije ih najbolje poznavala. (Pretpostavila je da im je laknulo kad su otišli.)

– Videla sam njegovu ženu – reče Kristal. – Plavuša, došla je da nas gleda kako se trkamo.

– Da – reče Tesa.

Kristal je grickala nokte.

– Trebô je da me stavi u novine – reče iznenada.

– Šta? – zbunjeno će Tesa.

– Gos'n Ferbrader. 'Teo je da me intervjuiše. Samo mene.

U lokalnim novinama se pre izvesnog vremena pojavio članak o pobedi vinterdaunskog osmerca u finalu regionalnog veslačkog kupa. Kristal, koja nije najbolje umela da čita, donela je primerak novina da pokaže Tesi, a Tesa joj je naglas pročitala članak, ubacujući usput usklike divljenja i oduševljenja. Bila je to dotad najlepša sesija.

– Da li je trebalo da te intervjuišu u vezi s veslanjem? – upita Tesa. – U vezi s timom?

– Ne – reče Kristal. – Zbog nečeg drugog. – A onda upita: – Kad mu je sahrana?

– Još ne znamo – odgovori Tesa.

Kristal je i dalje grickala nokte, a Tesa nije smogla snage da preseče tišinu koja se nataložila između njih.

X

Vest o Barijevoj smrti na sajtu Opštinskog odbora nije izazvala veliko talasanje, bio je to tek sićušan kamičak u uzburkanom okeanu. Uprkos tome, pag-

fordske telefonske linije su tog ponedjeljka bile opterećenije no inače, a manje grupe pešaka su se skupljale na uskim pločnicima da zaprepaštenim tonom provere svoje informacije.

Kako su se vesti prenosile, događao se čudnovat preobražaj. Kroz preobražaj su prošli dokumenti u Barijevoj kancelariji i imejlovi koji su čučali u elektronskim sandučićima njegovih brojnih poznanika, žalostivi kao trag od mrvica koji je za sobom ostavio dečak izgubljen u šumi. Sve te užurbane žvrljotine, ti pikseli koje su naslagali zauvek ukočeni prsti, sada su delovali avelinjski kao prazne ljuštore. Gavin je već pomalo osećao odbojnost prema porukama mrtvog prijatelja na svom mobilnom telefonu, a jedna devojka iz veslačkog osmerca, još uvek uplakana u povratku sa zbora, pronašla je u svojoj školskoj torbi formular koji joj je Bari potpisao, i izbezumila se.

Dvadesettrogodišnja novinarka iz *Glasnika jarvilskog okruga* nije imala pojma da je Barijev donedavno hitar mozak u tom trenutku tek hrpa suđerastog tkiva na metalnoj tabli za seciranje u Jugozapadnom kliničkom centru. Išćitala je imejl koji joj je poslao sat vremena pre no što će umreti, a zatim ga pozvala na mobilni, ali se niko nije javljao. Barijev telefon, koji je on ugasio na Merino insistiranje pre nego što su krenuli u golf klub, nemo je ležao pokraj mikrotalasne u kuhinji, zajedno s njegovim ostalim ličnim stvarima koje su joj dali u bolnici. Niko ih nije ni dirnuo. Ti poznati predmeti – privezak za ključeve, mobilni telefon, stari ofucani novčanik – sada su bili poput moštiju samog pokojnika; kao da su bili njegovi prsti, njegova pluća.

Vest o Barijevoj smrti se prenosila sve dalje i dalje, zračeci, poput kakvog oreola, sa osoba koje su bile u bolnici. Sve dalje i dalje, čak do Jarvila, dopirući i do onih koji su Barija znali samo po imenu, čuvenju ili iz viđenja. Postepeno su i same činjenice izgubile oblik i suštinu, a u nekim slučajevima bi se iskrivile. Ponegde bi i sam Bari išćezao, progutala bi ga priroda njegove zle kobi, sveo bi se na puku erupciju izbljuvka i mokraće, na trzavu hrpu beznađa, te se činilo neprimerenim, čak groteskno komičnim, da je neko umro tako neatmeno u tom malom uobraženom golf klubu.

Tako se i Sajmon Prajs, jedan od prvih koji su čuli za Barijevu smrt, u svojoj kući na brdu iznad Pagforda, susreo s jednom ublaženom verzijom u jarvilskoj štampariji *Harkort-Volš*, u kojoj je radio još otkako je napustio školu. Vest je do njega doprla sa usana jednog mladog vozača viljuškara koji je žvakao žvaku, a koga je Sajmon zatekao kako čuču kraj vrata njegove kancelarije, kad se kasno po podne vratio iz toaleta.

Momak, zapravo, nije ni došao da razgovara o Bariju.

– Ona stvar š'o rekoste da bi vas možda interesovala – promumla on, ušavši u kancelariju za Sajmonom, koji zatvori vrata za njim – mogô bi' to da vam završim za sredu, ako ste još raspoloženi.

– Je li? – reče Sajmon, sedajući za svoj sto. – Zar nisi rekao da je već spremno za isporuku?

– Jest, al' ne mogu da ga pokupim pre srede.

– Koliko smo beše rekli?

– Osam šuški, u kešu.

Momak je besomučno žvakao; Sajmon je čuo mljackanje nadolazeće pljuvačke. Žvakanje žvake je bila jedna od mnogobrojnih stvari koje su Sajmona neopisivo nervirale.

– Ali to je original, jelda? – pitao je Sajmon. – Ne neko lažno sranje?

– Pravo iz skladišta – reče momak, vrpoljeći se i izvijajući ramena. – Pravi pravcati, još uvek upakovan.

– U redu – reče Sajmon. – Donesi ga u sredu.

– Šta, ovamo? – momak prevrnu očima. – Jok, ne na posao, batice... 'de živiš?

– U Pagfordu – reče Sajmon.

– A 'de u Pagfordu?

Sajmonova nesklonost otkrivanju svog prebivališta graničila se sa sujeverjem. Ne samo da nije podnosio posetioce – koji bi mu poremetili privatnost, a možda i opoganili imanje – već je na Vidikovac gledao kao na nešto neukaljano, besprekorno, jedan potpuno drugačiji svet nego Jarvil i buka i škripa štamparije.

– Pokupiću ga ja nakon posla – reče Sajmon, namerno ignorišući to pitanje. – Gde ga držiš?

Momak nije delovao presrećno. Sajmon ga prostreli pogledom.

– Pa, onda mi treba keš unapred – tvrdio je pazar vozač viljuškara.

– Pare dobiješ kad mi isporučiš robu.

– Ne mož' to tako, batice.

Sajmon oseti da će ga zaboleti glava. Nije mogao da se otrese užasne pomisli koju mu je ona njegova netaktična žena jutros nabacila – da u čoveko-

vom mozgu godinama može da otkucava tempirana bomba, a da niko to ne zna. Stalno treskanje i brektanje štamparske prese s druge strane vrata nipošto nije bilo dobro za njega; njeno neumoljivo bubnjanje možda mu već godina-ma stanjuje zidove arterija.

– Dobro de – frknu on i izvi se u stolici da izvuče novčanik iz zadnjeg džepa pantalona. Momak priđe stolu, ispružene ruke.

– Jel' živiš negde blizu pagfordskog terena za golf? – upita, dok mu je Sajmon odbrojavao novčanice od deset funti na dlan. – Moj ortak je sinoć bio tamo i vidô nekog lika kako je otegô papke na mestu. Gadno se isповraćô, prevrnô i rikhô na parkingu.

– Da, čuo sam – reče Sajmon, trljajući poslednju novčanicu između prstiju pre nego što ju je prosledio, kako bi se uverio da se nisu slučajno dve slepile.

– Kvaran odbornik. Taj što je umro. Primô je mito. Ovi iz Grejsa su ga plaćali da ih drži pod ugovorom kao izvođače radova.

– Je li? – reče Sajmon, mada je zapravo bio i te kako zainteresovan.

Bari Ferbrader, ko bi rekao?!

– Javiću ti ja još za ono – reče momak, gurajući osamdeset funti duboko u zadnji džep. – Pa ćemo da odemo po ono u sredu.

Vrata kancelarije se zatvoriše. Zapanjen otkrićem o korumpiranosti Barija Ferbradera, Sajmon zaboravi na glavobolju, koja je zapravo bila tek prolazna neprijatnost. Bari Ferbrader, tako prezauzet i druželjubiv, tako popularan i ve-seo: a sve vreme ubire reket ovima iz Grejsa.

Ta vest nije potresla Sajmona onoliko koliko bi pogodila maltene sve ostale koji su poznavali Barija, niti je umanjila njegov ugled u Sajmonovim očima; naprotiv, zbog toga je još više poštovao pokojnika. Svi koji imaju bar malo pameti krišom neprekidno gledaju da ućare što više; Sajmon je to vrlo dobro znao. Rasejano je zurio u tabelu na svom kompjuterskom ekranu, ponovo ogluveo za tandrkanje štamparije s druge strane prašnjavog prozora.

Kad čovek ima porodicu, nema drugog izbora nego da radi od devet do pet, ali Sajmon je oduvek znao da postoje drugi, lakši načini; da mu se lagodan život ispunjen blagostanjem klata iznad glave poput neke ogromne nabubrele pinjate, koju bi mogao da razbije samo kad bi imao dovoljno dugačak štap i znao kada da udari. Sajmon je gajio gotovo detinju veru da je svet samo pozornica za njegovu ličnu dramu; da mu se sudbina smeši s nebesa, šaljući mu nagoveštaje i znake, te nije mogao da odoli osećaju da je upravo dobio jedan takav znak, nebeski mig.

Natprirodne dojave bile su odgovorne za nekoliko donkihotovskih odluka koje je Sajmon u prošlosti doneo. Pre mnogo godina, dok je još bio šegrt u štampariji, s hipotekom koju je jedva mogao da priušti i s trudnom ženom, uložio je sto funti na favorita u Velikoj nacionalnoj trci, na konja po imenu Rutina beba, koji je pao u drugoj trci. Nedugo nakon što su kupili Vidikovac, Sajmon je uložio hiljadu dvesta funti, koje je Rut htela da potroši na zavese i tepihe, u tajm-šer projekat kojim je rukovodio njegov hvalisavi površni poznanik iz Jarvila. Sajmonova investicija je nestala zajedno s direktorom kompanije, no mada je besneo i psovao i gurnuo svog mlađeg sina sa sredine stepeništa jer mu se našao na putu, nije obavestio policiju. Znao je za određene neregularnosti u prethodnom poslovanju te firme pre nego što je uložio novac, te je nagađao da bi mu postavljali nelagodna pitanja.

Naspram tih neprilika, međutim, stajali su srećni slučajevi, šeme koje su upalile, intuicije koje su se isplatile, te je Sajmon njima pridavao veliki značaj kada je pravio konačan bilans; to je bio razlog što je još uvek verovao zvezdama, to mu je samo ojačalo veru u to da vasiona za njega ima više ciljeve od ovog nazoviživota, gde bi radio za skromnu platu sve dok se ne penzioniše ili umre. Prevare i prečice; šeme i trange-frange; svi su to radili, pa čak i, kako se ispostavilo, mali Bari Ferbrader.

Tu, u svojoj skućenoj kancelariji, Sajmon Prajs je čežnjivo gledao na nastalu prazninu među insajderima, na mesto gde lova sada kaplje na slobodnu stolicu a nema ko da je skuplja.

(Stara vremena)

Uljezi

12:43

...kao i protiv uljeza (koji, u principu, tuđe nekretnine i njihove vlasnike moraju da ostave u stanju u kojem su ih i zatekli)
...

Čarls Arnold Barker
Opštinska i lokalna samouprava
Sedmo izdanje

I

Pagfordski opštinski odbor imao je, s obzirom na veličinu, veliku moć. Odbor se sastajao jednom mesečno u blistavoj viktorijanskog crkvenoj sali, te decenijama istrajno i uspešno odolevao pokušajima da mu se skreše budžet, oduzme neko od izvršnih ovlašćenja, ili da ga pripoje nekom novopečenom unitarističkom izvršnom telu. Pagford se dičio time da je najbuntovniji, najbučniji i najnezavisniji među svim opštinskim odborima pod okriljem Jarvilskog okružnog odbora.

Sve do nedelje uveče sačinjavalo ga je šesnaest muškaraca i žena iz varoši. Pošto je glasačko telo Pagforda, po običaju, pretpostavilo kako sama želja za učešće u radu opštinskog odbora ukazuje na kompetentnost kandidata za tu dužnost, svih šesnaest odbornika izabrano je bez protivkandidata.

A ipak, to miroljubivo izglasano telo trenutno je bilo poprište svojevrsnog građanskog rata. Problem koji je više od šezdeset godina izazivao gnev i ogorčenost Pagfordana došao je do usijanja, te se odbor podelio na dve struje, pod vođstvom dvojice harizmatičnih lidera.

Da bi se dobro shvatio uzrok neslaganja, morao se dokučiti jaz nepoverljivosti i netrpeljivosti Pagfordana prema gradu Jarvilu, smeštenom severno od njega.

Jarvilske trgovine, firme, fabrike i Jugozapadni klinički centar obezbeđivali su najveći deo radnih mesta za Pagfordane. Omladina iz te varoši uglavnom je subotom uveče izlazila u jarvilske bioskope i noćne klubove. Grad je imao katedralu, nekoliko parkova i dva ogromna šoping-centra, i sve su to bila lepa mesta za obilazak ukoliko biste se ikada, nekim čudom, zasitili čari daleko lepšeg Pagforda. Uprkos tome, za prave Pagfordane, Jarvil je uglavnom bio tek nužno zlo. Njihov stav se otelotvorio u visokom bregu, na čijem vrhu se uzdizala Pargeterska opatija, koja je Pagfordanima zaklanjala vidik ka Jarvilu, dopuštajući im da se zavaravaju kako je grad kilometrima dalje no što jeste.

II

No Pargeterski breg je od pogleda varošana skrivao još jedno mesto, i to ono koje je Pagford oduvek smatrao samo svojim – Vilu Svitlav, raskošno zdanje

boje meda, u stilu kraljice Ane, smešteno usred hektara i hektara uređenih šumskih površina i obrađene zemlje. Vila se nalazila na području pagfordske opštine, na pola puta do Jarvila.

Skoro dve stotine godina kuća je neosetno prelazila s generacije na generaciju aristokratske porodice Svitlav, sve dok najzad, hiljadu devetsto i neke godine, nije preminuo i njen poslednji nalsednik. Danas, jedina uspomena na vekovnu povezanost Svitlavovih s Pagfordom bila je najvelelepna porodična grobnica u dvorištu Crkve Arhanđela Mihaila i Svih Svetih, kao i pregršt grobova i inicijala po lokalnim zdanjima i starim spisima, nalik na otiske stopa i fosilne ostatke izumrlih stvorenja.

Nakon smrti poslednjeg Svitlava, vila je zapanjujućom brzinom prelazila iz ruke u ruku. Pagfordani su stalno strahovali da će neki preduzimač kupiti i porušiti ili unakaziti tu dragu znamenitost. A onda je, pedesetih godina prošlog veka, ovaj posed kupio čovek po imenu Obri Foli. Uskoro se pročulo da je Foli izuzetno imućan, te da je svoje bogatstvo na neki tajanstven način dopunjavao u glavnom gradu. Imao je četvoro dece i želju da se tu skrasi. Odoبرانje stanovnika Pagforda dostiglo je neslućene razmere nakon munjevite vesti da je Foli potomak Svitlavovih, po nekoj bočnoj liniji. Očigledno je već i bio „njihov”, čovek predodređen da bude odan Pagfordu, a ne Jarvilu. Starosedeoci Pagforda bili su ubeđeni da uspon Obrija Folija znači povratak blagostanja. Mogao je postati bajkoviti dobročinitelj ove varoši, kao što su to bili njegovi preci, obasipajući njihove kaldrmisane sokake milošću i glamurom.

Hauard Molison se još sećao kako je njegova majka uletela u njihovu kuhinju u Ulici Houp donoseći vest da su Obrija pozvali da bude u žiriju na lokalnoj izložbi cveća. Njen šareni pasulj već tri godine zaredom osvaja nagradu za najbolje povrće, te je čeznula da joj ovaj put srebrni pehar oivičen ružinim laticama uruči čovek koga je videla kao romansiranog junaka iz starih dobrih vremena.

III

A onda je, kaže lokalno predanje, nastupila iznenadna tmina koja prethodi dolasku zle veštice.

Još dok se Pagford radovao što je Vila Svitlav dospela u tako sigurne ruke, Jarvil je na svom južnom delu žurno zidao kompleks stanova za sirotinju. Te nove ulice, kako je Pagford ubrzo sa zabrinutošću shvatio, zauzimale su deo zemljišta koje se pružalo između tog grada i njihove varoši.

Svi su znali da je potreba za izgradnjom jeftinih stanova u posleretnom periodu rasla, ali je mala varoš, zaokupljena dolaskom Obrija Foliya, sve glasnije iskazivala sumnju u namere Jarvila. Prirodne granice – koje su označavali rečni tok i brdo, nekadašnji simboli i garancija pagfordskog suvereniteta – kao da je podrivala brzinu s kojom su se umnožavali stambeni objekti od crvene opeke. Jarvil je ispunio svaki pedalj zemljišta koje je imao na raspolaganju i zaustavio širenje na samoj severnoj granici sa opštinom Pagford.

Varoš je odahnula, no to olakšanje se ubrzo pokazalo preuranjenim. Smešta je zaključeno da je naselje Kantermil premalo da bi udovoljilo potrebama stanovništva, te je grad počeo da traži novo zemljište koje će kolonizovati.

Tada je Obri Foli (koji je u očima Pagfordana još uvek bio više mitsko biće nego čovek) doneo odluku koja će pokrenuti šest decenija taloženu zlovolju.

Pošto nije imao nikakve vajde od ono malo preostalih obraslih polja što su se prostirala iza novogradnje, prodao je to zemljište Jarvilskom gradskom veću za pristojnu cenu i tim novcem obnovio od vlage iskrivljene drvene panele u predvorju Vile Svitlav.

Gnev Pagfordana je bio neizmeran. Poljane Svitlavovih su bile njihova odstupnica od grada koji im se sve više primicao; a sada su i stare opštinske granice ugrožene najezdom prekobrojne jarvilske sirotinje. Nedolični i svađalački skupovi u opštinskoj većnici, razjarena pisma novinama i Jarvilskom gradskom veću, lični protesti protiv onih koji su bili odgovorni za to – ništa od toga nije uspelo da zaustavi plimu.

Gradnja sirotinjskih stanova se nastavila, samo s jednom razlikom. Tokom kratkog predaha u izgradnji, nakon završetka prvog naselja, jarvilski odbor je shvatio da se ti objekti mogu graditi još jeftinije. Nove zgrade nisu bile od crvene opeke, već od armiranog betona. To drugo naselje meštani su nazvali Poljana, po poljima na kojima je podignuto, i razlikovalo se od Kantermila po znatno lošijoj građi i arhitekturi.

U jednom od tih zdanja od betona i čelika, napuklom i iskrivljenom već krajem šezdesetih, rodio se Bari Ferbrader.

IV

Uprkos mlakim uveravanjima Jarvilskog veća da će održavanje novog naselja biti njegova briga, Pagford su – kao što su razjareni varošani još odmah pred-

videli – uskoro preplavili novi troškovi. Dok je pružanje većine komunalnih usluga u naselju Poljana i održavanje njegovih stambenih zgrada palo na teret Jarvilskog veća, bilo je još stvari koje je grad, u svojoj nadmenosti, preneo na varoš: održavanje pločnika, ulične rasvete, klupa, autobuskih stanica i javnog zemljišta.

Na mostovima koji su spajali Pagford i Jarvil osvanuli su grafiti; autobuske stanice na Poljani su demolirane; poljanski tinejdžeri ispunili su igrališta pivskim flašama i kamenjem razbijali ulične svetiljke. Lokalni puteljak, nekada omiljen među turistima i šetačima, ubrzo je postao glavno mesto okupljanja poljanske omladine, i „ko zna šta još”, dodala bi preteći majka Hauarda Molisona. Opštinskom odboru su pali na teret čišćenje, opravke i zamene svega što treba, a budžet koji je Jarvil odredio u tu svrhu od samog početka je smatran nedovoljnim, kada se uzme u obzir neophodni utrošak vremena i materijala.

Ništa od pagfordskog neželjenog tereta nije izazivalo veći gnev i ogorčenost koliko to što su mališani iz Poljane potpali pod rejon osnovne škole pri Crkvi Svetog Tome. Mladi Poljanjani su stekli pravo da obuku te poželjne plavo-bele školske uniforme, da se igraju u dvorištu pokraj kamena temeljca koji je položila ledi Šarlota Svitlav i da zaglušuju male učionice prodornim jarvilskim naglaskom.

Ubrzo se Pagfordom proneo glas da su kuće na Poljani postale prava premija za svaku jarvilsku porodicu s niskim primanjima koja ima decu školskog uzrasta; da je zavladala prava pomama za prekoračenjem granične linije naselja Kantermil, baš kao što su Meksikanci nagrnuli u Teksas. Njihov ponos i dika, škola *Sveti Toma* – magnet za dobrostojeće meštane koji bi svakodnevno putovali do Jarvila na posao, privukla su mala odeljenja, školske klupe sa rolo poklopcima, vremešno kameno zdanje i teren za fudbal obrastao bujnom travom – uskoro će preplaviti i opoganiti izrodi grebatora, narkomana i majki čija deca potiču od različitih očeva.

Ovaj košmarni scenario se nikada nije potpuno ostvario, jer iako je škola *Sveti Toma* imala neosporne prednosti, bilo je tu i mana: neophodno je bilo kupiti uniformu, ili makar ispuniti sve formulare kako bi se dobila novčana pomoć za njihovu kupovinu; povlastice za autobus bila je nužnost, kao i ranije ustajanje roditelja koji su se morali postarati da deca na vreme stignu u školu. Za pojedina domaćinstva na Poljani to su bile nepremostive prepreke, te su njihovu decu silom prilika prebacili u veliku osnovnu kantermilsku školu, koju su mogla da pohađaju u svojoj odeći, a ne u školskim uniformama. Većina poljanskih đaka iz *Svetog Tome* lepo se uklopila i dobro slagala sa pagford-

skom decom; nekima su čak priznali da su krajnje fina deca. Tako je i Bari Ferbrader dobro napredovao u školi, bio je omiljen i bistar učenik, odeljenski šaljivdžija, koji bi tek ponekad primetio kako osmeh na usnama nekih pagfordskih roditelja splasne čim spomene gde živi.

Uprkos tome, škola *Sveti Toma* povremeno je morala da primi i ponekog učenika s Poljane neporecivo loše naravi. Kada je došlo vreme da pođe u školu, Kristal Vidon je živela s bakom u Ulici Houp, tako da je njen upis u školu bio neminovao, mada su se, kada se sa osam godina preselila na Poljanu da živi s majkom, mnogi ponadali da će zauvek otići iz *Svetog Tome*.

Kristalino sporo provlačenje iz razreda u razred podsećalo je na prolazak kože kroz telo udava, jer je bilo upadljivo i neprijatno za obe strane. Doduše, ne bi se moglo reći da je Kristal često pohađala nastavu: dobar deo školovanja u *Svetom Tomi* provela je na dopunskim časovima sa specijalnim nastavnikom.

Na nesreću, Kristal je bila u istom razredu sa Leksi, najstarijom Haurdovom i Šilinom unukom. Kristal je jednom prilikom tako jako udarila Leksi Molison da joj je izbila dva zuba. Iako su već odranije bili klimavi, u očima Leslinih roditelja, babe i dede Kristal nije bila manje kriva.

Ubeđeni da će njihove kćeri u vinterdaunskoj gimnaziji dočekati čitava odeljenja puna takvih kao što je Kristal, Majls i Samanta Molison odlučili su da obe kćeri pošalju u privatni ženski internat *Svete Ane* u Jarvilu, gde su devojke boravile i tokom nedelje. To što su njegove unuke proterane iz mesta kome pripadaju zbog Kristal Vidon, ubrzo je postao jedan od Haurdovih omiljenih primera pogubnog uticaja tog naselja na život u Pagfordu.

V

Taj prvobitni izliv pagfordskog besa s vremenom se kristalizovao u tišu, ali ništa manje snažnu ožalošćenost. Poljana je zagadila i iskvarila spokoj i lepotu njihovog mesta, te su varošani, ispunjeni pritajenim gnevom, odlučili da preseku veze s naseljem i prepuste ga samom sebi. No komisije koje odlučuju o opštinskim granicama dolazile su i prolazile, celu oblast su zadesile reforme u lokalnoj upravi a da se ništa nije promenilo: naselje Poljana ostalo je deo Pagforda. Novopridošli bi, međutim, brzo naučili lekciju – da je gnušanje prema tom naselju nužna prečica ka sticanju naklonosti stare garde Pagfordana koji rukovode mestom.

Ali sada, najzad – nakon više od šezdeset godina otkako je stari Obri Foli

predao Jarvilu to kobno parče zemlje – posle decenija strpljivog rada, razrade strategija, potpisivanja peticija, podizanja svesti o problemu i opsedanja raznih potkomiteta – pagfordski antipoljanisti napokon su bili na pragu pobeđe.

Recesija je primorala lokalne vlasti na reorganizaciju, konsolidovanje i smanjenje budžeta. U vrhu Jarvilskog okružnog odbora bilo je onih koji su smatrali da će povećati izborne šanse ukoliko ugrabe to oronulo malo naselje, koje će po svoj prilici biti teško pogođeno pooštrenim merama vlade, te da će se njegovi nezadovoljni stanovnici pridružiti njihovim glasačima.

Pagford je imao predstavnika u Jarvilu: okružnog odbornika Obrija Folija. To nije bio onaj čovek koji je omogućio izgradnju Poljane, već njegov sin, Obri Mlađi, naslednik Vile Svitlav, koji je radnu nedelju provodio u Londonu, gde je radio kao finansijski savetnik. Bilo je nečeg pokajničkog u Obrijevom učestvovanju u lokalnim aktivnostima; osećaj da treba da ispravi nepravdu koju je njegov otac tako nehaljno naneo ovoj varoši. On i njegova supruga Džulija bili su pokrovitelji poljoprivredne izložbe i dodeljivali su nagrade pobeđnicima, učestvovali u radu brojnih mesnih odbora i svakog Božića priređivali proslavu na koju su svi čeznuli da budu pozvani.

Hauard se ponosio i radovao mišlju da su on i Obri tako bliski saveznici u neprekidnoj borbi da se Poljana ponovo pripoji Jarvilu, jer se Obri kretao u višoj sferi finansijskog delovanja, čime je zavređivao Hauardovu pažnju i poštovanje. Svake večeri, pošto bi zatvorio bakalnicu, Hauard bi izvadio fioku s novcem iz starinske kase i prebrojavao prljave novčanice i novčiće pre no što bi ih položio u sef. Obri, s druge strane, nikad ne bi ni dodirnuo novac u radno vreme, a opet je prebacivao basnoslovne sume s kontinenta na kontinent. Raspolagao je njime i umnožavao ga, a kada bi predviđanja bila nepovoljna, dostojanstveno bi ga posmatrao kako nestaje. U Hauardovim očima Obri je bio ogrnut mističnom austom koju čak ni svetska finansijska kriza nije uspela da oslabi; vlasnik bakalnice nije imao strpljenja ni za koga ko ljude poput Obrija krivi za krizu koja je zadesila zemlju. Niko se nije žalio kad im je išlo dobro, često bi ponavljao Hauard, te je ukazivao Obriju poštovanje kakvo sleduje generalu ranjenom u nekom nepopularnom ratu.

U međuvremenu, kao okružni odbornik, Obri je imao pristup raznoraznim zanimljivim statistikama, te tako i prilike da dobar deo informacija u vezi s pagfordskim problematičnim „satelitom” podeli s Hauardom. Njih dvojica su znala tačno koliko se okružnih sredstava, bespovratno ili bez primetnog boljitka, rasipa na zapuštene poljanske ulice; zatim, da niko na Poljani nije vlasnik kuće u kojoj živi (dok su danas gotovo sve kućice od opeke u kantermilskom naselju u privatnom posedu; te da su renovirane tako da se ne mogu prepozna-

ti, sa saksijama na prozorima, tremovima i uredno održavanim travnjacima); da gotovo dve trećine stanovnika Poljane živi isključivo od pomoći države i da je dobar deo njih već prošao kroz vrata belčapelske klinike za lečenje od bolesti zavisnosti.

VI

Hauard je tu sliku Poljane uvek imao na umu, poput sećanja na kakav košmar: prozori zakovani daskama išaranim prostaklucima; tinejdžeri sa cigaretama što gluvare po večito demoliranim autobuskim stanicama; satelitske antene na sve strane, okrenute k nebu, kao kakvi ogoljeni tučkovi sumornih metalnih cvetova. Često bi sebi postavljao retorsko pitanje zašto se oni sami ne organizuju da srede svoj kraj – šta sprečava stanovnike da udruže svoja oskudna sredstava i zajednički kupe kosilicu za travu? Ali to se nikada nije desilo: Poljana je čekala na odbore, opštinski i okružni, da počiste, poprave, održavaju; da im stalno iznova daju i daju.

Hauard bi se zatim prisetio Ulice Houp iz svog detinjstva, s bašticama iza kuća, koje su bile tek komadi zemlje jedva veći od stolnjaka, ali su mahom sve, uključujući i baštu njegove majke, bile prepune boranije i krompira. Po onome što je Hauard video, ni Poljanjane ništa nije sprečavalo da uzgajaju povrće niti da dovedu u red svoje zastrašujuće potomke s kapuljačama na glavi i auto-lakovima; ništa ih nije sprečavalo da udruženi prionu na uklanjanje prljavštine i sređivanje oronulih fasada; ništa ih nije sprečavalo da se okupaju i zaposle; ništa, ama baš ništa. Stoga je Hauard bio primoran da zaključi kako su sami, svojevolejno, izabrali da tako žive, te da je pomalo preteće zapušteno naselje tek puki odraz nemara i lenjosti.

Pagford je, nasuprot tome, u Hauardovom umu blistao kao kakav moralni svetionik, kao da se kolektivna duša tog mesta ovaplotila u njegovim kaldrimanim ulicama, brežuljcima, živopisnim zdanjima. Za Hauarda je njegovo rodno mesto bilo mnogo više od skupine starih zdanja i brze reke s drvoredom duž obale, veličanstvene siluete opatije na brdu iznad varoši, ili visećih korpi sa cvećem na trgu. Za njega je ova varoš predstavljala ideal, način života; mikrocivilizaciju koja se čvrsto odupirala sveopštem sunovratu nacije.

– Ja sam Pagfordanin, skroz-naskroz – govorio je turistima tokom leta – i po rođenju i po opredeljenju. – Govoreći to, sebi je davao najveći kompliment, zaodenuvši ga u uzrečicu. Rodio se u Pagfordu, tu će i umreti, i nikada nije ni sanjao da ga napusti, niti je čeznuo za promenom okoline većom od

one koju mu je pružala smena godišnjih doba, preobražavajući okolno drveće i reku; ili slika trga koji bi u proleće procvetao, a za Božić zabeleo.

Bari Ferbrader je sve to znao; čak je sve to i rekao. Smejao mu se sa suprotne strane stola u parohijskom domu, smejaio se Huardu u lice. – Znaš, Huarde, *ti* si za mene Pagford. – A Huard mu je, nimalo uzrujan (jer je Bariju uvek uzvraćao šalom na šalu) odgovorio: – Shvatiću to kao veliki kompliment, Bari, šta god da si hteo da kažeš.

Mogao je sebi da priušti da se smeje. Huardova jedina preostala životna ambicija bila mu je nadohvat ruke: vraćanje Poljane Jarvilu u bliskoj budućnosti delovalo je izvesno.

A onda je Huard, dva dana pre no što će se Bari Ferbrader srušiti mrtav na parking, saznao iz pouzdanih izvora da je njegov protivnik prekršio sva opšteprihvaćena pravila i obratio se lokalnim novinama s pričom o tome koliki je blagoslov za Kristal Vidon to što se školovala u *Svetom Tomi*.

Pomisao da se pred očima čitalaca maše s Kristal Vedon kao s primerom uspešne integracije Poljane u Pagford možda bi i bila smešna (rekao je Huard) da nije bila tako ozbiljna. Ferbrader je bez sumnje poučio devojkju šta da kaže, te bi se istina o njenom poganom jeziku, beskrajnom ometanju nastave, uplakanoj dečici i stalnom seljakanju iz razreda u razred izgubila među lažima.

Huard je verovao u zdrav razum sugrađana, ali je strepeo od novinarskog ispredanja i petljanja neukih dušebrižnika. Njegovo protivljenje je bilo i principijelno i lično: još nije zaboravio kako mu je unuka jecala u naručju, krvavih udubljenja na mestu izbijenih zuba, dok je pokušavao da je umiri obećavajući joj da će je Vila Zubić trostruko nagraditi za zube koje ostavi ispod jastuka.

Utorak

I

Drugog jutra nakon muževljeve smrti Meri Ferbrader se probudila u pet. Spavala je u bračnom krevetu sa svojim sinom, dvanaestogodišnjim Deklanom, koji se nešto posle ponoći uvukao pod jorgan, jecajući. Sada je bio u dubokom snu, te se Meri iskrala iz sobe i sišla u kuhinju da se isplače na miru. Svaki minuli sat samo je pojačavao njen bol, zato što ju je sve više udaljavao od njegovog živog lika i zato što je predstavljao kratku uvertiru u večnost koju će morati da provede bez njega. Iznova i iznova bi hvatala sebe kako, makar i na tren, zaboravlja da je zauvek otišao i da u njemu više nikad neće moći da potraži oslonac.

Kada su njena sestra i zet ušli da spremе doručak, Meri uze Barijev telefon i povuče se u njegovu radnu sobu, pa počе da prebira po imeniku, tražeći brojeve nekih od Barijevih mnogobrojnih poznanika. Nije prošlo ni nekoliko minuta kada mobilni u njenim rukama zazvoni.

– Da – promrmlja ona.

– O, zdravo! Treba mi Bari Ferbrader. Ovde Alison Dženkins iz *Glasnika jarvilskog okruga*.

Veseli glas te mlade žene je u Merinim ušima zvučao preglasno i stravično, kao pobedničke fanfare; njegov prasak poništavao je smisao samih reči.

– Molim?

– Alison Dženkins iz *Glasnika jarvilskog okruga*. Mogu li da razgovaram s Barijem Ferbraderom? Povodom njegovog članka o Poljani.

– O? – reče Meri.

– Da, nije nam poslao podatke o devojci o kojoj nam je pričao. Trebalo bi da je intervjuišemo. Kristal Vidon?

Svaka njena reč je za Meri bila kao šamar. Mazohistički je ćutke i nepomično sedela u Barijevoj staroj kompjuterskoj stolici i puštala da udarci plju-

šte.

– Da li me čujete?

– Da – reče Meri, glasom koji samo što je nije izdao. – Čujem.

– Znam da je gospodin Ferbrader izrazio želju da i on prisustvuje intervjuu s Kristal, ali vreme nam izmiče...

– Neće moći da prisustvuje – reče Meri, a glas joj se pretvori u vrisak. – Nikada više neće moći da govori o *proklesoj* Poljani, niti o bilo čemu!

– Molim?! – reče devojka s druge strane.

– Moj muž je *mrtav*, razumeš?! *Mrtav* je, tako da će *Poljana* morati da se snađe bez njega, shvataš?!

Šake su joj se toliko tresle da joj je mobilni iskliznuo kroz prste. Znala je da novinarka sluša njene jecaje tokom onih nekoliko trenutaka pre nego što je uspela da prekine vezu. Zatim se seti da je Bari najveći deo poslednjeg dana na ovom svetu i njihove godišnjice braka posvetio opsesiji Poljanom i Kristal Vidon; obuze je gnev i s takvom silinom zavitla mobilni preko sobe da on udari pravo u uramljenu sliku njihovo četvoro dece i obori je na pod. U isti mah zavrišta i zaplaka, a njena sestra i zet dojuriše uza stepenice i uleteše u sobu.

Isprva su čuli samo: – Poljana, prokleta, *prokleta* Poljana...

– Tu smo Bari i ja odrasli – promrmlja zet, ali ništa više ne reče, plašeći se da bi time još više raspirio Merinu izbezumljenost.

II

Socijalna radnica Kej Boden i njena ćerka Gaja preselile su se iz Londona pre samo četiri nedelje, i bile su najnovije stanovnice Pagforda. Kej nije znala za kontroverzni istorijat Poljane; za nju je to prosto bilo naselje u kojem žive mnogi njeni štićenici. O Bariju Ferbraderu je znala samo to da je njegova smrt pokrenula onu nesrećnu scenu u kuhinji kada je njen ljubavnik Gavin pobjegao od nje i njene kajgane, srušivši time sve nade koje je njegovo vođenje ljubavi pobudilo u njoj.

Kej je pauzu za ručak u utorak provela na odmorištu pored auto-puta između Pagforda i Jarvila, gde je pojela sendvič u kolima i iščitavala gomilu beležaka. Jedna od njenih kolegica je bila na privremenom odsustvu zbog

stresa, zbog čega su Kej smesta uvalili trećinu njenih slučajeva. Nešto pre jedan po podne se zaputila na Poljanu.

Već nekoliko puta je posetila to naselje, ali još uvek nije dobro poznavala njegove lavirinte. Najzad je pronašla Ulicu Foli i izdaleka prepoznala kuću za koju je pretpostavljala da pripada Vidonovima. Iz dosijea se jasno videlo šta je čeka, a taj prvi letimični pogled na kuću joj je to i potvrdio.

Uz pročelje kuće bila je naslagana gomila đubreta: kese iz samoposluge prepune otpadaka, izmešane sa starim ritama i neupakovanim prljavim pelemenama. Deo tog đubreta je bio razbacan, ili ga je vetar tu naneo preko sparušenog travnjaka, no najveći deo se nagomilao ispod jednog od dva prozora u prizemlju. Nasred travnjaka ležala je stara izlizana automobilska guma; po izbledelom žutosmeđem krugu utabane uvele trave na korak od nje videlo se da je nedavno pomerana. Pošto je pozvonila na vrata, Kej primeti kako se u travi pokraj njenih stopala presijava upotrebljeni kondom, nalik na svilenu čauru neke džinovske larve.

U tom trenutku je obuze ona laka zebnja koju nikad nije uspevala da prevaziđe, iako to nije bilo ništa u poređenju s nervozom s kojom je na početku karijere prilazila nepoznatim vratima. Tada se, iako je prošla svu tu obuku i uglavnom bila u društvu nekog od kolega, dešavalo i da se zaista uplaši. Opasni psi; muškarci s isukanim noževima; deca s grotesknim povredama; sve je to videla, pa i još gore od toga, za sve te godine dok je posećivala tuđe domove.

Niko nije otvorao vrata, ali je kroz širom otvoren prozor u prizemlju s leve strane začula dečji plač. Onda je rešila da pokuca na vrata, od čega se sitna ljuspa krem farbe odvali te joj pade na vrh cipele. To je podseti na stanje u kojem se nalazi njen novi dom. Bilo bi lepo da se Gavin ponudio da joj pomogne u renoviranju, ali on to nije ni spomenuo. Ponekad bi Kej u mislima nabrajala sve ono što nije izgovorio niti učinio, nalik tvrdici koji razgleda priznanice svojih dužnika, i osetila bi bes i ogorčenost, rešena da mu to kad-tad naplati.

Ponovo je zakucala, ranije nego što bi to inače učinila da nije pokušavala da se iskobelja iz sopstvenih misli, i ovaj put iz daljine dopre nečiji glas: – Evo me, jebote, *stižem*.

Vrata se naglo otvoriše i na njima se ukaza žena, i detinjasta i ostarela, u prljavoj bledoplavoj majici i donjem delu muške pidžame. Bila je Kejine visine, samo mršavija; jabučice i grudna kost su joj štrčale kroz tanku belu kožu. Neuko ofarbana kosa, iskrzana i jarkocrvena ličila je na periku natakarenu na

lobanju, zenice su joj bile sićušne, a grudi maltene ravne.

– Zdravo, jesi li ti Teri? Ja sam Kej Boden, iz Socijalne službe. Zamenjujem Meti Noks.

Ženine krhke sivobebe ruke prekrivali su sjajni ožiljci, a s unutrašnje strane jedne nadlaktice nalazila se ljutocrvena živa rana. Zbog širokih ožiljaka na njenoj desnoj ruci i pri dnu vrata, koža joj je bila nalik plastici. Kej je poznavala još jednu narkomanku u Londonu koja je slučajno izazvala požar u svojoj kući i prekasno shvatila šta se događa.

– Aha, ta sam – reče Teri, nakon preduge pauze. Kad je progovorila, delovala je znatno starije: nije imala nekoliko zuba. Okrenula je leđa Kej i načinila nekoliko nesigurnih koraka kroz mračan hodnik. Kej pođe za njom. Kuća je vonjala na ustajalu hranu, znoj i skorelu prljavštinu. Teri povede Kej kroz prva vrata levo u majušnu dnevnu sobu.

Unutra nije bilo ni knjiga, ni slika, ni fotografija, ni televizora; ničeg osim dve pohabane i prljave fotelje i poluraspadnutih polica. Na podu je vladao krš i lom. Hrpa novih novcatih kartonskih kutija naslaganih uza zid odudarala je od ostatka sobe.

Bosonogi dečaćić stajao je nasred poda, u majici i tesnoj peleni. Kej je u dosijeu pročitala da dečak ima tri i po godine. Njegovo cviljenje delovalo je nesvesno i bezrazložno, kao brujanje motora kojim neko stavlja do znanja da je tu. Čvrsto je stezao malu kutiju pahuljica.

– A ovo mora da je Robi? – upita Kej.

Kad je izgovorila njegovo ime, dečak je pogleda, ali nastavi da cmizdri.

Teri gurnu staru izgrebanu kutiju od biskvita s jedne od prljavih ofucanih fotelja i sklupčca se na njoj, posmatrajući Kej polusklopljenih kapaka. Kej sede u drugu fotelju, na čijem je rukohvatu stajala prepuna pepeljara. Opušci cigareta upadoše u Kejinu fotelju – osećala ih je pod butinama.

– Zdravo, Robi – reče Kej, otvarajući Terin dosije.

Mališan nastavi da cvili, tresući kutiju od pahuljica; čulo se da je nešto unutra.

– Šta ti to imaš? – upita Kej.

On ne odgovori, ali još žustrije protrese kutiju. Iz nje izlete plastična figurica, prolete u luku i pade negde iza kartonskih kutija. Robi poče da zavija. Kej je posmatrala Teri, koja je tupo zurila u sina. Posle nekog vremena, Teri najzad promrmlja: – Š'a je bilo, Robi?

– Da vidimo možemo li da je izvučemo – reče Kej, srećna što ima razlog da ustane i otrese pantalone. – Hajde da pogledamo.

Priljubila je glavu uza zid da bi zavirila iza kutija. Figurica se zaglavila pri vrhu. Ona jedva proturi ruku kroz procep. Kutije su bile teške te ih nije bilo lako pomeriti. Kej je nekako dohvatila majušnu igračku i kad ju je najзад stisnula u šaci, vide da je u pitanju debeli jarkoljubičasti čovečuljak nalik na Budu.

– Evo, izvoli – reče.

Robi prestade da zavija. Uzeo je figuricu i vratio je u kutiju od pahuljica, koju smesta ponovo zatrese.

Kej se osvrnu oko sebe. Ispod slomljenih polica ležala su dva automobilčića.

– Jel' voliš autiće? – upita Kej Robija, pokazujući na njih.

On nije pogledao kuda mu je pokazivala, već je čkiljio u nju lukavo i u isti mah znatiželjno. Zatim se odgega do jednog autića te ga podiže i pokaza joj.

– Brm-brm – reče on. – A'tomobi'.

– Tako je – reče Kej. – Vidi šta ti znaš! Automobil. Brm-brm.

Ona sede i izvadi beležnicu iz tašne.

– Dakle, Teri. Kako si?

Nakon kratke pauze, Teri reče: – Sve u redu.

– Samo nešto da objasnim: Meti je na bolovanju, a ja je zamenjujem. Moraću da protrčim kroz neke podatke koje mi je ostavila, da proverim da li se nešto promenilo od njene prošlonedeljne posete, važi?

– Dakle, da vidimo: Robi sada ide u obdanište, zar ne? Četiri puta nedeljno pre podne i dva puta po podne?

Kejin glas kao da je jedva dopirao do Teri. Kao da pričate zidu.

– Da – reče ona posle pauze.

– Kako mu je tamo? Da li mu se sviđa?

Robi strpa i autić u kutiju od pahuljica. Zatim uze jedan od pikavaca koji su spali s Kejinih pantalona i ugura ga povrh autića i ljubičastog Bude.

– Aha – pospano će Teri.

Ali Kej je već gledala u poslednje nečitke retke koje je Meti pribeležila

pre nego što su je poslali na odmor.

– Zar ne bi trebalo da je i danas tamo? Zar utorkom ne ide u obdanište?

Teri kao da se borila da ostane budna. Jednom ili dvaput joj je glava malo klonula. Najzad reče: – Kristal je trebalo da g' odvede, a nije.

– Kristal je tvoja ćerka, zar ne? Koliko ima godina?

– Četrn'es' – sneno će Teri – i po.

Kej je iz beležaka videla da Kristal ima šesnaest godina. Zavlada tajac.

Pri dnu Terine fotelje stajale su dve okrnjene šolje. Prljava tečnost u jednoj ličila je na krv. Teri je prekrstila ruke na ravne grudi.

– Bila sam ga obukla – reče, čupajući reči iz dubine svesti.

– Izvini, Teri, ali moram da te pitam – reče Kej. – Da li si se jutros drogirala?

Teri pređe koščatom šakom preko usana.

– Jok.

– 'Oće kaki – reče Robi i otrča ka vratima.

– Da li mu treba pomoć? – upita Kej kad Robi nestade s vidika te ga začuše kako trčka uza stepenice.

– Jok, mož' on to i sam – otezala je Teri. Pesnicom je poduprla klonulu glavu, nalaktivši se na rukohvat fotelje. Robi povika sa odmorišta.

– Vrata! Vrata!

Čule su ga kako trupka po drvenom podu. Teri se nije ni pomerila.

– Da odem da mu pomognem? – predloži Kej.

– Ahaa – reče Teri.

Kej se pope uza stepenice i pritisnu krutu kvaku da Robiju otvori vrata. Unutra je bazdelo. Kada je bila siva, s nekoliko prljavih tragova ustajale štrikave vode, a u klozetskoj šolji nije bila puštena voda. Kej je pusti pre nego što dozvoli Robiju da se uspenra na dasku. On se namršti i glasno se napnu, ne ustručavajući se pred njom. Nešto bućnu i nov talas smrada prože ionako kužan vazduh. On siđe sa šolje i navuče tesnu pelenu ne obrisavši se: Kej ga naterala da se vrati pa pokuša da ga ubedi da to sam učini, ali on ju je bezizrazno gledao. Na kraju ona to učini umesto njega. Zadnjica mu je bila ojedena: crvena, iritirana i skorela. Pelena je zaudarala na amonijak. Pokušala je da mu je

skine, ali on jauknu, nasrnu na nju a onda pobeže i strča u dnevnu sobu, s pe-
lenom koja mu je spadala. Kej je htela da opere ruke, ali nije bilo sapuna. Po-
kušavajući da ne diše na nos, zatvorila je vrata od kupatila za sobom.

Pre nego što je sišla, letimično pogleda spavaće sobe. Stvari iz sve tri bile
su rasute po pretrpanom odmorištu. Sve troje su spavali na dušecima na podu.
Robi je izgleda spavao u sobi s majkom. Nekoliko igračaka je bilo rasuto
među hrpom prljave odeće po podu: jeftine, sintetičke i za mlađi uzrast od
njegovog. Na Kejino iznenađenje, i perjani dušek i jastuk su imali navlake.

Kad se vratila u dnevni boravak, Robi je ponovo cvileo, udarajući pesni-
com po gomili naslaganih kartonskih kutija. Teri ga je posmatrala ispod polu-
spuštenih kapaka. Kej otrese fotelju pre nego što ponovo sede.

– Teri, ti si na metadonskom programu u klinici Belčapel, zar ne?

– Aha – sneno će Teri.

– I kako ti ide, Teri?

Kej je čekala s olovkom u ruci, pretvarajući se da joj se odgovor sam ne
nameće.

– Da li još uvek ideš u kliniku, Teri?

– Prošle nedelje. Idem petkom.

Robi poče da udara pesnicama po kutijama.

– Možeš li mi reći koju dozu metadona uzimaš?

– Sto petn'es' miligrama – reče Teri.

Keri nije iznenadilo što se Teri setila toga, ali ne i uzrasta svoje ćerke.

– Meti ovde piše da ti je majka pomagala oko Robija i Kristal. Da li je još
uvek tako?

Robi se baci čvrstim malenim telom na hrpu kutija, koje se zaljuljaše.

– Pazi se, Robi – reče Kej, a Teri dodade: – Pusti to – i Kej u njenom
umrtvljenom glasu oseti nešto nalik na brižnost.

Robi nastavi da udara pesnicama po kutijama, kao da uživa da osluškuje
njihovo šuplje bubnjanje.

– Teri, da li ti majka još uvek pomaže oko Robija?

– Nije majka, baka.

– Robijeva baka?

– *Moja baka, bre. Ona ne mož' da... nije joj dobro.*

Kej ponovo pogleda Robija, s olovkom u ruci. Nije bio neuhranjen; to je osetila kad ga je dodirnula i videla ga onako polugolišavog dok mu je brisala zadnjicu. Majica mu je bila prljava, ali kad se Kej nadvila nad njim, kosa mu je mirisala na šampon, što ju je iznenadilo. Po njegovim mlečnobelim rukama i nogama nije bilo modrica, ali tu je bila ta natopljena, vrećasta pelena; a imao je već tri i po godine.

– G'adan sam! – povika on, zadajući kutiji konačan, uzaludni udarac. – G'adan sam.

– Mož' da uzmeš keks – promrmlja Teri, ali se ne pomeri. Robijevo cviljenje se pretvori u bučno jecanje i dreku. Teri nije ni pokušala da ustane iz fotele. Bilo je nemoguće razgovarati u takvoj galami.

– Da mu ja dam? – povika Kej.

– Aha.

Robi protrča pored Kej u kuhinju. Bila je prljava gotovo koliko i kupatilo. Izuzev frižidera, šporeta i mašine za veš više nije bilo nijednog uređaja. Po radnim površinama su bili naslagani samo prljavi tanjiri, još jedna prepuna pepeljara, prazne kese iz prodavnice i buđav hleb. Linoleum je bio izlizan i Kejine potpetice su se lepile za njega. Na prepunoj kanti za đubre stajala je kutija od pice i činilo se da će svakog trenutka pasti.

– O'de – reče Robi, uperivši prst u kuhinjski plakar i ne gledajući u Kej. – O'de.

U plakaru je bilo natrpano više hrane nego što je Kej očekivala: konzerve, kutija keksa, teglica instant kafe. Uzela je dva keksa iz kutije i pružila detetu; ono ih zgrabi i pobeže natrag kod majke. – I, kako ti se sviđa u obdaništu, Robi? – upita ga ona dok je sedeo na podu i tamanio keks.

On ne odgovori.

– Sviđa mu se, neg' šta – reče Teri malo budnije. – Jelda, Robi? Sviđa mu se.

– Kad je poslednji put bio u obdaništu, Teri?

– Pos'nji put. Juče.

– Juče je bio ponedeljak, nije mogao da bude tamo – reče Kej, pribeleživši nešto. – Ponedeljkom ne ide u obdanište.

– Š'a?

– Pitam za obdanište. Robi je danas trebalo da bude tamo. Moram da znam kad je poslednji put bio.

– Jel' ti ne reko' maločas? Pos'nji put.

Kej nikada nije videla da neko tako razrogači oči. Još uvek je govorila ravnim i jednoličnim glasom, ali je neprijateljstvo postepeno izbijalo na površinu.

– Jes' ti lezbača? – upita Teri.

– Ne – reče Kej, još uvek škrabajući.

– Ličiš na lezbaču – reče Teri.

Kej nastavi da piše.

– Sok – povika Robi, brade musave od čokolade.

Ovog puta Kej se nije pomerila. Posle još jedne duge pauze, Teri se izvuče iz fotelje i otklati do hodnika. Kej se nagnu i podiže labavi poklopac s limene kutije od biskvita koju je Teri sklonila dok je sedala. Unutra su bili špric, parče prljave vate, zarđala kašika i prašnjava najlon kesica. Kej čvrsto namaknu poklopac na mesto, dok ju je Robi posmatrao. Nakon udaljenog čangrljanja, Teri se vrati, noseći šoljicu sa sokom, koju tutnu mališanu.

– Eto – reče, više se obraćajući Kej nego sinu pa ponovo sede. Promaši sedište prilikom prvog pokušaja i udari o rukohvat; Kej začu tup udarac kosti o drvo, ali Teri kao da nije osećala bol. Ponovo se smestila među ulegnute jastučiće, pospano i ravnodušno odmeravajući socijalnu radnicu.

Kej je ranije iščitala njen dosije od korice do korice. Znala je da je malte ne sve što je iole vredelo u životu Teri Vidon progutala crna rupa njene zavisnosti; da ju je to koštalo dvoje dece; da je jedva uspevala da zadrži ovo drugo dvoje; da se prostituisala kako bi zaradila za heroin, da je bila umešana u raznorazna sitna razbojništva; i da upravo sada ko zna koji put pokušava da se odvikne.

Ali da ništa ne osećate, da vas ni za šta nije briga... *U ovom trenutku, pomisli Kej, ona je srećnija od mene.*

III

Na početku drugog časa, posle pauze za ručak, Stjuart Debeli Vol je izašao iz škole. Nije se upustio u taj eksperiment sa bežanjem sa časa nimalo nepromi-

šljeno, još sinoć je odlučio da izostane s dvočasa iz informatike, kojim se završavala popodnevna nastava. Mogao je da odabere da pobjegne s bilo kog časa, ali se zadesilo da je njegov najbolji drug Endru Prajs (koga je Debeli zvao Arfi) bio u drugoj grupi iz informatike, a Debeli, uprkos silnom trudu, nije uspeo da se prebaci u tu grupu lošijih učenika da bi mu se pridružio.

I Debeli i Endru su možda bili svesni da je u njihovom drugarstvu divlje-nje uglavnom bilo usmereno od Endrua ka Debelom; ali je Debeli podozrevao da je Endru potrebniji njemu no obrnuto. Odnedavno je Debeli počeo da gleda na tu vrstu zavisnosti kao na slabost, ali je računao da slobodno može da propusti dvočas na kome i inače ne bi bio s njim, pošto već voli da bude u Endru-ovom društvu.

Debelom je jedan pouzdani izvor dojavio da je jedini potpuno bezbedan način da napusti vinterdaunsko dvorište, a da ga ne primete s prozora, da se popne na bočni zid pored spremišta za bicikle i da ga preskoči. Tako je i učinio, dočeka se vrhovima prstiju na rukama na usku stazu, odakle skrenu levo pa izbi pravo na prljavu i prometnu glavnu ulicu.

Pošto se našao na sigurnom, zapalio je cigaretu i produžio pored trošnih malih dućana. Pet blokova dalje, Debeli ponovo skrenu levo, u prvu uličicu, kročivši tako na područje Poljane. Olabavio je školsku kravatu jednom rukom u hod, ali je nije skinuo. Nije mu smetalo što se vidi da je đak. Debelom nikada nije padalo na pamet da svojoj školskoj uniformi doda bilo kakav detalj kako bi se razlikovao, nije zabadao bedževe po reverima niti vezivao čvor na kravati da bi bio u „fazonu”; nosio je školsku odeću s prezirom osuđenika.

Čak devedeset pet posto ljudi je pravilo grešku, bar prema viđenju Debelog, stideći se onoga što jesu i pretvarajući se da su neko drugi. Iskrenost je za Debelog bila njegov adut, njegovo oružje i odbrambeni sistem. Ljudi se uvek uplaše kada vide da ste iskreni, to ih zapanjuje. Drugi su se pak, kao što je Debeli takođe otkrio, zaglibili u stid i pretvaranje, živeći u strahu da njihove istine slučajno ne procure. No Debelog je najviše privlačila upravo ta sirovost, sve ono što je ružno ali iskreno, sve te prljave stvari zbog kojih su se ljudi poput njegovog oca osećali poniženo i prezreno. Debeli je mnogo razmišljao i o mesijama i o parijama; o ljudima koje žigošu kao ludake ili kriminalce; o plemenitim neprilagođenima koje su uspravane mase odbacile.

Najteže je i najveličanstvenije biti svoj, čak i kada je reč o surovom ili opasnom čoveku, *naročito* ako je i surov i opasan. Ima izvesne hrabrosti u odbijanju da se prikrije životinja koja čuči u vama. S druge strane, morate da pazite da se ne pretvarate da ste veća životinja no što zaista jeste: pođete li tom stazom, počnete li da preterujete ili se pretvarate, postaćete samo još jedno

Sanduče, najobičniji lažov, licemer. Debeli je često u mislima baratao rečima kao što su *autentično* i *neautentično*: za njega su one imale laserski precizno značenje, sudeći po načinu na koji ih je primenjivao na sebe i na druge.

Pošto je zaključio da su njegove osobine autentične, onda ih treba podsticati i negovati; ali isto tako je bio svestan da su pojedine njegove navike neprirodni proizvod nesrećnog vaspitanja, pa samim tim i neautentične, te da ih se treba rešiti. U poslednje vreme je eksperimentisao s impulsivnim ponašanjem, koje je smatrao autentičnim, kao i sa zanemarivanjem i potiskivanjem krivice i straha (neautentičnih poriva) koje su takvi vidovi usavršavanja naizgled izazivali. Bez sumnje, s vežbom je to postajalo sve lakše i lakše. Želeo je da očvrsne, da postane neranjiv, da se oslobodi straha od posledica; da se otarasi lažnog poimanja dobrog i lošeg.

Ono što je počelo da ga živcira kod te njegove zavisnosti od Endrua bilo je to što ga je prisustvo ovog drugog ponekad sputavalo i ograničavalo da do kraja ispolji svoje autentično „ja”. Negde u Endruu bila je pohranjena svojevrsna mapa ručne izrade u koju je bilo ucrtano šta je sve pošteno, a Debeli je odnedavno na licu svog starog druga primećivao nezadovoljstvo, zbunjenost i razočaranje. Endru nikad nije bio u stanju da ide do kraja, kad su u pitanju najveći izazovi i poruge. Debeli mu to nije uzimao za zlo; jer bi i za Endrua bilo neautentično da mu se u tome pridruži, sem ukoliko on to sam zaista nije iskreno želeo. Problem je u tome što je Endru otvoreno ispoljavao privrženost onoj vrsti moralnosti protiv koje je Debeli vodio sve odlučniji rat. Debeli je podozrevao da bi u traganju za potpunom autentičnošću bilo najpoštenije, najispravnije i nesentimentalno da raskine sve veze sa Endruom; a ipak mu je njegovo društvo prijalo više no ičije.

Debeli je bio ubeđen da vrlo dobro poznaje sebe; ispitao je sve zabačene kutke svoje psihe brižljivo i predano kako odavno odnedavno ničemu nije pristupao. Provodio je sate i sate preispitujući sopstvene nagone, težnje i strahove, pokušavajući da načini razliku između onih ličnih i onih stečenih. Proučavao je svoje naklonosti (niko pre njega, u to je bio ubeđen, nikada nije bio toliko iskren prema sebi; svi su u polusnu lutali kroz život) i zaključio da prema Endruu, koga poznaje od svoje pete godine, gaji najiskreniju naklonost; da to što je i dalje privržen majci, iako je sada već dovoljno odrastao da prozre njenu pravu prirodu, nije njegova krivica; te da suštinski prezire Sanduču, koji je oličenje, vrhunac neautentičnosti.

Na fejsbuk stranici koju je Debeli priredio s dotad nezapamćenom pažnjom okačio je citat koji je pronašao među knjigama svojih roditelja:

„Neću 'vernika', mislim da sam preopak da verujem u sebe samog... Užasno strepim da me jednog dana ne prozovu svecem... Neću da budem svetac, radije čak u lakrdijaše... Možda i jesam lakrdijaš...”{ 3 }

Endruu se citat veoma dopao, a Debelom se svidelo što je Endru toliko zavidljen.

U onih nekoliko sekundi koliko mu je trebalo da prođe pokraj kladionice, Debelom misli odlutaše do očevog mrtvog prijatelja, Barija Ferbradera. Još tri duga koraka pored plakata s trkačkim konjima okačenim iza prljavog stakla, i Debeli se seti Barijevog šaljivog, bradatog lica, pa začu onaj gromoglasan zvuk koji je Sandučić ispuštao umesto smeha, a koji bi mu se često oteo čak i pre no što bi Bari ispričao jednu od bednih šala, naprosto ushićen njegovim prisustvom. Debeli nije više želeo da razbija glavu tim uspominama; nije preispitivao sebe zašto je instinktivno zazirao od te pomisli; nije se čak upitao ni da li je taj mrtav tip bio autentičan ili neautentičan; izbio je iz glave pomisao na Barija Ferbradera, na očev besmislen bol, pa nastavio dalje.

Debeli je tih dana bio neobično neveseo, iako je u društvu bio duhovit kao i obično. Njegovo traganje za načinom da se otarasi moralnih stega zapravo je bio pokušaj da povрати nešto što je, bio je siguran, nekada davno ugušeno u njemu, nešto što je izgubio kada je odrastao. Debeli je želeo da ponovo stekne izvesnu nevinost, a put kojim je izabrao da joj se vrati prolazio je kroz sve ono što je tobože loše, što se Debelom, paradoksalno, činilo kao jedini pravi put do autentičnosti; do svojevrstne čistote. Baš čudno kako je ponekad sve naopačke, suprotno od onoga čemu su vas učili; Debeli je pomišljao da bi se, kada bi se svaka stavka naučene mudrosti izvrnula, dobila istinu. Hteo je da putuje mračnim lavirintima i uhvati se ukoštac sa avetima što u njima vrebaju. Želeo je da raskrinka pobožnost i prikaže licemerje; da razbije tabue i iscedi mudrost iz njihovih krvavih srca; hteo je da dosegne stanje amoralne blaženosti, da poništi čin krštenja i vrati se u stanje neznanja i jednostavnosti.

I tako je rešio da prekrši jedno od retkih školskih pravila koja još nije prekršio – pobjegao je sa časa, do Poljane. Ne samo da je tu osećao sirovo bilo stvarnosti snažnije nego igde drugde već se nadao da će nabasati na one ozloglašene ljude koji mu bude znatiželju i mada je to jedva sebi priznao, pošto je posredi jedna od onih malobrojnih neobjašnjivih čežnji, žudeo je za otvorenim vratima, za nekim ko će ga prepoznati i poželeći mu dobrodošlicu u dom za koji nije ni znao da ga ima.

Dok je prolazio pored glinenosivih kuća, peške a ne u majčinom autu, pri-

metio je da mnoge od njih nisu ni oronule ni izvrljane grafitima te da neke čak odražavaju (kako mu se činilo) ljupkost Pagforda, sa čipkanim zavesama i ukrasima na prozorskim daskama. Ovi detalji su svakako bili manje uočljivi iz vozila u pokretu, kada bi mu pažnju privukli zamandaljeni prozori i zapušteni travnjaci puni krša. Urednije kuće Debelog nisu zanimale. Ovamo su ga dovela mesta na kojima su vladali haos i bezakonje, makar i u vidu detinjastih žvrljotina sprejom.

Negde u blizini (nije znao gde tačno) živi Dejn Tali. Talijeva porodica je bila ozloglašena. Njegova dva starija brata i otac proveli su dosta vremena u zatvoru. Govorkalo se da je Dejna, kada se poslednji put potukao (kako se pričalo, s devetnaestogodišnjakom iz kantermilskog naselja), otac ispratio na sastanak i ostao da prebije stariju braću Dejnovog protivnika. Tali se vratio u školu s posekotinama na licu, otekle usne i modrog oka. Svi su se složili da je on, koji se tako retko pojavljuje u školi, tada došao samo da bi se pohvalio svojim ranama.

Debeli je bio sasvim siguran da bi on postupio drugačije. Brinuti šta će drugi misliti o vašem prebijenom licu bilo je neautentično. Debeli bi voleo da se pobije pa da se vrati svom svakodnevnom životu i da drugi za to saznaju samo ako ga slučajno sretnu.

Njega nikad niko nije udario, iako je izlivima žestokih provokacija davao sve veći povod za to. U poslednje vreme je često razmišljao o tome kako bi bilo da se upusti u neku tuču. Pretpostavljao je da njegova težnja za autentičnošću uključuje i nasilje; ili ga barem ne *isključuje*. Biti spreman da zadaješ udarce, ili da ih primaš, za njega je predstavljalo hrabrost kakvoj bi trebalo da teži. Nikad nije morao da upotrebljava pesnice – jezik je bio dovoljan; ali ovaj novi Debeli sve je više prezirao svoj način ispoljavanja karaktera i sve više se divio autentičnoj okrutnosti. Debeli je još opreznije razmotrio pitanje noževa. Kupiti sečivo i obznaniti svima da ga nosi bio bi sunovrat u neautentičnost, loša imitacija Dejna Talija i njemu sličnih; Debeli oseti žmarce od same pomisli na tako nešto. Ukoliko ikad bude *morao* da nosi nož, kod njega će to biti drukčije. Debeli nije isključio mogućnost da će doći i to vreme, mada je priznao sebi da je ta pomisao zastrašujuća. Plašio se predmeta koji se zabadaju u meso, igala i sečiva. Jedini se onesvestio kada su u *Svetom Tomi* primali vakcinu protiv meningitisa. Endru je otkrio jedan od retkih načina kako da unervozi Debelog – da pred njim izvuče svoj epipen, špric s adrenalinom koji uvek nosi sa sobom zbog nimalo naivne alergije na koštunjavo voće. Debelom bi pozlilo čim bi Endru zamahnuo k njemu ili se pravio da ga njime ubada.

Lutajući besciljno, Debeli primeti putokaz za Ulicu Foli. Tamo je živela Kristal Vidon. Nije bio siguran da li je danas u školi, a nije hteo ni da ona pomisli kako je došao da je potraži.

Dogovorili su se da se nađu u petak uveče. Debeli je rekao roditeljima da ide do Endrua pošto pišu rad iz engleskog. Činilo se da je Kristal prozrela šta sledi; delovala je predusretljivo. Dotle mu je već dozvolila da gurne dva prsta u nju, vrelu, čvrstu i klizavu; otkopčao joj je grudnjak i dobio dozvolu da stavi šake na njene tople, jedre grudi. Namerno ju je potražio tokom božićne zabave; izveo ju je iz pozorišne sale u zadnji hodnik, dok su ga Endru i ostali gledali s nevericom. Činilo se da je i ona bila iznenađena koliko i ostali, ali se, baš kao što se nadao i očekivao, nimalo nije opirala. Namerno je odabrao Kristal i već je spremio drsku i kul opasku kad su usledili podsmeh i ruganje njegovih drugova:

– Ako ti se jede pomfrit, nećeš ići u radnju zdrave hrane, jebote.

Unapred je smislio tu analogiju, ali je ipak morao da im je objasni.

– Samo vi, klinici, drkajte, ja bih da karam.

To im je istog časa zbrisalo osmehe s lica. Video je da su svi, uključujući i Endrua, primorani da progutaju poruge na račun tog izbora, diveći se njegovoj bestidnoj težnji za tim jedinim istinskim ciljem. Debeli je svakako odabrao najkraći put do njega; niko nije mogao da dovede u pitanje njegovu zdravorazumsku praktičnost, a on je znao da se svi oni pitaju zašto i sami nisu imali petlju i pribegli toj metodi za postizanje krajnje zadovoljavajućeg ishoda.

– Učini mi uslugu i ne spominji ovo mojoj majci, važi? – promrmljao je Debeli Kristal kada je zastao da dođe do daha između dva dugačka, vlažna „ispitivanja čeljusti”, dok joj je istovremeno palčevima trljao bradavice.

Blago se zakikotala, a zatim ga još žustrije poljubila. Nije ga upitala zašto je baš nju odabrao, zapravo, nije ga ama baš ništa ni pitala; činilo se da je, kao i on, zadovoljna reakcijama njihova dva potpuno različita „plemena” i likovala pred zbunjenošću posmatrača; čak i zbog zgražavanja njegovih prijatelja. On i Kristal jedva da su progovorili tokom naredna tri telesna eksperimentisanja i istraživanja. Debeli je sva tri pokrenuo, ali je i ona bila predusretljivija nego obično, zadržavajući se na mestima gde ju je lako mogao naći. Za petak večer su zakazali prvo viđanje. Kupio je kondome.

Pomisao da će najzad otići do kraja imala je neke veze s današnjim bežanjem sa časova i dolaskom na Poljanu, mada nije toliko mislio na samu Kristal (koliko na njene divne grudi i tu čudesno podatnu vaginu) sve dok nije video ime njene ulice.

Debeli se žurno vrati, pripalivši još jednu cigaretu. Kada je spazio naziv Ulice Foli, nešto mu je kvrcnulo da sada nije pravo vreme za to. Poljana je danas banalna i nedokučiva, a ono za čime je žudeo, za šta se nadao da će ga prepoznati kada ga konačno pronađe, bilo je sklopčano negde izvan njegovog vidokruga. Stoga se odšetao nazad do škole.

IV

Niko se nije javljao na telefon. Po povratku u Službu za brigu o deci, Kej je gotovo dva sata okretala brojeve, ostavljala poruke, redom molila da joj se jave: patronažnu sestru Vidonovih, njihovog porodičnog lekara, kantermilsko obdanište i belčapelsku kliniku za lečenje zavisnosti. Dosije Teri Vidon bio je širom otvoren na stolu pred njom, krcat i raskupusan.

– Ponovo se drogira, jelda? – upita Aleks, jedna od koleginica s kojima je Kej delila kancelariju. – Belčapel će je ovog puta izbaciti zauvek. Tvrdi kako se plaši da će joj oduzeti Robija, a ovamo ne može bez heroina.

– Ovo je već treći put kako prolazi kroz Belčapel – dodade Una.

Na osnovu svega što je videla tog popodneva, Kej pomisli da je vreme da napiše izveštaj i sazove sve stručnjake zadužene za faze u životu Teri Vidon. Nastavila je da pritiska dugme za ponovno biranje istog broja obavljajući ostale poslove, dok je telefon u uglu kancelarije zvonio bez prestanka a potom se uključivala telefonska sekretarica. Kancelarija Službe za brigu o deci bila je skučena, zakrčena i zaudarala je na pokvareno mleko, jer su Aleks i Una imale običaj da talog od kafe prazne u saksiju sparušenog drveta života u ćošku.

Metine najskorije beleške bile su nečitke i zbrkane, pune žvrljotina, pogrešnih datuma i nepotpune. Dosijeu je nedeostajalo nekoliko ključnih dokumenata, među kojima i pismo koje je klinika za lečenje zavisnosti poslala pre dve nedelje. Stoga je bilo brže da pita Aleks i Unu za podatke.

– Poslednje razmatranje slučaja bilo je... – reče Aleks, mršteći se na drvo života – pre godinu dana, čini mi se.

– I tada su, očigledno, smatrali da Robi može da ostane s njom – reče Kej, sa slušalicom uglavljenom između uva i ramena, bezuspešno pokušavajući da nađe zapisnik s tog razmatranja u nabrekloj fascikli.

– Nije ni bilo reči o tome da li će ostati kod nje, nego da li će joj ga vratiti. Bio je u hraniteljskoj porodici jer je Teri prebio neko od njenih mušterija te je

završila u bolnici. Očistila se, izašla i htela je samo da joj vrata Robija. Ponovo se uključila u program u Belčapelu, prestala da se prostituiše i svojski se trudila. Njena majka je obećala da će joj pomoći. Eto, tako ga je vratila i nekoliko meseci kasnije ponovo počela da se bude.

– Ali to nije Terina majka, ta koja pomaže, zar ne? – reče Kej koju je zbolela glava od pokušaja da rastumači Metina krupna, nečitka slova. – To je njena baka, prababa njene dece. To znači da je baš stara, a Teri je jutros pomenula da je i bolesna. A ako je Teri trenutno jedini staratelj...

– Čerka joj ima šesnaest godina – reče Una. – Uglavnom se ona brine o Robiju.

– Pa, ne obavlja to baš kako treba – reče Kej. – Jutros kad sam ih posetila bio je u prilično lošem stanju.

Doduše, viđala je i gore: otoke i oderotine, posekotine i opekotine, podlive crne kao katran, šugu i vaške; bebe koje se valjaju po tepisima umrljanim psećim izmetom; decu sa slomljenim kostima kako puze, a jednom (još uvek ju je to proganjalo u snovima) i dete koje je psihotični očuh pet dana držao zaključano u plakaru. To poslednje je dospelo i u udarne vesti širom zemlje. Najveća opasnost za Robija Vidona bila je ona gomila teških kutija u dnevnoj sobi njegove majke, na koju je pokušao da se popne čim je primetio da tako privlači Kejinu pažnju. Kej ju je pažljivo presložila u dve manje gomile pre nego što je otišla. Teri se nije dopalo što dira kutije; kao što joj se nije svidelo ni to što joj je rekla da mora da skine Robiju skroz natopljenu pelenu. Teri se zapravo dovoljno razbudila, kao i njen pogani jezik, mada je još uvek bila pomalo ošamućena, pa je besno odbrusila Kej da odjebe i ne vraća se.

Kejin mobilni zazvoni i ona se javi. Bila je to Terina glavna terapeutkinja za odvikavanje.

– Danima pokušavam da vas dobijem – reče ona iznervirano. Kej je trebalo nekoliko minuta da objasni da ona nije Meti, što nimalo ne umanjuje ženinu razdraženost.

– Da, još uvek je vidamo, ali su joj prošle nedelje nalazi bili pozitivni. Ako se ponovo bude drogirala, ima da leti. Već sada imamo dvadesetak ljudi koji bi rado zauzeli njeno mesto u programu te bar imalii neku korist od toga. Ovo je već treći put da prolazi kroz odvikavanje.

Kej joj nije rekla da zna da se Teri i jutros drogirala.

– Da li neko ima paracetamol? – upita Kej Aleks i Unu, nakon što ju je terapeutkinja detaljno izvestila o Terinom lečenju bez boljitka pa spustila sluša-

licu.

Kej popi tabletu protiv bolova s malo mlakog čaja, jer nije imala snage da ustane i ode do automata za vodu u hodniku. U kancelariji je bilo zagušljivo, a radiator odvrnut do kraja. Dok je napolju dnevna svetlost jenjavala, neonka iznad njenog pisaćeg stola blesnu još jače, obasuvši gomilu hartije na njenom stolu jarkom žutobelom svetlošću. Po beskrajnim redovima marširale su brujeće crne reči.

– Ima da zatvore belčapelsku kliniku, pazi šta ti kažem – reče Una, koja je radila za svojim kompjuterom, leđima okrenuta Kej. – Moraju da skrešu budžet. Odbor plaća jednog terapeuta. Njihova zgrada je u vlasništvu pagfordske opštine. Čula sam kako nameravaju da je doteraju i izdaju nekom za više para. Odavno su se već nameračili na tu kliniku.

Kej je osećala bubnjanje u slepoočnicama. Na sam pomen njenog novog prebivališta, Kej se rastuži. Bez razmišljanja pogazi ono u šta se zaklela – iako je sinoć odolela da ga pozove, podiže mobilni i ukuca broj Gavinove kancelarije.

– *Edvard Kolins i kompanija* – reče ženski glas posle trećeg zvona. Kod privatnika se odmah odgovara na pozive, jer se nikad ne zna da li im zarada zavisi od toga.

– Mogu li da dobijem Gavina Hjuza, molim vas? – reče Kej, zureći dole u Terin dosije.

– Ko ga traži, moliću?

– Kej Boden – odvrati Kej.

Nije dizala glavu; nije želela da se susretne ni sa Aleksinim ni sa Uninim pogledom. Čekanje se beskonačno oteгло.

(Upoznali su se u Londonu na Gavinovoj rođendanskoj proslavi. Kej nije poznavala nikoga tamo, osim prijatelja koji ju je poveo da mu pravi društvo. Gavin je nedavno bio raskinuo s Lizom; iako pripit, delovao je pristojno, pouzdano i tradicionalno, nimalo nalik muškarcima po Kejinom ukusu. Ispričao joj je sve o raskidu a zatim otišao s njom do njenog stana u Hakniju. Bio je veoma zagrejan dok se njihova veza odvijala na daljinu, dolazio preko vikenda, redovno joj telefonirao; ali kada je, nekim čudom, ona dobila posao u Jarvilu, za manju platu, i svoj stan u Hakniju stavila na prodaju, kao da se uplašio...)

– Njegova linija je još zauzeta, hoćete li da sačekate?

– Da, molim vas – reče Kej neveselo.

(Ako ona i Gavin ne uspeju... ali moraju da uspeju. Zbog njega se preselila, promenila posao, udaljila se od ćerke. Svakako ne bi sve to dopustio da nema ozbiljne namere? Sigurno je bio svestan posledica raskida: koliko bi im bilo užasno i neprijatno, u varošici poput Pagforda, gde bi svaki čas naletali jedno na drugo?)

– Sada ću vas spojiti – reče sekretarica, što u Kej pobudi novu nadu.

– Zdravo – reče Gavin. – Kako si?

– Dobro – slaga Kej jer su Aleks i Una slušale. – Kako si ti danas?

– Zauzeto – reče Gavin. – A ti?

– Isto.

Ona sačeka, čvrsto pritisnuvši slušalicu uz uvo, pretvarajući se da joj on nešto govori, osluškujući tišinu.

– Htela sam da vidim hoćeš li da se vidimo večeras – upita najzad, s mukom.

– Ovaj... nisam siguran da mogu – reče on.

Kako nisi siguran? Šta bi drugo radio?

– Možda ću morati nešto da obavim... u pitanju je Meri, Barijeva žena. Hoće da nosim kovčeg sa ostalima. Pa ću možda morati da... Mislím da moram da se spremim i tako to.

Ponekad bi se pak, ako bi ona nastavila da ćuti i pustila da njegovi neubedljivi izgovori odjekuju u etru, on postideo i predomislio.

– Ali ne verujem da će to trajati celo veče – reče on. – Možemo da se vidimo kasnije, ako hoćeš.

– Važi. Hoćeš li ti da svratiš do mene, pošto se sutra ide u školu?

– Pa... hoću. Važi.

Pošto je spustio slušalicu, Kej je još nekoliko trenutaka držala telefon čvrsto priljubljen uza se, zbog Aleks i Une. – I ja tebe. Vidimo se kasnije, dušo.

V

Pošto je bila školska pedagoškinja, Tesa je imala radno vreme fleksibilnije od

muževljevog. Obično je čekala da se časovi završe pa da poveze njihovog sina kući nisanom, ostavljajući Kolina (koga Tesa – iako je znala da to svi ostali čine, uključujući i gotovo sve roditelje, koji su to poprimili od dece – nikad nije zvala Sanduče) da sam dođe sat-dva kasnije, svojom tojotom. Međutim, danas je Kolin sačekao Tesu na parkingu u četiri i dvadeset po podne, u vreme kada su đaci pohrlili kroz školsku kapiju pravo u kola roditelja ili u besplatne dačke autobuse.

Nebo je bilo ledeno čeličnosivo, kao kakav štit. Oštar povetarac zadizao je rubove sukanja i tresao lišće mladica drvoreda; bio je to prkosan, oštar vetar koji je gađao u najslabije tačke, potiljke i kolena, i uskraćivao ugodne snove, ili mala bežanja iz stvarnosti. Iako je zatvorila prozor na automobilu, ostavivši vetar s druge strane, Tesa je bila narogušena i ljuta, kao da je neko bezobzirno naleteo na nju.

Smestivši se pored nje na suvozačevo sedište, kolena komično uzdignutih u pretesnom automobilu, Kolin reče Tesi ono što mu je profesor informatike saopštio pre dvadesetak minuta, kad je svratio u njegovu kancelariju.

– ... Nije bio tamo. Nije se ni pojavio na dvočasu. Rekao mi je kako je mislio da je najbolje da dođe pravo do mene i odmah mi to saopšti. Sutra ima da se pronese po zbornici. Baš kao što on i želi – reče Kolin besno, a Tesa je znala da više nije reč o nastavniku informatike. – Opet mi pokazuje srednjak, po običaju.

Muž joj je bio bled od iscrpljenosti, s podočnjacima ispod zakrvavljenih očiju, dok su mu se šake jedva primetno trzale na ručici akten-tašne. Njegove nežne šake, s koščatim zglobovima i dugim tankim prstima, nisu se mnogo razlikovale od sinovljevih. Tesa je nedavno ukazala na to svom mužu i sinu; nijedan nije pokazao ni trunku zadovoljstva na pomisao da između njih postoji i najmanja fizička sličnost.

– Mislim da to nije... – poče Tesa, ali Kolin nastavi.

– ... Tako da će za kaznu ostati posle časova, kao i svi ostali, a i ja ću mu bogme očitati bukvicu kod kuće. Videćemo kako će mu se to svideti, razumeš? Videćemo da li će mu biti smešno. Za početak ćemo ga kazniti zabranom izlazaka na nedelju dana, da vidimo koliko će mu tada biti smešno.

Uzdržavajući se da mu odgovori, Tesa je zurila u more učenika u crnoj odeći, koji su hodali pognutih glava, drhteći, pripijajući tanke mantile uza se, dok im vetar nanosi kosu u usta. Bucmasti i pomalo unezvereni prvak se osvrtao oko sebe, tražeći prevoz do kuće. Gomila se razdvoji i pojavi se Debeli, koji je po običaju koračao dugim korakom uz Arfija Prajsa, a vetar mu terao

kosu sa ispijenog lica. Ponekad, pod izvesnim uglom, pri izvesnoj svetlosti, bilo je lako zamisliti kako će Debeli izgledati kad ostari. Na trenutak joj se, onako beskrajno umornoj, učinio kao potpuni stranac, zbog čega joj bi čudno što on skreće ka njenom autu, te pomisli kako će ponovo morati da se izloži tom užasnom nadzemaljskom vetru da bi ga pustila u kola. Ali kada im je prišao i uputio joj svoj kreveljiv smešak, smesta se ponovo pretvorio u dečaka koga bezuslovno voli, te izađe iz kola i stoički se izloži udaru kao britva oštrog vetra, dok se on saginjao da uđe u auto iza oca, koji se nije ni ponudio da se pomeri.

Odvezoše se s parkinga, ispred đaćkih autobusa, i zaputiše se kroz Jarvil, pored ružnih, oronulih poljanskih kuća, prema prolazu kojim će se brže vratiti u Pagford. Tesa je posmatrala Debelog u retrovizoru. Zguren je zurio kroz prozor, kao da su njegovi roditelji tek dvoje ljudi koji su ga pokupili dok je stopirao i s kojima ga povezuju puki slučaj i neposredna blizina.

Kolin je sačekao da stignu do prolaza, a onda je zapitao: – Gde si bio po podne, za vreme dvočasa iz informatike?

Tesa nije mogla da odoli te ponovo pogleda u retrovizor. Videla je sina kako zeva. Ponekad, iako je to beskrajno poricala pred Kolinom, Tesa se pitala da li Debeli zaista vodi neki mali, prljavi rat protiv oca pred celom školom kao publikom. O svom sinu je znala i ono što nikad ne bi saznala da nije radila kao pedagog; učenici su joj ponešto pričali, ponekad nehotice, ponekad smišljeno.

Gospođo, smeta li vam što Debeli puši? Dopuštate li mu to i kod kuće?

Zaključala je taj svoj mali zabranjeni plen, slučajno stečen, i nije ga podelila ni s mužem ni sa sinom, koliko god da ju je sve to kopkalo i opterećivalo.

– Malo sam se prošetao – mirno će Debeli. – Kô velim, da protegnem malo noge.

Kolin se okrenu da pogleda pravo u Debelog, zatežući sigurnosni pojas dok je vikao sputan mantilom i akten-tašnom. Što je više gubio kontrolu, Kolinov glas je postajao sve piskutaviji, tako da je na kraju vikao gotovo u falsetu. Debeli je sve vreme ćutke sedeo, usana izvijenih u prkosni osmejak, sve dok mu otac nije zaurlao uvrede u lice, uvrede koje su gubile oštrinu zbog Kolinove odbojnosti prema psovanju i nelagode s kojom ih je izgovarao.

– Ti drčni, samoživni mali... mali *seronjo* – zaurla on, a Tesa je, očiju toliko suznih da je jedva videla put pred sobom, bila uverena da će Debeli sutra ujutro Endruu sa zadovoljstvom doslovce ponavljati Kolinovo nespretno psovanje u falsetu.

Debeli sjajno oponaša Sandučetov hod, gospođo, jeste li videli?

– Kako se usuđuješ da mi se tako obraćaš?! Kako se *usuđuješ* da bežiš sa časova?!

Kolin je urlao i besneo a Tesa je morala da trepće ne bi li odagnala suze dok je skretala prema Pagfordu i vozila preko trga, pored bakalnice „Molison i Lou”, ratnog spomenika i „Crnog topa”; skrenula nalevo kod Arhandela Mihaila i Svih Svetih u Crkvenu aleju te se najзад dovezla do prilaza njihovoj kući. Dotle je Kolin već bio promukao od vikanja, a Tesini obrazi su bili mokri i slani. Kada su izašli iz kola, Debeli, koji nije ni trepnuo za sve vreme očeve duge tirade, uđe na glavni ulaz, otključa ga svojim ključem i pođe uza stepenice ležernim korakom i ne osvrnuvši se.

Kolin baci akten-tašnu na pod mračnog hodnika i okrenu se ka Tesi. Jedino svetlo dopiralo je kroz mali vitraž iznad ulaznih vrata, čije su se čudne boje razlivale po njegovoj usijanoj, obloj i pročelavoj glavi, zbog čega je izgledala što modro od besa, što avetinjski plavo.

– Jel’ vidiš? – povika on, mlatarajući dugim rukama. – Jel’ vidiš sa kime ja imam posla?

– Da – reče ona, uzevši pregršt papirnih maramica iz kutije na stočiću u hodniku da obriše lice i nos. – Dabome da vidim.

– Ne pada mu na pamet kroza šta mi prolazimo! – povika Kolin i zarida, dugim prozuklim suvim jecajima, poput deteta s upalom grla. Tesa požuri i obgrli Kolina poviše struka, jer je to bilo najviše dokle je, onako niska i dežmekasta, mogla da dohvati. On se povi, držeći se za nju. Osećala je kako drhti i kako mu se grudi nadimaju ispod kaputa.

Posle nekoliko minuta, ona se nežno odvoji od njega, povede ga u kuhinju i skuva mu lonče čaja.

– Odneću musaku za Meri i njene – reče Tesa nakon što je malo posedela, milujući muža po ruci. – Tamo joj je pola rodbine. Kada se vratim, ranije ćemo da legnemo.

On klimnu glavom i šmrknu, a ona ga poljubi u slepoočnicu pre nego što se zaputi do zamrzivača. Kada se vratila, noseći teško, zaleđeno jelo, on je sedeo za stolom sklopljenih očiju, objumivši šolju čaja krupnim šakama.

Tesa spusti musaku, zamotanu u providnu foliju, na pločice pored ulaznih vrata. Navukla je izandali zeleni džemper koji je često nosila umesto jakne, ali nije nazula cipele. Umesto toga na vrhovima prstiju se pope do odmorišta a onda se, ne trudeći se da bude toliko tiha, pope uz drugi niz stepenica do

preuređenog potkrovlja.

Dok je prilazila vratima, začula je naglo komešanje, poput zvuka uplašanih pacova. Ona pokuca, dajući Debelom dovoljno vremena da sakrije šta god da je gledao na internetu, ili možda cigarete, za koje nije imao pojma da je otkrila.

– Da!

Ona gurnu vrata. Njen sin je teatralno čučao iznad svoje školske torbe.

– Jesi li baš danas, od svih mogućih dana, morao da bežiš sa časa?

Debeli se uspravi, duguljast i vižljav, nadvisivši majku.

– Bio sam tamo. Zakasnio sam. Benet me nije primetio. Nikava vajda od njega.

– Stjuarte, molim te. Kad te *lepo molim*.

I ona je ponekad na poslu imala želju da se izviče na svu tu decu. Želela je da zaurla, *Morate da prihvatite da postoje i drugi ljudi. Mislite da je stvarnost nešto oko čega se može pregovarati, da mi mislimo da je ona šta god vi kažete. Morate da prihvatite da smo mi podjednako stvarni kao i vi; morate da prihvatite da vi niste Bog.*

– Tvoj otac je vrlo uznemiren, Stju. Zbog Barija. Zar to ne možeš da shvatiš?

– Mogu – reče Debeli.

– Mislim, kako bi se ti osećao da Arfi umre?

Nije joj ništa odgovorio, i dalje stojeći gotovo bezizražajnog lica, a ona je ipak osetila da je prezire i zabavlja se.

– Znam da misliš da je tvoje drugarstvo sa Arfom toliko drugačije da bi se moglo porediti sa onim između tvog oca i Barija...

– Ne mislim – reče Debeli, ali ona je dobro znala da to kaže samo u nadi da će tako okončati ovaj razgovor.

– Idem do Merine kuće da joj odnesem nešto hrane. Preklinjem te, Stjuarte, nemoj još više potresati oca dok se ne vratim. Molim te, Stju.

– U redu – reče on, osmehujući se i sležući ramenima. Čak i pre nego što je zatvorila vrata za sobom, osetila je kako mu pažnja, poput lastavice, leti nazad ka njegovim vlastitim brigama.

VI

Pre no što će u sumrak utihnuti, pakosni vetar je oduvao niski oblak koji se to popodne nadvio nad Pagfordom. Tri kuće dalje od Volovih, Samanta Molison je sedela i gledala u svoj lampom obasjan odraz u ogledalu na toaletnom stoliću, osećajući kako zbog tog mira i tišine pada u depresiju.

Proteklih nekoliko dana bili su puni razočaranja. Maltene ništa nije prodala. Ispostavilo se da je komercijalista iz *Šampetra* imao velik podvaljak, nabusit stav i torbu punu ružnih grudnjaka. Očigledno je šarm čuvao za preliminarne dogovore, jer je uživo bio krajnje poslovan i nadmen, kritikujući njenu robu, navaljujući na nju da prihvati porudžbinu. Zamišljala je nekog mlađeg, višeg i seksepilnijeg; gledala je da i njega i njegov kič rublje što pre izbacij iz svoje radnjice.

Na pauzi za ručak je kupila karticu za Meri Ferbrader na kojoj je bilo odštampano „S najiskrenijim saučešćem”, ali nije znala šta da joj napiše, jer joj se činilo da nakon one zajedničke košmarne vožnje do bolnice, običan potpis nije dovoljan. Nikada nisu bile naročito bliske. U varošici kao što je Pagford svaki čas biste naleteli jedni na druge, ali ona i Majls zapravo nisu zaista *poznavali* Barija i Meri. Štaviše, moglo bi se reći da su bili u suprotnim taborima, s obzirom na Huardove i Barijeve beskrajne sukobe oko Poljane... s tim što Samantu nije bilo briga ni za jednu ni za drugu stranu. Smatrala je da je iznad malodušnosti lokalne politike.

Izmorena, potištena i naduvena nakon što je ceo dan utehu tražila u hrani, priželjkivala je da ona i Majls ne idu na večeru kod njegovih roditelja. Odmejavajući se u ogledalu, položila je šake sa obe strane lica i nežno zategla kožu ka ušima. Nakon tek nekoliko milimetara zatezanja, pred njom se pojavi jedna mlađa Samanta. Lagano okrećući lice s jedne na drugu stranu, ispitivala je tu zategnutu masku. Bolje, mnogo bolje. Pitala se koliko bi to koštalo; koliko bi bolelo; da li da se usudi. Pokušala je da zamisli šta bi njena svekrva rekla kada bi je videla sa osveženim novim licem. Širli i Huard pokrivali su deo troškova školovanja svojih unuka, što im je Širli često nabijala na nos.

Majls uđe u spavaću sobu; Samanta pusti kožu i podiže korektor za oči, zabacivši glavu kao i uvek kada bi se šminkala: tako je zatezala neznatno opuštenu kožu podvaljka i umanjivala podočnjake. Oko uglova usana imala je sitne brazde, kao iglom urezane. Čitala je da se one mogu popuniti injekcijama nekog sintetičkog jedinjenja. Pitala se kolika bi bila razlika; bilo bi svakako jeftinije od liftinga, a Širli možda ne bi ni primetila. U ogledalu je, preko ramena, videla Majlsa kako skida kravatu i košulju, dok mu se veliki stomak

presipa preko pantalona.

– Zar nisi danas imala neki sastanak? S nekim komercijalistom? – upita on. Dokono je češkao kosmati pupak, zureći u orman.

– Jesam, ali slaba vajda – reče Samanta. – Loša roba.

Majls je uživao u njenom poslu; odrastao je u porodici gde je maloprodaja bila jedini vredan posao i nikad nije prestao da ceniti smisao za trgovinu koji mu je Hauard usadio. A tu su bile i prilike za šale, kao i one za podilaženje mušterijama koje je njena grana trgovine nudila. Majlsu kao da nikada ne bi dosadilo da pravi jedne te iste doskočice ili aluzije.

– Loš kroj? – upita znalački.

– Loš dezen. Užasne boje.

Samanta je iščerkala svoju gustu suhu smeđu kosu i svezala je u rep, posmatrajući u ogledalu Majlsa kako oblači sportske pamučne pantalone i polo majicu. Bila je na ivici živaca, gotova da plane ili zaplače i na najmanju provokaciju.

Venac Evertri bio je udaljen svega nekoliko minuta hoda, ali je Crkvena aleja bila strma, pa su se odvezli kolima. Već se poprilično smrklo, a pri kraju puta prodoše pored čoveka u senci, sa siluetom i hodom nalik Bariju Ferbraderu; Samanta se prenerazila i osvrnula za njim, pitajući se ko bi to mogao da bude. Na samom kraju puta Majls skrenu ulevo, a zatim nakon manje od minut udesno, u srpasti niz bungalova iz tridesetih godina.

Hauardova i Širlina kuća, niska zgrada od opeke sa širokim prozorima, mogla se pohvaliti raskošnim zelenim prugastim travnjacima u prednjem i zadnjem dvorištu, koje bi leti Majls kosio. Tokom godina, Hauard i Širli su dodali i baštenske fenjere, belu kapiju od kovanog gvožđa i saksije od terakote sa zdravcima s obeju strana ulaznih vrata. Takođe su postavili natpis pored zvonca, okruglo, uglačano parče drveta, na kome je starinskim crnim gotskim slovima, sa sve navodnicima, pisalo „Emblsajd”.

Ponekad je Samanta imala surove opaske na račun kuće svog svekra i svekrve. Majls je tolerisao njena podbadanja, prihvatajući aluziju da on i Samanta, sa brodskim podovima i vratima, tepisima preko golih dasaka, uramljenim reprodukcijama umetničkih dela i stilskim, neudobnim dvosedom, imaju bolji ukus; ali u dubini duše njemu se više sviđao taj bungalov u kojem je odrastao. Gotovo svaki kutak u kući je bio prekrivena nečim plišanom i mekim; nije bilo promaje, a naslonjače su bile neizmerno udobne. Leti, nakon što bi pokosio travnjak, Širli bi mu donela hladno pivo, a on bi se zavalio u jednu od njih i

gledao kriket na televizoru sa širokim ekranom. Ponekad bi jedna od njegovih ćerki došla i sela pored njega, jedući sladoled sa čokoladnim prelivom koji je Širli pravila specijalno za unuke.

– Zdravo, dušo – reče Širli kada je otvorila vrata. Dežmekasta žena s keceljom na cvetiće ličila je na mali mlin za biber. Propela se na prste da bi je njen visoki sin poljubio, a zatim rekla: – Zdravo, Sem – i smesta se okrenula. – Večera samo što nije. Huarde! Majls i Sem su stigli!

Kuća je mirisala na firnajs i dobru hranu. Huard izađe iz kuhinje, s flašom vina u jednoj ruci, vadičepom u drugoj. Uvežbanim pokretom Širli se unatraške povuče u dnevnu sobu kako bi propustila Huarda, koji je zauzimao gotovo celu širinu hodnika, pre nego što se odgegala u kuhinju.

– Evo dobrih Samarićana – zagrme Huard. – Kako napreduje posao s grudnjacima, Semi? Puca vam prsluče za recesiju, jelda?

– Ne bih da se busam u grudi, Huarde, ali posao cveta – reče Samanta.

Huard se gromoglasno nasmeja i Samanta je bila sigurna da bi je potapšao po zadnjici da nije nosio otvarač i flašu. Prelazila je preko svih tih svekrovih šljepkanja i štipkanja, tumačeći ih kao bezazleni egzibicionizam čoveka koji je postao prestar i predebeo za bilo šta drugo; u svakom slučaju, Širli je to živciralo, što bi Samanti uvek prijalo. Širli nikad nije otvoreno ispoljavala netrpeljivost; osmeh joj nikad ne bi nestajao s lica, niti bi njen slatki zdravorazumski ton posustao, ali bi ubrzo nakon nekog takvog Huardovog blago nepristojnog ispada, uvek odapela poneku otrovnu strelicu na svoju snahu, obično vešto zamaskiranu lepim gestom. Pomenula bi sve skuplje rate školarine svojih unuka, zabrinuto pitala za Samantinu ishranu, zapitkivala Majlsa šta misli o predivnom stasu Meri Ferbrader; Samanta je sve to trpela uz osmeh i kasnije Majlsu dobro naplaćivala.

– Zdravo, Mo! – reče Majls, ušavši pre Samante u ono što su Huard i Širli nazvali salonom. – Nisam znao da ćeš i ti biti ovde!

– Zdravo, lepi – reče Morin, dubokim hrapavim glasom. – Dođi da te izljubim.

Huardova poslovna partnerka sedela je na jednom kraju troseda, držeći u ruci čašicu šerija. Nosila je ciklama haljinu s tamnim hulahopkama i visokim lakovanim potpeticama. Njena zift-crna kosa bila je natapirana s mnogo laka, te joj je lice ispod takve frizure delovalo blede i majmunasto, s debelim pre-mazom drečavoružičastog karmina preko usana, koje je napućila kada se Majls sagnuo da je poljubi u obraz.

– Došla da malo popričamo o poslu. Oko otvaranja kafea. Zdravo, Sem, dušice – dodade Morin, lupnuvši po trosedu kraj sebe. – O, tako si ljupka i preplanula, je li to još ona boja sa Ibice? Dođi, sedi kraj mene. Kakav si samo šok preživela, tamo u golf-klubu. Mora da je bilo grozno.

– Jeste, bilo je – odgovori Samanta.

I po prvi put se nađe u prilici da nekome ispriča celu tu priču o Barijevoj smrti, dok je Majls vrebao, čekajući priliku da se ubaci. Huard im je dodao velike čaše *pinoa gridoa*, pomno prateći Samantin prikaz događaja. Postepeno je, zahvaljujući Huardovom i Morininom interesovanju, dok ju je alkohol iznutra prijatno zagrevao, napetost koja je Samantu držala puna dva dana popuštala i u njoj se probudi tanani osećaj spokoja.

Soba je bila topla i besprekorno čista. Na policama sa obeju strana kamina bile su izložene posude od ukrašenog porcelana, a maltene svaki primerak u toj zbirci slavio je uspomenu na neki praznik kraljevske porodice ili godišnjicu vladavine kraljice Elizabete Druge. Vitrina za knjige u uglu sadržala je mešavinu kraljevskih biografija i sjajnih kuvarskih priručnika koji su vladali kuhinjom. Zidove i police krasile su brojne fotografije: Majls i njegova mlađa sestra Patriša osmehivali su se u istim školskim uniformama iz dvostrukog, raskriljenog rama; Majlsove i Samantine ćerke, Lesli i Libi, bilo je na bezbroj slika, od rođenja pa sve dok nisu stasale u tinejdžersko doba. Samanta je u toj porodičnoj galeriji bila prikazana samo jednom, doduše, na jednoj od najvećih i najistaknutiji slika. Posredi je bila slika s njenog i Majlsovog venčanja, od pre šesnaest godina. Majls, mlad i zgodan, škiljio je u fotografa prodornim plavim očima, dok je Samanta žmurila, glave okrenute u stranu, s podbulim podvaljkom jer se osmehivala ka drugom objektivu. Beli saten venčanice joj se zatezao preko grudi već nabreklih od rane trudnoće, zbog čega je izgledala ogromno.

Jedna od Morininih suvonjavih šaka nalik kandži igrala se lančetom koje nikad nije skidala, s priveskom raspeća i burmom pokojnog muža. Kada je Samanta stigla do onog dela priče kada je lekarka saopštila Meri da više ništa ne mogu da učine, Morin spusti slobodnu šaku na Samantino koleno i utešno je stegnu.

– Večera je na stolu! – dozva ih Širli. Mada nije želela da dođe, Samanta se osećala bolje nego u protekla dva dana. Morin i Huard su se prema njoj ponašali kao prema mešavini heroine i invalida, i oboje su je nežno potapšali po leđima kad je prošla pored njih na putu za trpezariju.

Širli je dimerom prigušila svetlo i pripalila duge, tanke ružičaste sveće,

koje su se slagale s tapetama i najkvalitetnijim ubrusima. Zbog pare koja se pušila iz njihovih tanjira sa supom na tom prigušenom svetlu čak je i Hauardovo široko, rumeno lice izgledalo kao da je iz nekog drugog sveta. Pošto je maltene iskapila veliku čašu vina, Samanta pomisli kako bi bilo zabavno da Hauard sada obznani da će održati spiritističku seansu i pitati Barija da im ispriča svoju verziju događaja u golf klubu.

– Dakle – reče Hauard dubokim glasom. – Mislim da treba da popijemo za pokoj duše Bariju Ferbraderu.

Samanta brže-bolje opet prinese čašu usnama kako Širli ne bi videla da je već popila najveći deo njene sadržine.

– Gotovo je sigurno da je u pitanju bila aneurizma – objavi Majls, čim se čaše ponovo spustiše na stolnjak. Sakrio je to saznanje čak i od Samante i bilo mu je drago, pošto je mogla maločas da ga protraći u razgovoru sa Morin i Hauardom. – Gavin je telefonirao Meri da joj izrazi saučešće u ime firme i da s njom porazgovara oko testamenta, i Meri mu je potvrdila. Prosto rečeno, arterija u njegovom mozgu se nadula i pukla. – Posle razgovora s Gavinom potražio je tu dijagnozu na internetu u svojoj kancelariji, čim je saznao kako se piše. – Moglo mu se desiti bilo kada. Neka vrsta urođene anomalije.

– Strahota – reče Hauard; a zatim primeti da je Samantina čaša prazna i tromo se pridiže sa stolice da joj je dopuni. Širli je već neko vreme srkutala supu, prekorno izvivši obrve skoro do navrh čela. Samanta prkosno otpi još jedan velik gutljaj vina.

– Znaš š’a? – reče ona, pomalo otežalog jezika. – Učinilo mi se da sam ga videla na putu ovamo. U mraku. Barija.

– Biće da je to jedan od njegove braće – preseče je Širli. – Svi su slični.

Ali Morin graknu glasnije od Širli, zaglušivši je.

– I meni se učinilo da sam videla Kena veče nakon njegove smrti. Jasno kao dan, stajao je u bašti i gledao u mene kroz kuhinjski prozor. Usred svojih ruža.

Niko joj ne odgovori; svi su već čuli tu priču. Prođe minut u tišini koju je prekidalo samo tiho srkutanje, a zatim Morin ponovo zagrakta:

– Gavin je baš blizak s Ferbraderovima, zar ne, Majlse? Zar on i Bari ne igraju skvoš? Mislim, *igrali su*.

– Aha, Bari bi ga jednom nedeljno razbucao. Gavin mora da je loš igrač; Bari je bio deset godina stariji od njega.

Na svećama obasjanim licima sve tri žene za stolom pojavi se gotovo ista spokojna znatiželja. Ako ništa drugo, bilo im je zajedničko to pomalo nenormalno zanimanje za Majlsovog mršavog mladog poslovnog partnera. U Morininom slučaju to je bila puka manifestacija njene neutoljive želje za pagfordskim tračevima, a dogodovštine mladog neženje bile su prava poslastica. Širli je žarko želela da dozna sve o Gavinovim manama i kompleksu niže vrednosti, jer je to bila sušta suprotnost dostignućima i samopouzdanju dvojice bogova koji su gospodarili njenim životom, Hauarda i Majlsa. Ali u Samantinom slučaju, Gavinova pasivnost i oprez pobuđivali su surovost kao u mačke; silno je žudela da ga ošamari i trgne, dovede u red, ili na drugi način napadne neki ženski surogat. Kad god bi ga srela, pomalo bi ga kinjila, uživajući u uverenju da je on smatra nadmoćnom, osobom s kojom je teško izaći na kraj.

– I kako mu je sad – upita Morin – sa onom njegovom prijateljicom iz Londona?

– Nije više u Londonu, Mo. Preselila se u Ulicu Houp – reče Majls. – Ako mene pitaš, zažalio je što ju je ikad i upoznao. Znaš već Gavina. Taj se rodio sa srcem u petama.

Pošto je Majls bio nekoliko godina stariji od Gavina, s kojim je išao u školu, uvek bi o svom poslovnom partneru govorio kao stariji đak.

– Ona tamnokosa devojka? Skroz kratko ošišana?

– To je ta – reče Majls. – Socijalna radnica. U ravnim cipelama.

– Znači da smo je videli u našoj bakalnici, zar ne Hau? – ushićeno će Morin. – Doduše, sudeći po njenom izgledu, ne bih rekla da je neka kuvarica.

Posle supe poslužena je svinjska pečenica. Uz Haurdovu prećutnu pomoć, Samanta je lagano tonula u prijatno pijanstvo, ali nešto u njoj se tome beznađežno opiralo, poput čoveka izgubljenog na pučini. Pokušala je da to što se opiralo utopi sa još malo vina.

Tišina prekri sto poput opranog stolnjaka, besprekorna i puna iščekivanja, te ovog puta kao da su svi iščekivali da Huard iznese neku novu temu. Neko vreme je jeo, vinom zalivajući velike zalogaje, praveći se da ne primećuje njihove poglede. Najzad je, napola ispraznivši svoj tanjir, salvetom potapšao usta i progovorio.

– Da, jedva čekam da vidim šta će biti sa odborom. – Morao je da zastane kako bi potisnuo podrigivanje; na trenutak je izgledao kao da mu je pozlilo. Potapšao se po grudima. – Pardon. Da. Biće i te kako zanimljivo, nego šta. Sad kad više nema Ferbradera... – gotovo poslovnim tonom, Huard ga oslo-

vi onako kako je to obično činio – ne verujem da će njegov članak za novine sada izaći. Sem, naravno, ako ga ne preuzme ona Benava – dodade on.

Hauard je Parminder Džavandi nadenuo nadimak Benava Buto, posle njenog prvog sastanka u svojstvu opštinske odbornice. To je bila omiljena pošalica među antipoljanistima.

– Taj njen pogled – reče Morin, obraćajući se Širli. – Pogled kad smo joj rekli. Pa... ovaj, oduvek sam mislila da... znaš već...

Samanta načulji uši, ali je Morinina insinucija svakako bila smešna. Parminder je bila udata za najzgodnijeg muškarca u Pagfordu: Vikrama, visokog, skladno građenog, sa orlovskim nosom, očiju obrubljenih gustim crnim trepavicama, i lenjog, znalačkog osmeha. Samanta je godinama zabacivala kosu i smejala se češće nego što treba kad god bi zastala na ulici da popriča s Vikramom, koji je imao isto onakvo telo kao i Majls pre nego što je ostavio ragbi i postao mlohav i trbušast.

Samanta je, nedugo nakon što su postali susedi, negde čula da su Vikram i Parminder imali ugovoreni brak. Sama ta pomisao joj je delovala neizrecivo erotično. Zamisli da su ti *naredili* da se udaš za Vikrama, da to *moraš* da učiniš; razvila je malu fantaziju u kojoj je zaogrnu velom i uvode u neku prostoriiju, devicu čija je sudbina zapečaćena... Zamisli da podigneš pogled i saznaš da si osuđena na *tako nešto*... a da ne pominjemo dodatno uzbuđenje koje nosi njegov posao; tolika odgovornost bi i mnogo ružnijeg muškarca učinila seksepilnim...

(Sedam godina ranije, Vikram je Hauardu ugradio četvorostruki bajpas. Shodno tome, Vikram nije mogao da uđe kod „Molisona i Loua” a da ga ne zaspu prijateljskim ćeretanjem.

– Gospodine Džavanda, molim vas, dođite preko reda! Sklonite se, dame, moliću... ne, gos'n Džavanda, insistiram... ovaj čovek mi je spasao život, za-krpio staru čuku... izvolite, gos'n Džavanda, šta želite?

Hauard je uvek insistirao da Vikram uzme besplatne uzorke i davao mu malo više nego što naruči. Zbog tih ludorija, podozrevala je Samanta, Vikram maltene više nije ni svraćao u bakalnicu.

Izgubila je nit razgovora, ali nije marila za to. Ostali su još uvek davili o nečemu što je Bari Ferbrader napisao za lokalne novine.

– ...nameravao da popričam s njim o tome – grmeo je Hauard. – To je bilo krajnje podmuklo. No dobro, bilo pa prošlo.

– Sad moramo da mislimo na to ko će zmeniti Ferbradera. Ne bismo smeli

da potcenjujemo Benavu, ma koliko je ovo pogodilo. To bi bila velika greška. Ona verovatno već pokušava da izbunari nekoga, tako da sami moramo da razmišljamo o dostojnoj zameni. Što pre – to bolje. To je prosto pitanje dobre samouprave.

– Na šta zapravo misliš? – upita Majls. – Na izbore?

– Moguće – reče Hauard oprezno – ali sumnjam. To je samo upražnjeno mesto. Ako nema dovoljno zanimanja za izbore... iako, ponoviću, ne smemo da potcenimo Benavu... ali ako ona ne može da ubedi devetoro ljudi da predlože javno glasanje, biće to prosto pitanje unutrašnjeg izglasavanja novog odbornika. U tom slučaju, treba nam devet članova odbora da ratifikuju unutrašnje glasanje. Devet je kvorum. Do isteka Ferbraderovog mandata ostalo je još tri godine. Isplati se. Mogli bismo celu stvar da preokrenemo ako bismo ubacili jednog od naših na Ferbraderovo mesto.

Hauard je debelim prstima trupkao po obodu svoje vinske čaše, gledajući u sina s druge strane stola. Širli i Morin su takođe gledale u Majlsa, a Majls je, pomisli Samanta, zurio u oca kao neki veliki debeli labrador, drhteći od iščekivanja da ga ovaj nečim počasti.

Delić sekunde kasnije nego što bi to bio slučaj da je trezna, Samanta shvati o čemu se tu radi i zašto se za stolom oseća čudna slavljenička atmosfera. Njena opijenost jeste bila oslobađajuća, ali je iznenada postala sputavajuća, jer više nije bila sigurna da će njen jezik biti iole poslušan posle više od jedne flaše vina i dugog ćutanja. Stoga radije pomisli nego što izgovori sledeće reči:

Bolje bi ti bilo da im prokleta kažeš kako moraš najpre sa mnom da porazgovaraš o tome, Majlse.

VII

Tesa Vol nije nameravala da se zadržava kod Meri – nikad joj nije bilo prijatno da ostavi muža i Debelog zajedno same u kući – ali se ipak njena poseta nekako oteгла na nekoliko sati. Kuća Ferbraderovih bila je preplavljena poljskim krevetima i vrećama za spavanje; njihova šira familija došla je da popuni zjapeću prazninu nastalu njegovom smrću, ali nikakva graja niti vrevu nisu mogle da sakriju ponor koji je progutao Barija.

Sama sa svojim mislima prvi put otkako je njihov prijatelj preminuo, Tesa se po mraku vraćala istim putem kojim je došla, niz Crkvenu aleju. Bolela su je stopala, a džemper nije bio dovoljan da je zaštiti od hladnoće. Čuo se samo

zveket drvenih perli oko njenog vrata i prigušeni zvuci televizora iz kuća porred kojih je prolazila.

Iznenada Tesa pomisli: *Pitam se da li je Bari znao.*

Nikada joj nije palo na pamet da je njen muž možda otkrio Bariju njenu veliku tajnu, ono trulo što je čučalo u korenu njenog braka. Ona i Kolin nikada nisu razgovarali o tome (mada je to bacalo senku na mnoge njihove razgovore, naročito u poslednje vreme...)

Večeras, međutim, Tesi se učinilo kao da je uhvatila Merin pogled na sam spomen Debelog...

Iscrpljena si i umišljaš, Tesa je prekorevala sebe. Kolin je tako dobro čuvao tajne da on to nikom nikada ne bi rekao; čak ni Bariju, koji mu je bio uzor. Tesa je mrzela i samu pomisao da je Bari možda znao... da je njegova ljubaznost prema Kolinu mogla da potiče iz sažaljenja zbog onoga što je ona, Tesa, učinila...

Kada je ušla u dnevnu sobu, zatekla je muža kako s naočarima sedi ispred televizora, s koga su dopirale vesti. U ruci je imao hemijsku olovku, a u krilu hrpu odštampanih papira. Na Tesino olakšanje, nije bilo ni traga od Debelog.

– Kako je ona? – upita Kolin.

– Pa, znaš... nije sjajno – reče Tesa. S uzdahom olakšanja uronila je u staru fotelju i izula izlizane cipele. – Ali je Barijev brat neverovatan.

– Kako?

– Pa... znaš... pomaže.

Skopila je oči i palcem i kažiprstom masirala koren nosa.

– Oduvek sam mislio da je pomalo nepouzdan – začu se Kolinov glas.

– Stvarno? – reče Tesa iz dubine svoje tame.

– Da. Sećaš se kada je rekao da će doći da sudi na onoj utakmici protiv pakstonske gimnazije, pa je pola sata pred utakmicu javio da ne može te je Bejtman morao da uskoči umesto njega?

Tesa se suzdržavala da ne prasne. Kolin je imao naviku da olako donosi sud na osnovu prvog utiska ili jednog jedinog postupka. Nikad nije razumeo neizmernu promenljivost ljudske prirode, niti prihvatao da se iza svakog neupadljivog lica krije jedinstveno i burno prostranstvo, baš kao što je slučaj i s njim.

– Pa, bio je sjajan s decom – oprezno će Tesa. – Moram da legnem.

Nije se pomerila, već je nastavila da sedi, usredsređena na pojedinačne bolove u različitim delovima svog tela: u stopalima, krstima, ramenima.

– Tes, nešto sam razmišljao.

– Mhm?

Zbog naočara su Kolinove oči izgledale sitno kao u krtice, tako da je njegovo visoko kvrgavo čelo s dubokim zaliscima delovalo još izrazitije.

– Sve što je Bari pokušavao da učini u opštinskom odboru. Sve za šta se borio. Poljana. Klinika za lečenje zavisnosti. Ceo dan razmišljam o tome. – Duboko je uzdahnuo. – Gotovo da sam odlučio da nastavim ono što je započeo.

Tesu prože zebnja koja je prikova za fotelju, na trenutak je ostaviviši bez reči. Borila se da sačuva svoju profesionalnu bezizražajnost.

– Siguran sam da bi Bari to želeo – reče Kolin. Iz njegovog čudnog uzbuđenja izbijalo je pravdanje.

Nikada, reče onaj najiskreniji kutak Tesinog bića, ni na sekund Bari ne bi poželeo da to činiš. Znao je da si poslednja osoba koja to treba da radi.

– Pobogu – reče ona. – Pa... Znam da je Bari bio veoma... ali to bi bila tako velika obaveza, Koline. A i Parminder je još uvek tu. Ona je i dalje tu, i daće sve od sebe da sve bude onako kako bi to Bari želeo.

Trebalo je da telefoniram Parminder, pomisli Tesa čim je to rekla, osetivši pulsiranje krivice u stomaku. O bože, kako se nisam setila da pozovem Parminder?!

– Ali trebaće joj podrška; nikada neće moći da im se sama suprotstavi – reče Kolin. – A tvrdim da Huard Molison verovatno već ovog časa sprema neku marionetu da zameni Barija. Verovatno je već...

– O, Koline...

– Kladim se da je tako! Znaš kakav je!

Papiri, neopaženo, ispadoše iz Kolinoivog krila na pod, kako kakav pljosnati beli vodopad.

– Učiniću to za Barija. Nastaviću tamo gde je stao. Pobrинуću se da sve ono što je radio ne ode u vetar. Znam sve detalje. Uvek je govorio da mu se pružila prilika kakvu ne bi imao da nije na tom položaju, i vidi samo koliko toga je on uradio za našu zajednicu. Svakako ću se kandidovati. Sutra ću videti šta treba da obavim.

– U redu – reče Tesa. Iz dugogodišnjeg iskustva je znala da se Kolinu ne treba suprotstavljati u prvom naletu entuzijazma, jer biste tako samo očvrstnuli njegovu rešenost da istraje. Iz istog tog dugogodišnjeg iskustva i Kolin je shvatio da se Tesa često pretvara da se slaže pre nego što iznese primedbe. Te rasprave su uvek bile protkane njihovim uzajamnim, neiskazanim sećanjem na tu dugo čuvanu tajnu. Tesa je osećala da mu duguje. On je osećao da mu je dužna.

– Ovo stvarno želim, Tesa.

– Razumem, Koline.

Iskobeljala se iz stolice, pitajući se da li će imati dovoljno snage da se popne uza stepenice.

– Hoćeš li i ti da legneš?

– Za minut. Najpre moram ovo još jednom da pregledam.

Skupljao je iskucane stranice koje su mu popadale; njegov nesmotreni nov projekat kao da mu je davao neku grozničavu snagu.

U spavaćoj sobi Tesa se polako svučē. Osećala se kao da gravitacija deluje sve jače; bilo joj je toliko naporno da podiže udove, da svoj neposlušni raj-sferšlus natera da joj se povinuje. Navukla je kućnu haljinu i otišla u kupatilo, odakle je mogla da čuje Debelog kako tumara tamo-amo poviše njene glave. Ovih dana se često osećala usamljeno i iscrpljeno, osclirajući između svog muža i sina, koji kao da su postojali potpuno nezavisno, stranci jedan drugome, kao nebo i zemlja.

Tesa krenu da skine sat s ruke, a onda shvati da ga je juče zaturila. Tako je umorna... stalno gubi stvari... i kako je mogla da zaboravi da pozove Parmin-der? Uplakana, zabrinuta i napeta, odvukla se u krevet.

Sreda

I

Kristal Vidon je u ponedjeljak i utorak, nakon izuzetno gadne svađe s majkom, prenoćila kod prijateljice Niki na podnom ležaju. Svađa je počela kada je Kristal stigla kući nakon gluvarenja s društvom u dvorištu i zatekla na pragu Teri kako razgovara sa Oboom. Svi iz Poljane su znali Oboa, čoveka tupog podbulog lica, s kežom s razdvojenim zubima, cvikerima kao teglicama i prljavom starom kožnom jaknom.

– Aj mi ih pričuvaj, Ter, samo par dana? Biće tu neš’o para i za tebe, ’oćeš?

– Š’a da čuva? – upitala je Kristal. Robi se otrže od Terinih nogu kako bi svom snagom obgrlio Kristalina kolena. Nije voleo da muškarci dolaze u kuću. I imao je dobar razlog.

– Niš’a. Kompjutere.

– Ma nemoj – Kristal reče Teri.

Nije želela da njena majka zarađuje sa strane. Ne bi je iznenadilo da Obo izbaci posrednika i da joj uslugu plati kesicom dopa.

– Ne uzimaj.

Ali Teri je pristala. Otkad zna za sebe, Kristal je gledala kako njena majka svemu i svakome govori „da”: pristaje, slaže se, uvek poslušna: *da, važi, u redu, ajde de, evo ti, nema problema.*

U sumrak, Kristal je otišla do ljljaški da se malo opusti s društvom. Bila je nervozna i iscrpljena. Nije joj dopiralo do mozga da je gospodin Ferbrader umro, ali je neprekidno osećala probadanje u stomaku, zbog čega je želela da se na nekom iskali. Takođe je osećala nemir i krivicu što je ukrala sat Tesi Vol. Ali zašto ga je ta glupa kučka ostavila ispred Kristal, a onda zatvorila oči? Šta je očekivala?

Ni gluvarenje s društvom joj nije pomoglo. Džema ju je neprekidno zadir-

kivala zbog Debelog; Kristal je najzad prasnula i bacila se na nju; Niki i Lijen su morali da je zadrže. Onda je Kristal besno odjurila kući i zatekla Oboove kompjutere. Robi je pokušavao da se popne na kutije naslagane u dnevnoj sobi, Teri je sedela kraj njega ošamućena, dok je pribor za drogiranje bio razbacan po podu. Kao što se Kristal i bojala, Obo joj je platio vrećicom heroina.

– Glupa jebena kučko narkomanska, sa' će opet da te šutnu iz klinike!

Ali heroin je Kristalinu majku odveo tamo gde reči nisu dopirale. Majka joj je uzvratila nazivajući je kučketinom i kurvicom, ali je to izgovorila neka-ko odsutno. Kristal ošamari Teri. Teri joj uzvratila da odjebe i crkne.

– Jebote, ti ga malo pazi, za promenu, prokleta beskorisna kravo narkomanska! – vrisnu Kristal. Robi jecajući potrča za njom niz hodnik, ali mu ona zalupi ulazna vrata pred nosom.

Među svim kućama u kojima je bila, Kristal je najviše volela Nikinu. Nije bila tako uredna kao kuća njene bake Ket, ali je bila prijatnija, nalik na utočište i krcata. Niki je imala dva brata i sestru, pa je Kristal spavala u krevetu na rasklapanje između kreveta dveju sestara. Zidovi su bili prekriveni slikama iz časopisa, satkanim u kolaž poželjnih momaka i devojaka. Kristal nikad nije palo na pamet da ukrasi zidove svoje sobe.

Ali izjedala ju je krivica; stalno se prisećala Robijevog užasnutog lica kada mu je zalupila vrata, pa se u sredu ujutru vratila kući. Ionako Nikina porodica ne bi bila previše oduševljena da je kod njih prenoćila više od dve noći zaredom. Niki joj je jednom prilikom rekla, krajnje otvoreno kao što je imala običaj, da njena mama nema ništa protiv ako se to ne događa prečesto, ali i da Kristal treba da prestane da ih koristi kao hostel, a naročito da se nipošto ne pojavljuje nakon ponoći.

Činilo se da Teri nikad nije bilo draže što se Kristal vratila kući. Pričala joj je o poseti nove socijalne radnice, a Kristal se unezvereno pitala šta ta neznanica misli o njihovoj kući, koja je, sad već uobičajeno štrokava, odnedavno dosegla vrhunac. Kristal se posebno zabrinula što je Kej zatekla Robija kod kuće, umesto da bude u obdaništu, jer se Teri obavezala da će ga voditi. U to obdanište je krenuo još dok je bio kod starateljke, i to je bio ključni uslov da ga vrata porodici prošle godine. Takođe je pobesnula zbog toga što je socijalna radnica zatekla Robija u pelenama, nakon silnog truda koji je Kristal uložila da ga ubedi da počne da koristi toalet.

– I š'a je rekla? – upita Kristal Teri.

– Rekla je da će se vrati – uzvratila Teri.

Kristal je imala loš predosećaj. Njihova dežurna socijalna radnica je rado izbegavala da se meša u poslove porodice Vidon. Pogubljena i nemarna, često ih nazivajući pogrešnim imenima, pojavila bi se svake dve nedelje bez ikakvog povoda, tek da proveri da li je Robi još živ.

Ova nova pretnja još više oneraspoloži Kristal. Kad nije bila ufiksana, Teri bi ustuknula pred ćerkinim gnevom i puštala Kristal da joj pridikuje. Iskoristivši privremeni autoritet što je bolje mogla, Kristal naredi Teri da navuče neku pristojnu odeću, na silu ugura Robija u čiste pantalone, podseti ga da ne sme da se upiša, a zatim ga odvede u obdanište. Cmizdrio je dok ga je terala da pođe; isprva se brećnula, a potom, kad je ćučnula i obećala mu da će u jedan doći po njega, on ju je pustio.

Kristal tog dana nije otišla u školu, iako joj je sreda bila omiljeni školski dan, jer je tada imala i fizičko vaspitanje i savetovanje. Bacila se na pospremanje stana, sipajući dezinfekciono sredstvo po kuhinji, bacajući ustajalu hranu i opuške u kese za đubre. Sakrila je limenu kutiju od biskvita u kojoj je Teri krila pribor za drogiranje i odvukla preostale kompjutere (tri su već bila preuzeta) u plakar u hodniku.

Dok je strugala hranu s tanjira, Kristal je sve vreme razmišljala o veslačkom timu. Sutra uveće bi imala trening da je gospodin Ferbrader živ. Obično bi je povezao do tamo i nazad u svom kombiju, pošto drugaćije nije mogla da pređe preko kanala da bi došla do Jarvila. S njima bi se vozile i njegove kćeri bliznakinje, Nim i Šivon, kao i Sukvinder Džavanda. Kristal se nikada nije družila s njima u školi, ali otkako su postale tim, kad god se sreću u hodniku, javljaju se jedna drugoj sa „Šta ima?“. Kristal je očekivala da će je gledati s visine, ali ispostavilo su da su sasvim prijatne kad ih upoznate. Smejale su se njenim forama. Preuzele su neke od njenih omiljenih fraza. Kristal je, u neku ruku, bila glavna u ekipi.

Niko u Kristalinoj porodici nikada nije imao kola. Ako bi se potrudila, prisetila bi se mirisa unutrašnjosti kombija, uprkos smradu Terinog kuvanja. Uživala je u njegovom toplom mirisu, koji je podsećao na plastiku. Nikada više neće kroćiti u to vozilo. Ponekad bi se vozili i iznajmljenim minibusom, kada bi gospodin Ferbrader vodio ceo tim, ili bi prenoćili u drugom mestu ukoliko su se nadmetali sa ekipom iz udaljenih škola. Obično su pevali Rijninu pesmu „Umbrella“ u zadnjem delu autobusa: to im je postao ritual za sreću, njihova himna, a Kristal bi sama izvela Džej-Zijev rep s početka pesme. Gospodin Ferbrader je umalo crkao od smeha kada ju je prvi put ćuo kako peva:

*Uh huh uh huh, Rihanna...
Good girl gone bad –
Take three –
Action.
No clouds in my storms...
Let it rain, I hydroplane into fame
Comin' down with the Dow Jones...*

Kristal nikad nije razumela te reči.

Sanduče Vol im je poslao cirkularni imejl, navodeći da se ekipa neće sastajati sve dok ne nađu novog trenera, ali nikada im neće naći novog trenera, svi su znali da je to obično proseravanje.

*To je bio tim gospodina Ferbradera, njegov projekat, njegovo čedo. Kristal je trpela silne prozivke od Niki i ostatka ekipe otkako se priključila timu. Iza njihove zajedljivosti krila se neverica, a kasnije i divljenje, jer je njihova ekipa osvajala medalje. (Kristal je svoje držala u kutiji koju je ukrala iz Niki-
ne kuće. Često je imala običaj da krišom puni džepove tuđim stvarima koje bi joj se dopale. Posredi je bila plastična kutija, oslikana ružama – dečja kutija za nakit, zapravo. U njoj je trenutno i Tesin sat).*

Ubedljivo najlepše im je bilo kada su pobedile one uobražene kučke iz škole Sv. Ana; bio je to najbolji dan Kristalinog života. Direktorka je na narednom zboru pozvala tim da izađe pred celu školu (Kristal je premrla: Niki i Lijen su joj se smejale), ali onda su im svi zapljeskali... a to je značilo; Vinterdaun je pregazio Sv. Anu.

Ali sad je sve to gotovo, prošlost, vožnje kolima, veslanje, davanje izjava za lokalne novine. Volela je da bude u novinama. Gospodin Ferbrader je rekao da će biti s njom kad bude davala intervju. Samo njih dvoje.

– A o čemu će ʒeti da im pričam, a?

– O tvom životu. Zanima ih tvoj život.

Kao da je poznata ličnost. Kristal nije imala novca za časopise, ali ih je viđala u Nikinoj kući i kod lekara, kada bi vodila Robija. To bi bilo još bolje nego ono kad je bila u novinama sa ostatkom tima. Izgarala je od ushićenja na tu pomisao, ali je nekako uspevala da drži jezik za zubima i da se ne pohvali čak ni Niki i Lijen. Želela je da ih iznenadi. I bolje što im ništa nije rekla. Nikada više neće biti u novinama.

U Kristalinom stomaku stvorila se praznina. Trudila se da više ne razmišlja o gospodinu Ferbraderu dok se kretala kroz kuću, čisteći nespretno ali

uporno, dok je njena majka sedela u kuhinji, pušila cigaretu i zurila kroz zadnji prozor.

Malo pre podneva, ispred kuće se parkirao stari plavi vokshol i iz njega izađe neka žena. Kristal je opazi kroz prozor Robijeve sobe. Posetiteljka je imala veoma kratku tamnu kosu i nosila je crne pantalone, indijsku ogrlicu s drvenim perlama, a preko ramena je prebacila veliki ceger, koji je, čini se, bio pun fascikli i papira.

Kristal strča niza stepenice.

– Mis'im da je to ona! – doviknu ona Teri, koja je još uvek bila u kuhinji.
– Socijalna.

Žena zakuca na vrata, a Kristal joj otvori.

– Zdravo, ja sam Kej. Zamenjujem Meti. Ti mora da si Kristal.

– Aha – reče Kristal i ne potrudivši se da se osmehne Kej. Uvela ju je u dnevnu sobu i opazila je kako razgleda prostoriju, i dalje neurednu ali kolikotoliko pospremljenu: ispražnjena pepeljara i dobar deo loma sada je bio naguran na slomljenu policu. Tepih je bio prljav, pošto usisivač nije radio, a na podu su još bili peškiri i teglica cinkove masti, povrhu koje je stajao jedan od Robijevih autića. Kristal je pokušavala da odvuče pažnju Robiju autićem dok mu je mazala zadnjicu.

– Robi je u predškolskom – reče Kristal Kej. – Ja ga odvela. Obukla mu pantalone. Ona ga stalno vraća u pelene. Reko' joj da to ne radi. Namazala sam mu dupe. Biće on dobro, to je samo običan osip od pelene.

Kej joj se ponovo osmehnu. Kristal proviri kroz vrata i povika: – Kevo!

Teri im se pridruži, došavši iz kuhinje. Nosila je prljavu staru duksericu i farmerke, i što je više bila pokrivena, to je bolje izgledala.

– Zdravo, Teri – reče Kej.

– Š'a ima? – reče Teri, uvukavši duboko dim cigarete.

– Sedaj – naredi Kristal majci, koja je poslušna, sklupčavši se u istu fotelju u kojoj je i ranije sedela. – 'Oćeš šoljicu čaja, il' neš'o drugo? – Kristal upita Kej.

– To bi bilo sjajno – reče Kej, sedajući i otvarajući fasciklu. – Hvala.

Kristal žurno izađe iz sobe. Pažljivo je osluškivala, pokušavajući da razazna šta Kej govori njenoj majci.

– Verovatno nisi očekivala da me vidiš ovako skoro, Teri – čula ju je Kej

(imala je čudan akcenat: zvučao je poput londonskog, kao ona nova fensi gadura u školi na koju se polovini dečaka digao) – ali sam se juče prilično zabrinula za Robija. Kristal kaže da je danas otišao u obdanište?

– Aha – reče Teri. – Ona ga je odvela. Jutros se vratila.

– Vratila? A gde je bila?

– Samo sam bila kod... prespavala sam kod drugarice – reče Kristal, žurno se vrativši u dnevnu sobu da joj sama odgovori.

– Aha, al' se jutros vratila – dodade Teri.

Kristal se vrati do čajnika. Pravio je toliku buku dok je ključao da nije mogla da razazna o čemu njena majka i socijalna radnica razgovaraju. Nalila je mleko u šolje s vrećicama čaja, žureći da što pre završi, a zatim odnela tri vrele šolje do dnevne sobe, taman na vreme da čuje Kej kako kaže: – ... razgovarala sam juče s gospođom Harper iz predškolskog...

– Ta gadura – dobaci Teri.

– Evo ga – reče Kristal Kej, položivi šolje sa čajem na pod, pa okrenu ručku jedne šolje k sebi.

– Hvala – reče Kej. – Teri, gospođa Harper mi je rekla da je Robi često odsustvovao poslednja tri meseca. Već neko vreme nije sastavio ni nedelju dana u obdaništu, zar ne?

– Š'a? – reče Teri. – Nije. Ne, jeste. Samo je juče izostô. I onomad, kad ga je bolelo grlo.

– A kad je to bilo?

– Š'a? Pre neki' mesec... mesec i po... recimo.

Kristal je sela na rukohvat majčine fotelje. Pogledom je streljala Kej s visine, nervozno žvaćući žvaku, prekrstivši ruke kao i majka. Kej je u krilu držala otvorenu debelu fasciklu. Kristal je mrzela fascikle. Prvo napišu svašta o vama, pa to čuvaju i na kraju upotrebe protiv vas.

– Robija ja vodim u vrtić – reče ona. – Kad pođem u školu.

– Pa po izjavi gospođe Harper, Robi ima sve više izostanaka – reče Kej, gledajući u ono što je zabeležila tokom razgovora s upravnicom obdaništa. – Stvar je u tome, Teri, što si se, kada ti je prošle godine vraćeno starateljstvo, obavezala da ćeš Robija zadržati u predškolskom.

– Ne možete da ga, jebote... – poče Teri.

– Nemoj, umukni, razumeš?! – odbrusi Kristal majci. Zatim se obrati Kej.
– Znaš, bio je boles'an, upalili mu se krajnici, uzela sam mu antibiotike od lekara.

– A kada je to bilo?

– To ti je bilo pre tri-čet'ri nedelje... i znaš, onda...

– Teri, juče kada sam bila ovde – reče Kej, ponovo se obrativši Robijevoj majci (Kristal je sve brže žvakala, napravivši rukama dvostruku barijeru preko grudi) – činilo se da ti je veoma teško da brineš o Robiju.

Kristal spusti pogled na majku. Njena butina je bila dvostruko deblja od Terine.

– Nisam... nikad ne bi'... – Teri se predomisli. – Dobro je njemu.

Kristalinim umom prođe senka sumnje, poput siluete kakvog ustremljenog lešinara.

– Teri, juče kada sam došla bila si drogirana, zar ne?

– Nisam, jebote, nisam! To je, jebote... Jel' ti to mene zajebavaš... nisam se uradila, razumeš?

Kristal je nešto stezalo u plućima i zvonilo joj u ušima. Obo njenoj majci izgleda nije dao gram-dva, već mnogo više. Socijalna radnica ju je videla urađenu. Teri će biti pozitivna kad je sledeći put budu testirali u Belčapelu i ima opet da je izbace s klinike...

(..A bez metadona, ponovo će nastati onaj košmar kad Teri skroz odlepi, pa opet počne da prima kite u svoja krezuba usta kako bi nahranila venu. I ponovo će im oduzeti Robija, i možda ga više nikad neće ni vratiti. U malenom plastičnom srcu koje je visilo sa ostalim privescima na Kristalinim ključevima nalazila se Robijeva slika, i to stara. Kristalino pravo srce uto poče da bubnja kao dok vesla na trkama, vukući i vukući vesla kroz vodu, dok joj mišići pevaju, a ona gleda drugu ekipu kako ostaje za njima...)

– Ti, jebena... – povika ona, ali je niko nije čuo, jer je Teri još uvek cmizdrila pred Kej, koja je sedela sa šoljom u rukama, gluva na njene vapaje.

– Nisam se, jebote, radila, niš' ne mo'š da dokažeš...

– Ti jebena glupa... – glasnije će Kristal.

– Nisam se radila, jebote, to je jebena laž – vrištala je Teri, zver u klopci koja se koprca, ali se samo još više zapetljava. – Nikad ne bi', da mu jebem... Nikad to ne bi'...

– Opet će te izbaciti iz one usrane klinike, jebena glupa kučko!

– Nemo' da si se usudila da mi se tako obraćaš!

– U redu – nadglasa Kej graju, spusti šolju na pod i ustade, uplašena prizorom koji je izazvala, a zatim uzviknu: – Teri! – iskreno uplašena, jer se Teri popela na fotelju kako bi sela na drugi rukohvat, licem u lice sa ćerkom. Dok su urlale jedna na drugu, gotovo se dodirujući nosevima, ličile su na dva gar-gojla.

– Kristal! – povika Kej, kada je Kristal podigla pesnicu.

Kristal naglo skoči s fotelje, što dalje od majke. Iznenadila se kad je osjetila toplu tečnost niz obraze i na tren zbunjeno pomislila da je to krv, no bile su to suze, samo suze, providne i sjajne na jagodicama prstiju dok ih je brisala.

– Dobro – reče Kej usplahireno. – Hajde da se smirimo, molim vas.

– Ti se, jebote, smiri! – odvarti Kristal. Drhteći, nadlakticom obrisa lice, a zatim odjuri nazad do majčine fotelje. Teri ustuknu, ali joj Kristal samo ote paklu cigareta, izvadi iz nje poslednju cigaretu i upaljač te pripali. Uvlačeći dim, udalji se od majke i priđe prozoru, okrenuvši im leđa, trudeći se da zaustavi suze pre nego što opet potekoše.

– U redu – reče Kej, još uvek na nogama – ako možemo lepo da porazgovaramo o tome...

– Ma, odjebi – tupo će Teri.

– Reč je o Robiju – dodade Kej. Još uvek je stajala, preplašena da bi se opustila. – Zato sam tu. Da se uverim da je Robi dobro.

– Nekoliko puta nije otišao u obdanište, pa š'a? – reče Kristal, kraj prozora. – Niš'a strašno...

– ... Nije strašno – složi se Teri, poput prigušenog odjeka.

– Ne mislim samo na obdanište – reče Kej. – Juče kada sam ga obišla Robi je bio prljav i ojedjen. Preveliki je za pelene.

– Svukla sam mu jebenu pelenu, sad ima pantalone, reko' vam to! – besno će Kristal.

– Žao mi je, Teri – reče Kej – ali ti ne možeš sama da se staraš o tako malom detetu.

– Ama nisam...

– Možeš do sutra da mi govoriš da se nisi drogirala – reče Kej, a Kristal u

njenom glasu prvi put začu nešto stvarno, nešto ljudsko: pomirenost s neizbežnim, ljutnju. – Ali testiraće te na klinici. Obe znamo da će test biti pozitivan. Kažu da ti je ovo poslednja prilika, da će te ponovo izbaciti.

Teri nadlanicom obrisala usta.

– Slušajte, vidim da ne želite da izgubite Robija...

– Onda, jebote, nemoj da nam ga uzmeš! – povikala Kristal.

– Nije to tako jednostavno – reče Kej. Ponovo je sela i s poda podigla tešku fasciklu, koja joj je ispala, pa je spustila u krilo. – Teri, kada su ti prošle godine vratili Robija, bila si se skinula s heroina. Preuzela si na sebe veliku obavezu, da ostaneš „čista” i nastaviš lečenje, a obavezala si se i na još nešto, recimo, da će Robi nastaviti da ide u obdanište...

– Aha, i vod’la sam ga...

– ...Neko vreme – reče Kej. – Jedno vreme jesi, Teri, ali nije dovoljno da to radiš samo radi reda. Nakon onoga što sam juče zatekla i posle porazgovara sa tvojom savetnicom s klinike i gospođom Harper, bojim se da moramo preispitati stvari.

– Š’a to znači? – upitala Kristal. – Još jedno jebeno razmatranje slučaja, jelda? Š’a će vam? Dobro mu je! Ja se brinem o... jebote, umukni! – zaurala na Teri, koja je iz fotelje pokušavala da joj upadne u reč. – Ona se ne... ja se brinem o njemu, razumete? – vikala je na Kej, modra u licu, dok su joj debelo iscrtane oči kiptele od suza gneva, i udarala se prstom po grudima.

Kristal je redovno obilazila Robija dok je bio kod staratelja onih mesec dana, kada im je bio oduzet. Nije je puštao, molio ju je da ostane na čaju, plakao kad bi otišla. Kao da vam je neko istrkao pola utrobe i neće da je vrati. Kristal je htela da Robi ide kod bake Ket, kao što su nju toliko puta slali u detinjstvu, kad god bi Teri pukla. Ali baka Ket je sada bila prestara i nejaka, i nije imala vremena za Robija.

– Razumem da voliš brata i da daješ sve od sebe da mu pomogneš, Kristal – reče Kej – ali ti nisi Robijeva zakonska...

– A š’o ne bih bila? Ja sam mu sestra, jebote!

– U redu – strogo će Kej. – Teri, mislim da sada moramo da se suočimo s istinom. Čim se pojaviš, letećeš s Belčapela; kažeš da se nisi drogirala a onda na testu budeš pozitivna. To mi je tvoja savetnica s klinike jasno stavila do znanja preko telefona.

Dok je sklupčana čučala u fotelji, krezava poput kakvog čudnog hibrida

starice i deteta, Teri je zurila neutešno i odsutno.

– Mislim da je jedini način da izbegneš izbacivanje s klinike – nastavi Kej – da priznaš, i to odmah, da si se uradila, da preuzmeš odgovornost za ponovno srljanje u propast i pokažeš kako predano radiš na tome da okreneš novi list.

Teri je i dalje samo piljila. Ona je na optužbe umela da odgovori samo laganjem. Aha, važi', ajde onda, daj 'vamo, a potom: Ne, nikad, nisam, neću, nisam se, jebote, uradila...

– Postoji li neki poseban razlog što si ove nedelje uzimala heroin kada si već na pozamašnoj dozi metadona? – upita Kej.

– Aha – reče Kristal. – Aha, jer se Obo pojavio, a ova ne ume da ga odbije!

– More, umukni – odbrusi joj Teri bezvoljno. Kao da je pokušavala da razluči šta joj je to Kej rekla: taj čudan, opasan savet da govori istinu.

– Obo – ponovi Kej. – Ko je Obo?

– Jebeni drkoš – reče Kristal.

– Tvoj diler?

– Umukni – Teri ponovo upozori Kristal.

– Š'o ga prosto nisi odbila? – prodera se Kristal na majku.

– U redu – reče Kej, ko zna koji put. – Teri, ponovo ću pozvati tvoju savetnicu s klinike. Pokušaću da je ubedim da je za vašu porodicu dobro da oстане u programu.

– O'sh, stvarno? – upita Kristal, zapanjeno. Mislila je da je Kej strašna kučketina, veća kučketina čak i od one žene iz starateljske porodice s besprekornom kuhinjom i finim i nežnim rečima, od čega se Kristal osećala kao gologovno.

– Da – reče Kej – hoću. Ali Teri, što se nas tiče, mislim sada na Službu za brigu o deci, ovo je krajnje rđava situacija. Moraćemo pomno da pratimo šta se dešava u Robijevom kućnom okruženju. Hoćemo da vidimo promene, Teri.

– Da, važi se – reče Teri, pristajući na to kao što je pristala na sve i na svakoga.

Ali Kristal reče: – 'Oćete, videćete. Ima da se promeni. Ja ću joj pomoći. Promeniće se.

II

Širli Molison je sredom dežurala u Jugozapadnom kliničkom centru u Jarvilu. Tu su ona i desetak drugih volontera obavljali sporedne poslove: gurali kolicca s knjigama između kreveta, zalivali cveće pacijentima, išli do prodavnice u predvorju bolnice umesto onih koji su bili prikovani za krevet i koje nije imao ko da poseti. Širli je najviše volela da ide od kreveta do kreveta i prima narudžbine za jelo. Jednom prilikom, dok je nosila beležnicu i plastificiranu propusnicu, neko je pomislio da je ona direktorka bolnice.

Širli je palo na pamet da volontira prilikom najdužeg razgovora koji je dotad vodila sa Džulijom Foli, tokom jedne od onih divnih božićnih proslava u Vili Svitlav. Tada je saznala da Džulija učestvuje u prikupljanju donacija za pedijatrijsko krilo lokalne bolnice.

– Ono što nam zapravo treba jeste poseta nekog iz kraljevske porodice – rekla je Džulija, a pogled joj je odlutao preko Širlinog ramena ka vratima. – Zamoliću Obrija da nasamo popriča s Normanom Bejljem. Izvinite me, moram da se pozdravim s Lorensom...

Širli ostade da stoji tu kraj koncertnog klavira, govoreći: – O, naravno, naravno – iako je sagovornica već otišla. Pojma nije imala ko je Norman Bejli, ali joj se od samog pomena njegovog imena zavrtelo u glavi. Sutradan je, ne rekavši čak ni Hauardu šta je namerila, pozvala klinički centar i raspitala se za volontiranje. Saznavši da se od nje ne traži ništa drugo osim da je besprekornog vladanja, zdravog razuma i jakih nogu, smesta je zamolila da joj pošalju prijavu.

Volontiranje je uvelo Širli u jedan nov, veličanstven svet. Na takvo sanjarenje podstakla ju je Džulija Foli sasvim slučajno dok su stajale kraj koncertnog klavira: prizor u kojem ona smerno stoji sa sklopljenim šakama ispred sebe, s plastificiranom propusnicom oko vrata, dok kraljica polako ide između redova nasmejanih volontera. Videla je sebe kako izvodi savršeni kniks; kraljici bi to privuklo pažnju, te bi zastala da proćaskaju; čestitala bi Širli što tako velikodušno ustupa svoje slobodno vreme... a zatim bi blesnuo blic i fotografija bi sutra osvanula u novinama: „...Kraljica u razgovoru s gospođom Širli Molison, volonterkom...” Ponekad, kad bi o tome zaneseno maštala, kroz nju bi prostrujalo nešto božansko.

Volontiranje u bolnici pružilo je Širli novu novcatu municiju kojom bi mogla da dokrajči Morininu uobraženost. Kada se Kenova udovica, poput Peperljuge, preobrazila iz prodavačice u poslovnu ženu, postala je nepodnošljivo

nadmena, što je Širli počelo strašno da živcira (iako je sve to podnosila uz bezazleni osmeh mačeta). No Širli se ipak izborila s tim; ona nije radila za novac, već iz milosrđa. Bilo je plemenito volontirati; to rade žene kojima ne treba dodatni prihod; žene kao ona i Džulija Foli. Štaviše, bolnica je za Širli bila neiscrpni izvor tračeva, kojima bi Morinino nesnosno trtljanje o novom kafeu potisnula u drugi plan.

Jutros je Širli odlučnim glasom saopštila vođi volontera da bi volela da radi u Odeljenju dvadeset osam, te je smesta poslata na Onkologiju. U Odeljenju dvadeset osam radila je njena jedina prijateljica, koju je stekla među bolničkim osobljem; neke od mlađih sestara su umele da budu grube i nadmene prema volonterima, ali Rut Prajs, koja se nedavno vratila na mesto medicinske sestre, nakon šesnaest godina pauze, od početka je bila veoma ljubazna. Obe su bile, kako bi Širli rekla, pagfordske žene, te su se lako sprijateljile.

(Mada, istini za volju, Širli nije bila rodom iz Pagforda. Ona i njena mlađa sestra odrasle su s majkom u skučenom neurednom stančiću u Jarvilu. Širliina majka je mnogo pila; nikada se nije razvela od njihovog oca, koga nisu vidale. Činilo se da svi muškarci u gradu znaju za Širlinu majku, te su se vragolasto smejujili dok bi izgovarali njeno ime... ali to je bilo tako davno, a Širli je smatrala da prošlost ne postoji ukoliko je nikada ne spominjete. Odbijala je da se seti.)

Širli i Rut se radosno pozdraviše, ali ujutro je vladala velika gužva, te nisu imale vremena ni za šta drugo sem za nekoliko reči o iznenadnoj smrti Barija Ferbradera. Dogovorile su se da se nađu u vreme pauze za ručak, oko pola jedan, te Širli produži da pokupi kolica s knjigama.

Bila je lepo raspoložena. Videla je budućnost tako jasno, kao da se već dogodila. Hauard, Majls i Obri Foli će se ujediniti da se zauvek ratosiljaju Poljane, što će biti povod za večernje slavlje u Vili Svitlav...

Širli je bila opčinjena tim zdanjem: ogromnom baštom sa sunčanim časovnikom, uredno održavanim ukrasnim grmljem, širokim hodnikom ukrašenim drvenim panelima, fotografijom vlasnika zdanja u srebrnom ramu povrh koncertnog klavira kako zbija šale s princezom. U ponašanju Folijevih prema njoj i njenom suprugu njen gonički njuh nije otkrio ni traga nadmenosti niti oholosti; no, kad god bi se našla u „orbiti” Folijevih, u njoj bi uzavrelo mnoštvo raznih osećanja koja su joj odvlačila pažnju. Zamislila bi njih petoro kako sede na privatnoj večeri u jednom od onih divnih bočnih sobičaka, Hauard bi seo kraj Džulije, ona s Obrijeve desne strane, a Majls između njih. (U Širlinom fantaziranju Samanta bi imala neke neodložne obaveze te ne bi bila

u prilici da im se pridruži.)

Širli i Rut su se našle u pola jedan, kod pulta s voćnim jogurtom. Bučna bolnička menza još uvek nije bila krcata kao što će biti oko jedan, te su bolničarka i volonterka lako našle ulepljen i umrvljen sto za dvoje odmah uza zid.

– Kako je Sajmon? Kako su dečaci? – upita Širli nakon što je Rut prebrisala sto te su na njega prebacile sadržaj svojih poslužavnika i sele jedna nasram druge, spremne za ćaskanje.

– Saj je dobro, hvala na pitanju. Danas donosi kući nov kompjuter. Dečaci jedva čekaju, možeš da zamisliš.

To nije bilo ni blizu istine. Endru i Pol su obojica imali jeftine laptopove; kompjuter je čučao u ćošku majušne dnevne sobe i obojica dečaka su ga se klonila, ne želeći da imaju veze ni sa čim što bi ih približilo ocu. Rut je često govorila Širli o sinovima kao da su mnogo mlađi no što zaista jesu: nezahtevni, poslušni i lako ih je zabaviti. Možda je želela da deluje što mlađe, ne bi li istakla razliku u godinama između sebe i Širli – koja je ionako iznosila skoro dve decenije – kako bi još više ličile na majku i ćerku. Rutina majka je umrla pre deset godina; žalila je što pored sebe nema neku stariju ženu, a Širlin odnos sa ćerkom bio je, kako je natuknula Rut, daleko od savršenog.

– Majls i ja smo oduvek vrlo bliski. Međutim, Patriša je pomalo teška. Sad je gore, u Londonu.

Rut je čeznula da sazna više, ali njima dvema je zajedničko bilo uzajamno divljenje zbog uljudne rezervisanosti, ponosno održavanje neukaljane fasade pred ostatkom sveta. Rut je, stoga, potisnula pobuđenu znatiželju, iako se još uvek nadala da će, kad dođe vreme, saznati zašto je Patriša toliko teška.

Trenutne simpatije između Širli i Rut počivale su na obostranom prepoznavanju sličnosti: žena čiji je najveći uspeh to što je zadobila i očuvala naklonost svog supruga. Poput masona, imale su kodeks ponašanja, stoga se svaka osećala sigurnom u društvu one druge, onako kako ne bi bila s drugim ženama. Njihovo druženje bilo je još prijatnije jer je bilo začinjeno osećajem nadmoćnosti, budući da su potajno sažaljevale jedna drugu zbog izbora muža. Rut je Hauard izgledao groteskno, te se iščuđavala kako je njena prijateljica, elegantno popunjena ali graciozna, uopšte mogla da se uda za njega. Dok je Širli – iako nije mogla da se seti je li ikada videla Sajmona, niti čula da se njegovo ime spominje u višim krugovima Pagforda, prozrevši da Rut ne vodi ni najskromniji društveni život – na Rutinog muža gledala kao na povučenog nikogovića.

– I tako sam videla Majlsa i Samantu kako dovode Barija – kaza Rut, pre-

skočivši uvod i bacivši se na glavnu temu. Nije znala da okoliša, za razliku od Širli, te joj je bilo teško da sakrije žudnju za pagfordskim tračevima, koji su joj bili uskraćeni, tamo gore na brdu iznad grada, gde je živela otuđena zbog Sajmonove nedruželjivosti. – Jesu li stvarno videli kako se to dogodilo?

– O, da! – reče Širli. – Večerali su u golf klubu. Nedelja uveče, znaš već kako je to; curice su bile u školi, a Sem više voli da jede napolju, pošto i nije neka kuvarica...

Malo-pomalo, tokom njihovih zajedničkih pauza za kafu, Rut je sticala uvid u priču koja se krila iza Majlsovog braka sa Samantom. Širli joj je ispričala kako je njen sin morao da se oženi Samantom jer je ova zatrudnela s Leksi.

– Snašli su se najbolje što su mogli – uzdahnula bi Širli, hrabro i s vedrinom noseći to breme. – Majls je onda postupio kako treba, potpuno ga podržavam. Devojčice su predivne. Šteta samo što Majls nema sina; divno bi se snašao s dečakom. Ali Sem ne želi treće dete.

Rut je gutala sve nevešto prikrivene Širline osude na račun snahe. Pre mnogo godina, na prvi pogled je omrzнула Samantu, kada je otpratila tada četvorogodišnjeg Endrua u vrtić pri Crkvi Sv. Tome, gde je upoznala Samantu i njenu ćerku Leksi. Raskalašnim smehom, dubokim dekolteom i riznicom prilično škakljivih šala koje je pričala majkama u školskom dvorištu, Samanta je na Rut ostavila utisak prave opasnice. Godinama je Rut posmatrala Samantu kako prsi jedre grudi dok razgovara s Vikramom Džavandom za vreme roditeljskih sastanaka, i odvlačila Sajmona na kraj učionice kako ne bi morala da razgovara s njom.

Širli je još uvek raspredala priču iz druge ruke o Berijevom poslednjem putovanju, neumorno ističući kako se Majls smesta dosetio da pozove hitnu pomoć, kako se odmah našao Meri Ferbrader, kako je navaljivao da ostane s njom u bolnici sve dok ne dođu Volovi. Rut je pomno slušala, doduše pomalo nestrpljivo: Širli je bila mnogo zabavnija kada je navodila Samantine brojne falinke nego kada je hvalila Majlsa. Štaviše, Rut je jedva čekala da sa Širli podeli nešto uzbudljivo.

– Nego, sada u opštinskom odboru ima slobodno mesto – reče Rut, pošto je Širli došla do trenutka kada su Majls i Samanta prepustili uloge Kolinu i Tesi Vol.

– Mi to zovemo upražnjenim mestom – Širli je blago ispravi.

Rut duboko udahnu.

– Sajmon – reče ona ushićeno – razmišlja da se kandiduje!

Širli se mehanički osmehnu, izvi obrve u znak uljudnog čuđenja i otpi gutljaj čaja da sakrije lice. Rut nije imala pojma da je uznemirila prijateljicu. Petpostavljala je da Širli priželjkuje da njihovi muževi zajedno sede u opštinskom odboru, te je gajila nadu da bi Širli mogla da pomogne da se to i ostvari.

– Sinoć mi je to saopštio – nastavi Rut značajno. – Već neko vreme razmišlja o tome.

Ono ostalo što joj je Sajmon rekao – o mogućnosti uzimanja mita od ovih iz Grejsa kako bi ih zadržao kao opštinske izvođače radova – Rut je odagnala iz uma, kao što je to činila sa svim Sajmonovim šemama i sitnim prekršajima.

– Nisam imala pojma da se Sajmon zanima za rad u lokalnoj samoupravi – reče Širli, blagim i prijatnim glasom.

– O, da – reče Rut, koja takođe nije imala pojma za to – veoma mu je stalo do toga.

– Da li je razgovarao s lekarkom Džavandom? – upita Širli, ponovo otpivši gutljaj čaja. – Da li mu je ona predložila da se kandiduje?

Rut je bila pomalo zatečena tim pitanjem, te nije sakrila zbunjenost.

– Ne, on... Sajmon godinama nije išao kod lekara. Mislim, zdrav je kôdren.

Širli se osmehnu. Ako je delao sam, bez podrške Džavandine struje, onda je Sajmon zaista zanemarljiva pretnja. Širli se čak sažali na Rut, koju čeka ružno iznenađenje. Ona, Širli, poznavala je sve koji nešto znače u Pagfordu i teško da bi prepoznala Rutinog muža kada bi se pojavio u bakalnici: šta li sirota Rut misli, ko će, za ime sveta, glasati za njega? Takođe, Širli je znala da bi Hauard i Obri, da su tu, pitali Rut još nešto, čisto rutinski.

– Sajmon oduvek živi u Pagfordu, zar ne?

– Ne, rođen je na Poljani – reče Rut.

– Aha – reče Širli.

Otvorila je jogurt, uzela kašiku i zamišljeno uzela zalogaj. Ma kakvi bili njegovi izgledi na izborima, nije zgoreg znati da bi Sajmon verovatno bio naklonjen Poljani.

– Hoće li biti nešto o tome na sajtu, to kako da se kandiduje? – upita Rut, još uvek se nadajući nekom zakasnelom izlivu predusretljivosti i poleta.

– O, da! – neodređeno će Širli. – Mislim da hoće.

III

U sredu po podne Endru, Debeli i još dvadeset sedmoro učenika proveli su poslednji čas na „retardmatici”, kako je to Debeli nazivao. Bili su u pretposlednjoj grupi za matematiku, koju je držala najnesposobnija profesorka iz tog predmeta: mlada žena sa crvenim flekama po licu koja tek što je završila školu, nesposobna da zavede red tokom časa, uvek gotova da zaplače. Debeli, koji je odlučno radio na tome da sroza sve ocene od prošle godine, bio je prebačen u „retardmatiku” iz prve, najbolje grupe. Endru, koji je čitavog života mučio muku s brojkama, živio je u strahu da će ga prebaciti u poslednju grupu, zajedno s Kristal Vidon i njenim rođakom, Dejnom Talijem.

Endru i Debeli su sedeli zajedno u zadnjoj klupi. Povremeno, kad bi se umorio od zabavljanja čitavog razreda ili podsticanja drugova da ometaju čas, Debeli bi pokazao Endruu kako da rešava zbirne jednačine. Buka je bila zaglušujuća. Gospođica Harvi se nadvikivala s njima, moleći za tišinu. Učeniци su po vežbankama šarali prostakluge, stalno uz škripu ustajali da obiđu tuđe stolove, vukući stolice po podu, a kad god bi gospođica Harvi skrenula pogled, učionicom bi poleteli omanji projektili. Ponekad bi Debeli smislio izgovor da se prošetaju po učionici, oponašajući Sandučće i njegovo smešno klacenje sa ukrućenim rukama. Tu je svojim humorom najviše podilazio masama; na časovima engleskog, gde su i on i Endru bili u prvoj grupi, ne bi nikada spao na to da zasmehava ljude na račun Sandučćeta.

Sukvinder Džavanda je sedela tik ispred Endrua. Nekada davno u osnovnoj školi, Endru, Debeli i ostali dečaci vukli su Sukvinder za dugu crnu kiku upletenu plavom trakom. Zbog te kike je bila laka meta kada su se igrali šuge i katkad ih je opasno izazivala klateći joj se, kao sada, niz leđa, skrivena od nastavničnog pogleda. Ali Endru više nije želeo ni da vuče, niti da dodirne ijedan Sukvinderin deo; bila je jedna od retkih devojčica preko kojih bi prešao pogledom bez trunke zanimanja. Otkako mu je Debeli ukazao na to, primćivao je paperjaste tamne dlačice na njenoj nausnici. Sukvinderina starija sestra, Džasvant, bila je gipka i puna oblina, uzanog struka, s licem koje je, pre Gajinog uspona na tron, Endruu bilo prelepo, s visokim jagodicama, glatkom bakarnom kožom i staklastosmeđim bademastim očima. Naravno, Džasvant mu je uvek bila nedostižna: dve godine starija i najbolja učenica u šestom razredu, svesna svojih atributa i svih erekcija koje izaziva.

Sukvinder je bila jedina u učionici koja nije ispuštala nikakav zvuk. Pogrebljena, lica zagnjurenog u rad, kao da se učaurila od usredsređenosti. Navukla je levi rukav džempera potpuno prekrivši šaku i stezala vrh rukava napravivši vunenu pesnicu. Njena potpuna mirnoća delovala je gotovo razmetljivo.

– Veliki hermafrodit sedi, miran i tih – promrmlja Debeli, pogleda uprtog u Sukvinderin potiljak. – Brkat, a ipak obdaren dojčkama, maljavi muškožen-skać i dan-danas zbunjuje naučnike svojim protivrečnostima.

Endru se zakikota, iako mu nije bilo svejedno. Draže bi mu bilo da Sukvinder ne može da čuje šta Debeli govori. Poslednji put kad je bio kod Debelog, ovaj mu je pokazao poruke koje je redovno slao Sukvinder preko fejsbuka. Češljao je internet u potrazi za podacima i slikama o hirzutizmu, te bi joj svakoga dana slao po citat ili sliku.

Bilo je donekle smešno, ali je Endruu zbog toga bilo neprijatno. Strogo govoreći, Sukvinder to nije zaslužila: bila je veoma laka meta. Edru je najviše voleo kad Debeli usmeri svoj kao britva oštar jezik na one nadobudne, samozadovoljne ljude i na autoritativne osobe.

– Odvojen od bradatog krda upregnutog u grudnjake – pripovedao je Debeli – sedi, izgubljen u mislima, pitajući se da li bi mu dobro stajala jareća bradica.

Endru se nasmeja, a zatim se oseti krivim, ali Debeli je već usmerio pažnju na pretvaranje nula u svojoj vežbanci u napućeni anus. Endru nastavi da nagađa gde da u svom rezultatu zadene decimalu, misleći na povratak kući školskim autobusom i na Gaju. Na povratku iz škole, bilo mu je mnogo teže da nađe mesto u autobusu odakle bi mogao da je drži na oku, jer je često sedela zaklonjena i pre nego što on uđe, ili bi sela predaleko. Iz onog osmejka tokom zbora u ponedeljak ujutru ništa se nije izrodilo. Nije ga ni pogledala u autobusu naredna dva jutra, niti mu ičim pokazala da je svesna njegovog postojanja. Za te četiri nedelje otkako se zacopao u nju, Endru nijednom nije progovorio s Gajom. Pokušavao je da smisli početnu „žvaku”, dok se oko njega orila buka retardmatike. – Baš je bilo smešno ono u ponedeljak, na zboru...

– Sukvinder, jesi li dobro?

Gospođica Harvi, koja se nagla nad Sukvinderin rad kako bi ga ocenila, zgranuto joj se zagledala u lice. Endru je posmatrao Sukvinder kako klima glavom i sklanja šake sa stola, kako bi njima pokrila lice, još uvek nagnuta nad vežbankom.

– Volster! – glasno im došapnu Kevin Kuper, koji je sedeo dva reda ispred njih. – Volster! Kikiriki!

Pokušavao je da im skrene pažnju na ono što su već znali: da Sukvinder, sudeći po nežnom podrhtavanju ramena, plače, te da gospođica Harvi uzalud grozničavo pokušava da otkrije šta nije u redu. Opazivši još veću nepažnju svoje profesorke, odeljenje podivlja kao nikad.

– Kikiriki! Volstere!

Endru nikada nije umeo da proceni da li Kevin Kuper to čini namerno ili slučajno, ali bio je obdaren da živcira ljude. Endruu su nadenuli nadimak Kikiriki još odavno, u osnovnoj školi, a on ga je mrzeo. Debeli ga je izbacio iz upotrebe tako što ga nikada nije ni koristio – u takvim okolnostima njegova je uvek bila poslednja. Kuper je čak omanuo i kod nadimka Debelog. Volster je bio u modi prošle godine, i to vrlo kratko.

– Kikiriki! Volstere!

– Odjebi, Kuperu, jebem te kurcoglava – reče Debeli sebi u bradu. Kuper se nagnu preko naslona svoje stolice, zureći u Sukvinder, koja se sklupčala, gotovo dodirujući licem klupu, dok je gospođica Harvi čučala, smešno mlatajući rukama oko nje, jer joj je bilo zabranjeno da dodiruje učenike. Uzalud je pokušavala da izvuče iz Sukvinder razlog njene uznemirenosti. Još nekoliko učenika je primetilo tu iznenadnu pometnju pa su se i oni zapiljili, dok je ispred klupa nekoliko dečaka i dalje divljalo, slepo za sve drugo osim za sopstvenu rasonodu. Jedan od njih ščepa sunđer s drvenim držačem s prazne katedre gospođice Harvi i baci ga.

Sunđer polete preko učionice i udari u sat na suprotnom zidu, koji se sruči na pod i razbi u paramparčad: na sve strane se razleteše komadići plastike i metala, a nekoliko devojčica, zajedno s gospođicom Harvi, uplašeno ciknu.

Vrata učionice se iznenada širom otvoriše i uz tresak odbiše o zid. Razred utihnu. U do vratku je stajao Sanduče, pomodreo od besa.

– Šta se to zbiva u ovoj učionici?! Kakva je to buka?!

Gospođica Harvi poskoči pored Sukvinderine klupe poput lutka iz kutije, sa izrazom krivice i straha.

– Gospođice Harvi! Vaš razred pravi nenasnosnu buku. Šta se to zbiva?

Gospođica Harvi je zanemela. Kevin Kuper se nije pomerio, još uvek presamićen unatraške preko naslona svoje stolice, kezeći se, pogledom šarajući s gospođice Harvi na Sanduče, pa na Debelog i tako ukруг.

Debeli progovori.

– Pa, ako ćemo iskreno, oče, dovodili smo ovu sirotu ženu do ludila.

Prolomi se gromoglasan smeh. Vrat gospođice Harvi naružiše mrlje modrocrvenog psihosomatskog osipa. Debeli se ležerno klatio na zadnjim nogarima svoje stolice, ozbiljnog lica, gledajući u Sanduču nemilosrdno izazivački.

– E, sad je dosta! – reče Sanduču. – Ako čujem bilo kakvu buku iz ovog odeljenja, sve ću vas poslati na dopunsku nastavu. Jeste li me razumeli? Sve do jednog.

I on zalupi vrata dok su se oni još uvek smejali.

– Čuli ste zamenika direktora! – povika gospođica Harvi, otrčavši brže-bolje do katedre. – Tišina! Hoću tišinu! Ti... Endru... i ti, Stjuarte... vas dvojica možete da počistite ovaj nered! Pokupite te krhotine sata!

Oni kao i obično počеше da se bune zbog te nepravde, uz piskavu podršku nekoliko devojčica. Pravi počinoci tog rušilačkog čina, za koje se znalo da ih se gospođica Harvi plaši, sedeli su u svojim klupama i kezili se. Pošto je do kraja nastave ostalo još samo pet minuta, Endru i Debeli se baciše na čišćenje, čekajući da se oglasi zvono i spase ih. Dok je Debeli mamio osmehe cupkajući tamo-amo, ukrućenih ruku, oponašajući Sandučetov hod, Sukvinder krišom obrisa oči šakom umotanom vunenim rukavom i povuče se u svoj svet.

Kada se zvono oglasilo, gospođica Harvi nije pokušala da prekine gromoglasni žamor ili da uspori jurnjavu ka vratima. Endru i Debeli šutnuše krhotine sata ispod vitrina u dnu učionice i prebaciše rančeve preko ramena.

– Volstere! Volstere! – dozivao ga je Kevin Kuper, hitajući da se pridruži Endruu i Debelom dok su išli hodnikom. – Jel' ti i kod kuće Sandučetu govoriš „oče“? Ozbiljno? Je li?

Mislio je da je najzad doskočio Debelom, nadao se da ga je ukebao.

– Glup si kô kurac, Kuperu – iznureno će Debeli, na šta se Endru nasmejao.

IV

– Lekarka Džavanda će kasniti petnaestak minuta – reče recepcionerka Tesi.

– Ne mari – reče Tesa. – Ne žurim.

Spuštalo se večer, te su se prozori čekaonice pretvorili u kraljevskoplave površine na zidovima. U čekaonici su bile još samo dve osobe: izobličena, zadihana starica u pantoflama i mlada majka koja je čitala časopis, dok je nje-

no detence preturalo po kutiji s igračkama u uglu. Tesa uze stari iscepani broj trač-časopisa Vrelina sa stočića nasred čekaonice, sede i poče da ga lista, razgledajući slike. To odlaganje joj je davalo vremena da smisli šta će reći Parminder.

Jutros su kratko razgovarale telefonom. Tesa se izvinila Parminder što joj smesta nije javila za Barija, a Parminder joj je odvratila da to nije bitno, da ne lupeta gluposti, jer se ona nimalo ne ljuti; ali je Tesa, poprilično iskusna u komunikaciji s krhkim i osetljivim osobama, znala da je Parminder, ispod te nakostrešene ljuštore, duboko povređena. Pokušala je da joj objasni da je u poslednje vreme načisto iscrpljena i da ima pune ruke posla oko Meri, Kolina, Debelog i Kristal Vidon; te da joj je već svega dosta, da je pogubljena i nesposobna da razmišlja o bilo čemu osim o trenutnim problemima. Ali Parminder ju je presekla usred monologa sa izgovorima i mirno joj rekla da će se videti kasnije, na hirurškom odeljenju.

Doktor Kroford izađe iz svoje ordinacije, sed i bradat, veselo mahnu Tesi pa reče: – Mejsi Loford? – Mlada majka je bezuspešno pokušavala da nagovori ćerkicu da ostavi stari telefon na točkiće koji je pronašla u kutiji s igračkama. Dok ju je majka nežno vukla za ruku prateći doktora Kroforda, curica se čežljivo zagleda preko ramena u telefon igračku, koja će joj zauvek ostati nedokučiva.

Kada su se vrata zatvorila za njima, Tesa shvati da se nesvesno smejujli, te se brže-bolje uozbilji. Činilo joj se da postaje jedna od onih starica što nepromišljeno guguču maloj deci, plašeći ih. Tako bi volela da ima jednu bucmastu plavokosu kćer pored svog mršavog, crnokosog sina. Kako je to užasno, pomisli Tesa, prisativši se Debelog kad je bio beba, kad vas progone duhovi sopstevene žive dece. Nikada neće saznati koliko je njihovo odrastanje bolelo svakodnevno, jer da su znali, ne bi to podneli.

Vrata Parminderine ordinacije se otvoriše, a Tesa podiže pogled.

– Gospođo Vidon – reče Parminder. Pogled joj se susretu s Tesinim i ona joj se kiselo osmehnu, jedva primetno zategavši mišiće oko usana. Starica u pantoflama s naporom ustade i othrama za Parminder iza pregradnog zida. Tesa začu kako se vrata Parminderine hirurške ordinacije zatvaraju.

Čitala je tekstove ispod mnogobrojnih fotografija žene jednog fudbalera, u različitim kompletima koje je nosila tokom prethodnih pet dana. Proučavajući njene duge vitke noge, Tesa se zapita kakav bi joj život bio da ima takve noge. Nije mogla da se odupre sumnji kako bi bio potpuno drugačiji. Tesine noge su bile debele, bezoblične i kratke; najradije bi ih zauvek sakrivala u či-

zmama, ali joj je bilo teško da nađe dovoljno modela koje bi mogla da zakopča preko listova. Sećala se kako je, tokom savetovanja, jednoj krupnoj devojčici govorila da izgled nije važan, da je narav mnogo važnija. Kakvim glupostima učimo decu, pomisli Tesa, okrećući stranicu časopisa.

Negde se otvoriše vrata, uz tresak. Neko je vikao isprekidanim glasom.

– U vražju mater, od vas mi je još gore! Kakav je to način?! Došla sam ovamo po pomoć. To je vaš posô... to vam je...!

Tesa i recepcionerka se pogledaše, a zatim se okrenuše ka izvoru vike. Tesa začu Parminder, koja je zadržala birmingemski akcenat čak i posle toliko godina u Pagfordu.

– Gospođo Vidon, još uvek pušite, i zbog toga moram da vam promenim dozu. Kad biste prestali da pušite... pušači mnogo brže metabolizuju teofilin, pa vam cigarete ne samo pogoršavaju emfizem već umanjuju dejstvo leka...

– Nemo' da vičeš na mene! Dovde mi te je! Ima da te prijavim! Dala si mi pogrešne usrane tablete! 'Oću da me pregleda neko drugi! 'Oću kod doktora Kroforda!

Iza pregrade se pojavi starica, teturajući se, dahćući, modrog lica.

– 'Oće da me ubije, krava jedna garava! Nemo' da te ona leči! – doviknu Tesi. – Ima da te ubije lekovima, kučka pakistanska.

Ona se odgega ka izlazu na nestabilnim vretenastim nogama ušuškanim u pantofle, brekćući i psujući iz dubine bolesnih pluća. Vrata se zatvoriše za njom. Recepcionerka još jednom pogleda u Tesu. Čuli su kako se vrata Parminderine ordinacije ponovo zatvaraju.

Parminder se pojavila tek nakon pet minuta. Recepcionerka je usiljeno zurila u monitor.

– Gospođo Vol – reče Parminder, uz još jedan zategnuti kvaziosmeh.

– Šta bi ono? – upita Tesa kada je sela na stolicu kraj Parminderinog stola.

– Gospođi Vidon nova terapija utiče na rad želuca – smireno će Parminder. – Danas ti radimo krvnu sliku, zar ne?

– Da – reče Tesa, istovremeno zastrašena i povređena Parminderinim profesionalnim držanjem. – Kako si mi, Minda?

– Ja? – upita Parminder. – Dobro sam. Što?

– Pa... Bari... znam koliko ti je značio, i ti njemu.

U Parminderinim očima se nakupiše suze i ona pokuša da ih odagna žmirkanjem, ali bilo je prekasno: Tesa ih je već videla.

– Minda – reče ona, položivši mesnatu šaku na Parminderinu koščatu ruku, ali Parminder se izmaknu, kao da ju je Tesa ožarila; a onda, pošto ju je izdao sopstveni nagon, istinski zaplaka. Nije imala gde da se sakrije u maloj prostoriji, iako joj je okrenula leđa koliko je mogla u rotirajućoj stolici.

– Pripala mi je muka kad sam shvatila da te nisam pozvala – reče Tesa, preko jecaja koje je Parminder odlučno pokušavala da priguši. – Htela sam da se sklupčam i da umrem. Mislila sam da te pozovem – slagala je – ali nismo oka sklopili, gotovo celu noć smo proveli u bolnici, a zatim smo morali pravo na posao. Kolin se rasplakao na zboru kada je obznanio vest, pa se onda pred svima žestoko razgnevio na Kristal Vidon. A onda je Stjuart pobegao sa časova. A Meri se raspada... baš mi je žao, Minda, trebalo je da te zovem.

– ...lupost – nerazgovetno će Parminder, lica skrivenog iza maramice koju je izvukla iz rukava. – ...Meri... najbitnija...

– Ti si bila među prvima koje bi Bari pozvao – tužno će Tesa, a onda na svoj užas i sama briznu u plač.

– Minda, tako mi je žao – jecala je – ali morala sam da se borim s Kolinom i svima ostalima.

– Ne budi luda – grcajući reče Parminder, brišući usko lice. – Baš smo lude.

Ne, nismo. Daj, opusti se bar jednom u životu, Parminder...

Ali lekarka ispravi mršava ramena, izduva nos i isprsi se.

– Da li ti je Vikram rekao? – bojažljivo upita Tesa, izvukavši punu šaku maramica iz kutije na Parminderinom stolu.

– Ne – reče Parminder. – Hauard Molison. U bakalnici.

– O bože, Minda, tako mi je žao.

– Ne budi luda. Ne mari.

Pošto se isplakala, Parminder oseti mrvicu olakšanja te malo prijateljski je nastupi prema Tesi, koja je još brisala suze s bezizraznog blagog lica. Zbog toga joj laknu, jer sad kad Barija više nema, ostala joj je samo Tesa – jedini pravi prijatelj u Pagfordu. (Uvek bi dodala „u Pagfordu”, pretvarajući se da tamo negde, izvan ove varoši, ima stotine vernih prijatelja. Nikada nije htela da prizna da su ti prijatelji samo uspomene na njeno društvo iz škole u Bir-

mingemu, od kojeg su je odavno otrgli talasi života, i kolege s kojima je studirala i stažirala, koji su joj slali čestitke za Božić, ali je nikad nisu posećivali, niti ona njih.)

– Kako je Kolin?

Tesa zaječa.

– O, Minda... o bože. Kaže da će se kandidovati za Barijevo mesto u opštinskom odboru.

Izražena bora između Parminderinih gustih crnih obrva se produbi.

– Možeš li da zamisliš Kolina kako se kandiduje na izborima? – upita Tesa, čvrsto stežući mokre maramice u pesnici. – Da se bori s ljudima kao što su Obri Foli i Hauard Molison? Da krene Barijevim stopama, govoreći sebi kako će pobediti za Barija... sva ta odgovornost...

– Kolin se uspešno bori s velikom odgovornošću na svom poslu – reče Parminder.

– Jedva – uzvratila Tesa bez razmišljanja. Istog časa se oseti kao da ga je izdala i ponovo briznu u plač. Čudno, ušla je u ordinaciju s namerom da uteši Parminder, a umesto toga, evo je kako iznosi na videlo sopstvene probleme. – Znaš kakav je Kolin, on sve prima k srcu, sve shvata tako lično...

– Dobro se snalazi, pa znaš, kada se sve uzme u obzir – reče Parminder.

– O, znam to – iscrpljeno će Tesa. Činilo se da više nema snage da se raspravlja. – Znam.

Kolin je bio maltene jedina osoba prema kojoj je stroga, samoživa Parminder pokazivala saosećanje. Zauzvrat, Kolin ne bi dopustio da iko kaže nešto ružno o njoj, bio je neumorni vitez koji je branio njenu čast u Pagfordu. „Izvanredna lekarka opšte prakse”, brecnuo bi se na svakog ko bi je kritikovao pred njim. „Najbolja koju sam ikada imao.” Parminder nije imala naročitu podršku; pagfordska stara garda je nije volela, jer ju je pratio glas da nerado daje antibiotike i recepte za dopunsku terapiju.

– Ako Hauard Molison uradi po svom, izbora neće ni biti – reče Parminder.

Parminder se okrenu ka monitoru, ukuca šifru i otvori svoju poštu. Iskrenula je monitor da i Tesa može da pročita Hauardovu poruku. Prvi pasus je izražavao žaljenje zbog Barijeve smrti. U sledećem je izneo da bi, budući da je već istekla jedna godina Barijevog mandata, bilo bolje da njegovu zamenu izaberu preostali članovi nego da se prolazi kroz mukotrpan proces raspisiva-

nja izbora.

– Već ima nekog u vidu – reče Parminder. – Pokušava na silu da ugura nekog svog pajtaša pre no što iko bude mogao da ga zaustavi. Ne bi me čudilo da je u pitanju baš Majls.

– O, nipošto – smesta će Tesa. – Majls je bio u bolnici s Barijem... ne, veoma ga je potreslo...

– Dođavola, ne budi tako naivna, Tesa – reče Parminder, a Tesu zaprepasti divljački prizvuk u prijateljičinom glasu. – Ti ne znaš kakav je Hauard Molison. On je gadan čovek, gadan. Da si ga samo čula kad je otkrio da je Bari pisao novinama za Poljanu. Ne znaš šta namerava s metadonskom klinikom. Čekaj samo. Videćeš.

Ruke su joj se tako tresle da je tek iz nekoliko pokušaja uspela da zatvori Molisonov imejl.

– Videćeš – ponovi. – Dobro, bolje da počnemo, Laura mora da krene za koji minut. Prvo ću ti izmeriti pritisak.

Parminder je činila Tesi uslugu što ju je primila tako kasno, posle škole. Sestra sa opšte prakse, koja živi u Jarvilu, usput će odneti Tesin uzorak krvi u bolničku laboratoriju. Nervozna i iznenađujuće ranjiva, Tesa zasuče rukav starog zelenog džempera. Lekarka joj je obavila manžetnu na naduvavanje sa čičak trakom oko nadlaktice. Tako izbliza, videlo se koliko Parminder i njena druga kćer liče; zanemarujući razlike u stasu (Parminder je bila vitka, a Sukvinder bujnog poprsja), do izražaja bi došle sličnosti njihovih lica: kukasti nos, velika usta s punijom donjom usnom i krupnim, okruglim tamnosmeđim očima. Manžetna aparata se bolno steže oko Tesine mlohave nadlaktice dok je Parminder posmatrala brojčanik.

– Sto šezdeset pet sa osamdeset osam – reče Parminder, mršteći se. – To je visoko, Tesa... previsoko.

Veštim i smelim pokretima skinu omotač sa sterilne igle, ispravi Tesinu bledu, mladežima prošaranu ruku i zari iglu u venu.

– Sutra uveče vodim Stjuarta u Jarvil – reče Tesa, podigavši pogled ka tavanici. – Da mu kupim odelo za sahranu. Ne mogu da zamislim šta bi se desilo ako pokuša da ode u farmerkama. Kolin bi poludeo.

Pokušavala je da odvrati misli od čudne, tamne tečnosti koja je punila špric. Bojala se da će je ta tečnost odati; da će se sve silne čokoladice i krofne koje je pojela pojaviti u njoj u vidu izdajničke glukoze.

A zatim ogorčeno pomisli kako bi lakše odolevala čokoladi da joj je život manje stresan. Pošto je sve svoje vreme posvetila pomaganju drugima, nije videla ništa loše u utesi mafinima. Dok je posmatrala Parminder kako obeležava epruvete s njenom krvlju, uhvati sebe kako se nada, mada bi njen suprug i prijateljica to smatrali svetogrđem, da će Hauard Molison pobediti i sprečiti izbore.

V

Sajmon Prajs je svakog dana, bez izuzetka, izlazio iz štamparije tačno u pet. Obavio bi svoje i gotovo; čekao ga je njegov dom, čist i svež, visoko na brdu, daleko, daleko od neprestanog zveketa i treske jarvilske štamparije. Ostati u pogonu nakon isteka radnog vremena (iako je sada bio upravnik, Sajmon nikada nije prestao da razmišlja kao šegrt) bilo bi pogubno priznanje da kod kuće nešto nije kako valja, ili, još gore, da se uvlačite nadređenima.

Međutim, danas je Sajmon morao da se vrati kući obilaznim putem. Našao se s vozačem viljuškara, koji je neumorno žvakao žvaku na parkingu, pa su se zajedno vozili sve mračnijim ulicama, dok mu je ovaj pokazivao kuda da ide, sve do Poljane, prošavši čak i pored kuće u kojoj je Sajmon odrastao. Već godinama nije prošao tuda; majka mu je umrla, a oca nije video još od četrnaeste godine te nije imao pojma gde je. Sajmona je uznemirio i rastužio prizor njegovog nekadašnjeg doma s daskama preko jednog prozora i travom do kolena. Njegova pokojna majka se ponosila svojom kućom.

Mladić je rekao Sajmonu da parkira na kraju Ulice Foli, a zatim izašao, ostavivši Sajmona za sobom, i zaputio se ka oronuloj i zapuštenoj kući. Koliko je Sajmon mogao da vidi pri svetlu najbliže ulične svetiljke, činilo se da se ispod prozora u prizemlju nalazi hrpetina đubreta. Tek tada se zapitao koliko je pametno što je došao svojim kolima da preuzme ukradeni kompjuter. U današnje vreme sigurno postoje ugrađene ulične kamere po blokovima, kako bi se motrilo na sve te sitne krimose i huligane. Osvrnuo se oko sebe, ali nije opazio nijednu kameru; niko ga nije posmatrao, osim debele žene koja je bez ustručavanja zijala kroz jedan od malih četvrtastih prozora nalik onim po duševnim bolnicama i popravnim domovima. Sajmon joj se namršti, ali ona nastavi da zuri u njega pušeći cigaretu, te on sakri lice šakom, gledajući ispred sebe kroz vetrobran.

Njegov suvozač je već izlazio iz kuće, pomalo se zanoseći na putu do kola, s kompjuterom u kutiji. Iza njega, na ulazu u kuću iz koje je izašao, Sajmon

spazi tinejdžerku s dečaćićem kraj nogu, koja nestade s vidika odvučavši dete za sobom.

Sajmon okrenu ključ, startujući motor dok mu se neumorni žvakač približavao.

– Pažljivo – reče Sajmon, nagnuvši se da otključa suvozačeva vrata. – Samo ga tu spusti.

Momak spusti kutiju na još toplo suvozačevo sedište. Sajmon je namera-
vao da je otvori i uveri se da je to ono što je i platio, ali sve više svestan svoje
nesmotrenosti, odustade. Zadovoljio se time da blago protrese kutiju: bila je
preteška da bi se tek tako pomerila; hteo je što pre da krene.

– Jel' u redu da te ostavim ovde? – doviknu momku, kao da se već udalja-
vao od njega.

– Možeš da me odbaciš gore do hotela „Krenok”?

– Izvini, družo, idem na drugu stranu – reče Sajmon. – Vidimo se.

Sajmon dade gas. U retrovizoru je gledao momka kako nepomično stoji,
preneražen, i čitao mu s usana: „Jebi se!”. Ali Sajmona nije bilo briga. Ako
brzo nestane odatle, možda izbegne da mu tablice uslika jedna od kamera s
mutnim crno-belim snimcima kakve stalno prikazuju na vestima.

Stigao je do obilaznice deset minuta kasnije, ali čak i pošto je ostavio Jar-
vil za sobom, sišao s dvosmernog puta i povezoao se uzbrdo ka ruševnoj opati-
ji, bio je uplašen i napet, ne osećajući nimalo onog ushićenja koje ga obično
obuzme kada uveče obilazi oko vrha brda i na sasvim suprotnom kraju doline
u kojoj počiva Pagford, u daljini ugleda svoju kuću na obronku, poput sićušne
bele maramice.

Iako je bila kod kuće jedva deset minuta, Rut je već spremala večeru i po-
stavljala sto kada je Sajmon uneo kompjuter u kuću; u Vidikovcu se rano ve-
čeravalo i rano legalo, što je Sajmonu prijalo. Kad je videla kutiju, Rut poče
ushićeno da kliče, što je njenom suprugu išlo na živce. Ona nije imala pojma
kroza šta je sve prošao; nije razumela da, kad nešto nabavljate jeftino, dovo-
dite sebe u opasnost. Rut je pak osetila da je Sajmon opet napet, što često
prethodi pucanju filma, a ona je s time izlazila na kraj kako je jedino znala i
umela: vedro ćeretajući kako je provela dan, u nadi da će ga turobno raspolo-
ženje proći kada nešto pojede, pod uslovom da ga više ništa ne razdraži.

Tačno u šest sati, dokad je Sajmon već raspakovao kompjuter i otkrio da
nema uputstva za upotrebu, porodica je sela da jede.

Endru je video da je njegova majka na ivici ludila, jer je nasumično skretala s teme na temu uz dobro znano veselo ćeretanje. Mislila je – uprkos dugogodišnjem iskustvu, koje joj je govorilo suprotno – da će, ako popravi raspoloženje za stolom, sprečiti njegovog oca da je izlema. Endru se posluži pastirskom pitom (koju bi Rut ranije ispekla i odmrzla onih večeri kada je radila), trudeći se da ne gleda u Sajmona. Imao je pametnija posla nego da se bavi roditeljima. Gaja Boden mu je rekla „zdravo” kada se našao licem u lice s njom ispred kabineta za biologiju; izgovorila je to mehanički i usput, a nakon toga ga nijednom nije pogledala tokom časa.

Endruu je bilo krivo što ne zna više o devojkama; nikada se ni s jednom nije dovoljno zbližio da bi dokučio kako one razmišljaju. Zbog te zjapeće praznine u znanju nije se mnogo brinuo sve dok Gaja nije prvi put kročila u školski autobus i u njemu munjevito pobudila duboko zanimanje za svoju ličnost; sasvim drugačije osećanje od mahnite i bezlične opčinjenosti koja je u njemu ojačala u poslednjih nekoliko godina, opčinjenosti tek napupelim dojčkama i bretelama grudnjaka koje su se nazirale ispod belih školskih košulja, kao i zanimanja za sve ono što se zbiva za vreme menstruacije, na šta se pomalo gadio.

Debelom su s vremena na vreme u posetu dolazile rođake. Jednom, kada je ušao u kupatilo Volovih, odmah pošto je iz njega izašla najlepša među njima, Endru je pored kante u kupatilu pronašao providni omotač od lil-lets tampona. Taj neoborivi, opipljivi dokaz da devojčica u njegovoj blizini ima menstruaciju delovao je na trinaestogodišnjeg Endrua poput prizora retke komete. Bio je dovoljno priseban da ne kaže Debelom šta je video ili našao i koliko je to bilo uzbudljivo otkriće za njega. Umesto toga je uhvatio omotač između prstiju, brže-bolje ga ubacio u kantu, a zatim oprao ruke temeljnije no što je to ikada učinio.

Endru je mnogo vremena provodio gledajući Gajinu fejsbuk stranicu na svom laptopu. Ta stranica ga je zastrašivala još više nego Gaja uživo. Provodio je sate razgledajući fotografije onih koje je ostavila za sobom u glavnom gradu. Došla je iz drugog sveta: imala je prijatelje crnce, Azijce, sa imenima koja nikada ne bi umeo da izgovori. Tu je bila i njena fotografija u kupaćem kostimu koja mu se urezala u mozak, kao i jedna na kojoj se naslanjala na žestoko zgodnog tamnoputog momka. On nije imao bubuljice, a videlo se i da je počela da mu raste brada. Pažljivo proučavajući sve njene statuse, Endru je zaključio da je u pitanju osamnaestogodišnjak po imenu Marko de Luka. A onda je, usredsređen, poput razbijača šifara, proučavao Gajino dopisivanje s Markom, koje mu nije ni nagovestilo da li su njih dvoje još uvek zajedno.

Kad god je visio na fesbujku, bio je nervozan i strepeo da će Sajmon – koji se jedva razumeo u kompjutere i zazirao od njih jer je to jedina oblast u kojoj su njegovi sinovi bili slobodniji i umešnji od njega – neočekivano uleteti u sobu da proveriti šta to gledaju. Sajmon je tvrdio da samo hoće da se uveri kako ne prave ogroman račun, ali Endru je znao da je to samo još jedno očevo pokazivanje sile, te nije skidao kursor s „krstića” kojim bi ugasio stranicu, kad god bi na netu gledao Gajin profil.

Rut je i dalje letela s teme na temu, u uzaludnom pokušaju da iz Sajmona izvuče više od mrzovoljnih jednosložnih odgovora.

– Eeeee – iznenada reče ona. – Zaboravila sam da ti kažem, Sajmone: pričala sam danas sa Širli, o tome da ćeš se možda kandidovati za odbornika.

Te reči pogodiše Endrua kao pesnica u glavu.

– Kandidovaćeš se za odbornika? – izlete mu.

Sajmon polako izvi obrve. Jedan mišić u vilici mu je poigravao.

– Šta ti tu smeta? – upita glasom koji je podrhtavao od jeda.

– Ništa – sлага Endru.

Mora da me zajebavaš, jebote. Ti?! Da se kandiduješ?! E, jebote, ne.

– Učinilo mi se da ti to smeta – reče Sajmon, još uvek piljeći Sajmonu pravo u oči.

– Ne – ponovi Endru, oborivši pogled na pastirsku pitu.

– Šta ima loše u tome što hoću da se kandidujem za odbornika? – nastavi Sajmon. Nije nameravao da popusti. Želeo je da se izduva jednim katarzičnim izlivom besa.

– Sve je u redu. Iznenadilo me je, to je sve.

– Da nije možda prvo tebe trebalo da pitam? – odvrati Sajmon.

– Ne.

– Oh, mnogo ti hvala – reče Sajmon. Isturio je donju vilicu, kao i uvek pre nego što prasne. – Jesi li već našao posao, usrani mali grebatorski krpelju?

– Nisam.

Sajmon je prestao da jede i pogledom streljao Endrua, ali je podigao viljušku s komadom pastirske pite koja se hladila. Endru se vrati jelu, odlučan da mu ne dâ povoda da pomisli kako ga provocira. Činilo se da je vazdušni pritisak u kuhinji porastao. Polov nož zazveča o tanjir.

– Širli kaže – ponovo se javi Rut, piskavim glasom, rešena da se pretvara kako se ništa nije desilo, čineći sve da se situacija ne otme kontroli – da će sve pisati na sajtu odbora, Sajmone. O tome kako da se kandiduješ.

Sajmon joj ne odgovori.

Pošto je njen poslednji, najbolji pokušaj da smiri strasti propao, Rut začu-
ta. Slutila je zašto je Sajmon loše volje. Izjedala ju je nervoza; bila je od onih
koji stalno brinu, oduvek; nije mogla tome da se odupre. Znala je da Sajmona
izluđuje kada ga preklinje da je uveri kako je sve u redu. Ne sme ništa da
kaže.

– Saje?

– Šta je?

– Sve je u redu, zar ne? S kompjuterom?

Bila je očajna glumica. Trudila se da zvuči nemarno i smireno, ali glas joj
je bio piskav i u nekoliko navrata ju je izdao.

To nije prvi put da je u njihov dom ušla ukradena roba. Sajmon je smislio
i kako da podesi strujomer, a često je u štampariji obavljao neke poslice sa
strane, za gotovinu. Od svega toga osećala je sitno peckanje u stomaku, te no-
ćima ne bi mogla da zaspi; ali Sajmon se gnušao ljudi koji zaziru od prečica
(zbog čega ga je i zavolela; kao i zbog toga što se taj grubi i divlji momak,
koji je gotovo prema svima bio prezriv, neotesan i nabusit, potrudio da osvoji
nju; zato što je on, kome niko nije valjao, izabrao nju, samo nju, kao dostojnu
sebe).

– O čemu ti to? – tiho upita Sajmon. Svu svoju pažnju preusmeri s Endrua
na Rut, koju prikova istim onim netremičnim, zajedljivim pogledom.

– Pa, nećemo imati... nikakvih problema zbog njega, zar ne?

Sajmona obuze ludački poriv da je kazni što je naslutila njegov najveći
strah i raspirila ga svojom nervozom.

– Da, pa, nisam nameravao da vam spominjem – reče, govoreći polako
kako bi imao vremena da izmisli neku priču – ali izgleda da je krenulo po zlu
dok su ih drpisali. – Endru i Pol prestadoše da jedu i zagledaše se u njega. –
Premlaćen je neki noćni čuvar. Prekasno sam saznao za to. Samo se nadam
da neće biti problema.

Rut je jedva disala. Čudila se Sajmonovom mirnom glasu, njegovoj stalo-
ženosti dok je govorio o nasilnoj pljački. To objašnjava zašto je, otkako je do-
šao kući, tako zlovoljan; sve je jasno.

– Zato je veoma važno da niko ne pominje da smo ga kupili – reče Sajmon.

Strogo je pogledao svakog ponaosob ne bi li ih zastrašio samim svojim pogledom.

– Nećemo – dahtala je Rut.

Njena bujna mašta već joj je „dovela” na vrata policiju, koja proverava kompjuter, hapsi Sajmona zbog neosnovane optužbe za nanošenje teških telesnih povreda, i kao vrhunac – odvodi ga u zatvor.

– Jeste li čuli tatu? – obrati se ona sinovima glasom jedva čujnijim od šapata. – Nikome ne govorite da imamo nov kompjuter.

– Biće sve u redu – reče Sajmon. – Neće biti problema. Dok god svi drže jezik za zubima.

Zatim se vrati na pastirsku pitu. Rut je pogledala čas u Sajmona, čas u sinove. Pol je muljao hranu po tanjiru, tih i preplašen.

Ali Endru nije poverovao ni reč od onoga što je otac rekao.

Ti si govno jedno lažljivo. Samo uživaš da je plašiš.

Pošto su večerali, Sajmon ustade i reče: – Pa, daj da vidimo da li prokletinja makar radi. Ti – on pokaza na Pola – idi izvadi ga iz kutije i pažljivo... pažljivo... ga stavi na stočić. A ti – pokaza na Endrua – ti barataš kompjuterima, zar ne? Ti mi kaži šta da radim.

Sajmon ih povede do dnevne sobe. Endru je znao da pokušava da im doskoči, da čeka da zabrljaju: Pol je bio sitan i nervozan i mogao je da ispusti kompjuter, a on, Endru, sigurno će nešto zabrljati. Iza njih, u kuhinji, Rut je čangrljala, raspremajući sudove od večere. Makar ona više nije bila meta.

Endru je otišao da pomogne Polu da podigne kućište.

– Može on to i sam, nije tolika pičkica! – obrecnu se Sajmon.

Nekim čudom, Pol drhtavim šakama uspešno položi kućište na stočić, a zatim se skloni, mlitavo mlatarajući rukama uz bokove, preprečivši Sajmonu prilaz kompjuteru.

– Skloni mu se s puta, nabijem te na kurac – povika Sajmon. Pol pobeže iza kauča da odatle gleda povezivanje računara. Sajmon nasumice izvuče jedan kabl i obrati se Endruu.

– Gde ovo da udenem?

Sebi u dupe, đubre jedno.

– Ako ga daš meni...

– Pitam te gde da ga udenem, jebote! – zagrme Sajmon. – Ti ćeš da kompjuterišiš, a meni ćeš lepo reći gde ovo ide!

Endru se nagnu iza kompjutera; pokuša da obmane Sajmona, no ovaj, igrom slučaja, pogodi pravi ulaz.

Gotovo su završili s povezivanjem kada im se Rut pridružila u dnevnoj sobi. Endru je, letimično pogledavši ženu, znao da ona ne želi da ta sprava proradi; da bi joj bilo drago da je se Sajmon ratosilja, ne mareći za osamdeset funti.

Sajmon je seo ispred monitora. Nakon nekoliko uzaludnih pokušaja, shvatio je da u bežičnom mišu nema baterija. Pola poslaše da otrči po nekakve baterije iz kuhinje. Kada ih je po povratku pružio ocu, ovaj mu ih istrže iz ruke, kao da će mu Pol izmaći.

Proturivši jezik između donjih zuba i donje usne, tako da mu je brada tupavo štrčala, Sajmon počne nervozno da ubacuje baterije. Nikad nije skidao tu ludačku, siledžijsku masku, kao da hoće da ubije nekog, da potone u stanje svesti zbog kojeg neće odgovorati za svoje postupke. Endru je zamišljao sebe kako odlazi i prepušta ocu da se sam time bakće, uskraćujući mu publiku koja mu je prijala dok samog sebe izluđuje; mogao je gotovo da oseti udarac miša iza uva dok mu je, u mašti, okretao leđa.

– Hajde... jebem ti... UĐI!

Sajmon počne da ispušta grlene životinjske krike, samo njemu svojstvene, u skladu s ludački izobličenim licem.

– Uffffff... ufffff... Nek ide bestraga! Ajde ti stavi ovo govno! Ti! Imaš te pičkaste ženske prste!

Sajmon snažno tutnu miša i baterije Polu u grudi. Polu su drhtale ruke dok je pokušavao da zadene male metalne cilindre na mesto; zatvorio je plastični poklopac i vratio miša ocu.

– Hvala ti, ćero.

Sajmonova vilica je još uvek štrčala kao u neandertalca. Često je dramio kako su se kućni predmeti zaverili da ga izluđuju. Ponovo je položio miša na podlogu.

Samo da proradi.

Na ekranu se pojavi mala bela strelica i veselo pojuri tamo-amo pod Sajmonovom kontrolom.

Stege straha popustiše te sve troje posmatrača odahnuše s olakšanjem; Sajmon prestade da se krevelji kao neandertalac. Endru zamisli gomilu Japana i Japanki u belim mantilima: ljude koji su sastavili tu besprekornu mašinu, svi s tananim, spretnim prstima poput Polovih; klanjali su mu se, fino, ljudski i nežno. Endru je ćutke blagosiljao njih i njihove porodice. Nikada neće saznati šta je sve zavisilo od toga hoće li ova mašina proraditi.

Rut, Endru i Pol su pomno čekali dok je Sajmon isprobavao računar. Otvarao je menije, pa ih teškom mukom zatvarao, kliktao na ikonice čiju svrhu nije razumeo, pa zbunjeno posmatrao ishod tog kliktanja, ali njegov gnev više nije bio na kritičnom nivou. Pošto je nekako uspeo da se vrati na desktop, pogleda naviše ka Rut pa reče: – Izgleda da radi, zar ne?

– Sjajan je! – smesta uzviknu ona, usiljeno se osmehnuvši, kao da se poslednjih pola sata nije ni zbililo, kao da je kompjuter kupio u Diksonovoj radnji i povezao ga bez pretnje nasiljem. – Brži je, Sajmone. Mnogo brži nego onaj stari.

Još nije ni otvorio internet, ženo luda.

– Da, to sam i ja pomislio.

Pogledom je streljao sinove.

– Ovo je novo-novcato i skupo, zato vas dvojica ima da se ophodite pažljivo prema njemu, 'ste razumeli? I nikom da niste rekli da smo ga kupili – dodade Sajmon, a sobu ponovo zapahnu dah preteće zlobe. – Važi? Jeste li me razumeli?

Oni ponovo klimnuše. Polovo lice je bilo ukočeno i napeto. Iza leđa je, da ga otac ne vidi, mršavim kažiprstom iscrtavao osmice na spoljnoj strani butine.

– I nek neko navuče proklete zavese. Zašto su još uvek razmaknute?

Zato što smo svi bili ovde i gledali tebe kako se ponašaš kao poslednja džukela.

Endru navuče zavese i izađe iz sobe.

Čak i kada je došao u svoju sobu i legao na krevet, Endru nije bio u stanju da nastavi prijatno maštarenje o liku i delu Gaje Boden. Pomisao da bi njegov otac mogao da bude član opštinskog odbora stvorila se niotkuda, poput nekog džinovskog ledenog brega, i bacila senku na sve ostalo, pa čak i na

Gaju.

Otkako Endru zna za sebe, Sajmon istrajno robuje sopstvenom preziru prema drugim ljudima, stvarajući od svoje kuće tvrđavu usred sveta, mesto gde je njegova reč zakon i gde dnevna vremenska prognoza za celu porodicu zavisi od njegovog raspoloženja. S godinama, Endru je postajao svesniji da gotovo potpuna otuđenost njegove porodice nije uobičajena i pomalo je se stideo. Roditelji njegovih prijatelja bi ga pitali gde živi, ne mogavši da se sete gde su mu viđali roditelje; usput bi se raspitivali da li njegovi otac i majka nameravaju da dođu na neko okupljanje ili humanitarnu priredbu. Ponekad bi se setili Rut iz vremena kad je Endru još bio u osnovnoj školi, pošto su majke imale običaj da se druže na igralištu. Ona je bila mnogo druželjubivija od Sajmona. Možda bi, da se nije udala za tako nedruštvenog čoveka, više ličila na majku Debelog, koja ide s prijateljicama na ručak ili večere i stalno je uposlena i povezana sa sugrađanima.

U retkim prilikama kada Sajmon naiđe na nekog, po njegovom mišljenju, vrednog poznanstva, pretvarao se da je „dobar kô lebac”, zbog čega je Endru umirao od sramote. Sajmon bi im prišao, nevešto ispričao nekoliko viceva i često ih nesvesno, na ovaj ili onaj način uvredio, jer nije znao mnogo o ljudima s kojima je bio primoran da razgovara, niti ga je bilo briga za njih. U poslednje vreme, Endru se pitao da li Sajmon smatra stvarnim druga ljudska bića.

Otkud sad njegovom ocu ambicije da dela na mnogo široj sceni, Endru nije imao pojma, ali je katastrofa bila neumitna. Endru je poznavao druge roditelje, one koji su finansirali biciklističke trke ne bi li skupili novac za novo božićno osvetljenje na trgu, predvodili izviđačice, ili osnivali klubove ljubitelja knjige. Sajmon nije radio ništa što je zahtevalo saradnju, niti je ikada pokazao i najmanje zanimanje za bilo šta što mu ne bi donelo neku korist.

Po Endruovom uskomešalom umu vrzmale su se zastrašujuće vizije: kako Sajmon drži govor pun providnih laži koje njegova supruga svakodnevno guta; kako Sajmon namešta neandertalsko lice pokušavajući da zastraši protivnika; kako se Sajmon izbezumljuje i počinje da prosipa sve svoje omiljene psovke u mikrofon: pizda mu, jebena, upišana, usrana...

Endru privuče laptop bliže, ali ga gotovo smesta odgurnu. Nije ni pokušao da se maši za mobilni na svom stolu. Toliku uznemirenost i stid ne bi mogao da sažme u kratak imejl ili SMS; morao je da trpi, sam-samcit, čak ga ni Debeli ne bi razumeo, a sam nije znao šta da radi.

Petak

Telo Barija Ferbradera prebačeno je u pogrebni zavod. Duboke crne useke u njegovom belom skalpu, poput tragova klizaljki na ledu, pokrivala je bujna kosa. Telo je ležalo u slabo osvetljenoj kapeli u kojoj je svirala tiha muzika, hladno, ukočeno i prazno, ponovo ubačeno u Barijevo svečano odelo i pantalone s proslave godišnjice. Nekoliko neupadljivih poteza šminkom vratili su sjaj njegovoj koži. Izgledao je kao da spava; ali ne sasvim.

Barijeva dva brata, njegova udovica i njegovo četvoro dece otišli su da se oproste od njega veče uoči sahrane. Sve dok nisu pošli, Meri se kolebala da li da dozvoli svoj svojoj deci da vide mrtvog oca. Deklan je bio osetljiv, sklon košmarima. U petak po podne, dok se još premišljala, nešto ju je prenulo.

Kolin Sanduče Vol je rešio da dođe da se poslednji put oprosti od Barija. Meri, inače krajnje poslušna i puna razumevanja, smatrala je to neprimere-nim. U telefonskom razgovoru s Tesom glas joj je postao piskav; zatim se po-novo rasplakala i samo rekla kako nije htela veliku sahranu za Barija, da je to zaista isključivo porodična stvar... Izvinjavajući se unedogled, Tesa je rekla da potpuno razume, a zatim otišla da objasni Kolinu, koji se preneraženo po-vukao i začutao, povređen.

On je samo želeo da stane pokraj Barijevog tela i da u tišini oda počast čoveku koji mu je mnogo značio u životu. Kolin je Bariju sasuo mnoge tajne i istine koje nijednom prijatelju nije smeo da poveri, a Barijeve sitne smeđe oči, jarke poput crvendaća, nikada nisu prestajale da ga posmatraju s toplinom i blagošću. Bari je bio Kolinov najbližiji prijatelj, s njim je iskusio muško drugarstvo kakvo nikad nije osetio dok se nije preselio u Pagford, i verovao je da ga više nikada neće ni osetiti. To što je on, Kolin, koji se oduvek osećao kao autsajder i čudak, za koga je život predstavljao svakodnevni napor, uspeo da sklopi prijateljstvo s veselim, popularnim i večitom optimističnim Barijem oduvek mu se činilo kao malo čudo. Kolin je prikupio ono malo dostojanstva što mi je preostalo, odlučio da nikada ne zameri Meri zbog ovoga, i ostatak dana proveo razmišljajući o tome koliko bi se Bari neminovno iznenadio i uvredio zbog stava svoje udovice.

Sedam kilometara od Pagforda, u lepoj kolibi zvanoj „Kovačeva kuća”, Gavin Hjuze je pokušavao da se izbori sa sve težom potištenošću. Meri ga je nedavno pozvala. Drhtavim plačnim glasom objasnila mu je da je svako od dece iznelo predlog za sutrašnju sahranu. Šivon je iz semenke uzgajila jedan suncokret, te je nameravala da ga poseče i položi na kovčeg. Sva četiri deteta su napisala pisma koja će staviti u kovčeg kraj svoga oca. I Meri je sastavila jedno, te je nameravala da ga stavi u Barijev džep, preko srca.

Gavin je spustio slušalicu, utučen. Nije želeo da zna za dečja pisma, niti za dugo uzgajani suncokret, a ipak su mu se misli vraćale na to dok je jeo laganje sam za svojim kuhinjskim stolom. Mada bi sve dao da ga ne pročita, neprekidno je pokušavao da zamisli šta je Meri napisala u pismu.

U njegovoj sobi, u najlonu s hemijskog čišćenja, visilo je crno odelo, kao kakav nezvani gost. Posle počastvovanosti što ga je Meri javno priznala za jednog od najbližih prijatelja popularnog Barija, nastupila je zebnja. Još dok je prao tanjir i posuđe u sudoperi, Gavin je priželjkivao da propusti sahranu. Nije mu padalo na pamet, niti će, da se poslednji put oprostí od pokojnog prijatelja.

Sinoć su se on i Kej gadno posvađali i od tada nisu razgovarali. Sve je započela Kej, upitavši Gavina želi li da i ona pođe s njim na sahranu.

– Gospode, ne – rekao je Gavin nepromišljeno.

Po njenom izrazu lica istog trenutka je znao kako je to protumačila. *Gospode, ne, ljudi će pomisliti da smo zajedno. Gospode, ne, šta ćeš mi ti?* Iako je baš to osećao, pokušao je da je obmane.

– Hoću da kažem, ti ga nisi ni poznavala, zar ne? Bilo bi malo čudno, zar ne?

Ali Kej je odlepila, pokušala da ga satera u ćošak, da ga primora da joj kaže šta zaista oseća, šta želi, kakvu budućnost vidi za njih dvoje. On se opirao kako je znao i umeo, naizmenično izbegavajući pitanja, dajući nejasne odgovore i hvatajući se za svaku reč, uživajući u izvrtanju emotivnih nedoumica jer je tobože želeo tačno da kaže šta misli. Najzad ga je isterala iz kuće; on se povinovao, ali je znao da među njima još nije gotovo. Bilo bi previše nadati se tome. Gavinov odraz u kuhinjskom prozoru izgledao je usukano i nesrećno; kao da se nad njegovim životom, poput kakve preteće litice, još uvek nadvijala Barijeva ukradena budućnost; osećao se nedostojno, kao krivac, ali je i dalje priželjkivao da se Kej vrati u London.

Noć je pala na Pagford, a u zgradi Stare parohije Parminder Džavanda je pretraživala garderobu, pitajući se šta da obuče za oproštaj od Barija. Imala je nekoliko prikladnih tamnih haljina i kostima, a ipak je zverala levo-desno duž šine sa odećom, krajnje neodlučna.

Obuci sari. To će iznervirati Širli Molison. Hajde, uzmi sari.

Bilo je glupo što je to pomislila – nerazumno i pogrešno – a još gore što joj je ta misao došla kao Barijev glas. Bari je mrtav; pregurala je gotovo pet dana duboko žaleći za njim, a sutra će ga pokopati. Parminder se nije sviđala ta pomisao. Grozila se sahrana, tela pod zemljom, koje polako truli, unakaženo od crvi i buba. Siki su svoje pokojnike kremirali a njihov pepeo prosipali u vodu koja teče.

I dalje je zverala tamo-amo po okačenoj odeći, ali njeni sariji, koje je nosila na porodičnim venčanjima i okupljanjima, kao da su je dozivali. Kakav je to čudan poriv da obuče sari? To bi bilo prenapadno, nimalo svojstveno njoj. Pružila je ruku ka omiljenom tamnoplavom sariju sa zlatnim šarama. Poslednji put ga je nosila na novogodišnjoj proslavi kod Ferbraderovih, kada je Bari pokušao da je nauči da pleše džajv. To je bio krajnje bezuspešan pokušaj, mahom jer ni on sam nije znao da igra; ali sećala se da se smejala kao nikad dotad, neobuzdano, mahnito, kao pijane žene koje je viđala.

Sari je bio elegantan i ženstven, kao stvoren za građu sredovečne žene: Parminderina majka, osamdesetdvoletnjakinja, svakodnevno ga je nosila. Kod Parminder nije imao šta da prikrije, tako da ona nije imala naročite koristi od njega: bila je vitka kao da joj je dvadeset godina. Na posletku ipak izvuče aršine meke tamne tkanine i prisloni sari uz kućnu haljinu koju je nosila, pustivši da padne na tlo i pomiluje joj bosa stopala. Pogleda dole u njegov neupadljivi vez. Kad bi ga obukla, to bi bilo kao neka intimna šala između nje i Barija, kao ono za kravoliku kuću i sve one smešne stvari koje je Bari govorio o Huardu, u povratku s beskrajnih, mučnih sastanaka odbora.

Parminder je osećala strašnu teskobu u grudima, ali zar nije guru Grant Sahib savetovao prijatelje i rodbinu umrlih da ne tuguju, već da slave sjedinjavanje svojih najbližih s Bogom? Trudeći se da odagna suze izdajice, Parminder tiho izgovori večernju molitvu, *kirtan sohila*.

Prijatelju, kažem ti da je ovo pravo vreme da služiš svecima.

Zaradi božanska blaga na ovom svetu i živećeš u miru i blagostanju u narednom.

*Život čini dan i noć sve kraćim.
O, svesti, upoznaj Gurua i dovedi u red svoje poslove...*

Ležeći na krevetu u mračnoj sobi, Sukvinder je čula šta radi svaki od članova njene porodice. Do nje je dopirao daleki žamor televizora, koji se nalazio tačno ispod nje, ispresecan prigušenim smehom njenog brata i oca, koji su petkom uveče uvek gledali neku humorističku seriju. Razaznala je glas starije sestre s druge strane odmorišta, kako priča mobilnim s jednim od mnogobrojnih prijatelja. Najbliža joj je bila majka, koja je čangrljala i petljala po plakaru s druge strane zida.

Sukvinder je navukla zavesu na prozor i položila ovlaživač vazduha u obliku duguljastog jazavičara, na pod ispod vrata svoje sobe. Pošto nije bilo ključa, pas će usporiti otvaranje vrata; služio je kao alarm. Ipak, bila je sigurna da niko neće ući. Bila je tamo gde treba, radila ono što treba. Ili su bar ostali tako mislili.

Upravo je završila jedan od užasnih dnevnih rituala: otvaranje fejsbuk stranice i brisanje još jedne poruke od aninimnog pošiljaoca. Koliko god je „blokerala” onog koji ju je bombardovao tim porukama, on bi „otvorio” drugi profil i nastavio po starom. Nije znala kada da očekuje novu poruku. Današnja je bila crno-bela fotografija, reprodukcija cirkuskog plakata iz devetnaestog veka.

La Véritable Femme à Barbe, Miss Anne Jones Elliot.

Na slici je bila žena u čipkastoj haljini, duge tamne kose, s bujnom bradom i brkovima.

Bila je ubeđena da joj te poruke šalje Debeli Vol, iako je mogao da bude bilo ko. Dejn Tali i njegovi pajtaši, na primer, koji su tiho huktali kao majmuni kad god bi ona progovorila na času engleskog. Činili bi to svakom s bojom kože kao što je njena; no u *Vinterdaunu* gotovo nije ni bilo tamnoputih lica. Zato se osećala glupo i poniženo, naročito stoga što ih gospodin Geri nikada nije prekorio zbog toga. Pravio se da ih ne čuje, ili da čuje samo žamor. Možda je i on mislio da je Sukvinder Kaur Džavanda majmunica, dlakava majmunica.

Sukvinder se okrenu na leđa, povrh jorgana, priželjkujući celim svojim bićem da je mrtva. Da je pukom snagom volje mogla da počini samoubistvo, učinila bi to bez oklevanja. Smrt je došla po gospodina Ferbradera; zašto nije došla po nju? Ili, još bolje, zašto nisu mogli da se zamene? Nim i Šivon bi povratile svoga oca, a ona, Sukvinder, mogla bi prosto da utone u nepostojanje:

odnesena, izbrisana.

Prezir prema sebi osećala je kao ruho od kostreti; od njega ju je pekao svaki pedalj tela. Svakog trenutka je morala da se tera da istrpi, da ostane nepomična i da strpljivo čeka svoje jedino olakšanje. Morala je da sačeka da cela porodica ode na spavanje pre nego što se baci na posao. Ali bila je prava agonija ležati tako i slušati sopstveno disanje, svesna beskorisnog tereta svog ružnog i ogavnog tela na krevetu. Volela je da zamišlja da se davi, da tone u hladnu zelenu vodu i oseća kako je pritisak polako svodi na ništavilo...

Veliki hermafrodit sedi, miran i tih...

Dok je ležala u tmuni, telom joj se raširi osećaj stida, poput gorućeg osipa. Nikada nije čula tu reč, dok je Debeli Vol nije izgovorio u sredu na času matematike. Sama ne bi umela da otkrije njeno značenje – bila je disleksična. Ali on je bio dovoljno ljubazan da joj objasni, pa nije ni morala da se trudi.

Maljavi muškoženskać...

Bio je gori od Dejna Talijsa, koji joj se rugao uvek istim rečima. Kad god bi je video, Debeli Vol bi poganim jezikom skovao novu-novcatu spravu za mučenje, po njenoj meri, a ona nije bila u stanju da zapuši uši. Svaka njegova uvreda i opaska utisnula se u Sukvinderino pamćenje, zaglavivši joj se u svesti kao ništa dotad. Da su je propitivali kako ju je sve nazvao, dobila bi prvu peticu u životu. *Brčići i sise. Hermafrodit. Bradato tocilo.*

Maljava, debela i glupa. Neugledna i trapava. Lenja, ako pitate njenu majku, čije su je kritike i razočaranje svakodnevno proganjali. Ne baš bistra, ako pitate njenog oca, koji bi to rekao s prizvukom ljubavi, ne ublažavajući time ravnodušnost. Nije mogao dozvoliti sebi da bude fin pred njeniim lošim ocenama. Imao je Džasvant i Radžpala, koji su bili među najboljima iz svih predmeta.

– Sirota Veselnica – nehajno bi rekao Vikram pošto bi letimično pogledao njene ocene.

Ali radije bi trpela očevu ravnodušnost no majčin gnev. Parminder kao da se nije mirila s tim da je rodila nenadareno dete. Ako bi neki nastavnik dao i najmanji nagoveštaj da bi Sukvinder mogla više da se potruži, Parminder bi se pobedonosno uhvatila za to.

– „Sukvinder se lako obeshrabri i mora više da veruje u sebe.” Eto! Vidiš? Tvoj nastavnik kaže da se ne trudiš dovoljno, Sukvinder.

Za jedini predmet u kojem je Sukvinder stigla do druge grupe, informatiku – tu nije bilo Debelog, pa bi se ponekad i usudila da podigne ruku i odgo-

vori na neko pitanje – Parminder je nadmeno rekla: – Koliko vremena vi deca provodite vremena na internetu, čudi me što nisi u prvoj grupi.

Sukvinder nikada ne bi palo na pamet da tužaka drugove roditeljima zbog majmunskih krika ili bujice zlobe Stjuarta Vola. To bi značilo da priznaje kako je i ljudi van njene porodice vide kao bezvrednu, niže biće. Ionako su Parminder i majka Stjuarta Vola prijateljice. Sukvinder bi se ponekad pitala zašto se Stjuart Vol ne brine zbog prijateljstva njihovih majki, ali je zaključila da je znao da ga ona neće odati. Prozreo ju je. Video je njen kukavičluk i svaku gadost kojom je opisivala sebe, potom ih uobličavao u reči kako bi zabavio Endrua Prajsa. On joj se nekada sviđao, pre nego što je shvatila da je toliko ništavna da nema prava ikoga da simpatiše, pre nego što je shvatila da je čudna i smešna.

Sukvinder začu oca i Radžpala, koji su postajali sve glasniji kako su se peli uza stepenice. Radžpalov smeh dostiže vrhunac baš ispred njenih vrata.

– Kasno je – začu majku kako im dobacuje iz spavaće sobe. – Vikrame, trebalo bi da je zaspala.

Vikramov glas se probi s druge strane Sukvinderinih vrata, glasan i topao.

– Jesi li već zaspala, Veselnice?

To joj je bio nadimak iz detinjstva, nadenut ironično. Džasvant je bila Džezerka, a Sukvinder, uplakana nesrećna beba koja se retko smejala, postala je Veselnica.

– Ne – odazva se Sukvinder. – Tek što sam legla.

– Pa, možda bi te zanimalo da je tvoj brat, ovaj ovde...

Ali šta god da je Radžpal uradio, izgubilo se među njegovim uzvicima negodovanja i grohotnom smehu; čula je Vikrama kako odlazi, još uvek začikavajući Radžpala.

Sukvinder je čekala da kuća utihne. Tešila se time da će se uskoro prepustiti jedinoj utehi, uhvatiti se za slamku spasa, te je čekala i čekala da svi odu na spavanje...

(A dok je čekala, setila se one ne tako davne večeri, po završetku veslačkog treninga, kada su se šetale kroz tamu ka parkingu pored kanala. Od veslanja se silno umori. Bole te ruke i trbušnjaci, ali to je prijatan, „zdrav” bol. Uvek je lepo spavala nakon veslanja. A onda ju je Kristal, koja se sa Sukvinder nalazila na začelju povorke, nazvala ludom kučkom garavom.

Sasvim iznenada. Sve su se zavitlavale s gospodinom Ferbraderom. Kri-

stal je mislila da je rekla nešto duhovito. Reč „jebote” često je koristila umesto „veoma”, nije pravila razliku. A onda je rekla „garava”, umesto „tupava” ili „nenormalna”. Sukvinder je osetila kako joj lice obamire, i dobro poznato peckanje u stomaku.

– Šta si to *rekla*?

Gospodin Ferbrader se u mestu okrenuo da se suoči s Kristal. Nijedna od njih ga nikad nije videla zaista besnog.

– Nisam ništa loše mislila – reče Kristal, napola zatečeno, napola prkosno. – Samo sam se zezala. Zna ona da se samo zezam. Jelda? – tražila je potvrdu od Sukvinder, koja bojažljivo potvrdi.

– Da više nikad nisi izgovorila tu reč!

Sve su znale koliko je voleo Kristal i da joj je iz sopstvenog džepa platio nekoliko putovanja s timom. Niko se nije glasnije smejao na Kristaline šale od gospodina Ferbradera; ponekad je bila veoma duhovita.

Produžili su, svi postišeni. Sukvinder se plašila da pogleda Kristal; osećala se krivom, kao i uvek.

Prišli su kombiju kada je Kristal rekla, tako tiho da je čak ni gospodin Ferbrader nije čuo: – Samo sam se šalila.

A Sukvinder brzo uzvрати: – Znam.

– Aha, dobro. 'Zvini.

Izvinjenje je iz nje izletelo kao jedan jedini unakaženi slog, a Sukvinder je mislila da je najbolje da ništa ne kaže. Ipak, to ju je osnažilo. Povratilo joj ponos. Na putu za Pagford, prvi put je predložila da zapevaju timske pesme, zamolivši Kristal da počne sa Džej-Zijevim repom.)

Polako, veoma polako, njena porodica je najzad odlazila na spavanje. Džasvant se dugo zadržala u kupatilu, treskajući i čangrljajući. Sukvinder je čekala da Džas završi s licanjem, da roditelji prestanu da razgovoraju u spavaćoj sobi, da kuća najzad utihne.

A onda je konačno bilo bezbedno. Ustala je i izvukla žilet iz uveta starog plišanog zeke. Ukrala ga je iz Vikramove torbice s kozmetikom koja je stajala u ormariću u kupatilu. Sišla je s kreveta, na polici napipala baterijsku lampu i pregršt papirnih maramica pa se povukla u najudaljeniji kutak svoje sobe, u malu polukružnu nišu u ćošku. Znala je da će tu svetlost baterijske lampe biti prigušena, te se neće videti ispod praga. Sela je leđima se naslonivši o zid, zasukala rukav pidžame i pri svetlosti lampe ispitala tragove koji su joj ostali od

prošle sesije, još uvek vidljivi, izukrštani i tamni, ali su zarastali. Uz blagi drhtaj straha, koji je usled svoje oštine predstavljao blaženo olakšanje, položila je sečivo posred podlaktice i zasekla.

Istog časa sevnu užareni bol bol i šiknu krv; kada se rasekla skroz do lakta, pritisnula je maramice na dugačku ranu, da joj ni kap ne padne na pidžamu ili na tepih. Posle nekoliko minuta ponovo se zasekla, vodoravno, preko prvog zareza, praveći mrežu, zastajući povremeno da pritiska rane i briše krv. Sečivo bi probudilo bol u njenim mislima i pretvorilo ga u životinjski bol nerava i kože: olakšanje i spas pri svakom zaseku.

Najzad je obrisala sečivo i pogledala šta je uradila; izukrštane rane su krvarile i toliko su je bolele da su joj suze pošle. Možda će zaspati, ako je bol ne bude držao budnom; ali mora da sačeka desetak ili dvadeset minuta da se krv na svežim posekotinama zgruša. Sedela je kolena priljubljenih uza se, sklopivši uplakane oči, naslonjena na zid ispod prozora.

Deo njene mržnje prema sebi istekao je iz nje zajedno s krvlju. Misli joj odlutaše do Gaje Boden, nove učenice, koja je prema njoj pokazivala neobjašnjivu naklonost. Gaja je mogla da „bleji” s kim god poželi, onako zgodna i s tim londonskim akcentom, a ipak je stalno trčala za Sukvinder za vreme ručka i u autobusu. Sukvinder to nije razumela. Malo je nedostajalo da pita Gaju šta to smeru; iz dana u dan je iščekivala da nova učenica shvati kako je ona, Sukvinder, maljava i majmunolika, zaostala i glupa, neko na koga treba majmunski huktati, koga treba prezirati i vredati. Nije bilo sumnje da će Gaja uskoro uvideti svoju grešku, te će Sukvinder, kao i uvek, biti prepuštena dosadnom sažaljenju najstarijih drugarica, bliznakinja Ferbrader.

Subota

I

Do devet ujutru sva parking-mesta u Crkvenoj aleji bila su popunjena. Ožalošćeni, u crnini, kretali su se ulicom pojedinačno, u parovima ili u grupi, uzbrdo i nizbrdo, susrećući se poput niza metalnih opiljaka koje privlači magnet, tačno ispred Crkve Arhandela Mihaila i Svih Svetih. Staza koja vodi ka crkvenim dverima bila je puna, a potom i prenatrpana. Oni koji su izgurani sa staze raštrkali su se između nadgrobnih ploča, bojeći se da ne nagaze na grobove, a ipak ne želeći da se udalje od ulaza u crkvu. Svima je bilo jasno da neće biti dovoljno klupa za sve koji su došli da se oprostite od Barija Ferbradera.

Njegove kolege iz banke, okupljene ispred najveličanstvenije grobnice porodice Svitlav, priželjkivale su da ugledni predstavnik banke, koji je doputovao iz glavnog sedišta, najzad pođe napred i prestane tupavo da čavrlja i zbija otužne šale. Loren, Holi i Dženifer iz veslačkog tima su se odvojile od roditelja te zajedno stale u senku mahovinaste tise. Opštinski odbornici, šarolika skupina, dostojanstveno su razgovarali na sredini staze: šaćica proćelavih glava i naočara debelih stakala, pregršt crnih slamnatih šešira i lažnih bisera. Muškarci iz golf i skvoš kluba uzdržano su se pozdravljali; stari prijatelji sa studija izdaleka su se prepoznavali i primicali jedni drugima; negde između svih njih, milela je, kako se činilo, većina Pagfordana, u najboljem i najtamnijem ruhu. Vazduh je brujaao od tih razgovora, lica su treptala, motreći s iščekivanjem.

Najbolji kaput Tese Vol, od sive vune, bio je tako tesno skrojen oko ruka-va da nije mogla da podigne ruke iznad grudi. Dok je stajala kraj sina pored stazice, upućivala je tužne jedva primetne osmejkice i mahala poznanicima, istovremeno se svađajući s Debelim i trudeći se da usne ne pomera upadljivo.

– Za ime božje, Stju. On je bio najbolji prijatelj tvog oca. Bar jednom pokaži malo razumevanja.

– Dođavola, niko mi nije rekao da će ovoliko da se otegne. Rekla si mi da

će biti gotovo do pola jedanaest.

– Ne huli. Rekla sam da ćemo izaći iz Crkve Arhanđela Mihaila oko pola jedanaest..

– ...A ja sam mislio da će tada biti gotovo, zar ne? Zato sam se dogovorio da se vidim s Arfijem.

– Ali moraš da dođeš na sahranu, tvoj otac je jedan od nosača kovčega! Pozovi Arfija i reci mu da ćete se sutra videti.

– On ne može sutra. Uostalom, nije mi tu mobilni. Sandučić mi je rekao da ga ne nosim u crkvu.

– Ne nazivaj oca Sandučić! Možeš da pozoveš Arfija s mog telefona – reče Tesa, preturajući po džepu.

– Ne znam napamet broj – hladnokrvno je slaga Debeli.

Ona i Kolin su sinoć večerali bez Debelog, jer je on biciklom otišao do Endrua da pišu rad iz engleskog. Ili je to bio samo izgovor koji je Debeli ispričao majci, a Tesa se pretvarala da mu je poverovala. Odgovaralo joj je da Debeli ne bude tu, kako ne bi dodatno uznemirio Kolina.

Makar je obukao novo odelo koje mu je Tesa kupila u Jarvilu. U trećoj radnji koju su obišli najzad je izgubila strpljenje, jer je u svemu što je probao izgledao kao strašilo, štrkljast i neugledan, što je ona, sva besna, protumačila kao njegovo inačenje; kao da je, samo da je hteo, mogao da ispuni odela mišićima.

– Pssst! – za svaki slučaj ga opomenu Tesa. Debeli nije progovarao, ali im se Kolin približavao, dovodeći Džavande; činilo se da je, tako sluđen, pobrkao ulogu nosioca kovčega s ulogom razvodnika, te je stajao kraj baštenske kapije i dočekivao ljude. Parminder je izgledala smrknuto i vižljasto u sariju, dok su za njom išla njena deca. Vikram je, u crnom odelu, izgledao kao neka filmska zvezda.

Na nekoliko metara od crkvenih dveri, Samanta Molison je čekala kraj svog muža, gledajući u bleštavo prljavobelo nebo, razmišljajući o svim tim protraćenim sunčevim zracima koji su se odbijali o visoku kupolu od oblaka. Nije htela da se pomeri s betonirane staze, koliko god da su starice kvasile gležnjeve u travi; njene visoke lakovane potpetice mogle bi da utonu u meku zemlju, da se zaprljaju i zaglibe.

Kada bi im se poznanici javili, Majls i Samanta bi im ljubazno otpozdravili, ali nisu razgovarali jedno s drugim. Sinoć su se posvađali. Nekoliko ljudi

se raspitivalo za Leksi i Libi, koje su obično dolazile kući za vikend, ali obe kćeri su im ove nedelje boravile kod svojih prijateljica. Samanta je znala da je Majlsu krivo što nisu tu: obožavao je da u javnosti izigrava glavu porodice. Možda će, pomisli ona gnevno likujući, zamoliti nju i devojčice da se slikaju s njim za njegove predizborne letke. Jedva čeka da mu kaže šta misli o tome.

Primetila je da je iznenađen što je došlo toliko ljudi. Bez sumnje je žalio što nema glavnu ulogu u predstojećoj službi; to bi bila savršena prilika da otpočne neočekivanu kampanju za Barijevo mesto u odboru, s ovako velikom publikom vernih glasača. Samanta u mislima pribeleži da mu, čim joj se ukaže prilika, podrugljivo natukne kako mu se želja nije ostvarila.

– Gavine! – uzviknu Majls, ugledavši poznatu, plavokosu i uzanu glavu.

– O, zdravo, Majlse. Zdravo, Sem.

Gavinova nova crna kravata sijala je na beloj košulji. Ispod svetloplavih očiju imao je modre podočnjake. Samanta se na vrhovima prstiju naže k njemu kako ne bi mogao da izbegne da je poljubi u obraz i udahne njen opojni parfem.

– Baš mnogo ljudi, zar ne? – reče Gavin, osvrćući se oko sebe.

– Gavin će nositi kovčeg – reče Majls svojoj ženi, kao kad sitno, neuspešno dete reda radi nagrade knjigom samo za učešće na nekom takmičenju. Istini za volju, pomalo ga je iznenadilo kada mu je Gavin saopštio da mu je ukazana ta čast. Majls se potajno nadao da će on i Samanta biti privilegovani gosti, s aurom tajnovitosti i važnosti, pošto su bili s Barijem dok je umirao. Možda bi bilo lepo od Meri, ili nekog njoj bliskog, da je zamolila Majlsa da pročita neku biblijsku pouku tokom službe, ili da kaže koju reč o pokojniku, da mu time ukažu poštovanje zbog važne uloge koju je odigrao u poslednjim trenucima Barijevog života.

Samanta namerno nije pokazivala da je iznenađena što su izabrali Gavina.

– Ti i Bari ste bili prilično bliski, zar ne, Gave?

Gavin klimnu glavom. Bio je uznemiren i osećao je blagu mučninu. Te noći je veoma loše spavao, budio se u ranim jutarnjim satima iz košmara u kojima je, prvo, ispustio kovčeg, pa je Barijevo telo ispalo na pod crkve, a potom se uspavao, propustio sahranu i stigao u Crkvu Arhandela Mihaila i Svih svetih, gde je zatekao Meri samu na groblju, prebledelu i gnevnu, kako ga, potpuno izbezumljena, krivi da je sve upropastio.

– Nisam siguran gde treba da stanem – reče on, osvrćući se oko sebe. – Nikada ovo nisam radio.

– Nema tu velike filozofije, družo – reče Majls. – Imaš samo jednu dužnost, eto. Nemoj da ti nešto ispadne, he-he-he.

Majlsov ženskasti smeh bio je sušta suprotnost dubokom glasu kojim je govorio. Ni Gavin ni Samanta se ne nasmejaše na to.

Kolin Vol izroni iz mase. Onako ogroman i nezgrapan, s visokim kvrgavim čelom, Samantu je oduvek podsećao na čudovišnog Frankenštajna.

– Gavine – reče on. – Tu li si. Mislim da bi trebalo da stanemo ispred, na pločnik, jer samo što nisu stigli.

– Važi – reče Gavin, osetivši olakšanje što se pojavio neko ko će mu naredivati šta da radi.

– Koline – reče Majls, klimnuviši glavom.

– Da, da, zdravo – reče Kolin s nelagodnom pre nego što se okrenuo i počeo da se probija nazad kroz mnoštvo ožalošćenih.

Zatim se ponovo začu komešanje i Samanta prepozna Hauardov prodorni glas: – Izvinite... oprostite... mi bismo da se pridružimo porodici... – Okupljeni se razdvojiše kako bi izbegli susret s njegovim velikim stomakom, i pred njima se pojavi Hauard, ogroman u somotskom mantilu. Za njim su se gegale Širli, skockana i pribrana u modroplavom kompletu, i Morin, štrkljasta poput lešinara, u šeširu s malim crnim velom.

– Zdravo, zdravo – reče Hauard, žustro poljubivši Samantu u oba obraza. – Kako mi je Samantica?

Njen odgovor zagluši sveopšte negodovanje prisutnih koji su se povlačili sa staze: došlo je do jedva primetne borbe za poziciju, jer niko nije želeo da se odrekne mesta blizu ulaza u crkvu. Kada se masa tako iznenada rascepala na dva dela, duž oboda staze se izdvojiše poznata lica. Samanta spazi Džavande: kože smeđe kao kafa u moru mlečnobelih lica; Vikram, neverovatno zgodan u crnom odelu; Parminder u sariju (Zašto to radi? Zar ne zna da ljudi kao što su Hauard i Širli jedva čekaju tako nešto?) a pokraj nje, zdepasta mala Tesa Vol u sivom kaputu, na kojem samo što nisu popucala dugmad.

Meri Ferbrader je s decom polako išla stazom koja vodi do crkve. Meri je bila bela kao krpa i činilo se da je oslabila nekoliko kilograma. Zar je mogla toliko da smrša za samo šest dana? Držala je jednu od bliznakinja za ruku, dok je drugu ruku prebacila preko ramena svog mlađeg sina. Stariji sin, Fergus, svečano je koračao za njima. Hodala je pogleda uprtog preda se, stisnutih usana. Ostali članovi porodice su išli iza Meri i dece; povorka je prešla preko praga, gde ih je progutala drevna unutrašnjost crkve.

Svi ostali se smesta zaputiše ka ulazu, te nastade nimalo dostojanstveni krkljanac. Molisonovi se nađoše odmah do Džavanda.

– Posle vas, gospodine Džavanda, posle vas... – grmeo je Hauard, ispruživši ruku da propusti hirurga. Ali Hauard se postarao da svojom telesinom prepreči put ostalima koji su hteli da uđu pre njega, te je prošao kroz vrata odmah za Vikramom, ostavivši i svoje i hirurgove bližnje da ih slede u stopu.

Duž redova Crkve Arhandela Mihaila i Svih Svetih prostirao se kraljevskoplavi tepih. Na rebrastom svodu svetlucale su zlatne zvezde. S mesinganih pločica se odbijao sjaj visećih svetiljki. Vitraži su bili raskošni i predivnih boja. Nasred crkvenog broda, s desne strane, s koje su se tokom službe čitale apostolske poslanice, s najvećeg prozora gledao ih je Arhandel Mihailo u srebrnom oklopu. Nebeskoplava krila su mu se izvijala s ramena; u jednoj ruci uzdigao je mač, a u drugoj je držao zlatne terazije. Stopalo u sandali mu je počivalo na leđima tamnosivog gamižućeg sotone s krilima slepog miša, koji je pokušavao da se pridigne. Arhandel je imao blažen izraz lica.

Hauard je stao u ravan sa Arhandelom Mihailom, pokazavši ostatku svoje pratnje da sedne u red s leve strane; Vikram je skrenuo desno, prekoputa njih. Dok su ostali Molisonovi i Morin prolazili pored njega da bi seli, Hauard je ostao na kraljevskoplavom tepihu i obratio se Parminder kada je prošla kraj njega.

– Mnogo mi je krivo zbog Barija. Kakav šok.

– Da – reče ona prezrivo.

– Rekao bih da su te stvari udobne, jesu li? – dodade on, pokretom glave pokazavši na njen sari.

Ona mu ne odgovori, već sede kraj Džasvant. I Hauard sede, kao kakav ogroman čep na početku reda, zapečativši ga tako da više niko u njega ne uđe.

Širli je, veoma dostojanstvena, zurila u svoja kolena, šaka sklopljenih nalgled u molitvi, ali je zapravo preturala u mislima taj kratak Hauardov i Parminderin razgovor o sariju. Širli je pripadala onom delu Pagfordana koji su tiho tužili što je zgrada Stare parohije, sazdana za crkvenog velikodostojnika s bakenbardima i njegove pomoćnike u belim uštirkanim keceljama, danas dom porodice Hindusa (Širli nije dokučila koje su veroipovesti Džavande). Pretpostavljala je da bi ona i Hauard, kad bi otišli u sinagogu, džamiju ili gde god da se već Džavande mole, bez sumnje morali da pokriju glave i da se izuju i ko zna šta još, inače bi izbio skandal. A ipak nikom nije smetalo da se Parminder razmeće svojim sarijem u crkvi. Nije da Parminder nema „normalnu” odeću, jer ju je svakog dana nosila na posao. Pogađali su je dvostruki aršini, činjeni-

ca da Perminder nimalo ne mari što tako iskazuje nepoštovanje prema *njihovoj* veri i, posredno, prema samom Bariju Ferbraderu, do koga joj je navodno bilo toliko stalo.

Širli razdvoji šake, podiže glavu i pažnju usmeri na odeću prolaznika, kao i na veličinu i broj venaca za Barija. Neki od njih su bili naslagani uz pregradu gde se prima pričest. Širli primeti venac poslat u ime odbora, za koji su novac prikupili ona i Huard. Bio je to veliki, tradicionalni okrugli venac s belim i plavim cvećem, u bojama pagfordskog grba. Njihovo cveće i sve ostale vence zasenilo je veliko veslo u prirodnoj veličini, od devojaka iz veslačkog tima, sačinjeno od bronzanih hrizantema.

Sukvinder se okrenu da pogledom potraži Loren, čija je majka cvećarka napravila veslo; želela je da joj kakvim pokretom stavi do znanja da ga je videla i da joj se svidelo, ali zbog velike gužve nije uspela. Sukvinder je bila žalobno ponosna što su ga poslale, posebno kada je videla da ljudi upiru prstom u njega dok sedaju na svoja mesta. Pet od osam devojaka iz tima su skupile novac za veslo. Loren je ispričala Sukvinder kako je tražila Kristal Vidon za vreme ručka, te se izložila ruganju njenih prijatelja, koji su sedeli na zidiću pored trafike i pušili. Pitala je Kristal da li želi da priloži novac, na šta joj je ova odgovorila: – Aha, hoću, važi se – ali ga nije dala te je nisu ni potpisali na kartici. Kako je Sukvinder primetila, Kristal ni na sahranu nije došla.

Sukvinderina utroba kao da je bila od olova, ali ju je tup bol u levoj podlaktici, praćen oštrim probadanjem kad god bi pomerila ruku, umirivao i srećom, Debeli Vol, namrgođen u crnom odelu, nije bio blizu nje. Nije je ni pogledao kada su se njihove porodice nakratko susrele ispred crkve; sputavalo ga je prisustvo roditelja, baš kao što bi ga ponekad sputavalo prisustvo Endrua Prajsa.

Kasno sinoć, njen anonimni sajber-mučitelj poslao joj je crno-belu fotografiju golog deteta iz viktorijanskog doba, obraslog od glave do pete mekim tamnim krznom. Videla ju je i izbrisala dok se oblačila za sahranu.

Kada je poslednji put bila srećna? Znala je da je u nekom drugom životu, davno pre no što je iko počeo da hukće poput majmuna na nju, sedela u ovoj crkvi i godinama bila sasvim spokojna; radosno je pevala himne za Božić, Uskrs i Praznik žetve. Oduvek joj se sviđao Arhanđel Mihailo sa svojim lepim, nežnim, preraphaelitskim licem i zlatnim kovrdžama... ali jutros ga je prvi put videla u drugom svetlu, kako ležerno gazi tog crnog đavola koji se koprca; njegov nehajan izraz lica činio joj se zlokobnim i nadmenim.

Redovi su bili krcati. Prašnjavi vazduh ispunjavala je prigušena škripa,

dobovanje koraka i tiho šuškanje, dok su oni kojima se nije posrećilo ulazili u crkvu i zauzimali mesta za stajanje duž levog zida. Neki nesrećnici su puni nade cupkali duž redova, za slučaj da su prevideli neko slobodno mesto za sedenje. Huard se nije micao sve dok ga Širli nije potapšala po ramenu i prošaptala: – *Obri i Džulija!*

Huard se na to naglo okrenu i mahnu programom službe da privuče pažnju Folijevih. Oni brzim korakom dođoše niz prolaz između redova prekriven tepihom: Obri visok, mršav i proćelav, u tamnom odelu, Džulija s jarkocrvenom kosom podignutom u punđu. Zahvalno su im se osmehnuli kada se Huard pomerio, poguravši sve ostale, ne bi li se uverio da Folijevi imaju dovoljno mesta.

Samanta je bila toliko stešnjena između Majlsa i Morin da joj se s jedne strane u meso usecao Morinin koščati kuk, a s druge ključevi u Majlsovom džepu. Iznervirana, pokušala je da obezbedi sebi bar još koji centimetar prostora, ali ni Majls ni Morin nisu imali kuda da se pomere, pa je samo zurila preda se i u znak osвете usmerila misli ka Vikramu, koji nije bio ništa manje poželjan no kad ga je poslednji put videla, pre otprilike mesec dana. Bio je tako upadljivo i neporecivo zgodan, gotovo nestvarno; ostavljao je bez daha. S dugim nogama i širokim ramenima, ravnog stomaka u visini pojasa ispod kojeg je upasao košulju u pantalone, s tamnim očima oivičenim gustim crnim trepavicama, izgledao je kao bog u poređenju sa ostalim pagfordskim muškarcima, koji su bili tako mlitavi, bleđi i podgojeni. Kada se Majls nagnuo da tiho proćaska sa Džulijom Foli, njegovi ključevi bolno zasekoše gornji deo Samantine butine, te ona zamisli Vikrama kako joj cepa tu morskoplavu haljinu, s tim što u tom svom maštarenju nije imala majicu na bretele iste boje, koja joj je sada skrivala duboki dekolte...

Orgulje zaškripaše i zavlada tišina, prožeta neprekidnim šuškanjem. Glave se okrenuše: pronosili su kovčeg između redova.

Nosači kovčega su bili gotovo komično neusklađeni: Barijeva braća su bila visoka oko metar i sedamdeset, dok je Kolin Vol, na začelju, bio visok skoro dva metra, te je zadnji deo kovčega bio znatno viši od prednjeg. Sam kovčeg nije bio napravljen od uglačanog mahagonija, već od ispletenog pruća.

Ovo je prokleta korpa za piknik!, pomisli Huard, sablažnjen.

Na mnogim licima zaigra iznenađenje dok je kutija od vrbovog pruća prolazila kraj njih, ali neki su unapred znali za kovčeg. Meri je rekla Tesi (koja je prenela Parminder) kako je materijal izabrao Fergus, Barijev stariji sin, koji je

želeo vrbu, jer je to izdržljivo drvo koje ujedno brzo raste te se njegovom sećom ne ugrožava životna sredina. Fergus je bio strastveni pobornik svega zelenog i ekološkog.

Parminder se vrbov kovčeg mnogo više sviđao od postojanih drvenih kutija u kojima je najveći deo Engleske odlagao mrtvace. Njena baka se, iz sujevnog straha da su duše zatočene u tom teškom i neprobojnom drvetu, gnušala što britanski pogrebnici ekserima zakucavaju poklopce. Nosači položiše kovčeg na brokatni odar i povukoše se: Barijev sin, braća i zet sedoše u prednji red, dok se Kolin krutim neujednačenim korakom vrati kod svoje porodice.

Dve mučne sekunde, Gavin je oklevao. Parminder je videla da on ne zna kuda treba da ide, te da mu jedino preostaje da se vrati među redove pod budnim okom tri stotine ljudi. No mora da mu je Meri dala znak, jer se, rumen kao bulka, spustio na klupu pored Barijeve majke. Parminder je s Gavinom razgovarala samo onda kada mu je otkrila hlamidiju a potom ga lečila. Nakon toga nije se usuđivao da je pogleda u oči.

– *Ja sam vaskrsenje i život, reče Gospod; koji veruje u mene, ako i umre živeće: I svaki koji živi i veruje u mene neće umreti doveka... { 4 }*

Vikar nije zvučao kao da razmišlja o smislu reči koje su mu navirale na usta, već samo o sopstvenom izvođenju, melodičnom i ritmičnom. Parminder je dobro poznavala njegov stil; godinama je prisustvovala horskim službama zajedno sa ostalim roditeljima đaka *Svetog Tome*. Dugo poznanstvo nimalo je nije pomirilo s bledolikim ratnikom koji je odozgo piljio u nju, niti s masivnim tamnim drvetom, tvrdim klupama, tuđim oltarom sa ukrašenim zlatnim krstom, pa ni sa elegičnim himnama, koje je smatrala jezivim i uznemirujućim.

Stoga je skrenula pažnju s tupljenja zanetog vikara i ponovo pomislila na oca. Videla ga je kroz kuhinjski prozor kako leži potrbuške, dok je njen radio i dalje treštao povrh zečje kućice. Dva sata je tu ležao, dok su ona, majka i sestre razgledale ponudu Topšopa. I dan-danas je mogla da oseti očevo rame ispod njegove suncem ugrejane košulje dok ga je tresla. – *Tataaaa. Tataaaa.*

Daršanov pepeo su prosuli u tužnu rečicu po imenu Rea, u Birminghamu. Parminder se sećala njene zagasite površine boje gline, tog oblačnog junskeg dana, po kojoj su plutale sićušne bele i sive pahulje pepela, udaljavajući se od nje.

Kad orgulje škljocnuše i dahtavo oživeše, ona se pridiže, kao i svi ostali. Na tren uhvati prizor riđezlatnih potiljaka Nim i Šivon; i ona je u njihovim

godinama ostala bez Daršana. Parminder oseti talas nežnosti, strahovit bol i zbunjujuću želju da ih zagrlji, da im kaže da zna, da sve zna, da razume...

Morning has broken, like the first morning...{ 5 }

Malo dalje iz svog reda Gavin začu piskavi glas: glas Barijevog mlađeg sina koji još nije mutirao. Znao je da je Deklan izabrao tu himnu. To je bio samo još jedan od užasnih detalja o službi koje je Meri odabrala da podeli s njim.

Nije očekivao da će mu sahrana tako teško pasti. Po njegovom mišljenju, bolje da su odabrali drveni kovčeg; jezivo ga je, u dubini duše pogađala pomisao o Barijevom telu u tom laganom sanduku od pruća, koji je bio zastrašujuće težak. Zar svi ti smireni ljudi koji ga gledaju kako nosi kovčeg ka oltaru nisu svesni šta se zapravo nalazi u njemu?

A zatim je došao onaj užasavajući trenutak kada je shvatio da mu niko nije sačuvao mesto, da će morati da se vraća do samog ulaza, dok ga svi gledaju, da se sakrije među onima koji stoje skroz pozadi... ali umesto toga je bio primoran da sedne u prvi red, da ga svi vide. Kao da ste na čelu voza na toboganu smrti i prvi osećate svaki užasni zaokret i trzaj.

Sedeći tu, na manje od metar od Šivoninog suncokreta veličine poklopca od šerpe, postavljenog usred ogromnog buketa žutih frezija i lažnih ljiljana, čak je zažalio što Kej nije pošla s njim; nije verovao da će mu ona nedostajati, ali tako je. Bilo bi mu lakše da je tu neko kao što je ona; da mu bar sačuva mesto. Nije ni sanjao koliko je kukavno biti sam u ovakvim okolnostima.

Himna se završila. Barijev stariji brat je istupio da održi posmrtno slovo. Gavin se pitao odakle mu snaga za to dok Barijev leš počiva tik ispred njega, ispod suncokreta (mesecima uzgajanog iz semenke); i kako Meri može da sedi tako tiha, pognute glave, naizgled gledajući u šake, položene u krilo. Gavin se svojski trudio da odvрати misli kako ne bi slušao posmrtni govor.

Kad završi s tim besedama iz detinjstva, ima da ispriča kako su se Bari i Meri upoznali... srećno detinjstvo, vragolije, da, da, da... Hajde, skрати malo...

Moraće da unesu Barija u pogrebna kola, da se odvezu s njim sve do Jarvila, da bi ga sahranili, jer je malo groblje Arhandela Mihaila i Svih Svetih zvanično popunjeno još pre dvadeset godina. Gavin je zamišljao kako spušta kovčeg u grob pod budnim pogledom ove rulje. Uneti ga i izneti iz ckve biće sitnica u poređenju s tim...

Jedna od bliznakinja je plakala. Krajičkom oka, Gavin vide Meri kako se naginje da uhvati kćer za ruku.

Daj, skratite malo, jebote. Molim vas.

– Moram reći da je Bari oduvek znao šta hoće – promuklo je govorio Barijev brat. Izmamio je nekoliko osmeha pričama o Barijevim nestašlucima iz detinjstva. Napor u njegovom glasu bio je gotovo opipljiv. – Imao je dvadeset četiri godine kada smo otišli na „muški” vikend u Liverpool. Prve noći smo izašli iz kampa i otišli u pab, gde je za šankom sedela gazdina ćerka studentkinja, prelepa plavuša, koja je pomagala ocu subotom uveče. Bari je proveo celo veče naslonjen na šank, ćaskajući s njom, zamerajući se njenom ocu i pretvarajući se da nema pojma ko je ona razularena gomila u uglu.

Slabašan smeh. Merina glava je tonula sve niže; obema rukama je držala decu oko sebe.

– Te noći, kad smo se vratili u kamp, rekao mi je da će se oženiti njome. Pomislio sam: *Čekaj malo, ja sam pijan, ja treba da bulaznim.* – Opet prigušeni kikut. – Baz nas je naterao da sutra uveče odemo u isti pab. Kad smo se vratili kući, odmah je poslao razglednicu u kojoj je napisao da će doći sledećeg vikenda. Venčali su se tačno godinu dana pošto su se upoznali, i mislim da bi se svako ko ih poznaje složio da je Bari imao njuh za prave stvari. Dobili su četvoro predivne dece: Fergusa, Nim, Šivon i Deklana.

Gavin je pažljivo udisao i izdisao, udisao i izdisao, trudeći se da ne sluša i pitajući se šta bi njegov rođeni brat rekao u istim okolnostima. On nije bio srećan kao Bari; njegov ljubavni život se nije mogao pretočiti u lepu priču. Nikada nije ušao u pab i tamo zatekao savršenu ženu, plavokosu, nasmejanu, spremnu da mu posluži kriglu piva. Ne, *on* je imao Lisu, kojoj, izgleda, nikad nije bio dovoljno dobar; sedam godina sve žešćih svađa dostiglo je vrhunac triperom; a onda, gotovo odmah, naleteo je na Kej, koja se pripila uz njega kao kakav dosadan, preteći prilepak...

Ali uprkos tome, on će je kasnije pozvati jer se pribojavao da, nakon ovoga, neće biti u stanju da se vrati u svoj prazni kućerak. Biće iskren. Reći će joj koliko je užasno i potresno bilo na sahrani, kao i da je zažalio što nije pošla s njim. To će sigurno odagnati poslednje tragove zlovolje posle njihove svađe. Nije želeo da provede sam tu noć.

Dva reda iza njega, Kolin Vol je plakao, prigušenim jecajima, u veliku mokru maramicu. Tesina šaka mu je počivala na butini, nežno je pritiskajući. Ona je razmišljala o Bariju; o tome kako se uzdala u njegovu pomoć oko Kolina; koliko ju je razgaljivalo dok su se smejali; koliko je bila beskrajna Bari-

jeva velikodušnost. Mogla je jasno da ga vidi, niskog i rumenog, kako igra džajv s Parminder na poslednjoj zabavi; kako oponaša Hauarda Molisona i njegove mrzovoljne opaske na račun Poljane; kako strpljivo i razborito savetuje Kolina, onako kako je samo on to umeo, tumačeći ponašanje Debelog kao pubertetsko, a ne sociopatsko.

Tesa je strepela kako će smrt Barija Ferbradera uticati na čoveka pokraj nje; plašila se da se neće izboriti sa iskrzanom rupom u njihovom životu koju je ostavio za sobom; bojala se da je Kolin pokojniku obećao nešto što neće moći da ispuni, te da ne shvata koliko ga Meri, oko koje se toliko trudio, ne voli. A svu Tesinu uznemirenost i tugu prokvala je uobičajena briga, poput kakvog nezgodnog crvića; kako da izbegne sunovrat i natera Debelog da pođe s njima na sahranu, ili kako da sakrije od Kolina da on nije došao – što bi, možda, bilo jednostavnije.

– Završićemo današnju službu pesmom koju su odabrale Barijeve kćeri, Nim i Šivon, koju je njihov otac neizmerno voleo – reče vikar ograđujući se od onoga što je usledilo.

Ritam bubnjeva se tako glasno prolomi kroz skrivene zvučnike da okupljeni poskočiše od iznenađenja. Prolomi se glas s američkim naglaskom: – *a-ha, a-ha* – i Džej-Zi počeo da repuje:

*Good girl gone bad –
Take three –
Action.
No clouds in my storms...
Let it rain, I hydroplane into fame
Comin' down with the Dow Jones...*

Neki pomisliše da je u pitanju greška: Hauard i Širli se preneraženo pogledaše, ali niko nije isključio muziku, niti istrčao pred okupljene da se izvini. A zatim se prolomi zavodnički ženski glas:

*You had my heart
And we'll never be worlds apart
Maybe in magazines
But you'll still be my star...*

Nosači kovčega iznosili su sanduk od pruća između redova, a sledili su ih

Meri i deca.

*... Now that it's raining more than ever
Know that we'll still have each other
You can stand under my umbuh-rella
You can stand under my umbuh-rella*

Okupljeni počeše polako da izlaze iz crkve, trudeći se da ne koračaju u ritmu pesme.

II

Endru Prajs je uhvatio ručke očevog trkačkog bicikla i polako ga izgurao iz garaže, pazeći da ne ogrebe kola. Nosio ga je niz kamene stepenike, pa kroz metalnu kapiju; a zatim je, na stazici, stavio stopalo na pedal, uhvatio zalet nekoliko metara i prebacio drugu nogu preko sedišta. Skrenuo je levo niz strmoglavi vijugavi brdski drum i, ne dodirujući kočnice, pojurio ka Pagfordu.

Od brzine, činilo mu se da se grmlje stapa s nebom. Dok mu je vetar šibao čistu kosu i zažareno lice, koje je upravo izribao, zamišljao je sebe na biciklističkoj pisti. Našavši se u ravni s trouglastom baštom Ferbraderovih, pritisnuo je kočnice jer je pre nekoliko meseci previše naglo zašao za tu krivinu i pao, pa je morao odmah da se vrati kući, pocepanih farmerki i s odranim obrazom...

Prestao je da okreće pedale, držeći samo jednu ruku na volanu, i zašao u Crkvenu aleju, gde je uhvatio drugi, doduše manji, zalet nizbrdo, na tren zastavši, kada je video da unose kovčeg u mrtvačka kola, te da kroz teška drvena vrata izlazi mnoštvo u tannim odelima. Endru mahnito otpedala za ugao, da ga ne vide. Nije želeo da vidi Debelog kako izlazi iz crkve s rasplakanim Sandučetom, u jeftinom odelu s kravatom, koje mu je juče na času engleskog opisao komično i s gađenjem. Bilo bi to kao da svog prijatelja prekine dok kenja.

Dok je Endru polako biciklom obilazio oko trga, jednom rukom je zalizivao kosu, pitajući se kako li mu bubuljice izgledaju od hladnog vazduha, te da li ih je antibakterijski sapun za lice iole ublažio. A onda je smislio priču: upravo je došao od kuće Debelog (što ne bi bilo neobično, zar ne?), tako da mu je Ulica Houp, normalno, prečica do reke. Stoga nije bilo razloga da Gaja Boden (ako slučajno pogleda kroz prozor svoje kuće, slučajno ga spazi i slučajno ga

prepozna) pomisli da je došao zbog nje. Endru se nije setio da bi onda morao da joj objasni zašto se vozi njenom ulicom, ali se i dalje držao te lažne priče jer je verovao da tako izgleda hladnokrvno i nezainteresovano.

Prosto je želeo da zna koja je njena kuća. Iako je već dvaput za vikend vozio bicikl niz tu kratku ulicu, dok su mu damari potresali telo, nije uspeo da otkrije u kojoj je kući pohranjen „Sveti gral”. Znao je samo, zahvaljujući pogledima koje je kriomice upućivao kroz prljave prozore školskog autobusa, da ona živi na desnoj strani ulice, s parnim brojevima.

Kada je zašao za ugao, pokušao je da deluje bezizrazno, da se uživi u ulogu čoveka koji vozi bicikl do reke najkraćim putem, zadubljen u misli, ali spreman da se javi drugarici iz razreda, ukoliko je sretne...

Bila je tu. Na pločniku. Endru nastavi da okreće pedale, iako ih više nije ni osećao, te iznenada postade svestan koliko su tanke gume na kojima balansira. Ona je preturala po kožnoj torbici, dok joj je bakarnosmeđa kosa padala na lice. Iza nje su još uvek bila odškrinuta vrata broja deset, a crna majica joj je dopirala tik iznad struka; delić gole kože, debeli kaiš i tesne farmerke... Kada je gotovo prošao pored nje, ona zatvori vrata za sobom i okrenu se; za bačena kosa otkri njeno prelepo lice a ona reče, sasvim razgovetno, londonskim naglaskom: – O, zdravo.

– Zdravo – reče on. Njegove noge su i dalje okretale pedale. Dva metra, četiri metra, udaljavao se od nje; zašto nije stao? Od iznenađenja je nastavio da se kreće, ne usuđujući se da se osvrne; već je bio na kraju njene ulice; *nemoj da padneš, jebote*; zašao je za ugao, isuviše ošamućen da bi procenio da li oseća olakšanje ili razočarenje što je prošao pored nje.

E, jebi ga!

Nastavio je da vozi ka šumarku u podnožju brda Pargeter, gde se svetlučanje reke mestimično probijalo kroz drveće, ali nije video ništa osim Gaje, koja mu se urezala u mrežnjaču kao svetlost neonki. Uski drum je zavio na zemljani puteljak. Nežni povetarac koji je dopirao s vode milovao mu je lice, a on se nadao da nije pocrveneo budući da se sve odigralo tako brzo.

– E, da ga jebem! – opsova u vetar na pustoj stazi.

Ushićeno je preturao po tom veličanstvenom, neočekivanom novostečenom blagu: njeno savršeno telo, otkriveno u tesnim farmerkama i rastegljivom pamuku; broj deset iza nje, na ispucalim, starim plavim vratima; „O, zdravo”, tako prirodno i s lakoćom – dakle, njegov lik je svakako ostavio traga u umu pohranjenom iza tog neverovatnog lica.

Bicikl poče da poskakuje po novom tlu, kamenitom i neravnom. Ushićen, Endru je sjahao s njega tek kada je počeo da gubi ravnotežu. Odgurao je bicikl kroz drveće, izašavši na usku obalu reke, gde ga je bacio na zemlju, među sase nalik sićušnim belim zvezdama, procvale otkako je poslednji put bio tu.

Otac mu je rekao, kada je prvi put od njega pozajmio bicikl: – Vezuj ga lancem ako ulaziš u radnju. Upozoravam te, ako ti ga neko drpi...

Ali lanac nije bio dovoljno dugačak da ga obavije oko bilo kojeg drveta u blizini, a uostalom, što se više udaljavao od oca, manje ga se plašio. Još uvek razmišljajući o nekoliko centimetara ravnog, golog stomaka i Gajinom prelepom licu, Endru se zaputi tamo gde se obala susretala s ogolelom padinom brda, koje se poput zemljane litice nadvilo povrh brze zelene reke.

Najuži pojas klizave obale, koja se gubila u daljini, protezao se duž samog podnožja brda. Jedini način da prođete njome, ukoliko su vam stopala dvostruka veća nego kada ste prvi put tuda prošli, bio je da se krećete postrance, priljubljeni uz obronak, čvrsto se držeći za korenje i kamenje što štrči iz nje.

Plesniv memljiv miris reke i mokrog zemljišta Endruu je bio dobro poznat, kao i uzani obod od zemlje i trave pod nogama, pukotine i stene koje je šakama tražio na obronku brda. On i Debeli su pronašli to tajno mesto kada im je bilo jedanaest godina. Znali su da je to što rade zabranjeno i opasno; upozorili su ih na reku. Prestrašeni, ali odlučni da jedan drugome to ne priznaju, stidljivo su kročili na to opasno tle, hvatajući se za sve što štrči iz stenovite padine, grabeći jedan drugoga za majicu na najužoj tački.

Godine vežbanja omogućile su Endruu da, iako nije ni razmišljao o tome, poput raka pređe postrance duž tvrde padine od zemlje i stene, dok je voda brzala na metar ispod njegovih patika; a onda se uz vešto povlačenje rukama i saginjanje, našao u pukotini u brdu koju su još davno otkrili. Tada im se to činilo kao božja nagrada za njihovu smelost. Više nije mogao da se uspravi u njoj, ali nešto veća od šatora za dvoje, bila je dovoljno velika da dva tinejdžera legnu, jedan uz drugog, dok reka teče kraj njih, a drveće im zaklanja pogled na nebo uramljeno trouglastim ulazom.

Kada su prvi put došli, štapovima su kopali i čeprkali po zadnjem zidu udubljenja, ali nisu pronašli nikakav tajni prolaz koji vodi u opatiju iznad njih; zato su se, umesto toga, divili sebi što samo oni znaju za to skrovište i zakleli se da će to zauvek biti njihova tajna. Endru se kao kroz maglu sećao svečane zakletve, pljuvačke i psovki. Isprva su je zvali Pećina, ali pre izvesnog vremena su je preimenovali u Sandučetovu rupu.

Malo udubljenje je mirisalo na zemlju, iako je zasvođena tavanica bila ka-

menita. Tamnozeleni trag plime ukazivao je na to da je u skrovište u prošlosti nadirala voda, mada ne baš do samog vrha. Tlo je bilo prekriveno njihovim opuścima i flopovima od džointa. Endru je seo, mlatarajući nogama iznad mulj-zelene vode i izvadio iz jakne cigarete i upaljač, koje je kupio od poslednjeg novca koji je dobio za rođendan, pošto više nije dobijao džeparac. Pripalio je, duboko udahnuo, i ponovo proživljavao svoj veličanstveni susret s Gajom Boden, pokušavajući da se priseti što više detalja: uski struk i obli kukovi; kremkastobela koža između kožnog kaiša i majice; pune, široke usne; „O, zdravo“. Prvi put ju je video bez školske uniforme. Kuda je krenula, sama, s kožnom torbicom? Šta si pa mogao da radiš u Pagfordu u subotu pre podne? Da li je možda htela da uhvati autobus za Jarvil? Šta li je radila kad mu je ostala van vidokruga? Kakve li su je nedokučive ženske muke mučile?

I stoti put upita sebe da li je moguće da kost i koža tako divnog oblika mogu da kriju običnu ličnost. Samo ga je Gaja naterala da o tome razmišlja; pre nego što ju je prvi put video, nikada nije dušu i telo posmatrao kao nešto zasebno. Čak i dok bi zamišljao kako joj izgledaju grudi, kakav je osećaj doirnuti ih, sudeći po vizuelnim dokazima koje je prikupio zureći kroz njenu pomalo providnu školsku košulju i po onome za šta je pretpostavljao da je beli grudnjak, nije mogao da poveruje da je privlačnost koju oseća prema njoj isključivo fizičke prirode. Kretala se na način koji bi ga dirnuo koliko i muzika, a muzika ga je pokretala više od svega na svetu. Sigurno je i duh koji pokreće to nenadmašno telo neobičan? Zašto bi priroda napravila takvo obličje ako ne da u njega udahne nešto još lepše?

Endru je gledao gole žene u spavaćoj sobi Debelog u potkrovlju, na kompjuteru bez šifre za roditeljski nadzor. Pregledali su sijaset besplatnih pornografskih sajtova: izbrijane vulve; ružičaste usmine širom razvučene da pokažu mračne razjapljene proreze; rašireni guzovi koji otkrivaju napućene anuse; usta s debelim slojem ruža s kojih kaplje sperma. Endruovo uzbuđenje je raspirivalo to što su gospođu Vol mogli da čuju kako dolazi tek kada bi stigla do škriputavog stepenika na sredini stepeništa. On i Debeli bi katkad nabasali i na uvrnute stvari, na koje su se grohotom smejali, s tim što Endru nije znao da li ga više privlače ili zgražavaju (bičevi i sedla, ljuljaške, konapci, creva; a jednom prilikom, kada se čak ni Debeli nije nasmejao, metalni okovi za zglobove i igle koje štrče iz kože, u krupnom planu, lica žena sledena usred vrisaka).

On i Debeli su bili pravi stručnjaci kada su u pitanju ogromne, zategnute i okrugle silikonske grudi.

– Plastikaneri – istakao bi jedan od njih dvojice, s dosadom, dok bi sedeli

pred monitorom, prethodno zaglavivši vrata da ne upadnu roditelji Debelog. Plavuša na ekranu je podigla ruke dok je jahala nekog maljavog muškarca, bujne grudi sa smeđim bradavicama visile su joj poput kugli za kuglanje, a ispod njih su se videle tanke, sjajne ljubičaste linije, silikonskih implantata. Samo na osnovu pogleda mogli su gotovo da osete kakve su na dodir: čvrste, kao da se pod kožom nalazi fudbalska lopta. Endru nije mogao da zamisli ništa erotičnije od prirodnih grudi; mekih, sunderastih i možda malo mlitavih, sa (kako se nadao) krutim bradavicama, kao suprotnost.

Kasno noću sve te slike su mu se stapale u mislima, zajedno s mogućnošću koje su nudile stvarne devojke, ljudska bića, i ono malo što se moglo opipati preko odeće, ako se priđe dovoljno blizu. Nim, jedna od bliznakinja Ferbrader, nije bila zgodna kao sestra, ali je bila slobodnija od nje, u zagušljivom školskom amfiteatru, za vreme božićne zabave. Napola skriveni u mračnom uglu iza prašnjave pozorišne zavese, privili su se jedno uz drugo i Endru joj je gurnuo jezik u usta. Šake su mu došle do kopče na grudnjaku, i ni pedalj dalje, jer se ona neprekidno izmicala. Vodilo ga je to što je znao da je, negde tamo u tami, Debeli odmakao još dalje. A sada mu je um pulsirao i komešao se, zaokupljen Gajom. Ona je u isti mah bila i najprivlačnija devojka koju je ikada video i izvor jedne krajnje neobjašnjive čežnje. Na neke promene u akordima, na neke ritmove stresao bi se do srži, a tako je bilo i pri pomisli na Gaju Boden.

On pripali cigaretu opuškom one dogorele i baci pikavac u vodu ispod sebe. Zatim začu poznato komešanje i nagnu se, te spazi Debelog, još uvek u odelu za sahranu, raskrečenog uza zid brdske padine, kako se kreće od „rukohvata” do „rukohvata” dok postrance mili duž uske obale, ka rupi u kojoj je Endru sedeo.

– Debeli.

– Arfi.

Endru skupi noge da bi Debelom napravio mesta da se uvuče u Sandučetovu rupu.

– Jebem mu sve – reče Debeli, kada se uvukao. Ličio je na pauka, tako nezgrapno, s dugim, mršavim udovima, koje je crno odelo još više isticalo.

Endru mu dodade cigaretu. Debeli je uvek pušio kao da duva jak vetar, šakom zaklanjajući žar, malčice se mršteći. On uvuče pa otpuhnu kolot dima šaljući ga izvan Sandučetove rupe a onda olabavi tamnosivu kravatu. Delovao je starije i nimalo budalasto u tom odelu, s tragovima zemlje s puta do pećine, na kolenima i rukavima.

– Pomislio bi čovek da su zaista *i bili* buljaši – reče Debeli, povukavši još jedan duboki dim.

– Sandučće se uznemirio, a?

– Uznemirio? Izbezumio se, jebote. Počeo je da štuca. Bio je gori od jebene udovice.

Endru se nasmeja. Debeli otpuhnu još jedan kolut dima i počea se po velikom uvetu.

– Ja sam ranije zbrisao. Još ga nisu ni sahranili.

Minut-dva su pušili u tišini, obojica zagledani u muljevitu reku. Dok je pušio, Endru je razmišljao o tom „ranije zbrisao” i slobodi koju je Debeli imao, za razliku od njega. Besni Sajmon je stajao između Endrua i *previše slobode*: u Vidikovcu ponekad biste bili kažnjeni prosto zato što ste tu. Endruovu maštu je jednom raspirio čudan modul na času iz filozofije i religije, na kojem su analizirali primitivna božanstva, sa svim njihovim nasumičnim gnevom i nasiljem, kao i pokušajima ranih civilizacija da ih odobrovolje. Tada je razmišljao o pravdi, onakvoj kakvu je iskusio: o ocu kao o paganskom božanstvu, o majci kao vrhovnoj sveštenici njegovog kulta, koja pokušava da tumači i dela u njegovo ime, uglavnom neuspešno, a ipak ne odustajući, uprkos svim dokazima da u dubini njenog božanstva ne počivaju velikodušnost i mudrost.

Debeli nasloni glavu na kameni zid Sandučetove rupe i počće da izbacuje naviše kolutove dima. Razmišljao je o onome što je hteo da kaže Endruu. Sve vreme tokom pogrebne službe, dok je njegov otac jecao i ridao u maramicu, u sebi je vežbao kako će da počće. Debeli je bio toliko ushićen što će to izgovoriti da je jedva obuzdavao oduševljenje; ali je odlučio da mu to ne izleti tek tako, bez veze. Pričanje o tome je za Debelog bilo gotovo podjednako važno kao i sam čin. Nije želeo da Endru pomisli da je dojurio ovamo kako bi mu to saopštio.

– Znaš da je Ferbrader bio u opštinskom odboru? – reče Endru.

– Aha – reče Debeli, radostan što je Endru otpočeo razgovor koji će popuniti prostor do njegove obznane.

– Saj-Culence kaže da će da se kandiduje za njegovo mesto.

– Saj-Culence?

Debeli se namršti na Endrua.

– Šta ga je spopalo?

– Kaže da je Ferbrader primao mito od nekog preduzimača. – Endru je čuo Sajmona kad je jutros pričao s Rut o tome. Tada mu je sve bilo jasno. – Hoće i on da se ubaci u tu šemu.

– To nije bio Bari Ferbrader – reče Debeli, smejući se dok je otresao pepeo na pod pećine. – I to nije bilo u opštinskom odboru. To je onaj, kako se zove... Frajerli, gore u Jarvilu. Bio je u školskom vinterdaunskom odboru. Sandučje je odlepio, čoveče. Lokalne novine su ga zivkale da im da izjavu i ko će ga znati šta još. Frajerli je zbog toga završio na robiji. Zar Saj-Culence ne čita *Glasnik jarvilskog okruga*?

Endru je zurio u Debelog.

– Prokleta tipično za njega.

On ugasi cigaretu o zemljano tlo, postidjen glupošću svoga oca. Sajmon je ko zna koji put izvukao deblji kraj. Otudio se od lokalne zajednice, rugao se njihovim problemima, ponosio se osamljivanjem u svojoj poganoj kućici na brdu; a onda je, pogrešno obavešten, odlučio da izloži svoju porodicu poniženju.

– Kvaran kô šupalj zub, taj tvoj Saj-Culence, a? – reče Debeli.

Rut je svom mužu nadenula nadimak Saj-Culence, pa su ga i drugi prihvatili. Debeli ju je jednom, svrativši na čaj, čuo da ga tako oslovljava i otad je samo tako zvao Sajmona.

– Aha, nego šta – reče Endru, pitajući se da li će uspeti da odvrati oca od kandidature ukoliko mu kaže su ga pogrešno obavestili.

– Kakva slučajnost – reče Debeli – jer će i Sandučje da se kandiduje.

Debeli izdahnu kroz nozdrve, zureći u zid iznad Endruove glave.

– Pitanje je samo, hoće li glasači glasati za pičketinu – reče – ili za pizdu?

Endru se nasmeja. Malo šta bi ga tako razgalilo kao kad čuje Debelog kako oca zove pičketinom.

– A obrati pažnju na ovo – reče Debeli, nabivši cigaretu između usana i potapšavši se po kukovima, iako je znao da mu se koverta nalazi u unutrašnjem džepu sakoa. – Evo ti – reče, izvadiivši je i otvorivši da Endruu pokaže njen sadržaj: smeđe mahune veličine zrna bibera u praškastoj piljevini od sušenih stabljika i lišća.

– To je sinsemila.

– Šta je to?

– Vrhovi i pupoljci neoplođene stabljike marihuane – reče Debeli – posebno pripremljena za tebe.

– U čemu je razlika između toga i normalne vutre? – upita Endru, s kim je Debeli svojevremeno podelio nekoliko komadića voštanocrne smole od kanabisa u Sandučetovoj rupi.

– Samo druga vrsta dima, a? – reče Debeli, te i on ugasi cigaretu. Izvadio je rizlu iz džepa, izvukao tri tanana papirića i slepio ih.

– Jesi to uzeo od Kirbija? – upita Endru, pipkajući i mirišući sadržaj koverte.

Svi su znali da je Skaj Kirbi čovek kome se obraća za drogu. Bio je godinu dana stariji od njih, ali u šestom razredu, jedan niže od njih. Deda mu je bio matori hipik, koji je nekoliko puta odgovarao pred sudom zbog uzgajanja marihuane.

– Aha. Ali ima i neki tip koga zovu Obo – reče Debeli, rasecajući cigarete i sipajući duvan na rizlu – tamo, na Poljani, on će ti nabaviti šta god poželiš. Pa čak i jebeni dop, ako hoćeš.

– Ali ne želiš dop – reče Endru, gledajući u Debelog.

– Jok – reče Debeli, uzevši nazad koverat i posipajući sinsemilu preko duvana. Umotao je džoint, liznuo ivice rizle da ga zalepi, pažljivo ubacujući špi-casti flop.

– Dobra – reče on veselo.

Nameravao je da saopšti novost Endruu posle uvoda sa sinsemilom, kao nekom vrstom zagrevanja. Pružio je ruku čekajući da mu Endru doda upaljač, stavio džoint između usana i pripalio ga, uvukavši duboko, zamišljeno, izbacujući dim u dugom, plavičastom mlazu, a zatim ponovio ceo proces iz početka.

– Mmm – reče, zadržavajući dim u plućima i oponašajući Sanduču, kome je Tesa za jedan Božić poklonila kurs za degustaciju vina. – Biljni ukus. Jaka aroma. Blagi nagoveštaj... u, jebote...

Krv mu je jurnula u glavu iako je sedeo, te on izdahnu, kidajući se od smeha.

– ...Probaj.

Endru se nagnu k njemu i uze džoint, kikoćući se od iščekivanja i od blaženog osmeha na licu Debelog, što je bilo neuobičajeno za njega jer je uglavnom bio namršten kao da ima zatvor.

Kad udahnu, Endru oseti kako mu se droga širi iz pluća telom, umirujući ga i opuštajući. Još jedan dim i on oseti kako mu droga istresa mozak kao da je kauč, kako bi se poravnali nabori, da sve bude glatko, jednostavno, lako i lepo.

– Dobra, dobra – ponovi on reči Debelog, smejući se sopstvenom glasu. Onda vrati džoint u željne prste Debelog i prepusti se talasu blaženstva.

– Nego, hoćeš da čuješ nešto zanimljivo – reče Debeli, neobuzdano se ce-rekajući.

– Reci.

– Sinoć sam je jebao.

Endru umalo da ga pita koga pre nego što mu je ošamućeni mozak proradio: Kristal Vidon, naravno; Kristal Vidon, koga drugog.

– Gde? – upita tupavo. To ga, u stvari, nije zanimalo.

Debeli se pruži na leđa u pogrebnom odelu, stopala okrenutih ka reci. Bez reči, Endru se pruži kraj njega, u suprotnom smeru. Tako su spavali, „glava u noge”, kada bi kao deca noćili jedan kod drugog. Endru je podigao pogled na kamenu tavanicu, gde se još uvek lelujavao plavičasti dim, polako se razvejavajući, i čekao da čuje detalje.

– Rekao sam Sandučetu i Tes da sam kod tebe, da znaš – reče Debeli. Tutnuo je džoint u Endruovu ispruženu ruku, a zatim isprepleo prste na grudima i slušao sebe. – Onda sam uhvatio autobus do Poljane. Našli smo se ispred dis-konta pića.

– Pored supermarketa? – upita Endru. Nije znao zašto neprekidno postavlja glupa pitanja.

– Aha – reče Debeli. Otišli smo do igrališta. U ćošku iza javnih klonja ima drveća. Lepo i zabačeno. Već se bilo smrkavalo.

Debeli promeni položaj i Endru mu ponovo dodade džoint.

– Teže je ući nego što sam mislio – reče Debeli, a Endru je bio kao opčinjen, napola spreman da se nasmeje, ali se bojao da će propustiti svaki doterani detalj iz priče Debelog. – Bila je mnogo vlažnija dok sam joj lupao prstenac.

U Endruovim grudima se nakupljao kikut, poput zarobljenog gasa, ali on ga priguši.

– Mnogo guranja dok ga nisam ubacio kako valja. Uža je nego što sam

očekivao.

Endru vide pramičak dima otprilike tamo gde je Debelom bila glava.

– Svršio sam za nekih deset sekundi. Sjajan osećaj, jebote, kada najzad uđeš.

Endru je suzbijao smeh, za slučaj da ima toga još.

– Stavio sam kurton. Bilo bi bolje bez njega.

On tutnu džoint nazad u Endruovu ruku. Endru povuče dim, razmišljajući. Teže je ući nego što misliš; gotovo za deset sekundi. I ne zvuči baš kao nešto; a ipak, šta bi dao da i sam proba? Zamišljao je Gaju Boden kako se ispružila na leđa i tiho zastenjao, ali ga Debeli, srećom, nije čuo. Izgubljen u izmaglici erotskih slika, pušeći džoint, Endru je ležao sa erekcijom, na komadu zemlje koji je njegovo telo sve više grejalo, osluškujući nežni žubor vode, na manje od metar ispod glave.

– Šta je najbitnije, Arfi? – upita Debeli posle dugog ćutanja.

Dok mu je u glavi prijatno lelujalo, Endru odgovori: – Seks.

– Jeste – reče Debeli veselo. – Jebanje. To je bitno. Prožude... produženje vrste. Bacimo kurtone. Razmnožavajmo se.

– Aha – reče Endru, umirući od smeha.

– I smrt – dodade Debeli. Onaj kovčeg je bio stvaran, i to ga je zaprepastilo; uvideo je koliko malo toga razdvaja leš od lešinara koji su ga posmatrali. Nije mu bilo žao što je otišao pre nego što je zemlja progutala kovčeg. – Mora da je i to, zar ne? Smrt.

– Aha – reče Endru, misleći na ratove i saobraćajne udese, i umiranje u jurnjavi i slavi.

– Jeste – reče Debeli. – Jebanje i umiranje. To je to, zar ne? Jebanje i umiranje. To je život.

– Pokušavaš da pojebeš i pokušavaš da ne umreš.

– Ili pokušavaš da umreš – reče Debeli. – Za neke ljude. Da rizikuju.

– Da, da. Da rizikuju.

Opet zavlada tišina, skrovište je bilo prijatno hladno i zadimljeno.

– I muzika – tiho će Endru, posmatrajući plavi dim koji je lebdeo ispod tamne stene.

– Aha – reče Debeli, u daljini. – I muzika.
Reka je brzala pored Sandučetove rupe.

Drugi deo

Sloboda izražavanja

7:33

Slobodno izražavanje o pitanjima od javnog značaja ne podleže krivičnom gonjenju.

Čarls Arnold Barker
Opštinska i lokalna samouprava
Sedmo izdanje

I

Grob Barija Ferbradera kvasila je kiša. Mastilo na oproštajnim porukama se razlilo. Ogromna glava Šivoninog suncokreta odolevala je šibanju kiše, ali su se Merini ljljani i frezije najpre sparušili, a zatim raspali. Veslo od hrizantema je tamnelo dok se raspadalo. Od kiše je nabujala i reka; potekoše potoci duž uličnih slivnika a strme ulice Pagforda postadoše sjajne, klizave i opasne. Prozori školskog autobusa bili su zamagljeni i neprozirni; cveće u visećim korpama na trgu je klonulo, a Samanta Molison je, uprkos tome što su joj brišači stakla bili uključeni na najjaču brzinu, doživela lakši sudar vraćajući se s posla.

Primerak *Glasnika jarvilskog okruga* bio je tri dana zadenut za vrata gospođe Ketrin Vidon u Ulici Houp, dok se nije skroz raskvasio te postao nečistljiv. Najzad ga je socijalna radnica Kej Boden iščupala iz sandučeta za pisma, provirila kroz zardali prorez i primetila staricu kako leži raskrečena u podnožju stepeništa. Policajac je pomogao da se razvale ulazna vrata, a gospođu Vidon odvedoše kolima hitne pomoći u Jugozapadni klinički centar.

No pošto kiša nije prestajala, čovek unajmljen da promeni natpis stare obućarske radnje bi prisiljen da odloži posao. Padala je i danju i noću, pa je trg bio preplavljen pogrbljenim obličjima u kišnim kabanicama, dok su se na uskim pločnicima sudarali kišobrani.

Hauarda Molisona je blago dobovanje po mračnim oknima umirivalo. Sedeo je u radnoj sobi, koja je nekad bila spavaća soba njegove ćerke Patriše, i razmišljao o imejlu koji je primio od redakcije lokalnih novina. Odlučili su da objave članak odbornika Ferbradera u kojem tvrdi da Poljana treba da ostane u sastavu Pagforda, ali oni se, kako bi ostali nepristrasni, nadaju da će neki drugi odbornik možda hteti da iznese protivrazloge u sledećem broju.

Obilo ti se o glavu, zar ne, Ferbraderu?, radosno pomisli Hauard. *A taman si pomislio da će sve biti po tvome...*

Zatvorio je imejl i posvetio se omanjoj hrpi papira pokraj sebe. To su bila pisma koja su neprestano pristizala, sa zahtevima za izbore kako bi se popunilo Barijevo mesto u odboru. Po Ustavu treba najmanje devet prijava da bi se organizovalo javno glasanje, a on je dobio deset. Pročitao ih je, dok su iz kuhinje dopirali čas povišeni, čas stišani glasovi njegove žene i poslovne partnerke, koje su sa žarom razglabale o teškom skandalu izbilom zbog onesvešćivanja stare gospođe Vidon, koju su boga pitaj kad pronašli.

– ... ne pobegneš tek tako od svog lekara, zar ne? Karen mi kaže da je vrištala iz sveg glasa...

– ... optužujući ih da su joj prepisali pogrešne lekove, da, znam – reče Širli, koja je smatrala da ima monopol nad medicinskim spekulacijama, pošto volontira u bolnici. – Sada će je ponovo ispitati u Kliničkom centru, garant.

– Da sam na mestu lekarke Džavande, i te kako bih se zabrinula.

– Verovatno se nada da su Vidonovi isuviše prosti da je tuže, ali to nije ni važno, ukoliko u Kliničkom pronađu da su joj davali pogrešne lekove.

– Daće joj otkaz – reče Morin, naslađujući se.

– Tako je – reče Širli – i bojim se da će mnogi jedva dočekati da joj vide leđa. *I ne vratila se.*

Hauard je pedantno razvrstao pisma. Na posebnu gomilu je odvojio Majlsov popunjeni formular za kandidaturu. Preostala pisma su bila od drugih opštinskih odbornika. Tu nije bilo iznenađenja; čim ga je Parminder imejlom obavestila da ima zainteresovanog za Barijevo mesto, očekivao je da će se onih šestoro sjatiti oko nje, zahtevajući izbore. Zajedno s Benavom Buto, činili su grupu koju je nazvao „Galamdžijska frakcija”, a vođa im je nedavno preminuo. Na tu hrpu je smestio popunjenu prijavu Kolina Vola, njihovog kandidata.

Na treću hrpu je stavio još četiri pisma, koja ga takođe nisu iznenadila: od profesionalnih pagfordskih zanovetala za koja je Hauard znao da su večito nezadovoljni i sumnjičavi; sve odreda dežurna imena među pismima čitalaca *Glasnika jarvilskog okruga*. Svi do jednog su se opsesivno zanimali za neko opskurno lokalno pitanje, smatrajući sebe „nezavisnim misliocima”; to su najverovatnije bili oni koji su povikali: „nepotizam”, da su Majlsa odbornici sami izglasali, ali su isto tako bili među najvećim protivnicima Poljane u varoši.

Hauard uze po jedno od preostala dva pisma u svaku ruku, odmeravajući ih. Jedno je bilo od nepoznate žene koja je tvrdila (Hauard ništa nije uzimao zdravo za gotovo) da radi u belčapelskoj klinici za odvikavanje od bolesti zavisnosti (no budući da se potpisivala sa „Gđica”, Hauard joj je poverovao). Posle kraćeg oklevanja, stavio ga je na prijavu Sandučeta Vola.

U poslednjem pismu, nepotpisanom i otkucanom na računaru, nimalo odabranim rečnikom, zahtevani su izbori. Pismo je na sav glas hvalilo Barija Ferbradera, navodeći da Majls „ne može ni da mu prismrdi”. Hauard se zapitao da Majls kojim slučajem nema nekog nezadovoljnog klijenta, koji bi mogao

da digne prašinu. Dobro je kad vas na vreme upozore na opasnost. Međutim, pošto je pismo bilo anonimno, Huard je sumnjao da se ono može računati kao zahtev za raspisivanje izbora. Stoga ga je ubacio u mali stoni sekač papira koji mu je Širli poklonila za Božić.

II

Edvard Kolins i saradnici, pagfordska advokatska firma, nalazila se na spratu jedne u nizu kućica od opeke, dok je u prizemlju bila optičarska radnja. Vlasnik Edvard Kolins je umro, a njegovu firmu činila su dva čoveka: Gavin Hjuze, mlađi partner s kancelarijom s jednim prozorom, i Majls Molison, stariji partner, sa udelom u firmi i kancelarijom s dva prozora. Imali su zajedničku sekretaricu, dvadesetosmogodišnju, neudatu, ne preterano zgodnu, ali fino građenu. Šona se predugo smejala Majlsovima šalama, a prema Gavinu se opohodila gotovo uvredljivo nadobudno.

U petak nakon sahrane Barija Ferbradera, Majls je pokucao na Gavinova vrata u jedan sat i ušao ne čekajući odgovor. Zatekao je partnera kako kroz prozor poprskan kišom zuri u tamnosivo nebo.

– Skoknuću do ulice da ručam – reče Majls. – Ako Lusi Bevan dođe ranije, hoćeš li joj, molim te, reći da se vraćam u dva? Šona nije tu.

– Hoću, važi – reče Gavin.

– Jel' sve u redu?

– Meri je zvala. Iskrsao je neki problem s Barijevim životnim osiguranjem. Moli me da joj pomognem oko toga.

– Pa dobro, možeš ti to, zar ne? U svakom slučaju, vraćam se u dva.

Majls navuče kišni mantil, strča niza strme stepenice pa se brzim korakom zaputi mokrom uličicom koja izbija na trg. Trenutni procep između oblaka razli sunčeve zrake po visećim korpama sa cvećem i svetlucavom ratnom spomeniku. Dok je hitao preko trga prema bakalnici „Molison i Lou”, toj važnoj pagfordskoj „instituciji” i najotmenijoj trgovini, Majls oseti nalet atavističkog ponosa; ponosa koji nikakakvo orodavanje nije moglo da zaprlja, već samo da ga produbi i oplemeni.

Zvonce na vratima zazvoni kad ih Majls snažno otvori. Unutra je vladala gužva kao i obično u vreme ručka: osmoro je čekalo u redu ispred tezge a Huard je, u trgovačkom ruhu, sa svetlucavim pecaroškim varalicama na lovač-

kom šeširu, bio u punom zamahu.

– ... i četvrt kila crnih maslina, za *tebe*, Rouzmari. Ništa više, zasad? Ništa više za Rouzmari... to je osam funti i šezdeset dva penija; da zaokružimo na osam, dušice, u ime naše dugogodišnje saradnje...

Prigušen kikot i izrazi zahvalnosti; čangrljanje i tresak fioke od kase.

– A evo i mog advokata, došao da me obiđe – zabruna Huard, namigujući, smejujući se Majlsu i izvirujući iznad mušterija u redu. – Ako biste me sačekali pozadi, gospodine, potrudicu se da gospođi Hoson ne kažem ništa neprikladno...

Majls se nasmeši sredovečnim gospođama, koje mu uzvatiše istom merom. Visok, guste, kratke i prosede kose, krupnih okruglih plavih očiju, stomaćića prikrivenog tamnim mantilom, Majls je bio relativno zgodan dodatak domaćim biskvitima i lokalnim sirevima. Pažljivo se probio između stočića pretrpanih đakonijama i zastao kraj velikog zasvođenog prolaza probijenog između bakalnice i stare obučarske radnje, s kojeg je prvi put skinut zaštitni najlon. Na tabli koja je stajala nasred zasvođenog prolaza Morin je (Majls prepoznala njen rukopis) napisala: *Zabranjen ulaz. Uskoro otvaranje... „Limeno lonče”*. Majls proviri u čistu praznu prostoriju gde će se uskoro otvoriti najnoviji i najbolji kafe u Pagfordu: bio je izgletovan i okrečen, sa sveže lakiranim crnim podom.

Postrance je skrenuo iza tezge i probio se pored Morin, koja je rukovala sekačem za meso, dajući joj povoda da se prozuklo i lascivno nasmeje, a zatim se sagnuo na vratima i ušao u oronuli sobičak iza tezge. Unutra su se nalazili sto od ultrapasa, s presavijenim Morininim *Dejli mejlom*, zidni čiviluk, na kojem su visili Huardov i Morinin kaput, i vrata od toaleta, iz kojeg je dopirao veštački miris lavande. Majls okači i svoj mantil pa privuče jednu staru stolicu uza sto.

Posle minut-dva pojavi se Huard, noseći dva prepuna tanjira s delikatesima iz radnje.

– Znači, nepovratno ste se odlučili za „Limeno lonče”? – upita Majls.

– Pa, Mo se sviđa – reče Huard, spuštajući jedan tanjir ispred sina.

Oteturao se napolje i vratio s dve flaše piva pa zatvorio vrata stopalom, tako da sobičak bez prozora utonu u blagu tminu, koju je razgonio samo blagi sjaj svetiljke s tavanice. Huard sede uz duboko krkljanje. Kada su se sredinom prepodneva čuli, zvučao je zaverenički, a i sada je ostavio Majlsa da čeka još nekoliko trenutaka dok je skidao zatvarač s jedne boce.

– Vol je poslao prijavu – reče najzad, dodajući mu pivo.

– Aha – reče Majls.

– Odrediću rok za prijavljivanje. Dve nedelje, počev od danas, da se svi kandiduju.

– Pošteno – reče Majls.

– Tvoja mama misli da je onaj Prajs još zainteresovan. Jesi li pitao Sem da li zna ko je on?

– Ne – odgovori Majls.

Dok je sedeo u škripavoj stolici, Hauard se počea po donjem naboru svog ogromnog stomaka, koji mu se „preliva“ preko butina, skoro do kolena.

– Da li je sve u redu s tobom i Sem?

Majls se, kao i uvek, divio očevoj gotovo nepogrešivoj intuiciji.

– Ne baš.

Majci to ne bi priznao jer se trudio da ne raspiruje nejenjavajući hladni rat između Širli i Samante u kojem je on bio i talac i plen.

– Ne voli što se kandidujem – objašnjavao je Majls. Hauard začuđeno izvi obrve, dok mu se podvaljak tresao od žvakanja. – Đavo da me nosi ako znam šta ju je spopalo. Opet su je obuzele te njene antipagfordske bubice.

Hauard se nije žurio da proguta hranu. Lagano je potapkao usta papirnim ubrusom i podignuo.

– Brzo će promeniti ploču, čim te izaberu – reče on. – Ima tu i dobrih strana. Naročito za supruge. Pa prijemi u Vili Svitlav. Tu će i ona biti kao riba u vodi. – On potegnu još jedan gutljaj piva i ponovo se počea po stomaku.

– Ne mogu da se setim tog Prajsa – reče Majls, vrativši se na temu – ali nešto mi se čini da mu je dete u Leksinom razredu, u *Svetom Tomi*.

– Doduše, rođeni Poljanjanin, u tome je caka – reče Hauard. – Rođeni Poljanjanin, što bi moglo da nam koristi. Da podelimo propoljanske glasače između njega i Vola.

– Da – reče Majls. – To ima smisla.

To mu nije palo na pamet. Divio se očevoj visprenosti.

– Tvoja majka je već pozvala njegovu ženu i rekla joj da sa interneta skine formulare za prijavljivanje. Možda ću je ubediti da ih večeras ponovo pozove,

da joj kaže da ima još samo dve nedelje da se prijavi, da ga navedemo da što pre dela.

– Dakle, tri kandidata? – upita Majls. – Računajući Kolina Vola.

– Koliko ja znam, niko više. Moguće je da će se pojaviti još neko, kad izbacimo obaveštenje na sajtu. Ali ubeđen sam da imamo veoma dobre izgledе. Zaista sam uveren u to. Zvao me je Obri – nastavi Hauard. Kad god bi Obrija Foliya nazvao po imenu, Hauard bi začinio svoj glas s malo važnosti. – Uz tebe je, sto posto, iako nije ništa rekao. Vraća se večeras. Bio je u gradu.

Kad Pagfordani kažu „u gradu”, obične misle na Jarvil. Za Hauarda i Širli, koji su oponašali Obrija Foliya, taj izraz je značio London.

– Pomenuo je da bismo mogli da se nađemo svi zajedno i proćaskamo. Možda sutra. Možda će nas čak pozvati kod sebe. Sem bi se to dopalo.

Majls je upravo zagrizao velik zalogaj pogače s jetrenom paštetom, ali je svoju saglasnost preneo žustro klimajući glavom. Sviđalo mu se što je Obri Foli „uz njega sto posto”. Samanta je mogla da se podsmehuje kmetskom podaništvu njegovih roditelja prema Folijevma do mile volje, no uprkos tome, Majls je primetio kako Samanta, čim bi se našla oči u oči s Obrijem ili Džulijom, jedva primetno menja naglasak i naglo postaje čednija.

– I još nešto – reče Hauard, ponovo češkajući stomak. – Jutros sam dobio mejl od *Glasnika jarvilskog okruga*. Traže da im izložim svoje mišljenje o Poljani. Kao predsednik Opštinskog odbora.

– Šališ se? Mislio sam da ih je Ferbrader već pridobio...

– Obilo mu se o glavu, vidiš – reče Hauard, s beskrajnim zadovoljstvom. – Objaviće njegov tekst, ali za sledeću nedelju žele i gledište s kontraargumentima. Da se čuje i druga strana. Dobro bi mi došla tvoja pomoć. Advokatske fraze i tako to.

– Nema problema – reče Majls. – Mogli bismo da pišemo o onoj nesrećenoj klinici za narkomane. To bi bio pun pogodak.

– Da... odličan predlog... bravo.

U svom oduševljenju, progutao je prevelik zalogaj pa je Majls morao da ga tapše po leđima dok ne prestane da kašlje. Najzad, brišući suzne oči maramicom, Hauard gotovo bez daha reče: – Obri će preporučiti da Okrug obustavi finansiranje, a ja ću izložiti našima da je vreme da raskinemo ugovor o zakupu zgrade. Neće škoditi da to obrazložimo u štampi. Koliko je samo novca i vremena uloženo u to proketo mesto, bez ikakvog poboljšanja. Sve imam na-

pismeno. – Hauard glasno podrignu. – Prava sramota. Izvinjavam se.

III

Uveče je Gavin u svom stanu spremao večeru za Kej, otvorao konzerve i drobio beli luk i osećao se iskorišćeno.

Posle svade slede fraze za sklapanje primirja: takva su pravila, to svi znaju. Gavin je telefonirao Kej iz kola, po povratku s Barijeve sahrane, i rekao joj da mu je žao što nije bila tamo, da mu je ceo taj dan bio užasan i da se nada da će se videti uveče. Gledao je na ta ponizna priznanja kao na ceh koji mora da plati za veče neobaveznog druženja.

No, izgleda da je Kej na njih gledala kao na prvu ratu nedavno izmenjenog ugovora. *Nedostajala sam ti. Trebala sam ti kada si bio tužan. Žao ti je što nismo otišli zajedno, kao par. E pa, nemoj da ti se to ponovi.* U načinu na koji se nakon toga ponašala prema njemu bilo je izvesne smirenosti, razdragarnosti, ponovo pobuđenih iščekivanja.

Spremao je špagete bolonjeze; namerno je zaboravio da kupi desert i da unapred postavi sto; iz petnih žila se trudio da joj pokaže da se nije pretrgao. Kej, činilo se, ništa od toga nije primetila, čak joj je prijala ta njegova ležernost. Sedela je za njegovim malim kuhinjskim stolom, nadjačavajući dobivanje kiše o svetlarnik, lutajući pogledom preko nameštaja i ostalih sitnica po stanu. Nije često dolazila ovamo.

– Pretpostavljam da je Lisa izabrala ovu nijansu žute?

Opet je to radila: kršila pravila, kao da su odnedavno prešli na viši stupanj prisnosti. Gavin je govorio o Lisi samo kad mora; sigurno je to dosad već shvatila? Posuo je mleveno meso u tiganju origanom i rekao. – Ne, to je sve od bivšeg vlasnika. Još se nisam nakanio da ga zamenim.

– O – reče ona, pijuckajući vino. – Pa, baš je lepo. Pomalo bezlično.

To je i Gavina mučilo, pošto je, po njegovom mišljenju, enterijer Kovačeve kuće bio u svakom pogledu bolji od onog u Ulici Houp broj 10. Posmatrao je testeninu kako se krčka, okrenuvši joj leđa.

– E, znaš šta? – reče ona. – Danas po podne sam srela Samantu Molison.

Gavin se naglo okrenu: otkud Kej uopšte zna Samantu Molison?

– Odmah ispred bakalnice na trgu; išla sam da kupim ovo – reče Kej,

zvećnuvši noktom po boci vina pokraj sebe. – Pitala me je da li sam ja *Gavinova devojka*.

Kej je to izgovorila podrugljivo, ali ju je zapravo obradovao Samantin izbor reći, i s olakšanjem pomisli da ju je Gavin upravo tako i opisao prijateljima.

– I šta si joj rekla?

– Rekla sam... rekla sam da jesam.

Iznenada se sneveselila. Gavin nije hteo baš tako drsko da je to pita. Dao bi sve samo da se Kej i Samanta ne sretnu.

– Bilo kako bilo – nastavi Kej pomalo hladno – pozvala nas je na večeru u idući petak. Kroz nedelju dana.

– E, dođavola! – prasnu Gavin.

Iz Kej iščile gotovo sva razdraganost.

– U čemu je problem?

– Ni u čemu. Nije ništa – reče on, bockajući proključale špagete. – Istini za volju, dosta mi je što gledam Majlsa po ceo dan na poslu.

Desilo se ono od čega je sve vreme strepeo: da će Kej nekako uspeti da se infiltrira, pa će postati „Gavin i Kej”, sa zajedničkim društvenim krugom; onda će mu postepeno postajati sve teže i teže da je izbaci iz svog života. Kako je to mogao da dozvoli? Zašto joj je dopustio da se doseli ovamo? Bes prema sebi s lakoćom je pretvarao u bes prema njoj. Kako nije mogla da shvatiti da je on ne želi, da se sama povuče, umesto što ga primorava da on obavi prljav posao? Ocedio je špagete u sudoperi, opsovavši sebi u bradu kada se isprskao ključalom vodom.

– Pa onda bolje da pozoveš Majlsa i Samantu i lepo im kažeš „neću” – reče Kej.

Glas joj postade leden. Gavin je, po duboko usađenoj navici, težio da izbegne neposredni sukob i nadao se da će vreme učiniti svoje.

– Ne, ne – reče on, brišući isprskanu košulju krpom za sudove. – Otići ćemo. U redu je. Ići ćemo.

Ali namerno je pokazao da nije oduševljen kako bi ostavio neki trag, nešto što će joj prebaciti kasnije. *Znala si da nisam želeo da idem. Ne, nije mi prijalo. Ne, ne želim da se ovo ponovi.*

Nekoliko minuta su jeli u tišini. Gavin je slutio da će izbiti nova svađa, te

da će ga Kej primorati da ponovo raspravljaju o tim ključnim pitanjima. Smišljao je šta da kaže, pa je počeo da joj priča o Meri Ferbrader i kompaniji za životno osiguranje.

– Stvarno se ponašaju kao skotovi – reče on. – Bio je debelo osiguran, ali njihovi advokati smišljaju kako da ga ne isplate. Pokušavaju da dokažu da im je prećutao nešto važno.

– Kako to?

– Pa, imao je ujaka koji je takođe umro od aneurizme. Meri se kune da je Bari to rekao agentu osiguranja kada je potpisivao polisu, ali se to nigde u dokumentima ne pominje. Moguće je da taj tip nije znao da to može biti nasledno. Ne znam ni da li je Bari znao, kad bolje...

Gavina izdade glas. Užasnut i postidjen, pognuo je zajapureno lice iznad tanjira. Grlo mu se steglo od tuge i nikako nije mogao da je potisne. Nogari Kejine stolice zaškirpaše; nadao se da je otišla u kupatilo, ali on oseti njene ruke oko ramena dok ga je privlačila. Bez razmišljanja i on obavi ruku oko nje te je zagrli.

Tako je lepo biti u nečijem naručju. Kad bi se samo njihova veza mogla svesti na te jednostavne, neme pokrete utehe. Zašto su ljudi uopšte naučili da govore?

Izbalavio joj je majicu na leđima.

– Izvini – reče promuklo i brzo je obrisa salvetom.

Odmakao se od nje i izduvao nos. Ona privuče svoju stolicu da bi sela kraj njega i položi šaku preko njegove ruke. Mnogo ju je više voleo kad je ćutala, lica nežnog i zabrinutog, kao sada.

– Još uvek ne mogu da... bio je baš dobar lik – reče. – Bari. Bio je baš dobar lik.

– Da, to svi kažu – reče Kej.

Nije joj bilo dozvoljeno da upozna tog čuvenog Barija Ferbradera, ali ju je zaintrigirao taj Gavinov izliv emocija, kao i osoba koja ga je izazvala.

– Da li je bio duhovit? – upita, jer je mogla da zamisli kako se Gavin potčinjava nekom spadalu, nekom grlatom kolovođi, što bi stalno dobacivao naslonjen o šank.

– Aha, valjda jeste. Mislim, ne preterano. Normalno. Voleo je da se našali... ali bio je tako... tako *fin* tip. Voleo je ljude, znaš?

I dalje je čekala, ali Gavin izgleda nije znao kako da opiše Barijevu dobrotu.

– I ta deca... i Meri... sirota Meri... Bože, nemaš pojma.

Kej nastavi da ga nežno gladi po ruci, ali njeno saosećanje malo splasnu. *Nemam pojma*, pomisli ona, *kako je kad si sam? Nemam pojma kako je teško izdržavati porodicu? A gde je to njegovo sažaljenje za nju, Kej?*

– Zaista su bili srećni – reče Gavin grcajući. – Ona je u potpunom rasulu.

Kej mu je bez reči gladila ruku, razmišljajući o tome kako ona nikada nije smela da bude u potpunom rasulu.

– Dobro mi je – reče on, brišući nos o salvetu i pridižući viljušku. Gotovo neprimetnim trzajem, nagovestio joj je da treba da skloni šaku.

IV

Samanta je pozvala Kej na večeru iz osvete i dosade. Smatrala je to odmazdom prema Majlsu, koji je uvek bio zaokupljen kovanjem planova za koje se ona ništa pita, ali se od nje očekuje svesrdna saradnja prilikom njihovog sprovođenja; htela je da vidi kako će se Majlsu svideti kad ona nešto ugovori bez njegovog znanja. Istovremeno bi nadigrala Morin i Širli, te znatiželjne babuskere, koje su bile toliko zadivljene Gavinovim privatnim životom, ali nisu znale gotovo ništa o Gavinovoj vezi sa ženom iz Londona. I naposletku, to bi joj pružilo još jednu priliku da naoštri kandže za Gavina jer je bio takav malodušni šonja u ljubavnom životu: možda će pred Kej pričati o venčanjima, ili će natuknuti kako je baš divno videti da se Gavin najzad skrasio.

Ipak, Samantini mučiteljski planovi nisu doneli užitak kakvom se nadala. Kada je u subotu ujutro rekla Majlsu šta je učinila, on je odgovorio s neubedljivim oduševljenjem.

– Sjajno, dabome, nismo zvali Gavina sto godina. A i ti ćeš imati prilike da malo bolje upoznaš Kej.

– Zašto?

– Pa, uvek si se lepo slagala s Lisom, zar ne?

– Mrzela sam je, Majlse.

– Aha, pa dobro... možda će ti se Kej više dopasti!

Namrštila se na njega, pitajući se zašto je tako lepo raspoložen. Leksi i

Libi, koje su došle kući na vikend, zatvorile su se u kući zbog kiše, gledale su muzički DVD u dnevnoj sobi; do kuhinje, gde su njihovi roditelji razgovarali, prašila je neka gitarska balada.

– Čuj – reče Majls, mašući mobilnim telefonom – Obri hoće da porazgovaramo o odboru. Upravo sam se čuo s tatom, i Folijevi su nas pozvali da večeramo s njima u Vili Svitlav...

– Neka, hvala – reče Samanta, prekinuvši ga. Neočekivano ju je obuzeo bes koji ni sama sebi nije mogla da objasni. Samo je izašla iz kuhinje.

Celog dana su se šapatom svađali po celoj kući, pokušavajući da ne pokvare vikend ćerkama. Samanta je odbijala da se predomisli ili bar da kaže zbog čega joj se ne ide. Majls je, strahujući da se ne naljuti na njega, bio čas pomirljiv, čas hladan.

– Šta misliš, kako će izgledati ako se ne pojaviš? – reče on u deset do osam te večeri, stojeći na vratima dnevne sobe u odelu i kravati, spreman za polazak.

– To nema nikakve veze sa mnom, Majlse – reče Samanta. – Ti si taj koji se kandiduje.

Naslađivala se kad god je Majls cupkao od straha. Znala je da strepi da će zakasniti, a ipak se nadao da će je ubediti da pođe s njim.

– Znaš da očekuju da dođemo zajedno.

– Stvarno? Niko mi nije poslao pozivnicu.

– Ma mani me s tim, Sem, znaš da su mislili... kod njih se to podrazumeva...

– Utoliko gore po njih, onda. Rekla sam ti već da nisam raspoložena za to. Bolje da požuriš. Nećeš valjda da te mamica i tatica čekaju.

On ode. Slušala je kako se auto spušta u rikverc niz prilaz, a zatim ušla u kuhinju, otvorila flašu vina i odnela je u dnevnu sobu zajedno sa čašom. Neprekidno je zamišljala Hauarda, Širli i Majlsa kako zajedno večeraju u Vili Svitlav. Širli bi svakako doživela prvi orgazam posle ko zna koliko godina.

Misli joj skrenuše na ono što joj je računovođa rekao te nedelje. Prihodi su sve manji, ma koliko se pretvarala pred Hauardom. Računovođa joj je čak savetovao da zatvori prodavnicu i da se baci na posao preko interneta. To bi značilo priznati poraz, na šta Samanta nije bila spremna. Pre svega, Širli bi jedva dočekala da se radnja zatvori; od samog početka se ponašala kao gadura. *Žao mi je, Sem, stvarno nije po mom ukusu... deluje mi pomalo napadno...*

Ali Samanta je volela svoju malenu crveno-crnu radnju u Jarvilu. Volela je da svakog dana pobegne iz Pagforda, proćaska s mušterijama, da razmeni tračeve sa svojom radnicom Karli. Njen svet bio bi mnogo siromašniji i manji bez te radnje koju je održavala već četrnaest godina; sveo bi se, ukratko, na Pagford.

(Pagford, prokleti Pagford. Samanta nikada nije ni htela da živi u njemu. Majls i ona su nameravali da, godinu dana pre nego što se zaposle, odu na put oko sveta. Već su bili „skrojili” mapu puta, spremili vize. Samanta je sanjala o tome da hodaju bosu, držeći se za ruke, po dugim beličastim australijskim plažama. A onda je otkrila da je trudna.

Bila mu je došla u posetu, u Emblsajdu, dan nakon što je uradila test trudnoće, nedelju dana pošto su diplomirali. Kroz osam dana trebalo je da otputuju u Singapur.

Samanta nije želela da mu to saopšti u kući njegovih roditelja; plašila se da će je oni čuti. Činilo joj se da iza svakih vrata u bungalovu čuči Širli.

Stoga je sačekala dok nisu seli za mračni sto u ćošku „Crnog topa”. Sećala se kako se Majlsu ukrutila vilica kada mu je to rekla; kad ga je ta vest ošinula, kao da je nekako iznenada ostarilo.

Nekoliko okamenjenih sekundi nisu progovarali. A zatim on izusti: – Dobro. Ima da se venčamo.

Rekao joj je da joj je već kupio prsten, da je hteo da je zaprosi na nekom lepom mestu, na primer, na vrhu Ers Roka. I zaista, čim su došli u bungalov, izvukao je kutijicu koju je već bio sakrio u ruksaku. Bio je to prsten sa malim dijamantom, kupljen u zlatari u Jarvilu; platio ga je novcem koji mu je baba ostavila. Samanta je sela na ivicu Majlsovog kreveta i neutešno plakala. Venčali su se tri meseca kasnije.)

Sama s flašom vina, Samanta uključi televizor. Na ekranu se ukaza snimak s DVD-ja koji su Leksi i Libi gledale: zamrznuta slika četvorice mladića u tesnim majicama koji joj pevaju; reklo bi se da su tek izašli iz puberteta. Pritisnula je „plej”. Kada su momci otpevali pesmu, DVD se prebaci na intervju s njima. Samanta navrnu vino, posmatrajući članove benda kako se šale, a onda se uozbilje dok su pričali o tome koliko vole svoje fanove. Pomislila je da bi, čak i da je ton isključen, pogodila da su Amerikanci. Zubi su im bili savršeni.

Već je bilo kasno; stisnula je „pauzu”, popela se uza stepenice i rekla devojčicama da batale plejstejšn i odu na spavanje; zatim se vratila u dnevnu sobu, gde ju je čekala skoro prazna boca vina. Nije upalila lampe. Pritisnula je

„plej” i nastavila da pije. Kada se DVD završio, pustila ga je iz početka i odgledala deo koji je propustila.

Jedan od momaka delovao je dosta zrelije od ostale trojice. Imao je šira ramena; ispod kratkih rukava majice izbijali su mu bicepsi; imao je krupan, jak vrat i četvrtastu vilicu. Samanta ga je gledala kako se izvija u ritmu muzike, zuri u kameru sa odsutnim, ozbiljnim izrazom na lepom licu, koje kao da je bilo sastavljeno iz pravih uglova, ravnih površina i izvijenih crnih obrva.

Pomislila je na seks s Majlsom. Poslednji put su to radili pre tri nedelje. Njegov nastup je bio predvidljiv kao masonsko rukovanje. Jedna od njegovih omiljenih izreka glasila je „ne češi se tamo gde te ne svrbi”.

Samanta nasu ostatak boce u čašu i zamisli da vodi ljubav s momkom sa ekrana. Grudi su joj u poslednje vreme izgledale utegnute u grudnjaku; kad bi legla, rasipale su se na sve strane; zbog toga se osećala grozno i mlitavo. Zamislila je sebe, priteranu uza zid, podignute noge, haljine zadignute sve do struka, i tog crnomanjastog, snažnog momka s farmerkama zarozanim do kolena, kako se naizmenično zariva u nju i izlazi.

S osećajem koji je gotovo zaličio na radost, ona začu kola kako skreću ka kući i preko mračne dnevne sobe preleteše snopovi svetlosti od farova.

Nespretno je petljala oko daljinskog pokušavajući da ga prebaci na vesti, te joj je trebalo više vremena no inače; gurnula je vinsku flašu pod kauč i stegla gotovo praznu čašu kao da je scenski rekvizit. Ulazna vrata se otvoriše i zatvoriše. Majls uđe u dnevnu sobu.

– Zašto sediš tu u mraku?

Upalio je lampu i ona podiže pogled k njemu. Bio je doteran kao i kada je otišao, ako se izuzme nekoliko kišnih kapi na ramenima njegovog sakoa.

– Kako je bilo na večeri?

– Fino – reče on. – Ali si nam nedostajala. Obriju i Džuliji je bilo žao što nisi mogla da dođeš.

– O, sigurna sam. A kladim se da je i tvoja majka plakala od tuge.

Seo je u fotelju pravo ispred nje, zureći u nju. Ona skloni kosu s očiju.

– Šta je u pitanju, Sem?

– Ako zaista ne znaš, Majlse...

Ali ni sama nije bila sigurna, ili makar nije znala, kako da u smislenu optužbu sažme koliko se oseća iskorišćeno i da joj je iz dana u dan sve gore.

– Ne vidim kakve veze ima moja kandidatura za opštinski odbor sa...

– O, zaboga, Majlse! – uzviknu ona, istovremeno zatečena jačinom svog glasa.

– Objasni mi, molim te – reče on – kakve to veze ima s tobom?

Streljala ga je pogledom, mučeći se da to objasni njegovom pedantnom pravničkom mozgu, koji je radio poput pincete, tako što bi se usredsredio na loše odabrane reči, ali često ne bi bio u stanju da pojmi širu sliku. Kako da mu objasni... da je njoj beskrajno Hauardovo i Širlino raspredanje o tom odboru pakleno dosadno? Da je i on sam već dovoljno zamoran, sa tim beskrajnim prepričavanjem anegdota iz dobrih starih vremena u ragbi klubu i hvalisavim pričama s posla, i da tome ne pridodaje besmislena razglabanja oko Poljane?

– Pa, imala sam utisak – reče Samanta u slabo osvetljenoj dnevnoj sobi – da smo nešto drugo planirali.

– Na primer? – reče Majls. – O čemu to govoriš?

– Rekli smo – Samanta je pažljivo sklapala rečenicu, zureći preko oboda čaše, koja joj se tresla u ruci – da ćemo, kad devojke najzad završe školu, da putujemo. Obećali smo to jedno drugom, sećaš se?

Raspršen bes i patnja koji su je izjedali otkako je Majls obznanio da hoće da se kandiduje za odbornika nijednom nije opravdavala onom izgubljenom godinom za putovanja, ali sada joj se činilo kao da je baš u tome problem; ili bar da to najbolje izražava bes i čežnju koji je tište.

Majls je bio zapanjen.

– O čemu ti to govoriš?

– Kada sam zatrudnela – reče Samanta glasno – pa nismo mogli da putujemo, i kad nas je tvoja prokleta majka naterala da se venčamo na brzinu, a tvoj otac tebi pronašao posao kod Edvarda Kolinsa, rekao si, *složili smo se*, da ćemo to uraditi kad devojčice odrastu; rekli smo da ćemo otići i nadoknaditi sve ono što smo propustili.

On lagano odmahnu glavom.

– Prvi put čujem za to – reče on. – Otkud ti, dođavola, sad sve to?

– Majlse, bili smo u „Cрном topu”. Rekla sam ti da sam trudna i ti si rekao... zaboga, Majlse... rekla sam ti da sam trudna a ti si mi obećao, *obećao* si mi...

– Hoćeš na odmor? – reče Majls. – Jel’ u tome stvar? Hoćeš na odmor?

– Ne, Majlse, neću prokleti odmor. Hoću... zar se ne sećaš? Rekli smo da ćemo sebi dati slobodnu godinu i učiniti to kasnije, kada deca odrastu!

– U redu, onda. – Delovao je rastrojeno, rešen da je otkači. – U redu. Kad Libi napuni osamnaest, kroz četiri godine, ponovo ćemo razgovarati o tome. Ne vidim kako to što ću možda postati odbornik na bilo koji način utiče na to.

– Pa, osim što me ti i tvoji roditelji *ubiste* kuknjavom zbog Poljane, koja će trajati do kraja naših prirodnih života...

– Naših *prirodnih* života? – on se zlobno iskezi. – Za razliku od...?

– Odjebi! – prosikta ona. – Ne budi takav prokleti pametnjaković, Majlse, možda time možeš da zadiviš majku, ali...

– Pa, najiskrenije, i dalje ne vidim u čemu je problem...

– Problem je – povika ona – u našoj *budućnosti*, Majlse. *Naša* budućnost. A ja ne želim da pričam o tome kroz četiri godine, hoću *sada* da pričam o njoj!

– Mislim da bi bilo bolje da nešto pojedеш – reče Majls i ustade. – Dosta si popila.

– Nosi se, Majlse!

– Izvini, ali ako ćeš da vrediš...

On se okrenu i izađe iz sobe. Jedva se obuzdala da ga ne gađa vinskom čašom dok je odlazio.

I taj odbor: ako jednom uđe u njega, više nikad neće izaći; nikad se ne bi odrekao odborničkog mesta, prilike da bude velika zverka u Pagfordu, kao Hauard. Time se iznova obećavao Pagfordu, ponovo se zavetovao rodnom mestu, budućnosti sasvim različitoj od one koju je nekad obećao svojoj rastrojenoj novopečenoj verenici dok je sedela i jecala na njegovom krevetu. Kada su poslednji put razgovarali o putu oko sveta? Ne seća se. Pre mnogo, mnogo godina, možda, ali ove noći Samanta je bila sasvim sigurna da bar ona nikada nije od toga odustala. Da, očekivala je da će se jednog dana njih dvoje spakovati i otići, u potrazi za vrelinom i slobodom na suprotnom kraju sveta od Pagforda, Širli, bakalnice „Molison i Lou”, što dalje od te kiše, te malodušnosti i učmalosti. Moguće je da već godinama nije čeznula za belim peščanim plažama Australije i Singapura, ali bi radije bila tamo, čak i sa debelim butinama i strijama, nego ovde, uhvaćena u zamku Pagforda, prinuđena da gleda kako se Majls polako pretvara u Hauarda.

Srušila se na kauč, napipavajući u potrazi za daljinskim, pa ponovo uklju-

čila Libin DVD. Ceo bend je, sada na crno-belom snimku, lagano koračao dugačkom praznom plažom, pevajući. Raskopčana košulja plećatog momka lepršala je na povetarcu. Tanani maljavi trag spuštao mu se iz pupka u farmerke.

V

Alison Dženkins, novinarka *Glasnika jarvilskog okruga* najzad je utvrdila u kom je od mnogih jarvilskih domaćinstava po imenu Vidon živela Kristal. Nije bilo nimalo lako: na biračkom spisku nije bilo nikog s te adrese, niti je taj plac imao registrovanu telefonsku liniju. Alison je dolazila u Ulicu Foli u nedelju, ali Kristal nije bila kod kuće, a Teri, sumnjičava i svadljiva, odbila je da kaže kad očekuje da će se Kristal vratiti, ili da joj bar potvrdi da tu živi.

Kristal je stigla kući svega dvadeset minuta nakon što se novinarka odvezla svojim autom, te se ponovo posvađala s majkom.

– Š'o joj nisi rekla da sačeka? 'Oće da me intervjuiše o Poljani i to!

– Tebe da intervjuiše? Aj ne seri. Koj' ćeš im ti kurac?

Svađa je dostigla vrhunac i Kristal ponovo ode pravo kod Niki, s Terinim mobilnim u trenerci. Često bi šmugnula s tim telefonom; što je bio uzrok čestih čarki s majkom, koja je tražila da joj ga vrati, a Kristal se pretvarala da ne zna gde je. Kristal se potajno nadala da novinarka zna taj broj i da će je pozvati.

Bila je u prepunom, bučnom kafeu u tržnom centru, gde je pričala Niki i Lijen o toj novinarki, kad mobilni zazvoni.

– Ko je to? Jes' ti, kao, novinarka?

– ... Ko je... Teri?

– Ovde Kristal. Ko je to?

– ... Sam tvoja... 'tka... druga... 'estra.

– Ko?! – prodera se Kristal. S prstom u drugom uvu, probila se između dupke punih stolova do nekog mirnijeg kutka.

– Danijel – jasno i glasno reče žena s druge strane. – Ja sam sestra tvoje mame.

– A, da – reče Kristal razočarano.

Jebena uobražena kučka, govorila je Teri kada god neko spomene Danijel. Kristal se ne seća da ju je upoznala.

– Radi se o tvojoj prabaki.

– O kome?!

– O *baki Ket* – reče Danijel nestrpljivo. Kristal se dokopa balkona iznad unutrašnjeg dvorišta tržnog centra – tu je signal bio jak – te stade.

– Š’a joj fali? – upita Kristal. Činilo joj se da joj se želudac prevrće, kao kad je bila mala, i pravila kolutove preko glave na ogradi kao što je ova. Šest metara ispod nje, talasalo se mnoštvo ljudi s plastičnim kesama, gurajući kolicima i vukući dečicu za sobom.

– Ona je u Jugozapadnom kliničkom centru. Tamo je već nedelju dana. Strefio ju je šlog.

– Već nedelju dana je tamo? – upita Kristal dok joj se želudac uvrtao. – Niko nam nije rekô.

– Aha, pa, ona ne mož’ baš da priča kô pre, al’ je dvaput rekla tvoje ime.

– Moje?! – upita Kristal, čvrsto stegnuvši mobilni telefon.

– Aha. Mis’im da bi vol’la da te vidi. Ozbiljno je. Kažu da se možda neće oporaviti.

– Na kom je odeljenju? – upita Kristal dok su joj se misli komešale.

– Dvan’es’. Za nepokretne. Posete su od dvan’es’ do čet’ri, i od šes’ do osam, čuješ?

– Jel’ to...?

– Moram d’ idem. Samo sam ’tela da znate, ako ’oćete da je posetite. Zdravo.

Veza se prekinu. Kristal skloni mobilni s uva, zureći u ekran. Nekoliko puta je pritisnula dugme palcem dok nije primetila „nepoznat broj”. Njena tetka je krila broj telefona.

Kristal se vrati do Niki i Lijen. Smesta su shvatile da nešto nije kako treba.

– Idi, obiđi je – reče Niki, gledajući na mobilnom koliko je sati. – Stižeš do dva. U’vati bus.

– Da – reče Kristal tupo.

Pomislila je da ode po majku, da povede nju i Robija da i oni vide baku Ket, ali su se prošle godine njena majka i baka Ket gadno posvađale pa se otad nisu ni čule ni videle. Kristal je znala da bi morala neizmerno dugo da ubeđuje Teri da i ona pođe u bolnicu, a nije bila sigurna da li bi joj se baka Ket baš obradovala.

Ozbiljno je. Kažu da se možda neće oporaviti.

– Jel' imaš dovoljno love? – upita Lijen, preturajući po džepovima kad su sve tri krenule ulicom ka autobuskoj stanici.

– Aha – reče Kristal, proveravajući. – Jedna funta do bolnice, a?

Imale su taman toliko vremena da podele jednu cigaretu pre nego što je stigla dvadeset sedmica. Niki i Lijen su joj mahale, kao da ide na neko lepo mesto. U zadnji čas, Kristal oseti zebnju i htela da vikne: „Pođite sa mnom!”, ali autobus se u tom trenutku odvoji od ivičnjaka, a Niki i Lijen su se već okretale, tračareći.

Sedište je bockalo, prekriveno starim smrdljivim tapacirungom. Autobus se otklackao na put pored centra pa skrenuo desno na jednu od glavnih ulica s brendiranim radnjama.

Strah se ritao u Kristalinom stomaku kao fetus. Znala je da je baka Ket sve starija i slabija, no ipak se potajno nadala da će se baka oporaviti i vratiti u formu koja ju je tako dugo služila; da će joj kosa ponovo pocrneti, kičma se ispraviti a pamćenje izoštriti kao njen britki jezik. Nikad nije pomišljala da bi baka Ket mogla da umre jer je, po Kristalinom mišljenju, bila oličenje žilavosti i neranjivosti. Ako bi i razmišljala o takvim stvarima, Kristal bi izbočinu na grudima bake Ket i lice ispresecano borama smatrala plemenitim ožiljcima zadobijenim tokom uspešne borbe za opstanak. U Kristalinom okruženju niko nikad nije umro od starosti.

(Smrt je odnosila i mlade s majčine strane, ponekad i pre no što bi im se lica i tela usukala i oronula. Kada je imala šest godina, Kristal je u kupatilu pronašla telo privlačnog mladića, belog i zgodnog kao skulptura, ili ga se bar takvog sećala. Ali ponekad su je sećanja zbunjivala te se na njih nije oslanjala. Bilo je teško razlučiti u šta smete da verujete. Često je kao dete slušala ono čemu su odrasli kasnije protvirečili ili što su poricali. Mogla bi se zakleti da joj je Teri rekla: „To je bio tvoj tata”. A onda je, mnogo godina kasnije, rekla: „Ne budi smešna. Tvoj tata nije mrtav, nego je u Bristolu, razumeš?” I tako je Kristal ponovo pokušavala da prihvati predstavu o Jebaču, kako su svi zvali čoveka za koga su tvrdili da joj je otac.

Ali baka Ket je uvek bila tu negde, u prikrajku. Kristal je izbegla da je

daju hraniteljskoj porodici upravo zahvaljujući baki Ket, koja ju je spremno čekala u Pagfordu, kao kakva jaka, mada ne uvek prijatna, sigurnosna mreža. Besneći i psujući, dojurila je, podjednako gnevna i na Teri i na socijalne službenike, i odvela svoju podjednako gnevnu praunuku svojoj kući.

Kristal nije znala da li je volela ili mrzela taj kućerak u Ulici Houp. Bio je star i mirisao na varikinu; imala je osećaj da je u klopci. No ujedno je bila bezbedna, potpuno bezbedna. Baka Ket je kroz vrata propuštala samo odabrane posetioce. U dnu kade stajala je staklena tegla sa starinskim kockama za kupanje.)

Šta ako bude još neko pokraj bolničke postelje bake Ket kad stigne tamo? Ne bi prepoznala ni polovinu rodbine, a pomisao da bi se mogla sresti s rođacima plašila ju je. Teri je imala nekoliko polusestara, iz očevih brojnih veza, i nikada ih nije upoznala; ali baka Ket je pokušavala da se viđa sa svima njima, da uporno održava veze s velikom raštrkanom porodicom koju su njeni sinovi stvorili. Povremeno su, tokom svih tih godina, rođaci koje Kristal nije poznavala svraćali do bake Ket dok je ona bila tamo. Kristal se činilo da je gledaju popreko i da je tiho ogovaraju kod bake Ket; pravila se da to ne primećuje i čekala da odu, kako bi ponovo bila sama s bakom. Naročito joj se nije dopadala pomisao da u životu bake Ket ima i druge dece.

(– Ko su *oni*? – pitala je Kristal baku Ket kad je imala devet godina, ljubomorno pokazujući na uramljenu fotografiju dva dečaka u uniformama pakstonske gimnazije na kredencu.

– Ti tu su moja dva praunuka – rekla je baka Ket. – Ovaj je Den, a onaj Riki. To su ti rođaci.

Kristal nije želela da joj oni budu rođaci, niti ih je želela na kredencu bake Ket.

– A ko je *ovo*? – upitala je, pokazujući na devojčicu s kovrdžavom zlatno-plavom kosom.

– To je ćera od mog Majkla, Rijanon, kad je imala pet godina. Prelepa, zar ne? Al' je o'šla i udala se za nekog crnju – odgovarala je baka Ket.

Na kredencu nane Ket nije bilo nijedne Robijeve fotografije.

Nemaš pojma čak ni ko je otac, jel' tako, kurvetino jedna? Dižem ruke od tebe. Smučila si mi se, Teri, pukô mi je film: mo's sama da s' brineš o njemu.)

Autobus je tandrkao kroz grad, pored svih tih silnih nedeljnih kupaca. Kad je Kristal bila mala, Teri ju je gotovo svaki vikend vodila u centar Jarvila, gurajući je u kolicima, i onda kada ih je Kristal već prerasla, jer je bilo mnogo

lakše kriti ukradene stvari u kolicima, gurnuti ih bebi ispod nogu, sakriti ih ispod torbi u korpi ispod sedišta. Ponekad je Teri išla da peljaši radnje u tandemu s jedinom sestrom s kojom je govorila, Čeril, udatom za Šejna Talija. Čeril i Teri živele su na Poljani, četiri ulice jedna od druge, i često se tako svađale da bi se i vazduh sledio od njihovog rečnika. Kristal nikad nije znala da li ona i njeni rođaci Talijevi smeju da razgovaraju, pa je prestala da vodi računa o tome, ali je ćaskala s Dejnom kad god bi naletela na njega. Jednom su, kad im je bilo četrnaest godina, iskapili bocu jabukovače ispred igrališta i poševili se. Nijedno od njih to nikada više nije spomenulo. Kristal nije bilo jasno da li je u redu raditi to s rođakom. Nešto što je Niki rekla nateralo ju je da pomisli da možda i nije.

Autobus se spustio na put koji vodi do glavnog ulaza u klinički centar, i zaustavio se dvadesetak metara od ogromne dugačke pravougaone zgrade od stakla i sivog betona. Ispred je bila uredno podšišana živica, nekoliko mladica i prava šuma putokaza.

Kristal je izašla iz autobusa iza dve starije gospođe i zastala s rukama u džepovima od trenerke, osvrćući se oko sebe. Već je zaboravila šta joj je Danijel rekla u kojoj je sobi baka Ket smeštena; sećala se samo broja 12. Nehajno je prišla najbližem putokazu, škiljeći u njega kao slučajno: bio je pun redova nedokučivog štampanog teksta, s rečima dugačkim kao Kristalina ruka i strelicama koje su pokazivale levo, desno, poprečno. Kristal nije baš umela da čita; suočavanje s toliko reči zastrašilo ju je i razdražilo. Posle nekoliko skrivenih pogleda na strelice, shvatila je da tu i nema brojeva, pa je pošla za dva starijim gospođama kroz dvokrilna staklena vrata na ulazu u glavnu zgradu.

Hol je vrveo od ljudi i zbunjivao ju je još više od putokaza. Tu je bila krkata radnja, odvojena od predvorja staklenim panelima od poda do tavanice; tu su bili redovi plastičnih stolica, punih ljudi koji su jeli sendviče; zatim dupke pun kafe u ćošku, i nekakav šestougaoni pult u sredini, za kojim su žene odgovarale na pitanja, proveravajući nešto u kompjuterima. Kristal se zaputi tamo, ne vadeći ruke iz džepova.

– 'De je soba dvan'es'? – nabusito upita Kristal jednu ženu.

– Treći sprat – vrati joj ova istom merom.

Kristal je bilo ispod časti da je pita još nešto, pa se okrenula i produžila, sve dok nije primetila liftove u udaljenom kraju hola i ušla u jedan koji je išao naviše.

Trebalo joj je petnaestak minuta da pronađe odeljenje. Što nisu stavili bro-

jeve i strelice, a ne te glupe dugačke reči? Ali onda je, šetajući se bledozele-
nim hodnikom dok su joj patike cijukale po linoleumskom podu, neko pozva
po imenu.

– Kristal?

To je bila njena tetka Čeril, štrkljasta i široka u teksas suknji i uskoj belo-
j bluzi, s banana-žutom kosom sa crnim izrastkom. Bila je istetovirana od ruč-
nih zglobova pa sve do debelih ramena, „okićena” mnoštvom zlatnih alki na
ušima, nalik onima za kačenje zavesa. Držala je limenku koka-kole.

– Nije s’ ni udostojila, jelda? – reče Čeril. Bosim nogama odlučno je stala
u raskoračni stav, kao kakav stražar.

– Š’a?

– Teri. Nije ’tela da dođe?

– Još ne zna. I ja sam tek čula. Danijel me pozvala da m’ kaže.

Čeril povuče otvarač i poče da srče kolu, odmeravajući Kristal preko vrha
limenke sitnim očima usađenim u široko, ravno lice, prošarano crvenkastim
mrljama kao konzervirani biftek.

– Ja reko’ Danijel da te zove ka’ se to desilo. Tri dana je ležala u kući a da
j’ niko nije našô, jebote. Da znaš sam’ u kak’om je stanju... Jebem mu sve.

Kristal nije pitala Čeril zašto ona sama nije prevalila to kratko rastojanje
do Ulice Foli da sopšti Teri vest. Očigledno je među sestrama opet zavladao
rat. Bilo je nemoguće održati korak s njihovim svađama.

– Gde je? – upita Kristal.

Čeril je povede, dok su joj japanke šljapkale po podu.

– Hej – reče, dok su išle. – Zvala me ona novinarka da me pita za tebe.

– Jel’?

– Dala mi broj.

Kristal bi je još nešto pitala, ali su ušle u vrlo tihu sobu, te se odjednom
prepala. Nije joj se svideo miris.

Baka Ket nije ličila na sebe. Jedna strana lica bila joj je užasno izobličena,
kao da su joj mišići povučeni naniže nekom žicom. Usta su joj se iskrivila;
čak joj je i jedno oko izgledalo otromboljeno. Povezali su je na mnoštvo cev-
čica, imala je iglu u ruci. U ležećem položaju izbočina na njenim grudima bila
je mnogo upadljivija. Čaršav se dizao i spuštao na čudnim mestima, kao da

groteskna glava na mršavom vratu štrči iz nekog bureta.

Kada je Kristal sela pokraj nje, baka Ket se i ne pomeri. Samo je zurila. Njena sitna šaka neprimetno zadržta.

– Niš' ne govori, al' je sinoć dvaput rekla tvoje ime – reče joj Čeril, smrk-
nuto je gledajući preko oboda limenke.

Krystal oseti kako je steže u grudima. Nije znala da li bi baku Ket zbolelo ako bi je uhvatila za ruku. Ispružila je prste na nekoliko centimetara od baki-
nih, ali ih je potom ipak spustila na čaršav.

– Bila je i Rijanon – reče Čeril. – I Džon i Su. Su pokušava da javi i En-
Mari.

Krystal se naglo oraspoloži.

– Gde je ona? – upita tetku Čeril.

– Negde u okolini Bristola. Znaš d' ima bebu?

– Aha, čula sam – reče Kristal. – Š'a je rod'la?

– Di znam – reče Čeril, ispijajući koka-kolu.

Neko joj je u školi rekao: *Hej, Kristal, neko ti je napumpao sestru!*

Bila je ushićena tom vešću. Postala je tetka, čak i da nikad ne vidi tu bebu. Celog života je bila opčinjena En-Mari, koju su odveli pre nego što se Kristal rodila; preneti je u drugu dimenziju, kao neki lik iz bajke, divna i tajanstvena kao onaj mrtvac u Terinom kupatilu.

Usne bake Ket se pomeriše.

– Š'a? – upita Kristal, nadnoseći se nad nju, pomalo preplašena, pomalo ushićena.

– O'š neš'o, bako Ket? – upita Čeril tako glasno da se posetioci koji su ša-
putali kraj ostalih kreveta zagledaše u nju.

Krystal je čula samo neko šištanje i krkljanje, ali je baka Ket izgleda upor-
no pokušavala da izgovori nešto. Čeril se naslonila s druge strane, jednom ru-
kom stežući metalne rešetke na uzglavlju.

– ... Aa... njee – reče baka Ket.

– Š'a? – upitaše Kristal i Čeril uglas.

Kao da je malo mrdnula očima: sluzave, opnaste očne jabučice piljile su u
Kristalino glatko mladalačko lice i otvorena usta, dok se nadnosila nad praba-

bu, zbunjena, željna saznanja i preplašena.

– ... *lanje*... – začuše prozukli starački glas.

– Ne zna š'a priča – doviknu Čeril preko ramena stidljivom paru koji je došao u posetu bolesniku u susednom krevetu. – Tri dana ležala na jebenom podu, nije ni čudo, a?

Ali Kristaline oči se zamagliše suzama. Cela soba s visokim prozorima rastoči se u mrlje beličaste svetlosti i senke; učini joj se da vidi blesak jarke sunčeve svetlosti po tamnozelenoj vodi, koja se rasprskava u svetlucave čestice uz pljuskavo dizanje i spuštanje vesala.

– Da – prošaputa ona baki Ket. – Nego š'a, nego idem na veslanje, bako.

Ali to nije bila istina jer je gospodin Ferbrader mrtav.

VI

– Jebote, šta si to uradio s licem? Ponovo pao s bicikla? – upita Debeli.

– Ne – reče Endru. – Saj-Culence me je udario. Pokušavao sam toj glupa-voj pičketini da kažem da je pogrešio ono za Ferbradera.

On i otac su bili u šupi za drva i punili korpe koje su stajale s obe strane kamina u dnevnoj sobi. Sajmon je udario Endrua cepanicom po glavi, zaku-
cavši ga na gomilu drva, odravši mu bubuljičavi obraz.

Mis'iš da bolje znaš šta se zbiva od mene, govno jedno bubuljičavo? Ako čujem da si nekome pisnuo o tome šta se radi u ovoj kući...

Nisam...

Ima da te oderem živog, jesi me čuo?! Otkud znaš da i Ferbradera nisu podmazivali, a? A da je onaj drugi govнар samo bio toliko glup da su ga uhvatili?

A onda, bilo iz sujete ili iz prkosa, ili zbog toga što je njegovo zavaravanje lakim zgrtanjem novca preduboko pustilo korene da bi ga pokolebala istina, Sajmon posla svoju prijavu. Poniženje, zbog kojeg će sigurno čitava porodica ispaštati, postalo je izvesno.

Sabotaža. Endrua je ta reč opsedala. Želeo je da strmoglavi oca s onih vi-
sina na koje se uzneo svojim snovima o lako stečenom novcu, i želeo je to da izvede, ako je ikako moguće (jer je više voleo slavu bez pogibije) tako da Saj-
mon nikad ne sazna čiji su to manevri pretvorili njegove ambicije u ruševine.

Nikome se nije poveravao, čak ni Debelom. Govorio je Debelom maltene sve, ali ono malo što bi izostavio bilo je i te kako važno, odnosilo se na gotovo čitav njegov unutrašnji život. Jedno je bilo sedeti u sobi Debelog kad im se digne i pretraživati na internetu „lezbo akcije”, a sasvim drugo priznati koliko još uvek opsesivno traga za načinom da se upusti u razgovor s Gajom Boden. Jednako lako je bilo sedeti u Sandučetovoj rupi i nazivati oca pičketinom, ali mu nikad ne bi rekao kako mu se od Sajmonovog besa ruke hlade, a u želucu mu se taloži mučnina.

A onda se sve promenilo. Počelo je sasvim običnom čežnjom za nikotinom i lepotom. Kiša je najzad stala i blede prolećno sunce sinu jarko preko kišom razmazane prljavštine na prozorima školskog autobusa, koji se klackao i cimao kroz uske pagfordske ulice. Endru je sedeo skroz pozadi, te nije mogao da vidi Gaju, koja je sedela sasvim napred sa Sukvinder i Ferbraderovim sirotim ćerkama, koje su tek odskora ponovo počele da dolaze u školu. Ceo dan jedva da je video Gaju i već mu se smešilo jalovo veče u kojem bi mu jedinu utehu pružale njene bajate slike s fejsbuka.

Dok se autobus približavao Ulici Houp, Endru se seti da, pošto mu roditelji nisu kod kuće, niko neće primetiti da ga nema. Tri cigarete koje mu je Debeli dao počivale su mu u unutrašnjem džepu; a Gaja je ustajala, čvrsto se držeći za šipku povrh sedišta, spremajući se da siđe, još uvek razgovarajući sa Sukvinder Džavandom.

Što da ne? Što da ne?

I tako je i on ustao, prebacio torbu preko ramena, i kada se autobus zastavio, odlučno krenuo između sedišta, za dvema devojkama koje su silazile.

– Vidimo se kod kuće – dobacio je zaprepašćenom Polu dok je prolazio pored njega.

Spustio se na osunčani pločnik a autobus je otutnjio dalje. Pripaljujući cigaretu, posmatrao je Gaju i Sukvinder preko skupljenih šaka. Nisu se zaputile ka Gajinoj kući u Ulici Houp, već su lagano pošle prema trgu. Pušeci i pomalo se mršteći u pokušaju da oponaša najhladniju osobu koju poznaje – Debelog – Endru pođe za njima, naslađujući se pogledom na Gajinu bakarnosmeđu kosu, koja joj je odskakala po lopaticama, i lelujanjem njene suknje u ritmu bedara.

Dve devojke usporiše nadomak trga pa se zaputiše ka bakalnici „Molison i Lou”, koja je imala najraskošniju fasadu: plava i zlatna slova ispisana na ulazu, sa četiri viseće korpe sa cvećem. Endru zastade. Devojke zastadoše da bi pročitale mali beli natpis prilepljen na prozor novog kafea, a onda se izgubiše

u bakalnici.

Endru obiđe jedan krug oko trga, pored „Crnog topa” i Hotela „Džordž”, a zatim i sam zastade kod natpisa. Bio je to rukom pisan oglas u kojem se traži osoblje za rad preko vikenda.

Svestan svojih bubuljica, koje su trenutno bile posebno odvratne, on otrese žar sa cigarete, vrati ostatak u džep i uđe za Gajom i Sukvinder.

Devojke su stajale pored malog stola prepunog kutija ovsenih kolača i krejera, i posmatrale ogromnog čoveka s lovačkim šeširom koji je stajao iza tezge i razgovarao s nekom starijom mušterijom. Gaja se osvrnu oko sebe kada se oglasi zvono na ulaznim vratima.

– Zdravo – reče Endru suvih usta.

– Zdravo – odgovri ona.

Zaslepljen sopstvenom smelošću, Endru joj priđe bliže i školskom torbom preko ramena udari u rotirajući stalak s vodičima kroz Pagford i *Tradicionalnim kuvarom zapadnih krajeva Engleske*. On uhvati stalak i pridržava ga da ne padne, a zatim žurno spusti torbu.

– Tražiš posao? – upita ga Gaja tiho čudesnim londonskim naglaskom.

– Da – reče on. – A ti?

Ona klimnu glavom.

– „Okači” to na stranicu sa „sugestijama”, Edi – grmeo je Huard na mušteriju. – Okači na sajt, a ja ću se pobrinuti za ostalo. *Pagfordski opštinski odbor* – sve sopjeno – *tačka co, tačka UK, kroz, sugestije*. Ili prati link. Pagford... – Sve mu je polako ponovio, kada je čovek drhtavom rukom izvadio papir i olovku... – Opštinski...

Huard krajičkom oka spazi troje tinejdžera kako mirno čekaju pored slavnog peciva. Nosili su tu vinterdaunsku nazoviškolsku uniformu, tako ležernu i raznoliku da se jedva mogla smatrati uniformom (za razliku od one u *Svetoj Ani*, koja se sastojala od ravne karirane suknje i blejzera). Ali je zato bela devojčica bila prelepa; savršeno izbrušeni dijamant u poređenju s neuglednom ćerkom Džavanda, čije ime Huard nije znao, i tim dečakom mišje boje kose, s kožom po kojoj su buknule bubuljice.

Mušterija izađe iz radnje, praćena zvonom i škripom vrata.

– Izvolite – upita Huard, gledajući u Gaju.

– Da – reče ona koraknuvši. – Ovaj. Povodom posla. – Pokaza prstom na

ceduljicu na vratima.

– A, da – reče Hauard smešeći se. Vikend-kelner ga je pre nekoliko dana ostavio na cedilu; batalio rad u kafeu u zamenu za Jarvil i rad u samoposluzi.
– Da, da. Htela bi da budeš kelnerica, jel’? Dajemo minimalnu platu... od devet do pola šest, subotom... od dvanaest do pola šest nedeljom. Otvara se kroz dve nedelje; obezbeđena je obuka. Koliko ti je godina, dušo?

Bila je savršena, *savršena*, tačno ono što je tražio: svežeg lica i sa oblina-
ma; već ju je zamislio u crnoj haljini koja joj ističe stas, s belom čipkastom
keceljom. Naučio bi je da koristi kasu i pokazao joj magacin; tu bi pala poko-
ja šala, a možda čak i mali bonus u danima kada se svode računi.

Hauard postrance izađe iza tezge, pa ne hajući za Sukvinder i Endrua,
uhvati Gaju za nadlakticu i povede je kroz zasvođeni prolaz u zidu. Tamo još
nije bilo stolova i stolica, ali je šank već bio ugrađen, kao i crno-beli mural u
mozaiku, na kojem je bio predstavljen trg iz starih vremena. Sve je vrvelo od
žena u krinolinama i muškaraca sa cilindrima; ispred upadljivog natpisa „Mo-
lison i Lou” stajale su zatvorene kočije, a pored radnje je bio mali kafe, „Li-
meno lonče”. Umetnik je osmislio i starinsku pumpu sa ukrasima tamo gde
danas stoji ratni spomenik.

Endru i Sukvinder ostadoše iza, obuzeti nelagodnom i pomalo neprijateljski
nastrojeni jedno prema drugom.

– Izvolite? Šta želite?

Pognuta žena sa zift-crnom natapiranom kosom pojavi se iz zadnjeg so-
bička. Endru i Sukvinder promrmljaše da čekaju, a onda se Hauard i Gaja po-
javiše kroz zasvođeni lučni prolaz. Kad je ugledao Morin, Hauard pusti Gaji-
nu ruku, koju je odsutno držao dok joj je objašnjavao dužnosti kelnerice.

– Možda sam nam našao još osoblja za „Lonče”, Mo – reče on.

– Je li? – reče Morin, ljubomorno prostrelivši Gaju pogledom. – Imaš li is-
kustva?

Ali Hauard je nadjača, pričajući Gaji o bakalnici i kako na nju gleda kao
na neku važnu pagfordsku instituciju, lokalnu znamenitost.

– I to već čitavih trideset i pet godina – reče Hauard, zaneseno prkoseći
sopstvenom muralu. – Mlada dama je nova u gradu, Mo – dodade.

– A vas dvoje takođe tražite posao, je li? – upita Morin Sukvinder i En-
drua.

Sukvinder odmahnu glavom; Endru nehajno slegnu ramenima; ali Gaja

reče, pogledavši devojčicu: – Hajde, hajde. Rekla si da bi i ti.

Hauard osmotri Sukvinder, koja svakako ne bi lepše izgledala ni u tesnoj crnoj haljini i čipkastoj kecelji; ali njegov plodni i vispreni um razmatrao je sve mogućnosti. Laskanje njenom ocu... nešto čime bi mogao da pritisne nje-nu majku... učiniće im uslugu a da nisu ni tražili; bilo je tu i drugih pitanja, osim estetskih, koje je valjalo razmotriti.

– Pa, ukoliko posao krene kao što očekujemo, verovatno bismo mogli da uposlamo i dve – reče on, češkajući podvaljak i gledajući u Sukvinder, koja je ružno pocrvenela.

– Ne znam... – poče ona, ali ju je Gaja nagovarala.

– Hajde. Bićemo zajedno.

Sukvinder obli rumenilo, a oči joj zasuziše.

– Ja...

– Hajde – došapnu joj Gaja.

– Ja... u redu.

– Bićete na probnom radu, gospođice Džavanda – reče Hauard.

Premrla od straha, Sukvinder je jedva disala. Šta će joj majka reći?

– A ti bi, pretpostavljam, hteo da duvaš u lonče, zar ne? – Hauard grunu na Endrua.

Da duvam?!

– E pa, nama treba neko ko može da diže teret, družo moj – reče Hauard, dok je Endru zbunjeno žmirkao: pročitao je samo krupnija slova na vrhu plakata. – Da se utovaruju paketi u magacin, da se istovaruju sanduci s mlekom iz podruma, da se đubre tovari u vreće i iznosi pozadi. Teško fizikalisanje. Misliš li da možeš?

– Da – reče Endru.

– Kako se zoveš?

Kad ga je čuo, Hauard iznenađeno izvi obrve.

– Je li tvoj otac Sajmon? Sajmon Prajs?

– Jeste.

Endru se unervozi. Obično niko ne zna ko je njegov otac.

Hauard reče devojčicama da dođu u nedelju po podne, kada će stići nova

kasa, pa će moći da ih uputi u posao; a onda, iako je želeo još malo da proćaska s Gajom, uđe neka mušterija i tinejdžeri iskoristiše priliku da se iskradu.

Endru nije znao šta da kaže kad se nađoše s druge strane zveckavih staklenih vrata. Ali pre nego što je stigao da se sabere, Gaja mu dobaci bezbrižno: – Zdravo! – i ode sa Sukvinder. Endru pripali drugu od tri cigarete Debelog (nije bio trenutak za opušak), što mu je pružilo izgovor da zastane i posmatra ih kako odlaze u sve dublju senku.

– Zašto ovog dečka zovu Kikiriki? – upita Gaja Sukvinder kad Endru više nije mogao da ih čuje.

– Alergičan je – reče Sukvinder. Zazirala je od toga da kaže Parminder šta je uradila. Glas joj je zvučao kao tuđ. – Umalo je umro u *Svetom Tomi*; neko mu je dao jedan da pojede, sakrivši ga u kolačić od sleza.

– O – reče Gaja. – Mislila sam da ga tako zovu zato što ima malog đoku.

Ona se nasmeja, a za njom i Sukvinder, usiljeno, praveći se da po ceo dan sluša šale o penisima.

Endru ih spazi kako se obe osvrću, smejući se, i znao je da pričaju o njemu. Možda je to kikotanje dobar znak; bar je toliko znao o devojkicama. Cereći se na prohladni vazduh, on produži, sa školskom torbom preko ramena i cigaretom u ruci, preko trga ka Crkvenoj aleji, odakle se pružao četrdesetominutni uspon od grada do Vidikovca.

U sumrak su žive ograde delovale avetinjski blede s belim cvetovima, oko njega je s obe strane bujao crni glog, rusa je ovičavala puteljak sitnim i blistavim srcolikim listićima. Miris cveća, istinsko uživanje u duvanskom dimu i vikend s Gajom – sve se to stopilo u veličanstvenu simfoniju ushićenja i lepote kad se Endru dahćući popeo na brdo. Kad ga Sajmom sledeći put bude pitao: – Jesi našao posao, bubuljičavi? – moći će da kaže: – Da. – Svakog vikenda radiće s Gajom u kafeu.

A kao kruna svega toga, najzad je znao kako bi mogao iz potaje da zabode ocu nož u leđa.

VII

Kada je inat izbledeo, Samanta je gorko zažalila što je pozvala Gavina i Kej na večeru. U petak je celo jutro provela šaleći se sa svojom radnicom o užasnoj večeri koja joj predstoji, ali joj raspoloženje znatno splasnu kada je preпусти Karli da vodi radnju „Korpe za vaše grudne torte” (naziv koji je Hau-

arda, kada ga je prvi put čuo, toliko nasmejao da je dobio napad astme, a Širli bi se namrštila na sam njen pomen). Vozeći se nazad u Pagford u pokušaju da izbegne gužvu u špicu, kako bi stigla da kupi namirnice za večeru i što pre počne da kuva, Samanta pokuša da se razveseli smišljajući zajedljiva pitanja koja će postavljati Gavinu. Možda bi mogla naglas da se iščuđava zašto se Kej još nije uselila kod njega: to bi bilo sjajno.

Vraćajući se kući s trga, s prepunim kesama iz „Molison i Loua” u svakoj ruci, pokraj bankomata Barijeve banke nalete na Meri Ferbrader.

– Meri, zdravo... kako si?

Meri je bila mršava i bleđa, sa sivim kolotovima oko očiju. Razgovor je bio usiljen i čudan. Nisu razgovarale otkako su se vozile ambulantnom kolima, ne računajući kratko neprijatno izjavljivanje saučešća na sahrani.

– Nameravala sam da vas posetim – reče Meri – bili ste tako fini... i htela sam da zahvalim Majlsu...

– Nema potrebe – se nelagodno će Samanta.

– Oh, ali želela bih da...

– A, pa onda, svakako....

Taman što je Meri krenula, Samanta je s užasom shvatila da je Meri protumačila kako je večeras savršeno vreme da svrati.

Stigavši kući, bacila je kese u hodnik i pozvala Majlsa na poslu da mu kaže šta joj se desilo, ali on je tako ležerno prihvatio da će se njihovom već sastavljenom četvercu možda pridružiti novopečena udovica da se Samanta razbesnela.

– Zaista ne vidim u čemu je problem – reče. – Meri će prihvatiti da malo izađe iz kuće.

– Ali nisam pomenula da nam dolaze Gavin i Kej...

– Meri voli Gava – reče Majls. – Budi bez brige.

Namerno se pravi lud, pomisli Samanta, bez sumnje da bi joj se osvetio što je odbila da ide u Vilu Svitlav. Kad je prekinula vezu, pitala se da li da pozove Meri da joj kaže da ne dolazi večeras, ali se plašila da ne zvuči nepristojno, te se umirila nadom da Meri ipak neće moći da dođe.

Prešavši u dnevnu sobu, pustila je Libin DVD s njenim omiljenim dečakim bendom, odvrnuvši ga do daske da bi ga čula u kuhinji, a zatim prenela kese i bacila se na spremanje đuveča i najjednostavnijeg kolača, *misisipi* torte.

Krivo joj je bilo što nije uzela jednu od tortica kod „Molisona i Loua”, da uštedi sebi malo vremena, ali bi to odmah stiglo do Širli, koja joj je često prigovarala kako se previše oslanja na zamrznutu hranu i gotove obroke.

Samanta je dosad već naučila napamet DVD dečakčkog benda, tako da je mogla da zamisli slike što prate muziku koja je treštala sve do kuhinje. Ove nedelje ga je odgledala nekoliko puta, kad je Majls bio na spratu u radnoj sobi, ili na telefonu s Hauardom. Čim je začula početne akorde pesme kada se mišićavi mladić šeta plažom, raskopčane košulje, otišla je sa sve keceljom u dnevnu sobu da odgleda spot, odsutno ližući čokoladu s prstiju.

Nameravala je da se natenane istušira dok Majls bude postavljao sto, ali je zaboravila da će on okasniti kući jer mora da se odveze do Jarvila i pokupi devojke iz *Svete Ane*. Kada je Samanta shvatila zašto ga još nema, te da će sa sobom dovesti i njihove ćerke, žurno je postavila trpezu, a zatim potražila nešto čime će nahraniti Leksi i Libi pre nego što stignu gosti. Majls je u pola osam zatekao svoju ženu u odeći za posao, preznojenu, besnu i spremnu da na njega svali nešto za šta je sama kriva.

Četnaestogodišnja Libi odjuri u dnevnu sobu i ne pozdravivši se sa Samantom te izvadi disk iz DVD plejera.

– Dobro je, već sam se pitala gde sam ga zaturila – reče ona. – Zašto je TV uključen? Jesi li ga *ti* puštala?

Samanta pomisli kako njena mlađa ćerka ponekad mnogo liči na Širli.

– Gledala sam vesti, Libi. Nemam ti ja vremena za DVD-ove. Dođi ovamo, gotova vam je pica. Dolaze nam gosti.

– *Opet* odmrznuta pica?!

– Majlse! Moram da se presvučem. Možeš li da mi spremiš pire? Majlse?

Ali on je nestao na spratu, pa je Samanta sama izgnječila krompir, dok su njene ćerke večerale za pultom nasred kuhinje. Libi je naslonila omot DVD-a na čašu dijetalnog pepsija, diveći mu se.

– Majki je *takav macan* – reče ona, napaljeno stenjući, na šta se Samanta zaprepasti; ali mišićavi momak se zvao Džejk. Samanti je bilo drago što se ne lože na istog.

Glasna i samouverena Leksi je torokala o školi; kao mitraljez je ispaljivala podatke o devojčicama koje Samanta ne poznaje, sa čijim vragolijama, svađama i ortačenjima nije bila u stanju da održi korak.

– Dobro, vas dve, ja sad moram da se presvučem. Pospremite za sobom

kad završite, važi?

Smanjila je vatru na kojoj se krčkao đuveč i pohitala uza stepenice. Majls je u spavaćoj sobi zakopčavao košulju, ogledajući se u ogledalu na vratima plakara. Cela soba je mirisala na sapun i losion za posle brijanja.

– Je li sve pod kontrolom?

– Da, mnogo ti hvala. Tako mi je drago što si imao vremena da se istuširaš – procedi Samanta, izvadivši omiljenu dugu suknju i top, a zatim zalupi vrata od plakara.

– Možeš sada da se istuširaš.

– Dolaze za deset minuta. Neću imati vremena da osušim kosu i da se našminkam. – Ona otrese cipele s nogu; jedna glasno zazveča udarivši o radiator. – Da li bi mogao da siđeš i pobrineš se za piće, kada završiš s licanjem?

Pošto je Majls izašao iz sobe, ona pokušava da raspetlja gustu kosu i popravi šminku. Izgledala je užasno. Tek kada se presvukla, primetila je da nosi pogrešan grudnjak uz pripijeni top. Nakon grozničave potrage, setila se da se onaj pravi suši u vešernici; požurila je niz stepenice, ali se utom oglasi zvono. Psujući, otrčala je nazad u spavaću sobu. Iz Libine sobe treštala je muzika dečačkog benda.

Gavin i Kej su stigli tačno u osam, jer se Gavin plašio šta će Samanta reći ako zakasne; mogao je da zamisli kako se naglas pita da li su izgubili pojam o vremenu jer su se kresali, ili da kasne jer su se sigurno posvađali. Činilo se da je za nju jedna od prednosti braka sloboda komentarisanja i petljanja u ljubavni život samaca. Takođe je smatrala da su njene proste, prenapadne izjave, posebno kad je pijana, zapravo vispreni humor.

– Zdravo-zdravo – reče Majls, povlačeći se da pusti Gavina i Kej unutra. – Uđite, uđite. Dobro došli u zamak Molinson.

Izljubio je Kej u oba obraza i uzeo joj bombonjeru koju je držala.

– Za nas? Mnogo ti hvala. Divno je što ćemo te najzad upoznati kako valja. Gavin te je predugo krio od nas.

Majls izvuče vino iz Gavinove ruke, a zatim ga potapša po leđima, što je Gavin mrzeo.

– Uđite, uđite, Sem će sići za minut. Šta pijete?

Kej bi inače Majlsovo držanje smatrala izveštačenim i isuviše prisnim, ali je odlučila da ne sudi prerano. Parovi moraju da se kreću u krugovima svojih partnera, i da se slažu s njihovim prijateljima. Ovo večer predstavljalo je zna-

tan pomak u njenoj misiji da se uvuče u slojeve života u koje je Gavin nikada nije puštao, te je želela da mu pokaže da joj je prijatno u velikoj, razmetljivoj kući Molisonovih, da nema potrebe da je ubuduće isključuje. Stoga se osmehnula Majlsu, zamolila za crno vino i divila se prostranoj sobi, s brodskim podom od nefarbane borovine, kaučem prenatrpanim jastučićima i uramljenim reprodukcijama.

– Ovde smo, uf, evo skoro petnaest godina – reče Majls, petljajući oko vadičepa. – Ti si dole u Ulici Houp, zar ne? Lepe su to kućice, mnoge su sjajno sređene.

Uto se pojavi Samanta, smešeci se bez topline. Kej, koja ju je ranije videla samo u mantilu, primeti koliko joj je tesan narandžasti top, ispod kojeg se provideo svaki detalj čipkastog grudnjaka. Lice joj je bilo još tamnije od izbrazdane kože grudi; oči je namazala debelim neprikladnim slojem šminke, dok su joj zveckave zlatne minđuše i zlatne sandale s potpeticom bile, po Kejinom mišljenju, fufaste. Samanta joj se činila kao žena koja bi izašla na razvratno žensko veče s drugaricama, smatrala urnebesnim striptiz telegrame i pijana očijukala sa svim zauzetim muškarcima na žurkama.

– Zdravo – reče Samanta. Poljubila je Gavina i osmehnula se Kej. – Sjajno, već ste uzeli piće. Majlse, ja ću isto što i Kej.

Okrenula se da sedne, ali je pre toga odmerila gošću: Kej je imala male grudi i široke kukove, a crne pantalone je svakako izabrala kako bi joj zadnjica delovala manje. Po Samantinom mišljenju, bolje bi joj bilo da nosi potpetice, pošto ima kratke noge. Lice joj je lepuškasto, s ravnomerno preplanulom maslinastom kožom, krupnim tamnim očima i punim usnama; ali ta kratka kosa kao u dečaka i stabilne ravne cipele bez sumnje su ukazivale na izvesna *duboka uverenja*. Gavinu je to ponovo pošlo za rukom: odabrao je još jednu uštogljenu, dominantnu ženu koja će mu zagorčavati život.

– Dakle! – vedro će Samanta, podigavši čašu. – Za Gavina i Kej!

Primetila je, sa zadovoljstvom, kako se Gavinu oteo osmeh krivca; ali pre nego što je stigla da ga još malo podbode ili da iscedi nešto iz njihove intime, čime bi se usput razmetala pred Širli i Morin, ponovo se oglasi zvono.

Meri je delovala krhko i štrkljasto, posebno naspram Majlsa, koji ju je uveo u sobu. Majica joj je visila preko izbočenih ključnih kosti.

– Oh – reče ona, preneraženo zastavši na pragu. – Nisam znala da imate...

– Gavin i Kej su nam malo svratili – reče Samanta pomalo napadno. – Uđi, Meri, molim te... popij nešto...

– Meri, ovo je Kej – reče Majls. – Kej, ovo je Meri Ferbrader.

– Oh! – uzviknu Kej, zatečena; mislila je da će biti samo njih četvoro. – Da, drago mi je.

Gavin, primetivši da Meri nije nameravala da upadne na zajedničku večeru, te da je na ivici da ode, potapša kauč pored sebe; Meri sede sa slabašnim osmehom. Bio je presrećan što je vidi. Eto njegove odstupnice; čak je i Samanta morala da se pomiri s tim da bi njena preterana lascivnost bila neprimerena pred ženom u žalosti; osim toga, narušena je sputavajuća simetrija broja četiri.

– Kako si? – upita je on tiho. – Zapravo, baš sam nameravao da te pozovem... i javim malo bolje vesti povodom osiguranja...

– Jel' imamo nešto da prezalogajimo, Sem? – upita Majls.

Samanta izađe iz dnevne sobe, besna na Majlsa. Miris prženog mesa zapahnu je čim je otvorila vrata kuhinje.

– O, sranje, sranje, sranje...

Potpuno je zaboravila na đuveč, koji je zagoreo. Iseckani komadi mesa i povrća ležali su, kao kakvi zaboravljeni preživeli nakon katastrofe, na skorelom dnu šerpe. Samanta brže-bolje nali vina i supe, varjačom stružući slepljene komadiće s dna, mahnito mešajući, znojeći se od vreline. Potom stavi nekoliko dugih cvetova brokulija da se kuvaju na pari, iskapi čašu vina, otvori kesicu tortilja čipsa i teglu humusa, te ih isprazni u činije.

Kada se vratila u dnevnu sobu, Meri i Gavin su još uvek tiho razgovarali na kauču dok je Majls pokazivao Kej uramljenu fotografiju Pagforda iz ptičje perspektive, i držao joj lekciju o istorijatu varoši. Samanta je položila činije na stočić, sipala sebi još jedno piće i sela u fotelju, ne pokušavajući da se uključi ni u jedan razgovor. Bilo je veoma neprijatno što je Meri tu; potpuno oprhvana tugom, izgledala je kao da je ogrnuta mrtvačkim pokrovom. Ali svakako će, valjda, otići pre večere.

Gavin je zacrtao da ubedi Meri da ostane. Dok su razgovarali o najnovijim dešavanjima na polju njihove uporne borbe sa osiguravajućim društvom, osetio se mnogo opuštenije i pribranije no inače, u Samantinom i Majlsovom društvu. Niko ga nije podbadao, niko ga nije ponižavao, a Majls ga je privremeno oslobađao brige o Kej.

– ...A odmah tu, izvan slike – govorio je Majls, pokazujući nekoliko centimetara izvan rama fotografije – imaš Vilu Svitlav, gde žive Folijevi. Veliko zdanje u stilu kraljice Ane, sa badžama, kamenjem na ćoškovima... zadržlju-

juće, moraš da je obiđeš, leti je svake nedelje otvorena za javnost. Folijevi su ovde ugledna porodica.

„Kamenje na ćoškovima?“ „Ovde važna porodica?“ Bože, Majlse, kakav si ti seronja.

Samanta se pridiže iz fotelje i vrati u kuhinju. Đuveč je bio redak, a ukus zagorelog je prevladao. Brokuli su bili prekuvani i bezukusni; pire hladan i suv. Više je nije bilo briga, te ona prebaci sve to u posude i tresnu na okrugli sto u trpezariji.

– Gotova je večera! – povika ka vratima dnevnog boravka.

– Oh, ja moram da idem – reče Meri skočivši. – Nisam ni mislila da se...

– Ne, ne, ne! – reče Gavin, glasom koji Kej dotad nije čula: ljubaznim i umiljavajućim. – Prijaće ti da pojedеш nešto... moći će deca da se snađu sama još sat vremena.

Majls se složi s njim a Meri nesigurno pogleda ka Samanti, koja je bila primorana da im se pridruži u ubeđivanju, a zatim pohita nazad u trpezariju da postavi još jedan tanjir.

Pozvala je Meri da sedne između Gavina i Majlsa, jer je smatrala da bi, ako je postavi pored žene, istakla odsustvo njenog supruga. Kej i Majls su prešli na razgovor o socijalnom radu.

– Ne zavidim ti – reče on, sipajući Kej punu kutlaču đuveča; Samanta primeti crne tragove zagoretine kako se sa sosom šire po belom tanjiru. – Baš paklen posao.

– Pa, stalno nam nedostaju sredstva – reče Kej – ali ponekad bude lepo, posebno kada znate da ste nekom pomogli.

I pomisli na Vidonove. Terin uzorak urina je juće na klinici bio negativan, a Robi je čitavu nedelju išao u obdanište. Ta pomisao je razvedri, kao protivteža blagoj zlovolji što je Gavin i dalje svu svoju pažnju posvećivao Meri; i nimalo se nije trudio da joj pomogne u razgovoru s njegovim prijateljima.

– Kej, ti imaš ćerku, zar ne?

– Tako je, Gaja. Ima šesnaest godina.

– Kao naša Leksi; trebalo bi da ih upoznamo – reče Majls.

– Razvedena? – oprezno će Samanta.

– Ne – reče Kej. – Nismo se venčavali. Zabavljali smo se tokom studija, pa smo raskinuli nedugo nakon njenog rođenja.

– Da, i ja sam zatrudnela samo što smo Majls i ja diplomirali – reče Samanta.

Kej nije razumela da li je Samanta htela da istakne razliku između sebe, žene koja se udala za krupnog uobraženog oca svoje dece, i Kej, koju je otac deteta napustio... iako nije mogla da zna da ju je Brendan ostavio...

– Gaja se zapravo zaposlila kod tvog oca, da radi preko vikenda – reče Kej Majlsu. – U novom kafeu.

Majlsa je to obradovalo. Uživao je u tome što su on i Huard do te mere sastavni deo varoši da su svi u Pagfordu ovako ili onako povezani s njima, bilo kao prijatelji, mušterije ili zaposleni. Gavin, koji je žvakao i žvakao komad žilavog mesa koje je odbijalo da popusti pred njegovim zubima, oseti kako mu se u dubini stomaka otvara još veći ponor. Nije znao da se Gaja zaposlila kod Majlsovog oca. Nekako je zaboravio da je Kej u Gaji posedovala još jedno moćno oružje kojim bi se vezala za Pagford. Kada ne bi bio u neposrednoj blizini njenog lupanja vratima, prekih pogleda i zajedljivih opaski, Gavin bi zaboravljao da Gaja vodi bilo kakav samostalan život; da nije tek deo neprijatne scenografije prljavih čaršava, loše kuhinje i potisnutog zlopamćenja po kojima se teturala njegova veza s Kej.

– Da li se Gaji sviđa u Pagfordu? – upita Samanta.

– Pa, malo je tiho u poređenju s Haknijem – reče Kej – ali se navikava.

Otpila je veliki gutljaj vina da bi isprala usta nakon što je ispljunula tu ogromnu laž. Večeras pre polaska posvađale su se ko zna koji put.

(– Šta je s tobom?! – upitala je Kej, dok je Gaja sedela za kuhinjskim stolom, nagnuta nad laptopom, u kućnoj haljini preko odeće. Na ekranu je bilo otvoreno četiri ili pet čet-prozora. Kej je znala da Gaja preko interneta komunicira s prijateljima iz Haknija, s kojima se druži, u većini slučajeva, još od osnovne škole.

– Gaja?

Odbijanje da se odazove bilo je nešto novo i zloslutno. Kej je navikla na žučne izlive besa na svoj račun, i posebno na Gavinov.

– Gaja, pitala sam te nešto.

– Znam, čujem te.

– Onda budi ljubazna i odgovori mi, moliću lepo.

Crni redovi teksta pomerali su se naviše u prozorčićima na ekranu, smešne ikonice su namigivale i mahale.

- Gaja, hoćeš li mi, molim te, odgovoriti?
- Šta? Šta hoćeš?
- Pitala sam te kako si provela dan.
- Usrano. Kao i juče. A i sutra će biti sranje.
- Kada si stigla kući?
- Kao i uvek.

Ponekad, čak i nakon svih tih godina, Gaja joj je zamerala što mora sama da otključava vrata, što Kej nije kod kuće da je dočeka kao prava majka.

- Želiš li da mi kažeš zašto ti je dan bio usran?
- Zato što si me dovukla da živim u ovom usranom mestu.

Kej se suzdrža da ne viče. U poslednje vreme su se tako žestoko svađale da je bila uverena kako ih svi u ulici čuju.

- Znaš da večeras izlazim s Gavinom?

Gaja promrmlja nešto što Kej nije čula.

- Šta?
- Rekoh, mislila sam da on ne voli da te izvodi.
- Šta bi to trebalo da znači?

Ali Gaja joj ne odgovori; umesto toga, napisa odgovor posle niza komentara na ekranu. Kej je oklevala, istovremeno ju je i kopkalo i plašila se onoga što bi čula.

- Vratićemo se oko ponoći, nadam se.

Gaja joj nije odgovorila. Kej je otišla u hodnik da sačeka Gavina.)

- Gaja se sprijateljila s devojčicom koja živi u ovoj ulici – reče Kej Majlsu. – Kako se ono zvaše... Narinder?
- Sukvinder – rekoše Majls i Samanta uglas.
- Ona je baš fina devojka – reče Meri.
- Jesi li joj upoznala oca? – upita Samanta Kej.
- Ne – reče Kej.
- Kardiohirurg – reče Samanta, koja je ispijala četvrtu čašu vina. – Ama prokleta prelep.

– Oh! – reče Kej.

– Kao bolivudska zvezda.

Niko od njih, primeti Samanta, nije se udostojio ni da pohvali večeru, što je osnovni red, iako je hrana bila užasna. Ako joj već nije dozvoljeno da muštra Gavina, makar bi trebalo da može da začikava Majlsa.

– Pravo da ti kažem, Vikram je jedino lepo u ovoj zabačenoj selendri – reče Samanta. – Zgodan do bola.

– A žena mu je lokalna lekarka opšte prakse – reče Majls – i opštinska odbornica. Kej, tebe beše plaća Okružni odbor Jarvila, je li?

– Tako je – reče Kej. – Ali najviše vremena provodim u Poljani. Oni su, tehnički, na području Opštine Pagford, zar ne?

Ne Poljana, pomisli Samanta, Oh, ne pominji prokletu Poljanu.

– Aaa – reče Majls, uz znalački osmeh. – Da, pa, Poljana *tehnički* pripada Pagfordu. Na papiru. To ti je bolna tema, Kej.

– Stvarno? Zašto? – upita Kej, želeći da prenese razgovor na neku opštu temu, jer je Gavin i dalje šaputao s udovicom.

– Pa, vidiš... to ti potiče još iz pedesetih. – Majls kao da se upuštao u napamet naučen govor. – Jarvil je hteo da proširi naselje Kantermil, pa umesto da zidaju zapadno, gde se danas nalazi obilaznica...

– Gavine? Meri? Još vina? – reče Samanta dok je Majls pričao.

– ...bili su malkice dvolični; kupili su zemlju mada nije bilo sasvim jasno šta nameravaju s njom, a onda su proširili naselje na račun opštine Pagford.

– Zašto im ne kažeš za Obrija Foliya Starijeg, Majlse? – upita Samanta. Najzad je dostigla taj divni stupanj opijenosti, kada bi joj jezik postao zajedljiv, kad se više nije plašila posledica, željna da provocira i živcira, isključivo u potrazi za sopstvenom zabavom. – Istina je da je matori Obri Foli, koji je nekada posedovao sve one divne fasade s kamenjem na ćoškovima, ili o čemu god da ti je već Majls pričao, sklopio dogovor svima iza leđa...

– To nije pošteno, Sem – reče Majls, ali ga je ona ponovo nadglasala.

– ...uvalio im zemlju na kojoj je izgrađena Poljana, gurnuo sebi u džep, ne znam, mora da je bilo najmanje četvrt miliona...

– Ne pričaj gluposti, Sem, toliko para pedesetih?

– ...ali se onda, kada je shvatio da su svi kivni na njega, pretvarao da nije

znao da će tako izazvati nevolje. Buržujka budaletina. I pijandura – dodade Samanta.

– Bojim se da to *prosto* nije istina – reče Majls strogo. – Da bi razumela suštinu, Kej, moraš da znaš nešto o lokalnoj istoriji.

Samanta je naslonila bradu na šaku i pretvarala se da joj je lakat skliznuo sa stola od dosade. Iako joj se Samanta nije dopadala, Kej se nasmeja, a Gavin i Meri prekinuše šaputanje.

– Razgovarali smo o Poljani – reče Kej, opominjući Gavina da je i ona tu; da treba da joj pruži moralnu podršku.

Majls, Samanta i Gavin istovremeno shvatiše da je Poljana najneprimere-nija tema koju su mogli da pokrenu pred Meri, jer su se Bari i Huard mnogo natezali oko toga.

– Čini se da je to malo pipava tema u ovom kraju – reče Kej, želeći da Gavin zauzme neki stav, da ga uvuče u razgovor.

– Mhm – odgovori on, a zatim reče, okrenuvši se nazad ka Meri: – A kako Deklanu ide fudbal?

Kej oseti snažan nalet besa: Jeste da je Meri nedavno izgubila muža, ali se činilo da je Gavin preterano brižan i pažljiv prema njoj. Ona je ovo veče pot-puno drugačije zamišljala: četvoro ljudi, a Gavin bi morao da prizna da su za-ista par; ipak, da ih neko sada vidi, ne bi pomislio da su išta više od poznani-ka. Osim toga, hrana je bila užasna. Kej je položila nož i viljušku nakon što je pojela svega četvrtinu svoje porcije – što Samanti nije promaklo – a zatim se ponovo obratila Majlsu.

– Jesi li odrastao ovde u Pagfordu?

– Bojim se da jesam – uzvрати Majls, blaženo se smešeći. – Rođen u staroj bolnici Keland, odmah tu niz ulicu. Zatvorili su je osamdesetih.

– A ti...? – upita Kej Samantu, koja joj ulete u reč.

– O, bože, ne! Ja sam ovde sasvim slučajno.

– Izvini, ne znam ni čime se baviš, Samanta? – upita Kej.

– Imam svoju trgo...

– Prodaje bruseve za velike grudi – reče Majls.

Samanta naglo ustade i ode po još jednu flašu vina. Kada se vratila za sto, Majls je pričao Kej anegdotu – bez sumnje sa ciljem da pokaže kako se u Pagfordu svi poznaju – o tome kako ga je jedne večeri zaustavio policajac za

koga se ispostavilo da mu je drug iz osnovne. Verna rekonstrukcija dijaloga između njega i Stiva Edvardsa Samanti je bila dobro znana i dosadna. Dok je išla oko stola i dopunjavala čaše, posmatrala je Kejino ozbiljno lice; čini se da Kej vožnju u pijanom stanju ne smatra previše smešnom.

– ...I tako Stiv drži balon za duvanje, a ja ti se spremam da dunem, i iznenađena obojica počnemo da se kidamo od smeha. Njegov partner pojma nema šta se događa; stajao je ovako – Majls dočara čoveka koji zapanjeno odmahuje glavom – a Stiv se presamitio, samo što se ne upiše od smeha, jer smo se obojica setili kako mi je poslednji put pridržavao nešto u šta je trebalo da dunem, pre gotovo dvadeset godina, i...

– U pitanju je bila lutka na naduvavanje – reče Samanta i ne osmehnuvši se, ponovo sedajući pored Majlsa. – Majls i Stiv su je stavili u krevet roditelja svog druga Ijana, tokom proslave Ijanovog osamnaestog rođendana. Bilo kako bilo, Majls je na kraju kažnjen s hiljadu funti i skinuli su mu tri poena, jer su ga drugi put uhvatili da vozi s nedozvoljenom količinom alkohola u krvi. Urnebesno.

Majls je i dalje izgledao jadno, poput izduvanog balona nakon neke žurke. Kroz načas utihlu prostoriju kao da prođe dašak hladnog vetra. Iako joj je Majls bio stravično dosadan, Kej je bila na njegovoj strani: izgleda da se on jedni za stolom iole trudio da joj olakša ulazak u pagfordski društveni život.

– Moram priznati, Poljana je u prilično lošem stanju – reče ona, vrativši se na temu koja je, čini se, Majlsu najviše prijala, još uvek potpuno nesvesna da je to neprimereno pred Meri. – Radila sam u većim gradovima u unutrašnjosti, no nisam očekivala da naiđem na takvu nemaštinu u ruralnom okruženju, koja se ne razlikuje mnogo od Londona. Sem što, naravno, nije tako etnički raznovrsno.

– O da, dobili smo i mi svoj deo narkomana i besposličara – reče Majls. – Mislim da ne mogu više, Sem – dodade on, odgurnuvši gotovo pun tanjir.

Samanta je krenula da rasprema sto; Meri ustade da joj pomogne.

– Ne, ne, u redu je, Meri, samo se ti opusti – reče Samanta. Kej se iznervira jer je i Gavin ustao, izigravajući džentlmena i navaljujući da Meri sedne, ali Meri se nije pokolebala.

– Bilo je divno, Sem – reče Meri u kuhinji, dok su veći deo hrane strugale s tanjira u kantu.

– Ne, nije, bilo je užasno – reče Samanta, koja je shvatila koliko je pijana tek sad kad je ustala. – Kako ti se čini Kej?

– Ne znam. Nije ono što sam očekivala – reče Meri.

– A ja sam baš takvu očekivala – reče Samanta, vadeći tanjire za kolač. – Druga Lisa, ako mene pitaš.

– O ne, nemoj tako – reče Meri. – Zaslužio je da ovoga puta nađe neku dobru.

To je za Samantu bilo nešto sasvim novo, jer je smatrala da mekušci kao Gavin zaslužuju da ih neko stalno kažnjava.

Vratili su se u trpezariju, gde su zatekli Kej i Majlsa u žučnoj raspravi, dok je Gavin sedeo u tišini.

– ...uvalite odgovornost za njih, što mi deluje krajnje samoživo i sebično...

– Pa kad već spomenu „odgovornost” – reče Majls – jer to je srž problema, zar ne? Pitanje je, gde ćemo tačno da povučemo crtu?

– Odmah ispred Poljane, očito – nasmeja se Kej oholo. – Hoćete uredno da povučete crtu između srednje klase s kućama i nižih...

– Pagford je pun ljudi iz radničke klase, Kej; razlika je u tome što većina njih zaista i *radi*. Znaš li koliki procenat ljudi u Poljani živi od socijalne pomoći? Odgovornost, kažeš ti: a kud je nestala lična odgovornost? Godinama su nam se provlačili kroz škole: deca koja u porodici nemaju nijednog zaposlenog; generacije neradnika, a od nas se očekuje da ih izdržavamo...

– I zato je vaše rešenje da problem prebacite u Jarvil – reče Kej – da slučajno ne biste morali da se uhvatite ukoštac sa suštinom problema...

– *Misisipi torta?* – ogłosi se Samanta.

Gavin i Meri uzeše po parče i zahvališe; Kej samo pruži tanjir, na šta se Samanta prenerazi, kao da je kelnerica, te se okrenu Majlsu.

– ...klinika za lečenje bolesti zavisnosti, koja je i te kako važna i za koju određeni ljudi lobiraju da se zatvori...

– E pa, ako ćemo o Belčapelu – reče Majls, odmahujući glavom podrugljivo se kezeći – nadam se da si skontala koliko su „delotvorni”, Kej. Jadno, iskreno govoreći, jadno i bedno. Video sam brojke, baš sam ih jutros pregledao, i neću te lagati, što pre zatvore tu...

– A o kojim to brojkama govoriš?

– O procentima uspešnosti, Kej, kao što već rekoh: broj ljudi koji su zaista prestali da se drogiraju, skinuli se sa...

– Izvini, ali to je veoma naivno stanovište; ako ćeš uspeh posmatrati isključivo...

– Ali kako drugačije da procenimo uspeh klinike za odvikavanje od narkomanije? – nije odustajao Majls, čudeći se. – A kako se meni čini, oni tamo u Belčapelu samo dele metadon, koji polovina njihovih pacijenata ionako meša s heroinom.

– Ceo problem zavisnosti je neizmerno složen – reče Kej – a površno je svesti ga samo na broj onih koji se drogiraju i onih koji se ne...

Ali Majls je odmahivao glavom, smeškajući se; Kej, koja je do tog trenutka uživala u verbalnom duelu s tim samozadovoljnim advokatom, iznenada se razbesne.

– Pa, mogu da ti navedem dobar primer belčapelskog programa: jedna porodica s kojom radim – majka, ćerka tinejdžerka i mali sin – da majka nije na metadonu, bila bi na ulici, pokušavajući da zaradi novac za drogu; deci je neizmerno bolje...

– Koliko znam, bilo bi im bolje da nisu s majkom – reče Majls.

– A šta predlažeš, kuda da odu?

– Za početak, u neku pristojnu hraniteljsku porodicu – reče Majls.

– Znaš li koliko ima hraniteljskih porodica a koliko dece kojima treba staratelj? – upita Kej.

– Najbolje rešenje bi bilo da se odmah po rođenju daju na usvajanje...

– Sjajno! Ček samo da sednem u svoj vremeplov – uzvratila Kej.

– Pa, mi znamo jedan par koji je očajnički želeo da usvoji dete – reče Samanta, neočekivano zdušno pružajući podršku Majlsu. Neće oprostiti Kej za ono bezobrazno pružanje tanjira; ta žena je svadljiva i nadmena, kao i Lisa, koja je držala banku na svim okupljanjima, s tim političkim stavovima i pametovanjem o porodičnom pravu, i prezirala je Samantu, koja ima prodavnicu grudnjaka. – Adam i Dženis – podseti ona Majlsa tiho, a ovaj klimnu – i oni nisu mogli da dobiju bebu, ni uz svu svoju ljubav i novac, zar ne?

– Da, *bebu* – reče Kej, prevrćući očima – svi hoće *bebu*. Robiju je skoro četiri godine. Još ne ume sam da koristi toalet, zaostaje u razvoju i gotovo je izvesno da je prisustvovao neprimerenom seksualnom ponašanju. Da li bi vaši prijatelji hteli *njega* da usvoje?

– Ali poenta je, da su ga odvojili od majke odmah po rođenju...

– Nije se drogirala kada se on rodio, i dobro je napredovala – reče Kej. – Volela ga je i želela je da ga zadrži, i tada je mogla da se brine o njemu kako valja. Već je bila podigla Kristal, uz malu podršku porodice...

– Kristal! – vrisnu Samanta. – Gospode bože, da li mi to govorimo o *Vidonima*?

Kej se zaprepastila što ih je ova pomenula po imenu; u Londonu to zaista nije bitno, ali izgleda da se u Pagfordu svi poznaju.

– Nije trebalo da...

Ali Majls i Samanta su se smejali, a Meri je delovala napeto. Kej, koja nije ni pipnula tortu, i tek nešto malo prezalogajila od glavnog jela, shvati da je previše popila; neprekidno je pijuckala vino, zbog nervoze, a sada je napravila užasnu grešku i odala poverljive podatke. Ipak, bilo je prekasno, šteta je već učinjena; bes potisnu sva ostala osećanja.

– Kristal Vidon nipošto nije dobra reklama za roditeljsku sposobnost te žene – reče Majls.

– Kristal se iz petnih žila trudi da održi svoju porodicu na okupu – reče Kej. – Neizmerno voli mlađeg brata; prestrašena je da će im ga oduzeti...

– Ja Kristal Vidon ne bih poverio ni dve nacrtane ovce na čuvanje – reče Majls, a Samanta se opet nasmeja. – Dobro, vidi, svaka njoj čast što voli brata, ali on nije plišani meca...

– Da, znam to – obecnju se Kej, setivši se Robijevog usranog, skorelog dupeta – ali je voljen.

– Kristal je zlostavljala našu ćerku Leksi – reče Samanta – pa smo mi videli i njenu drugu stranu, a ne onu koju sigurno tebi pokazuje.

– Čuj, svi mi znamo da Kristal nije lako – reče Majls – to niko ne spori. Ja imam problema s tom njenom ufiksanom majkom.

– Zapravo, trenutno joj dobro ide lečenje u Belčapelu.

– Ali s *njenom* prošlošću – reče Majls – to nije *kvantna fizika*, je li, nije teško pogoditi kako će ponovo početi da se drogira.

– Ako to pravilo počneš da primenjuješ na sve, ti ne bi trebalo da imaš vozačku dozvolu, jer s *tvojom* prošlošću, sigurno ćeš ponovo pijan sestiti za volan.

Majls je na tren bio zatečen, ali Samanta hladno reče: – Mislim da su to dve potpuno različite stvari.

– Zaista? – reče Kej. – U pitanju je princip.

– Da, pa problem ponekad i jeste u principima, ako mene pitaš – reče Majls. – Ponekad je dovoljno samo malo zdravog razuma.

– Što je naziv koji ljudi obično daju svojim predrasudama – ubaci se Kej.

– Po Ničeju – začu se oštar nepoznati glas, od kog svi poskočiše – filozofija je biografija filozofa.

Na vratima hodnika stajala je smanjena Samanta; prsata devojka od šesnaestak godina, u tesnim farmerkama i majici; puna sebe, držala je grozd i jela.

– Upoznajte Leksi, društvo – reče Majls ponosno. – Hvala ti na tome, genijalko.

– Nema na čemu – Leksi će razigrano, a zatim produži na sprat.

Za stolom zavlada mučna tišina. I ne znajući zašto, Samanta, Majls i Kej pogledaše u Meri, koja je delovala kao da je na rubu suza.

– Kafa – reče Samanta, jedva se pridigavši. Meri nestade u kupatilu.

– Hajde da sednemo u dnevnu sobu – reče Majls, svestan da je došlo do usijanja, ali uveren da će, uz nekoliko viceva i svoj šarm, izgladiti odnose među prisutnima. – Ponesite čaše.

Kejini argumenti nisu poljuljali njegova duboko usađena uverenja, kao što povetarac ne može da pomeri stenu; ipak, nije bio ljut na nju, već ju je sažaljivao. On je sve vreme dopunjavao drugima čaše i bio je najtrezniji, ali kada je došao do dnevne sobe, shvatio je da mu je bešika puna.

– Pusti neku muziku, Gave, a ja idem po one čokoladice.

Ali Gavin se i ne pomeri ka gomili diskova u plastičnim držačima. Činilo se da čeka Kej da navalni na njega. I zaista, čim je Majls nestao s vidika, Kej reče: – Baš ti hvala, Gave. Hvala ti na podršci.

Gavin je tokom večere pio još pohlepnije no Kej, proslavljajući ličnu pobjedu, jer ipak nije pao kao žrtva Samantinog gladijatorskog muštranja. Pogledao je Kej pravo u oči, s hrabrošću za koju nije bilo zaslužno samo vino već i činjenica da je poslednjih pola sata Meri razgovarala s njim kao s nekim važnim, obrazovanim i predusretljivim.

– Delovalo je kao da se i sama dobro snalaziš – reče on.

I zaista, ono malo rasprave između Kej i Majlsa koliko je čuo činilo mu se kao već viđeno; da nije bilo Meri da mu odvraća pažnju, možda bi se i prisjetio one čuvene noći kada je, u istoj toj trpezariji, Lisa rekla Majlsu da je on

oličenje svega rđavog u ovom društvu, a Majls joj se na to nasmejao u lice, pa je Lisi pukao film, te je odbila da ostane na kafi.

Nedugo nakon toga mu je Lisa priznala da spava s mlađim partnerom iz firme i posavetovala Gavina da se testira na triper.

– Ja i ne poznajem ove ljude – reče Kej – a ti nisi učinio ama baš ništa da mi olakšaš, zar ne?

– Šta je trebalo da uradim? – upita Gavin. Bio je izuzetno smiren, srećan što su se Meri i Molisonovi ubrzo vratili i pod dejstvom dobre količine kjantija. – Nisam hteo da upadam u raspravu oko Poljane. Zabole me za Poljanu. I još – dodade on – to je pipava tema za Meri; Bari se u odboru vatreno zalagao za to da Poljana ostane deo Pagforda.

– Pa što mi to onda nisi rekao – dao mi neki znak?

On se nasmeja, baš kao što joj se i Majls smeja. Pre nego što je stigla da mu kaže šta misli, ostali se vratiše poput tri mudraca s darovima: Samanta je nosila poslužavnik sa šoljicama, a Meri ju je pratila s bokalom kafe, i na začelju Majls, s Kejinim čokoladicama. Kej primeti raskošnu zlatnu traku na kutiji i seti se koliko se radovala ovoj večeri dok ih je kupovala. Okrenula je glavu, pokušavajući da sakrije bes, izgarajući od želje da se izdere na Gavina, ali i od iznenadnog, zapanjujućeg poriva da zaplače.

– Bilo je tako lepo – progovori Meri dubokim glasom, iz kog se dalo naslutiti da je plakala – ali neću ostati na kafi, ne mogu da se zadržavam. Deklan je malo... sluđen ovih dana. Mnogo vam hvala, Sem, Majlse, prija... znate, kad se izađe iz kuće.

– Otpratiću te uz... – poče Majls, ali ga Gavin oštro prekinu.

– Majlse, ti ostani tu; ja ću ispratiti Meri. Meri, otpratiću te uz ulicu. Trebaće nam pet minuta. Mračno je tamo pri kraju.

Kej je jedva disala; celim bićem je prezirala spokojnog Majlsa, fufastu Samantu i krhku, klonulu Meri, ali ponajviše Gavina.

– O, da – čula je sebe kako govori, kada su se svi okrenuli k njoj, kao da traže dozvolu – da, samo ti isprati Meri kući, Gave.

Vrata se zatvoriše i Gavin nestade. Majls je sipao Kej kafu. Posmatrala je mlaz vrele crne tečnosti kako lije i iznenada shvatila šta je sve žrtvovala podredivši život muškarcu koji je otišao u noć s drugom ženom.

Kolin Vol spazi Gavina i Meri kako prolaze ispod prozora njegove radne sobe. Smesta je prepoznao Meri, ali je morao da začkilji kako bi utvrdio ko je vižljasti muškarac pokraj nje, pre nego što su iskoračili iz oblaka ulične svetiljke.

Zaprepastio se do srži, uzevši zdravo za gotovo da je Meri u svojevrsnom purdahu{ 6 }; da u svetosti svog doma prima samo žene, među kojima je i Tesa, koja ju je još uvek svaki drugi dan posećivala. Nikada mu nije palo na pamet da Meri izlazi posle sumraka iz kuće da se vidi s nekim, a ponajmanje s neoženjenim muškarcem. Osećao se izdanim; kao da mu je Meri, na nekom duhovnom planu, nabijala rogove.

Da li je Meri dozvolila Gavinu da vidi Barijevo telo? Da li je Gavin provodio večeri sedeći na Barijevom omiljenom mestu pokraj ognjišta? Da li su Gavin i Meri... da li je moguće da se...? Uostalom, tako nešto se svakodnevno dešava. Možda... možda čak i pre Barijeve smrti?

Kolin se stalno zaprepašćivao rupama u tuđim moralnim načelima. Kako ga to ne bi previše potresalo, terao je sebe da zamišlja ono najgore: prizivao je u svest užasne vizije pokvarenosti i izdaje radije nego da čeka da mu istina poput ljuštore razbije zablude. Život je, za Kolina, bio duga priprema za bol i razočaranje, te su svi, osim njegove supruge, bili neprijatelji, dok se ne bi pokazalo drugačije.

Sad mu dođe da odjuri niza stepenice i kaže Tesi šta je upravo video, jer bi mu ona protumačila Merine večernje šetnje kao bezazlene, uverila bi ga da je udovica njegovog najboljeg prijatelja oduvek bila, i još uvek je, verna suprugu. No ipak se suzdržao jer je bio ljut na Tesu.

Zašto nimalo ne mari za njegovo kandidovanje za odbornika? Zar ne shvata koliko je zabrinut otkako je poslao prijavu? Iako je znao da će se tako osećati, to mu nije umanjivalo muke, kao što, kad vidite da voz ide pravo na vas, znate da to neće oslabiti udarac; Kolin je dvostruko patio: najpre iščekujući patnju, a zatim i kad ona nastupi.

U poslednje vreme su ga mučile košmarne slutnje u vezi s Molisonovima i kako će ga najverovatnije napasti. Kontraargumenti, objašnjenja i izgovori neprekidno su mu proletali kroz glavu. Već je video sebe pod paljbom, boreći se da očuva ugled. Rub paranoje na kojem je Kolin inače stajao dok bi obitavao u spoljnom svetu sve više se tanjio; a Tesa se pravi da to ne vidi i ništa ne preduzima da mu pomogne kako bi se rasteretio te užasne muke koja ga pritiska.

Znao je da Tesa ne voli što se kandidovao. Možda se i ona bojala da bi Hauard Molison rasekao nabrekli trbuh njihove prošlosti, prosipajući iz njega

užasne tajne da nahrani sve te pagfordske lešinare.

Kolin je već obavio nekoliko telefonskih poziva onima na čiju je podršku Bari računao. Iznenadilo ga je i ohrabrilo što nijedan od njih nije doveo u pitanje njegovu stručnost, niti ga ispitivao u vezi s njegovim programom. Svi su, bez izuzetka, izrazili najiskrenije žaljenje povodom Barijeve smrti i krajnju netrpeljivost prema Huardu Molisonu, iliti „onom ogromnom nadmenom kopiletu”, kako ga je jedan od netaktičnih glasača nazvao. „’Oće d’ uvali svog sina. Nije mogô da s’ uzdrži da s’ ne kezi kad je čuo da je Bari umro.” Kolin, koji je napravio spisak razloga za očuvanje Poljane, nijednom nije morao da pogleda na papir. Zasad mu je najviše išlo u prilog to što je bio Barijev prijatelj i što se ne preziva Molison.

Njegov umanjeni crno-belo odraz smeškao mu se s kompjuterskog monitora. Celo več je sedeo pred njim, pokušavajući da sastavi predizborni letak, za koji je odlučio da upotrebi fotografiju sa sajta *Vinterdauna*: portret s pomalo umirujućim osmehom i visokim i sjajnim čelom. Toj slici je išlo u prilog što je već bila poznata javnosti, a nije izazvala ni ruganje ni propast: bila je to dobra preporuka. Ali ispod fotografije, gde je trebalo navesti lične podatke, bile su jedna ili dve sklepane rečenice. Kolin je poslednja dva sata uglavnom proveo pišući i brišući; čak je uspeo da napiše i čitav pasus, da bi ga odmah zatim izbrisao, iznova pritiskajući *bekspejs* nervoznim kažiprstom.

Pošto nije mogao da podnese svoju neodlučnost i osamu, skočio je na noge i sišao niza stepenice. Tesa je ležala na kauču u dnevnoj sobi, gde je izgleda zadremala, ispred uključenog televizora.

– Kako ide? – upitala je pospano, otvarajući oči.

– Sad je prošla Meri. Video sam je na ulici s Gavinom Hjuzom.

– Oh! – reče Tesa. – Pomenula je ranije kako će svratiti do Majlsa i Samante. Mora da je i Gavin bio tamo. Verovatno je prati kući.

Kolin je bio zgranut. Meri posećuje Majlsa, čoveka koji hoće da zauzme mesto njenog muža, oličenje onoga protiv čega se Bari borio?

– Šta, za ime sveta, ona traži kod Molisonovih?

– Išli su s njom do bolnice, sećaš se – reče Tesa, ustajući uz tiho hroptanje i protežući kratke noge. – Od tada nije razgovarala s njima. Želela je da im zahvali. Jesi li napisao letak?

– Samo što nisam. Slušaj, što se tiče podataka... mislim, ličnih podataka... da stavim prethodna zaposlenja? Ili da se ograničim na *Vinterdaun*?

– Mislim da nema potrebe da kažeš više od toga gde sada radiš. Ali što ne pitaš Mindu? Ona... – Tesa zevnu – ...i ona je morala da prođe kroz to.

– Da – reče Kolin. Čekao je, stojeći nad njom, ali ona se nije ponudila da mu pomogne, čak ni da pročita ono što je napisao. – Da, to je dobar predlog – reče on, malo glasnije. – Zamoliću Mindu da pogleda šta sam napisao.

Ona zastenja, masirajući gležnjeve, a on izade, povređenog ponosa. Njegova žena nije mogla ni da zamisli u kakvom je on stanju, koliko je malo spavao, kako ga želudac izjeda.

Tesa se samo pretvarala da spava. Pre deset minuta su je probudili Merini i Gavinovi koraci.

Jedva je poznavala Gavina; bio je petnaest godina mlađi od nje i Kolina, ali najveća prepreka njihovom prijateljstvu bila je Kolinova ljubomora na ostale Barijeve prijatelje.

– Stvarno je obavio veliki posao oko osiguranja – rekla je Meri Tesi preko telefona nešto ranije. – Svaki dan ih zivka, koliko čujem, i stalno mi govori da ne brinem za njegov honorar. O, bože, Tesa, ako mi ne isplate...

– Gavin će ti to srediti – reče Tesa. – Sigurna sam da hoće.

Bilo bi lepo, pomisli Tesa, ukočena i ožednela na kauču, da ona i Kolin pozovu Meri kod sebe, da joj pruže priliku da malo promeni okruženje, da se uvere da jede, ali postojala je jedna nepremostiva prepreka: Meri je Kolinovo prisustvo teško padalo, bio joj je naporan. Ta neprijatna i dotad prikrivana istina polako je isplivala na videlo baš kad je Bari umro, poput olupina koje se pojave nakon oseke. Nije moglo biti jasnije da Meri želi samo Tesu; stalno je odbijala Kolinovu pomoć i izbegavala da predugo razgovara s njim telefonom. Godinama su se toliko često viđali učtivo, a Merina netrpeljivost nijednom nije izbila na površinu: mora da ju zataškavala Barijeva pitoma narav.

Tesa je s mukom održavala taj *status quo*. Ubedila je Kolina da Meri najviše prija žensko društvo. Na sahrani je doživela najteži neuspeh, jer je Kolin zaskočio Meri iz zasede čim su svi izašli iz Crkve Arhanđela Mihaila i pokušao da joj, kroz bolne jecaje, objasni da će se kandidovati za Barijevo mesto u odboru, da će se pobrinuti da Bari, iako je mrtav, postigne svoj cilj. Tesa je spazila Merino zaprepašćeno i uvređeno lice i smesta ga odvušla.

O tad je, jednom ili dvaput, Kolin izjavio kako namerava da ode kod Meri i pokaže joj predizborni materijal, da je pita da li bi Bari to odobrio; čak je rekao i kako bi voleo da ga Meri posavetuje kako bi se Bari obratio biračima. Na kraju mu je Tesa odbrusila da ne dosađuje Meri oko opštinskog odbora.

On se na to nadurio, ali i to je bolje, pomisli Tesa, bolje je da se ljuti na nju nego da staje Meri na muku, ili da je izazove da ga odbije, kao onda prilikom oproštaja od Barija.

– Ali ipak, Molisonovi! – reče Kolin, vrativši se u sobu sa šoljicom čaja. Nije se ponudio da ga i Tesi skuva; često se svetio sitnim sebičlucima, zanet sopstvenim brigama da bi to primetio. – Od svih ljudi s kojima bi mogla da večera! Oni su bili protiv svega za šta se Bari zalagao!

– Ne drami, Kole – reče Tesa. – Uostalom, Meri se nikada nije toliko zanimala za Poljanu kao Bari.

Ali Kolin je ljubav shvatao jedino kao bezgraničnu odanost, beskrajno razumevanje: Meri se nepovratno srozala u njegovim očima.

IX

– A kuda si ti krenuo? – upita Sajmon, preprečivši se nasred uskog hodnika.

Ulazna vrata su bila otvorena, a zastakljeni trem iza njegovih leđa, pun cipela i jakni, zaslepljujuće je bleštao na ranojutarnjem subotnjem suncu, pretvorivši Sajmona u obris. Njegova senka se prelamala preko stepenika, temenom dodirujući stepenik na kojem je Endru zastao.

– U grad s Debelim.

– Jesi li završio domaći?

– Aha.

Lagao je; ali Sajmon se neće mučiti da proverava.

– Rut? *Rut!*

Ona se pojavi na kuhinjskim vratima, u kecelji, zajapurena, šaka belih od brašna.

– Šta je bilo?

– Treba li nam šta iz grada?

– Šta? Ne, mislim da ne treba.

– Uzimaš moj bicikl, je li? – Sajmon strogo upita Endrua.

– Aha, hteo sam da...

– Ostavićeš ga kod Debelog?

– Aha.

– U koliko sati da mu kažem da se vrati? – upita Sajmon, ponovo se okrenuvši ka Rut.

– Oh, ne znam, Saje – nestrpljivo će Rut. Kada bi Sajmon, dobro raspoložen, zavodio red iz puke zabave, Rut bi se usudila da ode malo dalje no inače u nerviranju svog muža. Endru i Debeli su često išli zajedno u grad, i podrazumevalo se da će se Endru vratiti pre nego što padne mrak.

– U pet sati, onda – reče Sajmon nasumično. – Zakasniš li, kažnjen si.

– U redu – odgovori Endru.

Držao je desnu šaku u džepu od jakne, stežući u njoj ispresavijan komad papira, i te kako svestan onoga što nosi, kao da mu je unutra bomba koja otukava. Strah da će izgubiti taj papirić, na kojem je brižljivo bila ispisana šifra i nekoliko precrtanih, prerađenih i poprilično izmenjenih rečenica, mučio ga je već nedelju dana. Stalno ga je nosio sa sobom, stavljajući ga u jastučnicu dok spava.

Sajmon se gotovo i ne pomeri, pa je Endru morao da se provuče pored njega da bi izašao na trem, dok je čvrsto stezao papirić između prstiju. Prestravio se pri pomisli da će mu Sajmon tražiti da isprazni džepove, pod izgovorom da traži cigarete.

– Zdravo, onda.

Sajmon mu nije odgovorio. Endru je produžio do garaže, gde je izvadio papirić, razvio ga i pročitao. Iako je znao da se ponaša nerazumno i da sama Sajmonova blizina ne može tek nekim čudom da zameni papire, ipak je proverio. Zadovoljan što je sve na svom mestu, on ga ponovo presavi, gurnuvši ga duboko u džep, koji zakopča metalnim dugmetom, a zatim izgura trkački bicikl iz garaže pa kroz kapiju na ulicu. Osećao je kako ga otac posmatra kroz staklena vrata trema i priželjkuje, Endru je bio ubeđen u to, da ga vidi kako pada, ili nemarno rukuje biciklom.

Pagford se pružao pod Endruom, pomalo maglovit na hladnom prolećnom suncu, dok je vazduh bio svež i oštar. Kad je bio van Sajmonovog vidokruga, Endru oseti kao da je zbacio ogroman teret s leđa.

Hitao je nizbrdo ka Pagfordu, ne dodirujući kočnice; zatim skrenuo u Crkvenu aleju. Otprilike nasred ulice uspori i polako se odveze uz prilaz kuće Volovih, pazeći da ne udari Sandučetov auto.

– Zdravo, Endi – reče Tesa, širom mu otvarajući vrata.

– Zdravo, gospođo Vol.

Endru je bio ubeđen da su roditelji Debelog prava smejurija. Tesa je bila gojazna i neugledna, imala je čudnu frizuru i užasno se oblačila, dok je Sandučić bio komično uštogljen; ipak, Endru nije mogao da se odupre utisku da bi bio u iskušenju da mu se Volovi svide, da su njegovi roditelji. Bili su tako civilizovani, tako ljubazni. U njihovoj kući nikada ne biste strepeli da će se pod svakog trenutka razjapiti i da će vas progutati kaos i beznađe.

Debeli je sedeo na prvom stepeniku, obuvajući patike. Iz gornjeg džepa njegove jakne je štrčao paketić duvana u celofanu.

– Arfi.

– Debeli.

– Hoćeš da ostaviš očev bicikl kod nas u garaži, Endi?

– Hoću, gospođo Vol, hvala.

(Ona bi uvek, priseti se on, rekla „očev”, a nikad „tatin”. Endru je znao da Tesa prezire Sajmona; zbog toga bi, pored ostalog, zanemario užasnu bezobličnu odeću koju je nosila, kao i nimalo laskave, neujednačeno isečene šiške.

Njen prezir vuče korene još od onog užasnog događaja kojim je otpočela jedna epoha, pre mnogo godina, kada je šestogodišnji Debeli prvi put proveo subotnje prepodne u Vidikovcu. Nestabilno se klateći na kutiji u garaži, pokušavajući da dohvate stare rekete za badminton, dva dečaka su slučajno oborila klimavu policu, prosuvši sve što je bilo na njoj.

Endru se sećao kako konzerva kreozota uz tresak pada na krov kola i rasipa se, kao i svoje užasnutosti i nemoći da objasni prijatelju koji se cerekao u šta su se uvalili.

Sajmon je začuo tresak. Otrčao je do garaže i krenuo k njima, isturene vilice, duboko, životinjski režeći, pre nego što je zarikao, rafalno preteći strašnim batinama i stežući pesnice na svega nekoliko centimetara od njihovih sitnih, pokunjenih lica.

Debeli se upišao. Mlaz mokraće mu se slivao niz unutrašnjost šortsa na pod garaže. Rut, koja je iz kuhinje začula viku, dotrčala je iz kuće i umešala se: – Ne... Saje, ne... bilo je to slučajno. – Debeli je prebledeo i tresao se; hteo je da odjuri kući; hteo je svoju mamicu.

Tesa je stigla, a Debeli je otrčao do nje u natopljenom šortsu, jecajući. Endru je tada prvi put video svog oca zatečenog, kako uzmiče. Tesa je jedva uspela da iskaže usijani gnev nijednom ne povisivši glas, bez pretnji, bez pra-

skanja. Ispisala je ček i na silu ga gurnula Sajmonu u ruku, dok je Rut govorila: – *Ne, ne, nema potrebe, nema potrebe.* – Sajmon ju je pratio do kola, pokušavajući da sve okrene na šalu, ali Tesa ga je prezrivo pogledala stavljajući još uvek uplakanog Debelog na suvozačevo sedište i zalupila vrata za sobom ispred Sajmonovog nasmejanog lica. Endru se sećao lica svojih roditelja: Tesa je ponela sa sobom, niz brdo pa sve do varoši, nešto što je dotad bilo skriveno u kućerku na vrhu brda.)

Debeli se u poslednje vreme dodvoravao Sajmonu. Kad god bi se popeo do Vidikovca, trudio se da ga nasmeje; Sajmon je zauzvrat oberučke prihvatao njegove posete, uživao u njegovim najbezobraznijim vicevima i pričama o njegovim nestašlucima. Ipak, kada je bio nasamo sa Endruom, Debeli se svesrdno slagao s njim da je Sajmon prvoklasna, dvadesetčetvorokaratna pičketa.

– Biće da je lezbos – reče Debeli, dok su prolazili pored starog parohijskog doma, duboko u senci belog bora, s pročeljem obraslim bršljanom.

– Tvoja keva? – upita Endru, jedva obraćajući pažnju na to šta mu ovaj govori, zadubljen u misli.

– Šta? – zakevta Debeli i Endru vide da je on istinski uvređen. – Jedi govna! Sukvinder Džavanda.

– Aha, dobro. U redu.

Endru se nasmeja, pa mu se i Debeli, trenutak kasnije, pridruži.

Autobus do Jarvila bio je krcat te su morali da sede jedan do drugog, a ne svaki na po dva sedišta, kao što su voleli. Stigavši do samog kraja Ulice Houp, Endru pogleda duž ulice, ali sve je bilo пусто. Nije naleteo na Gaju izvan škole još od onog popodneva kada su dobili vikend-posao u „Limenom lončetu”. Kafe se otvara narednog vikenda; kad god bi pomislio na to, sav bi ustreptao.

– Saj-Culencetova kampanja dobro napreduje, a? – upita Debeli, usredsređen na motanje cigareta. Dugačkom nogom preprečio je prolaz između sedišta; ljudi su je radije preskakali nego da ga zamole da je pomeri. – Sanduče se već usrô, a još nije ni letak sastavio.

– Da, zauzet je – reče Endru, pa i ne trgavši se, ćutke otrpe nalet panike u dnu stomaka.

Pomislio je na roditelje kako sede za kuhinjskim stolom, kao što su sedeli svake večeri tokom prošle nedelje; na kutiju glupavih letaka koje je Sajmon odštampao na poslu; na spisak onoga za šta se zalagao, koji mu je Rut pomo-

gla da sastavi a on ga ponavljao svako veće dok je telefonom zivkao sve re-dom u granicama izborne opštine. Dok je sve to obavljao, Sajmon je odavao utisak kako se svesrdno trudi. Kod kuće je bio strašno napet, gnevan na sine više no obično; kao da je na plećima nosio teret koji su oni odbacili. Jedina tema razgovora tokom obroka bili su izbori, Sajmon i Rut spekulisali o silama s kojima se Sajmon suočava. Veoma ih je pogodilo što se prijavilo još kandidata za mesto Barija Ferbradera, te su se postavljali kao da Kolin Vol i Majls Molison većinu vremena provode zajedno kujući planove, gledajući naviše u Vidikovac, usredsređeni samo na to kako da poraze čoveka koji tamo živi.

Endru ponovo proveri džep da bi se uverio da je presavijeni list papira tu. Nije rekao Debelom šta smeru. Plašio se da će Debeli to svima razglasiti; Endru nije znao kako da objasni prijatelju koliko je važno da sve ostane u tajnosti; kako da podseti Debelog da je manijak koji je terao malu decu da se upišaju u gaće još uvek živ i zdrav i da živi u Endruovoj kući.

– Sanduču se ne brine mnogo za Saj-Culenceta – reče Debeli. – On misli da mu je glavni suparnik Majls Molison.

– Aha – reče Endru. Čuo je roditelje da razgovaraju o tome. Oboje su smatrali da ih je Širli izdala; da je trebalo da zabrani svom sinu da se kandiduje protiv Sajmona.

– Za Sanduču je ovo jebeni sveti krstaški rat, znaš – reče Debeli – valjajući cigaretu između palca i kažiprsta. – Kao da preuzima zastavu puka u ime palog saborca. Starog Barija Ferbradera.

Komadiće duvana koji su štrčali iz smotane cigarete ugura nazad glavom šibice.

– Žena Majlsa Molisona ima džinovske sise – reče Debeli.

Starija žena koja je sedela ispred njih okrenu glavu da pogledom prostreli Debelog. Endru se ponovo zacereka.

– Ogromne tresi-mesi sisurde – glasno će Debeli, pravo u namršteno, izborano lice. – Velike sočne *iks iks el* dojke.

Ona se polako okrenu, sva zajapurena, ka prednjem delu autobusa. Endru je crkavao od smeha.

Sišli su iz autobusa usred Jarvila, blizu većnice i glavne ulice u pešačkoj zoni, načičkane buticima, probijajući se između kupaca, pušeci cigarete koje je Debeli smotao. Endru je gotovo ostao bez prebijene pare: plata od Hauarda Molisona biće mu više nego dobrodošla.

Jarkonarandžasti natpis internet kafea bleštao je ka Endruu iz daljine, doživajući ga. Nije mogao da se usredsredi na ono što mu Debeli govori. *Hoćeš li to uraditi?*, neprekidno je zapitkivao sebe. *Hoćeš li to uraditi?*

Nije znao. Noge su mu se i dalje kretale, a znak je sve više rastao, mameći ga, rugajući mu se.

Ako čujem da si nekome pisnuo o tome šta se radi u ovoj kući, ima živog da te oderem.

Ali s druge strane... poniženje koje bi doživeo kad bi Sajmon pred čitavim svetom pokazao kakav je; ceh koji bi porodica platila kada bi, nakon nedelja iščekivanja i glupiranja, bio poražen, što je neminovno. Usledili bi izlivi gneva i pakosti, kao i odlučnost da svi plate za njegove bezumne odluke. Još koliko sinoć Rut je rekla: – Momci će po Pagfordu izlepiti tvoje letke. – Endru je, krajičkom oka, video užasnut izraz na Polovom licu i njegov pokušaj da uhvati bratovljev pogled.

– Ja bih ovde – promumla Endru, skrenuvši udesno.

Kupili su kartice sa šiframa i seli za kompjutere, koje su razdvajala dva zauzeta sedišta. Sredovečni čovek s Endruove desne strane zaudarao je na znoj i stare pljuge i neprekidno je šmrktao.

Endru se ulogovao na internet i ukucao ime sajta: pagfordski... opštinski... odbor... tačka... co... tačka... uk...

Početnu stranicu je krasio plavo-beli opštinski grb, kao i slika Pagforda snimljena nedaleko od Vidikovca, s nebom u pozadini, na kojoj se čisto i jasno videla Pargeterska opatija. Sajt je, kao što je Endru već znao, proučavajući ga na školskom kompjuteru, delovao zastarelo i amaterski. Nije se usuđivao da mu pristupi sa svog laptopa; njegov otac možda i jeste neznalica kada je internet u pitanju, ali Endru nije mogao da isključi mogućnost da bi Sajmon našao nekog da mu pomogne u istrazi, kad stvar bude gotova...

Čak ni na tom krcatom, zabačenom mestu, nije smetnuo s uma da će na postu stajati današnji datum, i da neće moći da se pretvara kako u to vreme nije bio u Jarvilu; ali Sajmon nikad u životu nije kročio u internet kafe, te možda nije ni znao da oni postoje.

Ubrzano pumpanje Endruovog srca bilo je bolno. Žurno je skrolovao niz forum, koji izgleda nije bio naročito posećen. Bilo je tu tema poput: odnošenje otpada – pitanje i školske oblasti u Kremptonu i Litl Meningu. Svaku desetetu temu pokretao je administrator, koji je prilagao zapisnik s poslednjeg zasjedanja odbora. Na samom dnu stranice pisalo je: Smrt odb. Barija Ferbrade-

ra. Taj post imao je sto pedeset dva pregleda i četrdeset tri odgovora. A onda, na drugoj stranici foruma, pronašao je ono čemu se nadao: post od mrtvacu.

Pre nekoliko meseci, Endruov kompjuter je nadgledao mladi nastavnik na zameni. Pokušavao je da deluje opušteno, da pridobije razred pričama. Bilo bi mu bolje da nije spomenuo ubacivanje SQL koda; Endru je bio ubeđen da nije jedini koji je posle toga otišao pravo kući i potražio to na internetu. Izvadio je list papira pa napisao šifru koju je sklapao u školi kad god bi ugrabio vreme, i otvorio stranicu za prijavljivanje na forum odbora. Sve je počivalo na pretpostavci da je taj sajt odavno postavio neki amater; da nikada nije bio zaštićen ni od najprostijih klasičnih hakerskih zavrzlama.

Pažljivo, koristeći samo kažiprst, ukucavao je „čarobnu šifru”.

Dvaput ih je pročitao, postaravši se da svaki apostrof bude na svom mestu, nakratko oklevao, plitko dišući, a zatim pritisnuo *enter*.

Izdahnuo je, srećan kao malo dete, te je morao da se izbori s porivom da usklikne ili podigne pesnicu. Probio je zaštitu tog petparačkog sajta iz prvog pokušaja. Tu, na ekranu pred njim, nizali su se korisnički podaci Barija Ferbradera: njegovo ime, lozinka, ceo njegov profil.

Endru ispravi čarobni list papira koji je čitave nedelje držao pod jastukom i baci se na posao. Iskucavanje sledećeg paragrafa, s brojnim preškrabanim i prepravljenim delovima, bio je mnogo naporniji posao.

Trudio se da mu stil bude što bezličniji i neprepoznatljiviji; da pogodi bezosećajni ton iskusnog novinara.

Prezent na mesto opštinskog odbornika Sajmon Prajs nada se da će biti izabran na osnovu programa o smanjenju nepotrebnih opštinskih troškova. Gospodinu Prajsu nije strano smanjenje troškova, te bi svakako mogao da bude od koristi odboru zahvaljujući brojnim vezama. On i u sopstvenom domu smanjuje troškove, opremajući ga ukradenom robom – u najskorije vreme, jednim personalnim kompjuterom – a pritom je i glavni kome se treba obratiti za bilo kakve štamparske usluge po sniženim cenama u štampariji „Harkort–Volš”, koje će drage volje izvršiti, čim šefovi odu kućama.

Endru dvaput iščita poruku. Uporno ju je doterivao u mislima. Na Sajmonov račun mogle su se uputiti brojne optužbe, ali nije postojao taj sud pred

kojim bi Endru mogao da iznese pravu optužnicu protiv svoga oca, u kojoj bi kao dokazni materijal priložio uspomene na fizičko nasilje i ritualno ponižavanje. Preostali su mu samo mnogobrojni sitni prekršaji, za koje je saznao iz Sajmonovog hvalisanja, te se odlučio za dva probrana primera – ukradeni kompjuter i štamparski poslovi ispod žita posle radnog vremena – jer su oba bila čvrsto vezana za Sajmonovo radno mesto. Ljudi u štampariji su znali da Sajmon to radi, stoga su to mogli da kažu bilo kome: prijateljima, bližnjima.

Utroba mu je podrhtavala, kao onda kad Sajmon potpuno odlepi i pokosi svakog ko mu se nađe na putu. Užasavao se dok je gledao svoju izdaju na ekranu, crno na belo.

– Šta to, koji kurac, radiš? – prošaputa mu Debeli u uvo.

Smrdljivi sredovečni čovek je otišao; Debeli je stajao pored Endrua; čitao je šta je ovaj napisao.

– Jebote! – reče Debeli.

Endruu su se osušila usta. Šaka mu je nepomično počivala na mišu.

– Kako si provalio? – prošapta Debeli.

– Ubacivanje SQL koda – reče Endru. – Sve piše na netu. Obezbeđenje im je go kurac.

Debeli je delovao ushićeno i zadivljeno, što je Endrua u isti mah i radovalo i plašilo.

– Ovo ne smeš nikome da...

– Daj da napišem jedan za Sandučke!

– Ne!

Endru trgnu šaku s mišem pred ispruženim prstima Debelog. Ovaj ružni čin oceizdajstva iznikao je iz praiskonske mase besa, uznemirenosti i straha koja se u njemu taložila otkad zna za sebe, ali nije znao kako drugačije da objasni to Debelom, sem rečima: – Ovo nije samo zajebancija.

Treći put je iščitao poruku, a zatim dodao naslov. Osetio je ushićenje Debelog iza leđa, kao da imaju još jednu porno-sesiju. Endrua obuze želja da ga još više zadivi.

– Vidi – reče, i promeni Barijevo korisničko ime u Duh_Barija_Ferbradera.

Debeli se glasno nasmeja. Endruovi prsti su poigravali na mišu. Da li bi istrajao da ga Debeli nije posmatrao, nikada neće saznati. Uz jedan jedini klik,

na vrhu foruma pagfordskog opštinskog odbora pojavila se nova tema: Sajmon Prajs nepodoban za odbornika.

Napolju na pločniku, zglédali su se, gušeći se od smeha, potpuno zadivljeni onim što se dogodilo. A zatim Endru pozajmi šibice od Debelog, zapali list papira na kojem je sastavio poruku, posmatrajući ga kako se pretvara u krhke crne ljuste, koje nežno padoše na prljavi pločnik i nestadoše pod stopalima prolaznika.

X

Endru je otišao iz Jarvila u pola četiri kako bi bio siguran da će doći do Vidikovca pre pet. Debeli ga je otpratio do autobuske stanice a onda, kao da je reč o pukom hiru, rekao Endruu da će ipak ostati još malo u gradu.

Debeli se neobavezno dogovorio sa Kristal da se nađu u tržišnom centru. Odšetao se nazad do radnji, misleći o onome što je Endru uradio u internet kafeu, pokušavajući da iz jednačine izbací sopstvene reakcije.

Morao je priznati da je zadivljen; zapravo, osećao se u neku ruku nadmašenim. Endru je dobro promislio, sačuvao je plan za sebe i izveo ga krajnje delotvorno: sve to je bilo vredno divljenja. Debeli je osetio žaoku ozlojeđenosti što je Endru skovao plan a da mu ni reč nije rekao, i to ga je nateralo da se zapita da li bi, možda, ipak trebalo da osudi Endruovu pritajenu nameru da napadne oca. Nije li tu bilo nečeg ljigavog i presuviše prepredenog? Zar ne bi bilo autentičnije zapretiti Sajmonu u lice, ili ga udariti?

Da, Sajmon je govno, ali je bez sumnje autentično govno; radi šta mu se prohte, kad mu se prohte, ne povinujući se društvenim stegama niti konvencionalnom moralu. Debeli se zapita da li možda treba da oseti naklonost prema Sajmonu, koga je voleo da zabavlja najprizemnijim vulgarnim šalama, uglavnom na račun ljudi koji prave budale od sebe ili nehotice ispadaju smešni. Debeli je često govorio sebi da bi više voleo da mu je otac Sajmon, sa svojom prekom, nepredvidljivom i svađalačkom naravi – dostojan protivnik, posvećen neprijatelj – nego Sandučé.

S druge strane, Debeli nije zaboravio oborenu limenku kreozota, Sajmonovo siledžijsko lice i pesnice, zastrašujući zvuk koji je ispuštao, osećaj mokeré vrele pišaćke koja mu se sliva niz noge, i (možda najsramnije) svoju krajnju, očajničku potrebu da Tesa dođe i spase ga. No još uvek nije bio toliko neosetljiv da ne bi mogao da razume Endruovu želju za odmazdom.

I tako je Debeli obišao pun krug, vrativši se na prvobitni zaključak: Endru je učinio nešto smelo, genijalno i s potencijalno razarajućim posledicama. Debeli opet oseti mali trzaj razočaranja što se on toga nije setio. Pokušavao je da se oslobodi urođene sklonosti oslanjanja na reči, što je bila odlika srednje klase, ali bilo mu je teško da se odrekne „sporta” u kojem je briljirao, te dok je koračao uglačanim pločnikom predvorja tržnog centra, uhvati sebe kako kuje fraze koje bi raznele Sandučetove samožive težnje, ogolile ga i izložile poruzi sveta...

Opazio je Kristal u grupici dece s Poljane, koja se okupila oko klupica nared pasaža između radnji. Među njima su bili i Niki, Lijen i Dejn Tali. Debeli nije oklevao, niti je morao da se ohrabruje, već je nastavio istim ritmom, s rukama u džepovima, pored mnoštva radoznalih, podozrivih pogleda, koji su ga odmeravali od glave do pete.

– ‘Si dobar, Debeljko? – oglasi se Lijen.

– Aha, ti? – uzvрати Debeli. Lijen promrmlja nešto Niki, koja se zacereka. Kristal je energično žvakala žvaku, prilično zajapurena, zabacujući kosu, tako da su joj minđuše poigravale, i zadizala donji deo trenerke.

– Jesi dobra? – upita je Debeli.

– Aha – reče ona.

– Jel’ ti keva zna da si napolju, Debeli? – upita Niki.

– Aha, ona me i dovezla – mirno reče Debeli kroz radoznanu tišinu. – Čeka me ispred u kolima; kaže da mogu da se pojebem jednom na brzaka, pre nego što krenemo kući na čaj.

Svi prasnuše u smeh, izuzev Kristal, koja ciknu: – Odjebi, džiberu! – ali je delovala zadovoljno.

– Sam rolaš pljuge? – zahropta Dejn Tali, gledajući u džep na grudima Debelog. Na usni je imao veliku crnu krastu.

– Aha – reče Debeli.

– Moj ujka ih puši – reče Dejn. – Urnisale su mu pluća, jebote.

On zaludno poče da čačka krastu.

– ‘De ćete vas dvoje? – upita Lijen, škiljeći prvo u Debelog pa u Kristal.

– Pojma nemam – reče Kristal, žvaćući žvaku, pogledavši u Debelog ispod oka.

On ne udovolji njihovoj želji da saznaju odgovor, već samo trzajem palca

pokaza na izlaz iz tržnog centra.

– Vidimo se – doviknu Kristal ostalima.

Debeli im nehajno odmahnu pridignutom rukom i udalji se, dok je Kristal hitala kraj njega. Za sobom je i dalje čuo smeh, ali nije mario. Znao je da se dobro pokazao pred njima.

– 'De ćemo? – upita Kristal.

– Pojma nemam – reče Debeli. – Kuda inače ideš?

Ona slegnu ramenima, hodajući i žvaćući. Izašli su iz tržnog centra na glavnu ulicu. Bili su daleko od igrališta gde su se prošli put skrivali.

– Jel' te stvarno keva dobacila? – upita Kristal.

– Naravno da nije, majku mu. Došao sam autobusom, bre.

Kristal prihvati to poricanje bez ljutnje, gledajući postrance u njihove odraze u izlozima. Štrkljast i čudan, Debeli je bio školska zvezda. Čak je i Dejn mislio da je duhovit.

– Samo te iskorišćava, kučko glupa – sasula joj je u lice Ešli Melor pre tri dana na uglu Ulice Foli – jer si jebena kurva, kô i tvoja keva.

Ešli je bila deo Kristaline ekipe sve dok nisu zaratile oko jednog momka. Ešli je bila ozloglašena kao malo čuknuta u glavu; bila je sklona izlivima gneva i suza, te je vreme u *Vinterdaunu* uglavnom provodila na nastavi za učenike s poremećajem pažnje i savetovališta. Ako je uopšte i bio potreban dodatni dokaz da nije sposobna da pojmi potencijalne posledice svojih postupaka, Ešli ga je pribavila izazvavši Kristal u njenom kraju, gde je ova, za razliku od Ešli, imala podršku. Niki, Džema i Lijen su joj pomogle da Ešli satera u čošak, gde su je držale za ruke, dok joj je Kristal delila udarce i šljage gde god je stigla, sve dok joj krvavi zglavci nisu izronili iz devojčinih usta.

Kristal nije marila za posledice.

– Meki kô govna i duplo smrdljiviji – govorila je Ešli za nju i njenu porodicu.

Ali Ešline reči dirnule su u osetljivo, bolno mesto u Kristalinoj psihi, te je za nju bilo kao pravi melem to što ju je Debeli sutradan potražio u školi i prvi put pitao da se nađu tokom vikenda. Odmah je rekla Niki i Lijen da je u subotu Debeli Vol vodi u provod, i njihovi iznenađeni izrazi pričinili su joj veliko zadovoljstvo. A povrh svega, pojavio se kad je i rekao (dobro, pola sata gore-dole), pred celim njenim društvom, i otišao s njom. Kao da se stvarno zabavljaju.

– I, šta se s tobom zbiva? – upita Debeli, posle pedesetak metara koračanja u tišini, ponovo prolazeći pored internet kafea. Osećao je potrebu da iz pristojnosti bar nešto kaže, dok se pitao hoće li naći neko skrovitije mesto pre igrališta, do kog je trebalo pola sata hoda. Hteo je da je jebe dok su još oboje naduvani; zanimalo ga je kakav je to osećaj.

– Jutros sam išla da obiđem baku u bolnici, imala je moždani udar – reče Kristal.

Baka Ket nije pokušavala da progovori, ali je Kristal mislila da baka zna da je ona tu. Kao što je i očekivala, Teri je odbijala da je poseti, pa je Kristal sama sedela pored kreveta sat vremena dok nije došlo vreme da pođe u centar grada.

Debelog su zanimali detalji Kristalinog života; ali samo kao ulaznica u stvarni život na Poljani. Pojednosti kao što su bolničke posete nisu ga zanimale.

– E, da – dodade Kristal, ne skrivajući ponos – dala sam intervju za novine.

– Šta? – upita Debeli preneraženo. – Zašto?

– 'Nako, zbog Poljane – reče Kristal. – Kako izgleda odrastati onde.

(Novinarka ju je najzad zatekla kod kuće, te ju je, kad ju je Teri mrzovoljno pustila, odvela u kafe da razgovaraju. Neprekidno ju je zapitkiivala da li joj je pohađanje škole *Sveti Toma* pomoglo, ili na bilo koji način joj promenilo život. Delovala je pomalo nestrpljivo, kao da je živciraju Kristalini odgovori.

– Kakav si đak? – upitala ju je, a Kristal počeo da vrda i da se pravda.

– Gospodin Ferbrader je rekao da ti je škola proširila vidike.

Kristal nije znala šta da joj kaže o vidicima. Kada bi pomislila na *Svetog Tomu*, setila bi se srećnog vremena na igralištu s velikim kestenom, koji ih je svake godine obasipao ogromnim blistavim plodovima; pre no što je krenula u *Svetog Tomu* nikada nije videla kestenje. Isprva joj se sviđala uniforma, sviđalo joj se da izgleda isto kao i svi ostali. Bila je uzbuđena kad je videla ime svog pradede na ratnom spomeniku nasred trga: *Redov Semjuel Vidon*. Samo još jedan učenik je mogao da se pohvali svojim prezimenom na ratnom spomeniku, bio je to farmerov sin, koji je sa devet godina znao da vozi traktor i jednom prilikom doneo jagnje na čas. Kristal se živo sećala jagnječeg runa pod rukom. Kada je to rekla baki Ket, ona joj je ispričala kako su nekada nandničili na imanjjima.

Kristal je volela reku, zelenu i nabujalu, pokraj koje su ih vodili u šetnje. A najviše je volela bejzbol i atletiku. Uvek su je prvu birali za bilo koji sportski tim, te bi se radovala iznerviranom gundanju drugog tima kad god je izaberu. A ponekad bi se setila i nastavnika koje bi joj dodeljivali, posebno gospođice Džejmison, mlade i moderne, s dugom plavom kosom. En-Mari ju je uvek pomalo podsećala na gospođicu Džejmison.

A zatim tu su bili i delići sećanja koje je Kristal tačno i živopisno upamtila do detalja. Vulkani: nastali su usled pomeranja ploča u zemlji; pravili su makete vulkana i punili ih sodom bikarbonom i deterdžentom, pa bi „lava” pokušala na plastične poslužavnike. Kristal je to obožavala. Znala je i za vikinge: imali su duge brodove i šlemove, mada je zaboravila kada su došli u Britaniju, i zašto.

Ali među ostalim uspomnama iz *Svetog Tome* bila su i zlurada mrmljanja devojčica iz razreda na njen račun, od kojih je jednu ili dve išamarala. Kada su joj iz Socijalne službe dozvolili da se vrati majci, uniforma joj je postala tako tesna, kratka i odrpana da su iz škole slali opomene, pa su se baka Ket i Teri gadno posvađale. Druge devojčice iz škole nisu je htele u svom društvu, sem kada bi sastavljale tim za bejzbol. Još uvek se sećala Leksi Molison kako svima na času deli male ružičaste koverta s pozivnicom za zabavu, a onda prolazi pored Kristal – kako je Kristal upamtila – noseći parajući nebo.

Samo ju je nekoliko dece zvalo na žurke. Pitala se da li se Debeli ili njegova majka sećaju da je jednom bila na rođendanskoj zabavi u njihovoj kući. Ceo razred je bio pozvan, pa je baka Ket kupila Kristal haljinu za žurku. Otud je znala da ogromna bašta iza kuće Debelog ima jezerce, ljuljašku i jabukovo drvo. Jeli su žele i trkali se u džakovima. Tesa je izgrdila Kristal jer je, očajnički pokušavajući da osvoji plastičnu medalju, gurala drugu decu s puta. Jednom od njih je pošla krv na nos.

– Ali bilo ti je dobro u *Svetom Tomi*, zar ne? – upitala je novinarka.

– Aha – rekla je Kristal, ali je znala da nije uspela da prenese ono što je gospodin Ferbrader želeo, te je žalila što on nije uz nju da joj pomogne. – Aha, bilo mi je dobro.)

– Otkud to da su hteli da pričaju s tobom o Poljani? – upita Debeli.

– Bila je to gos'n Ferbraderova ideja – reče Kristal.

Nakon nekoliko minuta, Debeli je upita: – Jel' variš?

– Š'a, kao džokavce? Aha, ja i Dejn smo varili.

– Imam nekoliko kod sebe – reče Debeli.

– Uzô od Skaja Kirbija, jelda? – upita Kristal. Pitaó se je li umislio da je čuo podsmeh u njenom glasu; zato što je Skaj bio fina, bezbedna opcija, mesto gde klinici iz srednje klase nabavljaju duvku. Ako je tako, Debelom se svidelo njeno autentično ruganje.

– A gde je vi nabavljate? – upita on, sada već radoznao.

– Pojma ne'am, bila je Dejnova – reče ona.

– Od Oboa? – natuknu Debeli.

– Jebeni drkadžija.

– Šta mu fali?

Ali Kristal nije imala reči da opiše šta sve Obou fali; čak i da je imala, nije želela da priča o njemu. Od Oboa su je podilazili žmarci; ponekad bi došao da se ufiksa s Teri; a ponekad da je pojebe, pa bi ga Kristal susrela na stepenicama, kako zakopčava prljavi šlic, kezeći joj se kroz đozluke debele kao dno flaše. Obo bi često imao neke posliće za Teri; kao na primer da sakrije kompjutere, ili da neznancima obezbedi prenoćište, ili da od Teri zatraži uslugu, kakvu – Kristal nije znala, zbog čega bi njena majka nestala iz kuće na nekoliko sati.

Kristal je nedavno imala košmar u kojem je njena majka bila izdužena, razapeta na nekakvom ramu, svedena na nepreglednu, zjapeću rupu, kao neko džinovsko, sirovo očerupano pile; a u snu, Obo je ulazio i izlazio iz tog pećinskog prostora, povremeno prčkajući nešto unutra, dok je Terino sitno lice delovalo prestravljeno i smrknuto. Kristal se probudila s mučninom, gnevom i gađenjem.

– On je seronja – reče Kristal.

– Jel' on onaj visok tip s izbrijanom glavom i istetoviranim vratom? – upita Debeli, koji je drugi put te nedelje pobegao sa časova i sat vremena sedeo na zidiću na Poljani, osmatrajući. Taj ćelavi čovek mu je privukao pažnju dok je nešto petljao u zadnjem delu starog belog kombija.

– Jok, to ti je Ciga Pričard – reče Kristal – ako si ga vidô dole u Ulici Tarpen.

– Čime se on bavi?

– Pojma nemam – reče Kristal. – Pitaj Dejna, on se druži s Ciginim burazerom.

Ali godilo joj je njegovo iskreno zanimanje; nikada dotad nije bio toliko zainteresovan za razgovor s njom.

- Ciga je na uslovnoj.
- Za šta?
- Čašom rasekô facu nekom liku dole u „Ukrštenim ključevima”.
- Zašto?
- Otkud znam? Nisam bila tamo – reče Kristal.

Kad god je bila srećna, postala bi drčna. Ostavivši po strani brigu za baku Ket (koja je, uostalom, još uvek živa, pa stoga ima izgleda i da se oporavi), poslednjih nekoliko nedelja su joj dobro prošle. Teri je ponovo poštovala bel-čapelski režim, a Kristal se postarala da Robi ide u obdanište. Guza mu se manje-više oporavila. Socijalna radnica je delovala zadovoljno, koliko to njena sorta uopšte može da bude. Kristal je svaki dan išla i u školu, iako ni ponedeljkom ni sredom nije išla na jutarnje razgovore s Tesom. Nije znala zašto. Ponekad prosto izgubite naviku.

Ponovo je ispod oka pogledala Debelog. Nikad joj nije palo na pamet da bi mogao da joj se sviđi; sve dok joj nije prišao u diskoteci u pozorišnoj sali. Svi su znali Debelog; neke njegove fore su se prenosile po školi kao smešne dogodovštine sa TV-a. (Kristal se pred svima pravila da ima televizor. Dovoljno joj je bilo ono što je gledala kod prijateljica i kod bake Ket da bi složila priču. „Aha, koje sranje, jelda?”; „Znam, umalo sam se upišala”, rekla bi, kada su drugi prepričavali emisije koje su gledali.)

Debeli je zamišljao kakav bi bio osećaj da njemu neko nabije čašu u lice, kako mu nazubljene krhotine rasecaju meko tkivo lica; mogao je da oseti žužuce nerve i bol od usecanja vazduha u rasečenu kožu; mokro, toplo kuljanje krvi. Na koži oko usana oseti peckanje, kao da je već nagrđena.

- Da li Dejn još nosi nož sa sobom? – upita.
- Otkud ti znaš da on nosi nož? – upita Kristal.
- Pretio je njime Kevinu Kuperu.
- A, da – popusti Kristal. – Kuper je pizda, jelda?
- Nego šta – potvrdi Debeli
- Dejn ga nosa samo zbog braće Rirdon – reče Kristal.

Debeli je voleo hladnoću Kristalinog glasa; odobravalala je nošenje noža, jer posle zavade obično sledi nasilje. To je bila sirova stvarnost; to je bilo zaisto bitno... pre nego što je Arfi tog dana došao kući, Sandučje je pritiskao Tesu da mu kaže šta misli, da li da svoje letke za predizbornu kampanju štam-

pa na žutom ili belom papiru...

– A ovde unutra? – predloži Debeli, posle nekog vremena.

S desne strane pružao se dugačak kameni zid s otvorenim kapijama, kroz koje su se videle trava i kamene ploče.

– Može, š'o da ne – reče Kristal. Već je jednom bila na groblju, s Niki i Lijen; sele su na jedan grob i podelile par limenki, na baš svesne onoga što rade, sve dok neka žena nije počela da viče na njih i naziva ih pogrdnim imenima. Lijen ju je gađala praznom limenkom dok su odlazile.

Ali isuviše je izloženo pogledima, pomisli Debeli, dok su se on i Kristal šetali širokom asfaltiranom stazom između grobova: zeleno i ravno, a nadgornbi spomenici nisu nudili gotovo nikakav zaklon. A zatim spazi živicu od žutike duž zida na udaljenoj strani groblja. On preseče pravo preko groblja, a Kristal pođe za njim, s rukama u džepovima, dok su se probijali između pravougaonih šljunčanih grobova s napuklim i nečitkim kamenim pločama. Bilo je to veliko groblje, prostrano i održavano. Polako su došli do novijih spomenika od sjajnog crnog mermera sa zlatnim slovima i svežim cvećem.

Lindzi Kajl, 15. septembar 1960. – 26. mart 2008.

Lepo sanjaj,

Mama

– Aha, ovde će nam biti okej – reče Debeli, odmeravajući tamni procep između bodljikavog šiblja sa žutim cvetovima i grobljanskog zida.

Uvukli su se među vlažne senke i seli na zemlju, naslonivši se na hladni zid. Nadgrobne ploče kao da su marširale oko njih, dok su ih gledali kroz žbunje, ali među njima nije bilo nijednog ljudskog obličja. Debeli je vešto smotao džoint, nadajući se da ga Kristal gleda i da je zadivljena.

Ali ona je zurila kroz „baldahin” od sjanog tamnog lišća, razmišljajući o En-Mari, koja je (kako joj je rekla tetka Čeril) u četvrtak obišla baku Ket. Da je samo pobegla iz škole i otišla tamo, mogle su najzad da se upoznaju. Mnogo puta je maštala kako će upoznati En-Mari i reći joj: – Ja sam ti sestra. – En-Mari je u tim maštarenjima uvek bila presrećna, te bi se nakon toga stalno vidale, da bi naposletku En-Mari predložila Kristal da se preseli kod nje. En-Mari iz mašte imala je kuću kao baka Ket, urednu i čistu, samo što je bila mnogo modernija. Odnedavno je, u svojim maštanjima, Kristal dodala i slatku malu ružičastu bebu u kolevcu ukrašenoj čipkom.

– Evo ti – reče Debeli, dodajući Kristal džoint. Ona udahnu, zadrža dim nekoliko sekundi, a lica joj smekša i postade sneno dok je kanabis činio svoje.

– Ti nemaš braće i sestara, a? – upita ona.

– Ne – reče Debeli, proveravajući da li su mu u džepu još uvek kondomi koje je kupio.

Kristal mu dodade džoint dok joj se prijatno mutilo u glavi. Debeli uvuče punim plućima i izbaci kolutove dima.

– Ja sam usvojen – reče, posle nekog vremena.

Kristal se zablenu u Debelog.

– Usvojen si, a?

Uz otupela i uljuljkana čula, velovi poverenja lako su spadali, sve je postalo jednostavno.

– Moja sestra je usvojena – reče Kristal, diveći se toj slučajnosti, srećna što može da priča o En-Mari.

– Aha, i ja verovatno potičem iz porodice kao što je tvoja – reče Debeli.

Ali Kristal ga nije slušala: želela je da priča.

– Imam stariju sestru i starijeg brata, Lijama, al' su ih odveli pre nego sam se rodila.

– Zašto? – upita Debeli.

Iznenada ju je pomno slušao.

– Moja keva je tad bila s Ričijem Adamsom – reče Kristal. Duboko je uvukla dim iz džointa i otpuhnula ga u dugom tankom pramičku. – On je pravi psihopata. Robija doživotnu. Ubio nekog lika. Bio baš nasilan prema kevi i deci, a onda su došli Džon i Su, pa su se umešali ovi iz socijalnog, pa je ispalo da su Džon i Su zadržali decu.

Ona ponovo povuče dim, razmišljajući o tom periodu svog *predživota*, protkanog krvlju, gnevom i tamom. Slušala je o Ričiju Adamsu, mahom od tetke Čeril. Gasio je cigarete jednogodišnjoj An-Mari o ruku, šutirao je dok joj nisu popucala rebra. Razbio je Teri lice: leva jagodica joj je još uvek usukana, za razliku od desne. Teri je zapala u katastrofalnu zavisničku spiralu. Tetka Čeril je bila hladnokrvna kada su joj oduzeli dva zlostavljana i zapostavljena deteta.

– Moralo je tako – rekla joj je Čeril.

Džon i Su su bili daleki rođaci bez dece. Kristal nikad nije saznala gde se tačno nalaze na njenom razgranatom porodičnom stablu, niti kako su izveli tu,

po Terinoj priči, otmicu. Nakon silnog pregovaranja s nadležnima, dozvoljeno im je da usvoje decu. Teri, koja je ostala sa Ričijem dok ga nisu uhapsili, nikada se nije viđala sa En-Mari i Lijamom, što Kristal nije u potpunosti razumela; cela priča je bila namazana i zatrovana mržnjom i neoprostivim uvredama i pretnjama, zabranama prilaska i mešanjem brojnih socijalnih radnika.

– A ko je onda tvoj ćale? – upita Debeli.

– Jebač – reče Kristal. S naporom se prisećala njegovog pravog imena. – Bari – promrmlja, iako je podozrevala da mu to nije pravo ime. – Bari Kouts. Al' ja nosim kevino prezime, Vidon.

Uspomena na mrtvog mladića koji se predozirao u Terinom kupatilu doplovi do nje kroz sladak, težak dim. Ona pruži džoint Debelom i nasloni glavu na kameni zid, podigavši pogled ka komadiću neba, prošaranom tamnim lišćem.

Debeli je razmišljao o Ričiju Adamsu, koji je ubio čoveka, i razmotrio mogućnost da je i njegov biološki otac negde u zatvoru; istetoviran, kao Ciga, vitak i mišićav. U mislima je uporedio Sanduče s tim jakim, čvrstim, autentičnim muškarcem. Debeli je znao da su ga još kao novorođenče odvojili od biološke majke, jer je imao slike na kojima ga je Tesa držala, krhkog poput ptića, s belom vunenom kapom na glavi. Rodio se pre vremena. Tesa mu je ponešto ispričala iako je on nikada ništa nije pitao. Njegova prava majka je bila veoma mlada kada ga je rodila, to je znao. Možda je bila kao Kristal; seoski bicikl...

Sada je bio propisno naduvan. Stavio je ruku Kristal za vrat i privukao je k sebi, ljubeći je, gurajući joj jezik u usta. Drugom rukom napipavao joj je grudi. Um mu je bio pomućen, a udovi teški; činilo se da mu je „pogođeno” i čulo dodira. Malo se spetljao dok joj je zavlacio šaku ispod majice, na silu je gurajući ispod grudnjaka. Usta su joj bila vrela, s ukusom duvana i vutre, a usne suve i ispucale. No uzbuđenje mu je pomalo splasnulo; kao da je sve čulne nadražaje osećao kroz neko nevidljivo ćebe. Trebalo mu je duže no prošli put da joj svuče odeću, a kondom je bilo teško navući, jer su mu prsti postali kruti i spori; a zatim se slučajno naslonio laktom, svom težinom, na tanku kožu njenog pazuha i ona vrisnu od bola.

Bila je suvlja nego prošli put; na silu je ulazio u nju, odlučan da postigne ono radi čega je došao. Vreme je bilo kao lepak, sporo, ali je čuo sebe kako ubrzano diše, od čega se unervozio, jer je zamišljao kako još neko čuči u tom mračnom prostoru s njima, dahćući mu u uvo. Kristal blago zastenja. Zabačene glave, nozdrve joj se proširiše poput njuške. On joj podiže majicu da joj vidi glatke bele grudi, kako se blago lelujaju ispod slabih stega otkopčanog

grudnjaka. Svršio je neočekivano, a njegovo zadovoljno stenjanje kao da se otelo čučućem voajeru.

Otkotrljao se s nje, svukao kondom i bacio ga u stranu, a zatim se zakopčao i iznenada se unervozio, osvrćući se oko sebe da proveri da li su zaista sami. Kristal je jednom rukom navlačila pantalone, drugom spuštala majicu, posežući iza leđa da zakopča grudnjak.

Dok su sedeli iza žbunja, naoblačilo se i počelo je da se smrkava. U ušima Debelog čulo se daleko brujanje; bio je mnogo gladan; mozak mu je sporo radio, sluh mu je bio izoštren. Strah da ih je neko posmatrao, možda s vrha zida iza njih, nije mu davao mira. Hteo je da ide.

– Hajdemo... – promrmlja on, pa ispuza iz žbunja i ne sačekavši je, i uspravi se, otesajući odeću. Stotinak metara dalje, kraj jednog groba, čučao je stariji par. Želeo je da pobegne glavom bez obzira od tih fantomskih očiju koje su ga možda posmatrale, a možda i nisu, dok je kresao Kristal Vidon; no istovremeno, proces pronalaženja prave autobuske stanice i ulaska u autobus za Pagford delovao je nepodnošljivo mukotrpno. Priželjkivao je da se istog časa prosto prebaci u svoju spavaću sobu na tavanu.

Kristal se isteturala za njim. Vukla je majicu i zurila u travnato tlo pod nogama.

– Jebote – promrmlja.

– Šta je bilo? – reče Debeli. – Ajde, idemo.

– To je gos'n Ferbrader – reče ona, ne pomerajući se.

– Šta?

Ona upre prstom u sveže zakopanu raku ispred njih. Još nije imala nadgrobnu ploču, ali je svuda oko nje ležalo sveže cveće.

– Vidiš? – reče ona, pokazujući na kartice zaheftane za celofanske omotače. – Ovde piše Ferbrader. – Ime je lako prepoznala sa onih silnih pisama koja su joj stizala kući iz škole, u kojima su od njene majke tražili dozvolu da je povedu na izlet minibusom. – „Dragom Bariju” – pažljivo pročita – a na ovoj piše: „Dragom tati” – polako je sricala – od...

Ali zape prilikom pokušaja da pročita Nimino i Šivonino ime.

– Pa šta? – odlučno će Debeli; ali ga je zapravo podilazila jeza od te spoznaje.

Kovčeg ispleten od pruća ležao je svega nekoliko stopa ispod njih, a u njemu je nisko telo i veselo lice Sandučetovog najdražeg prijatelja, koji je bio

tako čest gost u njihovoj kući, trunulo pod zemljom. *Duh Barija Ferbradera...* unervozio se. Činilo mu se da je ovo neka odmazda.

– Ajde – reče on, ali se Kristal ne maknu. – Šta je bilo?

– Veslala sam za njega, znaš? – breccnu se Kristal.

– A, da.

Debeli se vrpeljio kao uznemiren konj, polako uzmičući.

Kristal se zagledala u grob, obgrlivši se. Osećala se prazno, tužno i prljavo. Volela bi da to nisu učinili ovde, tako blizu gospodina Ferbradera. Bilo joj je hladno. Za razliku od Debelog, nije imala jaknu.

– Ajde – ponovo će Debeli.

Ona izađe s groblja za njim, i nijednom ne progovoriše. Kristal je razmišljala o gospodinu Ferbraderu. Uvek ju je zvao Kris, kao niko dotad. Sviđalo joj se da bude Kris. Bio je tako duhovit. Došlo joj je da zaplače.

Debeli je razmišljao o tome kako će ovo da pretoči u smešnu priču za Endrua, o tome kako je bio naduvan dok je jebao Kristal, pa se istripovao da ih neko gleda, a onda je ispuzao iz rupe maltene u grob matorog Barija Ferbradera. Ali nije mu bilo smešno; još uvek.

Treći deo

Dvoličje

7:25

Odluke ne bi smele da se tiču više od jedne teme...
nepoštovanje ovog pravila obično rađa konfuznu raspravu
i može dovesti do konfuznog delanja...

Čarls Arnold Barker
Opštinska i lokalna samouprava
Sedmo izdanje

I

– ...istrčala odavde, urlajući kao da je kolju, nazivajući je kučkom pakistanskom... a sada je novine zovu da dâ izjavu, jer je ona...

Parminder začu recepcionarkin glas, jedva čujniji od šapata, dok je prolazila pored odškrinutih vrata sale za sastanke. Još jedan hitar, lagani korak, i Parminder ih širom otvori, zatekavši jednu od recepcionarki i medicinsku sestru kako se došaptavaju. Obe skočiše i okrenuše se.

– Doktorka Džavanda...

– Jeste li razumeli stavku o poverljivosti u ugovoru koji ste potpisali kada ste počeli da radite, Karen?

Recepcionarka je izgledala prestrašeno.

– Dabome... Ja... nisam ništa... Lora je već... samo sam krenula do vas da vam dam ovu poruku. Zvali su iz *Glasnika jarvilskog okruga*. Gospođa Vidon je umrla, a jedna od njenih unuka kaže da...

– Je li i to za mene? – upita Parminder hladno, pokazujući na karton pacijenta u Kareninoj ruci.

– Ovaj... da – reče Karen usplahireno. – Hteo je da ga pregleda doktor Kroford, ali...

– Bolje da se vratite do glavnog šaltera.

Parminder uze pacijentov karton i ode žustrim korakom do recepcije, kipeći od besa. Kad je došla tamo i suočila se s pacijentima, shvati da ne zna koga da prozove, te pogleda karton u ruci.

– Gospodin... gospodin Molison.

Hauard se jedva podiže, nasmejan, pa krenu k njoj klataći se kao i obično. Ona se okrenu i pođe ka ordinaciji. Hauard ju je sledio.

– A kako nam je naša Parminder? – upita je on, kad je zatvorio vrata i smestio se, bez dozvole, na stolicu za pacijente.

Tako je inače pozdravljao ljude, ali danas je zvučao kao da se ruga.

– U čemu je problem? – upita ona osorno.

– Osuo sam se – reče. – Evo ovde. Trebaće mi krema, ili nešto slično.

On izvuče košulju iz pantalona i zadiže je desetak centimetara. Parminder vide crvenilo na mestu gde mu se stomak prelivao preko bedara.

– Moraćeš da skineš košulju – reče ona.

– Samo me tu svrbi.

– Moram da vidim celu regiju.

On uzdahnu i pridiže se. Dok je raskopčavao košulju, reče: – Jesi li dobila dnevni red koji sam ti jutros poslao?

– Ne, nisam danas proveravala imejl.

To je bila laž. Parminder je pročitala njegov dnevni red, koji ju je razbesneo, ali sada nije bio trenutak da mu to kaže. Opirala se njegovom pokušaju da prenese odbornička posla u njenu ordinaciju, što je bio njegov način da je podseti kako postoji mesto gde je ona njemu podređena, iako ovde, u ovoj sobi, ona može da mu naredi da se svuče.

– Možeš li, molim te... Moram da pogledam ispod...

On podiže golemu trbušinu: ukazaše se njegove butine u pantalonama, a najzad i struk. S rukama punim vlastitog sala smešio joj se odozgo. Ona privuče stolicu i glava joj se nađe u visini njegovog kaiša.

Ružan ljuspast osip raširio se u skrivenom prevoju Hauardovog stomaka: jarkocrven kao opekotina protezao se s kraja na kraj njegovog trupa, kao ogromna iskežena usta. Nozdrve joj zapahnu miris trulog mesa.

– *Intertrigo* – reče ona – i *lihen simpleks* tamo gde si se češao. U redu je, možeš da se obučeš.

On krajnje ležerno pusti stomak i posegnu za košuljom.

– Videćeš da sam na dnevni red stavio zgradu Belčapela. U poslednje vreme je i štampa pokazala interesovanje za nju.

Kuckala je po tastaturi, ne odgovarajući.

– *Glasnik jarvilskog okruga* – reče Hauard. – Pišem članak za njih. Hoće da čuju – reče, zakopčavajući košulju – obe strane.

Trudila se da ga ne sluša, ali kad je spomenuo novine, kao da joj se stomak vezao u čvor.

– Kada si poslednji put merio pritisak, Hauarde? Ne vidim rezultate u poslednjih šest meseci.

– Biće sve u redu. Uzimam lekove za to.

– Ipak moramo da proverimo. Kad si već tu.

On ponovo uzdahnu i nerado zavrnu rukav.

– Objaviće Barijev članak pre mog – nastavi on. – Jesi li znala da im je poslao članak? O Poljani?

– Da – odgovori ona iako je znala da to nije pametno.

– Da nemaš možda kopiju? Da slučajno ne ponovim nešto što je on rekao?

Prsti joj blago zadrhtaše na manžetni od aparata. Pošto nije mogla da je obmota oko Hauardove ruke, ona je olabavi i ustade da nađe neku veću.

– Ne – reče ona, okrenuta leđima. – Nisam ga ni videla.

Posmatrao je kako lekarka pumpa vazduh i skalu na meraču pritiska s popustljivim smeškom kao da posmatra paganski ritual.

– Previsok – reče mu ona kada je igla dosegla sto sedamdeset sa sto i nešto.

– Pijem neke tablete za to – reče on, češkajući se tamo gde mu je bila obmotana manžetna merača i navlačeći rukav. – Doktor Kroford mi ništa nije rekao.

Ona brzo pregleda na ekranu spisak lekova koje je uzimao.

– Uzimaš amlodipin i bendroflumetiazid radi pritiska, zar ne?... I simvastitin za srce... bez beta blokatora...

– To je zbog astme – reče Hauard, ispravljajući rukav.

– ... Tako je... i aspirin. – Ona se okrenu da ga pogleda u oči. – Hauarde, tvoja težina je uzrok svih tvojih zdravstvenih problema. Jesi li ikad dobio uput za nutricionistu?

– Već trideset pet godina vodim bakalnicu – uzvratila on, i dalje se osmehujući. – Ne treba niko da me uči kako da se hranim.

– Sitne promene u načinu života mogu dosta da pomognu. Kad bi mogao da smršaš...

Gotovo neprimetno namignuvši, on bezbrižno reče: – Što komplikuješ? Samo mi treba krema za to što me svrbi.

Iskalivši se na tastaturi, Parminder iskuca recepte za steroidnu kremu protiv gljivica i kada ih je odštamovala, pruži ih Hauardu bez reči.

– Najlepše hvala – reče on ustajući sa stolice – želim ti prijatan dan.

II

– Ša ti 'oćeš?

Sasušeno telo Teri Vidon delovalo je patuljasto na ulaznim vratima. Spustila je šake nalik kandžama na obe strane dovratka, pokušavajući da izgleda krupnije, preprečivši ulaz. Bilo je osam ujutro; Kristal je upravo izašla s Robijem.

– 'Oću da pričam s tobom – reče joj sestra. Plećata i muškobanjasta u be-
loj bluzi i donjem delu trenerke, Čeril je pušila i škiljila u Teri kroz oblake
dima. – Baka Ket je umrla – reče.

– Š'a?!

– Baka Ket je umrla – ponovi Čeril glasno. – Ko da te briga!

Ali Teri ju je čula i prvi put. Vest ju je toliko pogodila da je iz puke zbu-
njenosti tražila od Čeril da joj ponovi.

– Jesil' urađena? – ispitavala je Čeril, zureći u njeno zategnuto i prazno
lice.

– Odjebi. Ne, nisam.

To je bila istina. Teri se jutros nije drogirala; već tri nedelje nije uzimala
drogu. Nije se dičila time; u kuhinji nije bilo nikakve tabele na koju bi lepila
zvezdice; ranije joj je uspevalo i mnogo duže nego sada, čak mesecima. Pošto
Obo nije bio tu zadnje dve sedmice, bilo joj je lakše. Ali je pribor i dalje drža-
la u staroj limenoj kutiji od keksa, a njeno krhko telo je izgaralo od večite, ne-
utoljive žudnje.

– Juče je umrla. Danijel se tek jutros smilovala da mi javi, jebote – reče
Čeril. – A ja 'tela da idem opet danas u bolnicu da je obiđem. Danijel 'oće
kuću. Baka Ketinu kuću. Kučka jedna pohlepna.

Teri veoma dugo nije bila u kućerku u Ulici Houp, ali dok je Čeril govori-
la, vrlo živo joj pred očima iskrснуše drangulije na prozorskom oknu i mreža-
ste zavese. Zamislila je Danijel tamo, kako mažnjava stvari, čeprkajući po
plakarima.

– Sahrana je u utorak u devet, kod krematorijuma.

– U redu – reče Teri.

– To je naša kuća kol'ko i Danijelina – reče Čeril. – Reći ću joj da 'oćemo
svoj deo. Važi?

– Aha – reče Teri.

Gledala je za njom sve dok Čerilina kanarinac-žuta kosa i tetovaže nisu iščezli iza ugla, a zatim je ušla u kuću.

Baka Ket je mrtva. Dugo vremena nisu govorile. *Dižem ruke od tebe. Dosta mi je, Teri, pukô mi je film.* Doduše, nikad nije prestala da se viđa s Kristal. Kristal je bila njena plavooka curica. Išla je da gleda Kristal i njene glupe veslačke trke. I na samrti je izgovorila Kristalino ime, a ne Terino.

U redu, kučko matora. Briga me. Sad je prekasno.

Dok ju je stezalo u grudima, Teri je, tresući se, išla kroz smrdljivu kuhinju u potrazi za cigaretama, a zapravo je žudela za kašikom, plamenom i iglom.

Sad je prekasno da kaže starici ono što je trebalo. Sad je prekasno da ponovo postane njena *Teri bejbi. Odrasle curice ne plaču... Odrasle curice ne plaču...* Prošlo je mnogo godina dok nije shvatila da se u pesmi koju joj je baka Ket pevala hrapavim pušačkim glasom, u stvari, spominje „Šeri bejbi”.

Terine šake su, poput kakvih sitnih štetočina, prebirale po otpacima na kuhinjskim površinama, tražeći paklice cigareta, cepajući ih zatekavši ih prazne. Kristal je verovatno popušila poslednju; pohlepna mala krava, ista je kao Danijel, koja je preturala po stvarima bake Ket, pokušavajući da sakrije njenu smrt od ostalih.

Na masnom tanjiru ležao je dugačak pikavac, Teri ga obrisa o majicu i pripali na plinskom gorioniku. U glavi je čula sebe kada je imala jedanaest godina.

Volela bi' da si ti moja mama.

Nije želela da se priseća toga. Oslonila se na sudoperu, pušeći, i trudeći se da misli na ono što joj predstoji, da zamisli sukob koji će izbiti između njene dve starije sestre. Niko se nije kačio s Čeril i Šejnom: oboje su vešto baratali pesnicama, a Šejn je, ne tako davno, ubacio nekom jadniku zapaljene krpe kroz poštanski prorez; zato je i robijao poslednji put, i još bi bio u zatvoru da kuća nije bila prazna. Ali Danijel je imala oružje koje Čeril nije posedovala: novac, vlastiti dom i fiksni telefon. Poznavala je službenike i vešto s njima razgovarala. Bila je od onih što imaju rezervne ključeve i „tajna dokumenta”.

Pa ipak, Teri je sumnjala da će kuća pripasti Danijel, bez obzira na njena tajna oružja. Bilo ih je više od njih tri: baka Ket je imala gomilu unuka i prau-nuka. Kada su Teri odveli u hraniteljsku porodicu, njen otac je dobio još dece. Ukupno devetoro, po Čerilinoj proceni, s pet različitih žena. Teri nikad nije upoznala polubraču i polusestre, ali joj je Kristal ispričala da se baka Ket vi-

đala s njima.

– Jelda? – uzvratila je. – Nadam se da će načisto opelješiti glupu matoru kučku.

Iako se baka viđala s ostatkom porodice, po onome što je Teri čula, ni oni nisu bili cvečke. Jedino se nje, koju je nekad zvala Teri bejbi, baka Ket zauvek odrekla.

Kada niste drogirani, iz vaše unutrašnje tmine naviru sve moguće zle misli i uspomene; crne mušice što vam se zujeći kače po unutrašnjem zidu lobanje.

Volela bi' da si ti moja mama.

U majici bez rukava koju je Teri danas nosila, njena ruka, vrat i gornji deo leđa s ožiljkom bili su skroz ogoljeni, prošarani neprirodnim naborima i brazdama, kao istopljeni sladoled. Kad je imala jedanaest godina, provela je šest nedelja na odeljenju za opekotine u Jugozapadnom kliničkom centru.

(„Šta ti se desilo, dušo?“, pitala ju je majka deteta u krevetu pored njenog.

Otac ju je gađao tiganjem punim ključalog ulja u kome su se pržili krompirići. Njena majica sa imenom benda *Hjuman lig* se zapalila.

„Nezgoda“, promrmljala je Teri. To je govorila svima, čak i socijalnoj radnici i medicinskim sestrama. I radije bi izabrala da živa izgori nego da ocinkari oca.

Njena majka ih je napustila nedugo nakon Terinog jedanaestog rođendana, ostavivši za sobom sve tri kćeri. Danijel i Čeril su se za nekoliko dana uselile kod porodica svojih momaka. Jedino je Teri ostala, pokušavajući da ocu prži krompiriće, grčevito se hvatajući za slamku nade da će se majka vratiti. Uprkos agoniji i užasu tih prvih dana i noći u bolnici, bilo joj je drago što se to desilo, jer je bila sigurna da će njena mama čuti za to i da će doći po nju. Kad god bi začula korake na drugom kraju odeljenja, Teri bi srce poskočilo.

Ali tokom šest dugih nedelja bola i samoće, njen jedini posetilac bila je baka Ket. U mirna popodneva i večeri baka Ket bi došla da posedi pored unuke, podsećajući je da kaže hvala medicinskim sestrama, sve vreme namrštena i stroga, a opet neočekivano nežna.

Tokom jedne od tih poseta donela je Teri jeftinu plastičnu lutku u sjajnom crnom mantilu, ali kada ga je Teri svukla, ispod njega nije bilo ničega.

„Nema gaće, bako.”

A baka Ket se zakikotala. Baka Ket se nikad nije kikotala.

Volela bi' da si ti moja mama.

Želela je da je baka Ket povede svojoj kući. To ju je i pitala, a baka Ket se složila. Ponekad je Teri mislila da su te nedelje u bolnici, uprkos bolu, bile najsrećniji dani u njenom životu. Bila je tako bezbedna, a ljudi su bili ljubazni i brinuli se o njoj. Mislila je da će otići kući s bakom Ket, u kućerak s ljupkim čipkastim zavesama, a ne nazad kod oca; da se neće vratiti u sobu u kojoj bi se noću otvarala vrata, treskajući o poster Dejvida Esekse koji joj je Čeril ostavila, a na njima se pojavio otac s rukom na šlicu, i prilazio krevetu na kojem je ona ležala i preklinjala ga da to ne čini...)

Odrasla Teri baci zadimljeni pikavac na kuhinjski pod i ode krupnim koracima do ulaznih vrata. Trebalo joj je nešto jače od nikotina. Pošla je niz stazu, a zatim niz ulicu, idući u istom smeru kao i Čeril. Krajičkom oka je spazila kako dvoje suseda ćaskaju na pločniku i posmatraju je kako prolazi. *'Oćeš jebenu sliku? Duže će ti trajati.* Teri je znala da je predmet neprestanih ogovaranja; znala je šta za nju govore; ponekad bi joj to i dobacivali na ulici. Ona uštogljena kučka iz susednog stana se stalno žalila odboru na Terinu zapuštenu baštu. *Nek se jebu, nek se jebu, nek se jebu...*

Nastavila je da trči, pokušavajući da utekne uspomenu.

Nemaš pojma čak ni ko je otac, jel' tako, kurvetino jedna? Dižem ruke od tebe. Dosta mi je, Teri, pukô mi je film.

Tada su poslednji put razgovarale, a baka Ket ju je pozvala onako kako su je svi ostali zvali, dok joj je ona uzvratila istom merom.

Jebi se, onda, bedna matora kravetino, jebi se.

Nikad joj nije rekla: – Izneverila si me, bako Ket. – Nikad joj nije rekla: – Što me nisi zadržala? – Nikad joj nije rekla: – Volela sam te više no ikog, bako Ket.

Molila je boga da se Obo vratio. Trebalo je da se vrati danas, danas ili sutra. Mora da uzme bar malo. Mora.

– Š'a ima, Teri?

– Jesi vidô Oboa? – upitala je dečaka koji je pušio i pio na zidiću ispred diskonta pića. Činilo joj se da je ožiljci na vratu ponovo peku.

On odmahnu glavom, žvaćući žvaku i kezeći joj se. Požurila je dalje. Progonile su je pomisli na socijalnu radnicu, na Kristal, na Robija, kao zunzare slične komšijama koje pilje, osuđujući je; niko nije shvatao koliko je njena potreba hitna i stravična.

(Baka Ket ju je pokupila iz bolnice, odvela je svojoj kući i smestila u slobodnu sobu. To je bila najčistija, najlepša soba u kojoj je Teri ikada spavala. Sve tri večeri koje je tamo provela pridigla bi se u krevetu, nakon što bi je baka Ket poljubila za laku noć, i preslagala ukrase na prozorskoj dasci. Tu su bili zveckavi buket staklenih cvetova u staklenoj vazi, ružičasti plastični teg za hartiju sa školjkom i Terina najdraža drangulija – propeti porcelanski konj, s blentavim osmehom na licu.

„Volim konje”, rekla je baki Ket.

Još pre nego što je Terina majka otišla, vodili su ih sa školom na sajam poljoprivrede. Razred je video džinovskog crnog konja rase *šir*, s mesinganom ukrasnom opremom. Samo je ona bila dovoljno smela da ga pomazi. Njegov miris je bio opojan. Obgrlila ga je oko snažne noge, s dugom dlakom do kopita, i osetila živo meso, dok joj je učiteljica govorila: „Čuvaj se, Teri! Pazi se!”, a starac s konjem joj se nasmešio i rekao joj da je sasvim bezbedna, da Samson nikad ne bi povredio tako slatku devojčicu kao što je ona.

Porcelanski konjić je bio drugačije boje: žućkast sa crnom grivom i repom.

„Možeš da ga uzmeš”, rekla joj je baka Ket, a Teri oseti neizmerno ushićenje.

Ali četvrtog jutra se pojavio njen otac.

„Vraćaš se kući”, rekao je, a izraz na njegovom licu ju je prestravio. „Ne mo’š da ostaneš kod te jebene cinkaroške matore kravetine. Neće moći. Neće moći, kučko jedna mala.”

Baka Ket je bila preplašena koliko i Teri.

„Ne, Majki!”, uporno se dernjala. Neki susedi izviriše kroz prozore. Baka Ket je držala Teri za jednu ruku, a otac za drugu.

„Ideš kući sa mnom!”

Baki Ket je napravio modricu na oku. Odvukao je Teri u kola. Kad ju je doveo kući, tukao ju je i šutirao gde god stigne.)

– Jesi videla Oboa?! – povika Teri Oboovoj komšinici s pedest metara. – Jel’ se vratio?

– Nemam pojma – reče žena i okrenu se.

(Kad Majkl nije tukao Teri, radio joj je nešto drugo, nešto o čemu nije mogla da govori. Baka Ket više nikad nije došla. Kada je napunila trinaest godina, Teri je pobjegla, ali ne kod bake Ket; nije želela da je otac pronađe. Ali

ipak su je uhvatili i smestili je u hraniteljsku porodicu.)

Teri je zalupala na Oboova vrata i sačekala. Pokušala je ponovo, ali se niko nije pojavljivao. Tresući se, ničice se srušila na njegov prag i zaridala.

Dve vinterdaunske učenice koje su pobile s časova pogledaše je dok su prolazile.

– To je keva Kristal Vidon – reče jedna od njih glasno.

– Ona kurva? – odgovori druga što je jače mogla.

Teri nije imala snage da ih opsuje, jer je plakala kao kiša. Frkćući i kikoćući se, devojčice se izgubiše iz vidokrug.

– Kurvo! – dobaci joj jedna od njih s drugog kraja ulice.

III

Gavin je mogao da pozove Meri u svoju kancelariju da tamo razgovaraju o poslednjoj prepisci sa osiguravajućim društvom, ali je umesto toga odlučio da je poseti kod kuće. Nije ništa zakazivao za kraj popodneva, za slučaj da ga pozove da ostane kod nje i nešto prezalogaji; bila je fantastična kuvarica.

Njegovo nagonsko zaziranje od njenog otvorenog tugovanja raspršilo se čim su se sreli. Meri mu se oduvek sviđa, ali ju je Bari bacao u zasenak. Ne bi se moglo reći da joj je ta sporedna uloga bila mrska; naprotiv, kao da joj je je prijalo da ulepšava pozadinu, veselo se smejući Barijevim šalama, srećna prosto zato što je on s njom.

Gavin je sumnjao da bi Kej bila srećna da u životu svira drugu violinu.

Naglo usporivši dok je vozio Crkvenom alejom, pomisli da bi Kej pobesnela ako bi joj neko samo nagovestio da koriguje svoje ponašanje ili se uzdrži od svog mišljenja zarad partnerovog užitka, njegove sreće ili njegovog samopoštovanja.

Smatrao je da ni u jednoj ljubavnoj vezi nije bio nesrećniji no u sadašnjoj. Čak i na izdisaju njegove veze s Lisom bilo je povremenih primirja, smeha, iznenadnih dirljivih podsećanja na bolja vremena. Veza s Kej bila je poput rata. Ponekad je čak zaboravljao da bi između njih trebalo da postoji neka privrženost: da li joj se on uopšte dopada?

Jutro nakon večere kod Majlsa i Samante imali su najgoru svađu odkad su zajedno. Na kraju je Kej zalupila slušalicu, prekinuvši Gavinu vezu. Puna

dvadeset četiri sata verovao je da je njihova veza gotova, pa iako je to i priželjkivao, više je osećao strepnju nego olakšanje. U njegovim snovima, Kej bi jednostavno nestala, vratila se u London, ali u stvarnosti su je za Pagford vezivali zaposlenje i ćerka u *Vinterdaunu*. Bilo je ubeđen da će nabasati na nju kud god da krene po ovoj varošici. Možda je već zatrovala taj bunar tračevima o njemu. Zamišljao ju je kako delove njihovog razgovora preko telefona sada ponavlja Samanti ili onoj ljubopitljivoj starici u bakalnici od koje ga podilaze žmarci.

Ćerku sam istrгла iz njenog okruženja, ostavila posao i preselila se radi tebe, a ti me tretiraš kao kurvu koju ne moraš da plaćaš.

Ljudi bi pričali da se nije lepo poneo. Možda i *nije*. Mora da je postojao pravi trenutak da se povuče, ali ga on nije opazio.

Gavin je proveo ceo vikend mozgajući kako bi se osećao da svi ocene da je loše postupio. Nikada nije bio u takvoj situaciji. Kada ga je Lisa ostavila, svi su bili ljubazni i sažaljivi, pogotovo Ferbraderovi. Osećanje krivice i užasa ga je izjedalo sve dok u nedelju uveče nije pukao i pozvao Kej da se izvini. Sada se vratio tamo gde nije želeo da bude, i mrzeo je Kej zbog toga.

Parkiravši kola na prilazu kuće Ferbraderovih, kao što je često činio dok je Bari bio živ, zaputio se do ulaznih vrata, primetivši da je neko pokosio travnjak. Meri se pojavi na vratima čim je pozvonio.

– Zdravo, kako... Meri, šta se desilo?

Lice joj je bilo uplakano, a oči se kao dijamanti caklile od suza. Jednom ili dvaput je progutala knedlu, odmahнула glavom a onda, i ne znajući kako se to dogodilo, Gavin shvati da je drži u naručju na pragu.

– Meri? Jel' se nešto desilo?

Osetio je kako klima glavom. Svestan da su na otvorenom, da je iza njega ulica, Gavin je vešto uvede unutra. Bila je sitna i krhka u njegovom zagrljaju: stezala ga je prstima, zagrnrivši lice u njegov kaput. Odložio je akten-tašnu što je nežnije mogao, ali kad pade na pod, Meri se trgnu, jedva dišući i prekrivajući usne šakama.

– Izvini... Izvini... *O bože, Gave...*

– Šta se desilo?

Zvučao je drugačije: odlučno, odsečno, nalik na Majlsa kad bi na poslu iskrsla kakva nevolja.

– Neko je stavio... ne znam... neko je stavio Barijev...

Pozvala ga je u radnu sobu, natrpanu i neurednu ali prijatnu, s Barijevim veslačkim peharima na policama i velikom uramljenom fotografijom osam tinejdžerki podignutih pesnica, s medaljama oko vrata. Meri pokaza drhtavim prstom na ekran. Još uvek u kaputu, Gavin se sruči u stolicu i zapilji se u forum na sajtu Pagfordskog opštinskog odbora.

– Bi... bila sam u bakalnici jutros i Morin Lou mi je rekla kako su na sajtu mnogi ostavili poruke u kojima izražavaju saučešće, pa sam i ja htela da ostavim poruku, da im zahvalim. I... gledaj...

Primetio ju je još dok je ona govorila. „Sajmon Prajs nepodoban za odbor- nika”, postavio Duh Barija Ferbradera.

– Gospode bože! – reče Gavin zgroženo.

Meri se ponovo razneži i rasplaka. Gavin je hteo opet da je zagrli, ali se plašio da to učini, pogotovo ovde, u ovom prijatnom sobičku u kome sve podseća na Barija. Zadovoljio se time što ju je uhvatio oko tananog ručnog zglo- ba i poveo je kroz hodnik u kuhinju.

– Popij nešto – reče joj, tim nepoznatim mu strogim i zapovednim glasom. – Jebeš kafu. Gde je žestina?

Ali se setio i pre nego što mu je odgovorila: toliko puta je viđao Barija kako vadi flaše iz bifea, pa joj je umesto toga napravio mali džin-tonik, što je, ako se dobro seća, bilo jedino što je pila pre večere.

– Gave, tek je četiri popodne.

– Koga je briga?! – reče Gavin, potpuno novim glasom. – Drmni to.

Kroz jecaje joj se ote isprekidani smeh; prihvatila je čašu i otpila. Otišla je i donela iz kuhinje rolnu ubrusa da obriše lice i oči.

– Tako si ljubazan, Gave. Hoćeš li i ti nešto? Kafu ili... ili pivo? – upita ona, još jednom se osmehnuvši.

On sam uze flašu iz frižidera, skinu kaput i sede naspram nje na garnituru usred sobe. Posle nekog vremena, kada je gotovo ispila džin, ponovo je posta- la smirena i tiha, onakva kakvu ju je uvek zamišljao.

– Šta misliš, ko je to učinio? – upita ga ona.

– Neko đubre – reče Gavin.

– Svi se sada bore za njegovo odborničko mesto. Prepiru se oko Poljane, kao i uvek. A on je još uvek tu, da se umeša i kaže šta misli. Duh Barija Fer- bradera. Možda to zaista on ostavlja poruke na forumu?

Gavin nije znao da li je to bila šala, te odluči da nabaci jedva primetan osmeh koji će moći brzo da skloni s lica.

– Znaš, volela bih da mislim kako brine za nas, gde god da je: za mene i decu. Ali sumnjam u to. Kladim se da ga i dalje najviše zaokuplja Kristal Vidon. Znaš li šta bi mi verovatno rekao da je sad ovde?

Ona iskapi čašu. Gavin ne bi rekao da je sipao previše džina, ali njoj na obrazima izbiše mali crveni pečati.

– Ne – reče oprezno.

– Rekao bi mi da ja bar imam nekog – odvrati Meri i Gavin, iznenađen, oseti ljutnju u glasu koji je uvek smatrao blagim. – Da, verovatno bi rekao, „Ti bar imaš rodbinu, prijatelje i decu da te teše, a Kristal?!” – Meri povisi ton. – „Kristal nema nikoga.” Znaš li šta je radio ceo dan na godišnjicu našeg venčanja?

– Ne – ponovi Gavin.

– Pisao je članak za lokalne novine o Kristal. O Kristal i o Poljani. Prokletoj Poljani. Ne želim više nikad da čujem za to dvoje. Hoću još malo džina. Ne pijem dovoljno.

Gavin smesta uze njenu čašu i vrati se po piće, zapanjen. Oduvek je smatrao njen i Barijev brak bukvalno savršenim. Nikad mu nije palo na pamet da Meri može da se ponaša ikako drugačije osim da potpuno odobrava svaki poduhvat i krstaški rat kojim je večito aktivni Bari bio obuzet.

– Uveče je išao na veslačke treninge, vikendom ih vozio na takmičenja – reče ona, nadjačavajući zveckanje kockica leda koje joj je dodavao u čašu – a noći je uglavnom provodio za kompjuterom, pokušavajući da obezbedi podršku za Poljanu, i da izglasa predloge za dnevni red sastanka odbora. I svi bi govorili: „Zar Bari nije *pravo čudo*, kako samo sve postiže, koliko samo pomaže drugima, koliko se trudi oko varoši.” – Ona otpi poveći gutljaj džin-tonika. – Da, čudo jedno. Pravo čudo. Dok ga to nije ubilo. Na godišnjicu našeg venčanja ceo dan se mučio da pošalje tekst pre roka. A još ga nisu ni objavili.

Gavin nije mogo da odvoji pogled od nje. Od ljutnje i alkohola povratila joj se boja. Sedela je uspravno, a ne uplašeno i pogureno, kakva je bila u poslednje vreme.

– To ga je i ubilo – reče ona razgovetno, dok joj je glas slabo odjekivao kroz kuhinju. – Za sve druge je izgarao. Osim za mene.

Još od Barijeve sahrane, Gavin je, smatrajući sebe nedostojnim, razmi-

šljao kako bi, u poređenju s Barijem, on, ukoliko bi umro, ostavio malu prazninu u svom okruženju. Gledajući u Meri, pitao se nije li ipak bolje ostaviti ogromnu prazninu u nečijem srcu. Zar Bari nije primećivao kako se Meri oseća? Zar nije shvatao koliko je srećan?

Ulazna vrata otvoriše se uz tresak i on začu kako ulazi četvoro dece; glasovi, koraci, bacanje cipela i torbi na pod.

– Zdravo, Gave – reče osamnaestogodišnji Fergus, poljubivši majku u teme. – Jel' ti to *piješ*, mama?

– Ja sam je nagovorio – reče Gavin. – Ja sam kriv.

To su bila tako fina deca, ti Ferbraderovi. Gavinu se sviđalo kako se obraćaju majci, grle je, kako ćaskaju međusobno i s njim. Bili su otvoreni, učtivi i zabavni. Pomislio je na Gaju, njene zlobne upadice, njeno ćutanje oštro kao staklo, na drsko obraćanje.

– Gave, nismo ni reč progovorili o osiguranju – reče Meri, kad deca nahrupiše u kuhinju tražeći nešto da popiju i pregrizu.

– Nije bitno – reče Gavin, i ne razmišljajući, pre nego što se brže-bolje ispravio – hoćeš da pređemo u dnevnu sobu ili...?

– Da, hajdemo.

Malo se zaljuljala dok je silazila s visoke barske stolice u kuhinji i on je ponovo uhvati za ruku.

– Ostaješ li na večeri, Gave? – dobaci Fergus.

– Molim te, ostani, ako želiš – reče Meri.

Preplavi ga talas topline.

– Vrlo rado – reče. – Hvala.

IV

– Baš tužno – reče Hauard Molison, ljuljajući se na vrhovima prstiju ispred kamina. – Zaista, veoma tužno.

Morin mu je upravo ispričala sve o smrti Ketrin Vidon; ona je to, opet, večeras čula od prijateljice, recepcionarke Karen, to i žalbu unuke Ketrin Vidon. Lice joj se naboralo od pakosti; Samanta, koja je bila veoma neraspoložena, pomisli da liči na kikiriki u ljusci. Majls se kao i uvek iščuđavao i sažaljevaao,

a Širli je zurila u tavanicu s tupim izrazom na licu; mrzela je kad Morin dospe u središte pažnje s vestima za koje je ona zadužena.

– Moja majka je poznavala tu porodicu davno, davno – reče Huard Samanti, koja je to već znala. – Bili su susedi u Ulici Houp. Ket je bila pristojna, na svoj način, znaš već. Kuća je uvek bila čista kao suza, a Ket je radila sve dok nije zašla u šezdesete. O da, bila je neviđeno vredna, Ket Vidon, kakvi god da su njeni potomci.

Huard je uživao u tome da joj odaje priznanje.

– Muž je izgubio posao kada su zatvorili železaru. Teška pijandura. Ne, nije baš uvek bilo lako sirotoj Ket.

Samanta je jedva uspevala da odglumi zainteresovanost, ali se, srećom, umeša Morin.

– A *Glasnik* se navadio na doktoru Džavandu! – zakrešta ona. – Zamislite kako joj je sad kad su se novine dokopale toga! Porodica preminule digla prašinu... pa, ne možeš im zameriti, bila je sama u toj kući čitava tri dana. Poznaješ li je ti, Huarde? Ko je ta Danijel Fauler?

Širli ustade i iskrade se u kuhinju s keceljom oko struka. Samanta otpi još malo vina, osmehujući se.

– Ček da vidim, da se setim – reče Huard. Ponosio se time što poznaje gotovo sve u Pagfordu, no mlađe generacije Vidonovih više nisu živele u Jarvilu. – Ne može joj biti ćerka, Ket je imala četiri sina. Biće da joj je unuka.

– I ona zahteva istragu – reče Morin. – Pa, do toga je moralo da dođe kad tad. Moglo se očekivati. Štaviše, iznenađena sam što je prošlo toliko vremena. Doktorica Džavanda nije htela da dâ antibiotike sinu Habardovih, pa je završio u bolnici zbog astme. Zna li, da li je možda stažirala u Indiji, ili...?

Širli, koja je sve to slušala iz kuhinje, gde je mešala sos, nervirala se, kao i uvek, što Morin drži konce razgovora; tako je bar Širli to doživljavala. Rešena da se ne vrati u sobu dok Morin ne završi, Širli svrati u radnu sobu kako bi proverila da li je neko poslao izvinjenje zbog toga što neće prisustvovati sledećem sastanku Opštinskog odbora; kao sekretarica odbora, već je morala da sastavi dnevni red.

– Huarde... Majlse... dođite da vidite ovo!

Širlin glas izgubio je uobičajenu mekoću i raspevanost. Zvučao je kreštavo.

Huard se odgega iz dnevne sobe, dok ga je Majls pratio, i dalje u istom

odelu u kome je proveo ceo dan na poslu. Morinin pogled ispod spuštenih kapaka i zakrvavljenih očiju namackanih maskarom, bio je prikovan za prazan dovrtak kao kakav pas tragač; njena žudnja da sazna šta je to Širli videla ili otkrila bila je gotovo opipljiva. Morinini prsti, pregršt kvrga prekrivenih prozirnom kožom pegavom kao u leoparda, pomerali su raspeće i burmu tamoamo na lančetu oko vrata. Duboke bore koje su joj se od uglova usana spuštale niz bradu uvek su Samantu podsećale na lutku nekog truhozborca.

Zašto si ti uvek ovde s nama? Samanta besno upita u sebi ovu staricu. Ni ti me nećeš toliko izopštiti da bi me Širli i Huard držali u šaci.

Samantino gnušanje je raslo i teralo je na povraćanje. Želela je da zgrabi tu pregrejanu i prenatrpanu sobu i da je mrvi, sve dok se sav taj kraljevski porcelan i kamin na plin i Majslove fotografije u pozlaćenim ramovima ne razbiju u paramparčad; a zatim da sve njih, uključujući i smežuranu i napadno našminkanu Morin, zarobljenu i usplahirenu ispod tog krša, zavitla sa svim tim lomom, kao kakva nebeska bacačica kugle, do zalazećeg sunca na obzorju. Zgužvani salon s prokletom babuskerom leteo je u njenoj mašti preko neba, uranjajući u beskonačni okean, ostavljajući Samantu samu u beskrajnom vaseljenskom miru.

Imala je užasno popodne. Još jedan zastrašujući razgovor s računovođom; nije se sećala kako se uopšte dovezla kući iz Jarvila. Krivo joj je što nije mogla da se istrese na Majlsa, koji je, nakon što je bacio akten-tašnu i skinuo kravatu u hodniku, rekao: – Nisi još počela da spremaš večeru, zar ne?

Teatralno je onjušio vazduh i sam sebi odgovorio.

– Ne, nisi. Baš dobro, pošto su nas mama i tata pozvali na večeru. – I pre nego što je stigla da se pobuni, dodao je odsečno: – Nema nikakve veze sa odborom. Razgovaramo o pripremama za tatin šezdeset peti rođendan.

Bes joj je gotovo predstavljao olakšanje; bacao je u zasenak njenu uzmenirenost, njen strah. Pošla je za Majlsom do kola, s mišlju da se ogrešio o nju. Kada ju je najzad, kod skretanja za Evertri venac, zapitao: – Kako si ti proveo dan? – odgovorila je: – Prokleta čarobno, pitaš koješta.

– Pitam se šta se dešava – progovori Morin, razbijajući muk u dnevnoj sobi.

Samanta slegnu ramenima. Bilo je tipično za Širli da okupi svoje muškarce, a žene ostavi u limbu; Samanta neće pružiti svekrvi to zadovoljstvo da pokaže znatiželju.

Podne daske ispod staze u hodniku zaškripaše pod Huardovim slonov-

skim koracima. Morin zinu od iščekivanja.

– Vidi ti to – grmeo je Hauard, ponovo se doteturavši u sobu.

– Proveravala sam sajt odbora, da neko nije javio da ne dolazi – reče Širli, pomalo zadihana. – Za sledeći sastanak...

– Neko je ocrnio Sajmona Prajsa – reče Majls Samanti, probijajući se između roditelja, ne bi li preuzeo ulogu glasnika.

– Kako to? – upita Samanta.

– Petljao je oko ukradene robe – reče Hauard, odlučno povrativši njihovu pažnju – i potkradao je štampariju.

Samanta je bila zadovoljna što se nije ni pomerila. Jedva je i znala ko je Sajmon Prajs.

– Postavljeno je pod pseudonimom – nastavi Hauard – i to krajnje neprikladnim pseudonimom.

– Misliš, prostačkim? – upita Samanta. – Debela Kurčina ili tako nešto?

– Ne baš tako, Semi, ne – reče Hauard. – Ne, potpisali su se kao Duh Barija Ferbradera.

– O – reče Samanta, a kez joj nestade s lica. To joj se nije dopalo. Uostalom, bila je u kolima hitne pomoći dok su zabijali igle i cevčice u Barijevo iznemoglo telo; posmatrala ga je kako umire ispod plastične maske; videla Meri kako se grčevito hvata za njegovu ruku, slušala je kako stenje i jeca.

– O ne, to nije lepo – reče Morin, sa sladostrasnim prizvukom u žabljem glasu. – Ne, to je krajnje gnusno. Stavljati mrtvacu reči u usta. To je greota. To nije u redu.

– Nije – složi se Hauard. Gotovo rasejano, on prošeta kroz sobu, pokupi flašu vina i vrati se do Samante, napunivši do vrha njenu praznu čašu. – Ali neko izgleda ne mari za dobar ukus, ukoliko može da izbacij Sajmona Prajsa iz trke.

– Tata, ako misliš na ono što mi se čini – reče Majls – zašto onda nisu krenuli na mene nego na Prajsa?

– Otkud znaš da nisu, Majlse?

– Što znači...? – brže-bolje će Majls.

– Što znači – reče Hauard, srećan što su svi pogledi uprti u njega – da sam pre dve nedelje dobio anonimno pismo na tvoj račun. Ništa posebno. Samo

kaže da ne možeš ni da prismrdiš Ferbraderu. Veoma bi me iznenadilo da to pismo nije stiglo iz istog izvora kao ovaj post na internetu. Zajednička tema im je Ferbrader, jelda?

Samanta isuviše naglo nagnu čašu, te joj vino curnu sa strane niz bradu tačno tamo gde će se jednog dana svakako pojaviti bore kao kod trbuhozborčeve lutke. Ona obrisala lice rukavom.

– Gde je to pismo? – upita Majls, trudeći se da ne deluje potreseno.

– Iseckao sam ga na fronce. Bilo je anonimno; to se ne računa.

– Nismo želeli da te uznemiravamo, dušo – reče Širli i pogladi Majlsa po ruci.

– U svakom slučaju, ne mogu ništa da ti pronađu – uveravao je Hauard sina – ili bi već pustili buvu, kao što su to uradili Prajsu.

– Žena Sajmona Prajsa je tako fina cura – reče Širli pomalo sažaljivo. – Ako njen muž zaista potkrada firmu, ne verujem da Rut zna bilo šta o tome. Ona mi je prijateljica iz bolnice – objasni Širli Morin. – Radi kao bolničarka, ali ne za stalno.

– Ne bi bila prva prva žena koja ne primećuje nešto što joj se događa ispred nosa – uzvratila Morin, pokušavajući da krtičina saznanja pobije sveopštom mudrošću.

– Koristiti ime Barija Ferbradera krajnje je bestidno – reče Širli, praveći se da nije čula Morin. – Očito ih nije briga za njegovu udovicu, njegovu porodicu. Jedino im je važno da sprovedu svoju politiku; sve će žrtvovati zarad toga.

– Sad vidiš protiv čega se mi borimo – reče Hauard. Počeša se po gornjem prevoju stomaka, razmišljajući. – Strateški gledano, to je mudar potez. Već na samom početku video sam da će Prajs podeliti propoljanske glasove. Ali ne možeš preveslati Benavu Buto; i ona je to shvatila i hoće da ga izbacila iz trke.

– Ali – reče Samanta – to možda nema nikakve veze ni s Parminder ni s tom grupicom. Možda je to neko koga ne poznajemo, neko ko je kivan na Sajmona.

– O, Sem – reče Širli, zvonko se smejući i odmahujući glavom. – Vidi se da si nova u svetu politike.

Ma, odjebi, Širli.

– A što su onda iskoristili ime Barija Ferbradera? – upita Majls, obrušivši se na Samantu.

– Pa, ima ga na sajtu, zar ne? A njegovo mesto je upražnjeno.

– A ko će da iščitava sajt u potrazi za takvim informacijama? Ne – reče on ozbiljno – ovo mora da je krtica.

Krtica... Libi je jednom rekla Samanti da u jednoj kapi vode iz ribnjaka postoje hiljade mikroskopskih vrsta. Urnebesni su, pomisli Samanta, sede ovde ispred Širlinih prazničnih tanjira kao da su u Vladinom kabinetu u Ulici Dauning, kao da jedno sitno naklapanje na sajtu opštinskog odbora predstavlja neku organizovanu kampanju, kao da je išta od toga iole značajno.

Svesno i prkosno, Samanta odvrati pažnju od svih. Usredsredila se na prozor i vedro noćno nebo i mislila na Džejka, mišićavog momka iz Libinog omiljenog benda. Danas za ručak, Samanta je izašla da kupi sendviče i vratila se s muzičkim časopisom u kome su intervjuisali Džejka i njegove kolege iz benda. Bilo je mnogo fotografija.

– To je za Libi – rekla je Samanta devojci koja ju je usluživala u radnji.

– Oho, vidi ovog. Bogme, ne bih ga izbacila iz kreveta – odgovori Karli, pokazujući na Džejka, golog do pojasa, zabačene glave koja mu je otkrivala debeo jak vrat. – O, ali ima samo dvadeset jednu godinu, vidi. Ne bih baš da iskorišćavam detence.

Karli je imala dvadeset šest godina. Samanta nije nameravala da oduzima Džejkove godine od svojih. Pojela je sendvič, pročitala intervju i proučila sve fotografije. Džejk s rukama na šipci iznad glave, s bicepsima nabrekli ispod crne majice; Džejk u raskopčanoj beloј košulji, s trbušnjacima koji kao da su isklesani poviše labavog pojasa farmerki.

Samanta je ispijala vino koje joj je Huard sipao i zurila u nežnoružičasto nebo iznad crne šimširove živice; iste nijanse kao i njene bradavice nekad, pre nego što su potamnele i istegle se od trudnoće i dojenja. Zamislila je sebe kao osamnaestogodišnjakinju, naspram Džejka, koji ima dvadeset jednu, ponovo vitkog struka, jedra, zategnutog stomaka, kako komotno ulazi u beli šorts broj deset. Živo se prisetila kakvo je zadovoljstvo sedeti u krilu mladog momka u tom šortsu, osećati vrelinu i hrapavost suncem ugrijanog džinsa ispod golih butina, i ogromne ruke oko svog uskog struka. Zamišljala je Džejkov dah na svom vratu; kako se okreće i gleda u te plave oči, primičući se sve bliže tim istaknutim jagodicama i čvrstim, izvijenim usnama...

– ... u parohijskom domu, a hranu će posluživati Baknouls – reče Huard.
– Svi su pozvani: Obri i Džulija... svi. Uz malo sreće, biće to dvostruka proslava, ti u odboru, ja, još jednu godinu mlađi...

Samanta je bila pripita i napaljena. Kad će već jednom da jedu? Primetila je da je Širli izašla iz sobe i nadala se da je otišla da postavi trpezu.

Telefon zazvoni kraj Samantinog lakta, a ona poskoči. Pre nego što se iko pomerio, Širli užurbano uđe u sobu. U jednoj ruci je držala cvetnu rukavicu za rernu, a drugom je podigla slušalicu.

– Dva, dva, pet, devet? – otpeva Širli modulirajući. – O, zdravo, Rut, dušo!

Hauard, Majls i Morin se pretvoriše u uvo. Širli se okrenu i pogleda u muža tako porodno, kao da očima prenosi Rutin glas u muževljev um.

– Da – melodično će Širli. – Da...

Samanta, koja je sedela najbliže slušalici, začu glas druge žene, ali nije mogla da razabere reči.

– O, stvarno...?

Morin ponovo zinu. Ličila je na nekakvog drevnog ptića, ili možda pterodaktila, gladnog preživakanih vesti.

– Da, dušo, razumem... o, to neće biti problem... ne, ne, objasniću Hauardu. Ne, nema nikakvih problema.

Širline sitne oči boje lešnika nisu se odvajale od Hauardovih krupnih i bujavih plavih očiju.

– Rut, dušo – reče Širli – Rut, ne bih želela da ti stvaram brige, ali... jesi li danas bila na sajtu odbora? ... Pa... nije lepo, ali mislim da bi trebalo da znaš... neko je napisao nešto ružno o Sajmonu... ovaj, mislim da je bolje sama da pročitaš, ne bih htela da... u redu, draga. U redu. Vidimo se u sredu, nadam se. Da. Doviđenja.

Širli spusti slušalicu.

– Nije znala – izjavi Majls.

Širli odmahnu glavom.

– Zbog čega je zvala?

– Zbog sina – reče Širli Hauardu. – Tvog novog vikend-radnika. Alergičan je na kikiriki.

– Kao *stvoren* za bakalnicu – reče Hauard.

– Htela je da te pita da li bi mogao da staviš u frižider špric s adrenalinom, za svaki slučaj – reče Širli.

Morin šmrknu.

– Sva ta današnja deca pate od alergija.

Širli je i dalje držala slušalicu u ruci bez rukavice. Potajno se nadala da će osetiti podrhtavanje iz Vidikovca, s druge strane linije.

V

Rut je stajala sama u lampom osvetljenoj dnevnoj sobi, još uvek stežući bežični koji je upravo vratila u ležište.

Vidikovac je bio mali i skučen. Uvek je bilo lako locirati bilo kog od četvoro Prajsovih, pošto su se glasovi, bat koraka i vrata koja se otvaraju i zatvaraju s lakoćom pronosili tom starom kućom. Rut je znala da je njen muž i dalje pod tušem, jer je čula kako bojler ispod stepeništa šišti i čangrlja. Sačekala je da Sajmon pusti vodu pre nego što pozove Širli, strepeći da on čak i njenu molbu za epipenom ne protumači kao bratimljenje s neprijateljem.

Porodični kompjuter bio je postavljen u ćošku dnevne sobe, gde je Sajmon mogao da ga drži na oku, kako bi bio siguran da mu niko neće iza leđa praviti velike račune. Rut je prestala da steže slušalicu i požurila do tastature.

Činilo joj se da učitavanje sajta pagfordskog odbora traje predugo. Drhtavom rukom, Rut je natakla naočare za čitanje dok je pretraživala stranice. Najzad je pronašla forum. S njega je ošinu prizor muževljevog imena, ispisanog crno na belo: Sajmon Prajs nepodoban za odbornika.

Dvaput je kliknula na naslov, otvorila pasus i pročitala ga. Odjednom se sve oko nje uskovitlalo i zadrhtalo.

– Gospode – prošaputala je.

Bojler je prestao da tandrče. Sajmon sada verovatno navlači pidžamu koju je zagrejao na radijatoru. Već je navukao zavese u dnevnoj sobi, uključio zidne lampe i založio kamin kako bi mogao da siđe i ispruži se na kauču da odgleda vesti.

Rut je znala da će morati da mu kaže. Da ne uradi tako, da ga pusti da sam to otkrije, o tome nije bilo govora; ne bi uspela da zadrži to za sebe. Osećala se prestrašeno i krivo, iako nije znala zašto.

Čula ga je kako trči niza stepenice. Pojavio se na vratima u plavoj pamučnoj pidžami.

– Saje – prošaputa ona.

– Šta je bilo? – odvratila joj, odmah se narogušivši. Znao je da se nešto desilo te da će njegov ustaljeni ritual s kaučem, kaminom i vestima biti poremećen.

Pokazala mu je na monitor, budalasto držeći ruku preko usta, kao devojčica. Njen strah pređe na njega. Krupnim koracima se stvorio kraj kompjutera i namršteno pogledao u ekran. Nije umeo brzo da čita. Sricao je svaku reč, svaki red, mukotrpno i pažljivo.

Kada je završio, i dalje je stajao kao ukopan, prebirajući po mislima ko je cinkaroš. Pomišljao je na vozača viljuškara koji neprestano žvaće žvaku, jer ga je ostavio na cedilu na Poljani kada su išli po kompjuter. Pomislio je na Džima i Tomija, koji su radili na crno u dosluhu s njim. Mora da je neko s poslao progovorio. U njemu su se uskomešali gnev i strah, dovodeći do praskanja.

Odmarširao je do podnožja stepenica i povikao: – Vas dvojica! Silazite ovamo SMESTA!

Rut je i dalje držala šaku preko usta. Osetio je sadističku potrebu da joj šamarom izbije ruku, da joj kaže da se sabere jer je on taj koji je u govnicama.

Endru prvi uđe u sobu, a Pol iza njega. Endru vide na ekranu grb pagfordskog opštinskog odbora i majku sa šakom preko usta. Koračajući bosonog preko starog tepiha, imao je osećaj da propada u pokvarenom liftu.

– Neko je – reče Sajmon, netremice gledajući u sinove – trtljao o onome što sam spominjao samo između ova četiri zida.

Pol je poneo sa sobom radnu svesku iz hemije; držao ju je kao kakvu crkvenu pesmaricu. Endru je odlučno gledao u oca, pokušavajući da mu stavi do znanja da je iznenađen i da ne zna o čemu je reč.

– Ko je pričao da imamo ukradeni kompjuter? – upita Sajmon.

Pol je tupo zurio u oca, pokušavajući da shvati pitanje. Endru je čeznuo da njegov brat progovori. Zašto je tako spor?

– Dakle?! – zareža Sajmon na Pola.

– Mislim da nisam...

– *Misliš? Misliš* da nisi nikome rekao?

– Ne, ne mislim da sam bilo kome rekao...

– O, pa to je zanimljivo – reče Sajmon, koračajući tamo-amo ispred Pola.

– Vrlo zanimljivo.

Jednim udarcem izbi Polu vežbanku iz ruku.

– Probaj da razmisliš, seronjo – zareža on. – Pokušaj da se setiš, jebote! Jesi li rekao nekome da imamo ukradeni kompjuter?

– Ne da je ukraden – reče Pol. – Nikome nisam rekao... ne mislim da sam ikom rekao ni da imamo nov kompjuter.

– Tako, znači – reče Sajmon. – Dakle, vest je procurila sama od sebe, je li?

Prstom pokaza na monitor.

– *Neko* je progovorio! – zaurlao je. – Zato što je to na prokletom *internetu*! A ja ću imati sreće... ako... ne... izgubim... posao!

Nakon svake od tih pet poslednjih reči udario bi Pola pesnicom po glavi. Pol se šćućurio i zaklonio glavu; iz leve nozdrve kapala mu je crna tečnost; nekoliko puta nedeljno je krvario iz nosa.

– A šta je s *tobom*? – Sajmon se okrenu ženi, koja je i dalje stajala sleđena kraj kompjutera, razrogačenih očiju iza naočara, dok joj je šaka i dalje bila spojena sa ustima, kao veo. – Jesi li *ti* tračarila, jebem li ti?

Ona skloni šaku da bi odgovorila.

– Nisam, Saje – prošaputa. – Mislim, jedina osoba kojoj sam rekla da imamo nov kompjuter je Širli... a ona ne bi nikad...

Glupačo jedna, jebena glupačo, što si morala da mu kažeš?

– Šta si uradila? – upita Sajmon tiho.

– Rekla sam Širli – cvilela je Rut. – Međutim, nisam joj rekla da je ukraden, Saje. Samo sam joj rekla da ćeš ga doneti kući...

– Pa da mu jebem mater, to je to, znači! – povika Sajmon a glas mu se pretvori u urlik. – Njen jebeni sin se kandiduje za izbore, naravno da želi da mi pronađe neku jebenu prljavštinu!

– Ali baš mi je ona maločas i rekla za to, Saje, ne bi valjda...

On jurnu na nju i udari je u lice, tačno onako kako je poželeo čim je ugledao njen tupavi preplašeni izraz; naočari joj odleteše i razbiše se o vitrinu za knjige; on je ponovo udari, a ona se sruši na kompjuterski sto, koji je tako ponosno kupila od svoje prve mesečne plate u Jugozapadnom kliničkom centru.

Endru je nešto obećao sebi: činilo mu se da se kreće kao na usporenom

snimku, i sve je bilo hladno, lepljivo i gotovo nestvarno.

– Nemoj da je udaraš – reče, uguravši se na silu između roditelja. – Nemoj...

Usna mu se rascepi preko prednjeg zuba od udara Sajmonove pesnice i on pade preko majke, koja se presamitila preko tastature; Sajmon ponovo zamahnu i pogodi Endrua u ruke, kojima je zaklanjao lice; Endru je pokušavao da se pridigne s majke, koja se presamićena koprcala. Sajmon se raspomamio i mlatio ih oboje gde god je stigao...

– Da se nisi usudio da mi govoriš šta da radim... da se nisi usudio, govance jedno kukavičko, balavče bubuljičavi...!

Endru pade na kolena da bi mu se sklonio s puta, a Sajmon ga šutnu u rebra. Zatim začu Pola kako plačljivo izgovara: – Prestani! – Sajmon ponovo zamahnu stopalom ka Endruovim grudima, ali se Endru izmače. Sajmon nožnim prstima udari u kamin i iznenada, da apsurd bude veći, zaurla od bola.

Endru se izmigolji od njega; Sajmon se držao za prste, cupkajući u mestu i psujući piskavim glasom; Rut se srušila u kompjutersku stolicu, jecajući sa šakama preko lica. Endru ustade; osetio je ukus sopstvene krvi.

– Bilo ko je mogao da priča o tom kompjuteru – reče zadihano, spreman da istrpi nove batine; okuražio se sad kad je došlo do tuče; živciralo ga je da čeka, da gleda kako Sajmon izbacuje vilicu i da sluša kako mu razjarenost sve više izbija iz glasa. – Rekao si da su prebili obezbeđenje. Svako je mogao da progovori. Nismo mi...

– Nemoj da si... govno jedno jebeno... polomio sam jebeni palac! – brektao je Sajmon, padajući unatraške u fotelju, zureći u prste. Kao da je očekivao saosećanje.

Endru zamisli kako bi bilo da uzme pušku i upuca Sajmona pravo u glavu, i posmatra kako mu se lice rastače, a mozak rasipa po sobi.

– A Polina ponovo ima jebenu menstruaciju! – zaurla Sajmon na Pola, koji je pokušavao da zadrži krv koja mu je šikljala kroz prste. – Sklanjaj se s tepiha! Sklanjaj se s jebenog tepiha, sekaperso!

Pol šmugnu iz sobe. Endru pritisnu rub majice na usta, koja su ga pekla.

– A šta je s poslićima za keš? – zajeca Rut, obraza zajapurenog od njegovog udarca, dok su joj suze kapale s brade. Endruu je bilo mrsko da je gleda tako poniženu i jadnu; ali ju je i prezirao što je sebe dovela dotle, kad bi svaki i najveći glupan znao šta... – Piše tamo i o poslovima za keš? Širli nema poj-

ma o tome, kako bi mogla da zna? Mora da je neko iz štamparije to postavio. Govorila sam ti da to ne činiš, Saje, uvek sam se toliko brinula zbog...

– Ne seri, kravetino cmizdrava, nije ti smetalo kad si trošila pare! – povika Sajmon, ponovo isturivši vilicu; a Endru požele da drekne na majku da učuti: blebetala je onda kad bi i najveći glupan znao da treba da čuti, a ćutala onda kada bi trebalo da progovori; ništa nije naučila, nije umela da proceni šta se sprema.

Čitav minut niko nije progovarao. Rut je nadlanicom brisala oči i s vremena na vreme šmrktala. Sajmon se držao za stopalo, stisnutih vilica, teško dišući. Endru je lizao krv sa usne, koja ga je pekla, osećajući kako polako otiče.

– Zbog ovoga ću izgubiti jebeni posao – reče Sajmon, zureći unezvereno po sobi, kao da je tu još neko koga je zaboravio da udari. – Već pričaju o prokletom tehnološkom višku. I to će biti kraj. To je... – Udarcem obori lampu sa ivice stola, ali se ona ne slomi, već se samo otkotrlja po podu. On je poku-pi, izvuče utikač iz utičnice, podiže je iznad glave i baci na Endrua, koji se izmaknu.

– Ko je progovorio, jebem li vam sunce?! – povika Sajmon, kada se lampa razbila o zid. – Neko je progovorio!

– Mora da je neko đubre iz štamparije, zar ne?! – doviknu mu Endru; usna mu je otekla i pulsirala je; kao da je ispod nje stavio krišku mandarine. – Zar misliš da bismo... da dosad nismo naučili da treba da držimo jezik za zubi-ma?

To je bilo kao da pokušavate da pročitate govor tela neke divlje životinje. Video je mišiće na očevoj vilici kako se zatežu, ali i da Sajmon razmatra to što mu je Endru rekao.

– Kada je to tamo postavljeno? – zagrme on na Rut. – Pogledaj! Koji je datum?

I dalje jecajući, ona se upilji u ekran, primakavši vrh nosa na nekoliko centimetara, pošto su joj naočari bile slomljene.

– Petnaestog... – prošaputa ona.

– Petnaesti... nedelja – reče Sajmon. – Nedelja, zar ne?

Ni Endru ni Rut ga ne ispraviše. Endru nije mogao da poveruje da je toliko zlosrećan; mada nije verovao ni da će potrajati.

– Nedelja – reče Sajmon – dakle, mogao je bilo ko... jebem ti *palac*! – vrisnu, dok se pridizao i besno otšepao ka Rut. – Sklanjaj mi se s puta!

Ona žurno ustade sa stolice, pomno ga posmatrajući kako ponovo čita. Frktao je kao životinja da bi pročistio disajne puteve. Endru pomisli kako bi mogao da zadavi oca dok tu sedi samo da ima žicu pri ruci.

– Ma mora da je ovo zamesio neko s posla – reče Sajmon, kao da mu je tek sada doprlo do mozga, kao da mu žena i sin to već nisu rekli. Položio je šake na tastaturu i okrenuo se ka Endruu. – Kako da to sklonim?

– Šta?

– Ti petljaš s jebenim kompjuterima! Kako da sklonim ovo odavde?

– Ne možeš da skloniš... ne možeš – reče Endru. – To može samo administrator.

– Pa budi onda administrator – reče Sajmon, poskočivši i pokazujući Endruu na kompjutersku stolicu.

– Ne mogu ja da budem administrator – reče Endru. Plašio se da se Sajmon sprema za novo batinanje. – Moraš da ubaciš odgovarajuće korisničko ime i šifru.

– Koji si ti beskorisni jebivetar.

Dohramavši do njega, Sajmon ga udari posred grudi i odbaci do ivice kamina.

– Dodaj mi telefon! – dreknu Sajmon na ženu, kad je ponovo seo u fotelju.

Rut uze telefon i dodade ga Sajmonu, koji je sedeo na manje od metar od njega. On joj ga istrgnu iz ruku i besno ukuca broj.

Endru i Rut su ćutke čekali dok je Sajmon zvao najpre Džima, a onda Tomija, s kojima je muljao te prekovremene poslice u štampariji. Sajmonov bes i sumnjičenje vlastitih saučesnika šikljali su u telefon u odsečnim kratkim rečenicama začinjenim psovkama.

Pol se nije vratio u sobu. Možda je i dalje pokušavao da zaustavi krvarenje iz nosa, ali pre će biti da je prestrašen. Endru pomisli da mu to nije pametno. Najsigurnije je otići onda kada ti to Sajmon dozvoli.

Kada je završio s pozivima, Sajmon bez reči predade Rut telefon u ruke; ona ga uze i žurno vrati na kućište.

Sajmon je sedeo i razmišljao, dok mu je povređeni palac pulsirao, i znojio se od toplote iz kamina, preplavljen besom i nemoćan da ga iskali. Batine kojima je počastio ženu i sina nisu ga se doticale, nije ga bilo briga; upravo mu

se dogodilo nešto strašno, i normalno je što je svoj gnev iskalio na najbližima; tako vam je to u životu. Uostalom, ta glupa kučka Rut je priznala da je rekla Širli...

Dok je razmišljao kako je do toga došlo, Sajmon je sakupljao dokazni materijal. Neki govornar (a sumnjao je na vozača viljuškara, onog sa žvakom, koji se sledio od besa kada ga je Sajmon ostavio na Poljani) pričao je o njemu Molisonovima (a zbog Rutinog priznanja da je Širli spomenula kompjuter, to mu se, iako je delovalo nelogično, činilo još uverljivijim), a oni su (Molisonovi, establišment, tako uglašeni i sarkastični, braneći svoju vlast), postavili tu poruku na svoj sajt (Širli, ta matora kravetina, bila je zadužena za sajt, što je samo potvrđivalo tu pretpostavku).

– To je ona tvoja jebena prijateljica – reče Sajmon ženi, kojoj su usne podrhtavale na licu mokrom od suza. – To je tvoja jebena Širli. Ona je to uradila. Oblatila me je da bi me izbacila iz igre u kojoj njen sin učestvuje. Eto ko je.

– Ali, Saje...

Zaveži, zaveži, glupa kravetino, pomisli Endru.

– I dalje je braniš, je li?! – zagrme Sajmon, spremajući se da ponovo ustane.

– Ne! – ciknu Rut, a on ponovo utonu u fotelju, zadovoljan što pulsirajuće stopalo nije morao da optereti svojom težinom.

Upravi „Harkort–Volša” neće biti svejedno zbog tih poslića posle radnog vremena, pomisli Sajmon. A ne bi se iznenadio ni da prokleta policija počne da njuška oko kompjutera. Preplavi ga nagli poriv da smesta nešto preduzme.

– Ti – reče, pokazujući na Endrua. – Isključi taj kompjuter. Sve, kablove i ostalo. Ideš sa mnom.

VI

Ima stvari koje se poriču, ne izriču, ne iskažu i prikrivaju.

Blatnjava reka Or bujala je preko olupine ukradenog kompjutera, bačenog u ponoć s kamenog mosta. Sajmon je odšepao na posao na naprsлом nožnom palcu i svima rekao da se okliznuo na baštenskoj stazi. Rut je pritiskala led na modrice i nevešto ih prikrivala starom tubicom korektora; Endruu se na usni skorela krasta, kao Dejnu Taliju, a Polu je ponovo u autobusu krenula krv na nos, pa je po dolasku u školu morao da ode pravo do školske medicinske se-

stre.

Širli Molison, koja je bila u kupovini u Jarvilu, nije se odazivala na Rutine česte telefonske pozive sve do kasnog popodneva, kada su Rutini sinovi već došli iz škole. Endru je prisluškivao jednu stranu tog razgovora sa stepenica ispred dnevne sobe. Znao je da Rut pokušava da reši problem pre nego što Sajmon dođe kući, jer je Sajmon i te kako u stanju da joj otme slušalicu i da se prodere i ispsuje njenu prijateljicu.

– ... samo glupe laži – vedro je govorila – ali bili bismo ti neizmerno zahvalni ako bi mogla da ukloniš to, Širli.

On se namršti, a posekotina na njegovoj naduvenoj usni pretila je da opet pukne. Mrzeo je što čuje svoju majku kako moli tu ženu za uslugu. I sam je bio iznerviran što post još nije skinut s foruma; a zatim se setio da ga je on napisao, da je on kriv za sve: za majčino isprebijano lice, svoju rasečenu usnu i jezivu strepnju u kući uoči Sajmonovog povratka.

– Razumem da imaš mnogo obaveza... – snebivala se Rut – ali jasno ti je da bi ovo moglo da naštetiti Sajmonu, ako ljudi poveruju...

Endru pomisli kako se Rut isto tako obraćala Sajmonu kad bi osetila obavezu da mu se suprotstavi: pokorno, izvinjavajuće, uplašeno. Zašto njegova majka nije zahtevala od te žene da smesta skine taj post? Zašto je uvek tako ponizna, zašto se uvek toliko izvinjava? *Zašto ne napusti njegovog oca?*

Rut mu je oduvek bila nešto posebno, na nju je gledao kao na nešto dobro i neukaljano. Kad je bio mali, roditelji su mu delovali kao dve krajnosti, crno i belo, on loš i zastrašujuć, ona dobra i blaga. A ipak, kako je rastao, sve više je osuđivao Rutino dobrovoljno slepilo, njeno neprestano opravdavanje očevih postupaka, njenu nepokolebljivu privrženost lažnom uzoru.

Endru ju je čuo da spušta slušalicu, pa je bučno pojurio niza stepenice, susrevši se s Rut dok je izlazila iz dnevne sobe.

– Zvala si onu ženu za sajt?

– Da – reče Rut umorno. – Skinuće taj post o tati sa sajta, i onda će, nadam se, sve biti u redu.

Endru je znao da je njegova majka mudra žena i mnogo spretnija u vođenju domaćinstva od njegovog nesposobnog oca. Mogla je sama da se izdržava.

– Zašto nije odmah skinula post ako ti je prijateljica? – upita on, prateći je do kuhinje. Prvi put je njegovo sažaljenje prema Rut bilo prožeto gotovo

gnevnom ljutnjom.

– Nije imala vremena – obrecnu se Rut.

Jedno oko joj je bilo zakrvavljeno od Sajmonovog udarca.

– Jesi li joj rekla da bi kao moderator foruma mogla da odgovara zato što je postavila uvrede na sajt? Učili smo o tome na inform...

– Rekla sam ti, Endru, skinuće ga – ljutito će Rut.

Nije se libila da pred sinovima iskaže bes. Da li je zato što je oni nisu udarali, ili iz nekog drugog razloga? Endru je bio ubeđen da je lice boli koliko i njega njegovo.

– A šta misliš, ko je napisao sve to o tati? – upita je on nesmotreno.

– *Ne znam* – reče ona – ali ko god da je, uradio je nešto podlo i kukavički. Svi imaju neku tajnu. Kako bi bilo da tvoj tata stavi na internet ono što *on* zna o drugima? On to nikad ne bi učinio.

– Jer je to suprotno njegovom moralnom načelu, je li? – reče Endru.

– Ne poznaješ ti svog oca toliko dobro koliko misliš! – povika Rut sa suzama u očima. – Gubi mi se s očiju... idi piši domaći... briga me šta ćeš... samo idi!

Endru se vrati u svoju sobu gladan, jer se bio zaputio do kuhinje da nešto pojede, a zatim je dugo ležao na krevetu, pitajući se da li je taj post užasna greška i koliko će gadno Sajmon povrediti svoje ukućane pre nego što njegova majka shvati da on ne priznaje nikakva moralna načela.

U međuvremenu, u radnoj sobi u svom bungalovu, dva kilometra od Vidikovca, Širli Molison je pokušavala da se seti kako se brišu postovi s foruma. Postovi su bili tako retki, te bi ih obično ostavila na forumu i po tri godine. Najzad je iz plakara s fiokama u uglu iskopala uputstvo za moderiranje sajta, koje je napravila kada je tek počinjala, te je, nakon nekoliko neuspelih pokušaja, uklonila optužbe protiv Sajmona. Učinila je to samo jer ju je Rut, koja joj se dopadala, zamolila; nije osećala nikakvu odgovornost u vezi s tim.

A ipak, brisanje posta nije moglo da ga ukloni iz svesti onih koji su s takvom strašću iščekivali nadmetanje za Barijevo mesto. Parminder Džavanda je skinula post o Sajmonu Prajsu na svoj kompjuter, te ga je neprekidno otvarala, prelazeći pomno i predano preko svake rečenice kao forenzičar koji ispituje vlakna na lešu, tražeći tragove spisateljskog DNK Hauarda Molisona. Sigurno je oprezno zabašurio sve svoje fraze, ali Parminder je bila sigurna da je prepoznala njegovu pompeznost u izrazima „gospodinu Prajsu nije strano

smanjenje troškova” i „bude od koristi odboru zahvaljujući brojnim kontaktima”.

– Minda, ne znaš ti Sajmona Prajsa – reče Tesa Vol. Ona i Kolin su večerali sa Džavandama u kuhinji zgrade Stare parohije, a Parminder je pokrenula temu tog posta gotovo istog časa kada su im ušli u kuću. – U pitanju je izuzetno neprijatan čovek, koji je mogao da se zameri ogromnom broju ljudi. Iskreno ne verujem da je u pitanju Hauard Molison. Ne mogu da zamislim da bi učinio nešto tako „providno”.

– Nemoj da se zavaravaš, Tesa – reče Parminder. – Hauard će učiniti sve da izaberu Majlsa. Samo gledaj. Sledeći put će napasti Kolina.

Tesa vide da su Kolinovi zglobovi na šaci kojom je držao viljušku pobeleli, te požele da Parminder razmisli pre nego što progovori. Ona je najbolje poznavala Kolina; ona mu je prepisivala *prozak*.

Vikram je ćutke sedeo na suprotnom kraju. Njegovo prelepo lice spontano se raširi u blagi podrugljiv osmejak. Tesa je oduvek pomalo zazirala od hirurga, kao što je to bio slučaj i sa svim ostalim izuzetno zgodnim muškarcima. Iako joj je Parminder bila jedna od najboljih prijateljica, Tesa jedva da je poznavala Vikrama, koji je radio duge smene i mnogo manje se bavio pagfordskim pitanjima od svoje supruge.

– Rekla sam ti za njegov dnevni red? – nastavila je Parminder da melje. – Za sledeći sastanak? Predlaže da se reši status Poljane i hoće da taj zahtev podnesemo jarvilskom odboru, koji će uraditi reviziju međa, kao i *rezoluciju* po kojoj bi izbacili kliniku za narkomaniju iz svoje zgrade. Pokušava sve to naprečac da izglasa, dok je Barijevo mesto upražnjeno.

Neprekidno je ustajala od stola da nešto donese, otvarajući više plakara no što je potrebno, rasejana i zamišljena. Dvapat je zaboravila radi čega je ustala, pa bi ponovo sela, praznih šaka. Kud god mrdnula, Vikram ju je posmatrao kroz guste trepavice.

– Sinoć sam pozvala Hauarda – reče Parminder – i rekla mu da treba da sačekamo dok ne budemo imali pun broj odbornika, pre nego što glasamo o tako bitnim pitanjima. Samo se nasmejao; kaže da ne možemo da čekamo. Jarvil hoće da čuje naš stav, kaže, pošto im se bliži revizija međa. A zapravo se boji da će Kolin zauzeti Barijevo mesto, jer tada neće biti lako da nas sve redom prevesla. Poslala sam imejllove svima za koje mislim da će glasati za nas, da vidim možemo li da ga pritisnemo da odloži glasanje do sledećeg zasedanja...

– „Duh Barija Ferbradera” – dodade Parminder tiho. – To *đubre*. Neće is-

koristiti Barijevu smrt da ga porazi. Ne, ako se ja pitam.

Tesi se učini da se Vikramova usna trza. Stari Pagford, predvođen Huardom Molisonom, uglavnom je opraštao Vikramu zločine koje njegovoj ženi nije: to što je tamnopus, pametan i imućan (što je Širli Molison, ako nju pitate, smrdelo na likovanje). Tesa pomisli kako to nije pošteno. Parminder je sa velikim žarom radila i učestvovala u svim vidovima života u Pagfordu: na školskim proslavama i dobrotvornim sajmovima kolača, u lokalnoj hirurškoj praksi i opštinskom odboru, a zauzvrat je dobijala samo neskrivene antipatije stare garde Pagforda; a Vikramu, koji je retko učestvovao u bilo čemu, svi su se divili, laskali i govorili o njemu s naročitim poštovanjem.

– Molison je megaloman – reče Parminder, nervozno gurajući hranu po tanjiru. – Siledžija i megaloman.

Vikram spusti nož i viljušku i zavalio se u stolicu.

– A zašto se – upita on – zadovoljava time da bude predsednik opštinskog odbora? Zašto nije pokušao da uđe u okružni odbor?

– Zato što misli da je Pagford središte sveta – obrecnu se Parminder. – Ti ne razumeš, on ne bi menjao mesto predsednika u pagfordskom opštinskom odboru za mesto premijera. Uostalom, *ne treba* mu da bude u jarvilskom odboru; tamo već ima Obrija Folijsa, koji pokušava da progura njegov veliki plan. Oštre se da sprovedu reviziju međa. Rade zajedno.

Parminder oseti kao da Barijev duh lebdi nad stolom. On bi sve to objasnio Vikramu, usput ga još i zasmejaviši; Bari je neverovatno dobro oponašao Huardov govor, geganje, nagle probavne ispade.

– Stalno joj govorim da ne treba time da se opterećuje – reče Vikram Tesi, koja se zapanjila kad je shvatila da blago rumeni čim ju je pogledao tim tamnim očima. – Znaš za onu glupu žalbu... ona starica sa emfizemom?

– Da, Tesa zna. Svi znaju. Moramo li o tome da pričamo i dok večeramo? – obrecnu se Parminder, skoči na noge i počeo da rasklanja tanjire.

Tesa je pokušala da joj pomogne, ali joj Parminder odsečno reče da ne ustaje. Vikram uputi Tesi jedva primetan saosećajni osmeh, od kojeg joj zalepršale leptirići u stomaku. Nije mogla a da se ne seti, dok je Parminder čangrljala oko stola, da su Vikram i Parminder sklopili ugovoren brak.

(„To je samo upoznavanje preko porodice”, rekla joj je Parminder u ranim danima njihovog prijateljstva, braneći se, razdražena Tesinim pogledom. „Niko te *ne tera* da se udaš, znaš.”

Ali joj je kasnije u nekoliko navrata govorila o nepopustljivom majčinom navaljivanju da nađe muža.

„Kod nas Sika, roditeljima je veoma važno da im se deca venčaju. To je prava opsesija”, ogorčeno je rekla Parminder.)

Kolin je bez trunke žaljenja gledao kako mu Parminder odnosi tanjir. Mučnina koja mu se komešala u želucu bila je još gora nego kada su on i Tesa stigli. Kao da je bio učauran u mehuru od neprobojnog stakla, toliko se osećao otuđenim od troje ljudi s kojima je večerao. Bio je to i te kako poznat osećaj, kao da korača u ogromnoj sferi briga, koja ga steže sa svih strana, i posmatra kako strahovi kruže oko njega, zaklanjajući mu pogled na ostatak sveta.

Tesa nije bila ni od kakve pomoći: namerno je bila hladna i nije pokazivala nimalo razumevanja za njegovu kampanju za Barijevo mesto. Svrha ove večere je bila da se Kolin posavetuje s Parminder oko letaka koje je sastavio za kandidaturu. Tesa je odbijala da se umeša u to, sprečavajući svaki razgovor o strahu koji ga je polako opsedao. Odbijala je da mu bude ventil.

Pokušavajući da oponaša njenu hladnoću, pretvarajući se da se, zapravo, ne raspada od samonametnutog pritiska, nije joj rekao da su mu danas, dok je bio u školi, telefonirali iz *Glasnika jarvilskog okruga*. Novinarka je želela da razgovara o Kristal Vidon.

Da li ju je dodirnuo?

Kolin joj je rekao da škola ne može da otkriva podatke o učenicima, te da do Kristal moraju da dođu preko njenih roditelja.

– Već sam razgovarala s Kristal – reče glas preko telefona. – Samo sam želela da dobijem vašu...

Ali on je već spustio slušalicu, a užas mu je pomutio razum.

Zašto su želeli da razgovaraju o Kristal? Zašto su ga zvali? Da li je nešto uradio? Da li ju je dodirnuo? Da li se žalila?

Psiholog ga je posavetovao da se ne trudi ni da potvrđuje niti da osporava takve misli. Trebalo je samo da prihvati njihovo postojanje, a zatim nastavi po starom, ali to je bilo kao da se ne počesete a nikada vas nije gore svrbelo. Iznošenje „prljavog veša” Sajmona Prajsa na sajtu odbora zaprepastilo ga je: strah da će biti otkriven, koji je u tolikoj meri upravljao Kolinovim životom, sada je imao lice, nalik ostarelom anđelčiću, s demonskim umom koji kipti ispod lovačkog šešira na kratkim, sedim kovrdžama, iza podbulih, radoznalih očiju. Neprekidno se prisećao Barijevih priča o upečatljivom strateškom umu vlasnika bakalnice, kao i priča o mreži saveza u koju je bilo upleteno šesnaest

članova pagfordskog opštinskog odbora.

Kolin je često zamišljao trenutak kada će saznati da je sve gotovo: plaćen članak u novinama; ljudi koji okreću glavu kada uđe kod „Molisona i Loua”; direktorka koja ga zove u kancelariju da nasamo popričaju. Hiljadu puta je zamišljao svoj sunovrat: razotkrivanje svoje sramote, koju bi mu okačili oko vrata, poput zvonca gubavcima, tako da više nikada ne može da je sakrije, nikada. Dobiće otkaz. Možda će završiti u zatvoru.

– Koline – Tesa mu se tiho obrati; Vikram ga je ponudio vinom.

Znala je šta se zbiva s druge strane tog velikog zaobljenog čela; ne baš u detalje, ali uzrok njegove uznemirenosti je već godinama bio isti. Znala je da Kolin tu ništa ne može; takav je stvoren. Pre mnogo godina, pročitala je, i u njima prepoznala istinu, reči V. B. Jejsa: Sažaljenje ljubavno, / Sažaljenje to neiskazivo, / U srcu samom / Ljubavi je skrito”.{ 7 } Nasmejala se toj pesmi, i pomazila stranicu, jer je znala da voli Kolina, ali i da se veliki deo te ljubavi zasniva na saosećanju.

Međutim, ponekad bi strpljenje počelo da je izdaje. I *ona* je katkad želela pažnju i podršku. Predvidela je da će Kolina uhvatiti panika kada mu je rekla da ima dijabetes drugog tipa, ali pošto ga je uverila da nije ozbiljno, iznenadila se kako je brzo promenio temu i opet utonuo u predizborna mozganja.

(Tog jutra za doručkom, prvi put je glukometrom izmerila nivo šećera u krvi, a zatim izvadila već napunjeni špric i zabila ga sebi u stomak. Bolelo je mnogo više no kada je to činila veoma spretna Parminder.

Debeli je zgrabio svoju činiju s pahuljicama i okrenuo se u stolici, zaklanjajući se od nje i prosipajući mleko po stolu, po rukavu školske košulje i kuhinjskom podu. Kolin nerazgovetno besno pisnu kada je Debeli ispljunuo kukuruzne pahuljice u činiju i prekorno upitao majku: – Dođavola, jel’ moraš to da radiš za stolom?

– Ne budi tako drzak i odvratan! – povikao je Kolin. – I sedi pravo! Počisti taj nered! Ne obraćaj se tako majci! Izvini se!

Tesa je prebrzo izvukla iglu; raskrvarila se.

– Žao mi je što mi se povraća zbog toga što se pucaš iglom za doručkom, Tes – reče Debeli ispod stola, gde je kuhinjskim ubrusom brisao pod.

– Tvoja majka se ne „puca iglom”, bolesna je! – povika Kolin. – I ne zovi je Tes!

– Znam da ne voliš igle, Stju – reče Tesa, ali su je pekle oči; povredila se,

a obojica su je naljutila i povredila, raspoloženje koje ju je držalo i večeras.)

Tesa se pitala zašto Parminder ne ceni Vikramovu brigu. Kolin nikada ne bi primetio da je *ona* pod stresom. *Možda*, besno pomisli Tesa, *tu i ima nečega, u tim ugovorenim brakovima... moja majka svakako ne bi odabrala Kolina za mene...*

Parminder je preko stola gurala činije s voćnom salatam, za desert. Tesa se, pomalo ozlojeđena, pitala čime bi ova ponudila gosta koji nema dijabetes, ali se utešila setivši se da je kod kuće u frižideru čeka čokoladica.

Parminder, koja je tokom večere pričala pet puta više no iko, otpočela je tiradu o svojoj ćerki, Sukvinder. Već je Tesi preko telefona ispričala za devojčinu izdaju; ali je sada za stolom sve to ponovila.

– Konobarisaće kod Hauarda Molisona. Ne znam, ali *zaista* ne znam otkud joj je to uopšte palo na pamet. Ali Vikramu...

– Oni ne razmišljaju, Minda – izjavi Kolin, prenuvši se iz dugog ćutanja. – Takvi su ti tinejdžeri. Nije ih briga. Svi su isti.

– Koline, kakve su to gluposti? – obrecnu se Tesa. – Uopšte nisu svi isti. Mi bismo bili presrećni da Stju nađe sebi posao preko vikenda... no to je nemoguće.

– ... ali Vikramu to ne smeta – pričala je Parminder ne obazirući se na njihove upadice. – On ne vidi ništa loše u tome, zar ne?

Vikram s lakoćom odgovori: – U pitanju je radno iskustvo. Verovatno se neće upisati na fakultet; što nije sramota. Nije to za svakoga. Bio bih srećan da se naša Veselnica rano uda.

– Ali *konobarisanje*...

– Pa, ne mogu svi da budu akademski građani, zar ne?

– Ne, ona nipošto ne spada u tu grupu – reče Parminder, koja se gotovo tresla od gneva i napetosti. – Ocene su joj apsolutno strahovite... ništa je ne zanima, nema ambicija... *konobariše*... „da se ne lažemo, neću se upisati na faks”... ne, s takvim stavom svakako *nećeš*... i to kod *Hauarda Molisona*... o, to mora da ga je raspametilo... moja ćerka mu dolazi na noge, da moli za posao. Kako li joj pade na pamet... *kako* li joj pade *na pamet*?

– Ni tebi se ne bi svidelo da se Stju zaposli kod nekoga kao što je Molison – reče Kolin Tesi.

– Ne bi me bilo briga – reče Tesa. – Oduševilo bi me da pokaže bilo kakvu volju za radom. A koliko vidim, njega zanimaju samo kompjuterske igri-

ce i...

Ali Kolin nije znao da Stjuart puši, stoga ona ne dovrši rečenicu, a Kolin reče: – Zapravo, ovo baš liči na Stjuarta. Taj bi se ubacio kod nekog koga ne volimo samo da bi nam napakostio. To bi mu se svidelo.

– Za ime sveta, Koline, Sukvinder ne pokušava da *napakosti* Mindi – reče Tesa.

– Znači, misliš da sam nerazumna? – obrecnu se Parminder Tesi.

– Ne, ne – reče Tesa, zgrožena što su tako munjevito uvučeni u porodičnu svađu. – Samo kažem da u Pagfordu nema mnogo mesta gde deca mogu da se zaposle, zar ne?

– A što uopšte mora da radi? – reče Parminder, dižući ruke u znak očajanja i besa. – Zar joj ne dajemo dovoljno novca?

– Drugačije je kad sam zaradiš novac, znaš valjda – reče Tesa.

Tesina stolica je bila okrenuta ka zidu prekrivenom fotografijama njihove dece. Često je tu sedela, te je prebrojala koliko se puta koje dete pojavljuje na njima: Džasvant – osamnaest; Radžpal – devetnaest; i Sukvinder – devet. Na zidu se nalazila samo jedna slika koja je ovekovečila Sukvinderina dostignuća: fotografija vinterdauskog veslačkog tima na dan kada su pobedili školu *Sveta Ana*. Bari je svim roditeljima dao po jedan uvećani primerak ove fotografije, na kojoj su Sukvinder i Kristal Vidon bile u sredini vrste od osam devojaka, zagrljene, široko se osmehujući i skakućući, pa su obe ispale pomalo mutne.

Bari bi, pomisli ona, *urazumio Parminder*. On je bio most između majke i ćerke, jer su ga obe obožavale.

Tesa se, ne prvi put, zapita ima li ikakve veze to što nije rodila svog sina. Da li joj je bilo lakše da na njega gleda kao na zasebno biće nego da je od njene krvi i mesa? Njene šećeraške, zatrovane krvi...

Debeli je odnedavno prestao da je oslovljava sa mama. Morala je da se pretvara da joj to nije važno, jer se Kolin mnogo ljutio zbog toga; ali kad god bi Debeli rekao Tesa, imala je utisak da joj neko zariva iglu u srce.

I njih četvoro dovršiše svoje hladno seckano voće u tišini.

U beloju kućici koja se uzdizala visoko iznad grada, Sajmon Prajs se živcirao i durio. Dani su prolazili. Optužujući post je nestao s foruma, ali je Sajmon i dalje bio u šoku. Ako bi povukao kandidaturu, to bi se protumačilo kao priznavanje krivice. Policija mu nije zakucala na vrata povodom kompjutera; Sajmon je sada gotovo zažalio što ga je bacio sa starog mosta. S druge strane, nije mogao da proceni da li je umislio podozriv kez službenika u garaži kada mu je pružio kreditnu karticu. Na poslu se dosta pričalo o tehnološkom višku, te je Sajmon još uvek strahovao da će njegovi šefovi saznati za post i tako uštedeti troškove za otpremninu otpuštajući njega, Džima i Tomija.

Endru je posmatrao i čekao, iz dana u dan sve više gubeći nadu. Pokušao je da pokaže svetu ko je njegov otac, a svet je, kako mu se činilo, samo slegnuo ramenima. Endru je zamišljao da će neko iz štamparije ili odbora istupiti i Sajmonu staviti do znanja: da nije dostojan da se nadmeće s drugim ljudima, da je nepodoban i ispod proseka, te da ne sramoti sebe i svoju porodicu. Ali ništa se nije dogodilo, izuzev što je Sajmon prestao da govori o odboru i da telefonira glasačima u nadi da će pridobiti njihove glasove, a leci koje je odšampao na poslu posle radnog vremena stajali su netaknuti u kutiji na tremu.

A onda, bez upozorenja ili fanfara, stigla je pobeda. Spuštajući se u petak večer niz mračno stepenište u potrazi za hranom, Endru začu Sajmona kako kruto govori preko telefona u dnevnoj sobi, te zastade da sasluša.

– ... povučem svoju kandidaturu – govorio je. – Da. Pa, iskruslo je nešto privatno. Da. Da. Aha, tako je. Važi. Hvala vam.

Endru ču kako Sajmon spušta slušalicu.

– Pa, gotovo je – reče Sajmon ženi. – Dižem ruke od toga, kad već priređuju takva sranja.

Čuo je majku kako prigušeno odobrava i pre nego što je stigao da se skloni, Sajmon je izašao u hodnik ispod njega, duboko udahnuo i stigao da zaurla samo prvo slovo Endruovog imena, pre nego što je shvatio da sin stoji pred njim.

– Šta radiš to?

Sajmonovo lice je bilo napola u senci, osvetljeno samo s ono malo svetlosti izbegle iz dnevne sobe.

– Hteo sam da popijem nešto – slaga Endru; njegov otac nije voleo da dečaci sami uzimaju hranu.

– Za vikend počinješ da radiš kod Molisona, zar ne?

– Aha.

– Dobro, pa, slušaj pažljivo. Hoću da mi iskopaš sve što možeš o tom kopljanu, jes' me razumeo? Bilo kakvu prljavštinu. I o njegovom sinu, ako nešto čuješ.

– U redu – reče Endru.

– A onda ću ja njima to da stavim na jebeni sajt – reče Sajmon i vrati se u dnevnu sobu. – *Duh jebenog Barija Ferbradera*, nije nego.

Dok je sakupljao na tanjir komadiće hrane koje niko neće primetiti, negde secnuvši krišku, negde grabeći šakom, kroz Endruov um odzvanjala je pobeđnička pesmica: *Zaustavio sam te, đubre jedno. Zaustavio sam te.*

Učinio je tačno ono što je zacrtao: Sajmon nije imao pojma ko je njegove ambicije pretvorio u prah i pepeo. Tupan je čak od Endrua tražio da mu pomogne da se osveti; potpuni preokret, jer kad je Endru saopštio roditeljima da se zaposlio u bakalnici, Sajmon je bio besan.

– Budalo jedna. A šta ćeš s jebenom alergijom?!

– Mislio sam da probam nešto novo – da ne jedem kikiriki, lešnike i ostalo – reče Endru podrugljivo.

– Nemoj da mi se praviš pametan, Rošavi. Šta ako slučajno pojedješ neki, kao u *Svetom Tomi*? Misliš da ćemo opet da prolazimo kroz ta sranja?

Ali Rut je podržala Endrua, rekavši Sajmonu da je Endru dovoljno odrastao i dovoljno pametan da se sam brine o sebi. Kada je Sajmon izašao iz sobe, pokušala je da objasni Endruu da se Sajmon samo brine za njega.

– Njega jedino brine da li će morati da propusti *utakmicu dana* ako bude morao da me vodi u bolnicu.

Endru se vratio u svoju sobu, seo i jednom rukom trpao hranu u usta, a drugom razmenjivao SMS-ove s Debelim.

Mislio je da je sve svršeno, gotovo, minulo. Endru nikada nije imao prilike da posmatra prvi sićušni mehurić kad kvasac počne da vri, nagoveštaj neizbežne alhemijske transformacije.

VIII

Selidba u Pagford bila je nešto najgore što se Gaji Boden dogodilo. Osim povremenih poseta ocu u Redingu, London je bio ceo njen svet. Gaja je s ta-

kvom nevericom primila Kejinu najavu selidbe u varošicu na zapadu zemlje da je prošlo nekoliko nedelja pre nego što je to shvatila ozbiljno. Mislila je da je u pitanju jedan od Kejinih hirova, kao one dve kokoške koje je kupila da gaji u malom dvorištu iza njihove kuće u Hakniju (a koje je, nedelju dana pošto ih je kupila, ubila lisica), ili kao kad je odlučila da im upropasti pola šerpi u kući i ostavi trajni ožiljak na ruci kuvajući marmeladu, iako gotovo nikad nije kuvala.

Otrgnuta od prijatelja koje je poznavala još od osnovne škole, od doma u kojem je živela od osme godine, od vikend-provoda koji je, sve češće, podrazumevao urbane vidove zabave, Gaja je, uprkos molbama, pretnjama i protestima, bačena u život kakav nije ni sanjala da postoji. Kaldrmisane ulice, radnje koje ne rade posle šest po podne, društveni život koji se, naizgled, odvijao oko crkve, gde se često može čuti samo ptičji poj i ništa drugo: Gaja se osećala kao da je propala kroz neki portal u svet izgubljen u vremenu.

Ona i Kej su se uvek držale zajedno (jer njen otac nikada nije živio s njima, a Kejine dve naredne veze nikad nisu ozvaničene), prepirale se, tešile i tokom godina sve više postajale nalik cimerkama. Međutim sada, kada bi pogledala s druge strane trpezarijskog stola, Gaja bi videla samo neprijatelja. Njena jedina želja bila je da se vrati u London, kako god, i da što više unesreći Kej, iz osвете. Nije mogla da se odluči da li bi Kej više kaznila kad bi pala na svim završnim ispitima, ili kad bi sve položila i pokušala da nagovori oca da se preseli kod njega i da u Londonu završi više razrede. U međuvremenu, morala je da živi u tuđem svetu, gde su njen izgled i naglasak, nekada ulaznice u najprobranija društva, nešto nepodesno.

Gaja nije želela da postane jedna od popularnih učenica u *Vinterdaunu*: svi ti ljudi su joj bili jadni, sa svojim zapadnjačkim akcentima i nesposobni za provod. Tako je rešila da se druži sa Sukvinder Džavandom, delom da bi toj „kul” ekipi pokazala kako su joj smešni, a delom jer joj je prijalo druženje sa svakim koga smatraju autsajderom.

To što je Sukvinder pristala da se pridruži Gaji u konobarisanju samo je učvrstilo njihovo prijateljstvo. Na njihovom narednom dvočasu iz biologije, Gaja se otvorila kao nikad do tada, te je Sukvinder najzad otkrila deo tajanstvenih razloga zbog kojih je ova prelepa, nova kul učenica izabrala nju za prijateljicu. Podešavajući mikroskop na kome su radile, Gaja promrmlja: – Ovde je sve tako prokleta *belo*, zar ne?

Sukvinder začu sebe kako kaže: – Aha... – pre nego što joj je do mozga doprlo pitanje. Gaja je nastavila da priča, ali je Sukvinder tek delimično slušala. – Tako prokleta *belo*. – Pa, valjda je i bilo.

U *Svetom Tomi* su je, kao jedinu tamnoputu učenicu, naterali da izađe pred razred i da priča o religiji Sika. Pokorno je stajala pred tablom i ispričala priču o Guruu Nanaku, osnivaču sikizma, koji je nestao u reci, i svi su verovali da se udavio, ali je on posle tri dana izašao iz vode ne bi li obznanio: „Ne postoje hinduisti, ne postoje muslimani”.

Ostala deca su se cerekala čuvši da je neko preživeo tri dana pod vodom. Sukvinder nije imala hrabrosti da im ukaže na to da je i Isus stradao te da se podigao iz mrtvih. Skratila je priču o Guruu Nanaku, očajnički priželjkujući da se što pre vrati na svoje mesto. Svega nekoliko puta u životu je posetila gurdvaru; u Pagfordu je nisu imali, a ona u Jarvilu je bila mala i, sudeći po priči svojih roditelja, puna čamara, koji nisu bili njihova kasta. Sukvinder nije bilo jasno zašto je to bitno, jer je znala da je, po učenju Gurua Nanaka, izričito zabranjeno deliti se na kaste. Sve ju je veoma zbunjivalo, pa je jednostavno nastavila da uživa u čokoladnim uskršnjim jajima i ukrašavanju jelke, dok su joj knjige koje ih je Parminder terala da čitaju, s pričama o životima guruâ i načela Kalse, bile izuzetno teške.

Zbog poseta majčinoj porodici u Birmingemu, ulicama u kojima su gotovo svi bili tamnoputi, s radnjama punim sarija i indijskih začina, Sukvinder se osećala neprilagođeno i promašeno. Njeni rođaci su govorili pandžabi podjednako dobro kao i engleski; rođake su bile zgodne i moderne. Smejale su se njenom zapadnjačkom kotrljajućem „r” i nedostatku stila, a Sukvinder je mrzela da joj se neko smeje. Pre nego što je Debeli Vol počeo svakodnevno da je muči, pre nego što su njihov razred podelili na grupe, dok nije bila na meti Dejna Talijsa, zaista je uživala u povratku u Pagford. Tada joj se on činio kao raj.

Dok su petljale sa staklenim pločicama, nisko pognutih glava kako ne bi privukle pažnju gospođe Najt, Gaja je Sukvinder ispričala sve o svom životu u gimnaziji *Gravener* u Hakniju; iz nje je potekla bujica reči. Opisivala je prijatelje koje je ostavila; jedan od njih, Harpit, zvao se isto kao i Sukvinderin najstariji rođak. Pričala je o Šurel, crkinji, najpametnijoj devojčici u njihovoj grupi; i o Džen, čiji je brat bio Gajin prvi dečko.

Iako ju je veoma zanimalo sve što joj je Gaja govorila, Sukvinder odluta zamišljajući školski zbor gde bi oko jedva razaznalo svaki detalj kaleidoskopa svih mogućih boja kože, od beline ovsene kaše do mahagonija. Tu u *Vinterdanu* zift-crna kosa azijske dece bola je oči u moru mišjesmeđe i bledoplave. U mestu kao što je *Gravener*, Debeli Vol i Dejn Tali bili bi možda u manjini.

Sukvinder je stidljivo upita:

– Zašto ste se preselili?

– Zato što je moja majka htela da bude blizu svog dečka, onog drkadžije – promrmlja Gaja. – Gavina Hjuza, jel' ga znaš?

Sukvinder odmahnu glavom.

– Verovatno si ih čula kako se jebu – reče Gaja. – Cela ulica ih čuje kad se dohvate. Ostavi nekad otvoren prozor.

Sukvinder se trudila da ne pokaže zaprepašćenje, ali pomisao da bi mogla da čuje svoje roditelje, koji su u braku, kako vode ljubav nimalo joj se nije sviđala. Gaja je pocrvenela; ne od stida, pomisli Sukvinder, već od besa. – Ima da je šutne. Ona se samo zavarava. A on jedva čeka da ode pošto završe.

Sukvinder nikada ne bi govorila tako o svojoj majci, niti bi to činile bliznakinje Ferbrader (koje su joj, teoretski, još uvek bile najbolje drugarice). Nim i Šivon su zajedno radile za mikroskopom nedaleko od njih. Otkako im je otac umro, kao da su se zatvorile u sebe, okrenute jedna drugoj, udaljavajući se od Sukvinder.

Endru Prajs je gotovo netremice zurio u Gaju kroz uski procep između belih lica koja su ih okruživala. Sukvinder, koja je to primetila, mislila je da Gaja toga nije svesna, ali nije bila u pravu. Gaja se prosto nije trudila ni da mu uzvрати pogled ni da ga zadivi, jer je navikla da dečaci zure u nju; to joj se događa još od dvanaeste godine. Dva dečaka iz šestog razreda su počela sve češće da se pojavljuju u hodnicima, kada ona pođe sa časa na čas, isuviše često da bi to bila slučajnost, i obojica su bili zgodniji od Endrua. Međutim, nijedan od njih nije mogao da se uporedi s momkom s kojim je Gaja izgubila nevinost uoči selidbe u Pagford.

Jedva je podnosila činjenicu da Marko de Luka još uvek postoji na ovom svetu i da je od njega razdvaja dvesta dvanaest kilometara bolnog, beskorisnog prostora.

– Ima osamnaest godina – rekla je Sukvinder. – Poluitalijan je. Odlično igra fudbal. Treba da ide na probu za mladi tim Arsenal.

Gaja i Marko su „spavali” četiri puta pre no što je ona otišla iz Haknija, i svaki put su krali kondome iz Kejinog noćnog stočića. Želela je da Kej zna na šta ju je naterala, ne bi li se utisnula u Markovo sećanje jer je bila primorana da ga ostavi.

Sukvinder je slušala, opčinjena, ali nije priznala Gaji da je već videla Marka na fejsbuk profilu svoje nove prijateljice. U celom *Vinterdaunu* nije bilo nikog nalik njemu: izgledao je kao Džoni Dep.

Gaja se nagnu nad sto, odsutno se igrajući fokusom na mikroskopu, dok je s druge strane učionice Endru Prajs i dalje piljio u nju kad god bi ugrabio priliku da ga Debeli ne primeti.

– Možda će mi ostati veran. Šurel pravi žurku u subotu uveče. Pozvala ga je. Kune se da će motriti na njega. Ali sranje, tako bih volela da...

Gledala je u sto, namerno zamutivši svoje pegave oči, a Sukvinder ju je ponizno posmatrala, očarana njenom lepotom i beskrajno zadivljena njenim životom. Pomisao da imate jedan drugačiji svet, kome potpuno pripadate, gde ste imali dečka fudbalera i kul društvance, dobre prijatelje – sve je to za Sukvinder, makar vas na silu otrgli iz tog sveta, bilo zadivljujuće, nešto na čemu joj je zavidila.

Za vreme pauze za ručak zajedno su se odšetale do radnji, što Sukvinder gotovo nikad nije činila; ona i bliznakinje Ferbrader su obično jele u menzi.

Dok su sedele na pločniku ispred trafike u kojoj su kupile sendviče, začuše kako neko urla:

– Tvoja jebena keva je ubila moju baku!

Svi vinterdaunski učenici okupljeni oko trafike radoznalo se osvrnuše da vide ko galami, a isto učini i Sukvinder, podjednako zbunjena. Zatim spazi Kristal Vidon, koja je stajala s druge strane ulice, upirući zdepastim prstom kao pištoljem. S njom su bile još četiri devojčice, sve nanizane duž pločnika, zaustavljene protokom saobraćaja.

– Tvoja jebena keva je ubila moju baku! Najebala je, a i ti si!

Sukvinder kao da se istopila utroba. Svi su zurili u nju. Nekoliko devojčica iz trećeg razreda otrča s poprišta. Sukvinder je osećala kako se prolaznici pretvaraju u znatiželjni čopor koji pomno sluša. Kristal i njena družina su cupkale na vrhovima prstiju, čekajući da se napravi prolaz između automobila.

– O čemu to priča? – upita Gaja Sukvinder, kojoj su se usta toliko osušila da nije mogla da odgovori. Nije bilo svrhe da beži. Ne bi umakla. Lijen Karter je bila najbrža devojčica u njihovoj generaciji. Činilo se da je svet stao, izuzev automobila koji su prolazili, pružajući joj poslednjih nekoliko sekundi bezbednosti.

A onda se pojavi Džasvant, u pratnji nekoliko momaka iz šestog razreda.

– Kako si, Veselnice? – reče ona. – Šta ima?

Džasvant nije čula Kristal; bila je to srećna okolnost što je naišla sa svo-

jom pratnjom. S druge strane ulice, Kristal i njene drugarice se okupiše pognutih glava da smisle šta će dalje.

– Evo, dobro – reče Sukvinder, ošamućena od olakšanja zbog privremenog odlaganja pogubljenja. Nije smela pred dečacima da kaže Džaz šta se događa. Dvojica su bili visoki skoro metar i osamdeset. Svi su zurili u Gaju.

Džaz i njeni prijatelji krenuše ka trafici, a Sukvinder, munjevito pogledavši Gaju, pođe s njima. Obe su kroz izlog posmatrale Kristal i njeno društvo kako se udaljavaju, osvrćući se na svakih nekoliko koraka.

– Šta to bi? – upita Gaja.

– Njena prabaka je bila pacijentkinja moje mame, i umrla je – reče Sukvinder. Toliko joj se plakalo da ju je zbolelo grlo.

– Tupava kučka – reče Gaja.

Ali Sukvinderini potisnuti jecaji nisu bili samo posledica straha i šoka. Kristal joj se veoma sviđala, a znala je da se i ona sviđa Kristal. Sva ta popodneva na kanalu, sve te vožnje minibusom; poznavala je anatomiju Kristalinih leđa i ramena bolje no sopstvenu.

Vratile su se u školu sa Džasvant i njenim drugovima. Najzgodniji momak je zapodenuo razgovor s Gajom. Dok su skrenuli kod kapije, već ju je zadirkivao zbog londonskog akcenta. Sukvinder nigde nije videla Kristal, ali je izdaleka spazila Debelog Vola, kako se klata kraj Endrua Prajsa. Svuda bi prepoznala njegovo obličje, njegov hod, kao kad instinktivno primetite pauka koji se prikrada preko mračnog poda.

Dok se približavala školi, prožimali su je talasi mučnine. Od sada pa nadalje biće ih dvoje: Debeli i Kristal zajedno. Svi su znali da su u šemi. I Sukvinder zamisli živu sliku kako krvari na podu dok je Kristal i njena banda šutiraju, a Debeli gleda i smeje se.

– Moram u klozet – reče ona Gaji. – Vidimo se gore.

Utrčala je u prvi ženski toalet pored kojeg su prošle, zaključala se u kabinu i sela na poklopljenu klozetsku šolju. Kad bi mogla da umre... da zauvek nestane... ali neprobojni zidovi oko nje odbijali su da popuste, a njeno telo, njeno mrsko hermafroditско telo je, kao i uvek, uporno i tupavo, nastavljalo da živi...

Začula je zvono za početak popodnevne nastave, skočila i izjurila iz toaleta. Po hodniku su se valjale kolone. Ona se okrenu i izjuri iz zgrade.

I drugi su bežali sa časova. Kristal je bežala, kao i Debeli. Kad bi samo

uspela da pobegne i da se ne pojavi danas popodne, možda bi mogla da smisli kako da se zaštititi pre nego što se sutra vrati. Ili da možda iskoči pred automobil. Zamišljala ga je kako udara u njeno telo i smrskava joj kosti. Koliko brzo bi tako umrla, izlomljena na putu? I dalje joj je više prijala pomisao na davljenje, na hladnu čistu vodu koja je uspavljuje zauvek: san bez snova...

– Sukvinder? *Sukvinder!*

Želudac joj se okrenu. Tesa Vol je hitala k njoj preko parkinga. Sumanuto, ali Sukvinder na tren htede da pobegne, no svest o uzaludnosti te zamisli nadvladala, te samo stade i sačeka da joj Tesa priđe; mrzela je i nju, i njeno glu-po ružno lice, i njenog zlog sina.

– Sukvinder, šta to radiš? Kuda si krenula?

Nije mogla da smisli nikakvu laž. Beznadežno slegnuvši ramenima, ona joj se prepusti.

Tesa nije imala seanse sve do tri. Umesto da odvede Sukvinder u direktorovu kancelariju i prijavi da je pokušala da pobegne sa časa, odvela ju je svoju kancelariju, s nepalskom tapiserijom i posterima za Dečju liniju. Sukvinder tu nikada nije bila.

Tesa joj je pričala, praveći kratke pauze kako bi je podstakla da se uključi, a onda bi opet nastavljala, dok je Sukvinder sedela sa znojnim dlanovima, pogleda uprtog u cipele. Tesa poznaje njenu majku... Ona će reći Parminder da je pokušala da pobegne s časova... ali šta ako joj objasni zašto? Da li bi Tesa htela, mogla da je zaštititi? Ne od svog sina; Debelom nije mogla ništa, to je bila javna tajna. Ali od Kristal? Kristal je dolazila na savetovanja...

Koliko bi je gadno prebila ako je tuži? Doduše, dobiće batine i ako je ne tuži. Kristal je jedva čekala da na nju nahuška čitavu svoju grupicu...

– ... li se nešto dogodilo, Sukvinder?

Ona klimnu glavom. Tesa, ohrabrena, upita: – Možeš li mi reći šta?

I Sukvinder joj ispriča.

Bila je sigurna da je jedva primetno zatezanje Tesinog čela odavalo još nešto osim saosećanja. Možda se Tesa brinula kako će Parminder reagovati na vest da se po varoši diže buka oko toga da li je ispravno lečila gospođu Ketrin Vidon. Sukvinder nije ni to smetnula s uma dok je sedela u klozetu, priželjujući smrt. Ili je možda Tesin izraz nelagode bio izazvan oklevanjem da se uhvati u koštac s Kristal Vidon; bez sumnje je Kristal bila i njena miljenica, kao što je bila miljenica gospodina Ferbradera.

Kroz Sukvinderino očajanje, strah i samoprezir probi se žustar, žežući osećaj nepravde i razveja taj splet briga i strahova koji su je svakodnevno spustavali; setila se Kristal i njenih drugarica, spremnih na juriš; setila se Debelog u klupi iza sebe kako joj šapuće otrovne reči na svakom času matematike, kao i poruke koju je jutros obrisala s fejsbuka:

Lèz-běj-ka, -stvo, ž. – Žena koja oseća seksualne sklonosti prema drugim ženama. Vidi pod: Sapfizam; stanovnica ostrva Lezbos.

– Ne znam odakle zna za to – reče Sukvinder, dok joj je bubnjalo u ušima.

– Zna...? – upita Tesa, još uvek izobličienog lica.

– Da su podneli žalbu zbog onog što se desilo s mojom mamom i njenom prabakom. Kristal i njena majka ne razgovaraju sa ostatkom rodbine. Možda joj je – reče Sukvinder upitno – Debeli rekao?

– Debeli? – ponovi Tesa, ne shvatajući.

– Pa znate, zato što se viđaju – reče Sukvinder. – On i Kristal? Zabavljaju se? Pa joj je možda on rekao.

Osetila je gorko zadovoljstvo gledajući kako s Tesinog lica nestaje i poslednji trag profesionalne smirenosti.

IX

Kej Boden nije želela da ikad više kroči u Majlsovu i Samantinu kuću. Nije mogla da im oprostí što su bili svedoci Gavinove parade ravnodušnosti, niti je mogla da zaboravi Majlsov nadobudni smeh, njegov stav prema Belčapelu i podrugljivost s kojom su on i Samanta govorili o Kristal Vidon.

Uprkos Gavinovom izvinjenju i mlakom uveravanju da mu je i te kako stalo do nje, Kej ga je stalno zamišljala kako sedi obraz uz obraz sa Meri na kauču; kako skače sa stolice da joj pomogne oko tanjira; kako je prati kući po mraku. Kada joj je Gavin nekoliko dana kasnije rekao da ide na večeru kod Meri, jedva je obuzdala gnev, jer u njenoj kući u Ulici Houp nikad nije pojeo ništa više od tosta.

Ako joj i nije bilo dozvoljeno da kaže išta loše o udovici, o kojoj je Gavin govorio kao da je u pitanju Majka Božja, Molisonovi su bili nešto drugo.

– Moram priznati da mi se Majls nije mnogo svideo.

– Nije mi baš najbolji drug.

– Ako mene pitaš, loše se piše klinici za bolesti zavisnosti ako njega izaberu.

– Sumnjam da će to išta promeniti.

Gavinova ravnodušnost za muke drugih ljudi oduvek je izluđivala Kej.

– Zar nema nikoga ko bi se zauzeo za Belčapel?

– Kolin Vol, valjda – reče Gavin.

I tako je u ponedeljak u osam uveče Kej došla do kuće Volovih i pozvonila na vrata. S prvog stepenika mogla je da razazna obrise crvenog forda fijeste koji je pripadao Samanti Molison, parkiranog tri kuće dalje. Taj prizor je njejoj želji za borbom udahnuo dodatan polet.

Vrata Volovih otvorila je niska neugledna zdepasta žena u šarenoj, ručno bojenoj suknji.

– Zdravo – reče Kej. – Ja sam Kej Boden i želela bih da razgovaram s Kolinom Volom.

Na delić sekunde, Tesa je samo zurila u privlačnu mladu ženu na pragu svoje kuće, koju dotad nije videla. Pade joj na um najčudnija pomisao: da je Kolin vara i da je njegova ljubavnica došla da joj to saopšti.

– Oh... da... uđite. Ja sam Tesa.

Kej savesno obrisa cipele o otirač i pođe za Tesom u dnevnu sobu, koja je bila manja, ofucanija, ali i prijatnija od salona Molisonovih. U fotelji je sedeo krupan, proćelav muškarac, visokog čela, u krilu je držao beležnicu i hemijsku olovku.

– Koline, ovo je Kej Boden – reče Tesa. – Htela bi da razgovara s tobom.

Tesa spazi Kolinov preneražen i obazriv pogled te smesta shvati da ni on ne poznaje tu ženu. *Stvarno*, pomisli ona, pomalo postidjeno, *šta će ti sve pasti na pamet?*

– Izvinite što vam upadam ovako nenajavljeno – reče Kej, dok je Kolin ustajao da se rukuje s njom. – Pozvala bih vas telefonom, ali ste...

– Nema nas u imeniku, tako je – reče Kolin. Bio je znatno viši od Kej, sa sitnim očima iza naočara. – Sedite, molim vas.

– Hvala. Dolazim zbog izbora – reče Kej. – Izbora za oštinski odbor. Vi se kandidujete protiv Majlsa Molisona, zar ne?

– Tako je – reče Kolin nervozno. Bio je uveren da zna ko je ona: ona novi-

narka koja je htela da priča s Kristal. Ušli su mu u trag... Tesa nije trebalo da je pusti u kuću.

– Želim da znam da li mogu bilo kako da pomognem – reče Kej. – Ja sam socijalna radnica, uglavnom radim na području Poljane. Imam podatke o belčapelskoj klinici za odvikavanje od bolesti zavisnosti, koju bi Molison tako rado želeo da zatvori. Čula sam da se vi zalažete za kliniku, da biste želeli da nastavite da radi?

Od naglog olakšanja i zadovoljstva umalo se zakikota.

– O, da – reče Kolin – zašto da ne! Da, to je moj prethodnik... to jest, prethodni odbornik... Bari Ferbrader... on se svojski protivio zatvaranju klinike. Baš kao i ja.

– Pa, razgovarala sam s Majlsom Molisonom i on mi je sasvim jasno stavio do znanja da smatra da se ne isplati da klinika radi. Iskreno, mislim da je krajnje neupućen i da površno gleda na uzroke i lečenje bolesti zavisnosti, kao i na dobrobit koja proističe iz rada Belčapela. Ako opština odbije da obnovi zakup zgrade, a okrug obustavi finansiranje, postoji opasnost da ljudi u veoma teškom stanju ostanu bez ikakve podrške.

– Da, da, razumem – reče Kolin. – O, da, potpuno se slažem.

Bio je zapanjen i polaskan što je ta privlačna mlada žena večeras došla njemu na vrata i ponudila se da mu bude saveznica.

– Da li ste za šoljicu čaja ili kafe, Kej? – upita Tesa.

– Oh, hvala – reče Kej. – Čaj, moliću, Tesa. Bez šećera.

Debeli je bio u kuhinji i preturao po frižideru. Jeo je neprekidno i neumereno, ali je ostajao krhljav, ne nabacivši ni kilogram. Iako se već otvoreno zgrozio nad njima, činilo se da više ne mari za Tesine već napunjene špriceve, koji su stajali u bolničkim kutiji odmah pored sira.

Tesa priđe čajniku, vrativši misli na ono što ju je tištalo otkako joj je Sukvinder ranije nagovestila: da su Debeli i Kristal „u šemi”. Nije ništa pitala Debelog, niti je šta spomenula Kolinu.

Što je Tesa više razmišljala o tome, sve je više verovala da to nije istina. Bila je sigurna da Debeli ima toliko visoko mišljenje o sebi da mu nijedna devojka ne bi bila dovoljno dobra, posebno ne devojka poput Kristal. Sigurno se ne bi...

Srozao na taj nivo? Je li tako? Zar to misliš?

– Ko je to? – upita Debeli Tesu, usta punih hladne piletine, dok je prista-

vljala vodu za čaj.

– Žena koja hoće da pomogne tvom tati da pobedi na izborima za odbornika – odgovori Tesa, petljajući po plakarima u potrazi za keksom.

– Zašto? Jel' se loži na njega?

– Uozbilji se, Stju – reče Tesa srdito.

On izvuče nekoliko režnjeva tanko sečene šunke iz otvorenog pakovanja i poče da ubacuje, jedan po jedan, u već puna usta, kao mađioničar kad trpa svilene maramice u šaku. Debeli bi ponekad i po deset minuta stajao pred otvorenim frižiderom, skidajući foliju s pakovanja, ubacujući komade hrane pravo u usta. Kolin se gnušao te njegove navike, kao i gotovo svih ostalih oblika njegovog ponašanja.

– Zašto hoće da mu pomogne, ozbiljno? – upita on, progutavši meso koje je natrpao u usta.

– Hoće da belčapelska klinika za lečenje bolesti zavisnosti nastavi da radi.

– Što, jel' ona neka narkomanka?

– Ne, nije narkomanka – reče Tesa, razdraženo shvativši da je Debeli dokrajčio poslednja tri čokoladna keksa i ostavio prazne omotače na polici. – Ona je socijalna radnica i smatra da ta klinika mnogo pomaže ljudima. Tvoj otac želi da spreči zatvaranje, ali Majls Molison misli da od nje nema velike vajde.

– Pa, ne bi se reklo da joj dobro ide. Poljana je prepuna duvača lepka i pajdomana.

Da je rekla da Kolin hoće da zatvori kliniku, Tesa je znala da bi Debeli smesta pronašao razlog da ostane otvorena.

– Treba da odeš u advokate, Stju – rekla mu je, kad je vrh čajnika počeo da podrhtava.

Kada se Tesa vratila u dnevnu sobu s poslužavnikom, zatekla je Kej kako provodi Kolina kroz gomilu štampanog materijala koji je povadila iz svoje velike torbe.

– ... dva terapeuta delimično plaća odbor, a delom jedna veoma dobra humanitarna organizacija „Akcijom protiv zavisnosti”. Tu je i socijalna radnica koja radi pri klinici, Nina, ona mi je i dala sve ovo... o, mnogo vam hvala – reče Kej, osmehujući se Tesi kada je spustila šolju čaja na stočić kraj nje.

Za svega nekoliko minuta, Kej su Volovi prirasli za srce više no iko drugi

u Pagfordu. Kada je ušla, Tesa je nije odmerila od glave do pete, nije bilo oštre procene njenih fizičkih mana i stila odevanja. Njen suprug, iako veoma nervozan čovek, delovao je pristojno i iskreno u svojoj odlučnosti da spreči otcepljenje Poljane.

– Da li je to londonski akcenat, Kej? – upita Tesa, umaćući običan keks u čaj. Kej klimnu glavom.

– Šta te dovodi u Pagford?

– Ljubavna veza – reče Kej. Izgovorila je to bez trunke zadovoljstva, iako su se ona i Gavin zvanično pomirili. Okrenula se ponovo ka Kolinu.

– Ne razumem kakva je veza između opštinskog odbora i klinike.

– O, zgrada je u vlasništvu opštine – reče Kolin. – U pitanju je stara crkva. Uskoro ističe ugovor o zakupu.

– Znači, lak način da ih isteraju.

– Baš tako. Šta rekoste, kada ste razgovarali s Majlsom Molisonom? – upita Kolin, istovremeno se i nadajući i strepeći da će čuti kako ga je Majls pominjao.

– Večerali smo zajedno, u pretprošli petak – objasni Kej – Gavin i ja...

– A, vi ste *Gavinova* devojka! – ubaci se Tesa.

– Da. U svakom slučaju, nekako smo se dotakli priče o Poljani...

– To je neizbežno – reče Tesa.

– ... i Majls je pomenuo Belčapel, a ja sam bila krajnje... krajnje *uznemirena* načinom na koji je govorio o tim pitanjima. Rekla sam mu da trenutno radim s jednom porodicom – Kej se seti kako se izlanula za Vidonove i pažljivo nastavi – i ako majci uskrate metadon, gotovo je izvesno da će ponovo početi da se prostituiše.

– To mi liči na Vidonove – reče Tesa, smrknuvši se.

– Ja... da, zapravo i govorim o Vidonovima – reče Kej.

Tesa posegnu za još jednim keksom.

– Ja sam Kristalina savetnica u školi. Ovo je, valjda, već drugi put da njena majka prolazi kroz Belčapel, zar ne?

– Treći – reče Kej.

– Znamo Kristal otkad je imala pet godina: bila je u razredu s našim si-

nom u osnovnoj školi – reče Tesa. – Zaista je imala užasno detinjstvo.

– Svakako – reče Kej. – A zapravo je neverovatno dobrodušna.

– Oh, slažem se – reče Kolin svesrdno.

Sećajući se Kolinovog neumoljivog odbijanja da ukine Kristalinu dopunsku nastavu nakon njenog krika na zboru, Tesa začuđeno izvi obrve. A zatim se zapita, uz mučan trzaj u stomaku, šta bi Kolin rekao da Sukvinder nije pogrešila ili lagala. Ali Sukvinder sigurno nije u pravu. Ona je tako stidljiva i naivna devojkica. Verovatno je pogrešno protumačila... ili prečula...

– Hoću da kažem kako Teri pokreće jedino strah da ne izgubi decu – reče Kej. – Zasad još uvek uspeva da se izbori s tim; njena terapeutkinja u klinici mi je rekla da se nazire promena u Terinom ponašanju. Ako zatvore Belčapel, sve pada u vodu i bog sveti zna šta će se desiti s tom porodicom.

– To je sve vrlo korisno – reče Kolin, ozbiljno klimajući glavom, počevši da hvata beleške na praznom listu u beležnici. – Vrlo korisno, i te kako. Rekli ste da imate statistiku o ljudima koji se uspešno odvikavaju?

Kej počne da pretura po odštampanim listovima, tražeći i taj podatak. Tesi se činilo da Kolin samo pokušava da ponovo pridobije Kejinu pažnju. Oduvek je bio slab na lepotu i saosećajnost.

Tesa sažvaka još jedan keks, i dalje razmišljajući o Kristal. Njihove nedavne seanse nisu bile bogzna koliko plodonosne. Kristal je bila krajnje hladna i suzdržana. Ni danas nije bio izuzetak. Izvukla je od Kristal obećanje da neće ponovo progoniti i maltretirati Sukvinder Džavandu, ali iz Kristalinog držanja moglo se naslutiti da ju je Tesa izneverila, da je izgubila njeno poverenje. Možda je za to bila kriva i Kolinova dopunska nastava. Tesa je mislila da su ona i Kristal uspostavile dovoljno jaku vezu koja bi tome odolela, iako ta veza nije bila ni približna onoj koju je Kristal imala s Barijem.

(Tesa je bila tu, na mestu događaja, onog dana kada je Bari došao u školu s trenerom za veslanje, tražeći regrute za tim koji je pokušavao da pokrene. Nju su pozvali iz zbornice u fiskulturnu salu, jer je nastavnica fizičkog bila na bolovanju, a jedini nastavnik za zamenu koga su našli za tako kratko vreme bio je muško.

Devojčice sa četvrte godine, u svojim šortsevima i pamučnim majicama, počele su da se kikoću kada su stigle u fiskulturnu salu i videle da je gospođica Džarvis odsutna, a da su tu, umesto nje, dva nepoznata muškarca. Tesa je morala da opomene Kristal, Niki i Lijen, koje su se progurale u prve redove i odatle provokativno dobacivale nastavniku koji je došao kao zamena; bio je to

zgodan mladić koji je, nažalost, imao nesrećnu sklonost da porumeni od takvih komentara.

Bari, nizak, riđokos i bradat, bio je obučen u trenerku. Uzeo je slobodan dan da bi to obavio. Svi su mislili da je to čudna i nerealna zamisao: škole kao što je *Vinterdaun* nisu imale veslačke osmerce. Nim i Šivon su se delimično zabavljale, a delom užasavale zbog prisustva svog oca.

Bari je objasnio šta namerava: da sastavi timove. Dobio je na korišćenje staru kućicu za čamce kod kanala u Jarvilu; bio je to sjajan sport i prilika da zablistaju, i za sebe i za svoju školu. Tesa je odmah stala uz Kristal i njene drugarice da bi ih držala pod kontrolom; njihovo kikotanje je zamrlo, ali nije potpuno utihnulo.

Bari im je pokazao veslanje na trenažeru i upitao ima li dobrovoljaca. Niko nije istupio.

– Kristal Vidon – reče Bari, upirući prstom u nju. – Video sam te kako se vereš po vratilu u parku; mišići gornjeg dela su ti odlično razvijeni. Dođi ovamo da probaš.

Kristal je drage volje stupila u centar pažnje; mangupski se odšetala do sprave i sela u nju. Uprkos tome što je Tesa stajala kraj njih, i prekorno ih gledala, Niki i Lijen su vrištale od smeha, praćene ostatkom razreda.

Bari je pokazao Kristal šta da radi. Čutljivi nastavnik na zamenu je posmatrao sa strahopoštovanjem kako joj Bari namešta ruke na drvenu ručku.

Ona je svom snagom navalila na ručku, kreveljeći se ka Niki i Lijen, pa se svi ponovo nasmejaše.

– Vidi ti to – reče Bari ozareno. – Kakav talenat!

Da li je Kristal bila talentovana? Tesa ništa nije znala o veslanju; nije mogla da proceni.

– Ispravi leđa – reče Bari Kristal – inače ćeš se povrediti. Tako je. Vuci... vuci... vidi ti tu tehniku... jesi li već veslala?

A zatim je Kristal zaista ispravila leđa i propisno to uradila. Prestala je da gleda u Niki i Lijen. Uхватила je ritam.

– Sjajno – reče Bari. – Vidi ti to... *izvrsno*. Tako se to radi! Svaka čast, mala. I još jednom. I još jednom. I...)

– Boli me! – povika Kristal.

– Znam da boli. Tako se dobijaju ruke kao u Dženifer Aniston, Kristal, ta-

kvim vežbama – reče Bari.

Začu se slabašan žamor smeha, ali ovog puta su se smejali njegovoj šali, a ne njemu. Šta je to Bari imao? Oduvek je bio tako pribran, tako prirodan, potpuno ležeran. Tinejdžeri su, Tesa je to vrlo dobro znala, strahovali od poruge. Oni koji taj strah nisu osećali, a bog sveti zna da ih je malo bilo i među odra-slima, lako su uspostavljali autoritet nad mladima; njih bi trebalo i na silu slati u nastavnike.

– I odmori! – reče Bari, a Kristal klonu, crvena u licu, trljajući ruke.

– Moraćeš da ostaviš pljuge, Kristal – reče Bari, ovoga puta izmamivši glasan smeh. – Dobro, ko još želi da pokuša?

Kada se Kristal vratila drugaricama, više se nije smejala. Ljubomorno je posmatrala svaku novu veslačicu, stalno skrećući pogled na Barijevo bradato lice, da vidi šta misli o njima. Kada je Karmen Luis potpuno zabrljala, Bari reče: – Kristal, pokaži im kako se radi – i čim se vratila za pravu, ona se sva ozari.

Ali na kraju časa, kada je Bari zamolio devojke zainteresovane za mesto u timu da podignu ruke, Kristal je skrstila ruke. Tesa ju je posmatrala kako odmahuje glavom, podrugljivo se kezeći, dok joj Niki nešto šapuće. Bari je pažljivo pribeležio imena zainteresovanih devojaka, a zatim podigao pogled.

– *A ti*, Kristal Vidon – reče on, upirući u nju. – Dolaziš i ti. Nemoj tu da mi vrtiš glavom. Opasno ću se naljutiti na *tebe* ako ne dođeš. Darovita si. Ne volim da vidim da neko traći darovitost. Kristal – reče on glasno, upisujući njeno ime – Vi-don.

Šta li je Kristal mislila o svojoj darovitosti dok se tuširala posle časa? Da li je tog dana razmišljala o svojoj novootkrivenoj veštini, poput neočekivanog ljubavnog pisma? Tesa to nije znala; ali na iznenađenje svih, izuzev možda Barija, Kristal se pojavila na treningu.)

Kolin je žustro klimao glavom dok ga je Kej provodila kroz procenat povratnika u Belčapelu.

– Parminder bi trebalo da vidi ovo – reče on. – Pobrinuću se da dobije jedan primerak. Da, da, ovo će biti vrlo korisno.

Osećajući blagu mučninu, Tesa uze četvrti keks.

Parminder je ponedjeljkom uveče radila do kasno, a pošto je Vikram obično bio u bolnici, troje dece porodice Džavanda postavilo bi sto i sami bi spremili sebi večeru. Ponekad bi se svađali; katkad bi se šalili; ali danas su sve troje bili zaokupljeni mislima, pa je posao obavljen neobično brzo, u gotovo potpunoj tišini.

Sukvinder nije rekla bratu i sestri da je pokušala da pobegne sa časova, niti da je Kristal Vidon pretila da će je prebiti. U poslednje vreme joj je skrivanje tajni prešlo u naviku. Stalno je strahovala da se poveri, bojeći se da nehotice otkrije taj uvrnuti svet koji nosi u sebi, svet u koji je Debeli Vol s takvom lakoćom prodirao. Uprkos tome, znala je da neće unedogled moći da prikriva današnje događaje. Tesa joj je rekla da namerava da pozove Parminder.

– Moraću da pozovem tvoju mamu, Sukvinder, dužni smo da to činimo, ali ću joj objasniti zašto si to učinila.

Sukvinder je prema Tesi osećala gotovo toplinu, iako je ona bila majka Debelog. Mada je strahovala od majčine reakcije, u njoj je tinjao plamičak nade na pomisao da će se Tesa založiti za nju. Da li će, kad pojmi Sukvinderin očaj, majka smekšati, hoće li to, najzad, probiti pukotinu u majčinom neodobravanju, razočaranju i beskrajnim kritikama, koje joj je upućivala skamenjenog lica?

Kada su se vrata najzad otvorila, čula je majku kako govori pandžabi.

– Jao, nije valjda opet prokleta farma – zaječa Džasvant, koja je načuljila uši ka vratima.

Porodica Džavanda je već generacijama imala imanje u Pendžabu, koje je Parminder, kao najstarija ćerka, pošto otac nije imao sinove, nasledila nakon njegove smrti. Farma je u njenoj porodici zauzimala posebno mesto, o čemu su i Džasvant i Sukvinder ponekad razgovarale. Čudile su se što neki njihovi stariji rođaci još gaje nadu da će se čitava porodica jednog dana ponovo preseliti tamo. Parminderin otac je celog života slao novac za farmu. Na njoj su boravili i o njoj brinuli njegovi dalji rođaci, nezadovoljni i ogorčeni. Farma je izazivala redovne svađe u majčinoj porodici.

– Nani je opet odlepila – prevodila je Džasvant, dok je Parminderin prigušeni glas dopirao kroz vrata.

Parminder je svoje prvorodeno dete naučila nekoliko reči pandžabija, a Džaz je još više pokupila od rođaka. Sukvinderina disleksija je bila prevelika prepreka da bi učila dva jezika, pa su od toga digli ruke.

– ... Harpit još uvek želi da proda onaj komad zemlje, da bi tuda prošao put...

Sukvinder začu Parminder kako odbacuje cipele s nogu. Volela bi da se njena majka večeras ne bavi farmom; posle toga nikad nije dobro raspoložena. Kada je Parminder otvorila vrata od kuhinje i kad je Sukvinder spazila majčino lice zategnuto poput maske, hrabrost je potpuno napusti.

Parminder se javila Džasvant i Radžpalu u prolazu im mahnuvši, ali je uprla prstom u Sukvinder, a zatim u kuhinjsku stolicu, pokazavši joj da sedne i sačeka da završi razgovor.

Džasvant i Radžpal su se vratili sa stepeništa. Sukvinder je čekala ispod zida s fotografijama, na kojima je naočigled celog sveta bila izložena njena manjkavost, prikovana za stolicu majčinim nemim naređenjem. Razgovor je trajao i trajao, sve dok Parminder napokon ne reče zbogom i prekinu vezu.

– Dakle – reče Parminder. – Danas me je Tesa zvala na posao. Valjda znaš kojim povodom.

Sukvinder klimnu glavom. Osećala se kao da su joj usta puna vate.

– Zašto? *Zašto?* Da li opet oponašaš onu devojkicu iz Londona...? Da li pokušavaš da je zadiviš? Džaz i Radž se nikada tako nisu ponašali, nikada... zašto ti to činiš? Šta je s tobom? Da li se ponosiš time što si lenja i aljkava? Misliš da je kul da se ponašaš kao delinkventkinja? Šta misliš, kako mi je bilo kada mi je Tesa to ispričala? Zvala me je na posao... nikada nisam bila toliko postidjena... čuješ li? Zar ti nismo dovoljno pružili? Zar ti nismo dovoljno pomogli? *Šta je s tobom, Sukvinder?*

U očajanju, Sukvinder pokuša da prekine majčinu tiradu, te pomenu Kristal Vidon...

– Kristal Vidon! – povika Parminder. – Ta glupača! Zašto uopšte obraćaš pažnju na to što ona govori? Jesi li joj rekla da sam pokušavala da održim njeinu prokletu prababu u životu? Jesi li joj rekla to?

– Ja... ne...

– Ako budeš brinula šta govore ljudi kao što je Kristal Vidon, onda za tebe nema nade! Možda je to tvoj pravi nivo, je li, Sukvinder? Da bežiš sa časova, da radiš u kafeu i da protračiš sve prilike za obrazovanje, jer je tako lakše? Jesi li to naučila dok si bila u timu sa Kristal Vidon, kako da se srozaš na njen nivo?

Sukvinder pomisli na Kristal i njenu bandu, kako kidišu na nju s druge

strane ulice, čekajući da se automobili zaustave. Šta treba da se desi da bi nje-
na majka razumela? Pre sat vremena je osetila mrvicu nade da će, najzad,
moći da se poveri majci i ispriča za Debelog...

– Gubi mi se s očiju! Idi! Porazgovaraću s tvojim ocem kada se vrati...
marš!

Sukvinder se pope uza stepenice. Džasvant iz svoje sobe dobaci: – Kakva
je to vika?

Sukvinder joj ne odgovori. Produžila je u svoju sobu, gde je zatvorila vra-
ta i sela na ivicu kreveta.

Šta je s tobom, Sukvinder?

Muka mi je od tebe.

Da li se ponosiš time što si lenja i aljkava?

Šta je očekivala? Topli zagrljaj i utehu? Kada ju je Parminder grlila i nosi-
la? Veću je utehu pronalazila u žiletu skrivenom u plišanom zeki; no ta žud-
nja, koja se u tom trenutku sve više pretvarala u potrebu, da se seče i krvari
nije se mogla utoliti danju, dok je porodica budna, a otac na putu ka kući.

Mračno jezero očajanja i bola koje je obitavalo u Sukvinder i čeznulo za
slobodom odjednom planu, kao da je oduvek bilo puno goriva.

Neka i ona vidi kakav je to osećaj.

Ustala je, prešla preko sobe u nekoliko koraka, i sručivši se u stolicu po-
red radnog stola, navalila na tastaturu svog kompjutera.

Sukvinder se, kao i Endru Prajs, prenula na pokušaj onog glupavog na-
stavnika na zamenu da ih zadivi kompjuterskim znanjem. Za razliku od En-
drua i nekolicine dečaka, Sukvinder nije zatrpavala nastavnika pitanjima o ha-
kovanju, već je mirno otišla kući i sve to potražila na internetu. Gotovo svi
moderni sajtovi imaju mere predostrožnosti protiv klasičnog ubacivanja SQL
koda, ali kada je Sukvinder čula majku kako priča o anonimnom postu na saj-
tu pagfordskog opštinskog odbora, palo joj je na pamet kako je taj prastari sajt
verovatno slabo zaštićen.

Sukvinder je oduvek bilo mnogo lakše da kuca nego da piše, i lakše je či-
tala kompjuterske kodove nego duge nizove reči. Nje joj trebalo dugo da nađe
sajt na kome se navode uputstva za najjednostavnije ubacivanje SQL koda.
Zatim je otvorila sajt pagfordskog opštinskog odbora.

Trebalo joj je pet minuta da hakuje sajt, i to samo zato što je prvi put po-
grešno prepisala kod. Na svoje iznenađenje, otkrila je da ko god da je brinuo

o sajtu nije uklonio korisnički nalog *Duh_Barija_Ferbradera* iz baze podataka, već samo obrisao post. Biće dečja igra ponovo postovati pod istim imenom.

Sukvinder je trebalo znatno duže da sastavi poruku no što joj je trebalo da hakuje sajt. Već mesecima je ćutke nosila tu gorčinu, još od Nove godine, kada je sa čuđenjem opazila majčino lice, u deset minuta do ponoći, iz kutka žurke u kome se skrivala. Polako je kucala. Program za automatsku proveru teksta pomogao joj je oko pravopisa.

Nije se plašila da će Parminder proveravati šta je pretraživala na internetu; njena majka je tako malo znala o njoj i o tome šta se zbiva u ovoj sobi da nikada ne bi posumnjala u svoju lenju, glupu, aljkavu ćerku.

Sukvinder pritisnu dugme na mišu poput oroza.

XI

U utorak ujutru Kristal nije odvela Robija u obdanište, već ga je obukla za sahranu bake Ket. Dok mu je navlačila najmanje iscepane pantalone, pet centimetara kraće no što treba, pokušavala je da mu objasni ko je bila baka Ket, ali bolje da nije trošila reči. Robi se nije sećao bake Ket; nije imao pojma koliko im je ona značila; nije znao ni za kakav rod, izuzev majke i sestre. S obzirom na Terine nepovezane priče, Kristal je znala da Teri nema pojma ko mu je otac.

Kristal začu majčine korake na stepenicama.

– Pusti to – obrecnu se na Robija, koji je posegao za praznom limenkom piva na podu ispod fotelje u kojoj je Teri obično sedela. – Dođi 'vamo.

Povela je Robija za ruku u hodnik. Teri je još uvek bila bosonoga, u donjem delu pidžame i prljavoj majici, u čemu je i spavala.

– Š'o se nisi presvukla? – upita je Kristal.

– Ne idem – reče Teri, proguravši se pored sina i ćerke u kuhinju. – Predomislila sam se.

– Zašto?

– Neću da idem – reče Teri. Palila je cigaretu na gorioniku. – Ne moram, jebote.

Kristal je još uvek držala Robija za ruku, dok ju je on vukao i klatio se.

– Svi idu – reče Kristal. – Čeril i Šejn i svi.

– Pa? – Teri će nabusito.

Kristal se i plašila da će njena majka u posljednjem trenutku odustati. Na sahrani bi se suočila s Danijel, sestrom koja se pretvarala da Teri ne postoji, a da ne govorimo o svim ostalim rođacima koji su ih se odrekli. An-Mari će možda biti tamo. Kristal se grčevito držala za tu nadu, kao za baklju u mraku, tokom dugih noći u kojima bi jecala za bakom Ket i gospodinom Ferbraderom.

– Moraš da ideš – reče Kristal.

– Jok.

– To je baka Ket, razumeš? – reče Kristal.

– Pa? – ponovo će Teri.

– Toliko nam je pomogla – reče Kristal.

– Ne, nije – obrecnu se Teri.

– Jeste – reče Kristal, zajapurena, stežući Robija za ruku.

– Možda tebi – reče Teri. – Meni je kurac pomogla. Idi, jebote, cmizdri nad njenim grobom, ako 'oćeš. Ja ću ovde da čekam.

– Š'a? – upita Kristal.

– To su moja posla, razumeš?

Na razgovor se spustila stara, dobro znana senka.

– Dolazi Obo, zar ne?

– Moja posla – ponovi Teri, s tugaljivim dostojanstvom.

– Dođi na sahranu – glasno će Kristal.

– Idi ti.

– Nemoj opet da se bodeš – reče Kristal, povisivši ton.

– Neću – reče Teri, ali okrenu glavu, gledajući kroz prljavi zadnji prozor na komad nepokošene, đubretom prekrivene trave koji su zvali zadnjom baštom.

Robi izvuče ruku iz Kristaline i pobeže u dnevnu sobu. Pesnica duboko nabijenih u džepove trenerke, Kristal je pokušavala da odluči šta da radi. Plakalo joj se od pomisli da ne ode na sahranu, ali je njena tuga bila protkana olakšanjem što neće morati da se suoči s mnoštvom neprijateljskih pogleda s

kojima se ponekad susretala kod bake Ket. Bila je ljuta na Teri, a ipak, začudo, bila je na njenoj strani. *Nemaš pojma čak ni ko je otac, jel' tako, kurvetino jedna?* Želela je da upozna En-Mari, ali se plašila.

– U redu onda, ostaću i ja.

– Ne moraš. Idi ako 'oćeš. Jebe se meni.

Ali je Kristal, uverena da će se Obo pojaviti, ostala. Oboa nije bilo već više od nedelju dana, iz nekih samo njemu znanih razloga, što nije slutilo na dobro. Kristal je priželjkivala da je umro, da se nikada više ne vrati.

Počela je da sređuje kuću tek da ubije vreme i zapalila jednu od ručno umotanih cigareta koje joj je Debeli dao. Nisu joj se dopale, ali bilo joj je drago što joj ih je dao. Čuvala ih je u Nikinoj plastičnoj kutiji za nakit, zajedno s Tesinim satom.

Mislila je da možda više neće videti Debelog, posle kresanja na groblju, jer je nakon toga samo ćutao i otišao je gotovo je ne pozdravivši, ali su se u međuvremenu sreli na igralištu u kraju. Videla je da mu je tada više prijalo nego prošli put; nisu bili naduvani, i duže je izdržao. Ležao je pored nje u travi ispod žbunja, pušeci cigaretu, i kad mu je ispričala da je baka Ket umrla, on joj je rekao kako joj je majka Sukvinder Džavande dala pogrešne lekove ili tako nešto; nije baš objasnio šta se tačno dogodilo.

Kristal je bila užasnuta. Dakle, baka Ket nije morala da umre; možda bi još uvek bila u svojoj urednoj kućici u Ulici Houp, za slučaj da zatreba Kristal, nudeći joj utočište sa udobnim krevetom i čistom posteljinom, skućenom kuhinjom punom hrane i rasparenim servisom za čaj, kao i malim televizorom u uglu dnevne sobe: *Neću da gledam te gluposti, Kristal, gasi to.*

Kristal je volela Sukvinder, ali Sukvinderina mama je ubila baku Ket. Ne pravite razliku između članova neprijateljskog klana. Kristal se zarekla da će smlaviti Sukvinder; ali onda se umešala Tesa Vol. Kristal nije mogla da se seti šta joj je Tesa sve ispričala; ali čini se da je Debeli pogrešno shvatio priču, ili bar delimično. Mrzovoljno je Tesi obećala da neće maltretirati Sukvinder, ali takva obećanja su uvek bila tek privremeni predasi u Kristalinom mahnitom, promenljivom svetu.

– Spusti to! – opomenu Kristal Robija, jer je pokušavao da skinje poklopac s limene kutije od keksa u kojoj je Teri držala igle i ostali pribor za šivenje.

Kristal mu ote kutiju i zadrža je kao da je u pitanju nešto živo, nešto što će se boriti da preživi, čije bi uništenje imalo katastrofalne posledice. Na poklopcu se videla izgrebana slika: kočija s velikim prtljagom na krovu i kočijaš sa

cilindrom i trubom koji goni četiri dorata kroz sneg. Odnela je limenu kutiju sa sobom na sprat, dok je Teri sedela u kuhinji i pušila, sakrila je u svojoj sobi. Robi je išao za njom.

– Oću park, da se igra.

Ponekad bi ga tamo odvela i gurala na ljuljaškama i vrtešci.

– Ne danas, Robi.

On zakmeča, ali učuta kad se izvikala na njega.

Kasnije, kada je pao mrak Kristal je skuvala Robiju paradajz-čorbu s rezancima i okupala ga. Kada se sahrana već odavno završila, Obo zakuca na ulazna vrata. Kristal ga je spazila s prozora Robijeve spavaće sobe i pokušala da prva stigne do vrata, ali ju je Teri preduhitrila.

– 'De si, Ter? – reče on, prelazeći preko praga i pre nego što ga je iko pozvao. – Čuo sam da si me tražila prošle nedelje?

Iako mu je zapretila da ne mrda, Robi je sišao za Kristal niza stepenice. Mogla je da namiriše njegovu šamponiranu kosu u smradu duvana i ustajalom znoju na koji je Oboova prastara kožna jakna stalno zaudarala. Obo je popio koju čašicu; kad ju je mangupski pogledao, zapahnuo ju je pivski zadah.

– Kako si, Obo? – reče Teri, kako je Kristal nikad nije čula. Bio je to ulagivački, gostoljubiv ton; kao da se on nešto pita u toj kući. – 'De si bio, a?

– U Bristolu – reče on. – A kako si ti, Ter?

– Neće niš'a od tebe – reče Kristal.

On žmirnu k njoj kroz debele naočare. Robi je tako čvrsto stezao Kristal za nogu da je osećala kako joj zariva nokte u kožu.

– Ko ti je ovo, Ter? – upita Obo. – Tvoja keva?

Teri se nasmeja. Kristal ga je mrko gledala, dok ju je Robi čvrsto stezao za butinu. Oboov pospani pogled pade na njega.

– A kako je moj mali?

– Nije on tvoj mali, jebote – odbrusi Kristal.

– Otkud ti to znaš? – upita je Obo tiho, kezeći se.

– Odjebi. Neće niš'a. Reci mu. – Kristal samo što se nije proderala na Teri. – Kaži mu da nećeš niš'a.

Zaplašena, između dve vatre, Teri reče: – On je samo došô da vidi...

– Ne, nije – reče Kristal. – Ne, jebote, nije – Reci mu. Neće niš’a – ona se žustro unese Obou u iskeženo lice. – Već se nedeljama ne bude.

– Jel’ tako, Teri? – upita Obo, još uvek se smeškajući.

– Aha, tako je – reče Kristal, kad mu Teri nije odgovorila. – Još uvek je u Belčapelu.

– Nećeš još dugo – reče Obo.

– Ma odjebi – reče Kristal zgranuto.

– Zatvaraju ga – reče Obo.

– Stvarno? – odvrati Teri izbezumljeno. – Ne gase ga stvarno, a?

– Nego š’a nego ga gase – reče Obo. – Nema se para, razumeš?

– Ne znaš ti niša – dobaci Kristal Obou. – Kenja – reče majci. – Još ništa nisu objavili, zar ne?

– Nema se para – ponovi Obo, tapšući se po nabreklih džepovima u potrazi za cigaretama.

– Imamo reviziju slučaja – podseti Kristal Teri. – Ne smeš se drogiraš. Ne smeš.

– Š’a ti je to? – upita Obo, petljajući oko upaljača, ali ga nijedna od njih dve ne prosvetli. Teri pogleda ćerku u oči na dve sekunde; potom joj pogled, nevoljno, pade na Robija u pidžamici, koji se još uvek čvrsto držao za Kristalinu nogu.

– Aha, ’tela sam da idem u krevet, Obo – promumla ona, i ne pogledavši ga. – Vidimo se neki drugi put.

– Čuo sam da ti je umrla baka – dodade on. – Reče mi Čeril.

Terino lice se izobličilo od bola; delovala je staro kao sama baka Ket.

– Aha, idem u krevet. Ajde, Robi. Dođi kod mene, Robi.

Robi nije hteo da pusti Kristal dok Obo ne ode. Teri pruži šaku nalik kandži.

– Da, ajde, Robi – pripomagala je Kristal. Teri bi, u izvesnim raspoloženjima, stezala sina poput plišanog medvedića; bolje Robija nego dop. – Ajde, idi. Idi s mamom.

Kristalin glas kao da ga je umirio, pa je pristao da ga Teri odvede na sprat.

– Vidimo se – reče Kristal, i ne pogledavši u Obo, te krenu u kuhinju, iz-

vuče iz džepa poslednju srolanu cigaretu od Debelog, i nagnu se nad plinski gorionik da je pripali. Čula je kako se ulazna vrata zatvaraju i obradovala se. *Nek se jebe!*

– Imaš divno dupe, Kristal!

Ona tako silovito poskoči, da s gomile prljavog suđa pade tanjir i razbi se o prljavi pod. Nije otišao, već ju je pratio. Zurio je u njene grudi u tesnoj majici.

– Odjebi – reče ona.

– Sad si velika cura, a?

– Jebi se.

– Čuo sam da se daješ za džabe – reče Obo, prilazeći joj. – Mogla bi da zaradiš bolju kintu od keve.

– Jebi...

Stavio joj je šaku na levu sisu. Ona pokuša da je skloni no on je slobodnom rukom zgrabi za zglob. Njena upaljena cigareta mu je oprljila lice i on je dvaput udari u glavu, iznad slepoočnice; tanjiri se razbiše o prljavi pod a onda, dok su se rvali, ona se okliznu i pade; temenom je udarila o pod, a on se pope na nju: osećala je njegove ruke na pojasu trenerke dok ju je svlačio.

– Ne... jebote... ne!

Oseti njegovu pesnicu u stomaku dok je otkopčavao svoj šlic... pokušala je da vrišti a on je tresnu preko lica... nozdrve joj zapahnu njegov težak vonj dok joj je režao u uvo: – Samo pisni i zaklaću te.

Ušao je u nju i bolelo je; čula je njegovo stenjanje i svoje tiho cviljenje; stidela se zvuka koji je ispuštala, tako prestravljenog, tako tihog.

Svršio je i nespretno se digao s nje. Odmah je navukla donji deo trenerke i skočila gledajući ga u oči, sa suzama koje su joj tekle niz lice dok ju je požudno gledao.

– Ima da kažem gos'n Ferbraderu – čula je sebe kako jeca. Nije znala otkud joj to. Bilo je to tako glupo.

– Ko ti je taj, koji kurac? – Obo zakopča šlic, pripali cigaretu, bez žurbe, preprečivši joj put. – Jel' se i s njim jebesh, a?! Droljo mala.

On nemarno ode niz hodnik i nestade.

Tresla se kao nikad dotad. Mislila je da će joj pripasti muka; osećala je na

sebi njegov vonj. Potiljak joj je pulsirao; bolela ju je utroba dok joj je nešto curilo u gaćice. Istrčala je iz kuhinje u dnevnu sobu i zastala, drhteći, obgrlivši se; a tada je obuze užas, pomisao da će se Obo vratiti, te otrča do ulaznih vrata da ih zaključa.

Kad se vratila u dnevnu sobu, pronašla je u pepeljari već paljenu cigaru i pripalila je. Pušeci, tresući se, jecajući, utonula je u stolicu u kojoj je inače samo Teri sedela, a zatim poskočila jer je čula korake na stepenicama: Teri je ponovo sišla, zbunjena i obazriva.

– Š’a ti je?

Kristal je grcala, pokušavajući da izgovori.

– Sad me je... upravo me je pojebô.

– Š’a? – reče Teri.

– Obo... sad me je...

– Ne bi on.

Opet je nesvesno poricala kao što je radila čitavog života: *ne bi on, ne, nikad neću, nisam.*

Kristal se baci na nju i odgurnu je; mršava kao skelet, Teri polete u hodnik, vrišteći i psujući; Kristal otrča do vrata koja je upravo zaključala, nespretno pokušavajući da ih otključa a potom ih širom otvori.

Još uvek jecajući, odmakla je dvadesetak metara niz mračnu ulicu pre nego što je shvatila da je Obo možda tu čeka, posmatra. U trku je presekla put preko komšijske bašte i sekući kroz sporedne uličice otišla kod Niki, dok joj se sve vreme ono mokro širilo po gaćicama, terajući je na povraćanje.

Kristal je znala da je to silovanje, ono što joj je uradio. To se dogodilo i Lijeninoj starijoj sestri na parkingu noćnog kluba u Bristolu. Neki bi otišli u policiju; ali ako vam je majka Teri Vidon, nikako ne biste smeli da uvučete policiju u svoj život.

Ima da kažem gos’n Ferbraderu.

Jecala je sve jače i jače. Mogla bi da kaže gospodinu Ferbraderu. On je znao šta je stvarni život. Jedan od njegove braće je robijao. Pričao je Kristal o svojoj mladosti. Nije bila nalik njenom detinjstvu – niko nije mogao da padne toliko nisko kao ona, znala je to – već nalik Nikinom, Lijeninom. Ostali su bez novca; njegova majka je kupila kuću na kredit, a onda nije mogla da isplaćuje rate; neko vreme su živeli u kamp-prikolici koju im je pozajmio neki ujak.

Gospodin Ferbrader se brinuo o svemu; umeo je da rešava probleme. Jednom je došao u njihovu kuću i popričao s Teri o Kristal i o veslanju, jer je iz-bila svađa pa je Teri odbijala da potpiše formulare da Kristal može da ide na gostovanje s timom. Nije delovao zgađeno, ili to makar nije pokazao, što mu dođe isto. Teri, koja nikoga nije volela niti je kome verovala, rekla je: – Delu-je kô okej tip – pa je potpisala.

Gospodin Ferbrader joj je jednom prilikom rekao: – Tebi će biti teže nego ostalima, Kris. – I bilo joj je teže. – Ali možeš ti bolje. Ne moraš da nastaviš tim putem.

Mislio je na školu i tome slično, ali je bilo prekasno. Uostalom, sve je to sranje. Kako bi joj učenje sada pomoglo?

A kako je moj mali?

Nije on tvoj mali, jebote.

Otkud ti to znaš?

Lijenina sestra je morala da ode po pilulu za jutro posle. Kristal će pitati Lijen za pilulu, pa će otići da je uzme. Ne bi mogla da rodi Oboovu bebu. Od same pomisli na to joj se povraćalo.

Moram da pobegnem odavde.

Na trenutak se seti Kej, a onda je otpisa: reći socijalnoj radnici da Obo ulazi u njihovu kuću kako mu se ćefne i siluje bilo bi podjednako loše kao i policija. Da sazna za to, sigurno bi im oduzela Robija.

Jasan lucidan glas u Kristalinom umu obraćao se gospodinu Ferbraderu, jedinog odrasloj osobi koja se prema njoj ponašala onako kako treba, za razliku od gospođe Vol, toliko dobronamerne, toliko zabludele, i bake Ket, koja je odbijala da čuje celu istinu.

Moram da izvučem Robija odavde. Kako da pobegnem? Moram da pobegnem.

Jedino utočište, kućerak u Ulici Houp, već su proždirali zavađeni rođaci...

Otrčala je iza ugla obasjanog svetlošću ulične lampe, osvrćući se za slučaj da je on posmatra, prati...

A onda joj se odgovor sam nametnuo, kao da joj je gospodin Ferbrader pokazao izlaz.

Ako bi je napumpao Debeli, mogla bi da dobije stan od opštine. Mogla bi da dovede Robija da živi s njom i bebom, ako Teri ponovo počne da se drogi-

ra. A Obo nikada ne bi kročio u kuću, nikada. Imala bi lance i reze i brave na vratima, a kuća bi joj uvek bila čista, uvek čista, kao kuća bake Ket.

Dok je lagano trčala mračnom ulicom, Kristal je sve ređe i tiše jecala.

Volovi bi joj verovatno dali novac. Takvi su ljudi. Mogla je da zamisli Tesino nenašminkano, zabrinuto lice kako se naginje nad krevcem. Kristal bi im rodila unuča.

Ako zatrudni, izgubiće Debelog; uvek vas napuste kad čekate bebu; videla je to već bezbroj puta na Poljani. Ali možda i neće; Debeli je tako čudan. No to joj nije bilo bitno. Njeno zanimanje za njega, osim kao ključne stavke u njenom planu, bilo je gotovo ništavno. Želela je samo bebu: beba je bila više od pukog sredstva za ostvarenje cilja. Volela je bebe; oduvek je volela Robija. Čuvala bi njih dvoje, zajedno; bila bi kao bolja, nežnija, mlađa baka Ket svojoj porodici.

En-Mari bi mogla da dođe u posetu, kada se najzad odseli od Teri. Njihova deca bi bila rođaci. Kristal zamisli prizor: ona i En-Mari stoje ispred školske kapije *Svetog Tome* u Pagfordu, mašući dvema malim devojčicama u ble-doplavim haljinama i dokolenicama.

Na Nikinoj kući su gorela svetla, kao i uvek. Kristal potrča.

Četvrti deo

Ludilo

5:11

Po zakonu, idiotima se trajno oduzima pravo glasa, ali osobe s psihičkim oboljenjima mogu da glasaju i tokom perioda lucidnosti.

Čarls Arnold Barker
Opštinska i lokalna samouprava
Sedmo izdanje

I

Samanta Molison je kupila sva tri DVD-a koja je izdao Libin omiljeni dečački bend. Držala ih je skrivene u fioci za čarape i hulahopke, pored dijafragme. Imala je spreman izgovor, ukoliko bi ih Majls otkrio: to je poklon za Libi. Ponekad bi u radnji, gde je posla bilo manje no ikad, na internetu potražila Džejkove fotografije. Tokom jedne od tih pretraga – za Džejkom u odelu bez košulje, Džejkom u farmerkama i belom prsluku – otkrila je da će bend kroz dve nedelje svirati na Vembliju.

Njena prijateljica sa studija živi u Vest Ilingu. Mogla bi kod nje da prenoći, i da to Libi predstavi kao da je časti, kao priliku da budu malo zajedno. S iskrenim uzbuđenjem, kakvo odavno nije osetila, Samanta je kupila dve papreno skupe karte za koncert. Kada je te večeri ušla u kuću, bila je sva ozarena jer je krila tu slatku tajnu, kao da se vraća kući nakon izlaska s momkom.

Majls je već bio u kuhinji, još uvek u odelu za posao, i držao telefon u ruci. Zurio je u nju kada je ušla, gledajući je začuđeno i bezizrazno.

– Šta je? – reče Samanta pomalo borbeno.

– Ne mogu da dobijem tatu – reče Majls. Zauzeto je sve vreme. Nek ide dođavola! Pojavio se još jedan post.

A kada vide da ga Samanta belo gleda, dodade pomalo nestrpljivo: – Duh Barija Ferbradera! Još jedna poruka! Na sajtu odbora!

– O – reče Samanta, odmotavajući šal. – Pa dobro.

– Da, upravo sam sreo Beti Rositer u našoj ulici; samo o tome priča. Proverio sam na forumu, ali je ne vidim, mora da ju je mama već skinula... ili se barem prokleta nadam da jeste, ona će biti na udaru ukoliko se Benava obrati advokatu.

– Znači, reč je o Parminder Džavandi, je li? – upita Samanta, namerno ležerno. Nije odmah upitala o kakvim je optužbama reč jer je rešila da ne bude znatiželjna matora veštica kao Širli i Morin, i drugo, zato što je mislila da već zna: Parminder je kriva za smrt stare Ket Vidon. Posle nekoliko trenutaka, upitala je, prikrivajući zadovoljstvo: – Jesi li ti to upravo rekao da će tvoja majka biti na udaru?

– Pa, ona brine o sajtu, te je stoga odgovorna ukoliko se ne otarasi uvredljivih poruka. Nisam siguran da ona i tata znaju koliko to može da bude

ozbiljno.

– Mogao bi ti da braniš majku na sudu, ona bi to volela.

Ali Majls je nije čuo. Pritiskao je dugme za ponovno pozivanje i mrštio se što je telefon njegovog oca još zauzet.

– Ovo postaje ozbiljno – reče.

– Silno ste se obradovali kada su napali Sajmona Prajsa. Zašto je sada drugačije?

– Ako je ovo kampanja protiv svakog ko je u odboru, ili se kandiduje za odbor...

Samanta se okrenu da sakrije kez. Uopšte se nije brinuo zbog Širli.

– Ali zašto bi iko pisao nešto protiv tebe? – upita ona naivno. – Ti nemaš šta da kriješ.

Možda bi bio prokleta zanimljiviji da imaš.

– A šta je sa onim pismom?

– Kojim pismom?

– Pobogu... mama i tata su nam rekli da je stiglo pismo, anonimno, o meni! Pisalo je da ne mogu ni da prismrdim Bariju Ferbraderu!

Samanta otvori zamrzivač i zapilji se u nimalo primamljivu hranu u njemu, svesna da iza tih vrata Majls ne može da je vidi.

– Ne misliš valjda da neko ima nešto o tebi? – upita ona.

– Ne... ali ja sam advokat, zar ne? Možda ima kivnih. Ne mislim da takve anonimne poruke... mislim, dosad se uglavnom radilo o drugoj strani, ali možda bude i osvete... Ne dopada mi se kako se sve to odvija.

– Pa, to ti je politika, Majlse – reče Samanta, vidno zabavljeno. – Prljava rabota.

Majls uvređeno izađe iz sobe, ali nju nije bilo briga; u mislima se već bacila na isklesane jagodice, izvijene obrve i zategnute, čvrste trbušnjake. Dosad je već znala da pevuši reči većine njihovih pesama. Kupiće i majicu sa slikom benda da obuče... i još jednu za Libi. Džejk će se uvijati na desetak metara od nje. Ludo će se provesti, onako kako odavno nije.

Hauard je, u međuvremenu, špartao tamo-amo po zatvorenoj bakalnici, ne skidajući mobilni s uva. Žaluzine su bile spuštene, svetla upaljena, a iza zavođenog prolaza, u kafeu koji samo što nije proradio, Širli i Morin su bile za-

uzete raspakivanjem porculanskog posuđa i čaša, došaptavajući se ushićeno i tek na pola uva slušajući Hauardov jednosložni doprinos razgovoru.

– Da... hm, aha... da...

– Urlala je na mene – govorila je Širli. – Urlala i psovala. „Skidaj to proketo čudo”, rekla je. Rekoh joj: „Već ga skidam, doktorka Džavanda. I bila bih vam zahvalna da ne psujete na mene”.

– Da je mene opsovala, ostavila bih ga još nekoliko sati – reče Morin.

Širli se nasmeši. Nakon tog poziva, odlučila je da ode i skuva sebi šoljicu čaja, ostavivši anonimni post o Parminder na sajtu još četrdeset pet minuta pre nego što ga je sklonila. Ona i Morin su već rasparčale celu sadržinu posta do poslednjeg detalja; bilo je tu još toga za istraživanje, ali su utolile trenutnu glad. Širli je zlurado iščekivala kako će Parminder reagovati na to što je njena tajna obelodanjena.

– Čini se da ipak nije ona okačila onaj post o Sajmonu Prajsu – reče Morin.

– Na, očito nije – reče Širli, brišući fini plavo-beli porculan koji je izabra-
la, odbacivši Morinin predlog da uzme ružičast. Ponekad je, iako se nije me-
šala u posao, Širli volela da podseti Morin da i dalje ima ogroman uticaj kao
Hauardova supruga.

– Da – reče Hauard preko telefona. – Ali zar ne bi bilo bolje da...? Aha,
hmm...

– Pa šta misliš, ko je to bio? – upita Morin.

– Stvarno ne znam – reče Širli, uljudnim glasom, kao da su takva saznanja
ili nagađanja ispod njenog nivoa.

– Neko ko poznaje i Prajsove i Džavande – reče Morin.

– Očito – ponovi Morin.

Hauard najzad spusti slušalicu.

– I Obri se slaže – obrati se on njima dvema, dogegavši se kroz prolaz u
kafe. Držao je u ruci najnovije izdanje *Glasnika jarvilskog okruga*. – Vrlo
slab članak. Baš nikakav.

Dvema ženama je trebalo nekoliko sekundi da se sete posthumno obja-
vljenog članka Barija Ferbradera u lokalnim novinama. Njegov duh bio je
mnogo zanimljiviji.

– O, da, pa i ja sam pomislila da nije ništa naročito, kad sam ga pročitala –

reče Širli, brzo se prebacivši na tu temu.

– Intervju sa Kristal Vidon je bio smešan – kikotala se Morin. – Gde kažu da je uživala u umetnosti. Biće da tako zove šaranje po klupi.

Hauard se nasmeja. Da bi imala izgovor da im okrene leđa, Širli uze s pulta rezervni epipen Endrua Prajsa, koji je Rut jutros ostavila u bakalnici. Širli je na omiljenom medicinskom sajtu potražila podatke o epipenu i osećala se potpuno kompetentnom da im objasni kako adrenalin deluje. Pošto je niko nije pitao za to, ona skloni malu belu cevčicu u plakar i zatvori vrata što je bučnije mogla, kako bi osujetila Morin.

Telefon u Hauardovoj ogromnoj ruci ponovo zazvoni.

– Da, halo? O da, Majlse... da, znamo za to... tvoja mama je to još jutros videla... – Nasmeljao se. – Da, skinula ga je... Ne znam... mislim da je juče postavljen... O, pa ne bih to rekao... pa svi smo godinama znali za Benavu...

Ali dok je Majls govorio, Hauardovo veselje polako splasnu. Posle nekog vremena on reče: – A... da, shvatam. Da. Ne, nisam to posmatrao sa... možda bi trebalo da nađemo nekog da proveri lozinku...

Niko od njih troje u bakalnici nije ni obratio pažnju na zvuk automobila na sve mračnijem trgu, ali je njegov vozač primetio ogromnu senku Hauarda Molisona kako se kreće iza kremkastobelih kapaka. Gavin naglo dade gas, željan da što pre stigne do Meri. Zvučala je očajno preko telefona.

– Ko to radi?! Ko se usuđuje?! Ko me toliko mrzi?!

– Niko te ne mrzi – rekao joj je. – Ko bi tebe mrzeo? Ostani tamo... smešta dolazim.

Parkirao se ispred kuće, zalupio vrata i pohitao stazom. Otvorila mu je vrata pre nego što je i pokucao. Opet je bila naduvena od plakanja, u vunenoj kućnoj haljini do poda, koja ju je činila još sitnijom. Nije izgledala nimalo zavodnički: beše to sušta suprotnost Kejinom jarkocrvenom kimonu, ali je ta njena neuglednost značila jedan korak više u njihovom zbližavanju.

Merino četvoro dece je sedelo u dnevnoj sobni. Meri mu pokaza da uđe u kuhinju.

– Da li znaju? – upita je on.

– Fergus zna. Neko u školi mu je rekao. Zamolila sam ga da nikome ne govori. Iskreno, Gavine... na ivici sam snage. Ta pakost...

– Ali to nije istina – reče on, a onda, podstaknut radoznalošću, nastavi: – Zar ne?

– Nije! – reče ona, preneraženo. – Mislim... ne znam... stvarno je ne poznajem. Ali napisati da on tako *priča*... staviti mu reči u usta... zar nimalo *ne mare* kako je meni?

I ponovo briznu u plač. Osećao je da ne treba da je grli dok je u kućnoj haljini, i bilo mu je drago što to nije učinio, jer je već sledećeg trenutka osamnaestogodišnji Fergus ušao u kuhinju.

– Zdravo, Gave.

Dečak je izgledao umorno, starije. Dok ga je posmatrao kako grli Meri, Gavin vide kako mu ona naslanja glavu na rame, brišući suze vrećastim rukavom, kao neko dete.

– Mislim da nije u pitanju ista osoba – reče im Fergus, bez okolišanja. – Ponovo sam je čitao. Ova poruka je pisana drugačijim stilom.

Imao ju je sačuvanu u mobilnom te počeo naglas da čita:

– *Opštinska odbornica doktorka Parminder Džavanda, koja se pravi da toliko želi da pomogne sirotinji i ubogima u našem kraju, oduvek je imala tajni motiv. Sve dok nisam umro...*

– Ferguse, nemoj – reče Meri, srozavši se za kuhinjski sto. – Ne mogu to da podnesem. Zaista ne mogu. A ni njegov članak u današnjem broju.

Dok je tiho jecala lica zagnjurenog u šake, Gavin primeti na stolu *Glasnik jarvilskog okruga*. Nije ga nikada čitao. Bez pitanja, i ne tražeći dozvolu, on krenu da joj sipa piće.

– Hvala, Gave – reče ona promuklo, kad joj je tutnuo čašu u ruku.

– Možda bi to mogao da bude Hauard Molison – nagađao je Gavin, sedajući pored nje. – Sudeći po onome što mi je Bari pričao o njemu.

– Ne bih rekla – reče Meri, brišući oči. – Ovo je tako prostački. Nikada nije uradio tako nešto dok je Bari bio – ona štucnu – živ. – A zatim se obrecnu na sina: – Baci te novine, Ferguse.

Dečak je delovao zbunjeno i povređeno.

– U njima je tatin...

– Baci ih! – reče Meri gotovo izbezumljeno. – Mogu da ga pročitam s kompjutera, ako želim, poslednje što je napisao... na dan naše godišnjice!

Fergus uze novine sa stola i zastade na trenutak, posmatrajući majku koja je ponovo zarila lice u šake. A zatim, bacivši pogled na Gavina, izađe iz sobe, i dalje držeći *Glasnik*.

Posle nekog vremena, kada je Gavin procenio da se Fergus više neće vraćati, pružio je ruku i njome utešno pomazio Meri po ruci. Neko vreme su sedeli ćutke, a Gavinu je laknulo kad su novine nestale sa stola.

II

Parminder nije trebalo da radi sutra ujutru, ali je imala sastanak u Jarvilu. Kad su deca otišla u školu, pažljivo je pročešljala celu kuću kako nešto ne bi zaboravila, ali kada je telefon zazvonio, tako je odskočila da je ispustila tašnu.

– Da! – ciknu, zvučeći gotovo preplašeno. Tesa, koja je s druge strane, zvučala zatečeno.

– Minda, ja sam... jesi li dobro?

– Da... da... prepao me je telefon – reče Parminder, gledajući u kuhinjski pood, sada prekriven ključevima, hartijom, sitninom i tamponima. – Šta je bilo?

– Ništa, baš ništa – reče Tesa. – Samo sam zvala da proćaskamo. Da vidim kako si.

Tema anonimnog posta lebdela je između njih kao kakvo podrugljivo čudovište, viseći s telefonskog kabla. Tokom jučerašnjeg poziva, Parminder je dva da je dozvolila Tesi da priča o tome. Vikala je: – *To je laž, prljava laž, i nemoj mi samo reći da to nije maslo Huarda Molisona!*

Tesa se nije usudila dalje da čačka tu temu.

– Ne mogu da razgovaram – reče Parminder. – Imam sastanak u Jarvilu. Revizija slučaja jednog dečaka sa spiska ugrožene dece.

– A, u redu. Izvini. Možda kasnije?

– Važi – reče Parminder. – Sjajno. Zdravo.

Pokupila je prosute sitnice s poda i vratila ih u torbu pa izjurila iz kuće, vrativši se trkom s baštenske kapije da proveriti da li je dobro zatvorila ulazna vrata.

Dok je vozila, svaki čas bi joj doprlo do svesti da se ne seća poslednjih nekoliko kilometara, te bi samu sebe opominjala da se usredsredi na vožnju. Ali gadne reči onog anonimnog posta stalno su joj navirale u misli. Već ih je znala napamet:

Opštinska odbornica dr Parminder Džavanda, koja se pravi da toliko želi da pomogne sirotinji i ubogima u našem kraju, oduvek je imala tajni motiv. Sve dok nisam umro, bila je zaljubljena u mene, što jedva da je mogla da prikrije kad god bi me pogledala, te kad god smo bili na sastanku odbora, uvek je glasala onako kako bih joj ja rekao. Sad kad me nema, biće posve beskorisna kao odbornica, jer je ostala bez mozga.

Prvi put ga je videla juče ujutru, kada je otvorila sajt odbora da pročita zapisnik s prethodnog sastanka. Umalo se onesvestila, disala je brzo i plitko, kao u najmučnijim trenucima porođaja, kada je pokušavala da se izdigne iznad bola, da se potpuno isključi iz agonije.

Do sada su već svi saznali. Nije imala gde da se sakrije.

Okupirale su je najneverovatnije misli. Na primer, šta bi njena baka rekla da zna da su Parminder na javnom forumu optužili da voli tuđeg muža, i to muškarca koji je *gora*. Mogla je da zamisli *bebe* kako pokriva lice skutom sarija, odmahujući glavom, ljuljajući se napred-nazad, kao što bi uvek činila kad bi se u porodici desilo nešto loše.

– Neki muževi bi želeli da znaju – rekao joj je Vikram sinoć, a njegov podrugljiv smešak sada je delovao neznatno drugačije – da li je to istina.

– Naravno da nije istina! – rekla je Parminder, pokrivši usta drhtavom rukom. – Kako možeš tako nešto da me pitaš? Naravno da nije! Poznavao si ga! Bio mi je priljatelj... samo prijatelj!

Već je prolazila pored belčapelske klinike za lečenje zavisnosti. Kako je uspela da prevali toliki put a da toga ne bude svesna? Postaje opasna za volanom. Nesmotrena je.

Setila se one noći, pre skoro dvadeset godina, kada su ona i Vikram išli u restoran na večeru i odlučili da se venčaju. Ispričala mu je koliku je larmu njena porodica digla kada ju je Stiven Hojl dopratio kući, i on se složio kako je to zaista smešno. Tada ju je razmeo. Ali ne i sada kada te optužbe iznosi Hauard Molison, a ne njeni uskogruđi rođaci. Očigledno nije shvatao da i jedan *gora* može biti toliko ograničen, pritvoran i pun zlobe...

Prumašila je skretanje. Mora da se sabere. Mora da obrati pažnju.

– Jesam li zakasnila? – povikala je, kada je najzad potrčala preko parkinga ka Kej Boden. Upoznala je socijalnu radnicu jednom prilikom kada je ova do-

šla da obnovi recept za antibebičke pilule.

– Ne, nipošto – reče Kej. – Htela sam da vas otpratim do kancelarije, jer je ovde pravi lavirint...

Zgrada u kojoj je bila smeštena Jarvilaska socijalna služba bila je ružni pravougaoni primerak kancelarijske arhitekture sedamdesetih. Dok su se dve žene pele liftom, Parminder se pitala da li Kej zna za anonimni post na sajtu odbora, ili za optužbe koje je porodica Ketrin Vidon iznosila na njen račun. Zamišljala je kako se vrata lifta otvaraju da bi se pred njima ukazali ljudi u odelima, spremni da je optuže i osude. Zamisli da je ovaj sastanak o starateljstvu Robija Vidona samo varka i da se upravo zaputila na sopstveno suđenje...

Kej je povede trošnim, pustim hodnikom u salu za sastanke. Tamo su već sedele tri žene. Pozdraviše Parminder sa smeškom.

– Ovo je Nina, koja radi s Robijevom majkom u Belčapelu – reče Kej, dok je sedala, okrenuvši leđa ka prozoru s venecijanerima. – Ovo je moja nadzornica Džilijan, a ono Luiz Harper, nadzornica obdaništa Enker roud. Doktorka Parminder Džavanda, Robijeva lekarka opšte prakse – dodade Kej.

Parminder prihvati kafu kojom su je ponudili. Ostale četiri žene počеше da pričaju, ne uključivši je u razgovor.

(Opštinska odbornica doktorka Parminder Džavanda, koja se pravi da toliko želi da pomogne sirotinji i ubogima u ovom kraju...)

Koja se *pravi* da toliko želi da pomogne. Huarde Molisone, đubre prokletu. Ali on ju je oduvek smatrao licemernom; i Bari joj je to rekao.

„On smatra da, pošto sam poreklom s Poljane, želim da Pagford preplave ljudi iz Jarvila. Ali ti si iz prave više klase, stoga on smatra da nemaš nikakvo pravo da staneš na stranu Poljane. On misli da si licemer, ili da namerno izazivaš nevolje, da se zabaviš.”)

– ... ne shvatam zašto je porodica registrovana kod lekara opšte prakse u Pagfordu? – reče jedna od tri nepoznate socijalne radnice, čija je imena Parminder već zaboravila.

– Nekoliko porodica na Poljani je registrovano kod nas – smesta će Parminder. – Ali zar nije bilo nekih problema s Vidonovima i njihovim bivšim...?

– Da, izbacili su ih iz kantermilskog doma zdravlja – reče Kej, pred kojom je stajala hrpa beležaka, veća no kod njenih koleginica. – Teri je tamo napala

medicinsku sestru. Dakle, koliko već dugo se vode kod vas?

– Skoro pet godina – reče Parminder, koja je već pogledala sve te podatke u ordinaciji.

(Videla je Hauarda u crkvi, na Barijevoj sahrani, kako se pretvara da se moli, sklopivši debele ručerde, sa Folijevima, koji su klečali pored njega. Parminder je znala šta propoveda hrišćanstvo. *Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe...* da je Hauard bio iskreniji, okrenuo bi se i molio se Obriju...

Sve dok nisam umro, bila je zaljubljena u mene, što jedva da je mogla da prikrije kad god bi me pogledala...

Zar zaista to nije mogla da prikrije?)

– ... poslednji put videli, Parminder? – Upita Kej.

– Kada ga je sestra dovela da mu prepisem antibiotike zbog upale uva – reče Parminder. – Pre nekih osam nedelja.

– I kakvo je tada bilo njegovo fizičko stanje? – upita jedna od preostale tri žene.

– Pa, nije da ne napreduje – reče Parminder, izvlačeći tanak svežanj fotokopiranih beležaka iz torbice. – Pregledala sam ga od prve do poslednje strane, pošto... pa, znam za porodičnu istoriju. Dobro je uhranjen, mada sumnjam da se zdravo hrani. Nema vaški ni gnjida, niti ičeg sličnog. Guza mu je bila malo ojedena. I sećam se da je sestra rekla da se ponekad upiški u gaće.

– Stalno ga vraćaju u pelene – reče Kej.

– Ali – umeša se žena koja je prva počela da ispituje Parminder – vi nemate neke bitne primedbe na njegovo zdravstveno stanje?

– Nije bilo znakova zlostavljanja – reče Parminder. – Sećam se, skinula sam mu prsluk da proverim, i nije bilo modrica, niti bilo kakvih drugih ozleđa.

– Nema muškarca u kući – dobaci Kej.

– A ta ušna infekcija? – njena nadzornica podstaknu Parminder.

– U pitanju je bila najobičnija bakterijska infekcija posle virusa. Ništa čudno. Tipično za decu njegovog uzrasta.

– Dakle, sve u svemu...

– Vidala sam i mnogo gore – reče Parminder.

– Kažete da ga je sestra dovela, a ne majka? Da li ste vi i Terina lekarka?

– Mislim da nisam videla Teri jedno pet godina – reče Parminder, a nadzornica se potom okrenu ka Nini.

– Kako joj je na metadonu?

(Sve dok nisam umro, bila je zaljubljena u mene...)

Paminder pomisli: *Možda je taj duh, u stvari, Širli, ili Morin, a ne Haurard... više bi ličilo na njih da je uhode dok je s Barijem, ne bi li nešto spazile te babuskere s prljavim umovima...)*

– ... najduže što je dosad izdržala u tom lečenju – reče Nina. – Često je spominjala reviziju slučaja. Imam osećaj da zna da je to to, da joj je to poslednja prilika. Ne želi da izgubi Robija. Više puta je to ponovila. Moram da priznam da si uspela da dopreš do nje, Kej. Prvi put otkad je znam, zaista vidim da preuzima na sebe odgovornost za svoju situaciju.

– Hvala, ali ne bih se prerano radovala. Situacija je i dalje prilično ozbiljna. – Kejine obeshrabrujuće reči nisu bile u skladu sa zadovoljnim osmehom koji nije uspevala da prikrije. – Kako stoji stvar sa obdaništem, Luiz?

– Pa, ponovo dolazi – reče četvrta socijalna radnica. – Poslednje tri nedelje je redovno išao, što je dramatična promena. Sestra tinejdžerka ga dovodi. Odeća mu je premala i obično zaprljana, ali on govori kako ga kupaju i hrane kod kuće.

– A što se tiče ponašanja?

– Zaostao je u razvoju. Teško se izražava. Ne voli kad muškarci dođu u obdanište. Kada navrate očevi, neće ni da im se približi; vrzma se oko vaspitačica vrlo uznemiren. A jednom ili dvaput – reče ona, okrenuvši list sa beleškama – na malim devojkicama, ili pred njima, oponašao je nešto nalik seksualnom činu.

– Šta god da odlučimo, mislim da nema ni govora da ga skinemo sa spiska ugrožene dece – reče Kej, a sve ostale saglasno promrmljaše.

– Čini se da sve zavisi od toga hoće li Teri ostati u tvom programu – reče nadzornica Nini – i da li će početi ponovo da se prostituiše.

– To je veoma važno, svakako – složi se Kej – ali brine me to što čak i kad nije na heroinu, ona ne pokazuje preveliku majčinsku brigu za Robija. Izgleda da je Kristal ta koja ga odgaja, a njoj je šesnaest godina i ima dovoljno svojih problema...

(Parminder se seti šta je rekla svojoj ćerki pre dve-tri večeri.)

Kristal Vidon! Ta glupača! Jesi li to naučila dok si bila u timu s Kristal Vi-

don, kako da se srozaš na njen nivo?

Bariju se Kristal sviđala. U njoj je video nešto što drugi nisu.

Nekada davno, Parminder je ispričala Bariju priču o Baiju Kanhaji, sikskom junaku, koji je brinuo o ranjenima u boju, bili oni prijatelji ili neprijatelji. Kada su ga pitali zašto svima pomaže, Baija Kanhaja je odgovorio da božja svetlost isijava iz svačije duše, te da ne može da ih razlikuje.

Božja svetlost isijava iz svačije duše.

Nazvala je Kristal Vidon glupačom, smeštajući je na niži nivo.

Bari to nikada ne bi rekao.

Postidela se.)

– ... dok je tu bila prababa koja joj je izgleda pomagala, ali...

– Umrla je – reče Parminder, požurivši da to izgovori pre ostalih. – Emfijem i šlog.

– Da – reče Kej, i dalje zureći u beleške. – Dakle, ponovo se vraćamo na Teri. I sama je došla iz hraniteljske porodice. Da li je ikad bila na kursu za roditelje?

– Mi im nudimo te kurseve, ali ona je uvek bila u tako lošem stanju da nije mogla da ih pohađa – reče žena iz obdaništa.

– Ako bi pristala da dolazi a zatim se zaista i pojavljivala, to bi bio veliki napredak – reče Kej.

– Ako nas zatvore – uzdahnu Nina iz Belčapela, obraćajući se Parminder – pretpostavljam da će morati kod tebe da dolazi po metadon.

– Bojim se da neće – reče Kej pre nego što je Parminder stigla da odgovori.

– Kako to misliš? – upita Parminder ljutito.

Druge žene se zagledaše u nju.

– Pa teško da će Teri čekati autobus i zapamtiti kad treba da dođe – reče Kej. – A do Belčapela se začaš prošeta niz ulicu.

– Aha – reče – Parminder, prestravljena. – Da, izvinite. Da, verovatno ste u pravu.

(Pomislila je da Kej aludira na žalbu u vezi sa smrću Ketrin Vidon; da misli da Teri Vidon ne bi imala poverenja u nju.)

Slušaj šta govore. Šta je s tobom?)

– Dakle, uopšte gledano – reče nadzornica, spustivši pogled na beleške. – Imamo roditeljsku nebrigu sa malo zadovoljavajućeg staranja. – Ona uzdahu, ali više od isprpljenosti nego zbog žaljenja. – Neposredna kriza je prošla... ne drogira se... Robi ponovo ide u obdanište, gde možemo da ga nadgledamo... dakle, trenutno nije u opasnosti. Kao što je rekla Kej, ostaće na spisku ugrožene dece... Mislim da svakako treba ponovo da se sastanemo za četiri nedelje...

Prošlo je još četrdeset minuta pre nego što su završile sastanak. Kej otprati Parminder do parkinga.

– Lepo od vas što ste došli. Većina lekara opšte prakse samo pošalje izveštaj.

– Imala sam slobodno jutro – reče Parminder. Mislila je da tako objasni svoj dolazak, jer je mrzela da sama sedi kod kuće i ništa ne radi, ali Kej je naslutila da ova očekuje još hvale, te joj je i pruži.

Kod Parminderinog automobila, Kej reče: – Vi ste opštinska odbornica, zar ne? Da li vam je Kolin predao one podatke o Belčapelu koje sam mu dala?

– Da, jeste – reče Parminder. – Bilo bi dobro da jednom porazgovaramo o tome. To nam je na dnevnom redu na sledećem zasedanju.

Ali kada joj je Kej dala svoj broj telefona i otišla, ponovo joj zahvalivši, Parminder opet u mislima odluta do Barija, do onog Duha i Molisonovih. Vožila je kroz Poljanu, kad jedna jednostavna misao, koju je pokušavala da potisne, uguši, iskliznu pored njenih oslabljenih odbrambenih mehanizama.

Možda sam ga zaista i volela.

III

Endru je satima birao šta da obuče za prvi dan na poslu u „Limenom lončetu”. Njegov konačan izbor bio je prebačen preko naslona stolice u sobi. Jedna jarkocrvena bubuljica je baš sad morala da isturi sjajni vrh na njegovom levom obrazu, te je Endru otišao dotle da je eksperimentisao s Rutinim korektorom, koji joj je krišom izvukao iz fioke toaletnog stočića.

Postavljao je sto u kuhinji u petak uveče, neprestano misleći na Gaju i tih sedam sati koje će provesti u njenoj blizini, a koji su mu sad bili nadohvat ruke, kada se otac vratio s posla, u stanju u kakvom ga Endru nikad nije vi-

deo. Sajmon je izgledao povučeno, maltene izgubljeno.

– Gde ti je majka?

Rut odmah istrča iz ostave.

– Zdravo, Saj-Culence! Kako... šta nije u redu?

– Proglasili su me za tehnološki višak.

Rut užasnuto pljesnu šakama o lice, a zatim odjuri do muža, zagrli ga oko vrata i privuče k sebi.

– Zašto? – prošapta.

– Ona poruka – reče Sajmon. – Na onom jebenom sajtu. Naterali su i Džimija i Tomija da daju otkaz. Bilo je, ili uzmi otpremninu, ili ćemo te najuriti. A otpremnina je sranje. Nije čak ni onoliko koliko su dali Brajanu Grantu.

Endru je stajao savršeno mirno, polako se okamenjujući u spomenik krivice.

– Jebote – reče Sajmon u Rutino rame.

– Naći ćeš nešto drugo – prošaputa ona.

– Ovde sigurno ne – reče Sajmon

Seo je na kuhinjsku stolicu, još uvek u mantilu, i počeo da zvera po sobi, očito isuviše ošamućen da bi govorio. Rut je obigravala oko njega, očajna, brižna i uplakana. Endruu je bilo milo što je u Sajmonovom katatoničnom zurenju otkrio nagoveštaj uobičajene preterane teatralnosti. Zbog toga se osećao malčice manje krivim. Nastavio je da u tišini postavlja sto.

Za večerom su bili krajnje tihi. Pol je, kad su mu saopštili porodičnu vest, delovao prestravljen, kao da bi ga otac mogao optužiti da je on sve to izazvao. Sajmon se tokom predjela ponašao kao hrišćanski mučenik, koji dostojanstveno podnosi nepravedno progonstvo, ali onda... – Platiću nekome da tom drkadžiji probije njegovu debelu njušku kroz potiljak! – prasnu on, dok je halapljivo gurao u usta griz s jabukama; a porodica je znala da misli na Hauarda Molisona.

– Znaš, pojavila se još jedna poruka na onom sajtu odbora – reče Rut zadihano. – Nisi samo ti na tapetu, Saje. Šir... čula sam na poslu. Ista osoba... Duh Barija Ferbradera... postavila je neke jezive stvari o lekarki Džavandi. A onda su Hauard i Širli našli nekoga da pregleda sajt. Ispostavilo se da taj ko stavlja poruke, ko god bio, koristi Barijev nalog da se uloguje, pa su ih, da bi zaštitili sajt, obrisali iz baze podataka ili tako nešto...

– *A hoće li mi to povratiti jebeni posao?*

Rut nije progovorila narednih nekoliko minuta.

Endru se veoma uznemirio zbog onog što je njegova majka rekla. Zabrinjavajuće je bilo to što neko istražuje Duh_Barija_Ferbradera, a zastrašujuće to što je neko drugi sledio njegov primer.

Kome bi još palo na pamet da iskoristi nalog Barija Ferbradera, ako ne Debelom? A opet, što bi Debeli krenuo na lekarku Džavandu? Ili je to bio samo još jedan način da povredi Sukvinder? Endruu se sve to nimalo nije sviđalo...

– Šta je s tobom? – zakevta Sajmon preko stola.

– Ništa – promrmlja Endru, a zatim, malo umerenije – to je pravi šok, zar ne... tvoj posao...

– O, ti si *šokiran*, nije nego? – povika Sajmon, a Pol ispusti kašiku i prosu sladoled po sebi. – (Očisti to, Polina, sekaperso jedna!) Pa, to ti je stvarni svet, Rošavko! – prodera se on na Endrua. – Svuda ima govvara koji hoće da ti smeste! A ti – i on upre prstom preko stola u starijeg sina – nađi mi bilo kakvu prljavštinu o tom Molisonu, ili sutra ne dolazi kući!

– Saje...

Sajmon odgurnu stolicu od stola, baci kašiku, koja zvonko odskoči o pod, pa besno izlete iz sobe, zalupivši vrata. Endru je već znao šta sledi, i nije se razočarao.

– Za njega je to užasan šok – prošaputa Rut sinovima, sva potresena. – Posle tolikih godina u toj firmi... brine se kako će da nas izdržava...

Kad je sutra ujutru budilnik zazvonio u pola sedam, Endru ga istog časa poklopi i skoči iz kreveta. Osećajući se kao da je Božić, na brzinu se umio i obukao, a zatim četrdeset minuta sređivao kosu i lice, tapkajući tanak sloj direktora preko najgadnijih bubuljica.

Donekle je očekivao da ga Sajmon napadne iz zasede dok se iskradao pored sobe svojih roditelja, ali nije bilo nikoga. Nakon što je na brzinu doručkovao, izveo je Sajmonov bicikl iz garaže i odjurio nizbrdo u Pagford.

Jutro je bilo maglovito, ali je izgledalo da će kasnije sinuti sunce. Roletne na bakalnici su i dalje bile spuštene, ali su vrata zazvonila i popustila kad ih je gurnuo.

– Ne tuda! – povika Hauard, gegajući se k njemu. – Ti ulaziš na stražnji ulaz! Možeš da ostaviš bicikl pored kontejnera, skloni ga s ulaza!

Pozadinu bakalnice, dokle se dolazilo uzanim prolazom, činilo je memljivo kamenom popločano dvorište, ograđeno visokim zidovima, šupe s velikim industrijskim metalnim kontejnerima i podrumaska vrata odakle se kružnim stepenicama silazi u podrum.

– Možeš ga vezati lancem tamo negde, da ne smeta – reče Hauard, pojavivši se na zadnjim vratima, sav zadihan i oznojen. Dok je Endru petljao oko katanca na lancu, Hauard keceljom obrisa čelo.

– Dobro, počecemo od podruma – reče, kad je Endru osigurao bicikl. Pokaza mu vratanca u podu. – Siđi i vidi gde je šta.

Nagnuo se poviše vratanca dok se Endru spuštao niza stepenice. Hauard godinama nije mogao da siđe u podrum. Morin bi se obično nekoliko puta nedeljno odgegala niza stepenice i nazad; ali sad kad je skladište prepuno robe za kafe, bile su neophodne mlađe noge.

– Dobro pogledaj oko sebe – doviknu Endruu, koji je već iščezao s vidika. – Vidiš li gde su nam torte i peciva? Vidiš li gde su velika pakovanja kafe u zrnu i kutije sa filter-čajem? A u čošku, toalet-papir i vreće za đubre?

– Aha – odjeknu Endruov glas iz dubine.

– Možeš mi se obraćati sa gospodine Molison – zabrunđa Hauard pomalo zajedljivo.

Dole u podrumu, Endru se pitao da li da odmah krene u akciju.

– U redu... gospodine Molison.

Zvučalo je podrugljivo. Pokuša da to brže-bolje ispravi učtivim pitanjem.

– Šta je na onim velikim policama?

– Pogledaj sam – reče Hauard nestrpljivo. – Zato si dole. Da znaš gde gde ti je šta.

Hauard je čuo prigušenu škripu dok je Endru otvarao teška vrata, i nadao se da taj momak neće biti previše tupav te da neće morati previše da mu se objašnjava. Hauarda je danas astma mučila više no inače. Povrh sveg dodatnog posla, uzbuđenja i sitnih nerviranja uoči otvaranja, nivo polena je tog dana bio neuobičajeno visok. Mnogo se znojio, moraće da telefonira Širli da mu donese čistu košulju pre nego što otvore vrata za posetioce.

– Evo i kombija! – povika Hauard, začuvši brektanje s druge strane prilaza. – Penji se ovamo! Treba da uneseš robu u podrum i složiš je, razumeš? I donesi mi deset litara mleka u kafe. Kapiraš?

– Da... gospodine Molisone – reče Endruov glas odozdo.

Hauard se polako odšeta unutra po inhalator, koji je držao u jakni okačenoj u sobičku za poslugu iza tezge. Posle nekoliko dubokih udisaja, osećao se mnogo bolje. Ponovo obrisavši lice keceljom, seo je na jednu od škripavih stolica da se odmori. Nekoliko puta nakon odlaska kod lekarke Džavande zbog osipa, razmišljao je onome što mu je ona rekla o njegovoj preteranoj kilaži: da je to izvor svih njegovih zdravstvenih problema.

Glupost, očigledna. Pogledajte samo Habardovog sina: on je kô pritka za paradajz, a ima groznu astmu. Hauard je bio krupan, otkad pamti za sebe. Na ono malo fotografija na kojima je s ocem, koji je napustio porodicu kad je Hauard imao četiri ili pet godina, bio je bucmast. Nakon što je otac otišao, majka ga je posadila na čelo stola, između sebe i njegove bake i ljutila bi se kad ne bi uzeo repete. Postepeno je rastao dok nije ispunio ceo prostor između te dve žene, i sa dvanaest godina bio je težak koliko i otac koji ih je napustio. Hauard je dobar apetit povezivao s muškošću. Njegova gojaznost je bila jedna od njegovih osobenosti. Rasla je s užitkom, uz pomoć žena koje su ga volele, i on pomisli kako je to tipično za Benavu, tu surovu kvariigru, da pokušava da mu je upropasti.

Ali ponekad bi, u trenucima slabosti, kad bi počeo otežano da diše ili da se kreće, Hauarda obuzimao strah. Lako je Širli da se ponaša kao da nikad nije bio u opasnosti, ali sećao se dugih noći provedenih u bolnici nakon što su mu ugradili bajpas, kada nije mogao da spava od straha da će mu srce zaribati i stati. Kad god bi izdaleka ugledao Vikrama Džavandu, setio bi se da su ti dugački smeđi prsti dodirivali njegovo golo, pulsirajuće srce; naklonost pri svakom susretu s njim bio je način da odagna taj primitivan, nagonski strah. Kasnije su mu u bolnici rekli da treba da oslabi, ali je on već sam, bez dijete, smršao desetak kilograma dok je bio prisiljen da živi od njihove jezive hrane, a Širli je bila rešena da ga ponovo ugoji čim izađe...

Hauard osta da sedi još koji trenutak, odahnuvši, kao i uvek, pošto bi se inhalirao. Danas je bio veliki dan za njega. Pre trideset pet godina je, s elanom pustolova iz šesnaestog veka, koji se vraća s dugog kraja sveta s tamošnjim đakonijama, uveo u Pagford gurmansku ishranu, a Pagford je, posle prvobitnog zaziranja, uskoro radoznalo i stidljivo počeo da zaviruje u njegove plastične posude. Često je pomišljao na pokojnu majku, koja se tako ponosila njime i njegovim poslom koji je cvetao. Krivo mu je što ne može da vidi i kafe. Hauard se ponovo s naporom pridiže, uze lovački šešir sa čiviluka i pažljivo ga natače na glavu, kao da sam sebe kruniše. Njegove nove konobarice stigle su u pola devet. Priredio im je malo iznenađenje.

– Evo, izvolite – rekao je, izvadiвши uniforme: crne haljine sa čipkastim belim keceljama, baš onakve kakve je zamišljao. – Trebalo bi da vam odgovoraju, Morin reče da zna vaše mere. I ona nosi istu takvu.

Gaja potisnu smeh kad se Morin ušeta u mesaru iz kafea, osmehujući im se. Iz Šolovih papuča virile su crne čarape. Haljina joj se završavala nekoliko centimetara iznad zbrčkanih kolena.

– Možete se presvući u sobi za zaposlene, devojke – reče ona, pokazujući tamo odakle se Hauard upravo pojavio.

Gaja je već svlačila farmerke pored tolaeta za zaposlene, kad pogleda u Sukvinder.

– Š'a je bilo, Suki? – upita je.

Nov nadimak ohrabri Sukvinder da kaže ono što inače možda ne bi nikad izustila.

– Ne mogu ovo da nosim – prošaputa.

– Zašto? – upita Gaja. – Izgledaćeš super.

Ali je crna haljina imala kratke rukave.

– Ne mogu.

– Ali zaš... Gospode! – reče Gaja.

Sukvinder je zavrnila rukave dukserice. Unutašnji deo podlaktice bio je prekriven ružnim izukrštanim ožiljcima, a od dlana do mišice protezale su se sveže, tek skorele posekotine.

– Suki – tiho reče Gaja. – Jao, curo, šta učini?

Sukvinder odmahnu glavom, očiju punih suza.

Gaja razmisli na trenutak, a zatim reče: – Znam šta ćemo... dođi ovamo.

I poče da skida majicu s dugim rukavima.

Vrata se uz glasan tresak otvoriše i slabo navučena reza se otkači: oznoje-ni Endru bio je napola unutra, noseći dva velika paketa toalet-papira, kada ga Gajin ljutit povik skameni u mestu. On se spotače, naletevši pravo na Morin.

– One se presvlače unutra – reče ona strogo.

– Gospodin Molison mi je rekao da stavim ovo u toalet za zaposlene.

Jebote, jebote, jebote! Bila je samo u grudnjaku i gaćicama. Video je skoro sve.

– Izvini – doviknu Endru kroz zatvorena vrata. Lice mu je bridelo koliko se zajapurio.

– Drkadžija – promrmlja Gaja s druge strane. Dodavala je majicu Sukvinder. – Obuci je ispod haljine.

– Izgledaće čudno.

– Nema veze. Možeš da obučeš neku crnu sledeće nedelje, jednostavno nosiš duge rukave. Smislićemo već neku priču za njega...

– Ima ekcem – objasni Gaja kada su ona i Sukvinder izašle, potpuno odevene i s keceljama. – Sve do iznad lakata. Malo je krastav.

– A, tako – reče Hauard, gledajući u Sukvinderine ruke u beloj majici, pa opet u Gaju, koja je izgledala baš onako bajno kao što se nadao.

– Sledeće nedelje obući ću crnu – reče Sukvinder, koja nije mogla da pogleda Hauarda u oči.

– U redu – reče on, potapšavši Gaju tik iznad zadnjice dok ih je slao u kafe. – Spremite se! – povika zaposlenima. – Samo što nismo... otvori vrata, Morin, moliću!

Na pločniku je već čekala grupica mušterija. Na tabli ispred kafea je pisalo: „*Limeno lonče*”, *danas veliko otvaranje – Prva kafa besplatno!*

Prošli su sati pre nego što je Endru ponovo video Gaju. Hauard mu je naredio da tegli mleko i sokove gore-dole kružnim podrumskim stepeništem i da briše pod u kuhinjici. Dobio je pauzu za ručak pre kelnerica. Sledeći put ju je ugledao kad ga je Hauard pozvao da dođe do šanka u kafeu, pa su gotovo očevali jedno o drugo kad je Gaja pošla ka sobi za zaposlene.

– Puni smo, gospodine Prajse – reče Hauard sav veseo. – Nađi neku čistu kecelju pa mi obriši neke od ovih stolova dok Gaja ruča!

Majls i Samanta Molison seli su sa svojim dvema ćerkama i Širli za sto u izlogu kafea.

– Izgleda da je baš dobro krenulo, zar ne? – reče Širli, osvrćući se naokolo. – Ali šta to zaboga ona Džavandina mala nosi ipod haljine?

– Zavoje? – nagađao je Majls, škiljeći.

– Zdravo, Sukvinder! – dobaci Leksi, koja ju je poznavala iz osnovne škole.

– Ne viči, dušo – prekori Širli unuku, a Samanta se naroguši.

Iza šanka se pojavi Morin u kratkoj crnoj haljini i čipkastoј kecelji, a Širli prasnu od smeha u svoju šoljicu kafe.

– O, bože – reče tiho, kad Morin krenu k njima, sijajući od sreće.

U pravu je, pomisli Samanta, Morin je izgledala urnebesno, naročito u poređenju sa dvema šenaestogodišnjakinjama u istim haljinama, ali neće pružiti to zadovoljstvo Širli da se složi s njom. Napadno okrenu glavu, posmatrajući momka koji je brisao stolove u blizini. Bio je mršav, ali je imao široka ramena. Opazila je kako mu se ispod široke majice zatežu mišići. Nije mogla da zamisli da je Majlsova velika debela zadnjica nekad bila tako mala i čvrsta... a onda se dečak okrenu prema svetlosti i ona spazi njegove bubuljice.

– Nije loše, zar ne? – graktala je Morin Majlsu. – Ceo dan smo puni.

– U redu, devojke – obrati se Majls bližnjima – čime ćemo se poslužiti da dedi povećamo zaradu?

Samanta je ravnodušno naručila činiju supe, kada se Huard dogega iz bakalnice; ceo dan je ulazio i izlazio iz kafea na svakih desetak minuta, pozdravljajući mušterije i proveravajući gotovinu u kasi.

– Neverovatan uspeh – reče on Majlsu, uguravši se da sedne za njihov sto. – Šta misliš o ovom mestu, Semi? Nisi ga ranije videla, zar ne? Sviđa ti se mural? A šoljice?

– O, da – reče Samanta. – Baš je slatko.

– Razmišljao sam da ovde proslavim šezdeset i petu – reče Huard, odsutno se češkajući pošto mu Parminderine kreme još nisu umirile svrab – ali mi nije dovoljno prostrano. – Mislim da ćemo se i dalje držati parohijskog doma.

– Kad je to, deda? – ciknu Leksi. – Da li sam i ja pozvana?

– Dvadeset i devetog, a koliko ti ono imaš godina... šesnaest? Naravno da možeš da dođeš – reče Huard veselo.

– Dvadeset devetog? – reče Samanta. – O, ali...

Širli je saseče pogledom.

– Huard to već mesecima planira. Odavno već pričamo o tome.

– ... to je veče kad Libi ide na koncert – dovrši Samanta.

– Nešto u školi, je li? – upita Huard.

– Ne – reče Libi – mama mi je kupila karte za koncert moje omiljene grupe. Održava se Londonu.

– A ja idem s njom – reče Samanta. – Ne može sama da ide.

– Harijetina mama kaže da bi mogla...

– *Ja te vodim, Libi, ako ideš u London.*

– Dvadeset i devetog? – reče Majls, netremice gledajući u Samantu. – Dan posle izbora?

Samanta se naruga smehom kojim je poštedela Morin.

– To je opštinski odbor, Majlse. Ne verujem da ćeš držati konferencije za štampu.

– Pa dobro, Semi, nedostajćeš nam – reče Hauard, dok je ustajao pridržavajući se za naslon njene stolice. – Bolje da idem... u redu, Endru, završio si ovde... idi vidi da li treba nešto da doneseš iz podruma.

Endru je morao da sačeka iza tezgje dok su ljudi ulazili i izlazili iz toaleta.

Morin je natovarila Sukvinder tanjirima sa sendvičima.

– Kako ti je majka? – iznenada upita devojkju, kao da se upravo sada toga setila.

– Dobro je – reče Sukvinder, osetivši kako se rumeni.

– Nije se previše uznemirila zbog one gadosti na sajtu odbora?

– Ne, reče Sukvinder, a oči joj zasuziše.

Endru produži do memljivog dvorišta, koje je sada, u rano popodne, postalo toplo i sunčano. Nadao se da će Gaja biti tamo, da je izašla da se nadiše svežeg vazduha, ali mora da je otišla u sobu za zaposlene. Razočaran, pripali cigaretu. Jedva da je uvukao dim kad se Gaja pojavi iza kafea, dovršavajući ručak uz konzervu gaziranog soka.

– Zdravo – reče Endru, suvih usta.

– Zdravo – otpozdravi ona. A zatim, posle nekoliko trenutaka: – Hej, zašto se onaj tvoj drug ponaša kao govno prema Sukvinder? Je li to nešto lično ili je rasista?

– Nije rasista – reče Endru. Izvadio je cigaretu iz usta, pokušavajući da spreči drhtanje ruku, ali nije znao šta još da kaže. Sunce koje se odbijalo od kontejnera zagrejalo mu je oznojena leđa; bio je opčinjen njenom blizinom i pripijenom crnom haljinom, pogotovo sada kad je bacio pogled na ono što se nalazi ispod. Povukao je još jedan dim, pitajući se kad je u životu bio tako opčinjen ili tako poletan.

– Šta mu je uradila?

Njeni zavodljivi kukovi i taj uski struk; predivne krupne oči, išarane pegicama povrh konzerve sprajta – Endruu dođe da kaže: *Ništa, on je đubre, razbiću ga ako mi samo dozvoliš da te dodirnem...*

Uto se u dvorištu pojavi Sukvinder, žmirkajući na sunčevoj svetlosti; bilo joj je nelagodno i vruće u Gajinoj majici.

– Traži te – reče ona Gaji.

– Može da sačeka – reče Gaja mirno. – Nisam završila. Nije prošlo ni četrdeset minuta.

Endru i Sukvinder su je posmatrali kako pije sok, podjednako zadivljeni njenom lepotom i njenom smelošću.

– Jel' ti to ona stara kučka maločas rekla nešto za kevu? – upita Gaja Sukvinder.

Sukvinder klimnu glavom.

– Mislim da je onaj *njegov* drugar – reče ona, ponovo se zagledavši u Endrua, a kad je naglasila ono *njegov*, on pomisli kako je to erotično, iako je htela da se naruga – okačio tu prouku o tvojoj mami na sajt.

– Nema šanse – reče Endru, a glas mu jedva primetno zadrhta. – Ko god da je to učinio, napao je i mog tatu. Pre dve nedelje.

– Šta?! – začudi se Gaja. – Ista osoba je postavila nešto i protiv tvog tate?

On klimnu glavom, zadovoljan što ju je zaintrigirao.

– Nešto oko neke krađe, zar ne? – upita Sukvinder smelo.

– Aha – reče Endru. – I zbog toga su ga juče najurili s posla. Tako da njena mama – on smireno dočeka Gajin zaslepljujući pogled – ne ispašta jedina.

– Nek ide bestraga – reče Gaja, iskapi limenku i baci je u kantu. – Ljudi u ovom mestu su jebeni mentoli.

IV

Post o Parminder na sajtu odbora uzburkao je Kolinove strahove do košmara. Mogao je samo da nagađa odakle Molisonovi dobijaju te informacije, ali ukoliko znaju to o Parminder...

– Zaboga, Koline! – povika Tesa. – To je zlonamerna izmišljotina! Nema tu ničega!

Ali Kolin nije verovao. Po njegovom mišljenju svi žive s tajnama koje ih gotovo dovode do ludila. Nije ga tešila ni spoznaja da je najveći deo zrelog doba proveo strahujući da će se desiti neka nesreća, i iako se dosad ništa nije dogodilo, po zakonu verovatnoće, bio je ubeđen da će se bar jedna od njih kad-tad ostvariti.

Kad je krenuo peške iz kasapnice u pola dva, razmišljao je, kao i inače, o predstojećem razotkrivanju njegovih tajni, i tek kada ga je gungula iz novog kafea iznenada prenula iz misli, shvatio je gde je. Prešao bi preko trga da se već nije zatekao kraj „Limenog lončeta”; sada ga je već plašilo da bude blizu bilo koga od Molisonovih. A onda kroz izlog vide nešto što ga iznenadi i naterala ga da ponovo pogleda.

Kada je deset minuta kasnije ušao u njihovu kuhinju, Tesa je telefonirala sestri. Kolin odloži jagnjeći but u frižider i pope se uza stepenice, pravo do preuređenog potkrovlja, gde je bila soba Debelog. Žustro otvori vrata i, kao što je očekivao, zateče sobu praznu. Nije mogao da se seti kada je poslednji put bio ovde. Pod je bio prekriven prljavom odećom. Vonjalo je na nešto neobično, iako je Debeli ostavio krovni prozor odškrinut. Kolin primeti ogromnu kutiju šibica na radnom stolu Debelog. Otvori je i vide gomilu izuvijanih kartonskih filtera. Na stolu pored kompjutera ležalo je pakovanje rizli.

Kolinu se učini da mu srce propada kroz grudi i udara u utrobu.

– Koline! – začu se Tesa iz prizemlja. – Gde si?

– Ovde gore! – zagrme on.

Ona se pojavi na vratima sobe, a on prestrašen i zabrinut bez reči podiže kutiju od šibica i pokaza joj sadržaj.

– O – reče Tesa slabašno.

– Rekao je da danas izlazi sa Endruom Prajsom – reče Kolin. Tesu prestravi poigravanje mišića na Kolinovoj vilici, ta gnevna mala džomba što jurca tamo-amo. – Maločas sam prošao pored novog kafea na trgu i video Endrua Prajsa kako tamo radi, briše stolove. Gde je onda Stjuart?

Nedeljama se Tesa pravila da veruje Debelom kad god bi rekao da izlazi sa Endruom. Danima je sebe ubeđivala da Sukvinder mora da je pogrešila što misli da je Debeli „u šemi” (da bi se ikad i udostojio da bude „u šemi”) sa Kristal Vidon.

– Ne znam – reče. – Siđi da popiješ čaj. Okrenuću ga.

– Mislim da ću sačekati ovde – reče Kolin i sede na sinovljev neraspredmljen krevet.

– Hajde, Koline... siđi – reče Tesa.

Plasila se da ga ostavi tamo. Nije znala šta bi sve mogao da pronađe u fio-kama i školskoj torbi Debelog. Nije htela da gleda po kompjuteru, niti da zaviruje pod krevet. Odbijanje da istražuje mračne kutke postalo je njen jedini *modus operandi*.

– Siđi, Koline – nagovarala ga je.

– Ne – reče Kolin, i prekrsti ruke kao neko buntovno dete, ali mu je mišić na vilici i dalje poigravao. – Droga u njegovoj sobi. Sin zamenika direktora.

Tesa, koja je sela na kompjutersku stolicu Debelog, kao i obično, zadrhta od gneva. Znala je da je zaludenost sobom neizbežna posledica njegove bolesti, ali ponekad...

– Mnogi tinejdžeri eksperimentišu – reče ona.

– I dalje ga braniš, je li? Zar ti nikad nije palo na pamet da, baš zbog toga što opravdavaš svaki njegov ispad, on misli da će uvek prolaziti nekažnjeno?

Pokušavala je da obuzda svoj bes jer je morala da bude amortizer između njih.

– Izvini, Koline, ali ti i tvoj posao niste sve i svja...

– A je li... dakle, ako dobijem otkaz...

– Što bi, za ime sveta, dobio otkaz?

– Zaboga! – zaurla Kolin srdito. – Sve se to loše odražava na mene... već je dovoljno loše... on je već sad jedan od najproblematičnijih učenika u...

– Nije istina! – povika Tesa. – Niko osim tebe ne misli da je Stjuart iole drugačiji od normalnog tinejdžera. Nije on Dejn Tali!

– Ide istim putem kao Tali... droga u njegovoj sobi...

– Rekoh ti da je trebalo da ga pošaljemo u gimnaziju *Pakston*! Znala sam da ćeš, ukoliko on bude pohađao *Vinterdaun*, sve što učini doživljavati lično! Nije čudo što prkosi kad svaki njegov pokret treba da ide tebi u prilog! Nikad nisam bila za to da ide u tvoju školu!

– A ja – riknu Kolin, skočivši s kreveta – nikad proketo nisam hteo njega!

– Nemoj tako da govoriš! – zapanjeno će Tesa. – Znam da si ljut... ali nemoj to da govoriš!

Ulazna vrata dva sprata niže tresnuše. Tesa se osvrnu, prestrašeno, kao da bi se Debeli istog časa mogao stvoriti kraj njih. Nije se prenila samo zbog buke. Stjuart nikad nije treskao ulaznim vratima; obično se iskradao i ulazio kao kakva sablast.

Začu se njegov poznati hod uza stepenice; da li zna, ili sumnja, da su u njegovoj sobi? Kolin je čekao, podbočivši se stegnutim pesnicama. Tesa začu škripu sa sredine stepeništa, a odmah zatim pred njima se pojavi Debeli. Bila je sigurna da je već namestio masku: mešavinu dosade i prezira.

– 'Bar dan – reče on, skrenuvši pogled s majke na krutog, napetog oca. Posedovao je samokontrolu, koja je Kolinu oduvek nedostajala. – Kakvo iznenađenje!

Očajna, Tesa pokuša da mu priskoči u pomoć.

– Tvoj tata se brinuo gde si – reče molećivo. – Rekao si da ćeš danas biti s Arfijem, ali tata je video...

– Da, promena plana – reče Debeli.

On baci pogled tamo gde je nekad stajala kutija od šibica.

– Pa, hoćeš li da nam kažeš gde si bio? – upita Kolin. Na uglovima usana mu se belela pljuvačka.

– Da, ako želite – reče Debeli i sačeka.

– Stju – izusti Tesa, napola hroptanjem, napola šapatom.

– Izašao sam s Kristal Vidon – reče Debeli.

O, bože, ne, pomisli Tesa. Ne, ne, ne...

– Šta si radio?! – reče Kolin zabezeknuto ne obuzdavajući bes.

– Izašao sam s Kristal Vidon – ponovi Debeli.

– A otkad je ona – reče Kolin, posle vrlo kratke pauze – tvoja prijateljica?

– Već neko vreme – reče Debeli.

Tesa je videla da se Kolin muči da uobličiti pitanje, očigledno suviše teško da bi ga izustio.

– Trebalo je da nam kažeš, Stju – reče ona.

– Šta da vam kažem? – uzvрати on.

Ona se uplaši da on namerno potpiruje opasnu svađu.

– Pa kuda ideš – reče ona, ustajući i trudeći se da izgleda pomirljivo. – Sledeći put nam javi.

Pogledala je u Kolina, u nadi da će on slediti njen primer i krenuti prema vratima. On je, međutim, stajao kao ukopan nasred sobe užasnuto zureći u Debelog.

– Jesi li... u vezi s Kristal Vidon? – upita Kolin.

Suočiše se, Kolin nekoliko pedalja viši od Debelog, koji je uprkos tome držao konce.

– „U vezi”? – ponovi Debeli. – Šta znači to „u vezi”?

– Znaš na šta mislim! – povika Kolin zajapurivši se.

– Misliš, da li je krešem? – upita Debeli.

Tesin slabašni pisak: – Stju! – izgubi se u Kolinovom urliku: – Kako se, dođavola, usuđuješ!

Debeli je samo gledao u Kolina i kezio se. Svaki njegov pokret predstavljao je porugu i izazivanje.

– Šta? – reče Debeli.

– Da li... – Kolin se upinjao da nađe reči, sve crvenijeg lica – da li spavaš s Kristal Vidon?

– Pa i da spavam, u čemu je problem? – upita Debeli pogledavši u majku. – Vi ste u fazonu da pomažete Kristal, jel’ tako?

– Pomažemo...?

– Zar ne pokušavate da sprečite zatvaranje one klinike da biste pomogli Kristalinoj porodici?

– Kakve to veze ima...?

– Ne vidim u čemu bi bio problem i da izlazim s njom.

– A *da li* zaista izlaziš s njom?! – odsečno upita Tesa. Ako Debeli želi takvu igru, onda će je i dobiti. – Da li igde *izaziš* s njom, Stjuarte?

Gadila se na njegov samozadovoljni smešak. Nije mu ni padalo na pamet da se makar pravi da je fin.

– Pa, ne radimo ono ni u njenoj ni u mojoj kući, zar ne...?

Tada Kolin podiže krutu ruku sa stegnutom pesnicom i zamahnu. Udario

je Debelog u obraz, iznenadivši ga, jer je svoju pažnju bio usmerio na majku. Zatetura se, udari o sto i sruči se na pod. Odmah potom se uspravi, ali se Tesa već postavila između njih dvojice, licem okrenuta sinu.

Kolin je iza nje ponavljao: – Prokleta kopile. Prokleta kopile.

– Tako znači?! – Reče Debeli, ali se više nije oholo smeškao. – Radije bih bio prokleta kopile nego da budem kao ti, čmarino!

– Ne! – povika Tesa. – Koline, izađi. *Izađi!*

Užasnut i besan, Kolin je nakratko oklevao, a onda teškim koracima izađe iz sobe; čuli su ga kako se spotiče niza stepenice.

– Kako si samo mogao? – prošaputa Tesa.

– Kako sam šta mogao, jebote? – upita je Stjuart, a njegov pogled je toliko uznemiri da ona brže-bolje zatvori vrata i povuče rezu.

– Samo iskorištavaš tu devojkicu, Stjuarte, i ti to znaš, a način na koji si upravo razgovarao sa...

– E pa, grešiš – reče Debeli, špartajući tamo-amo, ali nimalo ležerno. – Kurac je iskorištavam! Ona tačno zna šta hoće... samo zato što živi na jebenoj Poljani, to ne znači da... istina je da ti i Sandučić ne želite da je krešem, jer mislite da je ona ispod...

– To nije istina! – reče Tesa, mada slaga, i ma kolika bila njena briga za Kristal, volela bi da je Debeli bio dovoljno pametan da stavi kondom.

– Koliko ste jebeno dvolični, ti i Sandučić – reče on, i dalje špartajući kroz sobu. – Sva ta sranja koja vas dvoje prosipate, kako želite da pomognete Vidonovima, ali ne želite da vaš...

– Dosta! – povika Tesa. – Da se nisi usudio tako sa mnom da razgovaraš! Zar ne shvataš... zar ne razumeš... jesi li toliko prokleta sebičan...?

Ućutala je. Okrenula se, otvorila vrata i izašla, zalupivši ih za sobom.

Njen izlazak je čudno delovao na Debelog, koji prestade da šparta i na nekoliko trenutaka se zagleda u zatvorena vrata. Zatim pretraži džepove, izvuče cigaretu i pripali je, ne trudeći se da otpuhuje dim kroz krovni prozor. Kružio je po sobi bez prekida, nemoćan da sputa misli: u glavi su mu se rojile drhtave, nepovezane slike, brzo promičući na talasu besa.

Setio se petka uveče, skoro godinu dana ranije, kada je Tesa došla u njegovu sobu i saopštila mu da otac sutra želi da ga povede da igraju fudbal s Barijem i njegovim sinovima.

(„Šta?!”, zaprepastio se Debeli. Taj predlog je bio krajnje neočekivan.

„Čisto zabave radi. Da malo šutirate loptu”, rekla je Tesa, izbegavajući prodorni pogled Debelog mršteći se na odeću razbacanu po podu.

„Zašto?”

„Zato što je tvoj tata misli da bi vam prijalo”, nastavila je, saginjući se da pokupi košulju za školu. „Deklan hoće malo da trenira ili tako nešto. Ima neku utakmicu.”

Debeli je odlično igrao fudbal. Svi su bili iznenađeni; mislili su da ne voli sport, da prezire timove. Igrao je isto onako kako je govorio, vešto, s mogo trikova, obmanjivao bi slabije, rizikovao, ne potresajući se ukoliko se ne bi isplatilo.

„Nisam ni znao da on ume da igra.”

„Tvoj tata igra odlično, igrao je dvaput nedeljno kad smo se upoznali”, dodala je Tesa, pomalo iznervirano. „Sutra u deset, važi? Opraću ti donji deo trenerke.”)

Debeli uvuče dim iz cigarete, prisećajući se i protiv svoje volje. Zašto je pristao na to? Danas bi prosto odbio da učestvuje u Sandučetovoj maloj šaradi, te bi ostao u krevetu sve dok se ovaj ne stiša. Pre godinu dana još nije shvatao pojam autentičnosti.

(Umesto toga je izašao iz kuće sa Sandučetom i istrpeo nemu petominutnu šetnju, tokom koje su obojica bili podjednako svesni ogromnog jaza između sebe.

Igralište je pripadalo *Svetom Tomi*. Bilo je sunčano i pusto. Podelili su se u dva tima po tri igrača, pošto je s Deklanom bio drug koji je kod njega spavao za vikend. Taj prijatelj, koji je obožavao Debelog, pridružio se timu Debelog i Sandučeta.

Debeli i Sanduče su jedan drugom ćutke dodavali loptu, dok je Bari, ubeđljivo najgori igrač, vrištao, molio i navijao svojim jarvilskim akcentom, šarajući uzduž i popreko po terenu koji su označili duksericama. Kada je Fergus dao gol, Bari je potrčao k njemu da se pobednički sudare grudima, krivo procenio trenutak i temenom udario Fergusa u vilicu. Obojica su pali na zemlju – Fergus je stenjao od bola i smeha a Bari je sedeo i izvinjavao se u pauzama između radosnog kikotanja. Debeli se iskezio, a zatim začuo Sandučetov nespretno, bučan smeh i okrenuo glavu, mršteći se.

A zatim je usledio i taj trenutak, taj sramni, čemerni trenutak, kad je rezul-

tatat bio nerešen, pred sam kraj, kada je Debeli uspešno oteo loptu Fergusu, a Sanduče povikao: „Navali Stju, hajde momče!”

„Momče”. Sanduče nikad u životu nije rekao „momče”. Zvučalo je žalosno, šuplje i izveštačeno. Pokušavao je da bude kao Bari; da podražava Barija, koji je prosto, prirodno bodrio sinove; pokušavao je da ga zadivi.

Lopta je kao đule poletela sa stopala Debelog, i imao je vremena, pre nego što je neočekivano pogodila Sanduče pravo u budalasto lice, pre nego što će mu se naočare slomiti a ispod oka rascvetati kapljica krvi, da shvati šta je zapravo nameravao; da shvati kako se nadao da će pogoditi Sanduče, da je loptu šutnuo u znak odmazde.)

Nikada više nisu igrali fudbal zajedno. Taj propali mali ogled u uspostavljanju bliskosti oca i sina ostavljen je po strani, kao i desetak prethodnih.

A ja nikad prokleta nisam hteo njega!

Bio je siguran da je to čuo. Mora da je Sanduče govorio o njemu. Bili su u njegovoj sobi. O kome bi drugom Sanduče uopšte i govorio?

Ma boli me dupe, pomisli Debeli. Slutio je to oduvek. Nije znao zašto mu hladnoća prožima grudi.

Debeli vrati kompjutersku stolicu s mesta kuda je odletela kada ga je Sanduče udario. Autentična reakcija bila bi da odgurne majku koja mu se isprečila i tresne Sanduče po licu. Da mu ponovo slomi naočare. Da mu pusti krv. Debeli oseti gađenje prema samom sebi što to nije uradio.

Ali mogao je to i na drugi način. Godinama se u njemu taložilo ono što bi slučajno čuo. Znao je mnogo više o očevim smešnim strahovima nego što su slutili.

Prsti Debelog bili su nespretniji no inače. Dok je otvarao sajt opštinskog odbora, pepeo s cigarete u njegovim ustima rasu se po tastaturi. Pre nekoliko nedelja je tražio ubacivanje SQL koda i otkrio onu liniju programskog koda koju je Endru odbio da podeli s njim. Pošto je nekoliko minuta proučavao forum opštinskog odbora, ulogovao se, bez problema, kao Beti Rositer, a zatim promenio njeno korisničko ime u Duh_Barija_Ferbradera, i počeo da kuca.

V

Širli Molison je bila ubeđena da njen muž i sin precenjuju opasnost koju za odbor predstavlja ostavljanje postova Duha na forumu. Nije shvatala po čemu

su te poruke gore od tračeva a to, koliko ona zna, još uvek nije bilo zakonom zabranjeno; niti je verovala da je zakon toliko „neozbiljan” da bi nju kaznili zbog nečeg što je neko drugi napisao: to bi bila strahovita nepravda. Ma koliko se ponosila Majlsovom diplomom pravnika, bila je sigurna da je ovog puta pogrešio.

Proveravala je forum još češće nego što su joj to Majls i Hauard savetovali, ali ne zato što se plašila zakona. Pošto je bila sasvim sigurna da Duh Barija Ferbradera još nije postigao svoj cilj – da uništi sve koji su se zalagali za Poljanu – čeznula je da bude prva koja će videti njegov sledeći post. Nekoliko puta dnevno bi odjurila u nekadašnju Patrišinu sobu i kliknula na veb-stranicu. Ponekad bi je prošli žmarci dok bi usisavala ili ljuštila krompire, te bi istog časa otrčala do radne sobe, samo da bi se ko zna koji put razočarala.

Širli je osećala neku posebnu, tajnu vezu sa Duhom. Odabrao je baš njen sajt da na njemu razotkrije dvoličnost Hauardovih neistomišljenika, i to joj je, smatrala je, davalo pravo da bude ponosna na sebe, kao kakav prirodnjak koji je stvorio sredinu u kojoj neka retka vrsta odluči da svije gnezdo. Ali bilo je tu i još nečeg. Širli se naslađivala Duhovim gnevom, njegovom brutalnošću i bezobzirnošću. Pitala se ko je posredi, zamišljajući odlučnog čoveka u senci, koji stoj iza nje i Hauarda, njihova desna ruka, koja im krči put kroz gomilu protivnika, koji padaju poput lutaka dok ih on kosi njihovim vlastitim, gnušnim istinama.

Nekako joj se činilo da nijedan od muškaraca u Pagfordu nije dovoljno dostojan da bude Duh; bila bi vrlo razočarana kada bi se ispostavilo da je to neko od protivnika Poljane koga poznaje.

- I to *ako* je uopšte i muškarac – reče Morin.
- Ima pravo – reče Hauard.
- Mislim da jeste muškarac – ledeno će Širli.

Kada je Hauard u nedelju ujutro otišao u kafe, Širli je, još uvek u kućnoj haljini, sa šoljom čaja smesta otrčala do radne sobe i otvorila sajt.

„Maštarije zamenika direktora, postavio Duh_Barija_Ferbradera.”

Drhtavim rukama spustila je čaj, kliknula na post i zabezegnuto ga pročitala. Zatim je otrčala u gostinsku sobu, zgrabila telefon i pozvala kafe, ali je broj bio zauzet.

Nekoliko minuta kasnije, Parminder Džavanda, koja je sada češće no ranije pregledala forum odbora, otvorila je sajt i videla taj post. Njena prva reakcija, kao i Širlina, bila je da zgrabi telefon.

Volovi su doručkovali bez sina, koji je i dalje spavao na spratu. Kada je Tesa podigla slušalicu, Parminder preseče prijateljicu još dok joj je otpozdravljala.

– Na sajtu odbora je post o Kolinu. Ne daj mu da ga vidi, kako znaš i umeš.

Tesa prestrašeno skrenu pogled, ali Kolin je bio jedva metar udaljen od slušalice te je čuo svaku reč koju je Parminder tako jasno i glasno izgovorila.

– Zvaću te kasnije – reče Tesa žurno. – Koline – reče, nespretno vraćajući slušalicu na kućište. – Koline, sačekaj...

Ali on je već izjurio iz sobe, cupkajući, s rukama uz bokove, i Tesa je morala da potrči ne bi li ga sustigla.

– Možda je bolje da ne gledaš – nagovarala ga je, dok je on krupnom, kvrgavom šakom pomerao miša po stolu – ili da ja pročitam, pa onda...

Maštarije zamenika direktora

Kolin Vol, zamenik direktora srednje škole *Vinterdaun*, jedan je od ljudi zainteresovanih da na nivou opštinskog odbora zastupaju našu zajednicu. Glasači bi možda voleli da znaju kako Vol, inače pobornik stroge discipline, ima krajnje neobične maštarije. G. Vol je toliko preplašen da bi ga neki učenik mogao optužiti za neprikladno seksualno ponašanje da često mora da uzme odsustvo s posla kako bi svoje nagone stišao. Da li je gospodin Vol zaista nekada i pomilovao prvaka, Duh može samo da nagađa. Mahnitost njegovih manijakalnih maštarija nagoveštava da, čak i ako nije, on bi to svakako voleo.

To je Stuart napisao, smesta sinu Tesi.

Pri svetlosti monitora, Kolinovo lice je bilo sablasno. Upravo onako kako je zamišljala da bi izgledao kada bi ga strefio šlog.

– Koline...

– Biće da je Fiona Šokros razglasila ljudima – prošaputa on.

Katastrofa od koje je oduvek strepeo upravo se odvijala. To je bio kraj svega. Stalno je zamišljao sebe kako uzima tablete za spavanje. Pitao se da li ih imaju dovoljno u kući.

Tesa, koja se zapanjila već na sam pomen direktorke, reče: – Fiona ne bi... uostalom, ona ne zna čega se ti bojiš...

– Zna da imam opsesivno-kompulsivni poremećaj.

– Da, ali ne zna šta ti... čega se bojiš...

– Zna – reče Kolin. – Rekao sam joj, pre nego što sam poslednji put zatražio bolovanje.

– Zašto?! – prasnu Tesa. – Zašto si joj, za ime sveta, ispričao?

– Želeo sam da joj objasnim zbog čega mi je toliko potrebno odsustvo, reče Kolin, gotovo ponizno. – Mislio sam da treba da zna koliko je ozbiljno.

Tesa jedva obuzda silovitu želju da se izurla na njega. Sada joj je postalo jasno zbog čega se Fiona prema njemu ophodila, i govorila o njemu, s jedva prikrivenom odbojnošću.

– Bilo kako bilo – reče ona – ne verujem da Fiona ima bilo kakve veze...

– Ne neposredno – reče Kolin, pritiskajući drhtavom šakom ozojenu gornju usnu – ali Molisonovi su nekako saznali za to.

Nije to Molison, Stjuart je to napisao, znam da jeste. Tesa je prepoznavala svog sina u svakom retku. Čak je bila zapanjena kako Kolin to ne vidi, kako ne povezuje tu poruku s jučerašnjom svađom, s time što je udario sina. *Čak je morao da provuče i aliteraciju. Mora da je napisao i sve ostale – o Sajmonu Prajsu, o Parminder.* Tesa se skamenila.

Ali Kolin nije razmišljao o Stjuartu. Prisećao se misli, živopisno kao uspomena, kao čulnih doživljaja, nasilnih, gnusnih zamisli: ruka koja grabi i hvata dok prolazi kroz gustu masu mladih tela; krik bola, izobličeno dečje lice. A onda bi, svaki put iznova, sebi postavljao isto pitanje: da li je to učinio? Da li je uživao u tome? Nije mogao da se seti. Samo je znao da je stalno mislio na to, gledao kako se to događa, osećao da se to događa. Satima se pitao koliko je mališana bilo svesno da on to čini, da li su razgovarali o tome, i koliko će vremena trebati dok to ne izbije na videlo.

Pošto nije znao koliko puta je tako zgrešio, a sumnjajući u sebe, natrpao bi toliko papira i fascikli kako bi mu ruke uvek bile zauzete, osujetivši njihove napade, dok bi prolazio kroz hodnik. U prolazu bi vikao na grupice dece da mu se sklone s puta, da beže. Nije pomagalo. Uvek je bilo onih što bi zalutali, projurili pokraj njega, natrčali na njega, a on je, s rukama punim tereta, zamišljao kako da se prema njima nedolično ponese: lakat blago pomeren da bi se očešao o nečije grudi; iskorak u stranu kojim bi se osigurao da dodirne telo; slučajno saplitanje, kako bi se dečje prepone dotakle s njegovim mišićima.

– Koline – reče Tesa.

Ali on je opet zaplakao, duboki jecaji tresli su njegovo ogromno, nezgrapno telo, a kada ga je obgrlila i pritisnula lice uz njegovo, okvasi ga suzama.

Nekoliko kilometara dalje, u Vidikovcu, Sajmon Prajs je sedeo za novim novcatim porodičnim kompjuterom u dnevnoj sobi. Posmatrajući Endrua kako biciklom odlazi na vikend-posao kod Hauarda Molisona, i prisativši se kako je za taj kompjuter morao da plati punu tržišnu cenu, iznervirao se i osetio kao da mu je time naneta nepravda. Sajmon nijednom nije otišao na sajt odbora od one noći kada je bacio ukradeni računar, ali ga kompjuter podseti na to i on reši da proveriti da li je poruka koja ga je koštala zaposlenja i dalje na sajtu, dostupna mogućim poslodavcima.

Nije je bilo. Sajmon nije znao da na tome treba da zahvali supruzi, pošto Rut nije smela da prizna da je uopšte telefonirala Širli, makar i zbog toga da je zamoli da ukloni post. Malčice oraspoložen kada vide da poruke nema, Sajmon potraži post o Parminder, ali je i on iščezao.

Taman kad je hteo da zatvori sajt, primeti najnoviji post, pod naslovom Maštarije zamenika direktora.

Dvapat ga je pročitao, a onda, sam u dnevnoj sobi, počeo da se smeje. Bio je to divljački, pobedonosni smeh. Nikad nije razgovarao s tim krupnim, večito uzmuvanim čovekom s visokim čelom. Prijalo mu je to što je on, Sajmon, još i dobro prošao u poređenju s njim.

Rut uđe u sobu, stidljivo se smeškajući; bilo joj je drago što čuje Sajmonov smeh, jer je, otkako je ostao bez posla, bio nepodnošljiv.

– Šta je smešno?

– Znaš li čaleta od Debelog? Vola, zamenika direktora? Izgleda da je on pedofil, jebote.

Rutin smešak se istopi te i sama dotrča da pročita post.

– Idem da se istuširam – reče Sajmon, izuzetno dobro raspoložen.

Rut je sačekala dok nije izašao iz sobe pre nego što je pozvala prijateljicu Širli da je upozori na taj novi skandal, ali je telefon Molisonovih bio zauzet.

Širli je, najzad, uspela da dobije Hauarda u bakalnici. Još uvek je bila u kućnoj haljini, a on se šetkao tamo-amo po sobičku iza šanka.

– ... čitavu večnost pokušavam da te dobijem...

– Mo je bila na vezi. Šta piše? Polako.

Širli počne da čita poruku o Kolinu, izgovarajući je tečno i razgovetno, kao

spikerka na vestima. Nije ni stigla do kraja kad je on prekide.

– Jesi li to iskopirala ili nešto slično?

– Molim? – reče ona.

– Da li to čitaš s ekrana? Je li još uvek tamo okačena? Jesi li je skinula?

– Upravo to radim – reče Širli ozlojeđeno. – Mislila sam da bi želeo da...

– Skidaj ga odatle, smesta! Bože me sakloni, Širli, ovo se otelo kontroli... ne možemo da čuvamo takve stvari!

– Samo sam pomislila da bi morao da...

– Reši se toga pa ćemo o svemu popričati kad sa vratim kući! – povika Hauard.

Širli je besnela: tada su prvi put povisili glas jedno na drugo.

VI

Naredni sastanak opštinskog odbora, prvi nakon Barijeve smrti, biće presudan za neumornu bitku oko Poljane. Hauard je odbio da odloži glasanje o budućnosti belčapelske klinike, kao i glasanje meštana da se to naselje stavi pod upravu Jarvila.

Parminder je, stoga, predložila da se ona, Kolin i Kej sastanu veče uoči sastanka, da razrade strategiju.

– Pagford ne može jednostrano da donese odluku o izmeni opštinske granice, zar ne? – upita Kej.

– Ne može – reče Parminder strpljivo (Kej nije kriva što ne zna ništa o tome) – ali je okružni odbor zatražio mišljenje Pagforda, a Hauard pokušava da nametne *svoje* mišljenje.

Sastanak su držali u dnevnom boravku Volovih, jer je Tesa izokola nagovorila Kolina da se okupe tamo gde i ona može da sluša. Tesa im je dodala čaše s vinom, stavila veliku činiju čipsa na stočić, a zatim sedela u tišini, dok su njih troje pričali.

Bila je iscrpljena i besna. Zbog onog anonimnog posta Kolin je doživeo jedan od najgorih napada akutne anksioznosti, toliko strašan da nije mogao da ode na posao. Parminder je znala koliko je bolestan – potpisala mu je uverenje da je bolestan – a ipak ga je pozvala da učestvuje u tom preliminarnom sa-

stanku, ne brinući, kako joj se činilo, kakve će nove izlive paranoje i panike te večeri umirivati.

– Očigledno je da postoji nezadovoljstvo ponašanjem Molisonovih – govorio je Kolin, nadmeno i znalački, kao što govori ponekad kada se pretvara da ne zna za strah i paranoju. – Mislim da su se ljudima već na glavu popeli jer misle da mogu da govore u ime cele varoši. Takav sam utisak stekao, znate, dok sam pozivao glasače.

Šteta, pomisli Tesa razočarano, što Kolin s vremena na vreme nije prizivao tu sposobnost zavaravanja *nje* radi. Nekada davno bilo joj je drago što je bila jedina osoba kojoj se Kolin poveravao, jedino skladište njegovih užasa i izvor ohrabrenja, ali sada više nije tako. Tog jutra ju je držao budnom od dva do pola tri, klataći se napred-nazad na rubu kreveta, jecajući i plačući, govoreći da bi voleo da je mrtav, da više ne može da podnese, da žali što se ikada i kandidovao, da je uništen...

Tesa je čula Debelog na stepenicama, ali je njen sin prošao pored otvorenih vrata na putu ka kuhinji, samo uputivši prekoran pogled Kolinu, koji je seдео ispred kamina na kožnom tabureu, kolena pridignutih do grudi.

– Možda će Majlsova kandidatura za upražnjeno mesto okrenuti ljude protiv njega... pa čak i one koji bi inače podržali Molisonove? – reče Kej, puna nade.

– Moguće – reče Kolin, klimajući glavom.

Kej se okrenu ka Parminder.

– Misliš li da će odbor zaista glasati da se Belčapel iseli iz njihove zgrade? Znam da se ljudi uzjogune kad vide narkomanske igle i kad im se zavisnici motaju po komšiluku, ali klinika je miljama udaljena... zašto je Pagfordane to uopšte briga?

– Hauard i Obri jedan drugom čine uslugu – objasni Parminder, napetog lica, s mrkim podočnjacima. (Sutra će upravo ona morati da ode na sednicu i uhvati se ukoštac sa Hauardom Molisonom i njegovim pajtašima, i to bez Barijeve podrške.) – Moraju da smanje troškove u celom okrugu. Ako Hauard izbacikliniku iz zgrade, njeno održavanje će biti mnogo skuplje, pa će Foli moći da opravda obustavljanje okružnog novca time što će se troškovi povećati. A onda će Foli dati sve od sebe da Poljanu gurne pod okrilje Jarvila.

Umorna od objašnjavanja, Parminder se pretvarala da proučava novu gomilu dokumenata o Belčapelu koje je Kej donela kako ne bi morala da učestvuje u razgovoru.

Šta radim ovde?, pitala se.

Mogla je da sedi kod kuće s Vikramom, koji je gledao neku komediju na televiziji sa Džasvant i Radžpalom kad je izlazila. Njihov smeh joj je parao uši; kada se ona poslednji put smejala? Šta traži ovde, ispijajući odvratno mlako vino, boreći se za kliniku koja joj nikad neće trebati i siromašno naselje puno ljudi koji joj se verovatno nimalo ne bi svideli kad bi ih upoznala? Nije ona Baji Kanhaija, koji nije razlikovao duše svojih saveznika od duša neprijatelja; ona nije videla nikakvu svetlost gospodnju u Hauardu Molisonu. Više zadovoljstva joj je pričinjavala pomisao da će Hauard izgubiti nego to da će deca s Poljane nastaviti da pohađaju *Svetog Tomu*, ili da će se Poljanjani narkomani izlečiti u Belčapelu, iako je, u podsvesti, smatrala da su to dobre stvari...

(No znala je zašto to radi. Želela je da pobedi za Barija. Pričao joj je kada je pošao u školu, u *Svetog Tomu*. Drugovi iz razreda su ga pozivali kod sebe da se igraju; on, koji je živeo u kamp-prikolici sa majkom i dvojicom braće, obožavao je uredne i udobne kućice u Ulici Houp, i bio opčinjen ogromnim viktorijanskim kućama u Crkvenoj aleji. Čak je bio na rođendanskoj proslavi u onoj istoj krivolikoj kući koju je kasnije kupio i u kojoj je odgajio četvoro dece.

Zaljubio se u Pagford, u reku i polja i kuće s debelim zidovima. Maštao je da ima baštu u kojoj bi se igrao, drvo o koje bi okačio ljuljašku, prostora i zelenila koliko ti duša ište. Skupljao je kestenje i nosio ga na Poljanu. Nakon što je briljirao u *Svetom Tomi*, kao đak generacije, Bari je bio prvi u porodici koji je upisao fakultet.

Ljubav i mržnja pomisli Parminder, pomalo uplašena svojom iskrenošću. *Ljubav i mržnja, zato sam ovde...*)

Okrenula je narednu stranu Kejinog dokumenta, praveći se da se zadubila.

Kej je bila zadovoljna što lekarka toliko pomno proučava njen materijal, jer je u njega uložila puno truda. Verovala je da bi svako ko pročita njen materijal shvatio da klinika Belčapel treba da ostane *in situ*.

Ali i pored tolike statistike, razmatranja anonimnih slučajeva i ličnih ispovesti, Kej je kliniku posmatrala iz ugla samo jedne pacijentkinje: Teri Vidon. Teri se neočekivano promenila, Kej je to osećala, zbog čega se i plašila i ponosila. Kod Teri su se videli nagoveštaji probuđene kontrole nad sopstvenim životom. Teri je dvaput rekla Kej: – Neće mi uzeti Robija, ne dam im – a to nije bilo tuženje nad sudbinom, već obznanjivanje borbe.

– Juče sam ga odvela u obdanište – saopštila je Kej, koja je pogrešila što

se iznenadila. – A š'o te to tol'ko iznenaduje? Jel' nisam dovoljno dobra d' idem u jebeno obdanište?

Ako bi se Belčapel zatvorio, Kej je znala da će to srušiti krhku građevinu koju je Teri počela da pravi na ruševinama svog života. Činilo se da Teri poseduje neki praiskonski strah od Pagforda, koji Kej nije razumela.

– Mrzim to jebeno mesto – rekla bi kad bi ga Kej usput pomenula.

Osim toga što joj je tu živela baka, Kej nije znala ništa o Terinoj vezi sa tom varoši, ali se plašila da bi, kada bi svake nedelje putovala do nje po svoju nedeljnu dozu metadona, Teri potpuno izgubila samokontrolu, a s njom i novouspostavljenu, krhku porodičnu stabilnost.

Kolin je preuzeo reč od Parminder, pripovedajući o nastanku Poljane; Kej je klimala glavom, dosađujući se, i potvrđivala sa „aha”, ali je u mislima bila negde daleko.

Kolinu je strašno godilo što ta privlačna mlada dama tako pomno upija svaku njegovu reč. Večeras je bio smireniji no onda kada je pročitao onaj užasni post, koji je „skinut” sa sajta. Nijedna od kataklizmi koje je Kolin zamišljao u sitnim jutarnjim satima nije se obistinila. Nije dobio otkaz. Pred vratima ga nije čekala pobesnela rulja. Niko na sajtu pagfordskog opštinskog odbora, niti bilo gde drugde na internetu (a nekoliko puta je pretraživao na google) nije zahtevao da ga uhapse ili da mu sude.

Debeli je prošao pored otvorenih vrata, kašikom ubacujući jogurt u usta. Zavirio je u sobu, i na tren uhvatio Kolinov pogled. Kolin istog časa izgubi tok misli.

– ... i... da, pa, to mu dođe to, ukratko – nepovezano završi rečenicu. Pogledao je u Tesu, tražeći utehu, ali je njegova supruga zurila u neku tačku, skamenjenog lika. Kolin se malo uvredio; mislio je će se Tesa obradovati kada vidi da mu je bolje, da se više kontroliše, nakon njihove užasne neprospavane noći. Užasni proganjajući osećaj jeze mu je uskomešao stomak, ali on je crpio veliku utehu što je u društvu takođe omražene i okaljane Parminder, kao i iz saosećajne pažnje te privlačne socijalne radnice.

Za razliku od Kej, Tesa je dobro čula svaku Kolinovu reč o tome kako Poljana treba da ostane pripojena Pagfordu. Po njenom mišljenju, on u to nije bio ubeđen. Želeo je da veruje u ono u šta je Bari verovao, i želeo je da porazi Molisonove, jer je to ono što bi Bari želeo. Kolinu se nije sviđala Kristal Vidon, ali se Bariju dopadala, pa je stoga on pretpostavljao da u njoj ima nečeg više od onoga što se vidi na prvi pogled. Tesa je znala da je njen suprug čudna mešavina oholosti i skromnosti, nepokolebljivih uverenja i nesigurnosti.

Samo se zavaravaju, pomisli Tesa, gledajući u ostalo troje, koji su se nadneli nad neki grafikon koji je Parminder izvukla iz Kejinih beležaka. *Misle da će poništiti šezdeset godina gneva i ozlojeđenosti sa nekoliko listova statistike*. Niko od njih nije Bari. On je bio živi primer onoga o čemu su oni samo teoretisali: napretka putem obrazovanja, od siromaštva do blagostanja, od nemoci i zavisnosti, do dragocenog doprinosa društvu. Zar ne vide koliko su oni sami bespomoćni branitelji tog cilja u poređenju s pokojnikom?

– Ljude svakako žvcira što Molisonovi hoće da rukovode svime – govorio je Kolin.

– Zaista smatram – reče Kej – da, kad pročitaju ovo, više neće moći da se pretvaraju da klinika ne daje ključan doprinos rešavanju problema.

– Nisu svi u odboru zaboravili na Barija – reče Parminder pomalo drhtavim glasom.

Tesa shvati da njeni masni prsti uzalud grabe uprazno. Dok su ostali pričali, ona je sama-samcica dokrajčila čitavu činiju čipsa.

VII

Bilo je vedro, sparno jutro, te je u računarskoj učionici srednje škole *Vinterdaun* postajalo sve zagušljivije, kako se približavala pauza za ručak, a kroz prozore su na monitore padali zraci svetlosti te se na njima ništa nije videlo. Iako nije bilo ni Debelog ni Gaje da mu odvrćaju pažnju, Endru Prajs nije mogao da se sabere. Nije mogao da misli ni na šta drugo osim na ono što je sinoć čuo iz razgovora svojih roditelja.

Razgovarali su, krajnje ozbiljno, o selidbi u Reding, gde živi Rutina sestra s mužem. Načuljivši uši ka otvorenim kuhinjskim vratima, Endru je čučao u skućenom mračnom hodniku i prisluškivao: Sajmonu je navodno neki ujak, koga su Endru i Pol jedva poznavali jer ga Sajmon nije podnosio, ponudio posao tamo, ili bar šansu da ga dobije.

– Biće manja plata – rekao je Sajmon.

– Ne znaš još. Nije rekao...

– Ma garant. A i život je tamo skuplji.

Rut ispusti neodređen zvuk. Jedva se usuđujući da diše u hodniku, Endru oseti da se njegovoj majci ide, pošto nije poletela da se složi sa Sajmonom.

Endru shvati da nije u stanju da zamisli svoje roditelje u bilo kojoj drugoj kući osim Vidikovca, ili u bilo kom drugom okruženju osim Pagforda. Bio je ubeđen da će zauvek ostati tu. On, Endru, jednog dana će otići u London, ali Sajmon i Rut će na tom brdu puštati korenje poput drveća, sve dok ne umru.

Odšunjao se nazad na sprat, do svoje sobe, pa se zagledao kroz prozor u treperava pagfordska svetlašca, ušuškana u dubokoj crnoj udolini između brda. Osećao se kao da nikada nije video taj prizor. Negde tamo dole, Debeli je pušio u svom sobičku u potkrovlju, verovatno gledajući porniće na kompjuteru. I Gaja je bila dole, baveći se tajanstvenim ritualima svoga roda. Endruu sinu da je i ona prošla kroz to; otrgnuta je iz svog grada, prebačena negde drugde. Najzad su imali nešto stvarno zajedničko; bilo je neke gotovo sumorne radosti na pomisao da će, kad se odseli, deliti nešto s njom.

Ali ona nije prouzrokovala svoju seobu. Sa uskomešanom nelagodom u utrobi, on uze mobilni i posla poruku Debelom: Saj-Culencetu ponudili posao u Redingu. Možda prihvati.

Debeli mu još nije odgovorio, a Endru ga čitavo jutro nije video, jer nisu imali nijedan zajednički čas. Ni prethodna dva vikenda nije video Debelog, jer je radio u „Limenom lončetu”. U poslednje vreme najviše su razgovarali o postu na Sandučetov račun, koji je Debeli okačio na sajt opštinskog odbora.

– Mislim da Tesa sumnja na mene – ležerno će Debeli Endruu. – Stalno me gleda kao da zna.

– Šta ćeš da joj kažeš? – promrmlja Endru, preplašen.

Znao je da Debeli žudi za slavom i priznanjem te da je sklon da istinu koristi kao oružje, ali je sumnjao da njegov prijatelj razume kako Endruova ključna uloga u aktivnostima Duha Barija Ferbradera nikada ne sme biti otkrivena. Oduvek mu je bilo teško da Debelom objasni kako je to imati oca kao što je Sajmon, a ni sam ne zna zašto, Debelom je u poslednje vreme bilo teško bilo šta objasniti.

Kada se nastavnik informatike udaljio, Endru na internetu potraži Reding. Bio je ogroman naspram Pagforda. U njemu se održavao muzički festival. Udaljen svega četrdeset milja od Londona. Endru se seti železnice. Možda bi vikendom išao do glavnog grada, kao što sada hvata autobus do Jarvila. Ali cela stvar mu se činila nestvarno: otkad zna za sebe, Pagford je bio čitav njegov svet; nije mogao da zamisli svoju porodicu na nekom drugom mestu.

U vreme ručka, Endru smesta izađe iz škole, tražeći Debelog. Pripalio je cigaretu čim je prošao školsko dvorište i obradovao se što je, dok je ležerno vraćao upaljač u džep, začuo ženski glas: – Hej! – Gaja i Sukvinder su ga su-

stigle.

– Zdravo – uzvratu on, duvajući dim u suprotnu stranu od Gajinog prelepog lica.

Njih troje su u poslednje vreme imali nešto zajedničko što niko drugi nije imao. Dva vikenda rada u kafeu uspostavila su krhku sponu među njima. Znali su Huardove otrcane fraze, trpeli Morinino dosadno zapitkivanje šta im se dešava u kući; zajedno bi se kezili kad bi joj videli smežurana kolena u prekratkoj haljini za kelnerice i razmenjivali sitno grumenje ličnih detalja, poput trgovaca u stranoj zemlji. Tako su devojke znale da je Endruov otac otpušten; Endru i Sukvinder su znali da Gaja radi da uštedi pare za voznu kartu do Haknija; a on i Gaja su znali da Sukvinderina majka mrzi to što ova radi za Huarda Molisona.

– A gde ti je tvoj prijatelj Debeli? – upita ona kada sve troje uskladiše korak.

– Pojma nemam – reče Endru. – Nisam ga video.

– Nisi na velikom gubitku – reče Gaja. – Koliko popušiš dnevno?

– Prestao sam da brojim – reče Endru, ushićen njenim zanimanjem. – Hoćeš jednu?

– Ne – reče Gaja. – Ne volim cigarete.

Smesta se zapitao da li to uključuje i ljubljenje sa ljudima koji puše. Nim Ferbrader se nije bunila kad joj je gurnuo jezik u usta u školskoj diskoteci.

– Zar Marko ne puši?

– Ne, on trenira – reče Gaja.

Endru je do sada već zaboravio na Marka de Luku. To što je Gaja bila posvećena vezi s nekim ko nije u Pagfordu imalo je i dobre strane. Moć njihovih zajedničkih fotografija na fejsbuku oslabilo je to što ih je već video. Smatrao je da ne umišlja kako su poruke koje su ona i Marko jedno drugom slali sve ređe i manje prisne. Nije mogao da zna o čemu razgovaraju telefonom ili imejlom, ali je bio uveren da Gaja, kada bi ga spomenuli, nije bila naročito ushićena.

– A, eno ga – reče Gaja.

Pred njima se nije pojavio zgodni Marko, već Debeli, koji je ispred trafike pričao sa Dejnom Talijem.

Sukvinder se ukopa u mestu, ali je Gaja zgrabi za nadlakticu.

– Imaš pravo da ideš kud god poželiš – reče ona i nežno je povuče, zaškli-
ljivši pegavim zelenim očima dok su se približavali Debelom i Dejnu, koji su
pušili.

– 'De si, Arfi? – ogłosi se Debeli, kada im priđoše.

– Debeli – reče Endru.

Pokušavajući da izbegne nevolje, a posebno da spreči Debelog da muči
Sukvinder pred Gajom, on ga upita: – Jesi li dobio moju poruku?

– Koju poruku? – reče Debeli. – A, da... ono o Saju? Napuštaš nas, je li?

Rekao je to nadmeno i ravnodušno, što je Endru pripisao prisustvu Dejna
Talijsa.

– Aha, možda – reče Endru.

– Kuda ćeš? – upita Gaja.

– Čaletu su ponudili posao u Redingu – reče Endru.

– O, tamo živi moj tata! – reče Gaja iznenađeno. – Mogli bismo da bleji-
mo zajedno kad se i ja tamo preselim. Festival je sjajan. Suk, hoćemo na sen-
dviče?

Endru se toliko zaprepastio njenom ponudom da se druže da nije ni pre-
metio kad je ušla u trafiku; nije uspeo ni da se sabere i odgovori joj. Na trenu-
tak, prljava autobuska stanica, trafika, pa čak i Dejn Tali, istetoviran i dronjav
u majici i donjem delu trenerke, kao da su sijali gotovo nebeskim sjajem.

– Palim ja, imam nešto da obavim – reče Debeli.

Dejn se zakikota. Pre nego što je Endru išta rekao, ili se ponudio da mu
pravi društvo, on se ode svojim dugim korakom.

Debeli je bio uveren da će Endru biti zatečen i povređen njegovim hlad-
nim držanjem, i bilo mu je drago zbog toga. Nije se upitao zbog čega mu je
drago, niti zašto je u poslednjih nekoliko dana žudnja za nanošenjem bola po-
stala preka potreba. Skoro je spoznao da je preispitivanje sopstvenih motiva
neautentično; to je bilo usavršavanje njegove lične filozofije, koje ju je učini-
lo znatno lakšom za sprovođenje.

Dok je išao ka Poljani, Debeli je razmišljao o onome što se sinoć dogodilo
kod kuće, kada mu je majka prvi put ušla u sobu otkako ga je Sanduče udario.

(„Ona poruka o tvom ocu na sajtu pagfordskog opštinskog odbora”, rekla
je. „Moram ovo da te pitam, Stjuarte, i volela bih da mi... Stjuarte, jesi li je ti
napisao?”

Trebalo joj je nekoliko dana da prikupi hrabrost da ga optuži, te se on već bio spremio.

„Nisam”, reče.

Možda bi bilo autentičnije da je priznao, ali nije hteo i nije video zašto bi morao sebi da se pravda za to.

„Nisi?”, ponovi ona, bezizrazno.

„Nisam”, ponovi on.

„Zato što veoma, veoma malo ljudi zna o čemu tvoj tata... šta ga muči.”

„E pa, nisam ja.”

„Taj post je okačen one iste večeri kada ste se ti i tata posvađali, kada te je udario...”

„Rekoh ti, nisam ja.”

„Znaš da mu nije dobro, Stjuarte.”

„Stalno to govoriš.”

„Govorim to zato što je istina! Ne može on tu ništa... pati od ozbiljnog psihičkog poremećaja, i očajan je zbog toga.”

Debelom zapišta mobilni i on baci pogled na SMS od Endrua. Kad ga je pročitao, imao je utisak kao da ga je neko udario u stomak: Arfi zauvek odlazi.

„Pričam s tobom, Stjuarte...”

„Znam... šta?”

„Svi ti postovi... Sajmon Prajs, Parminder, tvoj tata... sve su to ljudi koje poznaješ. Ako si ti iza toga...”

„Rekoh ti da nisam.”

„... time nanosiš neizrecivu štetu. Stjuarte, ozbiljno i stravično uništavaš ljudima živote.”

Debeli je pokušavao da zamisli život bez Endrua. Poznavali su se još od četvrte godine.

„Nisam ja”, rekao je.)

Ozbiljno i stravično uništavaš ljudima živote.

Sami su izgradili takve živote, prezrivo pomisli Debeli, dok je skretao u

Ulicu Foli. Žrtve Duha Barija Ferbradera ogrezle su u dvoličnost i laži, te im se ne sviđa što su razotkriveni. Bili su tek glupe mušice koje beže od jarkog svetla. Nisu znali ništa o životu.

Video je pred sobom kuću ispred koje je na travi ležala izlizana guma. Predosećao je da je to Kristalina kuća i kada je video broj, znao je da je u pravu. Nikada nije bio tu. Pre nekoliko nedelja nikad ne bi pristao da se nađu kod nje tokom pauze za ručak, ali stvari se menjaju. On se promenio.

Pričalo se da je njena majka prostitutka. Sigurno je da je narkomanka. Kristal mu je rekla da će biti sama kod kuće, jer će njena majka biti u belčapelskoj klinici za narkomaniju, da preuzme svoju dozu metadona. Debeli je pošao niz baštenski puteljak i ne usporivši, ali uz neočekivani osećaj strepnje.

Kristal ga je čekala i posmatrala s prozora svoje spavaće sobe. Zatvorila je vrata svih soba u prizemlju kako bi video samo hodnik; sve što se iz njih propisalo ubacila je u dnevnu sobu i kuhinju. Tepih je bio pohaban i na nekoliko mesta nagoreo, a tapete uflekane, no šta je – tu je. Od dezinfekcionog sredstva s mirisom borovine nije ostalo ništa, ali je našla malo varikine, pa je njome prebrisala kuhinju i kupatilo, dva izvorišta najgoreg vonja u kući.

Kada je pokucao, strčala je niza stepenice. Nisu imali mnogo vremena; Teri će se verovatno vratiti s Robijem u jedan. Nemaju mnogo vremena da naprave bebu.

– Zdravo – reče ona, kad je otvorila vrata.

– Šta ima? – reče Debeli, izbacujući dim na nozdrve.

Nije očekivao ono što je zatekao. Na prvi pogled, unutrašnjost kuće ličila mu je na unutrašnjost prazne i prljave kutije. Nije bilo nameštaja. Zatvorena vrata s leve strane i na kraju hodnika delovala su čudnovato zloslutno.

– Jesmo li sami ovde? – upita on dok je prelazio preko praga.

– Aha – reče Kristal. – Možemo gore. U moju sobu.

Ona je pošla prva. Što su dublje ulazili u kuću, to je gore zaudaralo: mešavina izbeljivača i šroke. Debeli se trudio da ne mari za to. Sva vrata na spratu bila su zatvorena, izuzev jednih. Kristal prođe kroz njih.

Debeli nije želeo da pokaže zapanjenost, ali u sobi nije bilo ničeg osim dušeka, prekrivenog čaršavom i jorganom bez navlake, a u uglu mala hrpa odeće. Na zid je lepljivom trakom bilo zalepljeno nekoliko slika otrgnutih iz tabloida; uglavnom pop zvezde i poznate ličnosti.

Kristal je prethodnog dana napravila taj kolaž, kao Niki iznad kreveta. Po-

što je znala da će Debeli doći, želela je da malo ulepša sobu. Navukla je tanke zavese, kroz koje je dnevna svetlost sobi davala plavičasti ton.

– Daj pljugu – reče ona. – Kriziram.

Pripalio joj je cigaretu. Nikada je nije video tako nervoznu; više mu se sviđala onako drčna i stabilna.

– Nemamo mnogo vremena – reče mu ona, i sa cigaretom u ustima poče da se svlači. – Moja keva samo š'o nije.

– Aha, u Belčapelu je, zar ne? – reče Debeli, nekako se trudeći da mislima povрати onu staru Kristal.

– Aha – reče Kristal, sede na dušek i poče da svlači donji deo trenerke.

– Šta ako je zatvore? – upita Debeli, skidajući džemper. – Priča se o tome.

– Pojma nemam – reče Kristal, ali je bila uplašena. Majčina volja, krhka i ranjiva poput tek izleglog ptića, mogla bi da poklekne i na najmanju provokaciju.

Več se svukla u donji veš. Debeli se izuvao kada primeti nešto ušuškano uz njenu nagomilanu odeću: širom otvorenu malenu plastičnu kutiju za nakit, a njoj poznat mu sat.

– Jel' to od moje keve? – reče iznenađeno.

– Š'a? – uspaniči se Kristal. – Ne – slaga ona. – To je od moje bake Ket. – Nemoj...!

Ali on ga je već izvukao iz kutije.

– Njen je – reče. Prepoznao je kaiš.

– Nije, jebote!

Bila je prestravljena. Gotovo da je i zaboravila da ga je ukrala i kome je pripadao. Debeli je ćutao, što nije slutilo na dobro.

Za Debelog je sat koji je držao u ruci istovremeno predstavljao i prekor i izazov. Pade mu na pamet prvo kako izlazi iz sobe, ležerno ga stavlajući u džep, a zatim kako ga vraća Kristal, sležući ramenima.

– Moj je – reče ona.

Nije želeo da izigrava policajca. Želeo je da bude odmetnik od zakona. Ali ga je tek pomisao da je sat bio poklon od Sandučeta naterala da joj ga vrati i da nastavi da se svlači. Crvena u licu, Kristal svuče grudnjak i gaćice pa se uvuče gola pod jorgan.

Debeli joj priđe u boksericama, s neotvorenim kondomom u ruci.

– Ne treba nam to – tupo će Kristal. – Sad uzimam pilulu.

– Stvarno?

Ona se pomeri na dušek u da mu napravi mesta. Debeli se uvuče pod jorgan. Dok mu je svlačila bokserice, pitao se da li laže za pilulu, kao što je lagan za sat. Ali želeo je da proba bez kondoma.

– Ajde – prošaputa ona, istrže mu četvrtasti zavežljajčić iz ruke i baci ga preko njegovog zgužvanog džempera na podu.

Zamišljao je šta bi bilo da Kristal nosi njegovo dete; Tesin i Sandučetov izraz lica kad čuju za to. Njegovo dete na Poljani, od njegove krvi i mesa. Bilo bi to više no što je Sandučić ikad postigao u životu.

Popeo se na nju; znao je da je *to* pravi život.

VIII

Te večeri u pola šest, Hauard i Širli Molison uđu u pagfordski parohijski dom. Širli je nosila pregršt papira, a Hauard lanac predsednika odbora, ukrašen plavo-belim grbom Pagforda.

Podne daske su škripale pod Hauardovom težinom dok je išao ka pročelju izgrebanih stolova koji su bili nanizani jedan uz drugi. Hauard je tu dvoranu voleo gotovo koliko i sopstvenu radnju. Utorkom su je koristile mlade izviđačice, a sredom Ženski institut. U njoj su se održavale brojne rasprodaje polovne robe i proslave raznih jubileja, prijemi nakon venčanja i bdenja, te je mirisala na sve to: na ustajalu odeću i aparate za kafu, na utvare domaćih kolača i slanih torti; na prašinu i ljudska tela; ali ponajviše na staro drvo i kamen. Ulučljene mesingane svetiljke visile su s greda na debelim crnim kablovima, a do kuhinje se dolazilo kroz izrezbarena vrata od mahagonija.

Širli je hitala od sedišta do sedišta, stavljajući papire. Obožavala je sednice odbora. Osim ponosa i zadovoljstva tokom Hauardovog predsedavanja, nije bilo ni traga od Morin; pošto tu nije imala nikakva posla, morala je da se zadovolji onim čime bi je Širli počastila.

Hauardove kolege odbornici pristizali su sami ili u paru. On bi ih gromoglasno pozdravljao, dok mu je glas odjekivao kroz dvoranu s visokom tavanicom. Retko je na sastancima prisustvovalo svih šesnaest odbornika; danas ih je očekivao dvanaest.

Sto je bio polupun kada je pristigao Obri Foli, hodajući kao da silovito prkosi nekoj sili, pomalo pogrbljen, pognute glave, kao da ide uz jak vetar.

– Obri! – vedro ga pozva Hauard i prvi put iskorači da se pozdravi s novopridošlicom. – Kako si? Kako je Džulija? Jesi li dobio moj poziv?

– Izvini, nisam...

– Za moj šes’et peti? Ovde, u subotu, dan posle izbora.

– A, da, da. Hauarde, ispred je neka devojka... kaže da je iz *Glasnika jarvilskog okruga*. Neka Alison.

– O! – reče Hauard. – Čudno. Upravo sam joj poslao članak, znaš, odgovor na Ferbraderov... Možda ima neke veze... idem da proverim.

On se odgega dalje, pritisnut sumnjom. Dok je prilazio vratima, Parminder Džavanda uđe u dvoranu; namrštena kao i uvek, prošla je kraj njega i ne pozdravivši se, a Hauard prvi put ne upita: „A kako nam je naša Parminder?”

Na pločniku ispred zgrade zatekao je plavokosu devojku, krupnu i zdepaštu, koja je odisala nepokolebljivom vedrinom, što Hauard protumači kao sebi sličnu odlučnost. Držala je beležnicu i gledala u inicijale Svitlavovih koji su bili urezani na dvokrilna vrata.

– Zdravo, zdravo – reče Hauard, teško dišući. – Alison, beše? Hauard Molison. Nemojte mi reći da ste prevalili ovoliki put da biste mi rekli da ne umem da pišem?

Ona se osmehnu i prihvati ruku koju joj je pružio.

– O, ne, svideo nam se članak – uveravala ga je. – Pomislila sam, pošto će se stvari zahuktati, da bih mogla da prisustvujem zasedanju. Ne smeta vam? Mislim da je novinarima dozvoljeno da prisustvuju. Proverila sam u pravilniku.

Govorila je i išla ka vratima.

– Da, da, novinari mogu da prisustvuju – reče Hauard, prateći je i zastavši učtivo pred ulazom da je propusti. – Sem ukoliko ne budemo morali da se pozabavimo nečim *in camera*, to jest.

Ona se okrete k njemu, a on čak i pri slabom osvetljenju primeti belinu njenih zuba.

– Kao što su sve one anonimne optužbe na vašem forumu? Od Duha Barija Ferbradera?

– O, bože – zašišta Hauard, osmehujući joj se. – Nije valjda *to* vest? Ne-

koliko glupavih komentara na internetu?

– Zar ih je bilo samo nekoliko? Neko mi je rekao da je većina uklonjena sa sajta.

– Ne, ne, taj greši – reče Hauard. – Koliko ja znam, bilo je svega dva-tri posta. Koještarije. Smatram – reče dosetivši se u trenu – da je to neki klinac.

– Klinac?

– Znae. Tinejdžeri koji se zabavljaju.

– Zar bi tinejdžeri napadali opštinske odbornike? – upita ona još uvek se osmehujući. – Zapravo, čula sam da je jedna od meta tih postova ostala bez posla. Nije isključeno da je to zbog optužbi na njegov račun na vašem sajtu.

– Prvi put čujem za to – slaga je Hauard. Pošto se Širli juče videla s Rut u bolnici, podnela mu je detaljan izveštaj.

– Vidim na dnevnom redu – reče Alison, dok su ulazili u jarko osvetljenu dvoranu – da ćete raspravljati o Belčapelu. I vi gospodin Ferbrader ste izneli valjane razloge za taj problem... nakon što smo objavili članak gospodina Ferbradera, dobili smo mnogo pisama. Mom uredniku se to svidelo. Sve što ljude motiviše da pišu pisma...

– Da, video sam ih – reče Hauard. – Kako mi se čini, nisu baš imali nešto lepo da kažu o klinici, zar ne?

Odbornici za stolom su ih posmatrali. Alison Dženkins im uzvratila pogled, i dalje se nepokolebljivo smeškajući.

– Dajte da vam donesem stolicu – reče Hauard, malo se zadihavši dok je dizao jednu s obližnje gomile i smestio Alison nekih pet metara od stola.

– Hvala vam. – Ona je privuče još dva metra bliže.

– Dame i gospodo – oglasi se Hauard – večeras imamo novinarsku ložu. Ovo je gospođica Alison Dženkins iz *Glasnika jarvilskog okruga*.

Nekoliko njih je delovalo zainteresovano i počastvovano Alisoninim prisustvom, ali ju je većina gledala s podozrenjem. Hauard se stušiti ka pročelju stola, gde su ga Obri i Širli ljubopitljivo gledali.

– Duh Barija Ferbradera – došapnu im tiho dok se polako spuštao u plastičnu stolicu (jedna se polomila pod njegovom težinom pre dva sastanka). – I Belčapel. A eno i Tonija! – povika on, na šta Obri poskoči. – Dođi, Toni... daćemo Henriju i Šili još nekoliko minuta fore, u redu?

Žamor oko stola je bio tek malo uzdržaniji no inače. Alison Dženkins je

već piskarala po beležnici. Huard besno pomisli: *Za sve je kriv Ferbrader*. On je je umešao novinare. Na delić sekunde, Huard je pomislio da su Bari i Duh ista osoba, smutljivac u životu i smrti.

Poput Širli, i Parminder je sa sobom na sastanak donela gomilu papira, koje je držala ispod dnevnog reda, pretvarajući se da ga čita kako ni sa kim ne bi morala da priča. A zapravo je razmišljala o ženi koja je sedela odmah iza nje. *Glasnik jarvilskog okruga* je pisao o kolapsu Ketrin Vidon, kao i o žalbi porodice protiv njihovog lekara opšte prakse. Parminder nije poimence navedena, ali novinarka je bez sumnje znala ko je ona. Možda je Alison čula i za anonimni post o Parminder na sajtu opštinskog odbora.

Smiri se. Postaješ kao Kolin.

Huard je već beležio izostanke i zahtevao da se pročitaju izmene zapisnika od prošlog sastanka, ali ga je Parminder jedva čula od bubnjanja u ušima.

– A sada, ako nema prigovora – reče Huard – prvo ćemo se pozabaviti stavkama osam i devet, pošto okružni odbornik Foli ima vesti koje su u vezi s njima, a nema vremena da se zadržava...

– Imam vremena do osam i trideset – reče Obri, gledajući na sat.

– ... Da, stoga, ukoliko nema prigovora... nema? Imaš reč, Obri.

Obri je izneo stavove jednostavno i bez emocija. Predstojala je revizija okružnih međa i prvi put se van Pagforda javila želja da se Poljana pripoji Jarvilu. Preuzimanje relativno malih pagfordskih troškova održavanja naselja činilo se isplativim onima koji su se nadali da jarvilskom biračkom spisku pridodaju glasače koji nisu naklonjeni trenutnoj vlasti, tako da bi od njih bilo bar neke koristi, umesto što trunu u Pagfordu, koji je još od pedesetih godina prošlog veka pripadao konzervativcima. Cela stvar je mogla da se obavi tobože jednostavno i pametno: ionako je Jarvil već pružao većinu komunalnih usluga tom naselju.

Obri je završio izlaganje istakavši da bi najbolje bilo, ukoliko Pagford želi da raskrsti s tim naseljem, da varoš taj stav iznese pred okružni odbor.

– ... dobra, jasna poruka od vas – govorio je – i zaista mislim da biste ovaj put mogli da...

– Dosad je bilo uzaludno – reče jedan farmer, potvrdno mrmljajući.

– Pa, vidiš, Džone, nikada nas nisu pozvali da kažemo šta mislimo o tome – reče Huard.

– Zar ne bi prvo trebalo da vidimo kakav je taj naš stav pre nego što ga

javno iznesemo? – upita Parminder ledenim glasom.

– U redu – reče Hauard smireno. – Doktorka Džavanda, da li biste vi želeli da počnete?

– Ne znam koliko je ljudi pročitao Barijev članak u *Glasniku* – reče Parminder. Svi pogledi su bili uprti u nju, a ona se trudila da ne razmišlja o anonimnom postu, niti o novinarki koja joj sedi iza leđa. – Mislim da su u njemu izneti valjani razlozi da Poljana ostane u sastavu Pagforda.

Parminder vide da se Širli, koja je žurno beležila, jedva primetno osmehnula svojoj hemijskoj olovci.

– Tako što nam je pričao o dobrobiti koju uživaju takvi kao što je Kristal Vidon? – reče starija žena po imenu Beti, s drugog kraja stola. Parminder ju je oduvek prezirala.

– Tako što nas je podsetio da su ljudi koji žive na Poljani takođe deo naše zajednice – odgovori joj.

– Oni smatraju da pripadaju Jarvilu – reče farmer. – Tako je oduvek bilo.

– Sećam se – reče Beti – kad je Kristal Vidon gurnula jedno dete u reku kada su išli na izlet.

– Ne, nije – ljutito će Parminder – moja ćerka je bila tamo... to su se dva dečaka tukla i... bilo kako bilo...

– Ja sam čula da je to bila Kristal Vidon – reče Beti.

– E pa, pogrešno si čula – zaurla Parminder.

Svi su bili zapanjeni. I samu sebe je zapanjila. Eho njenog krika odzvanjao je o stare zidove. Parminder jedva da je mogla da proguta pljuvačku; pognula je glavu, zureći u dnevni red, a zatim iz daljine začu Džona.

– Bolje da je Bari pričao o sebi, a ne o toj devojci. On je imao velike koristi od školovanja u *Svetom Tomi*.

– Problem je što na svakog Barija – ubaci se jedna žena – imate gomilu protuva.

– Sve u svemu, oni su iz Jarvila – reče čovek – i nek pripadnu Jarvilu.

– To nije istina – reče Parminder, namerno se trudeći da tiho govori, ali su svi ućutali da je saslušaju, iščekujući urlik. – To prosto nije istina. Pogledajte Vidonove. U tome je suština Barijevog članka. Oni su stara pagfordska porodica, ali...

– Preselili su se u Jarvil! – reče Beti.

– Ovde nije bilo stanova – reče Parminder, boreći se sa svojim besom – niko od vas nije hteo da se zida novo naselje na rubu grada.

– Žao mi je, ali ti nisi bila ovde – reče Beti, ružičasta u licu, teatralno okrenuvši glavu od Parminder. – Ti ne znaš našu istoriju.

Nasta sveopšta galama: odbornici se grupisaše u nekoliko žarišta, a Parminder ništa od toga nije razaznavala. Stezalo ju je u grlu i nije se usuđivala da bilo koga pogleda u oči.

– Hoćemo li da glasamo? – povika Hauard niz spojene stolove, te ponovo zavlada muk. – Svi koji su za to da kažemo okružnom odboru da Pagfordžani žele da se pomere opštinske međe kako Poljana više ne bi bila u našoj nadležnosti?

Parminder je u krilu grčevito stezala pesnice, usecajući nokte u dlanove. Svuda oko nje se začu šuštanje rukava.

– Odlično! – reče Hauard, a veselje u njegovom glasu je pobednički odzvanjalo do tavanice. – Dobro, sastaviću ja nešto s Tonijem i s Helen, pa ćemo ga svima dati na uvid pre nego što ga pošaljemo. Odlično!

Nekoliko odbornika zapljeska. Parminder se zamuti pred očima i ona za trepta. Dnevni red joj se mutio i iskakao pred očima. Tišina je toliko dugo trajala da je najzad podigla pogled: Hauard je, od silnog uzbuđenja, morao da se maši za inhalator, dok ga je većina odbornika pomno posmatrala.

– U redu, onda – zašišta Hauard, odlažući inhalator, sa osmehom na pomodrelom licu – ukoliko niko nema ništa da doda... – kratka pauza – prelazimo na stavku devet. Belčapel. A Obri i tu ima nešto da nam kaže.

Bari ne bi dozvolio da do toga dođe. Raspravljao bi se. Nasmejao bi Džona i glasao bi s nama. Trebalo je da piše o sebi, a ne o Kristal... izneverila sam ga.

– Hvala ti, Huarde – reče Obri, a Parminder još jače zabubnja u ušima, te ona još dublje zari nokte u dlanove. – Kao što znate, primorani smo da drastično smanjimo troškove...

Bila je zaljubljena u mene, što jedva da je mogla da prikrije kad god bi me pogledala.

– ... a jedan od projekata koji moramo da razmotrimo je Belčapel – reče Obri. – Mislio sam da porazgovaram s vama, pošto je, kao što znate, zgrada u vlasništvu opštine...

- ... a ugovor o zakupu samo što nije istekao – reče Hauard. – Tako je.
- Ali nikog drugog ne zanima ta stara zgrada, zar ne? – upita penzionisani računovođa s drugog kraja stola. – Kako sam čuo, baš je u lošem stanju.
- Oh, uveren sam da bismo pronašli drugog zakupca – reče Hauard ležerno – ali nije u tome stvar. Poenta je u tome da razmotrimo da li klinika radi dobro...
- To uopšte nije poenta – reče Parminder, presekovši ga. – Nije u nadležnosti opštinskog odbora da ocenjuje kako klinika radi. Mi ih ne finansiramo. Nismo odgovorni za njih.
- Ali mi smo vlasnici zgrade – reče Hauard, još uvek se osmehujući, još uvek ljubazan – stoga mislim da treba razmotriti...
- Ako ćemo većati o radu klinike, veoma je važno da to uradimo iz više uglova – reče Parminder.
- Strašno se izvinjavam, doktorka Džavanda – reče Širli, žmirkajući niz stolove ka Parminder – ali da li biste mogli da ne prekidate predsedavajućeg? Izuzetno je teško hvatati beleške kad ljudi govore uglas. Eto, sada sam ja vas prekinula – dodade uz osmeh. – Izvinite!
- Pretpostavljam da opština i dalje želi prihode od zakupa – reče Parminder, ne obraćajući pažnju na Širli. – A, koliko ja znam, nemamo nijednog potencijalnog zakupca koji se zanima za tu nekretninu. Stoga se pitam zbog čega uopšte razmatramo raskidanje ugovora sa klinikom.
- Oni ih ne leče – reče Beti. – Samo im daju još droge. Bila bih srećna da im vidim leđa.
- Mi u okružnom odboru moramo da donesemo neke veoma teške odluke – reče Obri Foli. – Vlasti zahtevaju da lokalne uprave smanje troškove za preko milijardu funti. Ne možemo da dajemo potporu kao do sada. To je realnost.
- Parminder je mrzela način na koji su se njene kolege odbornici ponašali u Obrijevom prisustvu, upijajući njegov duboki prodorni glas, blago klimajući glavom dok bi govorio. Bila je i te kako svesna da je neki od njih zovu Bena-va Buto.
- Istraživanja ukazuju na to da se korišćenje narkotika povećava u periodu recesije – reče Parminder.
- To je njihov izbor – reče Beti. – Niko ih ne tera da se drogiraju.
- Osvrnula se oko sebe, tražeći podršku. Širli joj se osmehnu.

– Predstoje nam neke teške odluke – reče Obri.

– Pa si se stoga našao s Huardom – prekinu ga Parminder – i odlučili ste da kliniku malo pogurate da propadne ukoliko je isterate iz zgrade.

– Mogu da smislim bolje načine za trošenje novca, a ne na gomilu probisveta – reče računovođa.

– Da se ja pitam, uskratila bih im svu ispomoć – reče Beti.

– Ja sam pozvan na ovo zasedanje kako bih vas obavestio o tome šta se događa na okružnom nivou – reče Obri smireno. – Ništa više od toga, doktor-ka Džavanda.

– Helen – glasno će Huard, upirući prstom u još jednu odbornicu, koja je podigla ruku i već čitav minut pokušavala da dobije reč.

Parminder nije čula ništa što je žena rekla. Potpuno je zaboravila na gomilu papira ispod svog primerka dnevnog reda, na koje je Kej Boden utrošila toliko vremena i truda: statistike, profili uspešnih slučajeva, objašnjenje prednosti metadonskog tretmana za odvikavanje od heroina; studije koje su pokazivale ceh, i finansijski i društveni, heroinske zavisnosti. Sve oko nje se blago rastakalo, postajalo nestvarno; znala je da će prasnuti kao nikada u životu i nije žalila zbog toga, niti je želela to da spreči, niti da učini išta sem da posmatra; bilo je kasno, prekasno...

– ... kultura povlašćenosti – reče Obri Foli. – Ljudi koji u životu bukvalno nisu radili ni jedan jedini dan.

– A, da se ne lažemo – reče Huard – ovaj se problem lako može rešiti. *Nek prestanu da se drogiraju.*

On se okrenu, srdačno se osmehujući, ka Parminder. – To zovu „odvikavanje na suvo”, zar ne, doktorka Džavanda?

– A, dakle, ti misliš da bi trebalo da preuzmu odgovornost za sopstvenu zavisnost i promene ponašanje? – reče Parminder.

– Ukratko, da.

– Da državu ne bi koštali još novca.

– Tačno ta...

– A ti – reče Parminder glasno, uzavrelih osećanja – znaš li koliko si desetine hiljada funti *ti*, Huarde Molisone, koštao zdravstvo, zbog toga što nisi sposoban da prestaneš da se toviš?

Uz Huardov vrat se širilo jarko vinsko crvenilo, šireći mu se po obrazi-

ma.

– Znaš li koliko je tvoj bajpas koštao, i tvoji lekovi, tvoj dugi oporavak u bolnici? I pregledi za tvoju astmu, krvni pritisak i gadni osip na koži, što je sve prouzrokovano tvojim odbijanjem da smršaš?

Dok se Parminderin glas pretvarao u vrisak, ostali odbornici počеше da brane Hauarda; Širli je skočila na noge; Parminder je i dalje vikala, noktima gužvujući papire koje je razbacala oko sebe dok je mlatarala rukama.

– A šta je s pravom pacijenata na poverljivost? – vikala je Širli. – Sramno! Apsolutno sramno!

Parminder je već bila na vratima dvorane i brzim korakom nastavljala dalje, začuvši, povrh svojih besnih jecaja, Beti kako poziva da je smesta isključe iz odbora; potrčala je, bežeći od dvorane, svesna da je učinila nešto strašno, želeći samo da je proguta tmina i da zauvek nestane.

IX

Glasnik jarvilskog okruga je odlučio da ipak obazrivo pristupi izveštavanju o onome što je izrečeno na najžučnijem sastanku pagfordskog opštinskog odbora. Ali uzalud; redigovani izveštaj, obogaćen živopisnim opisima prisutnih, i dalje je izazivao lavinu tračeva. Da stvari budu gore, u priči s naslovne strane izneti su detalji anonimnih napadača na internetu, izvršenih u ime mrtvog čoveka, koji su, da citiramo Alison Dženkins, „izazvali brojna nagađanja i gnev”. Celovit izveštaj na strani 4.” Iako nisu navođena imena optuženih, niti detalji njihovih navodnih zlodela, reči „ozbiljne optužbe” i „kriminalne radnje” u novinama uznemirile su Hauarda više od samih postova.

– Trebalo je da pojačamo obezbeđenje na sajtu odmah po pojavljivanju onog prvog posta – reče on, obraćajući se supruzi i poslovnoj partnerki pokraj kamina na plin.

Po prozoru se slivala nečujna kiša, a crni travnjak se presijavao sićušnim crvenim tačkicama. Hauardu je bilo hladno, te je pokušavao da prisvoji svu toplotu što je izranjala iz lažnog uglja. Već nekoliko dana, skoro svaki posetilac bakalnice i kafea tračario je o tim anonimnim postovima, o Duhu Barija Ferbradera i o ispadu Parminder Džavande na sastanku odbora. Hauard je mrzeo to što se stvari koje je ona tada dreknula razvlače u javnosti. Prvi put u životu bilo mu je neprijatno u sopstvenoj radnji i brinuo je za svoj dotad neoborivi položaj u Pagfordu. Izbori za mesto Barija Ferbradera održaće se sutra, te

ako je Hauard doskora bio optimističan i ushićen, sada je bio zabrinut i nervozan.

– Ovo je izazvalo dosta štete. *Dosta štete* – ponovi.

Šaka mu krenu ka stomaku da ga počeše, ali je on povuče, trpeći svrab s mučeničkim izrazom lica. Neće tako skoro zaboraviti šta je doktorka Džavanda uzviknula pred odborom i štampom. On i Širli su već pronašli kontakt informacije Komisije za medicinski nadzor, otišli do doktora Kroforda i uložili zvaničnu žalbu. Parminder od tada nije viđena na poslu, stoga je bez sumnje i te kako zažalila zbog ispada. Uprkos tome, Hauard nije mogao da potisne iz svesti izraz na njenom licu dok je urlala na njega. Potreslo ga je što je video toliku mržnju na licu jednog ljudskog bića.

– Sve će to proći – uveravala ga je Širli.

– Nisam tako siguran – reče Hauard. – Nisam tako siguran. Nismo dobro ispali. Odbor. Svađa pred novinare. Delujemo nesložno. Obri kaže da nisu lepo primili tu vest, ovi na okružnom nivou. Cela ova stvar podriva našu izjavu povodom Poljane. Prepiremo se u javnosti, svi deluju uprljano... Ne stiče se utisak da odbor govori u ime cele varoši.

– Ali govorimo – reče Širli, uz sitan smeh. – Niko u Pagfordu ne želi Poljanu... ili barem gotovo niko.

– Iz članka se čini da je naša strana napala one koji se zalažu za Poljanu. Da smo pokušali da ih zastrašimo – reče Hauard, pokleknuvši pred iskušenjem da se počeše, i to žustro uradi. – Dobro, Obri zna da to nije niko s naše strane, ali novinarka nije tako prikazala. I da ti kažem još nešto: ako pred Jarvilom budemo delovali nesposobno, ili korumpirano... već godinama traže priliku da i nas preuzmu.

– To se neće dogoditi – smesta će Širli. – Nema šanse.

– Mislio sam da je gotovo s time – reče Hauard, ne obraćajući pažnju na svoju ženu i razmišljajući o Poljani. – Mislio sam da nam je uspelo. Mislio sam da smo ih se najzad ratosiljali.

Članak oko kojeg se toliko trudio, objašnjavajući zašto su naselje i belčapelska klinika za odvikavanje od bolesti zavisnosti crpili resurse Pagforda i kaljali mu ugled, bacili su u zasenak skandali koje su izazvali Parminderin ispad i Duh Barija Ferbradera. Hauard je potpuno zaboravio koliko su mu zadovoljstvo pričinjavale optužbe na račun Sajmona Prajsa, kao i to da mu nije palo na pamet da ih ukloni sve dok to nije zatražila Prajsova supruga.

– Poslali su mi imejl iz okružnog odbora – rekao je Morin – sa sijaset pita-

nja o sajtu. Hoće da znaju šta smo preduzeli da sprečimo uvredljive komentare. Misle da je sajt loše obezbeđen.

Širli, osetivši da joj Huard prebacuje, hladno reče: – Huarde, rekla sam ti da sam se pobrinula za to.

Nećak Huardovih i Širlinih prijatelja svratio je juče dok je Huard bio na poslu. Momak se školovao za programera. Njegova preporuka Širli glasila je da smesta skinu taj sajt koji je bilo strahovito lako hakovati, da dovedu „nekog ko zna šta radi” i da postave nov.

Na deset reči tehničkog žargona kojim ju je mladić zasuo, Širli jedva da je razumela jednu. Znala je da „hakovati” znači protivzakonito upasti na tuđ sajt, te kad je student prestao sa trabunjanjem, stekla je utisak, mada nije bila posve sigurna, da je Duh nekako uspeo da sazna tuđe šifre, možda tako što ih je lukavo propitivao tokom usputnih razgovora.

Stoga je svima poslala imejl sa zahtevom da promene svoje šifre i da novu nikom ne otkrivaju. Na to je mislila pod onim „pobrinula sam se za to”.

Povodom predloga da ugasi sajt, o kome se starala i uređivala ga, nije uradila ništa, niti je to spomenula Huardu. Širli se plašila da bi sajt sa zaštitnim lozinkama i tome slično koje je onaj znatno upućeniji mladić predložio bio izvan njenih upravljačkih i tehničkih mogućnosti, ali ni za živu glavu nije htela da se odrekne mesta administratorke.

– Ako Majlsa izaberu... – poče Širli, ali je Morin prekinu dubokim glasom. – Nadajmo se da mu ove gadosti nisu škodile. Nadajmo se da se ljudi neće okrenuti protiv njega.

– Ljudi znaju da Majls nije imao ništa s tim – reče Širli ledeno.

– Jesi li sigurna? – reče Morin, a Širli ju je u tom času prosto mrzela. Kako se usuđuje da sedi u Širlinom salonu i da joj protivreči? Da stvari budu još gore, Huard je saglasno klimao glavom na Morininu opasku.

– To i mene brine – reče – a Majls nam je sada potrebniji no ikad. Nakon što je Benava rekla ono što je rekla... nakon sve te pometnje... nismo čak ni glasali o Belčapelu. Treba nam Majls.

Širli je već izašla iz sobe u znak nemog protesta što je Huard stao na Morininu stranu. Pozabavila se šoljicama čaja u kuhinji, kipteći i pitajući se što ne bi postavila samo dve šoljice, da Morin nauči pameti.

Širli je prema Duhu i dalje osećala samo prkosno divljenje. Njegove optužbe su iznosile na videlo istinu o ljudima koje nije volela, koje je prezirala, o

ljudima koji su bili štetni i bandoglavi. Bila je sigurna da će i glasačko telo Pagforda misliti isto što i ona te glasati za Majlsa, a ne za onog odvratnog čoveka, Kolina Vola.

– Kada ćemo ići da glasamo? – Širli upita Hauarda, vrativši se u sobu sa zveckavim poslužavnikom za čaj, vidno zanemarujući Morin (jer će njih dvoje na glasačkom listiću zaokružiti redni broj svog sina).

Ali, na njeno veliko ogorčenje, Hauard predloži da sve troje odu zajedno, nakon zatvaranja bakalnice.

Majls Molison je brinuo koliko i njegov otac da mu nezapamćena zlovolja, koja je pritiskala sutrašnje glasanje, ne pokvari izgled. Tog jutra je ušao u trafikku iza trga i čuo delić razgovora između kasirke i jedne starije mušterije.

– ... Molison misli da je kralj Pagforda – govorio je starac, ne obazirući se na kasirkinu skamenjeno lice. – Svidao mi se onaj Bari Ferbrader. Tragedija, ono što mu se desilo, ako mene pitate. Tragedija. A sin Molisonovih nam je oboma radio testament i delovao mi je veoma samozadovoljno.

Majls se na to pokunjabio i iskrao se iz prodavnice, zajapuren kao da je školjarac. Pitao se da li je taj rečiti starac autor onog anonimnog pisma. Majlsovo samoljublje je bilo poljuljano, te je neprestano zamišljao šta bi bilo kada sutra niko ne bi glasao za njega.

Dok se te večeri spremao za spavanje, posmatrao je odraz svoje neme supruge u ogledalu na toaletnom stočiću. Samanta se već danima rugala na svaki pomen izbora. Dobro bi mu večeras došlo malo podrške, malo utehe. A bio je i napaljen. Toliko dugo nisu. Kad se prisetio, ispalo je da su poslednji put bili zajedno one noći pre nego što je Bari Ferbrader pao mrtav. Tada je bila pripita. Ovih dana joj je sve češće trebalo piće.

– Kako je bilo na poslu – upita on, posmatrajući je u ogledalu kako otkopčava grudnjak.

Samanta mu nije odmah odgovorila. Trljala je duboke crvene useke u koži koje je ostavio tesni grudnjak, a zatim reče, i ne pogledavši u Majlsa: – Zapravo, nameravala sam da popričam s tobom o tome.

Bilo joj je mrsko da mu kaže. Već nekoliko nedelja je izbegavala.

– Roj misli da bi trebalo da zatvorim radnju. Ne posluje najbolje.

Majls bi se zaprepastio kad bi znao koliko radnja loše posluje. Zaprepastilo je i nju kad joj je računovođa izneo stanje u najkraćim crtama. I znala je i nije za to. Čudno je kako um zna ono što srce odbija da prihvati.

– O – reče Majls. – Ali zadržala bi sajt?

– Aha – reče ona. – Zadržali bismo sajt.

– Pa, to je sjajno – reče Majls ohrabrujuće. Čekao je skoro čitav minut da oda „počast” njenoj „umrloj” radnji. A zatim reče: – Da nisi slučajno danas čitala *Glasnik*?

Ona se nagnu da uzme spavaćicu s jastuka i on sa zadovoljstvo pogleda na njene grudi. Seks bi ga svakako opustio.

– Baš šteta, Sem – rekao je, puzeći preko kreveta iza nje, čekajući da je zagrlji dok se uvlačila u spavaćicu. – Za radnju. Bila je sjajno mestašce. I imala si je već koliko... deset godina?

– Četnaest – reče Samanta.

Znala je šta on želi. Palo joj je na pamet da mu kaže da se tera bestraga i da pređe u drugu sobu, ali bi to donelo nevolje jer bi izbila svađa a potom bi zavladala napetost, a ona je više od svega na svetu želela da za dva dana ode u London sa Libi, da obuče majicu kakvu im je obema kupila, i da provede celo večer blizu Džejka i njegovih drugara iz benda. Taj predstojeći izlet je sažimao svu Samantinu trenutnu sreću. Štaviše, seks bi mogao da umiri Majlsovu neje-njavajuću ozlojeđenost što će propustiti Hauardovu rođendansku proslavu.

Stoga ga je pustila da je zagrlji, a zatim i poljubi. Sklopila je oči, popela se na njega, i zamislila da jaše Džejka na napuštenoj, beloj plaži, on devetnaest godina, ona dvadeset jednu. Svršila je dok je zamišljala Majlsa kako ih besno posmatra kroz dvogled, sa udaljene pedaline.

X

U devet sati izjutra na dan izbora za Barijevo mesto, Parminder je izašla iz zgrade Stare parohije i popela se uz Crkvenu aleju do kuće Volovih. Pokucala je na vrata i sačekala dok se Kolin, najzad, nije pojavio na njima.

Oko zakrvavljenih očiju i ispod jagodica imao je tamne senke; koža kao da mu se stanjila a odeća postala prevelika. Još se nije vratio na posao. Vest da je Parminder urlajući obznanila Hauardove poverljive podatke samo mu je pogoršala stanje; kao da onaj samouvereni Kolin od pre nekoliko noći, koji je sedeo na kožnom tabureu i pretvarao se da je siguran u svoju pobedu, nikada nije ni postojao.

– Da li je sve u redu? – upita on, zatvarajući vrata za sobom, delujući kraj-

nje obazrivo.

– Da, jeste – reče ona. – Mislila sam da bi možda hteo da pođeš sa mnom do parohijskog doma, da glasaš.

– Ja... ne – reče on slabašno. – Žao mi je.

– Znam kako ti je, Koline – procedi Parminder tananim glasom. – Ali ako ne glasaš, to znači da su oni pobedili. Ja im neću dopustiti da pobeđu. Ima da odem tamo dole i da glasam za tebe, i želim da ti pođeš sa mnom.

Parminder je bila zvanično suspendovana s posla. Molisonovi su se žalili svakom mogućem udruženju kome su našli adresu, te je doktor Kroford savetovao Parminder da uzme kraći odmor. Na njeno veliko iznenađenje, osećala se čudnovato slobodno.

Ali Kolin je odmahivao glavom. Učinilo joj se da je primetila suze u njegovim očima.

– Ne mogu, Minda.

– Možeš! – reče ona. – *Možeš*, Koline! Moraš da im se suprotstaviš! Pomisli na Barija!

– Ne mogu... žao mi je... ja...

On ispusti zvuk kao da se guši i briznu u plač. Kolin je i ranije plakao u njenoj ordinaciji; jecao od očajanja zbog straha koji je nosio kao teško breme.

– Hajde – reče ona, nimalo postićena, te ga uze za ruku i povede u kuhinju, gde mu je dodala rolnu ubrusa, čekajući da mu se jecaji smire i pretvore u štucanje. – Gde je Tesa?

– Na poslu – uzdahnu on, brišući oči.

Na kuhinjskom stolu je ležala pozivnica za proslavu šezdeset petog rođendana Hauarda Molisona; neko ju je uredno pocepao napola.

– I ja sam dobila jednu – reče Parminder. – Pre nego što sam se izdrala na njega. Slušaj, Koline. Glasanjem...

– Ne mogu – prošapta Kolin.

– ... im pokazujemo da nas nisu pobedili.

– Ali jesu – reče Kolin.

Parminder prasnu u smeh. Nakon što ju je na trenutak posmatrao zabezeknut, i Kolin se nasmeja: dubokim, grohotnim brundanjem, poput laveža mastifa.

– U redu, koštali su nas zaposlenja – reče Parminder – i nijedno od nas dvoje ne želi da napusti kuću, ali osim toga, mislim da nam ide odlično.

Kolin skinu naočare i obrisa uplakane oči, cereći se.

– *Daj*, Koline. Hoću da glasam za tebe. Još nije gotovo. Pošto što sam odlepila i rekla Hauardu Molisonu pred čitavim odborom i lokalnom novinarom da nije nimalo bolji od nekog narkomana...

On ponovo prasnu u smeh, što ju je obradovalo; nije ga čula da se tako smeje još od Nove godine, a tada ga je Bari zasmehavao.

– ... zaboravili su da glasaju o isterivanju klinike za bolesti zavisnosti iz Belčapela. Zato te molim, idi po kaput. Otići ćemo tamo zajedno.

Kolinovo frktanje i kikot zamreše. Zurio je u svoje krupne šake, položivši ih jednu preko druge, kao da ih pere.

– Koline, još nije gotovo. Promenio si nešto. Ljudi ne vole Molisonove. Ako ti pobediš, bićemo u mnogo boljem položaju da im se odupremo. Molim te, Koline.

– U redu – reče on, posle nekoliko trenutaka, zadivljen sopstvenom me-
lošču.

Bila je to kratka šetnja po čistom, svežem vazduhu, dok su oboje stezali svoje glasačke pozive. U parohijskom domu nije bilo glasača, izuzev njih. Oboje debelom olovkom zaokružise broj pored Kolinovog imena i izadoše odatle sa osećajem da su izbegli kaznu za nešto što su zgrešili.

Majls Molison nije glasao sve do podneva. Na izlazu, zastao je kraj vrata svog partnera.

– Idem da glasam, Gave – rekao je.

Gavin pokaza na slušalicu, koju je držao pritisnutu uz uvo; razgovarao je s Merinim osiguravajućim društvom.

– A... u redu... Šona, idem da glasam – reče Majls, okenuvši se ka sekretarici.

Nije bilo zgorog podsetiti ih da mu je potrebna njihova podrška. Majls se sjuri niza stepenice i produži do „Limenog lončeta”, gde se dogovorio da se nađe sa svojom suprugom, tokom kratkog postkoitalnog ćaskanja, kako bi se zajedno spustili do parohijskog doma.

Samanta je jutro provela u kući, prepustivši svojoj radnici da vodi prodavnicu. Znala je da ne sme više odlagati da kaže Karli da zatvaraju radnju, te da

će Karli ostati bez posla, ali nije mogla sebe da natera da to učini pre vikenda i koncerta u Londonu. Kada se Majls pojavio i kada je spazila njegov ushićeni kež, osetila je nalet gneva.

– Tata ne ide? – bile su njegove prve reči.

– Oni će ići posle kad završe s poslom – reče Samanta.

Kada su ona i Majls došli do dvorane, u glasačkim kabinama bile su dve starice. Samanta je čekala, gledajući u potiljke njihovih čeličnosivih trajni, njihove debele kapute i još deblje gležnjeve. Tako će i ona jednog dana izgledati. Na putu ka izlazu, povijenija od njih primeti Majlsa, osmehnu se i reče: – Upravo sam glasala za vas!

– Pa, mnogo vam hvala! – reče Majls veselo.

Samanta je ušla u kabinu i pogledala u dva imena: Majls Molison i Kolin Vol, dok je držala olovku vezanu dugačkim končićem. Zatim naškraba „mrzim prokleti Pagford” preko listića, presavi ga, priđe glasačkoj kutiji i, ne osmehujući se, ubaci ga kroz prorez.

– Hvala, ljubavi – reče Majls tiho, potapšavši je po leđima.

Tesa Vol, koja nikada nije propuštala da glasa, na povratku iz škole prošla je kolima pored parohijskog doma, ali se nije zaustavila. Rut i Sajmon Prajs su taj dan proveli razgovarajući ozbiljnije no ikad o mogućnosti selidbe u Redding. Rut je bacila njihove pozive za glasanje u đubre dok je raščišćavala kuhinjski sto za večeru.

Gavinu nije padalo na pamet da glasa; da je Bari živ, možda bi i glasao, ali nije imao nikakvu želju da pomogne Majlsu u ostvarenju još jednog životnog cilja. U pola šest je spakovao svoju akten-tašnu, mrzovoljan i tužan, pošto mu je najzad ponestalo izgovora da ne večera kod Kej. To ga je posebno mučilo, jer je bilo nekih povoljnih naznaka da osiguravajuće društvo polako popušta, te je i te kako želeo da ode do Meri da joj javi. To je značilo da će morati da sačeka do sutra; nije želeo da je protraći na telefonski razgovor.

Kada mu je Kej otvorila vrata, smesta se upustila u brzi monolog, koji je obično značio da je loše raspoložena.

– Izvini, imala sam užasan dan – reče ona, iako joj on nije ništa prigovorio, te jedva da su razmenili pozdrave. – Kasnila sam u povratku, trebalo je da večera već bude gotova, dođi ovamo.

Sa sprata je dopirala žestoka treska bubnjeva i basa. Gavin se iznenadio da se susedi nisu žalili. Kej opazi da on gleda uvis i reče: – A, ma Gaja je besna

jer je neki momak iz Haknija koji joj se sviđao počeo da se zabavlja s drugom devojkom.

Zgrabila je čašu vina iz koje je već pila i otpila veliki gutljaj. Grizla ju je savest kada je Marka de Luku nazvala „nekim momkom”. On se gotovo bio uselio kod njih nekoliko nedelja pre nego što su otišle iz Londona. Kej se činio šarmantnim, uviđavnim i predusretljivim. Volela bi da ima sina kao što je Marko.

– Preživeće – reče Kej, odagnavši te uspomene, pa se vrati krompiru koji je kuvala. – Ima šesnaest godina. U tom uzrastu se lako oporaviš. Posluži se vinom.

Gavin sede za sto, priželjkujući da Kej kaže Gaji da utiša muziku. Morala je da se dovikuje s njim preko bučnog vibriranja basa, poskakivanja poklopaca šerpi i glasnog aspiratora. Ponovo oseti čežnju za Merinom divnom velikom kuhinjom, za Merinom zahvalnošću, njenom potrebom za njim.

– Šta? – reče glasno, jer je shvatio da ga je Kej upravo nešto pitala.

– Rekoh, jesi li glasao?

– Glasao?

– Na opštinskim izborima! – reče ona.

– Ne – odgovori on. – To me ni najmanje ne zanima.

Nije bio siguran šta je ona tačno čula. Ponovo je nešto rekla, i tek kad se okrenula ka stolu s noževima i viljuškama u rukama, mogao je da je razume.

– ... potpuno gnusno, zapravo, što je opština u dosluhu sa Obrijem Folijem. Očekujem da Belčapela više neće biti, ako izaberu Majlsa...

Procedila je krompire, te je buka prosipanja vode i čangrljanja opet nadjača.

– ... da onoj ludači nije pukao film, možda bi imali veće šanse. Dala sam joj tonu materijala o klinici, a mislim da ništa od toga nije upotrebila. Samo je vrištala na Huarda Molisona da je predebeo. Kakav neprofesionalizam...

Gavin je čuo glasine o javnom ispadu doktorke Džavande. Bile su mu umereno zabavne.

– ... sva ta nesigurnost veoma šteti ljudima koji rade u klinici, a da ne pominjemo pacijente.

Ali Gavin nije osećao ni sažaljenje, ni zgražavanje; osećao je samo očajanje zbog Kejine upućenosti u detalje i ličnosti umešane u to opskurno lokalno

pitanje. Bio je to još jedan pokazatelj da je sve dublje i dublje puštala korene u Pagfordu. Sada će biti potrebno mnogo truda da bi ih iščupala.

Okrenuo je glavu i pogledao kroz prozor u zaraslu baštu s druge strane. Ponudio se da ovog vikenda pomogne Fergusu oko Merine bašte. Uz malo sreće, Meri će ga ponovo pozvati da ostane na večeri, a ako ga pozove, on će preskočiti proslavu šezdeset petog rođendana Hauarda Molisona, za koju je Majls mislio da će joj drage volje prisustvovati.

– ... želela sam da zadržim Vidonove, ali ne, Gilijan kaže da ne smemo da dozvolimo da budemo probirljivi. Zar bi *ti* to nazvao probirljivošću?

– Izvini, šta? – upita Gavin.

– Meti se vratila – reče ona, a on se s mukom priseti da je to bila njena koleginica, čije je slučajeve pokrivala. – Ja sam želela da nastavim da radim s Vidonovima, jer ponekad uspeš da se približiš porodici, ali mi Gilijan ne dopušta. Potpuno sumanuto.

– Mora da si ti jedina na svetu koja želi da zadrži Vidonove – reče Gavin.
– Makar po onome što sam ja čuo.

Kej je dala sve od sebe da se ne obrecne na njega. Izvadila je iz rerne filete lososa. Gajina muzika je bila tako glasna da je osećala vibracije kroz poslušavnik, koji s treskom spusti na metalnu rešetku da se hladi.

– Gaja! – povika ona, a Gavin poskoči dok je hitala kraj njega ka podnožju stepenica. – GAJA! Utišaj! Ne zezam se! UTIŠAJ TO!

Muzika se utiša za možda jedan decibel. Kej odjuri nazad u kuhinju, besna. Svada s Gajom, pre nego što je Gavin došao, bila je jedna od najgorih do sada. Gaja joj je saopštila da će pozvati oca i zamoliti ga da se useli kod nje-ga.

– E pa, srećno s tim! – povikala je Kej.

Ali možda će Brendan i pristati. Napustio ju je kad je Gaja imala svega mesec dana. Brendan je sada oženjen, ima troje dece, ogromnu kuću i dobar posao. Šta ako pristane?

Gavinu je bilo drago što nije morao da govori dok su jeli; trešteća muzika je ispunjavala ćutanje, te je mogao na miru da razmišlja o Meri. Sutra će joj reći da osiguravajuće društvo nudi dogovor, pa će postati predmet njenog divljenja i zahvalnosti...

Maltene je ispraznio svoj tanjir kada je shvatio da Kej nije pojela ni zalogaj. Zurila je u njega s druge strane stola, a izraz na njenom licu ga iznenadi.

Možda je nekako odao svoje najskrivenije misli...

Gajina muzika sa sprata iznenada zamuknu. Napeti muk je užasavao Gavina; priželjkivao je da Gaja smesta pusti nešto drugo.

– Ti se i ne trudiš – reče Kej očajno. – Čak se i ne pretvaraš da ti je stalo, Gavine.

Pokušao je da se izvuče.

– Kej, imao sam veoma naporan dan – reče. – Žao mi je što nisam raspoložen za lokalnu politiku čim uđem na...

– Ne govorim o lokalnoj politici – reče ona. – Sediš tu kao da bi radije bio bilo gde drugde... to je... to je uvredljivo. Šta ti želiš, Gavine?

Javi mu se Merina kuhinja i njeno slatko lice.

– Moram da te preklinjem da se vidimo – reče Kej – a kada dođeš ovamo, jasno mi staviš do znanja da to nisi želeo.

Htela je da joj kaže „to nije istina”. Prošao je i poslednji trenutak u kojem bi njegovo poricanje možda nešto značilo. Sve brže su klizili ka krizi koju je Gavin istovremeno željno prizivao i od nje strepeo.

– Reci mi šta želiš – kaza ona iznureno. – Samo mi reci.

Oboje su osećali kako se njihova veza urušava pod teretom svega što je Gavin odbijao da kaže. Osećajući da će im time prekratiti muke, on posegnu za rečima koje nije nameravao da izgovori naglas, možda nikada, ali koje su, na neki način, oboje lišavale krivice.

– Nisam želeo da dođe do ovoga – iskreno će Gavin. – Nije mi to bila namera. Kej, veoma mi je žao, ali mislim da sam zaljubljen u Meri Ferbrader.

Po njenom izrazu lica video je da to nije očekivala.

– Meri Ferbrader? – ponovi ona.

– Mislim da – reče on (a u tim rečima je pronalazio neko gorko zadovoljstvo, iako je znao da je time ranjava; nije mogao to nikom drugom da kaže) – to već veoma dugo traje. Nisam ni primetio... mislim, dok je Bari bio živ, ne bi mi palo na pamet da...

– Mislila sam da ti je on bio najbolji prijatelj – prošaputa Kej.

– Jeste.

– Umro je pre tek nekoliko nedelja!

Gavinu se to nije svidelo.

– Čuj – reče on – pokušavam da budem iskren. Pokušavam da budem pošten.

– Pokušavaš da budeš *pošten*?

Oduvek je zamišljao da će se sve završiti u naletu gneva, ali ona ga je nemo, sa suzama u očima, posmatrala kako navlači mantil.

– Žao mi je – reče on, i poslednji put izađe iz njene kuće.

Na pločniku je osetio nalet ushićenja, te požuri do svojih kola. Ipak će večeras imati priliku da ispriča Meri za osiguravajuće društvo.

Peti deo

Imunitet

7:32

Osoba koja je iznela klevete može da se pozove na imunitet ukoliko može da dokaže da je izjava iznesena bez zle namere i zarad javnog dobra.

Čarls Arnold Barker
Opštinska i lokalna samouprava
Sedmo izdanje

I

Teri Vidon je navikla da je ljudi napuštaju. Prvi i najveći odlazak bio je majčin; nije joj rekla ni doviđenja, samo je jednog dana izašla s koferom, dok je Teri bila u školi.

Bilo je tu mnoštvo socijalnih radnika i zaposlenih u Centru za brigu o deci nakon što je u četrnaestoj pobjegla od kuće, i neki od njih su bili prilično fini, ali svi bi je oni napustili po isteku radnog vremena. Svaki naredni odlazak dodavao je novi tanak sloj na koru koja se prevlačila oko njene srži.

Imala je prijatelje u Centru za brigu o deci, ali kada je napunila šesnaestu, svi su se već bili osamostalili i život ih je raštrkao. Upoznala je Ričija Adamsa i rodila mu dvoje dece. Majušna, ružičasta stvorenja, tako neiskvarena, lepša no išta na ovom svetu: izašla su iz nje, i ti blistavi trenuci koje je dva puta provela u bolnici s njima izgledali su joj kao sopstveno ponovno rođenje.

A onda su joj tu decu oduzeli, te ni njih nikad više nije videla.

Jebač ju je napustio. Baka Ket ju je napustila. Gotovo svi su odlazili, malo ko bi ostao. Dosad bi trebalo da se navikla na to.

Kada se Meti, njena zvanična socijalna radnica ponovo pojavila, Teri ju je strogo upitala: – 'De je ona druga?

– Kej? Ona me je samo odmenjivala dok sam bila bolesna – rekla je Meti. – Dakle, gde je Lijam? Ne, ovaj... hoću reći Robi, jel' tako beše?

Teri nije volela tu Meti. Pre svega, ona nije imala decu, a kako će neko ko nema decu da ti govori kako da ih podižeš, kako može to da shvati? Nije joj se, zapravo, dopadala ni Kej... sem što joj je Kej ulivala onaj osećaj, koji joj je nekad pružala i baka Ket, pre nego što ju je nazvala kurvom i rekla joj da ne želi nikad više da je vidi... s Kej ste se osećali... iako je nosila fascikle, kao i svi drugi, uprkos tome što je pokrenula reviziju slučaja... osećali ste kako zaista želi da vam pomogne, a ne samo da popuni formulare. Stvarno ste to osećali. Ali sada je više nije bilo, *i ona, verovatno, sada više i ne misli na nas*, pomisli Teri besno.

U petak popodne, Meti je rekla Teri da će Belčapel gotovo sigurno biti zatvoren.

– To ti je politička stvar – rekla je užurbano. – Hoće da uštede novac, a tretman metadonom nije omiljen u Okružnom odboru. Povrh toga, Pagford

želi da ih iseli iz zgrade. Sve je pisalo u lokalnim novinama, možda si i ti to videla?

Ponekad se ovako obraćala Teri, prelazeći na neku vrstu neobaveznog uostalom-svi-smo-mi-na-istoj-strani ćaskanja koje je delovalo neprimereno, jer se odvijalo uporedo sa propitivanjem o tome da li se Teri setila da nahrani svog sina. Ali ovog puta Teri je više uznemirilo ono što je Teri rekla, nego način na koji joj je to saopštila.

– 'Će da ga zatvore? – ponovila je.

– Sve ukazuje na to – rekla je Meti živahno – ali ti ionako nećeš primetiti razliku. Mislim, naravno...

Tri puta se Teri uključivala u program u Belčapelu. Te prašnjave prostorije nekadašnje crkve, sa pregrađenim zidovima i lecima, kupatilom s neonskoplavim svetlom (na kojem ne možete da nađete vene, kako se ne bi tamo fiksali), bile su joj dobro znano i gotovo prijateljsko okruženje. Odnedavno je, malo-pomalo, osetila promenu u načinu na koji se osoblje ophodi prema njoj. U početku su svi očekivali da će ponovo podbaciti, ali onda su počeli da joj se obraćaju onako kako je Kej s njom razgovarala: kao da znaju da u njenom sprženom telu, posvuda posutom ožiljcima, obitava stvarna ličnost.

– ... naravno da ćeš *osetiti* razliku, ali moći ćeš umesto toga da dobijaš metadon od svog lekara opšte prakse – rekla je Meti. Okretala je stranice nabrekle fascikle, državnog dosijea o Terinom životu. – Tvoja lekarka je doktor-ka Džavanda, u Pagfordu, zar ne? Pagford... zašto ideš čak tamo?

– Zviznula sam medicinsku sestru u Kentermilu – odgovorila je Teri, mal-tene odsutno.

Kad je Meti otišla, Teri je dugo sedela u svojoj prljavoj fotelji u dnevnoj sobi, grickajući nokte dok joj nisu prokrvarili.

Čim je Kristal dovela Robija iz obdaništa, rekla joj je da zatvaraju Belčapel.

– Jok, još nisu odlučili – reče Kristal autoritativno.

– Koj' kurac ti znaš? – insistirala je Teri. – 'Će da ga zatvore, a sa' kažu kako moram u jebeni Pagford, kod one kučke š'o je ubila baku Ket. E, baš da im ne odem.

– Moraš – reče Kristal.

Kristal je već danima bila takva; komandovala je majci, ponašala se kao da je ona odrasla.

– Niš’a ja ne moram, jebote – besno reče Teri. – Kučko jedna bezobr’zna – dodade, da joj ne ostane dužna.

– Ako opet počneš da se bodeš – reče Kristal, zajapurenog lica – uzeće nam Robija.

On briznu u plač, i dalje držeći Kristal za ruku.

– Vi’š? – obe povikaše u isti mah jedna na drugu.

– Ti s’ ta zbog koje cmizdri, jebem li ti! – povika Kristal... – A i ta doktorica nije niš’ urad’la baki Ket, to Čeril i oni ostali seru!

– Ti s’ baš jedna jebena mala sveznalica, a? – zaurla Teri. – Znaš ti kurac...

Kristal je pljunu.

– M’rš napolje, sunce li ti jebem! – vrisnu Teri, a zatim, pošto je Kristal bila krupnija i teža, zgrabi cipelu s poda i poče da zamahuje njome kao mačem. – M’rš!

– I ’oću, ima d’ odem, jebem li ti! – povika Kristal. – Ima d’ uzmem Robija da znaš, a ti ostani da se jebeš s Oboom, da napraviš još jedno!

I ona odvuče iz sobe Robija koji je ridao, pre nego što je Teri stigla da je zaustavi.

Kristal ga je gotovo odvukla do svog uobičajenog pribežišta, zaboravljajući da Niki po podne u ovo doba i dalje gluvari negde po kraju, i da nije kod kuće. Stoga joj vrata otvori Nikina mama, u uniformi kasirke iz supermarketa.

– On ne mož’ ovde da ostane – strogo reče ona Kristal, dok je Robi i dalje cvileo i pokušavao da izvuče ručicu iz Kristalinog čvrstog stiska. – ’De ti je mater?

– Kući – reče Kristal i sve drugo što je želela da kaže ispari pred neumoljivim pogledom starije žene.

I tako se vratila u Ulicu Foli, zajedno s Robijem, gde Teri, izvojevavši tu gorku pobedu, smesta zgrabi sina za ruku, uvuče ga unutra i ispreči se u do vratku da Kristal ne bi ušla.

– Već ti je dosadio, jelte? – podsmehnu joj se Teri preko Robijeve dreke. – Odjebi.

I zalupi joj vrata.

Te noći Teri je stavila Robija da spava pored nje na dušek. Ležala je bud-

na i razmišljala o tome kako joj Kristal nimalo nije potrebna, dok bi istovremeno strahovito čeznula za njom, onoliko koliko bi inače čeznula za dopom.

Kristal je već danima bila ljuta. Ono što joj je rekla za Oboa...

(„Š’a je rekla?!“, nasmejao se s nevericom, kada su se sreli na ulici, a Teri mu promrmljala nešto o tome kako je Kristal besna.)

... ne bi on to uradio. Ne bi on.

Obo je bio jedan od malobrojnih ljudi koji su ostali uz nju. Teri ga je poznavala od svoje petnaeste godine. Zajedno su išli u školu, zajedno zujali po Jarvilu dok je ona bila u Centru za brigu o deci, zajedno cugali jabukovaču ispod stabala na utabanom puteljku što vodi preko malobrojnih preostalih njiva iza Poljane. Zajedno su podelili svoj prvi džoint.

Kristal se nikada nije dopadao. *Ljubomorna je*, pomisli Teri, posmatrajući Robija kako spava pod svetlošću ulične lampe što je dopirala kroz tanke zavesse. *Ona je samo ljubomorna. Učinio je za mene više no iko*, pomisli Teri prkosno, jer kad god je svodila račune o dobroti drugih, oduzimala je iz konačnog zbira napuštanje. I tako je sva briga koju joj je baka Ket posvećivala, poništena time što ju je ova potom odbacila.

Ali Obo ju je jednom sakrio od Ričija, oca njeno dvoje najstarije dece, onda kad je pobjegla iz kuće bosonoga i sva raskrvavljena. Ponekad bi joj dao besplatno kesicu dopa. Za nju su one bile izraz dobrote. Te vrećice utehe koje joj je pružao bile su mnogo pouzdanije od one kućice u Ulici Houp koju je nekada, čitava tri bajna dana, smatrala svojim domom.

Kristal se nije vratila u subotu ujutro, ali to nije bilo ništa novo: Teri je znala da je ona sigurno kod Niki. Besna jer im je ponestajalo hrane, a njoj i cigareta, i što Robi cvili za sestrom, uletela je u ćerkinu sobu i razbacala svu odeću po podu, tražeći novac ili makar neku zaboravljenu pljugu. Nešto zvečnu dok je prevrtala i bacala Kristalinu staru veslačku opremu, i ona spazi plastičnu kutijicu za nakit, oborenu naopačke, a ispod nje medalju koju je Kristal osvojila s veslačkim timom i sat Tese Vol.

Teri pokupi sat i zagleda se u njega. Nikada ga ranije nije videla. Pitala se otkud on kod Kristal. Najpre je pretpostavila da ga je Kristal ukrala, a onda se zapitala nije li ga možda dobila od bake Ket, ili joj ga je baka Ket zaveštala testamentom. Ta pomisao bila joj je mnogo mučnija od one da je sat ukraden. Pomisao da ga ta mala lažljiva kučka skriva kao kakvo blago, i ne spomenuvši ga...

Teri stavi sat u džep donjeg dela trenerke i doviknu Robiju da pođe s njom

do prodavnice. Trebalo joj je mnogo vremena da mu navuče cipelice, pa je naposljetku izgubila živce i ošamarila ga. Najradije bi sama otišla do prodavnice, ali socijalni radnici ne vole da ostavljate decu samu kod kuće, čak i kad biste mnoge stvari mogli znatno brže da obavite bez njih.

– 'De je Kristal? – kmečao je Robi, dok ga je na silu iznosila kroz vrata. – 'Oću Kristal!

– Ne znam 'de je ta mala drolja – obrecnu se Teri, vukući ga putem.

Obo je stajao na čošku iza samoposluge i razgovarao s dvojicom muškara-
ca. Kad je vide, podiže ruku u znak pozdrava, a njegovi pajtaši se udaljiše.

– Kako si Ter? – upita.

– Nije loše – slaga ona. – Pusti me, Robi.

Zario je prstiće u njenu ionako istanjenu kožu na nogama, tako jako da ju je zbolelo.

– E, slušaj – reče Obo – jel' mož' da mi pričuvaš još neku robu ko' tebe, samo na par dana?

– Kak'u robu? – upita Teri, otrgavši Robija od noge, te ga uhvati za ruku.

– Par torbi – reče Obo. – Mnogo bi mi 'načilo, Ter.

– Na kol'ko?

– Na par dana. Doneću ti večeras. Važi se?

Teri pomisli na Kristal, i šta bi ona rekla kad bi saznala.

– Ajd', važi se.

A onda se seti još nečega i izvadi Tesin sat iz džepa. –'Oću ovo da prodam, š'a misliš?

– Nije loš – reče Obo, odmeravajući ga u ruci. – Dam ti dva'es funti. Dam ti pare večeras?

Teri je mislila da sat vredi više, ali nije volela da ga izaziva.

– Ajde de, važi.

Zaputila se ka ulazu u samoposlugu, vodeći Robija za ruku, ali se iznena-
da okrenu.

– Više se ne bodem – rekla je. – Zato nemo' mi donosiš...

– A, još uzimaš onaj bučkuriš? – reče on, kezeći joj se iza debelih naočara. – Al' da znaš, Belčapel je gotov. Pisalo u novinama.

– Aha – reče ona žalosno i povuče Robija prema ulazu u samoposlugu. – Znam.

Neću d' idem u Pagford, pomisli ona, dok je uzimala keks s rafova. Tamo se više ne vraćam.

Odavno je oguglala na neprestane kritike i predrasude, na preke poglede prolaznika, na komšije koji je maltretiraju, ali nije nameravala da ide u tu uobraženu selendru po duplu dozu očajja; da jednom nedeljno putuje nazad kroz vreme u mesto gde joj je baka Ket rekla da će je čuvati, ali ju je, ipak, pustila da ode. Morala bi da prolazi pored one lepe male škole koja joj je na kuću slala sva ta užasna pisma o Kristal, upozoravajući je da je odeća njene kćeri premala i isuviše prljava, a njeno ponašanje neprihvatljivo. Bojala se da će sresti davno zaboravljene rođake, dok još traje zavada oko kuće bake Ket, i bojala se šta bi joj Čeril rekla, da sazna kako Teri svojevolejno ide kod one pakistanske kućketine koja je ubila baku Ket. U porodici koja je ionako prezire, to bi joj računali kao još jedan minus.

– Neće me naterati d' idem u jebeni Pagford – glasno progundā Teri, odvlačeći Robija prema blagajni.

II

– Bolje sedi – zadirkirao ga je Hauard Molison u subotu u podne. – Mama samo što nije postavila rezultate na sajt. Hoćeš da sačekaš da izađe u javnost, ili da ti odmah kažem?

Majls instinktivno okrenu leđa Samanti, koja je sedela preko puta njega za šankom nasred kuhinje. Upravo su ispijali poslednju kafu pred njen i Libin polazak do autobuske stanice, na koncert u London. Snažno pritiskajući slušalicu uz uvo, on reče: – Hajde, reci.

– Pobedio si. Ubedljivo. Gotovo dva prema jedan u odnosu na Vola.

Majls se iskezi u pravcu kuhinjskih vrata.

– U redu – reče on, trudeći se da zvuči što smirenije. – Lepo je to čuti.

– Čekaj – reče Hauard. – Mama hoće nešto da ti kaže.

– Bravo, dušo – razdragano će Širli. – To su tako divne vesti. Zнала sam da ćeš uspeti.

– Hvala, mama – reče Majls.

Ove dve reči bile su dovoljne Samanti da sve shvati, ali je rešila da ne bude ni prezriva ni sarkastična. Spakovala je majicu sa slikom benda, sredila frizuru i kupila nove cipele s visokom potpeticom. Jedva je čekala da ode.

– Znači, opštinski odbornik Molison, je li? – rekla je, kad je spustio slušalicu.

– Tako je – odgovori on, pomalo obazrivo.

– Čestitam – nastavi ona. – Večeras će onda biti pravo slavlje. Zapravo mi je žao što ću ga propustiti – slaga, uzbuđena što je na korak da pobegne od toga. Dirnut, Majls se nagnu i stisnu joj šaku.

U tom trenutku Libi uđe u kuhinju sva uplakana. U ruci je stezala svoj mobilni.

– Šta je bilo? – upita Samanta preneraženo.

– Hoćeš li, molim te, da pozoveš Harijetinu mamu?

– Zašto?

– Hoćeš li, molim te?

– Ali zašto, Libi?

– Zato što hoće da se čuje s tobom, jer smo se – Libi nadlanicom obrisa nos i oči – Harijet i ja žestoko pokačile. Hoćeš li da je pozoveš, molim te?

Samanta uze telefon i ponese ga u dnevnu sobu. Jedva da je i znala ko je ta žena. Otkako su devojke krenule u internat, nije imala gotovo nikakav kontakt s roditeljima njihovih drugarica.

– *Strahovito* mi je neprijatno što to činim – reče Harijetina majka. – Rekla sam Harijet da ću razgovarati s tobom, jer joj stalno *govorim* da nije *Libi* ta koja ne želi da ona ide... znaš kako su njih dve bliske, i mrzim kad ih vidim kako se ovako...

Samanta pogleda na sat. Trebalo bi da krenu najkasnije za deset minuta.

– Harijet je uvirtela sebi u glavu da je Libi imala rezervnu kartu, ali da nije htela da je povede. Rekla sam joj da to nije istina... da ti uzimaš kartu jer ne želiš da Libi ide sama, zar ne?

– Pa, naravno – reče Samanta – ne može sama da ide.

– Znala sam – reče žena s druge strane linije. Zvučala je čudno, kao da likuje. – I *potpuno* razumem tvoju potrebu da je zaštitiš, i *nikad* ti ovo ne bih predložila da ne mislim da bi te to poštedelo nepotrebnog zamajavanja. Reč je

o tome da su njih dve veoma bliske... i Harijet je potpuno luda za tim blesavim bendom... a mislim, na osnovu onoga što je Libi upravo ispričala Harijet preko telefona, da Libi zaista *očajnički* želi da i Harijet ide s njom. *U potpunosti* razumem to što želiš da držiš Libi na oku, ali vidiš, moja sestra vodi svoje dve devojčice na koncert, pa će tu biti i odrasla osoba da pazi na njih. Mogla bih da povezem Libi i Harijet danas popodne, pa bismo se našle s njima izvan stadiona, i prenoćile kod moje sestre. Jamčim ti da ćemo moja sestra ili ja sve vreme biti s Libi.

– O... baš si ljubazna. Ali vidiš – reče Samanta, dok joj je u ušima čudno zujalo – moja prijateljica nas očekuje...

– Pa ako i dalje želiš da ideš i posetiš prijateljicu, slobodno idi... samo kažem da nema nikakve potrebe da sediš na koncertu ako neko bude tamo s devojkama, zar ne?.. A Harijet je potpuno očajna... bukvalno očajna... nisam htela da se mešam, ali ovo bi moglo da poremeti njihovo prijateljstvo...

A onda reče, manje sentimentalnim tonom: – Naravno, otkupi ćemo kartu od tebe.

Bila je saterana u škripac, nije imala izlaza.

– O – reče Samanta. – Da. Samo sam mislila da bi bilo lepo da pođem s njom...

– One više vole da budu jedna s drugom – strogo će Harijetina majka. – A ti nećeš morati da čučiš i da se kriješ među svom tom balavurdijom, da ne bi štrčala, ha ha... moja sestra s tim neće imati problema, pošto je visoka samo metar i po.

III

Na Gavinovo razočaranje, činilo se da će ipak morati da prisustvuje rođandanskoj proslavi Hauarda Molisona. Da ga je Meri, klijentkinja njegove firme i udovica njegovog najboljeg prijatelja, zamolila da ostane na večeri, smatrao bi da ima više nego dovoljno opravdanje da se ne pojavi... ali Meri ga nije pozvala da ostane. Došla joj je neka rodbina u goste, i delovala je neobično usplahireno kada je navratio.

Ne želi da oni znaju, pomislio je dok ga je pratila do vrata, donekle utešen njenim samosvesnim ponašanjem.

Odvezao se do „Kovačeve kuće”, premotavajući u mislima razgovor s

Kej.

Mislila sam da ti je on bio najbolji prijatelj. Umro je tek pre nekoliko nedelja!

Dabome, i ja sam se starao o njoj radi Barija, odgovorio joj je u sebi, što bi on i želeo. Niko od nas nije očekivao da će se to desiti. Bari je mrtav. To ga više ne može povrediti.

Sam u „Kovačevoj kući”, potražio je čisto odelo za proslavu, jer je u pozivnici pisalo „svečano” i pokušao da zamisli mali tračerski Pagford kako se naslađuje pričom o Gavinu i Meri.

Pa šta, pomislio je, zaprepašćen sopstvenom smelošću. Zar treba zauvek da ostane sama? Dešava se. Brinuo sam se o njoj.

Uprkos oklevanju da prisustvuje proslavi za koju je bio uveren da će biti dosadna i iscrpljujuća, uzbuđenje i radost koji su tinjali u njemu pomogli su mu da istraje.

Gore u Vidikovcu, Endru Prajs je nameštao kosu pomoću majčinog fena. Nikada se nije toliko radovao odlasku u klub ili na zabavu, kao večeras. Hauard je platio njemu, Gaji i Sukvinder da služe hranu i piće na njegovoj zabavi. Hauard mu je iznajmio i uniformu za tu priliku: belu košulju, crne pantalone i leptir mašnu. Radiće sve vreme s Gajom, ne kao nosač već kao konobar.

Ali njegova očekivanja išla su i dalje od toga. Gaja i legendarni Marko de Luka su raskinuli. Kada je tog popodneva izašao na pauzu da popuši cigaretu u dvorištu iza „Limenog lončeta”, zatekao ju je tamo kako plače.

– On je na gubitku – rekao je Endru, pokušavajući da suzbije radost.

A ona je šmrknula i rekla: – Hvala ti, Endi.

– Koji si ti pešovan – rekao je Sajmon, kada je Endru najzad isključio fen. Čekao je nekoliko minuta da mu to kaže, ukopan na mračnom odmorištu, posmatrajući Endrua kroz odškrinuta vrata kako se doteruje pred ogledalom. Endru poskoči, a zatim se nasmeja. Njegovo lepo raspoloženje izbaci Sajmona iz takta.

– Pogledaj se – rugao mu se, kada je Endru prošao pored njega niza stepenice u košulji i s leptir mašnom. – S tom mašnicom. Prava si picajzla.

A ti si nezaposlen, i ja sam ti to uradio, govнару.

Endruova osećanja o onome što je uradio ocu menjala su se iz časa u čas. Ponekad bi ga pritisnuo osećaj krivice, ukaljajući sve, a onda bi krivica isparila, te bi bio slobodan da uživa u svom tajnom trijumfu. Večeras je pomisao na

to dodatno raspirivala uzbuđenje koje je plamtelo ispod Endruove tanke bele košulje, izazivajući mu žmarce po koži već naježenoj od večernje svežine, dok je jurio na Sajmonovom trkačkom biciklu nizbrdo prema varošici. Bio je uzbuđen, pun nade. Gaja je bila slobodna i ranjiva. Njen otac živi u Redingu.

Kada se dovezao, Širli Molison je stajala u večernjoj haljini ispred parohijskog doma, gde je privezivala za rukohvate ogromne zlataste helijumske balone u obliku petica i šestica.

– Zdravo, Endru – uzdrhtalo će ona. – Ne ostavljaj bicikl ispred ulaza, moliću.

On ga odgura do ćoška, prošavši pored novog-novcatog zelenog BMV kabrioleta parkiranog pola metra dalje. Usput je obišao oko kola, razgledajući njihovu raskošnu unutrašnjost.

– A evo i Endija!

Endru odmah shvati da je njegov šef razdragan i ushićen koliko i on. Huard je žustro koračao preko sale, odeven u ogroman plišani frak; ličio je na mađioničara. Unutra se vrzmalo još svega pet-šest osoba: zabava je trebalo da počne tek za dvadesetak minuta. Svuda naokolo su bili prikačeni plavi, beli i zlatni baloni. Bio je tu i masivan sto s postoljem gotovo čitav natrpan tanjirima prekrivenim krpama, a u dnu sale sredovečni di-džej je postavljao svoju opremu.

– Idi pomoz Morin, Endi, hoćeš li?

Ona je ređala čaše na jedan kraj dugačkog stola, sva nakindurena u snopu svetlosti koji je dopirao iz lampe direktno iznad njene glave.

– Al' si nam zgodan! – zagrakta ona dok joj je prilazio.

Imala je kratku, šljašteću haljinu od streča, koja je otkrivala svaki obris njenog koščatog tela i neobična ispuččenja i jastučice mišića i sala, dodatno naglašene tim nemilosrdnim materijalom. Negde izvan vidokruga začulo se slabašno: – Zdravo. – Gaja je čučala na podu, nadneta nad sandukom s tanjirima.

– Endi, molim te izvadi čaše iz kutije – reče Morin – i postavi ih ovde, gde će biti bar.

Učinio je kao što mu je rekla. Dok je raspakivao kutiju, prišla mu je žena koju nikad ranije nije video i nosila je nekoliko flaša šampanjca.

– Ovo treba odneti u frižider, ako ga uopšte ima.

Imala je Huardov pravilan nos, Huardove krupne plave oči i Huardovu

talasastu plavu kosu, ali dok su njegove crte lica bile ženstvene, omekšale zbog sala, njegova ćerka – a mora da mu je to bila ćerka – bila je neprivlačna a ipak upečatljiva, sa spuštenim obrvama, krupnim očima i rupicom na bradi. Nosila je pantalone i svilenu bluzu s dubokim izrezom. Nakon što je tresnula flaše na sto, otišla je. Njeno držanje, a donekle i njena odeća, ubedili su Endru da je ona vlasnica BMV-a ispred zgrade.

– To je Patriša – došapnu mu Gaja na uvo, a po koži ga ponovo prodoše žmarci, kao da je bila naelektrisana. – Hauardova ćerka.

– Da, to sam i mislio – reče on, ali ga je mnogo više interesovalo to što je video Gaju kako odvrće čep s flaše votke i sipa piće u čašu. Dok ju je posmatrao, ona ispi sve nadušak, neznatno se stresavši. Jedva da je ponovo zatvorila flašu, kad se Morin ponovo stvori pokraj nje s kofom punom leda.

– Prokleta matora drolja – reče Gaja, kad je Morin otišla, i Endru oseti da joj dah blago zaudara na alkohol. – *Pogledaj je na šta liči.*

On se nasmeja, okrenu i naglo zastade, jer je Širli stajala tik pored njih, kezeći se svojim mačkastim smeškom.

– Zar gospođica Džavanda još nije stigla? – upita ona.

– Stiže, baš mi je poslala poruku – reče Gaja.

Ali Širli zapravo i nije bilo briga gde je Sukvinder. Čula je šta su Endru i Gaja rekli za Morin, što joj je u potpunosti povratilo dobro raspoloženje koje joj je nakratko pokvarila Morinina očigledna opčinjenost sopstvenom *toaletom*. Bilo je teško propisno pokvariti Morinino krajnje zavaravajuće, samoobmanjujuće samopouzdanje, ali dok se Širli udaljavala od dvoje tinejdžera i išla prema di-džej, smislila je šta će da kaže Hauardu kad sledeći put ostanu sami.

Bojim se da su se omladinci, ovaj, smejali na Morinin račun... baš šteta što je obukla onu haljinu... mrzim kad pravi budalu od sebe.

Imala je mnogo razloga da bude srećna, podseti se Širli, jer joj je večeras trebalo malo podrške. Ona, Hauard i Majls će odsad sve troje biti u odboru; biće čudesno, prosto čudesno.

Proverila je da li di-džej zna da je Hauardova omiljena pesma „Green, Green Grass of Home”, u izvođenju Toma Džonsa, i osvrnula se oko sebe da vidi ima li još sitnica koje bi trebalo obaviti: ali joj umesto toga pogled pade na nešto zbog čega večeras nije bila toliko radosna koliko se nadala.

Patriša je stajala sama i zurila naviše u grb Pagforda što je visio na zidu,

ne trudeći se ni sa kim da razgovara. Širli bi volela da Patriša ponekad obuče suknju; ali makar je došla sama. Širli se plašila da BMV ne krije još neku osobu, čije je odsustvo u ovom slučaju značilo prednost.

Nije uobičajeno da ne volite rođeno dete; očekuje se da ih volite bez obzira na sve, čak i kada nisu onakvi kakvi biste vi želeli da budu, čak i ako postanu osoba kakvu biste, da niste u srodstvu, najradije zaobišli u širokom luku, prešavši na drugu stranu ulice. Hauard je malo fleksibilnije gledao na celu stvar: čak se i šalio na račun toga, na svoj pitomi način, kad Patriše ne bi bilo tu da ga čuje. Širli nije mogla da se uzdigne na taj nivo ravnodušnosti. Osećala je potrebu da priđe Patriši, s nejasnom, podsvesnom nadom da će time ublažiti tu njenu različitost koju bi svako drugi mogao da nasluti već i po njevoj karakterističnoj odeći i ponašanju.

– Hoćeš li nešto da popiješ, dušo?

– Ne još – reče Patriša, i dalje zagledana u pagfordski grb. – Sinoć sam se dobro zapila. Verovatno još uvek imam nedozvoljenu količinu alkohola u krvi. Izašle smo da popijemo nešto s Melinim kolegama iz kancelarije.

Širli se neobavezno nasmeši amblemu iznad njih.

– Meli je dobro, hvala na pitanju – dobaci Patriša.

– A, dobro – uzdahnu Širli.

– Svidela mi se pozivnica – reče Patriša. – Pat i *gost*.

– Žao mi je dušo, ali tako se stavlja, znaš, kad neko nije venčan...

– A, da, tako piše u *Debretovom vodiču za venčanja*, je li? Pa, Meli nije htela da dođe, ukoliko na pozivnici nema njenog imena, pa smo se strašno posvađale i evo, došla sam, sama. Postigla si šta si htela, zar ne?

Patriša hitro ode do stola s pićem, ostavljajući Širli pomalo uzdrmanu. Patrišin bes bio je zastrašujuć još dok je bila dete.

– Kasnite, gospođice Džavanda – uzviknu ona, pokušavajući da se pribere, videvši Sukvinder, svu zajapurenu, kako žurno ide ka njoj. Po Širlinom mišljenju, ta cura je bila drska samim tim što se uopšte pojavila, nakon onoga što je njena majka rekla Hauardu u ovoj istoj sali. Gledala ju je kako žuri da se pridruži Endruu i Gaji, i razmišljala da kaže Hauardu kako bi trebalo da je otpuste. Kasnila je, a verovatno će biti i problema s higijenom zbog tog ekcema koji prikriva crnom majicom s dugim rukavima; Širli u mislima pribeleži kako bi na svom omiljenom medicinskom sajtu obavezno trebalo da proverila da li je to zarazno.

Tačno u osam počese da dolaze zvanice. Huard reče Gaji da stane pored njega i prihvata kapute, jer je želeo da svi vide kako on njoj, obučenju u tu crnu haljinicu s čipkanom keceljom lično izdaje naređenja. Ali uskoro se nakupilo isuviše kaputa da bi mogla sama da ih nosi, pa on dozva Endrua da joj pomogne.

– Mazni jednu flašu – naredi Gaja Endruu, dok su kačili po tri ili četiri kaputa jedne preko drugih u skućenoj garderobi – i sakrij je u kuhinji. Možemo naizmenično da idemo tamo i pijemo pomalo.

– Važi – reče Endru ushićeno.

– Gavine! – povika Huard, kada se poslovni partner njegovog sina pojavi sam na vratima u pola devet.

– Kej nije s tobom, Gavine? – brže-bolje ga upita Širli (Morin je upravo obuvala svetlucave salonke s visokim potpeticama, iza stola s postoljem, pa je imala vrlo malo vremena da je preduhitri).

– Ne, nije mogla da dođe, nažalost – reče Gavin; a onda se, na svoj užas, nađe oči u oči s Gajom, koja je čekala da prihvati njegov kaput.

– Mama je mogla da dođe – reče Gaja, jasnim prodornim glasom, dok ga je streljala pogledom. – Ali ju je Gavin otkao, zar ne, Gave?

Huard potapša Gavina po ramenu, pretvarajući se da ništa nije čuo i zagreme: – Drago mi je što te vidim, idi, sipaj sebi neko piće.

Izraz na Širliinom licu je i dalje bio nezainteresovan, ali njeno trenutno uzbuđenje još se nije sleglo, pa je bila pomalo ošamućena i sanjiva dok se pozdravljala s narednih nekoliko gostiju. Kada se Morin u svojoj užasnoj haljini doturala do nje da se pridruži odboru za doček, Širli joj s neizmernim užitkom tiho reče: – Imali smo *veoma* neprijatnu scenu. *Veoma* neprijatnu. Gavin i Gajina majka... o, bože... da sam samo znala...

– Šta? Šta se dogodilo?

Ali Širli samo odmahnu glavom, beskrajno se naslađujući Morininom neutoljenom znatiželjom i raširi ruke jer uto u salu uđoše Majls, Samanta i Lexi.

– Evo ga! Opštinski odbornik Majls Molison!

Samanta je kao iz neke daljine gledala kako Širli grli Majlsa. Njena radost i iščekivanja tako su se naglo preobrazili u šok i razočaranje da su joj se misli pretvorile u beskrajni beli šum, kojem je neprekidno morala da se odupire kako bi se vratila u spoljašnji svet.

(Majls je rekao: „To je sjajno! Sad možeš da dođeš na tatinu zabavu, upravo si rekla kako...”

„Da”, odgovorila mu je. „Znam. Sjajno, zar ne?”

Međutim, kada ju je video u farmerkama i majici benda u kojoj je nedeljana zamišljala sebe, bio je potpuno zbunjen...

„Rekli su svečana odeća.”

„Majlse, to je parohijski dom u Pagfordu.”

„Znam, ali na pozivnici...”

„Idem ovako.”)

– Zdravo, Semi – reče Hauard. – Vidi ti nju. Nisi morala toliko da se doteraš.

Ali njegov zagrljaj je bio pohotan kao i uvek, te je potapša po guzi utegnutoj u džins.

Samanta uputi Širli ledeni kiseli osmeh i prođe pravo pored nje do mesta gde su stajala pića. Neki zao glas u glavi ju je zapitkivao: *A šta si uopšte zamišljala da će se desiti na tom koncertu? Čemu sve to? Šta si očekivala?*

Ništa. Samo malo rasonode.

Njenom snu – koji je te večeri trebalo da se pretvori u svojevrsnu katarzu, snu o smehu i čvrstim mladalačkim rukama koje obujmljuju njen ponovo uzani struk, taj oštri ukus nečeg novog, neistraženog – došao je kraj; njenoj fantaziji behu slomljena krila, i sada se sunovraćivala ka tlu...

Samo sam htela da gledam.

– Lepo izgledaš, Semi.

– Hvala, Pat.

Više od godinu dana nije videla zaovu.

Sviđaš mi se više od svih ostalih u ovoj porodici, Pat.

Majls ju je sustigao; izljubio se sa sestrom.

– Kako si? Kako je Mel? Zar nije ovde?

– Ne, nije htela da dođe – reče Patriša. Pila je šampanjac, ali sudeći po izrazu njenog lica, moglo je da bude i vinsko sirće. – Na pozivnici je pisalo *Pat i gost...* i onda smo se strahovito posvađale. Sve zahvaljujući mami.

– Daj, Pat, nemoj tako – reče Majls, smešeći se.

– Daj, Pat, nemoj tako... jebote, nego kako, Majlse?

Samantu odjednom obuze ushićeni gnev: evo izgovora za napad.

– To je baš prokleta nepristojan način da pozove partnerku svoje ćerke i ti to vrlo dobro znaš, Majlse. Ako mene pitaš, tvojoj majci bi trebalo nekoliko lekcija iz lepog ponašanja.

Bio je deblji nego prošle godine, svakako. Videlo se kako mu podbradak kipi preko okovratnika košulje. Brzo bi se zadihao. I povremeno bi cupkao na prstima, tik koji je pokupio od svog oca. Pod naletom gotovo fizičke mučnine, ona brzo ode do kraja stola s postoljem, gde su Endru i Sukvinder bili zauzeti punjenjem i dodavanjem čaša.

– Imate li džin? – upita Samanta. – Daj mi dupli.

Jedva je prepoznala Endrua. Nasuo joj je piće, i trudio se da ne gleda u njene grudi, raskošno isturene u uskoj majici, ali to je bilo kao da gleda pravo u sunce a ne žmirka.

– Jesi li ih video? – upita Samanta, pošto je sasula u grlo pola čaše džintonika.

Endru pocrvene pre nego što je stigao da sabere misli. Na njegov užas, ona se neustrašivo zakikota i reče: – Bend. Govorim o bendu.

– Da, ja... da, čuo sam za njih. Ja ne... nije to moja vrsta muzike.

– Je li tako? – reče ona, sasuvši ostatak pića. – Sipaj mi još jedno, moliću.

Shvatila je ko je on: stidljivi momak iz radnje. Izgledao je starije u kono-barskoj uniformi. A možda su mu i mišići malo očvrsnuli, posle nekoliko nedelja tegljenja gajbi uz podrumske stepenice.

– O, vidi – reče Samanta, osmotrivši priliku koja se udaljavala od nje, kroz sve veće mnoštvo gostiju: – Eno ga Gavin. Drugi najdosadniji čovek u Pagfordu. Posle mog muža, naravno.

Ona produži, zadovoljna sobom, držeći novo piće; džin ju je drmnuo tamo gde joj je bilo najpotrebnije, anestetizirajući je i stimulišući u isti mah, i dok je koračala, pomisli; *svidele su mu se moje sise; da vidimo šta misli o mojoj guzi.*

Gavin primeti kako Samanta ide ka njemu i pokuša da je izbegne odlučivši da se uključi u nečiji razgovor, bilo čiji; Huard mu je bio najbliži i on se žurno priključi grupici oko svog domaćina.

– Rizikovao sam – govorio je Huard trojici muškaraca; mahao je tompu-

som, s kojeg je pao pepeo na prednji deo njegovog plišanog sako. – Rizikovao sam i trudio sam se. Prosto da prostije ne može biti. Nema tu nikakve čarobne formule. Niko mi nije pružio na tacni... o, evo Semi. A ko su ti mladi momci, Samanta?

Dok je četvoro starijih gostiju zurilo u pop grupu rastegnutu preko njenih grudi, Samanta se okrenu Gavinu.

– Zdravo, reče ona, nagnuvši se ka njemu, nateravši ga da je poljubi. – Kej nije došla?

– Ne – odsečno će Gavin.

– Pričamo o poslu, Sami – reče Huard veselo, a Samanta se seti svoje radnje, propale i pred zatvaranjem. – Sâm sam pokrenuo svoj posao – objasni on društvancetu, očito ponavljajući već ustaljenu temu. – I to je cela mudrost. Samo to vam treba. Bio sam preduzimljiv.

Onako masivan i okrugao, zračeci zadovoljstvom i smirenošću, ličio je na minijaturno plišano sunce. Glas mu je već bio pomalo ublažen i razdragan od brendija koji je držao u ruci. – Bio sam spreman da rizikujem... a mogao sam sve da izgubim.

– Misliš, tvoja majka je mogla sve da izgubi – ispravi ga Samanta. – Zar nije beše Hilda stavila svoju kuću pod hipoteku da bi položila polovinu depozita za radnju?

Ona primeti sićušni titraj u Huardovim očima, ali njegov osmeh nije je njavao.

– Onda svaka čast mojoj mami – odvrati – što je rintala i štedela, kako bi omogućila svom sinu da pokrene posao. Sve što sam dobio, ja sam umnožio, i vratio svojoj porodici... recimo, to što plaćam vašim curicama da idu u *Svetu Anu*... dobro se dobrim vraća, zar ne, Semi?

Očekivala je to od Širli, ali ne i od Huarda. Oboje iskapiše čaše, dok je Samanta posmatrala Gavina kako se udaljava, i ne pokušavši da ga zadrži.

Gavin se pitao da li bi bilo moguće da se neopaženo iskrade. Bio je nervozan, a buka je samo pojačavala taj osećaj. Otkako je ugledao Gaju na vratima, opsedala ga je užasna pomisao. Šta ako je Kej sve ispričala svojoj ćerki? Šta ako je ta devojka saznala da je zaljubljen u Meri Ferbrader, i ako to svima kaže? Osvetoljubivi šesnestogodišnjaci stalno to rade.

Najmanje od svega je želeo da se po Pagfordu pročuje kako je zaljubljen u Meri pre nego što dobije priliku da joj to sam kaže. Zamišljao je da će proći

još dosta meseci dok to ne učini, možda i godina dana... da će sačekati da prođe godišnjica Barijeve smrti... a u međuvremenu će negovati te sićušne izdanke poverenja i zavisnosti od njega koji su već tu, kako bi u njoj postupno sazrevala svest o njenim stvarnim osećanjima, kao što je već sazrela u njemu...

– Još se nisi ni poslužio pićem, Gave! – reče Majls. – To podhitno moramo da ispravimo!

Odlučno je poveo svog partnera prema stolu s pićem i nasuo mu pivo, sve vreme pričajući, i zračeci skoro vidljivim sjajem sreće i ponosa, baš kao i Huard.

– Jesi čuo da sam izabran na to mesto?

Gavin nije čuo za to, ali nije bio voljan da glumi iznenađenje.

– Da. Čestitam.

– Kako je Meri? – upita Majls pričljivo; večeras je bio prijatelj čitave varoši, jer ga je ona izglasala. – Izdržava li?

– Da, mislim da...

– Čuo sam da ima izgleda da ode u Liverpool. Ko zna, možda je tako najbolje.

– Molim? – upita Gavin strogo.

– Morin mi je to jutros rekla. Izgleda da Merina sestra pokušava da je ubedi da se vrati kući s decom. Još uvek ima mnogo rodbine u Liver...

– Ali njen dom je ovde.

– Mislim da je Bari taj koji je mnogo voleo Pagford. Nisam siguran da Meri želi da ostane, sad kad njega više nema.

Gaja je posmatrala Gavina kroz otškrinuta kuhinjska vrata. Čvrsto je stezala kartonsku čašu s nekoliko prstiju votke koju je Endru ukrao za nju.

– Koje je on đubre – reče ona. – Još bismo bili u Hakniju da nije zavlačio moju mamu. A ona je takva glupača. Mogla sam odmah da joj kažem da nije zainteresovan za nju. Nikad je nije nikud izvodio. Kad god bi je kresnuo, je-dva je čekao da zбриše.

Endru je slagao sendviče na gotov prazan poslužavnik pred sobom i nije mogao da poveruje da ona koristi reči kao što je „kresanje”. Nestvarna Gaja iz njegovih fantazija bila je seksualno preduzimljiva i pustolovna devica. On nije znao šta je sve ova stvarna Gaja radila, ili nije radila s Markom de Lu-

kom. Osude koje je iznosila na račun svoje majke zvučale su kao da zna kako se muškarci ponašaju posle seksa, ako *jesu* zainteresovani...

– Popij nešto – reče ona Endruu, dok je prilazio vratima s poslužavnikom, te prinese svoju čašu njegovim usnama i on otpi malo njene votke. Blago se kikoćući, ona uzmaknu kako bi ga propustila da izađe, i dobaci za njim: – Reci Suki da dođe ovamo da i ona uzme malo!

Sala je bila prepuna i bučna. Endru spusti gomilu svežih malih sendviča na sto, ali čini se da je zanimanje za hranu već splasnulo; Sukvinder je jedva izlazila na kraj sa sve većom potražnjom oko stola s pićima, te su mnogi počeli sami sebi da pune čaše.

– Gaja te zove u kuhinju – reče Endru Sukvinder i preuze točenje pića. Nije bilo svrhe izigravati barmena: umesto toga je napunio što je više mogao čaša, i ostavio ih na stolu, da se ljudi sami posluže.

– Zdravo, Kikiriki! – reče Leksi Molison. – Mogu li da dobijem malo šampanjca?

Zajedno su išli u *Svetog Tomu*, ali dugo je nije video. Akcenat joj se promenio otkad se upisala u *Svetu Anu*. Mrzeo je da ga zovu Kikiriki.

– Evo ga tu, pravo ispred tebe – reče, pokazujući joj ih.

– Leksi, ti ne piješ – obrecnu se Samanta, pojavivši se niotkud iz mase gostiju. – Bez pogovora.

– Ali deda je rekao...

– Baš me briga.

– Svi drugi su...

– Rekla sam ne!

Leksi se udalji besno trupkajući nogama.

– Da li i ti ovako odgovaraš roditeljima?

– Da – reče on, a ona se nasmeja. Grudi su joj zaista bile ogromne.

– Dame i gospodo! – razleže se prodoran glas preko mikrofona, te svi utihnuše ne bi li čuli Hauarda. – Hteo bih da kažem nekoliko reči... verovatno većina vas zna da je moj sin Majls upravo izabran u opštinski odbor!

Začu se mlak aplauz, a Majls podiže čašu visoko iznad glave u znak pozdrava. Endru se zapanji kad pored sebe začu Samantu kako jasno izgovara upo glasa: Ura, turi ti ga Đura!

Sada niko više nije prilazio po piće. Endru se iskrade u kuhinju. Tamo su Gaja i Sukvinder same-samcitate pile i smejale se, a kad spaziše Endrua uglas povikaše: – *Endi!*

I on se nasmeja.

– Jeste li obe nacirkane?

– Da – reče Gaja. – Ne – reče Sukvinder. – Ali *ona* jeste.

– Ma briga me – reče Gaja. – Nek me Molison otpusti, ako hoće. Ionako više nema svrhe da štedim za kartu do Haknija.

– Neće te otpustiti – reče Endru, posluživši se i sam s malo votke. – Ti si mu mezimica.

– Da – reče Gaja. –Đubre matoro perverzno.

I sve troje se ponovo nasmejaše.

Kroz staklena vrata, pojačan mikrofonom, dopirao je Morinin graktavi glas.

– Hajde, Huarde! Dođi... duet za tvoj rođendan! Hajde... dame i gospodo... Huardova omiljena pesma!

Tinejdžeri razmeniše užasnite i zaintrigirane poglede. Gaja se kikoćući otetura napred i otvori vrata.

Iz zvučnika se prolomi prvih nekoliko taktova „Green, Green Grass of Home”, a zatim im se priključiše Huardov bas i Morinin prozukli alt:

*The old home town looks the same,
As I step down from the train...*

Gavin je bio jedini koji je čuo kikot i smeh, ali kada se okrenuo, video je samo dvokrilna kuhinjska vrata kako se jedva primetno njišu na šarkama.

Majls je otišao da proćaska s Obrijem i Džulijom Foli, koji su kasno stigli, ovenčani učtivim osmesima. Gavina obuze poznata mešavina straha i nervoze. Njegov kratkotrajni, suncem obasjani trenutak slobode i sreće pomračen je dvostrukom pretnjom: da će se Gaja izlanuti o onome što je rekao njenoj majci, i da Meri zauvek napušta Pagford. Šta sad da radi?

*Down the lane I walk, with my sweet Mary,
Hair of gold and lips like cherries...*

– Kej nije došla?

Samanta je stigla i naslonila sa na sto pored njega, zlobno se smešeci.

– Već si me to pitala – reče Gavin. – Nije.

– Je li sve u redu s vama?

– Šta se to tebe tiče?

To mu je izletelo pre nego je stigao da se zaustavi; smučilo mu se neprestano ispitivanje i podbadanje. Za promenu su bili sami; Majls se i dalje bavio Folijevima.

Ona odglumata da je zatečena njegovim odgovorom. Oči su joj bile zakravljene a reči je pažljivo sricala. Prvi put Gavinova odbojnost nadmaši njegov strah.

– Izvini, samo sam...

– Pitala. Dabome – reče on, u trenutku kada se Hauard i Morin dogeša do njih, ruku podruku.

– Volela bih da se skrasiš s nekim. Činilo mi se da je tebi i Kej dobro išlo.

– Da, pa, ja više volim svoju slobodu – reče Gavin. – Ne znam mnogo srećnih bračnih parova.

Samanta je isuviše popila da bi osetila žaoku njegove opaske, ali stekla je utisak da je zajedljiva.

– Slobodnim ljudima brakovi su uvek misterija – reče ona oprezno. – To niko zapravo i ne može spoznati, osim dvoje ljudi koji su u braku. Stoga ne bi smeo tako olako da osuđuješ, Gavine.

– Hvala ti što si me prosvetlila – reče on, i iznerviran toliko da nije mogao dalje da istrpi, odloži praznu limenku od piva i zaputi se ka garderobi.

Samanta ga je posmatrala kako odlazi, ubeđena da je ona dobila ovu rundu, te usmeri pažnju na svekrvu, koju je videla kroz gomilu, kako posmatra Hauarda i Morin dok pevaju. Samanta se naslađivala Širlinim besom, oličenom u napetom ledenom osmehu koji je cele večeri nosila na licu. Hauard i Morin su tokom godina mnogo puta zajedno nastupali: Hauard je voleo da peva, a Morin je nekada bila prateći vokal u lokalnom skifl bendu. Kada su završili pesmu, Širli je samo jednom pljesnula rukama; izgledalo je kao da doziva lakeja, a Samanta se glasno nasmeja na tu pomisao i priđe baru na kraju stola, gde na svoje razočaranje nije zatekla momka s leptir mašnom.

Endru, Gaja i Sukvinder i dalje su se previjali od smeha u kuhinji. Smejali su se duetu Hauarda i Morin, a i zato što su dokrajčili dve trećine flaše votke, ali najviše su se smejali zato što se smeju, podstičući se uzajamno sve dok maltene više nisu mogli da se zaustave.

Prozorče poviše sudopere, odškrinuto kako se u kuhinji ne bi skupljala para, zazveča i zaklepetala, i kroz njega se pomoli glava Debelog.

– 'Bro veče – reče on. Očigledno se popeo na nešto napolju, jer se, uz struganje i pad nekog teškog predmeta, sve više provlačio kroz prozor, dok se na kraju nije skljojao na rešetku za sušenje posuđa, srušivši usput na pod nekoliko čaša koje se razbiše.

Sukvinder izlete iz kuhinje. Endru je odmah shvatio da ne želi da Debeli bude tu. Samo se Gaja nije nimalo uzbuđivala. I dalje se kikoćući, reče: – Postoje i vrata, ako nisi znao.

– Ne seri, stvarno? – reče Debeli. – Gde je piće?

– Ovo je naše – reče Gaja, ljuljajući flašu votke u naručju. – Endi ju je maznuo. Moraćeš sam da se snađeš.

– Nema problema – reče Debeli nehajno, i prođe kroz vrata u salu.

– Moram u klonju... – promrmlja Gaja, sakri bocu ispod sudopere, pa i ona izađe iz kuhinje.

Endru krenu za njom. Sukvinder se vratila do bara, Gaja je nestala negde u kupatilu, a Debeli se oslonio na sto s postoljem, s pivom u jednoj ruci i sendvičem u drugoj.

– Nisam znao da si hteo da dođeš ovamo – reče Endru.

– Pozvan sam, družo – reče Debeli. – Lepo je pisalo na pozivnici. Cela porodica Vol.

– Da li Sanduče zna da si ovde?

– Pojma nemam – reče Debeli. – On se krije. Ipak se nije dočepao mesta matorog Barija. Čitav društveni poredak će se urušiti sad kad nema Sandučeta da ga drži pod kontrolom. Jebo te bog, ovo je užasno – dodade, ispljunuvši čitav zalogaj sendviča. – 'Oćeš pljugu?

Buka u sali je bila zaglušujuća, a gosti trešteni pijani, tako da više niko nije obraćao pažnju kuda Endru ide. Kada su izašli ispred zgrade, zatekli su Patrišu Molison, samu pored svojih sportskih kola, kako zuri u vedro zvezdano nebo i puši.

– Možete da se poslužite i ovima – reče, nudeći im svoju paklicu – ako hoćete.

Pošto im je pripalila cigarete, stajala je opušteno s rukom nabijenom duboko u džep. Nešto u vezi s njom Endruu je delovalo zastrašujuće; čak nije smeo ni da pogleda u Debelog, da odmeri njegovu reakciju.

– Ja sam Pat – reče im ona, posle nekog vremena. – Hauardova i Širlina ćerka.

– Zdravo – reče Endru. – Ja sam Endru.

– Sjuart – reče Debeli.

Činilo se da nema potrebu da se upušta u duži razgovor. Endru je to smatrao vrlinom i pokušavao je da oponaša njenu ravnodušnost. Koraci i zvuk prigušenih devojačkih glasova prekinuše muk.

Gaja je izvukla Sukvinder napolje, držeći je za ruku. Smejala se i Endru bi se zakleo da je votka tek sad počela do kraja da je drma.

– Ti si – obrati se Gaja Debelom – stvarno užasan prema Sukvinder.

– Prestani – reče Sukvinder, izvlačeći ruku iz Gajine. – Ozbiljno... pusti me...

– Ali to je istina! – reče Gaja, zacenivši se. – Jesi, takav si. Da li ti stavljaš one stvari na njen fejsbuk?

– *Prestani!* – povika Sukvinder. Uspela je da se otrgne i odjurila nazad na zabavu.

– *Zaista* si užasan prema njoj – reče Gaja, pridržavši se ogradu. – Nazivaš je lezbejkom i slično...

– Nema ničeg lošeg u tome što je neko lezbejka – reče Patriša, čkiljeći zbog dima cigarete. – Doduše, ja sam pristrasna po tom pitanju.

Endru vide kako Debeli iskosa gleda u Pat.

– Nikad nisam ni rekao da je to loše. To je samo šala – reče on.

Gaja skliznu niz ogradu i sede na hladan pločnik, zagnjurivši lice u šake.

– Jesi li dobro? – upita Endru. Da Debeli nije tu i on bi seo pored nje.

– Nacirkano – promrmlja ona.

– Možda bi bilo dobro da gurneš prst u grlo – predloži Patriša, ravnodušno je pogledavši.

– Lep auto – reče Debeli, odmeravajući BMW.

– Jeste – reče Patriša. – Nov-novcat. Zarađujem dvostruko više od svog brata – nastavi – ali Majls je božje dete. Majls Mesija... Opštinski odbornik Melison Drugi... od Pagforda. Voliš li Pagford? – upita ona Debelog, dok je Endru posmatrao Gaju kako duboko diše, s glavom između kolena.

– Ne – reče Debeli. – Ovo je prava vukojebina.

– Dabome, pa... i ja sam jedva čekala da odem odavde. Jeste li poznavali Barija Ferbradera?

– Pomalo – reče Debeli.

U njegovom glasu Endru oseti nešto zabrinjavajuće.

– Bio mi je tutor za čitanje i pisanje u *Svetom Tomi* – reče Patriša, i dalje zagledana u udaljeni kraj ulice. – Divan lik. Došla bih na sahranu, ali Melli i ja smo bile na Cermatu. Kakva je to frka kojom se moja majka toliko naslađivala... ovaj Barijev Duh?

– Neko piše svašta na sajtu opštinskog odbora – reče Endru brzo, strepeći od onog što bi Debeli mogao da kaže, ako bi mu pružio priliku. – Glasine i tako to.

– Da, nije ni čudo što se mojoj majci toliko sviđa – reče Patriša.

– Pitam se šta će sledeće Duh da ispriča? – reče Debeli, popreko pogledavši Endrua.

– Verovatno će prestati, sad kad su prošli izbori – promrmlja Endru.

– O, pojma nemam – reče Debeli. – Ako ima stvari koje još uvek tište Barijevog Duha...

Znao je da time izaziva Endruovu nervozu i bilo mu je drago zbog toga. Endru je u poslednje vreme stalno na tom šugavom poslu, a uskoro će i da se odseli. Debeli nije ništa dugovao Endruu. Istinska autentičnost ne može postojati uporedo s osećajem krivice i dužnosti.

– Jel' ti dobro tu dole? – upita Patriša Gaju, koja klimnu glavom, još uvek skrivenog lica. – Od čega ti je toliko pozlilo, od pića ili od dueta?

Endru se slabašno nasmeja, reda radi, a i zato što je hteo da razgovor drži podalje od Duha Barija Ferbradera.

– I meni se stomak prevrnuo – reče Patriša. – Matora Morin i moj otac pevaju uglas. Ruku podruku. – Patriša punim plućima povuče poslednji dim iz cigarete i baci opušak na tlo, pa ga zgazi petom. – Kad sam imala dvanaest

godina, slučajno sam je zatekla kako mu puši – reče ona. – A on mi je dao pe-taka da ne kažem mami.

Endru i Debeli su stajali potpuno opčinjeni, bojeći se čak i da pogledaju jedan u drugog. Patriša obrisala lice nadlanicom: plakala je.

– Jebiga, nije ni trebalo da dolazim – reče. – Znala sam da nije trebalo.

Ušla je u BMW i dvojica momaka su je zapanjeno posmatrali kako pali motor, izvlači se u rikverc s parking mesta i odvozi se u noć.

– Jebote – reče Debeli.

– Mislim da mi je muka – prošaputa Gaja.

– Gospodin Molison hoće da se vratite unutra... da sipate piće.

Čim je prenela poruku, Sukvinder ponovo zbrisa.

– Ja ne mogu – prošaputa Gaja.

Endru je ostavi tu. Graja u sali ga opkoli čim je otvorio unutrašnja vrata. Igranka je bila u punom zamahu. Morao je da se skloni u stranu da bi Obri i Džulija Foli mogli da izađu. Oboje su, leđa okrenutih zabavi, delovali strahovito srećni što odlaze.

Samanta Molison nije igrala, već se naslonila na dugački sto, gde su do maločas bili redovi čašica s pićem. Dok je Sukvinder jurila naokolo i sakupljala prljave čaše, Endru raspakova poslednju kutiju čistih čaša, poređa ih i počeo da ih puni.

– Iskrivila ti se leptir mašna – reče mu Samanta i nagnu se preko stola, da mu je namesti. Postiđen, on smesta odjuri u kuhinju, čim ga je pustila. Između svake ture čaša koje bi stavio u mašinu za sudove, Endru bi potegnuo po gutljaj votke koju je ukrao. Hteo je da bude pijan kao Gaja; hteo je da se vrati u onaj trenutak kada su se oboje zajedno neobuzdano smejali, pre nego što se Debeli pojavio.

Posle deset minuta, ponovo je proverio sto s pićem; Samanta se i dalje podupirala o njega, staklastih očiju, a bilo je tu dovoljno sveže natočenih čaša za njenu degustaciju. Huard se teturao nasred plesnog podijuma, lica oblivenog znojem, gromko se smejući nečemu što mu je Morin rekla. Endru se probi kroz masu i vrati se napolje.

Najpre nije video gde je ona: a onda ih je spazio. Gaja i Debeli su stajali zagrljeni desetak metara dalje, oslonjeni na ogradu, tela čvrsto pritisnutih jedno uz drugo, dok su im se jezici preplitali u ustima.

– Čuj, žao mi je, ali ne mogu sve sama – zavapi Sukvinder očajno iza nje-ga. A zatim i ona spazi Debelog i Gaju i ispusti nešto između jauka i jecaja. Endru se vrati u salu s njom, potpuno oduzet. U kuhinji sasu ostatak votke u čašu i popi je u jednom gutljaju. Mahinalno napuni sudoperu i počne da pere čaše koje nisu mogle da stanu u mašinu za sudove.

Alkohol ipak nije kao vutra. Od njega se osećao prazno, ali i obuzet željom da nekog udari: na primer, Debelog.

Posle izvesnog vremena shvatio je da je plastični sat na kuhinjskom zidu s ponoći preskočio na jedan i da ljudi polako odlaze.

Trebalo im je pronaći kapute. Jedno vreme je pokušavao, a onda se pono-vo iskrao u kuhinju, prepustivši tu dužnost Sukvinder.

Samanta je stajala naslonjena na frižider, sama, sa čašom u ruci. Endruovo vidno polje je i dalje bilo čudnovato isprekidano, kao niz fotografija. Gaja se nije vratila. Verovatno je već odavno otperjala nekud s Debelim. Samanta mu se obraćala. I ona je bila pijana. Više se nimalo nije stideo pred njom. Pretpostavljao je da će uskoro i njemu pripasti muka.

– ... mrzim prokleti Pagford... – reče Samanta – ali ti si dovoljno mlad da se izvučeš odavde.

– Aha – reče on, više ne osećajući svoje usne. – I hoću. I 'oću.

Ona mu skloni kosu sa čela i reče mu da je sladak. Prizor Gaje s jezikom u ustima Debelog pretio je da izbriše sve ostalo. Osećao je Samantin parfem kako ga u naletima zapahnuje s njene vrele kože.

– Taj bend je sranje – reče, pokazujući na njene grudi ali je mislio da ga nije čula.

Usne su joj bile ispucale i tople, a grudi ogromne, pritiskale su mu prsa; leđa su joj bila široka kao njegova...

– Šta to radiš, jebote?

Endru je pao na rešetku za sušenje suđa, a Samantu je iz kuhinje izvlačio krupan čovek s kratkom prosedom kosom. Endru kao u magli pomisli da se sigurno desilo nešto loše, ali je onaj čudan iscepkan pogled na stvarnost postajao sve izraženiji, sve dok mu nije preostalo ništa drugo nego da odbaulja preko kuhinje do kante za otpatke i počne nezaustavljivo da povraća...

– Izvinite, ne možete ovamo da uđete! – čuo je Sukvinder kako govori nekome. – Stvari su nagomilane na vrata!

Čvrsto je uvezao kesu za đubre sa svojim izbljuvkom. Sukvinder mu je

pomogla da raščisti kuhinju. Morao je još dvaput da povraća, ali je oba puta uspeo da stigne do kupatila.

Bilo je skoro dva iza ponoći kada im je Hauard, oznojen ali nasmejan, zahvalio i poželio im laku noć.

– Veoma dobro ste odradili posao – reko je. Vidimo se sutra, onda. Veoma dobro... uzgred, gde je gospođica Boden?

Endru ostavi Sukvinder da smisli neku laž. Kad se obreo na ulici, otključao je Sajmonov bicikl i odgurao ga u tminu.

Duga hladna šetnja do Vidikovca razbistrila mu je glavu, ali nije ublažila ogorčenost i očajanje.

Da li je ikada rekao Debelom da mu se sviđa Gaja? Možda i nije, ali Debeli je to znao. I on je *znao* da Debeli zna... da li se možda upravo sada jebu?

Ionako se selim, pomisli Endru, dok je, tresući se, pognut gurao bicikl uzbrdo. *Zato, nek se nose u tri lepe...*

A onda pomisli: *Bolje bi mi bilo se odselim...* Zar se nije upravo izvalavio s majkom Leksi Molison? Da li je ono njen muž nabasao na njih? Da li se to stvarno dogodilo?

Bojao se Majlsa, ali je isto tako želeo da ispriča to Debelom, da vidi izraz na njegovom licu...

Kada se uvukao u kuću, iscrpljen, iz kuhinjske tame začu se Sajmonov glas.

– Jesi li stavio moj bicikl u garažu?

Sedao je za kuhinjskim stolom i jeo kukuruzne pahuljice. Bilo je skoro pola tri izjutra.

– Nisam mogao da spavam – reče Sajmon.

Za divno čudo, nije bio ljutit. Rut nije bila u sobi, pa nije morao da se dokazuje i pravi većim i pametnijim od svojih sinova. Delovao je iznureno i sitno.

– Mislim da ćemo morati da se selimo u Reding, Rošavko – reče Sajmon. Taj nadimak je sada zvučao gotovo kao od milošte.

Neznatno drhteći, osećajući se staro, ošamućeno i neizmerno krivim, Endru pozele da pruži ocu nešto čime će se iskupiti za ono što mu je uradio. Došlo je vreme da ponovo uspostavi ravnotežu i pridobije Sajmona za saveznika. Uostalom, oni su porodica. Moraće zajedno da se sele. Možda će im negde

druge biti bolje...

– Imam nešto za tebe – reče. – Dođi ovamo. U školi sam saznao kako se to radi...

I povede ga do kompjutera.

IV

Magličastoplavo nebo prostiralo se kao kupola preko Pagforda i Poljane. Jutarnje sunce je obasjalo stari kameni ratni spomenik na trgu, raspukle betonske fasade Ulice Foli, i obojilo belo pročelje Vidikovca u svetlozlatnu. Dok je Rut Prajs ulazila u svoj auto, spremna za još jednu dugu smenu u bolnici, pogledala je na reku Or, koja je u daljini blistala kao srebrna traka, i ispuni je osećaj nepravde kad pomisli da će neko drugi uskoro posedovati njenu kuću i njen vidik.

Nekoliko kilometara niže, u Crkvenoj aleji, Samanta Molison je i dalje čvrsto spavala u gostinskoj sobi. Na vratima nije bilo reze, ali ih je zabarikadirala foteljom pre nego što se, poluobučena, sručila na krevet. Početak strahovite glavobolje remetio joj je san, a tračak sunčeve svetlosti koji je prodirao kroz razmak između zavesa pade poput lasera preko krajička njenog oka. Suvih usta, neznatno se promeškolljila u dubinama unezverenog polusna, a snovi joj behu čudnovati i ispunjeni krivicom.

U prizemlju, među čistim, sjajnim kuhinjskim površinama, Majls je sedeo potpuno uspravljen i sam, s neditnutom šoljom čaja ispred sebe, zagledan u frižider, iznova premotavajući u mislima prizor svoje pijane žene u zagrljaju šesnaestogodišnjeg srednjoškollca, na koji je sinoć nabasao.

Tri kuće dalje, Debeli Vol je ležečki pušio u svojoj sobi, u odeći u kojoj je bio na zabavi Majlsa Molisona. Hteo je da ostane budan celu noć, i uspelo mu je. Usta su mu blago utrnula i peckala su ga od silnih cigareta koje je popušio, ali je njegov umor imao suprotno dejstvo od onog kojem se nadao: nije bio u stanju da bistro rasuđuje, a zlovolja i nelagoda nimalo nisu jenjavali.

Kolin Vol se, obliven znojem, probudio iz još jednog od košmara koji su ga godinama proganjali. U snovima je uvek činio nešto loše, one stvari zbog kojih je ceo život na javi provodio u zebnji, a ovog puta je sanjao kako je on ubio Barija Ferbradera, te kako su nadležni organi to upravo otkili i došli da mu saopšte da sve znaju, da su iskopali Barijev leš i otkrili otrov koji mu je Kolin dao.

Zureći u poznatu senku abažura lampe na tavanici, Kolin se zapitao zašto nikad ranije nije razmotrio mogućnost da je on ubio Barija; i smesta mu sinu pitanje: *Otkud znaš da nisi?*

U prizemlju, Tesa je sebi ubrizgavala insulin u stomak. Znala je da je Debeli sinoć došao kući, jer je osećala dim od cigareta u podnožju stepeništa koje vode u njegovu sobu u potkrovlju. Gde je bio i u koliko sati je došao kući, nije znala, i to ju je plašilo. Kako je uopšte došlo do ovoga?

Hauard Molison je blaženo i zadovoljno spavao u svom bračnom krevetu. Dezenirane zavesice obasjavale su ga ružičastim laticama i štatile ga od naglog buđenja, ali je njegovo hroptavo i šištavo hrkanje probudilo njegovu ženu. S naočarima, u kućnoj haljini od frotira, Širli je jela tost i pila kafu u kuhinji. Nije joj izbijala iz glave slika Morin kako se ruku podruku s Hauardom njiše po dvorani parohijskog doma, i oseti nalet toliko silovitog prezira, da joj je svaki zalogaj u ustima preseao.

U „Kovačevoj kući”, nekoliko kilometara izvan Pagforda, Gavin Hjuze se sapunao ispod vrelog tuša i pitao zašto nikada nije bio hrabar kao drugi muškarci, i kako oni uspevaju da načine pravi izbor u gotovo beskrajnom nizu mogućnosti. U njemu je gorela čežnja za životom koji je gledao u prolazu, a nikad ga nije iskusio, no ipak se bojao. Izbor je opasna stvar: kad jednom nešto izaberete, morate se odreći svih drugih mogućnosti.

Kej Boden je ležala budna i iscrpljena u krevetu u Ulici Houpe, osluškujući ranu jutarnju tišinu Pagforda i posmatrala Gaju, usnulu kraj nje na bračnom ležaju, bledu i iznurenu pri svetlosti ranojutarnjeg sunca. Pored Gaje se na podu nalazila i kofa, koju je tu stavila Kej, kad ju je u sitne sate s teškom mukom maltene prenela iz kupatila u sobu, pošto joj je čitav sat sklanjala kosu s lica iznad klozetske šolje.

– Zašto si nas dovela ovamo? – cvilela je Gaja, dok je kašljala i povraćala u klozetsku šolju. – Ostavi me na miru. Ne diraj me. Ja jebeno... *mrzim te.*

Kej je posmatrala njeno usnulo lice i prisećala se predivne malene bebe koja je pre šesnaest godina spavala pored nje. Setila se suza koje je Gaja lila za Stivom, Kejinim životnim partnerom punih osam godina. Stiv je išao na Gajine roditeljske sastanke i učio je da vozi bicikl. Kej se sećala i fantazije koju je gajila (danas posmatrano, podjednako smešne kao želja četvorogodišnje Gaje da ima jednoroga), kako će se ovde skrasiti i venčati s Gavinom, podariti Gaji stalnog očuha i divnu kuću u prirodi. Koliko je očajnički žudela za bajkovitim krajem svoje životne priče, i za životom kakvom bi Gaja uvek želela da se vrati; jer se ćerkin odlazak iz roditeljskog doma sve brže primi-

cao, kao kakav meteor, a Kej je gubitak Gaje smatrala nepogodom koja bi mogla da razori čitav njen svet.

Kej posegnu ispod jorgana i uhvati Gaju za ruku. Dodir tople kože koju je pukim slučajem donela na ovaj svet nagna Kej da gorko zaplače, tiho, ali tako silovito, da je dušek počeo da podrhtava.

A na samom kraju Crkvene aleje, Parminder Džavanda prebaci kaput preko spavaćice i popi jutarnju kafu u bašti iza kuće. Izložena svežim jutarnjim sunčevim zracima na drvenoj klupi, shvati da se sprema divan dan, ali je imala osećaj da joj je nešto zakrčilo put između očiju i srca. To teško breme u njenim grudima umrtvljivalo je sve oko nje.

Vest da je Majls Molison izabran na Barijevo upražnjeno mesto u opštinskom odboru nije bio iznenađenje, ali videvši Širlino pažljivo sročeno saopštenje na sajtu, osetila je još jedan treptaj onog ludila koje ju je obuzelo na poslednjem sastanku odbora: želju da napadne, koju je gotovo istog trenu potisnulo teskobno beznađe.

– Povuci ću se iz odbora – rekla je Vikramu. – Nema više nikakve svrhe.

– Ali ti to voliš – odgovorio je on.

Volela je, dok je i Bari bio tu. Bilo joj je lako da ga u mislima prizove ovog jutra, dok su svuda vladali mir i tišina. Mali čovek s riđom bradicom; bila je za pola glave viša od njega. Nikad nije osećala da je i najmanje fizički privlačni. *Uostalom, šta je ljubav?*, pomisli Parminder, dok je blagi povetarac lelujavao visoku živu ogradu od čempresa koji su oivičavali veliki travnjak iza kuće Džavandi. Da li je ljubav kad neko ispunjava prostor u tvom životu koji zjapi u tebi, čak i onda kada ga više nema?

Zaista sam volela da se smejem, pomisli Parminder. *Strašno mi nedostaje smeh.*

I upravo joj je sećanje na taj smeh, najzad, izmamilo suze iz očiju. Tekle su joj niz nos, pravo u kafu, praveći na njenoj površini rupice poput onih od metka i brzo nestajući. Plakala je jer joj se činilo da je prestala da se smeje, ali i zato što je prethodne večeri, dok je do njih izdaleka dopiralo slavljeničko treštanje muzike za ples iz dvorane parohijskog doma, Vikram rekao: – Zašto ne bismo posetili Amritsar na leto?

Zlatni hram, najveće svetilište vere za koju on nije nimalo mario. Odmah je shvatila šta Vikram radi. Vreme joj je kao nikad dotad izmicalo iz ruku. Niko od njih nije znao što će Medicinska komisija za nadzor odlučiti u vezi s njom, kad budu razmatrali kršenje lekarske etike u slučaju Hauarda Molisona.

– Mandip kaže da je to velika zamka za turiste – odgovrila mu je, olako otpisujući Amritsar.

Zašto sam to rekla?, pitala se Parminder, plačući u bašti kao nikad dotad, dok joj se kafa hladila u ruci. *Bilo bi dobro da pokažemo deci Amritsar. Pokušavao je da mi izađe u susret. Zašto nisam rekla da?*

Osećala je, nejasno, da je time što je odbila da odu u Zlatni hram, gotovo izdala nešto. Kroz suze joj se ukaza vizija tog hrama, njegove kupole u obliku lotosovog cveta, koja se ogleda u mirnoj vodenoj površini, svetle boje meda povrh belog mermera.

– Mama.

Sukvinder je prešla preko travnjaka a da je Parminder nije ni videla. Na sebi je imala farmerke i široku duksericu. Parminder brzo obrisa lice i žmireći pogleda u Sukvinder, koja je leđima bila okrenuta suncu.

– Neću danas da idem na posao.

Parminder joj istog časa odgovori, u istom onom duhu automatskog protivrečenja koje ju je nagnalo da odbaci Amritsar. – Preuzela si obavezu, Sukvinder...

– Nije mi dobro.

– Misliš, umorna si. Sama si htela taj posao. Sada treba da ispuniš svoje obaveze.

– Ali...

– Ići ćeš na posao – obrecnu se Parminder, a mogla je isto tako da izgovori i: „Nećeš Molisonovima dati još jedan razlog da se žale na nas”.

Pošto se Sukvinder vratila u kuću, Parminder se oseti krivom. Samo što nije pozvala kćer da se vrati. Ali je umesto toga pribeležila u mislima da mora naći vremena da sedne i porazgovara s njom o tome bez svađe.

V

Kristal je išla ulicom Foli pod ranojutarnjim suncem i jela bananu. Ukus i tekstura su joj bili nepoznati, te nije mogla da proceni da li joj se sviđa. Teri i Kristal nikada nisu kupovale voće.

Nikina majka ju je upravo nimalo uviđavno isterala iz kuće.

– Imamo obaveze, Kristal – rekla je. – Idemo kod Nikine bake na večeru.

A zatim je, gotovo reda radi, dala Kristal bananu da doručkuje. Kristal je otišla bez imalo negodovanja. Za kuhinjskim stolom jedva je bilo mesta i za Nikinu porodicu.

Poljana nije lepše izgledala ni obasjana suncem, koje je samo razotkrilo prljavštinu i oronulost, pukotine u betonskim zidovima, zabarikadirane prozore i đubre kojeg je bilo svuda unaokolo.

Trg u Pagfordu bi, kada grane sunce, izgledao kao da je sveže ofarban. Dvapat godišnje, za božićnu ili uskršnju službu, osnovci su prolazili kroz grad ka crkvi, po dvoje, držeći se za ruke. (Niko nikad nije hteo da uhvati Kristal za ruku, Debeli im je svima rekao da ona ima buve. Pitala se da li se on toga seća.) Tu su bile viseće korpe pune cveća; mrljice ljubičaste, ružičaste i zelene boje, te bi Kristal svaki put kad prođe ispred „Crnog topa” otkinula jednu laticu. Svaka je bila hladna i klizava pod prstima, te bi ubrzo postala ljigava i smeđa od njenog stiska, a ona bi obično potom obrisala ruku o donju stranu toplih drvenih klupica u Crkvi Arhandela Mihaila.

Ušla je u kuću i odmah videla, kroz otvorena vrata s leve strane, da Teri nije spavala u krevetu. Sedela je u fotelji, sklopljenih očiju i otvorenih usta. Kristal uz tresak zatvori vrata, ali se Teri nije ni pomerila.

Kristal je u četiri koraka došla do nje i protresla joj mršavu ruku. Terina glava pade na njene sparušene grudi. Zahrkala je.

Kristal je pusti. U podsvesti joj ponovo ispliva slika onog mrtvog mladića u kupatilu.

– Glupa kučko – reče ona.

A zatim joj pade na pamet da Robi nije tu. Otrčala je uza stepenice, doživajući ga.

– O’de sam – čula ga je kako govori iza zatvorenih vrata njene sobe.

Kada ih je ramenom otvorila, ugleda Robija kako go-golcat stoji u sobi. Iza njega, češući se po golim grudima, opružen na njenom dušek, ležao je Obo.

– ‘Si dobro, Kris? – reče on, kezeći se.

Ona zgrabi Robija i odvuče ga u njegovu sobu. Ruke su joj se toliko tresle da joj je trebalo dugo vremena da ga obuče.

– Jel’ ti neš’o uradio? – prošaputa ona Robiju.

– G’adan sam – reče Robi.

Kada ga je obukla, uzela ga je u naručje i potrčala niza stepenice. Čula je Oboa kako se kreće po njenoj spavaćoj sobi.

– Š’a će on ovde? – proderala se na Teri, koja je ošamućena i budna i dalje bila u svojoj fotelji. – Š’a je radio s Robijem?

Robi se koprcao da se iskobelja iz njenog naručja: mrzeo je vikanje.

– I š’a je to, koj’ kurac? – vrisnu Kristal, spazivši, prvi put, dve crne putne torbe pored Terine fotelje.

– Nije to niš’a – reče Teri neodređeno.

Ali Kristal je već otkopčala jedan rajsfešlus.

– *Nije to niš’a!* – uzviknu Teri.

Veliki blokovi hašiša, nalik ciglama, uredno umotani u listove plastične folije: Kristal, koja je jedva umela da čita, koja ne bi umela da prepozna ni pola vrsta povrća u supermarketu, koja ne bi mogla da kaže kako se zove premijer Engleske, znala je da bi sadržaj te torbe, ukoliko ga otkriju u kući, značio zatvor za njenu majku. A zatim je videla limenu kutiju, sa kočijašem i konjima na poklopcu, kako štrči sa stolice na kojoj je sedela Teri.

– Fiksala si se – reče Kristal bez daha, dok se oko nje nevidljivo spuštala katastrofa i sve se urušavalo. – Jebeno si se...

Čula je Oboa na stepenicama te ponovo zgrabi Robija. On je jecao i opirao se u njenom naručju, uplašen njenim gnevom, ali je Kristalin stisak bio nepopustljiv.

– Pusti ga, jebote – dobaci Teri uzaludno. Kristal je otvorila ulazna vrata i potrčala što je brže mogla nazad uz ulicu, pod teretom Robija koji se opirao i jecao.

VI

Širli se istuširala i izvadila odeću iz ormana dok je Hauard bučno spavao. Dok je zakopčavala blejzer, do nje dopre zvonjava crkvenih zvona iz Arhandela Mihaila i Svih Svetih, koja su pozivala na jutarnju službu u deset. Oduvek se pitala koliko li je bučno Džavandama, koji žive tačno prekoputa crkve, te se nadala da im to zvuči kao glasna potvrda pagfordskog povinovnja starim verovanjima i tradicijama kojima oni, tako upadljivo, nisu pripadali.

Nagonski, jer je to toliko često činila, Širli prođe kroz hodnik, skrenu u Patrišinu staru spavaću sobu i sede za kompjuter.

Patriša bi trebalo da je tu, da spava na kauču koji joj je Širli raspremila. Bilo je olakšanje što jutros nije morala da se petlja još i s njom. Huard, koji je i dalje pevušio „The Green Green Grass of Home” kada su došli u „Emblsajd” u ranim jutarnjim satima, nije shvatio da je Patriša odsutna sve dok Širli nije gurnula ključ u ulazna vrata.

– A gde je Pat? – zahroptao je, naslonivši se na trem.

– Ma, bila je uznemirena što Meli nije htela da dođe – uzdahnu Širli. – Posvađale su se ili tako nešto... pretpostavljam da je otišla kući da pokuša da se pomiri s njom.

– S njom nikad nije dosadno – reče Huard, lagano se odbijajući o zidove uskog hodnika dok je oprezno išao ka spavaćoj sobi.

Širli je otvorila svoj omiljeni medicinski sajt. Kada je ukucala prvo slovo bolesti koju je želela da ispita, sajt joj je prvo ponudio da ponovo pogleda unos za epipen, pa je Širli na brzinu ponovo pregledala kako se upotrebljava i kakav mu je sastav, jer će joj se možda ponovo ukazati prilika da spase život mladom fizikalcu. Zatim je pažljivo ukucala „ekcem” i saznala, donekle razočarana, da oboljenje nije zarazno, te stoga ne može da se iskoristi kao izgovor da otpusti Sukvinder Džavandu.

Potom je, iz puke navike, ukucala adresu sajta pagfordskog opštinskog odbora i kliknula na link ka forumu.

Već je naučila da na prvi pogled razazna oblik i dužinu korisničkog imena Duh_Barija_Ferbradera, kao što zatreskani ljubavnik ume da prepozna potiljak svoje drage, njena ramena ili način na koji hoda.

Jedan pogled na poruku u vrhu strane bio je dovoljan: u njoj buknu ushićenje; nije je napustio. Znala je da ispad doktorke Džavande ne može da prođe nekažnjeno.

Afera Prvog građanina Pagforda

Pročitala je poruku, ali je isprva nije razumela: očekivala je da vidi Parminderino ime. Ponovo je pročita i prigušeno uzdahnu, kao da ju je neko polio ledenom vodom.

Hauard Molison, Prvi građanin Pagforda, i dugogodišnja sugrađanka Morin Lou već godinama su mnogo više od poslovnih partnera. Javna je tajna da Morin redovno ide na degustacije Hauardove najfinije salame. Jedina osoba koja, kako se čini, nije upućena u ovu tajnu je Širli, Hauardova supruga.

Potpuno nepokretna u svojoj stolici, Širli pomisli: *to nije istina.*

Nije moglo da bude istina.

Da, posumnjala je ona, jednom ili dvaput... tu i tamo natuknula Hauardu...

Ne, odbijala je da poveruje u to. Nije mogla da poveruje.

Ali drugi će poverovati. Poverovaće Duhu. Svi su mu verovali.

Šake su joj bile kao prazne rukavice, nespretne i slabašne, dok se, uz mnogo neuspelih pokušaja, trudila da ukloni poruku sa sajta. Sve dok stoji tu okačena, možda je čita još neko, veruje u to, smeje se i prosleđuje je lokalnim novinama... Hauard i Morin, Hauard i Morin...

Poruke više nije bilo. Širli je sedela i zurila u kompjuterski monitor, dok su joj misli jurile kao miševi u staklenom terarijumu, pokušavajući da pobegnu, ali nije bilo izlaza, nije bilo nikakvog oslonca, nikakvog načina da se misli ponovo popnu na ono srećno mesto gde su obitavale pre nego što je ona vide-la tu užasnu stvar, napisanu javno, da je ceo svet vidi...

Morin mu je bila smešna.

Ne, Morin je *njoj* bila smešna. Hauardu je Kenet bio smešan.

Uvek zajedno: praznikom, radnim danom i vikendom...

... jedina osoba koja, kako se čini, nije upućena u ovu tajnu...

Njoj i Hauardu seks nije bio potreban: već godinama su imali odvojene krevete, imali su prećutni sporazum...

... redovno ide na degustacije Hauardove najfinije salame...

(Širlina majka je bila živa u sobi pokraj nje: kikotala se i rugala, prosipa-

jući vino iz svoje čaše svuda naokolo... Širli nije mogla da podnese njen prljavi smeh. Nikad nije mogla da trpi raskalašnost ili podsmeh.)

Poskočila je, spotakla se o nogare stolice, i odjurila nazad u spavaću sobu. Huard je još uvek spavao, ispružen na leđima, brundajući kao vepar.

– Huarde – reče ona. – *Huarde*.

Trebao joj je čitav minut da ga probudi. Bio je zbunjen i dezorijentisan, ali dok je stajala nad njim, još uvek je u njemu videla viteza zaštitnika koji bi mogao da je spase.

– Huarde, Duh Barija Ferbradera je okačio još jednu poruku.

Zlovoljan zbog grubog buđenja, Huard hroptavo zareža u jastuk.

– O tebi je – reče Širli.

Veoma retko su otvoreno razgovarali, ona i Huard. To joj se uvek sviđalo. Ali danas je bila primorana na to.

– O tebi – ponovi ona – i Morin. Kaže da ste... u tajnoj vezi.

Njegova krupna šaka skliznu mu uz lice i on protrlja oči. Trljao ih je duže no što je potrebno, u to je bila uverena.

– Šta? – reče on, zaklanjajući lice.

– Ti i Morin, u tajnoj vezi.

– Odakle mu to?

Nema poricanja, nema sablažnjavanja, nema zlobnog smeha. Samo prost i oprezan zahtev da se sazna izvor.

Čak i docnije, Širli će taj trenutak pamtiti kao smrt; to je zaista bio kraj jednog života.

VII

– Robi, jebote! Umukni!

Kristal je odvukla Robija do autobuske stanice nekoliko ulica dalje, gde ni Obo ni Teri ne bi mogli da ih nađu. Nije bila sigurna da ima dovoljno novca za karte, ali se namerila da stigne do Pagforda. Bake Ket više nema, nema ni gospodina Ferbradera, ali je Debeli još tamo, a ona je morala da napravi bebu.

– Š'a je radio u sobi s tobom? – prodera se Kristal na Robija, koji je ridao

i nije odgovarao.

Baterija na Terinom mobilnom samo što se nije istrošila. Kristal pozva Debelog, ali je dobila samo govornu poštu.

U Crkvenoj aleji, Debeli je bio zauzet prožduranjem tosta i prislušivanjem roditelja, koji su vodili jedan od uobičajenih bizarnih razgovora u radnoj sobi s druge strane hodnika. To mu je pružilo preko potrebnih predah od sopstvenih misli. Mobilni u džepu mu je vibrirao, ali nije se javio. Ni sa kim nije želeo da razgovara. Svakako ne s Endruom. Ne posle onog sinoć.

– Koline, znaš šta treba da radiš – govorila je njegova majka. Zvučala je iscrpljeno. – Molim te, Koline...

– Večerali smo s njima u subotu uveče. Noć pre nego što je umro. Ja sam kuvao. Šta ako sam...

– Koline, *nisi ništa stavio u hranu...* za ime sveta, sad i ja to radim... ne bih smela ovo da radim, Koline, znaš da ne smem da se mešam u to. To iz tebe govori tvoj opsesivno-kompulzivni poremećaj.

– Ali mogao sam, Tes, iznenada sam pomislio, šta ako sam stavio nešto...

– A zašto smo onda mi živi, ti, ja i Meri? Obavili su obdukciju, Koline!

– Niko nam nije rekao detalje. Meri nam ništa nije rekla. Mislim da zato više ne želi da razgovara sa mnom. Sumnja na mene.

– Koline, tako ti boga...

Tesin glas se pretvori u ubrzan šapat, isuviše tih da bi ga razaznao. Debelom ponovo zavibrira mobilni. On ga izvadi iz džepa. Kristalin broj. On se javi.

– Čaos – reče Kristal, dok se u pozadini čulo nešto nalik na dečju dreku. – 'O's se vidimo?

– Pojma nemam – zevnu Debeli. Nameravao je da ide u krevet.

– Dolazim u Pagford autobusom. Mogli bi da se po'vatamo.

Sinoć je pribio Gaju Boden uz ogradu ispred zgrade opštine, sve dok nije ustuknula i povratila. A zatim je ponovo počela da mu prebacuje, pa ju je ostavio tamo i otpešačio do kuće.

– Ne znam baš – odvrati on. Bio je tako umoran, tako očajan.

– Ajde – reče ona.

Iz radne sobe začu Kolina. – To ti kažeš, no da li bi se videlo na analizi?

Šta ako sam...

– Koline, ne bismo smeli da raspravljamo o ovome... znaš da ne smeš ozbiljno da razmatraš te fiks ideje.

– Kako možeš to da mi kažeš? Kako da ih ne shvatam ozbiljno? Ako sam odgovoran za...

– Ajde, de – reče Debeli Kristal. – Naći ćemo se za dva'es' minuta, ispred paba na trgu.

VIII

Samantu je iz gostinske sobe najzad isterala neizdržljiva potreba da piški. Pila je hladnu vodu iz česme u kupatilu sve dok nije osetila mučninu, progutala dva paracetamola iz plakara iznad umivaonika, a zatim se istuširala.

Obukla se a da se nije ni pogledala u ogledalu. Sve je radila vrlo oprezno, ne bi li čula bilo kakav zvuk koji će joj odati gde se nalazi Majls, ali u kući je vladao muk. Možda je, pomisli, izveo nekud Leksi, što dalje od njene pijane, požudne majke koja voli mlado meso...

(„Išao je s Leksi u razred!”, ogorčeno joj je prebacio Majls, kada su ostali sami u spavaćoj sobi. Čekala je da se udalji od vrata, a onda ih je iz sve snage ponovo otvorila i otrčala u gostinsku sobu.)

Naizmenično su je zapljuskivali talasi mučnine i užasa. Volela bi da može da zaboravi, da ima rupe u pamćenju od pijanstva, ali još uvek je mogla da vidi dečakovo lice kad se bacila na njega... osećala je dodir njegovog tela pritisnutog uz svoje, tako mršavog, tako mladog...

Da je to bio Vikram Džavanda, možda bi na izvestan način i sačuvala dostojanstvo... Morala je da ode po kafu. Nije mogla zauvek da ostane u kupatilu. Ali kada se okrenula da otvori vrata, videla je sebe u ogledalu, i hrabrost je umalo izdade. Lice joj je bilo podbulo, oči naduvene, bore su joj se još dublje ocrtavale usled pritiska i dehidracije.

O bože, šta li je samo mislio o meni...

Kada je ušla u kuhinju, Majls je već sedeo tu. Nije ga ni pogledala, već je otišla pravo do plakara gde je stajala kafa. Pre nego što je dodirnula ručku, on reče: – Napravio sam je ja.

– Hvala – promrmlja ona i nasu sebi punu šolju, izbegavajući da ga pogle-

da u oči.

– Poslao sam Leksi kod mame i tate – reče Majls. – Moramo da porazgovaramo.

Samanta je sela za kuhinjski sto.

– Hajde onda – reče ona.

– Hajde onda...? Zar je to sve što imaš da kažeš?

– Ti hoćeš da razgovaraš.

– Sinoć – reče Majls – na zabavi za tatin šezdeset peti rođendan, pošao sam da te potražim, i zatekao te kako se ljubakaš sa šesnaestogo...

– Šesnaestogodišnjakom, da – reče Samanta. – Nije protivzakonito. Sreća u nesreći.

On se zagleda u nju, zgrožen.

– Ti misliš da je ovo smešno? Da si ti mene zatekla toliko pijanog da ni sam ne znam šta...

– Ali ja jesam znala – reče Samanta.

Odbijala je da bude kao Širli, da sve gurne pod mali čipkani milje uljudne izmišljotine. Želela je da bude iskrena, i želela je da probije tu debelu skramu komoditeta, kroz koju više nije prepoznavala mladića koga je nekad volela.

– Šta si to znala? – reče Majls.

On je toliko očigledno očekivao stid i pokajanje da ona samo što se nije nasmejala.

– Znala sam da ga ljubim – reče.

Zurio je u nju, a njena hrabrost poče da se rasipa, jer je znala šta će zatim da kaže.

– A šta da vas je zatekla Leksi?

Samanta nije imala odgovor na to. Pomisao da Leksi može da sazna šta se dogodilo izazvala je u njoj želju da pobegne i nikada se ne vrati... a šta ako joj taj momak kaže? Zajedno su išli u školu. Zaboravila je kakav je Pagford...

– Šta se to događa s tobom? – upita Majls.

– Ja sam... nesrećna – reče Samanta.

– Zašto? – upita Majls, ali zatim brže-bolje dodade: – Jel' zbog radnje? Je li to?

– Delom – reče Samanta. – Ali i zato što mrzim da živim u Pagfordu. Mrzim da živim u senci tvojih roditelja. A ponekad – reče polako – mrzim što se budim kraj tebe.

Pomislila je da će se možda naljutiti, ali je on umesto toga, krajnje smireno, upita: – Da li pokušavaš da mi kažeš da me više ne voliš?

– Ne znam – reče Samanta.

U raskopčanoj košulji delovao je mršavije. Prvi put posle dužeg vremena, učini joj se da s druge strane stola, unutar tog ostarelog tela, vidi nekog poznatog, ranjivog. *I on me još uvek želi*, pomisli, zadivljena, prisećajući se svog neuglednog lica u ogledalu na spratu.

– Ali bilo mi je drago – dodade – one noći kada je Bari Ferbrader umro, što si još uvek živ. Mislim da sam sanjala da nisi, pa sam se probudila i bila sam srećna kada sam te čula kako dišeš.

– I to je... to je sve što imaš da mi kažeš, je li? Drago ti je što nisam mrtav?

Pogrešila je što je pomislila da nije besan. Samo je bio u šoku.

– *To je sve što imaš da mi kažeš?* Potpuno se udesiš na rođendanu mog oca...

– Da li bi ti bilo lakše da se to nije desilo na proklesoj zabavi tvog oca? – povika ona, jer je njegov gnev potpirio njen. – Da li je u tome pravi problem, što sam te ponizila pred mamicom i taticom?

– Ljubila si se sa *šesnaestogodišnjim dečakom*...

– Možda će on biti prvi od mnogih! – povika Samanta, ustade od stola i tresnu šoljom o sudoperu; drška joj ostade u ruci. – Zar ne razumeš, Majlse? Dosta mi je više! Mrzim naš jebeni život i mrzim tvoje jebene roditelje...

– ... ali ti ne smeta što devojkama plaćaju školovanje...

– ... mrzim što se pred mojim očima pretvaraš u svog oca...

– ... ne lupetaj, samo ti ne prija što sam ja srećan, a ti nisi...

– ... dok mog dragog muža zaboje dupe kako se ja osećam...

– ... ima ovde štošta da se radi, ali bi ti radije da sediš kod kuće i da se duriš...

– ... više mi ne pada na pamet da sedim kod kuće, Majlse...

– ... neću da se izvinjavam što sam odlučio da se uključim u rad na po-

boljšanju našeg okruženja....

– ... e pa, mislila sam ono što sam napisala... *ne možeš ni da mu prismr-diš!*

– Šta? – reče on, a stolica mu pade na pod kada je skočio na noge, dok je Samanta išla ka vratima od kuhinje.

– Čuo si me – doviknu ona. – Kao što sam napisala u svom pismu, Majlse, ti ne možeš ni da prismrdiš Bariju Ferbraderu. On je bio iskren.

– *Tvom pismu?*

– Aha – reče ona zadržavši dah, s rukom na kvaci. – *Ja sam poslala to pi-smo. Jedne večeri sam previše popila, dok si ti razgovarao telefonom sa svo-jom majkom. I da znaš – ona otvori vrata – nisam ni glasala za tebe.*

Izraz na njegovom licu ju je uznemirio. Ispred, u predvorju, ona navuče klompe, najbliži par obuće, i izađe kroz vrata pre nego što je mogao da je su-stigne.

IX

To putovanje je Kristal vratilo u detinjstvo. Svakodnevno je tim autobusom išla do *Svetog Tome*, potpuno sama. Znala je kada će se opatija pomoliti na vi-diku, pa je pokazala Robiju.

– Vi'š onu veliku ruševinu zamka?

Robi je bio gladan, ali mu je uzbuđenje zbog vožnje autobusom neznatno odvrćalo pažnju od toga. Kristal ga je čvrsto držala za ruku. Obećala mu je da će dobiti hranu kada budu izašli, ali nije znala gde bi mogla da je nađe. Možda bi mogla da pozajmi pare za kesicu čipsa od Debelog, a bogme i za povratne autobuske karte.

– Ja sam ovde išla u školu – reče ona Robiju, dok je on brisao prljave pro-zore, praveći apstraktne šare. – A i ti 'š ovde ić u školu.

Kada je budu preselili, zbog trudnoće, bila je uverena da će opet dobiti kuću na Poljani; toliko su oronule, da niko nije hteo da ih kupi. Ali Kristal je na to gledala kao na nešto dobro, jer bi, uprkos njihovoj oronulosti, to značilo da Robi i beba pripadaju školskoj oblasti *Svetog Tome*. Bilo kako bilo, roditelji Debelog će joj sigurno dati dovoljno novca da kupi mašinu za rublje kada im rodi unuča. Možda će joj kupiti i televizor.

Autobus se spuštao niz obronak brda ka Pagfordu, a Kristal ovlaš spazi odblesak svetlucave reke, koja je na tren bila vidljiva, pre nego što su se spuštali niže niz put. Kada se priključila veslačkom timu, razočarala se što nisu trenirali na reci Or, nego u prljavom starom kanalu u Jarvilu.

– Evo nas – reče Kristal Robiju, kad je autobus polako skrenuo na cvećem ukrašeni trg.

Debeli je zaboravio da sastanak ispred „Crnog topa” znači da će morati da stoji prekoputa „Molisona i Loua” i „Limenog lončeta”. Do podneva, kada se kafe nedeljom otvara, ostalo je još više od sat vremena, ali Debeli nije znao koliko rano Endru mora da dođe na posao. Jutros nije bio raspoložen da se sretne sa svojim najboljim prijateljem, te je čučao u uličici pored paba, izvan vidokruga, i odatle izašao tek kada je stigao autobus.

Autobus se odvezao, i ukazala se Kristal s malim prljavim dečakom.

Zabezeknut, Debeli se svojim dugim korakom zaputi ka njima.

– To m’ je brat – reče Kristal agresivno, kao odgovor na izraz koji je primetila na licu Debelog.

Debeli doda još jednu ispravku svojoj zamisli prljavog autentičnog života. Nakratko se nosio mišlju da napumpa Kristal (i da pokaže Sandučetu šta pravi muškarci mogu da postignu s lakoćom i bez truda), ali ovaj dečaćić koji se grčevito držao za sestrinu ruku i nogu uznemiri ga.

Debeli bi više voleo da nije prihvatio da se nađe s njom. Kraj nje se osećao kao budala. Sad kad ju je video na trgu, radije bi se vratio u onu njenu smrdljivu, propalu kuću.

– Imaš neku kintu? – pitala je Kristal.

– Šta? – reče Debeli. Mozak mu nije radio od umora. Sada više nije mogao ni da se seti zašto je želeo da probdi celu noć; jezik mu je bio zadebljao i osetljiv od silnih cigareta koje je ispušio.

– Kintu – ponovi Kristal. – Gladan je, a ja sam izgubila petaka. Vratim ti.

Debeli gurnu ruku u džep farmerki i napipa zgužvanu novčanicu. Iz nekog razloga nije želeo da izgleda kao da je pun para pred Kristal, pa je gurnuo šaku dublje, posežući za sitninom, i najzad izvukao nekoliko srebrnih i bakarnih novčića.

Otišli su do male trafike dve ulice dalje, i Debeli je sačekao ispred da Kristal kupi Robiju kesicu čipsa i kutijicu *rolos* čokoladnih bombona. Nisu progovarali, čak ni Robi, koji se izgleda bojava Debelog. Najzad, kad je Kristal

dala bratu čips, rekla je Debelom: – 'De ćemo?

Nemoguće, pomisli on, da očekuje da će da se krešu. Ne s ovim malim pored njih. Nameravao je da je odvede u Sandučetovu rupu: tamo bi imali mira, i to bi bilo konačno skrnavljenje njegovog i Endruovog prijateljstva; više nikome ništa ne duguje. Ali je ustuknuo pri pomisli da se jebe pred trogodišnjim detetom.

– Biće on dobar – reče Kristal. – Ima sad čokoladice. Ne, to za kasnije – reče Robiju, koji je cvileći tražio kutijicu bombona koju je ona još uvek držala u ruci. – Kad pojedеш čips.

Išli su niz ulicu, ka starom kamenom mostu.

– Biće on dobar – ponovi Kristal. – On radi šta mu se kaže. Jelda? – upita glasno Robija.

– 'Oće čokoladu – reče on.

– Aha, za minut.

Videla je da Debelom danas treba podilaziti. Znala je, još u autobusu, da će to što je povelala Robija sa sobom, koliko goda da je nužno, predstavljati problem.

– Š'a ima novo kod tebe? – upita ona.

– Bio sinoć na žurki – reče Debeli.

– Je li? Ko je još bio?

On jako zevnu, pa je morala da sačeka na odgovor.

– Arfi Prajs. Sukvinder Džavanda. Gaja Boden.

– Jel' ona živi u Pagfordu? – odsečno upita Kristal.

– Aha, u Ulici Houp – reče Debeli.

Znao je gde živi, jer se Endruu omaklo. Endru nikada nije rekao da mu se ona sviđa, ali ga je Debeli gledao kako posmatra Gaju gotovo netremice tokom malobrojnih časova koje su provodili zajedno. Primetio je da Endru postaje izuzetno samosvestan u njenom prisustvu, kao i svaki put kad je neko spomene.

Kristal je, međutim, mislila na Gajinu majku: jedinu socijalnu radnicu koja joj se dopadala, jedinu kojoj je uspevalo da dopre do njene majke. Živela je u Ulici Houp, isto kao i baka Ket. Verovatno je i sada tamo. Šta ako bi...

Kristal je razmišljala, žmireći na okuci puta, zaslepljena hiljadama belih

svetlucavih tačkica na površini reke: Kej je i dalje čuvarica fascikli, ona koja lupa rečke, donosi presude. Jeste da ovako deluje okej, ali nijedno od njenih rešenja ne bi moglo da zadrži Kristal i Robija zajedno...

– Mogli bi onde dole – predloži ona Debelom, pokazavši ka obraslom delu obale, nedaleko od mosta. – A Robi mož' da sačeka ovde, na klupi.

Odande bi mogla da ga drži na oku, pomisli, i da bude sigurna da on ništa neće videti. Doduše, već se nagledao toga, ranije, kada je Teri redovno dovođila neznance kući...

Ali onako iscrpljen, Debeli je bio zgrožen. Nije mogao to da radi na travi, naočigled dečaka.

– Jok – reče on, trudeći se da zvuči opušteno.

– Neće on da pravi frku – reče Kristal. – Ima on svoj rolos. Neće ni znati – dodala je, iako je i sama smatrala da je to laž. Robi je i previše znao. Imali su problem u obdaništu kada je na drugom detetu imitirao jebanje zguza.

Kristalina majka, setio se Debeli, bila je prostitutka. Mrzeo je i pomisao na to što mu je predložila, ali nije li to neautentično razmišljanje?

– Ša je bilo? – upita ga Kristal nabusito.

– Ništa – reče on.

Dejn Tali bi to uradio. Ciga Pričard bi to uradio. A Sanduče ne bi nikad, ni za živu glavu.

Kristal odvede Robija do klupice. Debeli se nagnu da proviri iza nje, dole na proplanak obrastao korenjem i žbunjem, te pomisli da mali ništa ne može da vidi, ali da za svaki slučaj mora da bude brz, koliko god može.

– Evo ti, na – reče Kristal Robiju, i izvuče dugačku kutijicu rolosa a on ushićeno posegnu za njom. – Mo's sve da pojedješ, ako me sačekaš tu pet minuta, važi se? Samo ti sedi tu, Robi, a ja ću biti u onom žbunju. 'Si me razumeo, Robi?

– Jesam – veselo će on, obraza već naduvenih od čokolade i karamela.

Kristal se klizeći spuštala niz obronak ka zaraslom grmlju, nadajući se da Debeli neće praviti frku što to rade bez kondoma.

Gavin je nosio tamne naočare pod jarkim jutarnjim suncem, ali ne da bi se maskirao: Samanta Molison će svakako prepoznati njegova kola. Kada je spazi kako žurno korača pločnikom, šaka nabijenih u džepove, pognute glave, Gavin naglo skrenu levo i umesto da produži ulicom ka Merinoj kući, on pređe preko starog kamenog mosta, te zaustavi kola u bočnoj uličici s druge strane reke.

Nije želeo da ga Samanta vidi kako se parkira ispred Merine kuće. Radnim danom, kada je u odelu i nosi akten-tašnu, to nije toliko bitno; nije bilo bitno ni pre nego što je priznao sebi šta oseća prema Meri, ali sada je bitno. U svakom slučaju, jutro je prelepo, a šetnjom će dobiti još malo vremena za razmišljanje.

Neću da brzam, pomisli, dok se peške vraćao preko mosta. Na klupi ispod njega maleni dečak je sedeo sam i jeo slatkiše. Ne moram ništa da kažem... improvizovaću na licu mesta...

Ali dlanovi su mu se znojili. Pomisao da će Gaja ispričati bliznakinjama Ferbrader da je on zaljubljen u njihovu majku progonila ga je čitave te besane noći.

Meri je, činilo se, bilo drago što ga vidi.

– Gde su ti kola? – upita, provirivši preko njegovog ramena.

– Parkirao sam ih dole kraj reke – reče on. – Divno je jutro. Poželeo sam da se malo prošetam, a onda mi je palo na pamet da bih mogao da ti pokosim travu...

– O, Grejam ju je već pokosio – reče ona – ali to je tako lepo od tebe. Uđi na kafu.

Ćaskala je s njim dok se kretala po kuhinji. Nosila je stari šorts od džinsa i majicu; u tome se videlo koliko je mršava, ali joj je kosa ponovo bila sjajna, onakva kakvom ju je obično zamišljao. Video je bliznakinje kako leže na ćebetu prostrtom preko sveže pokošenog travnjaka, obe sa slušalicama u ušima, i slušaju muziku sa ajpoda.

– Kako si ti? – upita Meri, sedajući pokraj njega.

Nije mu bilo jasno zašto ona zvuči tako zabrinuto; a onda se setio da je juče, kad ju je nakratko obišao, našao vremena da joj kaže da su on i Kej raskinuli.

– Dobro sam – reče on. – Verovatno je tako najbolje.

Ona se osmehnu i potapša ga po ruci.

– Čuo sam sinoć – reče on, a usta mu se malčice osušiše – da se možda se-
liš.

– U Pagfordu se vesti brzo prenose – reče ona. – To je zasada samo ideja.
Tereza hoće da se vratim u Liverpool.

– A šta deca misle o tome?

– Pa, sačekala bih da devojčice i Fergus polože ispite u junu. Deklan nije
veliki problem. Mislim, niko od nas ne želi da za sobom ostavimo...

Ona briznu u plač pred njim, ali on je bio toliko srećan da je ispružio šaku
da dodirne njen nežni zglob.

– Naravno da ne želite...

– ... Barijev grob.

– Ah – reče Gavin, a njegova sreća zgasnu kao sveća.

Meri nadlanicom obrisala suzne oči. Gavinu je to delovalo pomalo morbid-
no. Njegova porodica je kremirala svoje mrtve. Barijeva sahrana bila je tek
druga kojoj je prisustvovao, i mrzeo je sve u vezi s njom. Gavin je na grob
gledao samo kao na obeležje mesta gde se leš polako raspada; gnusna pomi-
sao, a ipak, ljudi su uvrtili u glavu da treba da ih posećuju i donose cveće, kao
da još uvek ima izgleda da će se oporaviti.

Ustala je da donese maramice. Napolju, na travnjaku, bliznakinje su sada
delile isti par slušalica, klimajući glavama u ritmu iste pesme.

– I tako je Majls dobio Barijevo mesto – reče ona. – Sinoć sam čak dovde
čula slavlje.

– Pa, to je bio Huardov... da, tako je – reče Gavin.

– A Pagford se gotovo radosiljao Poljane – reče ona.

– Da, čini se da je tako.

– I sad kad je Majls u odboru, lakše će zatvoriti Belčapel – reče ona.

Gavin je svaki put morao da se podseća šta je taj Belčapel; te stvari ga ni
najmanje nisu zanimala.

– Valjda, da.

– I tako će svemu što je Bari želeo doći kraj – reče ona.

Suze su joj presušile, a u obraze joj se vratila boja, u vidu crvenih pečata
gneva.

– Znam – reče on. – Baš tužno.

– Ne znam – reče ona, i dalje zajapurena i besna. – Zašto bi Pagford plaćao račune za Poljanu? Bari je uvek to posmatrao samo s jedne strane. Mislio je da su svi na Poljani kao on. Mislio je da je Kristal Vidon kao on, ali nije. Nikada mu nije palo na pamet da su ljudi na Poljani možda srećni tamo gde jesu.

– Aha – reče Gavin, ushićen zbog njenog neslaganja s Barijem, više se ne osećajući kao da su u senci Barijevog nadgrobnog spomenika. – Znam na šta misliš. Po onome što sam ja čuo o Kristal Vidon...

– Na nju je trošio više vremena i pažnje nego na rođene ćerke – reče Meri. – A ona nije dala ni prebijenu paru za njegov venac. Ceo veslački tim je skupo novac, izuzev Kristal. Ni na sahranu mu nije došla, posle svega što je učinio za nju.

– Da, pa, eto vidiš...

– Izvini, ali prosto ne mogu da ne razmišljam o tome – reče ona grozničavo. – Ne mogu da prestanem da mislim o tome kako bi on želeo da ja i dalje brinem za Kristal Vidon. Ne mogu da pređem preko toga. Ceo svoj poslednji dan života proveo je pišući taj prokleti članak, iako ga je bolela glava, ali on se nije obazirao na to!

– Znam – reče Gavin. – Znam. Ja mislim – reče on, kao da krajnje oprezno spušta nogu na stari most od užadi – da je to muška stvar. Majls je isti takav. Samanta nije želela da se kandiduje za savet, ali on se svejedno kandidovao. Znaš, neki muškarci zaista vole da imaju malo uticaja...

– Bari nije to radio zbog uticaja – reče Meri, a Gavin se brže-bolje povuče.

– Ne, ne. Bari ne. Nije on to...

– To je bilo jače od njega – reče ona. – Mislio je da su svi kao on, da će, ako ih malo poguraš, početi sami sebi da pomažu.

– Da – reče Gavin – ali poenta je u tome da ima i drugih ljudi kojima bi dobrodošla ta podrška... ljudi kod kuće...

– Tačno tako! – reče Meri i ponovo briznu u plač.

– Meri – reče Gavin, i ustade sa stolice, pomeri se da sedne uz nju (sada je već stupio na most od užadi, s mešavinom panike i iščekivanja) – čuj... još je rano... mislim, prerano... ali naći ćeš ti nekog drugog.

– U četrdesetoj – jecala je Meri – sa četvoro dece...

– Ima mnogo muškaraca... – poče on, ali to nije dobro zvučalo; radije bi voleo da ona ne misli da ima previše mogućnosti. – Pravog muškarca – ispravi se on – neće biti briga što imaš decu. Uostalom, to su tako fina deca... svakom bi bilo drago da su njegova.

– O, Gavine, tako si drag – reče ona, ponovo brišući oči.

On je ponovo zagrlji, a ona se ne izvuče. Sedeli su ćutke dok ona nije izdvala nos, a onda on oseti kako se upinje da se odmakne od njega i reče: – Meri...

– Molim?

– Moram da ti... Meri, mislim da sam zaljubljen u tebe.

Nekoliko sekundi je osećao onaj veličanstveni ponos padobranca koji se otiskuje sa čvrstog poda u bezgranični prostor.

A zatim se ona izmigolji.

– Gavine. Ja...

– Izvini – reče on, uzburvano posmatrajući njen zgrožen izraz lica. – Želeo sam da to čuješ od mene. Rekao sam Kej da zbog toga želim da raskinemo, pa sam se plašio da ćeš to čuti od nekog drugog. Inače ti ništa ne bih rekao još mesecima. Godinama – dodade on, ponovo pokušavajući da joj izmami onaj osmeh i raspoloženje u kojem ga je nazvala „dragim”.

Ali Meri je odmahivala glavom, prekrstivši ruke preko mršavih grudi.

– Gavine, ja nikada, nikada...

– Zaboravi da sam išta rekao – reče on tupavo. – Hajde da sve zaboravimo.

– Mislila sam da razumeš – reče ona.

On iz toga zaključio da je trebalo da zna da je ona optočena nevidljivim oklopom žalosti, koji je trebalo da je zaštiti od takvih stvari.

– Razumem ja – slaga on. – Ne bih ti ni rekao, samo...

– Bari je oduvek govorio da trzaš na mene – reče Meri.

– Ama nisam! – reče on izbezumljeno.

– Gavine, mislim da si ti izuzetno fin čovek – reče ona gotovo bez daha. – Ali ja ne bih... mislim, čak i da...

– Ne – reče on glasno, pokušavajući da je nadjača. – Razumem. Slušaj,

idem ja.

– Nema potrebe da...

Ali sada ju je već maltene mrzeo. Već je čuo šta pokušava da mu kaže: *čak i da nisam u žalosti za svojim mužem, ne bih te želela.*

Poseta je bila tako kratka da je njegova kafa, dok ju je Meri, blago uzdrmana, prosipala, još uvek bila vrela.

XI

Hauard je rekao Širli da se ne oseća dobro i da je najbolje da ostane u krevetu da se odmori, kako „Limeno lonče” može da preživi jedno popodne i bez nje-ga.

– Zvaću Mo – reče on.

– Neka, pozvaću je ja – oštro će Širli.

Dok je zatvarala vrata spavaće sobe za sobom, Širli pomisli: *Izvlači se na svoje srce.*

Rekao joj je: – Ne budi smešna, Širli – a zatim: – To su gluposti, čiste glu-posti – a ona ga nije više pritiskala. Godine uljudnog izbegavanja neprimere-nih tema (Širli je bukvalno zanemela kada joj je dvadesetogodišnja Patriša rekla: – Mama, ja sam gej.) kao da su ućutkale nešto u njoj.

Oglasilo se zvono. Leksi reče: – Tata mi je rekao da dođem ovamo. On i mama imaju nešto da rade. Gde je deda?

– U krevetu – reče Širli. – Sinoć je malkice preterao sa slavljem.

– Bila je dobra žurka, zar ne? – reče Leksi.

– Da, divna – reče Širli, a u njoj se spremala oluja.

Posle nekog vremena, ćeretanje njene unuke je iscrpilo Širli.

– Hajdemo na ručak u kafe – predloži ona. – Huarde – pozva ga ona kroz zatvorena vrata spavaće sobe – vodim Leksi na ručak u „Limeno lonče”.

On je zvučao zabrinuto, zbog čega joj je bilo drago. Nije se bojala Morin. Pogledaće Morin pravo u lice i...

Ali Širli pade na pamet, dok je koračala, da je Hauard možda telefonirao Morin istog časa kad je napustila bungalov. Ispala je glupa... nekako se nada-

la da je, time što je lično pozvala Morin da joj javi da Huardu nije dobro, sprečila njih dvoje da komuniciraju... zaboravila je...

Poznate i drage joj ulice sada su se činile drugačije, tuđe. Obavila je redovni popis izloga u kojima je sebe predstavljala ovom ljupkom svetu: supru- ga i majka, volonterka u bolnici, sekretarica opštinskog odbora, Prva građan- ka; a Pagford je bio njeno ogledalo, odražavao je tu njenu vrednost učtivo i s puno poštovanja. Ali Duh je uzeo gumeni štambilj i njime naružio besprekor- nu površinu njenog života otkrovenjem koje će sve to poništiti: „njen muž je spavao sa svojom poslovnom partnerkom, a ona nije ni sumnjala...”

Kad god se pomene njeno ime, svi će samo o tome pričati; jedino po tome će je pamtiti.

Ona gurnu vrata od kafea; zvono se oglasi, a Leksi reče: – Eno Kikirikija Prajsa.

– Je li Huardu dobro? – zagrakta Morin.

– Samo je malo umoran – reče Širli i ravnomernim korakom se zaputi ka stolu, gde je sela, dok joj je srce toliko brzo lupalo da se bojala da će i nju da strefi infarkt.

– Reci mu da se nijedna od devojaka nije pojavila – reče Morin iznervira- no, zastavši kod njihovog stola – a nisu se potrudile ni da se jave. Sreća što nema mnogo ljudi.

Leksi ode do šanka da se ispriča s Endruom, koga su stavili da konobariše. Dok je sedela sama za stolom, svesna svoje neobične osame, Širli se seti Meri Ferbrader kako stoji uspravno i ispijeno na Barijevoj sahrani, sa svih strana okružena žalošću, kao da je u kraljičinom vozu; seti se sažaljenja, divljenja kojim su je obasipali. Izgubivši muža, Meri je postala nemi pasivni predmet divljenja, dok je ona, prikovana za čoveka koji ju je izdao, bila zaodevena u trulež, meta poruge...

(Nekada davno, u Jarvilu, muškarci su dobacivali bezobrazne viceve Širli zbog reputacije njene majke, iako je ona, Širli, bila potpuno čedna.)

– Dedi nije dobro – govorila je Leksi Endruu. – Šta je u tim kolačima?

Poljubio sam ti kevu.

Endru je umalo izbegao odlazak na posao tog dana. Bojao se da će ga Huard istog trena otpustiti što se ljubio s njegovom snahom, i užasnuto je očekivao da će svakog časa uleteti Majls Molison, da vidi da li je tu. Istovreme- no, nije bio toliko naivan da ne zna kako će Samanta, koja je, pomisli on

okrutno, svakako dobrano prevalila četrdesetu, ispasti negativac u toj priči. Njegova odbrana je bila jednostavna: – Bila je pijana i zgrabila me je.

U njegovom stidu bilo je i sićušnih tračaka ponosa. Jedva je čekao da vidi Gaju; hteo je da joj ispriča kako ga je spopala ta odrasla žena. Nadao se da će moći da se zezaju na račun toga, kao što su se zezali na Morinin račun, ali da će ona potajno biti očarana; a takođe da će, dok se tako šale, možda saznati šta je tačno radila s Debelim; koliko daleko je odmakla s njim. Bio je spreman da joj oprost. I ona je bila pijana. Ali nije se ni pojavila.

Otišao je da donese salvetu za Leksi i umalo se sudario sa suprugom svog šefa, koja je stajala iza šanka, držeći njegov epipen.

– Hauard je hteo da proverim nešto – reče mu Širli. – A ova igla ne bi smela da stoji ovde. Staviću je pozadi.

XII

Kad je pojeo pola kutijice rolosa, Robi strahovito ožedne. Kristal mu nije kupila ništa za piće. Sišao je s klupe i čučnuo u toplu travu, odakle je još uvek mogao da vidi njene obrise u grmlju sa onim neznancem. Posle nekog vremena, spusti se niz obronak ka njima.

– Žedan sam – zacvile.

– Robi, miran budi! – povika Kristal. – Idi sedi na klupu!

– 'Oće pijem!

– Jebem ti... idi čekaj na klupi, pa ću ti donesem piće za minut! Bež', Robi!

Plaćući, on se pope nazad uz klizavi brežuljak do klupice. Već se mirio s time da mu se neće dati ono što traži, a bio je neposlušan iz navike, jer su odrasli potpuno nasumično primenjivali grdnje i pravila ponašanja, te je naučio da sam ugrabi sitna zadovoljstva kad god i gde god naiđe na njih.

Besan na Kristal, on odluta malo dalje od klupe, niz ulicu. Čovek s naočarima za sunce išao mu je u susret pločnikom.

(Gavin je zaboravio gde se parkirao. Izjurio je iz Merine kuće i krenuo pravo niz Crkvenu aleju i tek kada je došao do Majlsove i Samantine kuće shvatio da je krenuo u pogrešnom pravcu. Ne želeći da ponovo prođe pored doma Ferbraderovih, krenuo je obilaznim putem do mosta.

Video je dečaka, umazanog čokoladom, neuglednog i nimalo ljupkog, te je prošao pored njega, slomljen, napola priželjkujući da još uvek može da ode kod Kej, da ga ona grli bez reči... Uvek je bila najfinija prema njemu kada je nesrećan, to ga je i privuklo njoj.)

Žubor reke samo je povećao Robijevu žeđ. Još malo je plakao kada je promenio pravac i krenuo dalje od mosta, nazad pored mesta gde je znao da se krije Kristal. Žbunje je počelo da se trese. Produžio je, željan pića, kada primeti procep u dugoj živici s leve strane puta. Kada je došao do nje, s druge strane spazi igralište.

Robi se provuče kroz procep i stade da posmatra široko zeleno prostranstvo s razgranatim kestenovim drvetom i malim golovima. Robi je znao čemu oni služe, jer mu je rođak Dejn pokazao kako da šutira loptu na betonskom igralištu. Nikada nije video toliko zelenila.

Preko trave prođe neka žena, prekrštenih ruku i pognute glave.

(Samanta je besciljno lutala, hodala i hodala, bilo kuda, samo što dalje od Crkvene aleje. Postavljala je sebi brojna pitanja a nalazila tako malo odgovora; jedno od pitanja koje je sebi postavila bilo je i da li je preterala kada je rekla Majlsu za ono glupo pijano pismo, koje je poslala iz čiste pakosti, a koje joj se sada činilo ne mnogo promućurnim...)

Pogledala je naviše i pogled joj se susrete s Robijevim. Deca bi se često vikendom ušunjala kroz rupu u živici da se igraju na terenu. I njene ćerke su to radile kad su bile mlađe.

Preskočila je kapiju i krenula iz pravca reke ka trgu. I dalje se gadila sebe, ma koliko bežala od toga.)

Robi se vratio kroz rupu u živici i neko vreme išao ulicom za ženom koja je žustro koračala, ali se ona ubrzo izgubila s vidika. Pola kutijice preostalih rolosa topilo mu se u ruci, a on nije hteo da ih pusti, iako je bio toliko žedan. Možda je Kristal završila s onim. On krenu nazad u suprotnom smeru.

Kada je stigao do prvog grmlja duž obale, video je da se ono ne pomera, pa je pomislio da može da priđe.

– Kristal – reče on.

Ali žbunje je bilo prazno. Kristal nije bilo.

Robi zajeca i stade da doziva Kristal. Popeo se nazad uz obalu i mahnito gledao levo-desno po ulici, ali od nje nije bilo ni traga.

– Kristal! – povika on.

Žena s kratkom srebrnom kosom ga pogleda, namršteno, hitro kaskajući pločnikom s druge strane ulice.

Širli je ostavila Leksi u „Limenom lončetu”, gde je ova delovala srećno, ali je nedaleko od trga ugledala Samantu, poslednju osobu koju je želela da sretne, pa je žurno krenula u suprotnom pravcu.

Dok je hitala putem, za njom su odjekivali dečakovi jecaji i ridanje. Širli je u pesnici u džepu čvrsto stezala epipen. Neće ona postati predmet prostačkih šala. Želela je da bude čedna i sažaljevana, kao Meri Ferbrader. Njen bes je bio tako silovit, tako opasan da nije mogla trezveno da razmišlja: želela je da dela, da kazni, da završi.

Nešto pre starog kamenog mosta, sa Širline leve strane zadrhta grm. Ona spusti pogled i zgrožena spazi nešto gnusno i pogano, što je još više razjari.

XIII

Sukvinder se šetala Pagfordom duže no Samanta. Izašla je iz zgrade Stare parohije pošto joj je majka rekla da mora da krene na posao, i otad je lutala ulicama, obilazeći nevidljive zone oko Crkvene aleje, Ulice Houp i trga.

U džepu je imala gotovo pedeset funti, svoju platu od rada u kafeu i od proslave, i žilet. Htela je da ponese štednu knjižicu, pohranjenu u malom plakariku s fiokama u očevoj radnoj sobi, ali je Vikram bio tamo za stolom. Čekala je neko vreme na autobuskoj stanici, gde može da se uhvati autobus do Jarvila, ali je spazila Širli i Leksi Molison kako dolaze ulicom, pa se sklonila s vidika.

Gajina izdaja je bila brutalna i neočekivana. Da privede Debelog... ima da šutne Kristal, sad kad ima Gaju. Svaki momak bi šutnuo svaku devojkicu zbog Gaje, znala je to. Ali nije mogla da podnese da ode na posao i sluša svoju jedinu saveznicu kako pokušava da je ubedi da je Debeli, zapravo, skroz okej.

Mobilni joj je zabrujao. Gaja joj je poslala već dve poruke.

Koliko sam se sinoć napila?
Ideš na posao?

Nije napisala ništa za Debelog. Ništa o tome da se ljubakala sa Sukvinderinim mučiteljem. Ova nova poruka je glasila: jesi OK?

Sukvinder vrati mobilni u džep. Možda može da krene peške ka Jarvilu, pa da uhvati autobus koji ide van grada, gde je niko neće videti. Njeni roditelji neće ni primetiti da je nema sve do pola šest, kada očekuju da se vrati iz kafea.

Dok je hodala, umorna i preznojena, u glavi joj se uobličio očajnički plan: kad bi našla mesto gde može da prespava za manje od pedeset funti... htela je samo da bude sama i da koristi svoj žilet.

Bila je na keju, a pored nje je proticala reka Or. Ako pređe mostić, mogla bi da krene zadnjom ulicom sve do početka obilaznice.

– Robi! *Robi!* Gde si!

Bila je to Kristal Vidon, koja je trčala tamo-amo duž obale. Debeli je pušio, s jednom rukom u džepu, i posmatrao Kristal kako jurca.

Sukvinder naglo skrenu desno na most, bojeći se da bi jedno od njih dvoje moglo da je primeti. Kristalini povici su odjekivali iznad površine rečnih brzaka.

Sukvinder spazi nešto u reci ispod sebe.

Čak i pre nego što je pomislila šta čini, šake su joj već bile na vrelom kamenom zidiću, a zatim se podigla na ivicu mosta; povikala je: – *U reci je, Kris!* – i skočila, na noge, u vodu. Kada ju je struja povukla u dubinu, razbije ni kompjuterski monitor raseče joj nogu.

XIV

Kada je Širli otvorila vrata od spavaće sobe, nije videla ništa osim dva prazna kreveta. Pravda je iziskivala da Hauard spava; moraće da ga savetuje da se vrati u krevet.

Ali ni iz kuhinje ni iz kupatila nije dopirao nikakav zvuk. Širli se zabrinula da se nije možda mimoišla s njim, pošto je krenula kući putem pokraj reke. Mora da se obukao i krenuo na posao; možda već u sobičku iza pulta raspravlja s Morin o Širli; možda kuju planove da se on razvede od nje i oženi Morin, sad kad je pukla bruka, pa više ne moraju da se kriju.

Maltene je utrčala u dnevnu sobu, nameravajući da telefonira u „Limeno lonče”. Hauard je u pidžami ležao na podu.

Lice mu je bilo modro, a oči izbečene. S usana mu je dopiralo tiho šišta-

nje. Jednom rukom se slabašno držao za grudi. Gornji deo pidžame mu se zadigao. Širli je jasno videla baš onaj delić krastave nadražene kože u koji je nameravala da zabode iglu.

Hauard je pogleda u oči s nemom molbom.

Širli je zurila u njega, užasnuta, a potom izjurila iz sobe. Prvo je sakrila epipen u teglu s keksom; a zatim ga je izvadila odatle i gurnula skroz iza svojih kuvara.

Otrčala je nazad u dnevnu sobu, zgrabila telefon i pozvala hitnu pomoć.

– Pagford? Zovete za bungalov Orbank, zar ne? Poslali smo već jedna kola.

– O, hvala vam, hvala gospodu – reče Širli, i maltene prekinu vezu, a onda shvati šta je ova upravo rekla i vrisnu: – Ne, ne, nije bungalov Orbank...

Ali je operaterka već prekinula vezu pa je morala ponovo da pozove. Toliko se uspaničila da je ispustila slušalicu. Na tepihu pored nje, Hauardovo šištanje je postajalo sve slabije i slabije.

– Nije bungalov Orbank – povika ona. – Evertri venac broj trideset šest, u Pagfordu... moj muž ima srčani udar...

XV

U Crkvenoj aleji, Majls Molison istrča iz svoje kuće u pantoflama i potrča niz strmi pločnik sve do zgrade Stare parohije na uglu. On zalupa levom rukom na debela vrata od hrastovine, dok je desnom pokušavao da na mobilnom ukuca broj svoje supruge.

– Da? – reče Parminder, otvorivši vrata.

– Moj otac – procedi Majls – ... još jedan srčani udar... mama je zvala hitnu... hoćeš li doći? Molim te, možeš li da dođeš?

Parminder hitro krenu nazad u kuću, u mislima već grabeći lekarsku torbicu, ali zatim stade.

– Ne mogu. Suspendovana sam s posla, Majlse. Ne smem.

– Mora da se šališ... molim te... hitna pomoć neće stići još...

– Ne mogu, Majlse – reče ona.

On se okrenu i otrča u suprotnom pravcu kroz otvorenu kapiju. Ispred

sebe vide Samantu, kako hoda uz njihovu baštensku stazicu. Pozvao ju je, slomljenim glasom, a ona se iznenađeno osvrnu. Isprva je pomislila da paniči zbog nje.

– Tata... srušio se... dolazi hitna pomoć... prokleta Parminder Džavanda neće da dođe...

– Gospode – reče Samanta. – Gospode bože.

Oni utrčaše u kola i odvezoše se uzbrdo ulicom, Majls još uvek u pantoflama, a Samanta u klompama koje su joj našuljale stopala.

– Majlse, slušaj, eno sirene... već su stigli...

Ali kada su skrenuli u Evertri venac, tamo nije bilo nikoga, a sirene su se već udaljile.

Dva kilometra dalje, na travnjaku, Sukvinder Džavanda je povraćala rečnu vodu ispod vrbovog drveta, dok ju je neka starica čvrsto umotavala u ćebad, već natopljenju koliko i Sukvinderina odeća. Nedaleko odatle, čovek koji izveo psa u šetnju, a zatim izvadio Sukvinder iz reke, vukući je za kosu i duksericu nadvio se nad malo, mlitavo telo.

Sukvinder se činilo da je bila osetila Robija kako se koprca u njenim rukama, ili je to, možda, bio samo okrutni tok reke, koji je pokušavao da joj ga otme? Bila je dobra plivačica, ali reka Or ju je povukla ispod površine, bespomoćno je, hirovito bacajući. Povukla ju je iza okuke i izbacila prema kopnu, gde je uspela da vrisne, a zatim ugledala čoveka s psom kako trči ka njoj duž obale...

– Ne vredi – reče čovek, koji je već dvadeset minuta pokušavao da oživi Robijevo malo telo. – Gotov je.

Sukvinder zajeca i sruči se na hladno mokro tlo, besno se tresući dok su zvuci sirena dopirali do njih, prekasno.

U Evertri vencu su se, međutim, bolničari gadno namučili da polože Haurda na nosila, pa su i Majls i Samanta morali da im pomognu.

– Idemo mi iza tebe kolima, a ti idi s tatom – povika Majls Širli, koja je delovala zabezegnuto i nimalo voljna da uđe u ambulanta kola.

Morin je upravo ispratila poslednju mušteriju iz „Limenog lončeta” i zastala je na pragu kafea, osluškujući.

– Mnogo sirena – reče ona preko ramena iscrpljenom Endruu, koji je brišao stolove. – Mora da se nešto dogodilo.

I duboko udahnu, kao da se nada da će u toplom popodnevnom vazduhu osetiti miris katastrofe.

Šesti deo

Nedostaci volonterskih organizacija

22:23

... najveći nedostatak takvih organizacija je to što ih je teško osnovati, a sklone su raspadanju...

Čarls Arnold Barker
Opštinska i lokalna samouprava
Sedmo izdanje

I

Mnogo puta je Kolin Vol zamišljao da mu policija dolazi na vrata. Najzad su stigli, u sumrak nedeljnog popodneva: žena i muškarac, ali nisu bili tu da uhapsu Kolina, već su tražili njegovog sina.

Desila se kobna nesreća, a „Stjuart, beše?” bio je svedok. – Da li je kod kuće?

– Ne – reče Tesa – o, gospode bože... Robi Vidon... ali on živi na Poljani... šta je tražio ovde?

Policajka objasni, blago, šta oni pretpostavljaju da se dogodilo, upotreblivši frazu: – Tinejdžeri su ga izgubili iz vida.

Tesi se učini da će se onesvestiti.

– Ne znate gde je Stjuart sada? – upita policajac.

– Ne – reče Kolin, ispijen i s podočnjacima. – Gde je poslednji put viđen?

– Kada su naše kolege došle kolima, Stjuart je, čini se, ovaj, pobegao.

– O, gospode bože – ponovo će Tesa.

– Ne javlja se – reče Kolin smireno; već je pozvao Debelog na mobilni. – Moramo da ga pronađemo.

Čitav Kolinov život je bio jedno veliko uvežbavanje za katastrofu. Bio je spreman. Uzeo je kaput.

– Pokušaću kod Arfija – reče Tesa, hitajući ka telefonu.

Vesti o katastrofama još nisu doprle do Vidikovca, koji je izolovan počivao iznad varošice. Endruov mobilni se oglasi u kuhinji.

– 'Alo – reče on, usta punih tosta.

– Endi, ovde Tesa Vol. Da li je Stju s tobom?

– Ne – reče on. – Žao mi je.

Ali nije mu bilo nimalo žao što Debeli nije s njim.

– Nešto se dogodilo, Endi. Stju je bio dole kod reke s Kristal Vidon, koja je pvela sa sobom svog malog brata, i dečak se udavio. Stju je nekud... nekud pobegao. Razmisli, znaš li gde bi mogao da bude?

– Ne – reče Endru nagonski, jer je to bio njihov zajednički kodeks. Nikad ne reci roditeljima.

Ali užasna vest koju mu je upravo saopštila poče da se širi kroz slušalicu poput vlažne izmaglice. Sve je iznenada postalo manje jasno, manje sigurno. Ona se spremala da prekine vezu.

– Čekajte, gospođo Vol – reče on. – Možda znam... ima jedno mesto uz reku...

– Ne verujem da bi sada išao blizu reke – reče Tesa.

Sekunde su promicale, a Endru je bio sve uvereniji da je Debeli u Sandučetovoj rupi.

– To je jedino mesto koje mi pada na pamet – reče.

– Reci mi gde...

– Morao bih da vam pokažem.

– Biću tu za deset minuta – povika ona.

Kolin je već peške patrolirao ulicama Pagforda. Tesa odveze nisan uz vijugavi brdski drum, i zateče Endrua kako je čeka na okretnici, gde je inače hvatao autobus. On joj objasni da treba da se spusti kroz varoš. Ulične svetiljke su blede svetlele u sumrak.

Parkirali su se pored drveća gde je Endru obično bacao Sajmonov trkački bicikl. Tesa je izašla iz kola i pratila Endrua do ivice vode, zbunjena i uplašena.

– Nije ovde – reče ona.

– To je tamo, duž ivice – reče Endru, pokazujući na strmi mračni obronak brda Pargeter, koje se spuštalo pravo u vodu, uz gotovo nepostojeću obalu koja ga je odvajala od brzaka.

– Kako to misliš? – upita Tesa, užasnuta.

Endru je odmah znao da ona neće moći da pođe s njim, tako niska i punačka.

– Idem da proverim – reče on. – Ako hoćete da me sačekate ovde.

– Ali isuviše je opasno! – povika ona preko tutnjave moćne reke.

Ignorišući je, on posegnu za poznatim rukohvatima i ispustima za stopala. Dok je odmicao duž tankog ruba, obema im pade na pamet ista misao; da je Debeli možda upao, ili skočio, u reku koja je šibala tako blizu Endruovih sto-

pala.

Tesa je stajala pored same vode sve dok više nije mogla da razazna Endrua, a zatim se okrenu, trudeći se da ne plače, za slučaj da je Stjuart tamo, pa da mora smireno da porazgovara s njim. Prvi put se zapita gde je Kristal. Policija ništa nije rekla, a njen užasan strah za Debelog je odagnao sve ostale brige...

Molim te, bože, daj da nađem Stjuarta, molila se. Daj da nađem Stjuarta, bože, molim te.

A zatim izvuče mobilni iz džepa svog džempera i pozva Kej Boden.

– Ne znam da li si čula – povika ona, nadglasavajući se s tutnjavom vode, i ispriča Kej celu priču.

– Ali ja nisam više njena socijalna radnica – reče Kej.

Otprilike pet metara dalje, Endru je stigao do Sandučetove rupe. U njoj je bio mrkli mrak; nikada nije bio u njoj ovako kasno. On se uvuče.

– Debeli?

Čuo je kako se nešto kreće u dnu rupe.

– Debeli? Jesi tu?

– Imaš da mi pripališ, Arfi? – reče neprepoznatljiv glas. – Ispale su mi proklete šibice.

Endru pomisli da dovikne Tesi, ali ona ne zna koliko vremena treba da se dođe do Sandučetove rupe. Može da pričeka još koji trenutak.

Dodade mu svoj upaljač. Pri njegovoj treperavoj svetlosti, Endru vide da se izgled njegovog prijatelja izmenio bezmalo koliko i njegov glas. Debelom su oči bile podbule; celo lice mu je bilo naduveno.

Plamen se ugasio. Vrh cigarete Debelog jarko je svetleo u tmini.

– Da li je mrtav? Njen brat?

Endru nije shvatio da Debeli ne zna.

– Aha – reče on, a zatim dodade – bar mislim. Tako su mi... to sam čuo.

Zavlada tajac, a zatim do njega kroz tamu dopre tiho, takoreći praseće cviljenje.

– Gospođo Vol – povika Endru, proturivši glavu kroz rupu koliko god je mogao, da od šuštanja brzaka ne mora da sluša Debelog kako jeca. – Gospođo

Vol, ovde je!

II

Policajka je bila nežna i blaga, u skućenom bungalovu kraj reke, u kojem su ćebad, fotelje sa cvetnim tapacirungom i izlizani tepisi ogrezli su ustajaloj vodi. Starica vlasnica bungalova donela je termos i šoljicu ključalog čaja, koju Sukvinder nije smela da podigne, jer je podrhtavala kao bušilica. Isprekidano je pružala informacije: svoje ime, Kristalino ime, ime mrtvog dečaćića, koga su ukrcavali u ambulatna kola. Čovek koji je šetao psa, koji ju je izvuкао iz reke, bio je nagluv; davao je izjavu policiji u susednoj sobi, a Sukvinder nije mogla da podnese zvuk njegovog preglasnog prepričavanja. Bio je privezao psa za drvo ispod prozora, gde je ovaj neprekidno cvileo.

Zatim je policija pozvala njene roditelje, koji su došli po nju, a Parminder je oborila stočić i razbila jedan od ukrasa starije gospođe jurnuvši preko sobe sa čistom odećom u rukama. U skućenom kupatilu, na Sukvinderinoj nozi ukazala se duboka prljava posekotina, kojom je poprskala frotirsku stazicu crnim tačkicama, a kada je Parminder videla ranu, vrisnula je Vikramu, koji se svima glasno zahvaljivao u predvorju, da mora da odveze Sukvinder u bolnicu.

Ponovo je povratila u kolima, majka, koja je bila kraj nje na zadnjem sedištu, obrisala ju je, a Parminder i Vikram su celim putem do bolnice nastavili glasno da razgovaraju; njen otac je neprekidno ponavljao stvari kao što su: – trebaće joj sedativ – i: – ta rana će svakako morati da se ušiva – a Parminder, koja je sedela na zadnjem sedištu sa uzdrhtalom Sukvinder, koja je povraćala žuč, neprekidno je govorila: – Mogla si da umreš. Mogla si da umreš.

Osećala se kao da je još uvek pod vodom. Sukvinder se nalazila negde gde nije mogla da diše. Pokušala je da preseče sve to, da se i njen glas čuje.

– Da li Kristal zna da je mrtav? – upitala je cvokoćući, a Parminder je nekoliko puta morala da je zamoli da ponovi pitanje.

– Ne znam – najzad joj odgovori. – Mogla si da umreš, Veselnice.

U bolnici su je ponovo naterali da se svuče, ali ovoga puta je majka bila s njom u separeu ograđenom zavesom, te je prekasno shvatila svoju grešku kada je ugledala užasnuti izraz na Parminderinom licu.

– Gospode – reče ova, zgrabivši Sukvinder za podlakticu. – Gospode bože. Šta si to sebi uradila?

Sukvinder je ostala bez reči, prepustivši se suzama i neobuzdanom drhtanju, a Vikram viknu na sve, uključujući i Parminder, da je ostave na miru, ali i da prokleta požure, jer ta njena posekotina mora da se očisti, a trebaće joj i ušivanje, sedativi i rendgensko snimanje...

Kasnije su je stavili u krevet, a roditelji ostadoše svako s jedne strane kreveta, milujući je po rukama. Bila je topla i otupela, a noga je više nije bolela. Nebo iza prozora je bilo mračno.

– Huard Molison je imao još jedan srčani udar – čula je majku kako govori ocu. – Majls je hteo da idem kod njega.

– Kakva drskost – reče Vikram.

Na Sukvinderino pospano iznenađenje, posle toga nisu više razgovarali o Huardu Molisonu. Samo su nastavili da je maze po rukama sve dok, nedugo potom, nije tonula u san.

Na udaljenoj strani zgrade, u oronuloj plavoj sobi s plastičnim stolicama i akvarijumom u uglu, Majls i Samanta su sedeli oko Širli, čekajući vesti iz operacione sale. Majls je još uvek bio u papučama.

– Ne mogu da verujem da Parminder Džavanda nije htela da dođe – reče on ko zna koji put, dok ga je glas na trenutke izdavao. Samanta ustade, prođe pokraj Širli i zagrlila Majlsa, ljubeći mu gustu, prosedu kosu, udišući njegov poznat miris.

Širli reče piskavim, davljeničkim glasom: – Nimalo me ne čudi što nije htela da dođe. Nimalo me ne čudi. Potpuno sramotno.

Od njenog starog života i starih uzdanica preostala joj je još samo navika da napada dežurne krivce. Šok joj je oduzeo gotovo sve: više nije znala u šta da veruje, ni čemu da se nada. Čovek u operacionoj sali nije bio čovek za koga je mislila da se udala. Kad bi samo mogla da se vrati u ono blaženo stanje sigurnosti, pre nego što je pročitala onaj užasni post...

Možda bi trebalo da ugasi čitav sajt. Da u potpunosti ukine forum. Bojala se da će se Duh vratiti, da će možda opet napisati onu groznu stvar...

Želela je da istog časa ode kući, i da skine sajt; a dok je tamo, mogla bi jednom zauvek da uništi epipen...

Video ga je... znam da ga je video...

Ali nikad to ne bih učinila, zaista. Ne bih to uradila. Bila sam uznemirena. Nikad to ne bih učinila...

Šta ako Huard preživi, i njegove prve reči budu: – Istrčala je iz sobe čim

me je videla. Nije odmah pozvala hitnu pomoć. Držala je ogromnu iglu...

Onda ću reći da mora da mu je infarkt udario i na mozak, pomisli Širli prkosno.

A ako umre...

Pokraj nje, Samanta je grlila Majlsa. Širli se to nije svidelo; trebalo bi da ona bude u centru pažnje; *njen* muž leži gore i bori se za život. Želela je da bude kao Meri Ferbrader, da je tetoše i da joj se dive, da bude tragična heroína. Nije ovako zamišljala...

– Širli?

Rut Prajs, u svojoj bolničkoj uniformi, utrča u čekaonicu sa saosećajnošću na licu.

– Upravo sam čula... morala sam da dođem... Širli, kakav užas, tako mi je žao.

– Rut, draga – reče Širli, ustade i prepusti se njenom zagrljaju. – Lepo od tebe. Vrlo lepo.

Širli je prijalo da upozna svoju prijateljicu medicinsku sestru s Majlsom i Samantom, i da pred njima uživa u njenom sažaljenju i nežnosti. U njenim očima, bila je to mala uvertira u obudovelost...

Ali onda je Rut morala nazad na posao, a Širli se vrati svojoj plastičnoj stolici i neprijatnim mislima.

– Biće njemu dobro – mrmljala je Samanta Majlsu, dok joj je naslanjao glavu na rame. – Znam da će se izvući. Tako je bilo i prošli put.

Širli je posmatrala sitne neonski-drečave ribice kako špartaju tamo-amo u akvarijumu. Prošlost je ono što je želela da promeni; budućnost je prazan list.

– Da li je neko javio Mo? – upita Majls posle nekog vremena, brišući oči nadlanicom, dok je drugom rukom stezao Samantinu nogu. – Mama, hoćeš da ja...?

– Ne – oštro će Širli. – Sačekaćemo... dok ne budemo znali.

U operacionoj sali na spratu, telo Hauarda Molisona preivalo se sa ivica operacionog stola. Grudni koš mu je bio širom otvoren, otkrivajući ruševine onoga što je Vikram Džavanda sagradio. Devetnaestoro ljudi je mukotrpno pokušavalo da popravi štetu, dok su aparati na koje je Hauard bio povezan ispuštali nežne neumoljive zvuke, potvrđujući da je i dalje u životu.

A sasvim dole, u utrobi bolnice, telo Robija Vidona ležalo je smrznuto i

belo u mrtvačnici. Niko ga nije otpratio do bolnice, niti ga je iko obišao u njegovoj metalnoj fioci.

III

Endru je odbio da ga odvezu nazad do Vidikovca, tako da su u kolima bili samo Tesa i Debeli, a Debeli reče: – Ne želim da idem kući.

– U redu – odgovori Tesa, i nastavi da vozi, istovremeno razgovarajući s Kolinom preko telefona. – Kod mene je... Endi ga je našao. Vraćamo se uskoro... Da... Da, hoću...

Suze su se slivale Debelom niz lice; telo ga je izdavalo; isto kao onda kada mu se vrela mokraća slila niz nogu, sve do čarape, kada ga je Sajmon Prajs naterao da se upiša. Vrela slana tečnost mu je curila niz bradu, na grudi, dobujući kao kapi kiše.

Neprekidno je zamišljao sahranu. Sićušan mali kovčeg.

Nije hteo ono da radi dok je dečak tako blizu.

Da li će teret mrtvog deteta ikada prestati da ga tišti?

– Dakle, pobjegao si – reče Tesa hladno, ne obazirući se na njegovo plakanje.

Molila se da ga nađe živog, ali je u njoj sada preovladalo gađenje. Njegove suze je nisu smekšale. Već je navikla na muške suze. Donekle je bila postićena što se on ipak nije bacio u reku.

– Kristal je rekla policiji da ste ti i ona bili u žbunju. Jednostavno ste ga ostavili samog, je li?

Debeli je zanemio. Nije mogao da poveruje koliko je okrutna. Zar ne shvata koliko očaj vlada u njemu, koliko užas, osećaj da je kužan?

– Pa, nadam se da je *ipak* zatrudnela s tobom – reče Tesa. – To će joj dati bar neki razlog da živi.

Svaki put kada bi zašli za ugao, pomislio bi da ga vodi kući. Najviše je strahovao od Sandučeta, ali sada među njegovim roditeljima nije bilo razlike. Želeo je da izađe iz kola, ali je ona zaključala sva vrata.

Bez ikakvog upozorenja, ona naglo skrenu i zakoči. Držeći se za ivicu sedišta, Debeli vide da su na skretnici za jarvilsku obilaznicu. Uplašivši se da će mu narediti da izađe iz kola, on okrenu naduveno lice ka njoj.

– Tvoja biološka majka – reče ona, gledajući ga kao nikada ranije, bez ikakvog sažaljenja ili nežnosti – imala je četrnaest godina kada te je rodila. Stekli smo utisak, po onome što nam je rečeno, da je bila iz srednje klase, izuzetno bistra devojka. Uporno je odbijala da kaže ko ti je otac. Niko nije znao da li pokušava da zaštiti maloletnog dečka, ili nešto gore. To nam je sve rečeno u slučaju da imaš neke mentalne ili fizičke nedostatke. Za slučaj – reče ona jasno, poput nastavnice koja se trudi da naglasi nešto što će svakako biti na kontrolnom – da si se rodio iz rodoskrvnuća.

On ustuknu. Bilo bi mu lakše da ga je ustrelila.

– Toliko sam očajnički želela da te usvojim – reče ona. – Očajnički. Ali tvoj tata je bio veoma bolestan. Rekao mi je: – Ja to ne mogu. Bojim se da ću povrediti bebu. Moram da ozdravim pre nego što ovo učinimo, a ja ne mogu da se lečim i da brinem o detetu.

– Ali ja sam čvrsto odlučila da te dobijem – reče Tesa – pritiskala sam ga da laže, da kaže socijalnoj radnici da je sasvim zdrav, da se pretvara da je srećan i normalan. Dovedi smo te kući, bio si sićušan, rođen pre vremena, a pete noći pošto smo te doneli u kuću, tvoj otac je izašao iz kreveta, otišao u garažu, priključio baštensko crevo na auspuh i pokušao da se ubije, jer je bio ubeđen da te je ugušio. I umalo umro.

– Stoga možeš mene da kriviš – reče Tesa – za to što se ti i tvoj tata od početka niste dobro slagali, a možda možeš i da me kriviš za sve ostalo što je usledilo. Ali reći ću ti i ovo, Stjuarte. Tvoj otac se čitav život suočavao sa stvarima koje nikada nije učinio. Ne očekujem od tebe da razumeš tu vrstu hrabrosti. Ali – glas najzad poče da je izdaje, i on začu majku koju je poznavao – on te voli, Stjuarte.

Dodala je tu laž, jer nije mogla da se suzdrži. Noćas je, prvi put, Tesa bila ubeđena da to *jeste* bila laž, kao i to da je sve što je učinila u životu, za šta je govorila sebi da je ko zna zbog čega dobro, bilo samo slepa sebičnost, koja je svuda oko nje pravila pometnju i nered. *Ali ko bi mogao da podnese da zna koje su zvezde već mrtve, pomisli, trepćući ka noćnom nebu; da li bi iko mogao da podnese da sazna da su se sve ugasile?*

Okrenula je ključ u motoru, prebacila u brzinu i oni ponovo izbiše na obilaznicu.

– Ne želim da idem na Poljanu – užasnuto će Debeli.

– Ne idemo na Poljanu – reče ona. – Vodim te kući.

IV

Policija je najzad pokupila Kristal Vidon, dok je ova beznadežno trčala duž obale reke na samom rubu Pagforda, još uvek dozivajući svog brata prozukulim glasom. Policajka koja joj je prišla obratila joj se po imenu, i pokušala da joj nežno saopšti vest, ali je ona i dalje pokušavala udarcima da otera ženu od sebe, te je naposletku policajka morala bezmalo na silu da je ubaci u kola. Kristal nije primetila Debelog kako nestaje među drvećem; on za nju više nije postojao.

Policija je odvezla Kristal kući, ali kada su pokucali na ulazna vrata, Teri nije htela da ih otvori. Videla ih je kroz prozor na spratu, i pomislila da je Kristal uradila ono nezamislivo, neoprostivo, i rekla kerovima za putne torbe pune Oboovog hašiša. Odvukla je teške torbe na sprat, dok je policija lupala na vrata, te ih je otvorila tek kada je procenila da je to već neizbežno.

– Š’a ’oćete? – povika, odškrinuvši vrata svega nekoliko centimetara.

Policajka je triput zamolila da uđe, a Teri je odbijala, i dalje zahtevajući da zna šta žele. Nekoliko komšija je počelo da proviruje kroz prozore. Čak i kada je policajka rekla: – U pitanju je vaš sin, Robi – Teri nije shvatila.

– Dobro je on. Niš’a mu ne fali. Kod Kristal je.

Ali zatim spazi Kristal, koja je odbila da ostane u kolima, te je stigla do polovine baštenske staze. Teri spusti pogled niz telo svoje ćerke, ka mestu gde bi obično stajao Robi, stežući je za nogu, u strahu od ovih čudnih ljudi.

Teri izlete iz svoje kuće kao furija, ispruživši ruke kao kandže, a policajka je morala da je uhvati oko struka i da je odvuče od Kristal, kojoj je pokušavala da izgrebe lice.

– Kučko mala, kučko mala, š’a si uradila Robiju?

Kristal obiđe oko njih dve koje su se rvale, ulete u kuću i zalupi vrata za sobom.

– E, u kurac – promrmlja policajac sebi u bradu.

Kilometrima daleko, u Ulici Houp, Kej i Gaja Boden su se srele licem u lice u mračnom hodniku. Ni jedna ni druga nisu bile dovoljno visoke da zamene sijalicu koja već danima ne radi, a nisu imale merdevine. Po čitav dan bi se svađale, potom maltene pomirile, a onda ponovo svađale. Najzad, u trenutku kada je pomirenje delovalo nadohvat ruke, kada se i Kej složila da i ona mrzi Pagfrod, da je sve to bila velika greška i da će pokušati da ih vrati u Lon-

don, zazvonio joj je mobilni.

– Udavio se brat Kristal Vidon – prošaputa Kej, kad je završila razgovor s Tesom.

– O! – reče Gaja. Znala je da treba da iskaže sažaljenje, ali je strahovala da batali raspravu o Londonu pre nego što iz majke izvuče čvrsto obećanje, te dodade, tananim glasom: – Baš tužno.

– Desilo se ovde u Pagfordu – reče Kej. – Malo dalje niz ulicu. Kristal je bila sa sinom Tese Vol.

Gaja se još više postide što je dozvolila da je Debeli poljubi. Imao je užasan ukus, na pivo i cigarete, i pokušao je da je ispipa. Vredela je mnogo više od Debelog, znala je to. Da je u pitanju bio Endi Prajs, mnogo bolje bi se osećala posle tog poljupca. Sukvinder joj čitav dan nije odgovarala na pozive.

– Biće potpuno skrhana – reče Kej, zamućenog pogleda.

– Ali *ti* tu ništa ne možeš – reče Gaja. – Zar ne?

– Pa... – poče Kej.

– *Ne opet!* – vrisnu Gaja. – Uvek, ali uvek ista priča! Nisi više njena socijalna radnica! *Šta je* – povika ona, lupajući nogom o pod, kao kad je bila mala – *sa mnom?*

Policajac u Ulici Foli je već pozvao dežurnog socijalnog radnika. Teri se uvijala, vrištala i pokušavala da udara u ulazna vrata, iza kojih se čulo pomeranje nameštaja dok je neko pravio barikade. Komšije su izlazile na pragove kuća, opčinjena publika koja je pratila Terin krah. Uzrok svega toga nekako se proneo među posmatračima, na osnovu Terinog nerazumljivog urlikanja i zloslutnog držanja policije.

– Dečak je mrtav – govorili su jedni drugima. Niko nije istupio da je uteši ili umiri. Teri Vidon nije imala prijatelja.

– Pođi sa mnom – preklinjala je Kej svoju buntovnu kći. – Otići ću do kuće da vidim mogu li ikako da pomognem. Dobro sam se slagala s Kristal. Ona nema nikoga.

– Kladim se da se jebala s Debelim kada se to dogodilo! – povika Gaja; ali bio je to njen poslednji protest, te je nekoliko minuta kasnije vezivala pojas u Kejinom starom voksholu, srećna, uprkos svemu, što ju je Kej pozvala da joj se pridruži.

Ali dok su njih dve stigle do obilaznice, Kristal je već pronašla ono što je tražila: kesicu heroina skrivenu u vešernici; drugu od one dve koje je Obo dao

Teri u zamenu za sat Tese Vol. Odnela ju je, zajedno s Terinim priborom, u kupatilo, jedinu prostoriju koja se zaključavala.

Mora da je njena tetka Čeril čula šta se dogodilo, jer je Kristal kroz dvoja vrata razabrala njenu upečatljivu dreku, zajedno s Terinim vrištanjem.

– Kučko mala, otvaraj vrata! Pusti majku da te vidi!

I policija je vikala, pokušavajući da ućutka njih dve.

Kristal se nikada dotad nije fiksala, ali je mnogo puta posmatrala kako se to radi. Znala je sve o vikinškim dugim brodovima, znala je kako da napravi maketu vulkana i znala je kako da ugreje kašiku, znala je da napravi sićušnu kuglicu vate kojom bi pokupili rastopljeni heroin, koja služi kao filter kada punite špric. Znala je da je unutrašnja strana lakta najbolje mesto da pronađete venu i znala je da položi iglu što više u ravan s kožom. Znala je, jer je i to mnogo puta čula, da oni koji se prvi put bodu ne mogu da podnesu onoliko koliko mogu da prime iskusni narkomani, a to je bilo dobro, jer ona nije mogla više ništa da podnese.

Robi je mrtav, a za sve je ona kriva. Pokušavajući da ga spase, ubila ga je. Dok su joj prsti radili ono što je moralo biti učinjeno, treperave slike su joj ispunjavale um. Gospodin Ferbrader, koji trči uz obalu kanala u svojoj trenerci, dok ekipa vesla. Lice bake Ket, ganuto od bola i ljubavi. Robi, koji je čeka na prozoru kuće njegove hraniteljske porodice, neprirodno čist, i cupka od ushićenja dok se ona približava vratima...

Čula je policajca kako je doziva kroz prozorče za poštu, govoreći joj da ne bude šašava, dok je policajka pokušavala da utiša Teri i Čeril.

Igla je s lakoćom skliznula u Kristalinu venu. Snažno je pritisnula špric, puna nade i bez ikakvog žaljenja.

Dok su Kej i Gaja stigle, a policija odlučila da razvali vrata, Kristal Vidon je ostvarila svoju jedinu ambiciju: pridružila se svome bratu tamo gde niko više nije mogao da ih razdvoji.

Sedmi deo

Pomoć sirotinji

13:5

Pokloni koji koriste siromašnima... izraz su milosrđa, a pokloni namenjeni sirotinji milosrdni su čak i da pritom donose korist i bogatima...

Čarls Arnold Barker
Opštinska i lokalna samouprava
Sedmo izdanje

Gotovo tri nedelje nakon što su sirene jecale kroz sneni Pagford, jednog sunčanog aprilskog jutra, Širli Molison je stajala sama u svojoj spavaćoj sobi, žmireći u odraz u ogledalu na plakaru. Privodila je kraju doterivanje haljine pred sada već svakodnevnu vožnju do Jugozapadnog kliničkog centra. Kopča na kaišu je skliznula za jednu rupu dalje no pre dve nedelje, srebrna kosa već joj je bila zrela za šišanje, a njena grimasa pri jarkoj sunčevoj svetlosti koja je prodirala u sobu mogla je da bude i jednostavan izraz njenog raspoloženja.

Širli je čitavih godinu dana obilazila odeljenja, gurajući bibliotečka kolica, noseći beležnice i cveće i nijednom joj nije palo na pamet da bi i sama mogla da postane jedna od tih sirotih, pognutih žena koje sede kraj kreveta, izbačene iz životnog koloseka, dok kraj njih leže njihovi poraženi i slabi muževi. Huard se nije oporavio brzo kao pre sedam godina. Još uvek je bio povezan na pišteće mašine, povučen i slabašan, nezdravog, lošeg tena, kukavno zavisin. Ponekad bi se pretvarala da mora do toaleta da bi se sklonila od njegovog smrknutog pogleda.

Kada ju je Majls pratio do bolnice, njemu bi prepustila razgovor s Huardom, što bi on i činio, izvodeći neprekidni monolog pagfordskih vesti. Osećala se mnogo bolje – i vidljivije i zaštićenije – kada je ledenim hodnicima hodala uz visokog Majlsa. Uljudno je ćaskao s bolničarkama, pružao joj ruku dok ulazi i izlazi iz kola, i povratio joj osećaj da je ona neko retko stvorenje, vredno brige i zaštite. Ali Majls nije mogao da dolazi svaki dan, pa je, iako je Širli to beskrajno nerviralo, neprekidno slao Samantu da ga odmeni u pratnji. To nije bilo ni približno, iako je Samanta bila jedna od retkih osoba koje su uspevale da izmame osmeh na Huardovom ljubičastom, odsutnom licu.

Kao da niko nije shvatao koliko je užasava tišina kod kuće. Kada su lekari rekli porodici da će oporavak trajati mesecima, Širli se ponadala da će je Majls pozvati da se useli u gostinsku sobu u velikoj kući u Crkvenoj aleji, ili da će doći da prespava kod nje, s vremena na vreme, u bungalovu. Ali ne: ostala je sama, sasvim sama, ako se izuzmu tri bolna dana kada je glumila domaćicu Pat i Meli.

Nikada to ne bih učinila, uveravala je sebe, stalno iznova, automatski, u nemoj noći, kada ne bi mogla da zaspi. *Nisam zaista nameravala. Samo sam bila uznemirena. Nikada to ne bih učinila.*

Zakopala je Endruov epipen u meku zemlju ispod pojila za ptice u bašti, kao da je neki mali leš. Nije joj prijala spoznaja da je i dalje tu. Uskoro će ga ponovo iskopati, neke tamne noći, pre nego što dođu da odnesu đubre, i gur-

nuti u jednu od komšijskih kanti.

Hauard nije pomenuo iglu ni njoj ni bilo kome drugom. Nije je upitao zašto je pobjegla kad ga je videla.

Širli je pronalazila olakšanje u nezaustavljivim bujicama optužbi, upućenih na račun ljudi koji su, po njenom mišljenju, izazvali katastrofu koja je pogodila njenu porodicu. Parminder Džavanda je bila na prvom mestu, naravno, zbog bezosećajnog odbijanja da pomogne Hauardu. A zatim je tu ono dvoje tinejdžera koji su, zbog svoje gnusne neodgovornosti, odvratili pažnju hitne pomoći koja bi inače možda ranije stigla do Hauarda.

Ovaj potonji argument je možda bio slab, ali bilo je moderno omalovažavati Stjuarta Vola i Kristal Vidon, te je Širli pronašla mnogo željnih slušalaca u svom najužem krugu. Štaviše, ispostavilo se da je taj Volov mali sve vreme bio Duh Barija Ferbradera. Priznao je sve svojim roditeljima, a oni su lično pozvali žrtve dečakove zlobe, da im se izvine. Identitet Duha je ubrzo procurio u širu javnost, te je zato, zajedno sa spoznajom da snosi zajedničku odgovornost za davljenje trogodišnjeg deteta, olajavanje Stjuarta bilo i zadovoljstvo i dužnost.

Širli je bila mnogo žučnija u komentarima od svih ostalih. U njenim optužbama bilo je izvesne okrutnosti, jer je svaka od njih predstavljala mali egzorcizam osećaja povezanosti i divljenja koje je nekad osećala prema Duhu, kao i poricanje onog užasnog, poslednjeg posta, koji niko drugi, zasada, nije priznao da je video. Volovi nisu telefonirali Širli da joj se izvine, ali je ona stalno bila na oprezu, za slučaj da momak to pomene svojim roditeljima, ili za slučaj da joj bilo ko drugi kaže za to, kako bi nanela konačni udarac Stjuartovoj reputaciji.

– O da, Hauard i ja znamo za to – planirala je da kaže, s ledenim dostojanstvom – i verujem da je taj šok izazvao njegov srčani udar.

Čak je naglas uvežbavala u kuhinji izgovaranje tih reči.

Pitanje da li je Stjuart Vol zaista nešto znao o njenom mužu i Morin sada je bilo manje važno, pošto je Hauard očigledno sprečen da je ikada više osramoti na taj način, i možda nikada više neće ni moći, a činilo se da niko ne tračari o tome. Iako je tišina koju je upućivala Hauardu, kada bi neizbežno ostala nasamo s njim, bila protkana osećajem uzajamne ozlojeđenosti, Širli je imala snage da se suoči sa mogućnošću njegovog dugog oporavka i odsustvovanja iz kuće s mnogo više spokoja nego što joj se to činilo mogućim pre tri nedelje.

Oglasi se zvono i Širli požuri da otvori vrata. Na njima se nalazila Morin,

klatila se na nimalo preporučljivim visokim potpeticama, odevena u napadno jarki akvamarin komplet.

– Zdravo, draga, uđi – reče Širli. – Idem samo po torbu.

Bilo je čak bolje povesti i Morin u bolnicu nego da ide sama. Morin nije potresalo što je Hauard nem; njen graktavi glas je nastavljao da melje, a Širli je mogla da sedi u miru, osmehuje se poput mačeta i da se opusti. U svakom slučaju, pošto je Širli privremeno preuzela Hauardove obaveze u partnerstvu, pronalazila je dovoljno načina da se izbori sa svojim preostalim sumnjama, sveteći joj se time što se nije slagala ni s jednom Morininom odlukom.

– Znaš li šta se dešava dole niz ulicu? – upita Morin. – U Svetom Mihailu? *Sahrana dece Vidonovih.*

– *Ovde?* – reče Širli, užasnuta.

– Rekoše da su ljudi sakupili novac – uzvratu Morin, puna tračeva koji su Širli nekako promakli, tokom beskrajnih putovanja do bolnice i nazad. – Ne pitaj me ko. Bilo kako bilo, očekivala bih da porodica ne želi da to bude baš uz reku, a ti?

(Taj prljavi dečak poganog jezika, čijeg je postojanja bila svesna, i koga niko izuzev majke i sestre nije preterano voleo, nakon davljenja je prošao kroz takav preobražaj u kolektivnoj svesti Pagfordana da se o njemu svuda govorilo kao o vodenoj bebi, anđelčiću, neukaljanom i nežnom, koga bi svi prihvatili s ljubavlju i saosećanjem da su samo mogli da ga spasu.

Ali igla i plamen nisu imali nikakvo preobražavajuće dejstvo na ugled Kristal Vidon; naprotiv, trajno su je obeležili u svesti starog Pagforda kao bezdušno stvorenje, koje je u potrazi za, kako su to stariji govorili, „provodom”, izazvalo smrt nevinog deteta.)

Širli je navlačila kaput.

– Znaš li da sam ih čak videla toga dana? – reče ona, a obrazi joj se zarumeneše. – Dečak je cmizdrio pored jednog žbunja, dok su Kristal Vidon i Stjuart Vol u drugom...

– *Jesi li?* I da li su se zaista...? – upita Morin znatiželjno.

– O, da – reče Širli. – U po bela dana. Na otvorenom. A dečak je bio odmah uz samu reku kada sam ga videla. Još nekoliko koraka i upao bi.

Nešto u Morininom izrazu lica je žacnu.

– Žurila sam – reče Širli oštro – jer je Hauard rekao da se ne oseća dobro, pa sam premrla od brige. Nisam ni želela da izlazim, ali su Majls i Samanta

poslali Leksi kod mene... ako želiš moje iskreno mišljenje, mislim da su se posvađali... a onda je Leksi želela da ode u kafe... bila sam potpuno sluđena, i jedino na šta sam mislila bilo je, *moram da sa se vratim kod Hauarda...* tek sam mnogo kasnije *shvatila* šta sam zapravo videla... a najgore je to – reče Širli, porumenevši više no ikad, te se vrati svom dobro uvežbanom refrenu – što bi, da Kristal Vidon nije pustila to dete da odluta dok se zabavljala u žbunjnu, hitna pomoć mnogo brže stigla do Hauarda. Jer znaš, kad im stiže dvoje... može lako da nastane zbrka....

– Tako je – reče Morin, prekidajući je, na putu do kola, jer je sve to već čula. – Znaš, ne mogu da *pojnim* da im drže opelo ovde u Pagfordu...

Željno bi predložila da se odvezu pored crkve na putu do bolnice – žudela je da vidi kako porodica Vidon izgleda na okupu, a možda i da vidi onu degeneričnu majku narkomanku – ali nije znala kako da obrazloži taj zahtev.

– Znaš, Širli, postoji bar nešto utešno u svemu tome – reče ona, dok su išle ka obilaznici. – Samo što se nismo otarasili Poljane. To mora da je velika uteha Hauardu. Iako neće biti neko vreme u stanju da prisustvuje sastancima odbora, makar je to sproveo.

Endru Prajs je jurcao niz strmo brdo s Vidikovca, dok mu je sunce peklo leđa, a vetar mrsio kosu. Njegova modrica stara nedelju dana postala je žutozelena i delovala je, ako je to uopšte moguće, još gore nego kada se pojavio u školi gotovo zatvorenog oka. Endru je nastavnicima koji su se raspitivali za povredu rekao da je pao s bicikla.

Već je počeo uskršnji raspust, te je Gaja sinoć poslala SMS Endruu, da ga pita hoće li sutra ići na Kristalinu sahranu. On joj je smesta odgovorio sa „da” i sada je, nakon dužeg promišljanja, obukao najčistije farmerke i tamnosivu košulju, jer nije imao nikakvo odelo.

Nije mu bilo sasvim jasno zašto Gaja ide na sahranu, sem ako ne želi da pravi društvo Sukvinder Džavandi, za koju se, kako se činilo, vezala više no ikad, usred priprema za selidbu u London sa svojom majkom.

– Mama kaže da nikad nije ni trebalo da dolazimo u Pagford – rekla je Gaja veselo Endruu i Sukvinder, dok su sve troje sedeli na niskom zidiću pored trafike za vreme ručka. – Zna da je Gavin jedno govno.

Dala je Endruu broj svog mobilnog i rekla mu da će izaći zajedno kad bude dolazila u Reding da obiđe oca, a čak je usput pomenula i da će ga povesti da obiđe neka od njenih omiljenih mesta u Londonu, ako dođe u posetu.

Obasipala ih je blagonaklonošću, kao da je kakav demobilisani vojnik, a ta obećanja, tako lako data, donekle su olakšavala Endruovu predstojeću selidbu. Vest da su njegovi roditelji dobili ponudu za otkup Vidikovca dočekaio je s podjednakim uzbuđenjem i bolom.

Naglo skretanje u Crkvenu aleju, koje je obično bilo praćeno ushićenjem, sada ga je sneveselilo. Video je ljude na groblju kako mile tamo-amo, te se zapitao kakva će ovo sahrana biti, i prvi put tog jutra Kristal Vidon u njegovoj svesti postade nešto više od puke pomisli.

Vrati mu se uspomena, odavno pohranjena u najdublji kutak njegovog mozga, na onaj događaj kada mu je Debeli, na igralištu *Svetog Tome*, navodno u svrhe bezazlenog istraživanja, dao kikiriki skriven u kolačiću od sleza... još uvek je mogao da oseti kako mu grlo gori i neumoljivo se zatvara. Seća se da je pokušao da viče, i da su ga izdala kolena, dok su ga deca oko njega posmatrala sa čudnim, hladnokrvnim zanimanjem, a onda se začuo grleni krik Kristal Vidon.

– Endiprajs-ima-'lergijskureakciju!

Otrčala je zdepastim nožicama sve do zbornice, pa je direktor šćepao Endrua i s njim otrčao do najbližeg doma zdravlja, gde mu je doktor Kroford dao adrenalin. Ona je jedina upamtila predavanje koje im je nastavnica održala na času, objasnivši im da Endruova alergija može da bude opasna po život; jedina je prepoznala njegove simptome.

Kristal je trebalo da dobije zlatnu zvezdicu za zasluge, i možda pohvalnicu na zboru, kao učenik nedelje, ali je već sutradan (Endru se toga sećao jasno kao i sopstvenog kolapsa) tako jako udarila Leksi Molison u usta da joj je izbila dva zuba.

On pažljivo odgura Sajmonov bicikl u garažu Volovih, a zatim pozvoni na vrata uz oklevanje koje dotad nije osećao. Tesa Vol mu otvori, u svom najboljem sivom kaputu. Endru je bio ljut na nju; zbog nje je imao modricu na oku.

– Uđi, Endi – reče Tesa, s napetim izrazom lica. – Sad ćemo mi, za minut.

Čekao je u predvorju, gde je vitraž iznad vrata bacao užareni sjaj na podne daske. Tesa pohita u kuhinju, a Endru tamo spazi Debelog u onom njegovom crnom odelu, skupljenog u kuhinjskoj stolici poput zgaženog pauka, s rukom prebaćenom preko glave, kao da se brani od udaraca.

Endru mu okrenu leđa. Dečaci nisu razgovarali otkako je Endru poveo Tesu do Sandučetove rupe. Debeli već dve nedelje nije bio u školi. Endru mu je poslao nekoliko SMS-ova, ali mu Debeli nije odgovorio. Njegova stranica

na fejsbuku je ostala zamrznuta kao što je i bila na dan rođendanske žurke Hauarda Molisona.

– I kako je on znao da ja imam onaj kompjuter? – grmeo je Sajmon, kidišući na Endrua. – Kako je jebeni Debeli Vol znao da sam radio posliće u štampariji van radnog vremena?

Endruova jedina uteha bila je to da bi njegov otac, da je saznao istinu, možda ignorisao Rutine proteste i nastavio da bije Endrua sve dok se ovaj ne bi onesvestio.

Zašto je Debeli odlučio da se pretvara da je on autor svih postova, Endru nije znao. Možda je u pitanju bila njegova taština, njegova odlučnost da on bude mozak operacije, najdestruktivniji, najgori od svih. Možda je mislio da čini nešto plemenito, preuzimajući na sebe krivicu za obojicu. U svakom slučaju, Debeli je izazvao više nevolja nego što je mogao da zamisli; čekajući u hodniku, Endru pomisli kako on nikada nije shvatao, ušuškan u svom bezbednom sobičku u potkrovlju, s razumnim, civilizovanim roditeljima, šta znači živeti sa ocem kao što je Sajmon Prajs.

Endru je čuo odrasle Volove kako tiho govore; nisu zatvorili vrata od kuhinje.

– Moramo *smesta* da krenemo – govorila je Tesa. – On ima moralnu obavezu i ima da ide.

– Dovoljno je već kažnjen – začu se Sandučetov glas.

– Ne tražim od njega da ide kao k...

– A, ne? – reče Sanduče oštro. – Za ime božje, Tesa. Zar misliš da žele da ga vide tamo? Idi ti. Stju može da ostane ovde sa mnom.

Minut kasnije Tesa izađe iz kuhinje, snažno zatvorivši vrata za sobom.

– Stju neće ići, Endi – reče ona, a on vide da je besna zbog toga. – Žao mi je.

– Nema problema – promrmlja on. Bilo mu je drago. Nije mogao da zamisli šta bi više mogli da kažu jedan drugom. Ovako će moći da sedi s Gajom.

Nešto dalje niz Crkvenu aleju, Samanta Molison je stajala na prozoru svoje dnevne sobe, sa šoljom kafe u ruci i posmatrala ožalošćene kako prolaze kraj njene kuće na putu ka Arhandelu Mihailu i Svim Svetima. Kada je videla Tesu Vol i onog za koga je mislila da je Debeli, ispustila je tihi preneraženi uzdah.

– O, gospode, ipak ide – reče ona naglas praznoj prostoriji.

A zatim je prepoznala Endrua, pocrvenela i užurbano se odmakla od stakla.

Samanta je trebalo da radi od kuće. Laptop je stajao otvoren iza nje na kauču, ali tog jutra je navukla staru crnu haljinu, delimično se pitajući da li će otići na sahranu Kristal i Robija Vidona. Pretpostavljala je da ima još svega nekoliko minuta da se odluči.

Nikada nije progovorila lepu reč o Kristal Vidon, zar ne bi onda bilo lice-merno da ode na njenu sahranu samo zato što se rasplakala kada je pročitala vest o njenoj smrti u *Glasniku jarvilskog okruga*, kao i zbog toga što se Kristalino bucasto lice kezilo sa svih školskih fotografija koje je Leksi donela kući iz *Svetog Tome*?

Samanta spusti šolju, odjuri do telefona i pozva Majlsa na posao.

– Zdravo, dušo – reče on.

(Držala ga je u naručju dok je jecao od olakšanja pokraj bolničkog kreveta, gde je Huard ležao priključen na aparate, ali još uvek živ.)

– Zdravo – reče ona. – Kako si?

– Nije loše. Naporno jutro. Drago mi je što te čujem – reče on. – Jesi li dobro?

(Vodili su ljubav prethodne noći, a ona nije zamišljala da je on neko drugi.)

– Sahrana samo što nije počela – reče Samanta. – Ljudi prolaze...

Potiskivala je ono što joj je bilo na umu već gotovo tri nedelje, zbog Huarda, bolnice, a i zato što nije htela da podseća Majlsa na njihovu užasnu svađu, ali više nije mogla da se suzdrži.

– ... Majlse, videla sam tog dečaka. Robija Vidona. Videla sam ga, Majlse. – Bila je uspaničena, molećiva. – Bio je na igralištu *Svetog Tome* kada sam tog jutra prošla pored njega.

– Na igralištu?

– Mora da je lutao naokolo, dok su se... bio je potpuno sam – reče ona, setivši se kako je izgledao, prljav i neugledan. Neprekidno se pitala da li bi se, da je delovao čistije, možda zabrinula; da li je, u podsvesti, pobrkala znake nemara sa čvrstinom, otpornošću i snalažljivošću. – Mislila sam da je došao da se igra, ali tamo nije bilo nikoga s njim. *Imao je samo tri i po godine,*

Majlse. Zašto ga nisam pitala s kim je tu?

– Hej, hej – reče Majls, svojim „čekaj malo” glasom, i ona istog časa oseti olakšanje: preuzimao je kontrolu, i oči počеше da je peku od navirućih suza. – Nisi ti ni za šta kriva. Nisi mogla da znaš. Verovatno si pomislila da mu je majka tu negde.

(Znači, ne mrzi je; ne misli da je zla. Zbog muževljeve sposobnosti za praštanje, Samanta se odnedavno osećala posramljeno.)

– Nisam sigurna da je bilo tako – reče ona slabašnim glasom. – Majlse, da sam porazgovarala s njim...

– Nije bio ni blizu reke kada si ga ti videla.

Ali bio je blizu ulice, pomisli Samanta.

Tokom poslednje tri nedelje u Samanti je rasla želja da se uključi u nešto što daleko prevazilazi njene mogućnosti. Dan za danom je čekala da taj čudan novi poriv splasne (*ovako ljudi postaju religiozni*, mislila je, pokušavajući da okrene sve na šalu), ali on se, naprotiv, pojačao.

– Majlse – reče ona – znaš da savet... sad kad tvoj otac... a i Parminder Džavanda daje ostavku... nameravate li sami da delegirate nekoliko ljudi, zar ne? – Zнала je celu terminologiju. Godinama ju je slušala. – Hoću da kažem, sigurno ne želite još jedne izbore, nakon svega ovoga?

– Dodavola, ne.

– Onda bi Kolin Vol mogao da popuni jedno mesto – brže-bolje će ona – a ja sam mislila, imam vremena... sad kad sav posao može da se obavlja preko interneta... možda bih mogla ja da dođem na ono drugo.

– Ti? – reče Majls, zaprepašćen.

– Želela bih da se uključim u poboljšanje zajednice – reče Samanta.

Kristal Vidon, umrla u šesnaestoj godini, zabarikadirana unutar oronule kućice u Ulici Foli... Samanta već dve nedelje nije popila ni čašu vina. Priželjkivala je da čuje argumente za opstanak belčapelske klinike.

U Ulici Houp broj deset zazvonio je telefon. Kej i Gaja su već kasnile na Kristalinu sahranu. Kada je Gaja pitala ko je na vezi, njeno prelepo lice se smrknu: delovala je mnogo starije.

– Gavin – reče majci.

– Ja ga nisam zvala! – prošaputa Kej, kao nervozna šiparica, dok je uzimala slušalicu.

– Zdravo – reče Gavin. – Kako si mi?

– Spremam se da krenem na sahranu – reče Kej, gledajući ćerku u oči. – Dece Vidonovih. Dakle, ne baš bajno.

– O – reče Gavin. – O, bože, da. Izvini. Nisam znao.

Spazio je poznato prezime u naslovu *Glasnika jarvilskog okruga*, pa je, najzad pomalo zainteresovan, kupio primerak. Palo mu je na pamet da je možda i on prošao pored mesta gde su se zatekli dečak i tinejdžeri, ali se nije sećao da je video Robija Vidona.

Gavin je imao za sobom nekoliko čudnih nedelja. Strašno mu je nedostajao Bari. Nije shvatao samog sebe: sada kada bi trebalo da je očajan što ga je Meri odbila, on je samo izgarao da popije pivo sa čovekom čiju se ženu nadao da će prisvojiti...

(Dok je odlazio od njene kuće, glasno je promrmljao: – Tako ti i treba kad pokušavaš da ukradeš život svom najboljem drugu – nije ni primetio svoj lapsus kad je rekao „život” umesto „žena”.)

– Slušaj – reče on – pitao sam se da li si za piće kasnije?

Kej se umalo nasmejala.

– Odbila te je, je li?

Dodala je Gaji slušalicu da je spusti. Pohitale su iz kuće i maltene potrčale do kraja ulice i preko trga. Na deset koraka, dok su prolazile pored „Crnog topa”, Gaja uhvati majku za ruku.

Stigle su kada su se mrtvačka kola pojavila na vrhu ulice, te su požurile na groblje dok su nosači kovčega izlazili na pločnik.

(– Skloni se od prozora – naredi Kolin Vol sinu.

Ali Debeli, koji je od sada pa nadalje morao da živi sa spoznajom o sopstvenom kukavičluku, krenu napred, pokušavajući da dokaže sebi kako makar ovo može da istrpi...

Kovčezi su klizili pored njega u velikim kolima sa zatamnjenim staklima: prvi je bio jarkoružičast, i kad ga je video, ostao je bez daha, a drugi je bio mali i sjajno-beo...

Kolin prekasno stade ispred Debelog da ga zaštiti, ali je svejedno navukao zavese. U sumornoj, poznatoj dnevnoj sobi, u kojoj je Debeli priznao rodite-

ljima da je on razotkrio očevu bolest čitavom svetu, priznao sve čega je mogao da se seti, u nadi da će zaključiti da je lud i bolestan, pokušao da svali na sebe toliko krivice da bi ga prebili ili izboli, ili mu uradili sve ono što je znao da zaslužuje, Kolin nežno spusti šaku na sinovljeva leđa i skloni ga u stranu, u pravcu osunčane kuhinje.)

Ispred Crkve Arhandela Mihaila i Svih Svetih, nosači kovčega su se spremali da ponesu kovčege crkvenom stazom. Među njima je bio i Dejn Tali, u debelom crnom kaputu, s mindušom i tetovažom paukove mreže na vratu koju je sam nacrtao.

Džavande su čekale s Bodenovima u senci tise. Oko njih se vrzmao Endru Prajs, a Tesa Vol je stajala malo dalje, bleđa i skamenjenog lica. Ostali ožalošćeni su napravili zasebnu grupu oko crkvenih vrata. Neki su delovali kruto i prkosno; drugi pomireno sa sudbinom i poraženo; nekoliko ih je nosilo jeftinu crnu odeću, ali je većina bila u džinsu ili trenerkama, a jedna devojka je imala kratku majicu i pirsing na pupku, koji se presijavao na suncu kad god bi se pomerila. Kovčezi su nošeni stazom, blistajući na jarkom suncu.

Sukvinder Džavanda je izabrala jarkoružičasti kovčeg za Kristal, kao što je verovala da bi ova želela. Sukvinder je gotovo sve obavila: organizovala, birala, ubeđivala. Parminder je neprekidno iskosa gledala u ćerku, pronalazeći izgovore da je dodirne: da joj skloni kosu s očiju, da joj ispravi kragnu.

Baš kao što je Robi izronio iz reke pročišćen i ožaljen u celom Pagfordu, tako je i Sukvinder Džavanda, koja je rizikovala život u pokušaju da spase dečaka, izronila kao heroina. Od članka o njoj u *Glasniku jarvilskog okruga*, preko glasnih izjava Morin Lou da će predložiti devojku za specijalnu nagradu policije, pa sve do govora koji je direktorka održala o njoj za govornicom na zboru, Sukvinder je prvi put spoznala kakav je osećaj zaseniti brata i sestru.

I mrzela je svaki sekund toga. Noću bi opet osećala težinu mrtvog dečaka na rukama, kako je vuče u dubinu; sećala se iskušenja da ga pusti i da spase sebe, te se pitala koliko dugo bi mogla da mu se odupire. Duboki ožiljak na nozi svrbeo ju je i bolelo, bilo da se kreće ili da miruje. Vest o smrti Kristal Vidon toliko ju je uznemirila da su joj roditelji našli psihologa, ali nijednom se nije sekla otkako su je izvukli iz reke; to što se umalo udavila kao da ju je pročistilo od te potrebe.

A onda, prvog dana po povratku u školu, dok Debelog još nije bilo i dok su je niz hodnik pratili zadivljeni pogledi, čula je glasinu da Teri Vidon nema novca da sahrani svoju decu; da neće biti nikakvog kamenog obeležja, da će

dobiti najjeftinije kovčege.

– To je jako tužno, Veselnice – rekla je njena majka te večeri, kada je porodica sela da večera pod zidom porodičnih fotografija. Njen ton je bio nežan kao i policajkin; u Parminderinom glasu više nije bilo one oštine kada se obraćala ćerki.

– Želim da pokušam da nagovorim ljude da daju novac – reče Sukvinder.

Parminder i Vikram razmeniše poglede preko kuhinjskog stola. Oboje su se nagonski protivili zamisli da zatraže od ljudi iz Pagforda da daju novac za to, ali nijedno od njih to ne reče. Pomalo su se bojali, sad kad su videli njenu podlakticu, da ne uznemire Sukvinder, te je nad svim njihovim razgovorima lebdela senka (još uvek nepoznatog) dečjeg psihologa.

– I pritom – nastavi Sukvinder, s grozničavom energijom, kao Parminder – mislim da službu treba održati ovde, u Arhanđelu Mihailu. Kao za gospodina Ferbradera. Kris je stalno išla na službu ovde dok smo bili u *Svetom Tomi*. Kladam se da u životu nije bila u drugoj crkvi.

Božja svetlost isijava iz svačije duše, pomisli Parminder, te na Vikramovo iznenađenje iznenada reče: – Da, u redu. Moraćemo da vidimo šta možemo da učinimo.

Najveći deo troškova snosili su Džavande i Volovi, ali su Kej Boden, Samanta Molison i još nekoliko majki devojčica iz veslačkog tima takođe dale novac. Sukvinder je onda insistirala da lično ode do Poljane, da objasni Teri šta su učinili, i zašto; da joj kaže sve o veslačkom timu i zašto bi Robi i Kristal trebalo da imaju službu u Arhanđelu Mihailu.

Parminder se strahovito brinula što će Sukvinder ići na Poljanu, a kamoli još u tu prljavu kuću, ali je Sukvinder znala da će sve biti u redu. Vidonovi i Talijevi su znali da je pokušala da spase Robija. Dejn Tali je prestao da joj hropće na časovima engleskog, i zabranio svojim drugovima da to čine.

Teri se složila sa svim što je Sukvinder predložila. Bila je sasušena, prljava, potpuno pasivna i na sve odgovarala jednosložnim rečima. Sukvinder je se bojala, zboga ruku prošaranih ožiljcima i proređenih zuba; bilo je to kao da razgovarate s lešom.

U crkvi, ožalošćeni su se podelili, te su ljudi s Poljane seli u klupice s leve strane, a oni iz Pagforda s desne. Šejn i Čeril Tali su odmarširali s Teri između sebe u prvi red; Teri, u kaputu dva broja većem, činilo se da je jedva svesna gde se nalazi.

Kovčezi su ležali jedan pokraj drugog na odru u pročelju crkve. Veslo od

bronzanih hrizantema ležalo je na Kristalinom kovčegu, a medvedić od belih hrizantema na Robijevom.

Kej Boden se seti Robijeve spavaće sobe, sa njegovih nekoliko štrokavih igračaka i prsti joj zadrhtaše na papiriću sa opisom službe. Naravno, na poslu će doći do istrage, jer su lokalne novine zahtevale da se sprovede, u članku na naslovnoj strani u kojem je nagovešteno da je mališan ostavljen na staranje dvema narkomankama, te da je njegova smrt mogla da se izbegne, da su ga nesavesni socijalni radnici na vreme smestili na bezbedno. Meti su ponovo poslali na bolovanje zbog stresa, a razmatralo se i kako je Kej sprovela reviziju slučaja. Kej se pitala hoće li to uticati na njene izgleda da dobije drugi posao u Londonu, sada kada sve lokalne vlasti smanjuju broj socijalnih radnika, i kako će Gaja reagovati ako budu morale da ostanu u Pagfordu... još uvek se nije usuđivala da s njom porazgovara o tome.

Endru iskosa pogleda u Gaju i oni razmeniše sitne osmehe. Gore u Vidikovcu, Rut je već razvrstavala stvari za selidbu. Endru je video da se njegova majka nada, sa sebi svojstvenim neumornim optimizmom, da će, ukoliko žrtvuju njihovu kuću i lepotu brdskog krajolika, možda biti nagrađeni preporodom. Udata za onog Sajmona koji nije preuzimao nikakvu odgovornost za sopstvene izlive besa i svoje nepoštenje, nadala se da će sve to ostaviti za sobom, kao kutije zaboravljene prilikom selidbe... Ali će makar, pomisli Endru, biti korak bliže Londonu, osim toga, Gaja ga je uveravala da je bila isuviše pijana da bi znala šta je radila s Debelim, tako da će možda po završetku sahrane pozvati njega i Sukvinder na kafu...

Gaja, koja dotad nijednom nije bila u Arhandelu Mihailu, odsutno je slušala vikarovo pevušenje službe, šarajući pogledom po visokoj zvezdanoj tavanici i vitražima boje dragog kamenja. Pagford je imao izvesnu lepotu, za koju je smatrala da će joj prilično nedostajati, sad kada je znala da odlazi...

Tesa Vol je odlučila da sedne iza svih ostalih, potpuno sama. Tako se našla tačno pod smirenim pogledom Arhandela Mihaila, čije je stopalo zauvek počivalo na tom gamižućem đavolu s repom i rogovima. Tesa je lila suze još otako je prvi put ugledala dva lakirana kovčega, i ma koliko se trudila da ga potisne, oni pored nje i dalje su čuli njeno tiho grcanje. Napola je očekivala da je neko sa one strane crkve gde su bili Vidonovi prepozna kao majku Debelog i da je napadne, ali ništa se nije dogodilo.

(Njen porodični život se izvrnuo naglavačke. Kolin je bio gnevan na nju.

– *Šta si mu rekla?*

– Hteo je da okusi pravi život – jecala je – hteo je da vidi prljavo podze-

mlje života... zar ne razumeš šta je značilo sve to njegovo smucanje po lošim krajevima?

– I zato si mu rekla da je možda plod rodoskvrnuća i da sam ja pokušao da se ubijem jer je on došao u našu porodicu?

Godinama se trudila da ih pomiri, no trebalo je da jedno dete umre i da Kolin spozna svoj davnašnji osećaj krivice pa da do toga dođe. Prethodne večeri je čula njih dvojicu kako razgovaraju u tavanskom sobičku Debelog, te je zastala da prisluškuje u podnožju stepenica.

– ... možeš to... to što je tvoja mama rekla... potpuno da izbiješ iz glave – govorio je Kolin promuklo. – Nemaš nikakve fizičke ni mentalne nedostatke, zar ne? Pa onda... nemoj više da se brineš zbog toga. Ali tvoj savetnik će ti pomoći...)

Tesa je grcala i šmrktala u raskvašenu maramicu i razmišljala koliko je malo učinila za Kristal, koja je tako skončala na podu kupatila... bilo bi olakšanje kad bi Arhanđel Mihailo sišao sa svog svetlećeg prozora i svima presudio, određivši tačno koliko je ko odgovoran za smrt, za upropašćene živote, za celu tu zbrku... mali uzvrpoljeni dečak Talijevih s druge strane crkve iskoči iz svog reda, a istetovirana žena pruži snažnu ruku i povuče ga nazad. Tesine jecaje preseče kratak uzdah iznenađenja. Bila je sigurna da je na njenom debelom ručnom zglobu prepoznala sat koji je izgubila.

Dok je slušala Tesine jecaje, Sukvinder se sažalila nad njom, ali nije se usudila da se okrene. Parminder je bila gnevna na Tesu. Sukvinder nije mogla da objasni ožiljke na svojim rukama a da ne pomene Debelog. Preklinjala je majku da ne zove Volove, ali je onda Tesa pozvala Parminder da im kaže kako je Debeli u potpunosti preuzeo odgovornost za postove Duha_Barija_Ferbradera na sajtu saveta, te je Parminder bila tako zajedljiva preko telefona da otad nisu razgovarale.

Bilo je veoma čudno što je Debeli preuzeo ktrivicu i za njen post; Sukvinder je to shvatila bezmalo kao izvinjenje. Oduvek joj se činilo da može da joj čita misli: da li je zaista znao da je napala svoju majku? Sukvinder se pitala da li će moći da prizna istinu ovoj novoj psihološkinji u koju su njeni roditelji polagali toliko nade, i da li će ikada biti u stanju da to kaže ovoj novoj, blagoj i pokajničkoj Parminder...

Pokušavala je da prati službu, ali to joj nije pomoglo onako kako se nadała. Bilo joj je drago zbog vesla i mede od hrizantema, koje je napravila Lorenina mama; bilo joj je drago što su Gaja i Endru došli, kao i devojke iz veslačkog tima, ali je žalila što su bliznakinje Ferbrader odbile da se pojave.

(– To bi uznemirilo mamu – rekla je Šivon Sukvinder. – Vidiš, ona misli da je tata previše vremena posvećivao Kristal.

– O! – rekla je Sukvinder, zatečena.

– A pritom – dodala je Nim – mami se ne sviđa pomisao da će morati da vidi Kristalin grob svaki put kad posetimo tatin. Verovatno će biti vrlo blizu jedno drugom.

Sukvinder je smatrala da su te primedbe zlobne i sitničave, ali prišivanje takvih etiketa gospođi Ferbrader delovalo joj je kao svetogrđe. Bliznakinje su se udaljile od nje, zaokupljene jedna drugom, kao i obično u poslednje vreme, ponašajući se hladno prema Sukvinder zato što je prebegla kod one tuđinke, Gaje Boden.)

Sukvinder je neprekidno čekala da neko ustane i kaže nešto o tome ko je Kristal zaista bila, šta je učinila u životu, kao što je Šivonin i Nimin stric učinio za gospodina Ferbradera, ali izuzev vikarovog usputnog pominjanja „tragično kratkih života” i „lokalne porodice s dubokim korenima u Pagfordu”, činilo se da je odlučno izbegavao činjenice.

Stoga se Sukvinder usredsredila na onaj dan kada se njihova ekipa takmičila u finalu regionalnog prvenstva. Gospodin Ferbrader ih je odvezao minibusom na takmičenje protiv devojaka iz *Svete Ane*. Kanal je proticao pravo kroz školsko imanje, pa je odlučeno da se devojke presvuku u fiskulturnoj sali *Svete Ane*, i da odatle započnu trku.

– Nesportski, nego šta – rekao im je gospodin Ferbrader usput. – Prednost domaćeg terena. Pokušao sam da ih nagovorim da to promene, ali prosto nisu hteli. Samo nemojte da vas to zastraši, u redu?

– Jebote, ja se ne...

– Kris...

– Ja se ne bojim.

Ali kada su skrenuli na školsko imanje, Sukvinder se bojala. Ogromne površine mekog zelenog travnjaka, velika simetrična zgrada od zlatnožutog kamena s kulama i stotinu prozora: nikada nije videla nešto slično, izuzev na razglednicama.

– Ovo je kao Bakingemska palata! – ciknu Loren iz zadnjeg dela minibus-a, a Kristal skupi usta u jedno O; ponekad bi bila iskrena kao dete.

Svi roditelji i Kristalina prabaka su ih čekali kod cilja, gde god to bilo. Dok su prilazili ulazu u predivnu zgradu, Sukvinder je bila uverena da nije je-

dina koja se oseća sićušnom, uplašenom i manje vrednom.

Iz zgrade je izjurila žena u profesorskoj odeći da se pozdravi s gospodinom Ferbraderom, koji je bio u trenerci.

– Vi mora da ste *Vinterdaun*.

– Naravno da nije, jel' vam on liči na jebenu zgradu? – glasno je odvalila Kristal.

Bili su uvereni da ju je nastavnica iz *Svete Ane* čula, a gospodin Ferbrader se okrenuo i pokušao da se namršti na Kristal, ali se videlo da je i njemu to vrlo smešno. Ceo tim se zakikotao, i još su se smejale kada ih je gospodin Ferbrader ispratio do ulaza u svlačionicu.

– Istežite mišiće! – doviknuo je za njima.

U svlačionici se već nalazio tim iz *Svete Ane* sa svojom trenerkom. Dve grupice devojaka odmeravale su se preko drvenih klupica. Sukvinder je zapahnjila kosa devojaka iz drugog tima. Sve su je nosile puštenu, dugu, neofarbanu i sjajnu: mogle su da glume u reklamama za šampon. U njihovom timu, Šivon i Nim su imale paž, Loren je nosila kratku kosu; Kristal je svoju uvek čvrsto uplitala u visoko podignutu kiku, a Sukvinderina je bila oštra, gusta i neuredna poput konjske grive.

Učinilo joj se da je videla kako se dve devojke iz *Svete Ane* došaptavaju i podrugljivo cerekaju, a onda je shvatila da je to tako, kada se Kristal iznenada uspravila celom visinom i rekla, streljajući ih pogledom: – A vas dve verovatno mislite da vaše govno ne smrdi, a?

– *Molim?* – sablaznila se njihova trenerka.

– Samo pitam – rekla je Kristal najslađim tonom, okrenuvši im leđa da svuče donji deo trenerke.

Nisu mogle a da se ne zakikoću; vinterdaunski tim se grohotom smejao dok su se presvlačile. Kristal se sve vreme glupirala, a dok je ekipa *Svete Ane* izlazila iz svlačionice, pokazala im je golo dupe.

– Baš lepo – zajedljivo je dobacila devojka koja je poslednja izašla.

– Fala, fala – doviknula je Kristal za njom. – Ako 'oćeš, daću ti da još jednom baciš oko. Znam da ste ovde sve lezbače – vikala je – sve na gomili bez dečaka!

Holi se toliko smejala da se presamitila i udarila glavom o vrata ormarića.

– Pazi se Hol, jebote – rekla je Kristal, razgaljena što tako deluje na sve

njih. – 'De ti je glava.

Dok su u vrsti silazile do kanala, Sukvinder je shvatila zašto je gospodin Ferbrader hteo da se mesto trke promeni. Na startnoj liniji nije bilo nikoga da ih bodri sem njega, dok su devojke iz *Svete Ane* imale mnoštvo prijateljica koje su cičale, aplaudirale i skakutale u mestu, sve sa istom, dugom i sjajnom kosom.

– Vidite! – uzviknula je Kristal, pokazujući na tu grupicu, dok su prolazile kraj njih. – Eno Leksi Molison! Sećaš se kad sam ti izbila zube, Leks?

Sukvinder je zboleo stomak od smeha. Bilo joj je drago i ponosila se što ide iza Kristal, i primetila je da je isto i sa ostalima. Nešto u načinu na koji se Kristal suočavala sa čitavim svetom štitilo ih je od prekih pogleda i lepršanja zastavica, i zgrade nalik palati koja se uzdizala u pozadini.

Ali dok su ulazile u svoj čamac, videla je da čak i Kristal oseća pritisak. Kristal se okrenula ka Sukvinder, koja je uvek sedela iza nje. Držala je nešto u ruci.

– Amajlija – rekla je, pokazavši joj.

Bio je to privesak za ključeve u obliku crvenog plastičnog srca, u kojem se nalazila fotografija njenog mlađeg brata.

– Rekla sam mu da će da mu donesem medalju – reče Kristal.

– Aha – složila se Sukvinder, obuzeta verom i strahom. – I hoćemo.

– Da – dodala je Kristal, ponovo se okrenuvši napred i zadenuvši privesak za ključeve nazad u svoj grudnjak. – Ova bagra nam nije ni do kolena – rekla je naglas da je ceo tim čuje. – Gomila lezbača. Aj da ih sredimo!

Sukvinder se sećala startnog pištolja, pokliča publike i bolnog upinjanja mišićima. Sećala se svog ushićenja zbog njihovog savršenog ritma, kao i zadovoljstva zbog tog što su, posle onolikog smeha, postale smrtno ozbiljne. Kristal im je donela tu pobedu. Kristal je protivnicama oduzela prednost domaćeg terena. Sukvinder je priželjkivala da bude kao Kristal: duhovita i žilava; neustrašiva; uvek spremna na borbu.

Zamolila je Teri Vidon dve stvari, i obe su joj bile uslišene, jer se Teri uvek i sa svima slagala. Prvi zahtev je bio da Kristal sahrane s medaljom koju je tog dana osvojila, oko vrata. A drugi zahtev bio je ispunjen na samom kraju službe, a ovoga puta, kada ga je najavio, vikar je zvučao pomireno sa sudbinom.

*Good girl gone bad –
Take three –
Action.
No clouds in my storms...
Let it rain, I hydroplane into fame
Comin' down with the Dow Jones...*

Porodica je ponela Kristal Vidon nazad preko kraljevskiplavog tepiha, a pastva je odvrátila pogled.

)

Pojam iz golfa, *birdie* – rupa odigrana jednim udarcem ispod para. (Prim. prev.)

↵

)

Hendikep je numerička mera amaterskih sposobnosti u golfu. Hendikepi u suštini predstavljaju prosečan broj udaraca, igračevih deset najboljih skorova u zadnjih dvadeset rundi, podešeni prema težini terena. (Prim. prev.)

↵

)

Fridrih Niče – *Ecce Homo*, Rad, 1980. (Prim. prev.)

↵

)

Jevanđelje po Jovanu 11. 25. (Prim. prev.)

↵

)

Popularna hrišćanska himna za koju je tekst napisala britanska književnica Elinor Fardžon. (Prim. prev.)

↵

)

Islamski i hinduistički običaj skrivanja žena od muškog pogleda. (Prim. prev.)

↵

)

V. B. Jejts, Ljubavno sažaljenje, prepevao Vladimir D. Janković. (Prim. prev.)

↵